

SELECTIONS FROM
CLASSICAL GUJARATI LITERATURE
VOLUME I.

(FIFTEENTH CENTURY.)

EDITED BY

IRACH JEHANGIR SORABJI TARAPOREWALA, B.A.,
PH.D., BAR-AT-LAW.

*Professor of Comparative Philology and Lecturer in Gujarati
in the University of Calcutta.*

CALCUTTA :

PRINTED AT THE NAVROZ PRINTING WORKS,
29-30, Ezra Street,
and Published by
THE UNIVERSITY OF CALCUTTA.

1924.

TO
THE SACRED MEMORY
OF
SIR ASUTOSH MUKERJEE,
TO
WHOSE INSPIRATION
THIS WORK
OWES ITS BIRTH.

OUTLINE OF A SCHEME FOR THE ADVANCED STUDY OF THE INDIAN VERNACULARS

BY

SIR ASUTOSH MUKERJEE.

The time has long passed away when elaborate arguments were needed to make even Indian scholars realise the vital importance of a critical and scientific, historical and comparative study of the great Indian vernaculars. During the last twelve years, fortunately, the opinion has steadily gained ground that the intellectual activity of a corporation of scholars in this country may be most profitably directed towards a systematic investigation of the language and literature of our chief vernaculars. The duty has, indeed, been officially imposed upon one of the Indian Universities to encourage research in vernacular literatures and languages and to foster their growth, by the publication of critical editions of early texts, and by historical investigations of their origins, early development and ramification into a variety of dialects. I have long maintained the view that a subject so extensive in scope, so well calculated to rouse intellectual curiosity, may fittingly be included in the scheme for our highest Degree Examinations. But this object can be successfully attained, only after the materials for study and investigation have been made easily accessible to teachers and students. This was precisely my purpose, when I induced Rai Saheb Dineschandra Sen to prepare, for the University, volumes of Typical Selections in Bengali on a comprehensive scale. These volumes present the development of the Bengali Language Literature in a style never before attempted and have been enthusiastically acclaimed

by competent scholars working in various seats of learning, in and beyond India. I am emphatically of opinion that the time has arrived when a further definite advance should be made in this direction, and plainly, the initiative should be taken by the Post-Graduate Department of the University. Animated by this desire, I have utilised my recent visits, in my capacity as a Member of the University Commission, to different parts of India, in discussing the question with a number of distinguished scholars, and I am now in a position to lay before my colleagues the outlines of my plan. My proposal in substance is that the services of competent scholars, wherever available, should be secured to prepare a series of volumes of Typical Selections, dealing with the chief Indian Vernaculars and illustrating the origin and development of both the language and the literature. The selections will be made from sources published and unpublished and manuscript materials will be utilised to the fullest extent desirable. The general plan of the volumes will be historical and critical, similar to that adopted for the Bengali Typical Selections, and I venture to entertain the hope that if the Selections are judiciously made, they will not only serve to illustrate linguistic and literary evolution, but will also help to illuminate many a dark corner of social, religious and administrative history. Each volume will be furnished with an introduction, glossary, notes and appendices. The volumes, as they become ready, will be published by the University and will no doubt tend to enhance its reputation as a true seat of learning.

The 29th June 1918.

FOREWORD.

One of the greatest workers in the cause of India's re-awakening, was the inspirer of the fine series of *Selections* from the various vernaculars of India, which is being published by the University of Calcutta. I was asked by him to undertake the task for my own mother-tongue. I had but one qualification for the task—a deep love for the language of my home and of my people. There has been a very great dearth of Gujarati books and literature in Calcutta, and hence the inevitable delay in producing this first volume. And the same reason, added to the lack of opportunities of meeting with literary and critical scholars of Gujarati in this part of India, has, I am quite sure, led to many slips and other shortcomings in this compilation. The generous critic will I am sure pardon these and will, I hope, let me know where exactly this work may be improved.

There have already existed collections of Gujarati poetry, especially the magnificent set of *Brihat-Kavya-Dohan* (in eight volumes) published by the proprietors of the *Gujarati Press*. To this work and to the collected works of Narasinha Mehta, published by the same Press, my indebtedness is quite apparent and I cannot find enough words to express my sense of admiration for the pioneer work thus achieved by them. What I have done has been merely to rearrange the "Selections" in chronological order, with introductory biographical and critical notices of the authors. I have also to acknowledge my debt to the very fine series of literary biographies published by the Government of H. H. the Gaekwar of Baroda, especially to the volume upon Bhalan. Nor must I forget in this connection Mr. Derasari, the editor of *Kanhad De Prabandh*, and Mr. Jhaveri the author of *Milestones in Gujarati Literature*.

To friends who have encouraged me in this undertaking I wish to express my grateful thanks. And I only trust this meets with their approval and sympathetic criticism.

It was my hope to hand over the first copy of this work when ready to the great man who had inspired this work from its very beginning. God has willed it otherwise, and I have but the melancholy satisfaction of dedicating this volume to the memory of the **KARTTA** of the Calcutta University, Sir Asutosh Mookerjee.

9th September, 1924. **IRACH J. S. TARAPOREWALA.**

INTRODUCTION.

THE MAIN CURRENTS IN GUJARATI LITERATURE.

Among the languages of India Gujarati is about the only one which has a literature going back in an unbroken continuity right up to the days of the Prakrits. This is not the occasion for considering the linguistic relationships of our language : that may be postponed to another occasion. In this short introductory note we will take a sort of "bird's-eye view" of the whole of Gujarati literature.

The literary history of Gujarat may be roughly divided into ten subdivisions. The principle of division is partly chronological and partly communal. This is certainly not the most sensible way of looking at the whole question, but it is certainly the most convenient. And, as we shall see, the communal principle of division does not come in practically till the beginning of the 19th century A. D., from which time modern Gujarati may be said to begin.

The main divisions are :

1. The Prakrit or the Jaina Period (8th to 15th centuries).
2. The Early Gujarati Period (15th century).
3. The Sixteenth Century.
4. The Seventeenth Century or the Golden Age of Classical Gujarati.
5. The End of the Classical Age (18th and the first half of the 19th century).
6. The Beginning of the Modern Age (Second half of the 19th century).
7. The Twentieth century.
8. The Folk-literature of Sorath (Kathiawad).
9. Islamic Writers in Gujarati.
10. Parsi Writers in Gujarati.

1. *The Jaina Period.*

This division is almost entirely in the Prakrit (chiefly in the Apabhramsa), and the subject matter is mostly Jaina theology. This part of the literature has not yet been properly

explored. There is still a vast amount of mss. matter hidden away in Jaina *bhandars*. There are a large number of works known as *Rasas*, i. e. stories or romances with a moral, usually extolling the Jaina faith, which are very interesting for their literary style and beauty as well as for the very fine and life-like picture they give of the manners and customs of the age. Jaina writers flourished in latter ages also, and even to-day some of the finest writers in Gujarati are from that community. But their language is no longer Prakrit but Gujarati.

2. *Early Gujarati Period (The Age of the Mehta).*

From the fifteenth century we may date the beginnings of Classical Gujarati literature. "The Father of Gujarati Poetry", Narasinha Mehta, has set his stamp on this period as also upon all subsequent Gujarati literature upto the 19th century. He and the "Sweet Singer of Rajputana", Miran, are the two greatest figures of this age. Their language was an early form of Gujarati which was not very different from Old Western Rajasthani, and so both these writers have a place in the literature of Rajputana as well. About a century and a half before the Mehta flourished in Junagadh Gujarat had been conquered by the armies of Alauddin Khilji. And very soon after that event the Emperors at Delhi had dwindled down to the position of mere puppets, which helped the foundation of a strong kingdom in Gujarat. Though the kings were Moslems, they were Gujaratis, and as such they had the welfare of the land at heart; and the earlier rulers being strong they brought peace and prosperity to the land. As a result we find a glorious outburst of poetry which is unsurpassed for two centuries in beauty and spontaneity. The two great poets of this period have so completely overshadowed all others, that, except for a few, even their names have been forgotten. This is very clearly seen from the case of Bhalan, a poet of extraordinary vigour and of great literary beauty. He certainly deserves to be remembered for the grace and fineness of his verse if for nothing else. But the Mehta and Miran have captured the heart of Gujarat for all time, and other poets

have no chance compared with them. These two have had their recensions made in every succeeding century ; and with each succeeding recension the language was altered so as to be understood by the common people, until at last in the 19th century both these writers were presented in the 19th century garb ; and thus there grew up an idea, as strange as it was preposterous, that there was no appreciable difference between the Gujarati of the 15th century and that of the 19th. It would have been impossible to reconstruct the language of that period were it not for the very writers who have come to be forgotten. Bhalan and Padmanabh and the almost completely forgotten Parsi writers of the 13th and 14th centuries, who translated their Zoroastrian scriptures into the vernacular, are our most important authorities on the language of that time.

The reason why the Mehta and Miran have captured the heart of Gujarat is that they voiced so beautifully and in such incomparable language the deepest yearnings of the Gujarati heart. Gujarat has been from a very remote antiquity the Devotee of Sri Krishna. He had His chief seat at Dwaraka, and His Yadavas had their home in Gujarat. Hence Gujarat has always accepted Him as her Supreme Lord ; and therefore, naturally, when Narasinha Mehta and Miran sang of the love and glory of Krishna, they carried all Gujarat with them. The Mehta is not merely a devotee as ordinarily understood, there is a *human* element in his attachment to Krishna which is particularly refreshing. He often addresses his Lord in terms of easy familiarity, which reminds us of the fine promise made by the Lord Himself in the *Gita* :

ये यथा मां प्रपद्यन्ते तांस्तथैव भजाम्यहम् ।

In Narasinha we have the *man's* devotion to his Lord, while Miran is the *woman*, utterly oblivious of herself. These two have therefore divided the whole of Gujarati humanity between them. Whatever new movement comes into the literature of Gujarat, of one thing we may be sure that Gujarati hearts will never cease to respond to the thrilling

notes of these two first singers. We may be sure that Gujarati mothers shall always sing these songs to their children. *Bhakti* has been at once the strength and the weakness of Gujarat; let us hope that in the future Gujarat will understand better what *true bhakti* is and will thus find her true soul.

3. *The Sixteenth Century (The Age of Nakar).*

This century witnessed many troubles in the political history of Gujarat and in fact of all India. The powerful Kings of the previous century had passed away and Gujarat was beset by enemies on all sides, ready to plunder her rich fields, and with none to protect her. This uncertain state of affairs is reflected in the literature of this age which is quite insipid and deserves to be forgotten except by the specialist. The best known of these was Nakar, who is at best only second rate. The *Bhakti*-cult started by the Mehta and by Miran was continued, but the life had gone out of Gujarati poetry of that period and we get mere imitations of the older masters. Some of the very third rate verses, which we find so often inserted in the collected works of Narasinha and of Miran (and which are there merely because their names occur in the last lines), were very probably composed in such unproductive and barren periods; and I believe that the use of the great names of Narasinha and of Miran was their only guarantee of immortality. But the period, barren as it is, contains seeds which only awaited settled conditions and peaceful times to burst out again into full bloom.

4. *The Seventeenth Century, or the Golden Age of Classical Gujarati (The Age of Premanand.)*

From the beginning of the 17th century we find the rule of the Moghals consolidating in Gujarat and with it we find the land settling down again to peaceful pursuits. Arts and letters flourish again with great vigour. The century that saw the Golden Age of Gujarati Literature also witnessed the glories of the Taj and of the court of Shah Jehan. And there is one figure who dominates the whole century in more senses than one. This figure is Premanand, the greatest

poet of Classical Gujarati. His life spanned practically the whole of this period of 100 years, for he lived from A. D. 1636 to 1734. He founded a school of Gujarati poets and did his utmost throughout his long life to earn for his beloved mother-tongue the position of a great literary language. He succeeded as he fully deserved to succeed, for the language of Premanand could not but be accepted as a language fit for literary and cultural purposes. His greatness was not merely in this service that he had rendered to his mother-tongue ; as a poet he would have been among the greatest in any age and in any country. Even the Mehta must take the second rank in comparison with him. There is no theme dear to the heart of Gujarat which Premanand has not touched, and there is none which he touched that he did not raise to the level of a Classic. And none knew as he did the inside of our human hearts with all our virtues as well as our failings. None knows as well as he, how to weep for our griefs or to smile at our petty foibles and none depicts the essential human being with such loving kindness and sympathy as does Premanand. As a critic has well said he has given us both *prem* and *anand* (love and joy) through his writings.

This century would have been noteworthy even if it had produced none other but Premanand. But, as always happens, such a towering genius is never born alone. He is the very flower of his age undoubtedly, but his is an age of giants. There are two other names of the very first magnitude in this century—Akho and Samal—who are among the highest in Gujarati literature. Of these the former is noted for his biting satire and his caustic wit. As a merciless satirist he may rank with Swift in England ; but he is not a misanthrope. His verses have all the directness (sometimes even the vulgarity) of common speech and the subject matter of his writings are all human beings, who are humbugs and ; retenders. His verses are popularly known as “whips”, and this name exactly describes their stinging quality.

Samal is famous for his stories and romances. Whether they truly portray the contemporary men and women may

be doubted. Some of them reflect the pre-Islamic Hindu manners and customs, such as for instance given by Vatsyayana in the *Kama-Sutras* ; but still a good deal must have been gathered from observation of people around him, for Samal is a shrewd observer. His stories remind us of the inimitable stories of Boccaccio, and not a few of them have also the "raciness" of the Italian story-teller. It would be really worth while to trace the stories of Samal to their fountain-head ; for then we would be able to trace the course of some of the culture streams between Asia and Europe. I personally do not doubt that the Boccaccio type of story in Europe and the stories of Samal can be traced to a common source. This is a chapter of cultural history which is well worth exploring and would very well repay the trouble taken.

Besides these three writers of the first magnitude there are quite a lot of minor poets whose works deserve some sort of recognition in a sketch of the literature of the period. They are, in any case, of a decidedly greater poetic and literary merit than the writers of the preceding century. Of these the most notable was Vallabh, the elder son of Premanand and the most devoted of all his pupils and followers. There existed a deep and bitter rivalry between the school of Premanand and that of Samal, and though the principals were satisfied with occasional satirical allusions to each other the followers on either side indulged in violent recriminations. And among these none was more vituperative than was Vallabh. He was a man of passionate temper and though his pen is quite facile, he often descends to very vulgar abuse when he has to speak of Samal and his school. Vallabh has got the gift of melodious measure ; but he is often strained and artificial, where his great father had been perfectly spontaneous and natural.

5. *The End of the Classical Age.*

This period falls into two clearly marked epochs : (a) a period of decadence which extends throughout the whole of the 18th century and (b) a period of revival of Classi-

cism (the Age of Dayaram), which really marks the end of what we call Classical Gujarati literature.

(a) The 18th century was for Gujarat a period of much turmoil and more suffering. The Marathas were harassing the land all through this period and the people knew neither peace nor safety. And the literature of this period is inane (some even call it "imbecile") and entirely sectarian. The songs are now in praises of one particular deity or even a particular local image; Amba-Bhavani is a special favourite. The deeper philosophy of the Krishna-cult seems to have been replaced by a petty sectarianism to the detriment of the national character as a whole. Peace-loving the Gujaratis have always been, but now they have begun to show a positive *want* of manly vigour and backbone. The literature of the 18th century entirely lacks that note of sturdy independence, of brave vigorous manhood, which characterised the Mehta, and Akho, and Premanand and even his son Vallabh. From the character of the men, as well as from the literature, sturdiness has disappeared. No wonder that the literature of the 18th century fails to satisfy modern Gujarat, who worships that incarnation of independent sturdy vigour and moral courage—Gandhi. The number of writers in this period is fairly large, if we count all the poetasters; but barely two or three will live permanently in Gujarati literature. Of these Narbheram is one, who has given us the lovable figure of the *Bodano*. Vallabh Bhat is another who deserves to be remembered; for he was founder of the popular *Garba*-literature. This particular type may be more properly called folk-literature than serious literary production; and a large part of it has been produced extempore as occasion requires. Another very popular writer of this period is Pritamdas. Some of his songs are sung all over Gujarat, and at times we hear in them echoes of the Mehta. As a man, too, he was very lovable. "Blessed" with a termagant for life, whenever there was a domestic storm, he, with Socratic calmness, used to retire into a corner and compose verses!

(b) The second epoch of this period, covering the first half of the 19th century, is marked by a fresh revival of poetry. This would, under other circumstances, have given another Classical age, but now a great influence from over the seas began to make itself felt and gave an entirely new direction to Gujarati literature, and ushered in the Modern Age. The break up of the Maratha Confederacy at the beginning of the last century and the final settlement of the Maratha Gaekwad at Baroda brought peace into the country, which has lasted to this day. The revival of letters in the first half of the century produced a number of very good poets in the first quarter. Among them are the two very lovable persons—the two *Bhagats*—Dhiro and Bhojo, and the Maratha poet, Bapu Saheb Gaekwad. There are also some fine women writers, for the first time since Miran. Premanand had some women disciples also, who wrote poetry, but they are not remembered except by name. But the verses of Radhabai, Divalibai, Krishnabai and other women poets will probably survive. The name, however, which dominates the first quarter of the 19th century is Girdhar. Some writers call this quarter *the Age of Girdhar*. His chief work is the *Ramayana*, which is deservedly popular. Personally I care more for the two *Bhagats* and for Bapu Saheb than for Girdhar, though some of the latter's passages are extremely fine.

The end of this period, comprising the second quarter of the 19th century, is entirely dominated by the great personality of Dayaram. He stands so far above all his contemporaries and all his predecessors for a century, that the whole of this period, the end of the Classical age, may be termed *the Age of Dayaram*. In literary excellence he is quite the equal of Premanand. And his personal attractions were very great. His songs have a haunting beauty about them, which clings to the mind and makes their memory a joy. He has written a great deal, and though his main theme was the Vaishnava cult and the worship of Krishna, still the treatment was entirely his own. In his devotion to his Lord, Dayaram has indented himself with the Gopi. In that respect he

approaches nearest the standpoint of Miran ; though there is a subtle something which Dayaram possesses and which is lacking in Miran. Perhaps it is just the fact that one was a man and the other a woman that accounts for this difference.

Dayaram fitly closes the Classical age of Gujarati Literature. The last and the greatest successor of the Mehta and of Premanand, he was in every respect worthy to rank with them as the third greatest poet of Gujarat. It really is a remarkable fact that Classical Gujarati begins with the Mehta, culminates in Premanand, and fittingly ends with the third great name Dayaram. It would be interesting to speculate what direction Gujarati literature would have taken if the influence of the West had not set in by the time of Dayaram's death. But this influence had already begun to leaven the intellectual life of Gujarat even while Dayaram was alive ; and towards the end of his life it seemed as if even he were being neglected by his countrymen. That was not due to any lack of appreciation of his worth, but to the fact that the intellectuals of Gujarat were too busy absorbing the new learning from the West, that the Western influence had begun, and that when Dayaram died it had established itself as a definite factor in the intellectual life of the land, and had, for better or for worse, already set the direction of her literary growth.

6. *The Beginning of the Modern Age.*

Dayaram died in 1852, and from that date the Modern Age may be said to begin. English influence had already begun to be felt, and under the inspiration of the new learning from the West one community of the Gujarati speaking peoples had already begun an intellectual revolution. Anxious that their brothers unacquainted with English should also share the new delights of the culture of their rulers, a number of Parsis began to write extensively on all sorts of topics, thus diverting Gujarati into the well-marked channel of Parsi literature. When the Gujarati Hindus read about the new things from the West, they were naturally interested. And the

far-sighted among them took advantage of the new ideas and strove their hardest to introduce them into their literature. Just at that time there came a large-hearted Scotchman, Alexander Kinloch Forbes to help the Gujaratis at a critical moment in the history of their language and literature. Forbes was stationed as an officer in Gujarat and from the first he took the liveliest interest in the history and the language of the people he loved so well. There was the danger that the enthusiasm for English might lead to the complete neglect of Gujarati, and it was at the instance of Forbes that the ebb was stayed and the enthusiasm evoked by the new learning was directed into useful and fruitful channels. Thus the stream of Gujarati poetry instead of drying up as it once threatened to do, flowed on more vigorously than ever before and irrigated fields hitherto untilled. Forbes, with the help and zealous co-operation of Dalpatram, started in 1853 the Gujarat Vernacular Society, which later on was named the Forbes Gujarat Sabha. Dalpatram was from the very start the secretary of the Society and he wrote voluminously on its behalf, and started a monthly literary magazine, the *Buddhiprakasa*, which has survived to the present day. Dalpatram was the type of the new school of Gujarati writers, almost entirely absorbed in the Western ideals, seeing little worth preserving in the manners and customs of his own time. The new reformers wanted complete change, social as well as literary, and like all reformers their zeal was more iconoclastic than constructive. They saw the greatness of England and the down-trodden state of their own land and they burned with a desire to make their land as great as England, for they had imbibed the idea of patriotism from the West, not that this virtue was unknown in India. In a word, they were aggressive in their enthusiasm for the new ways of looking at life. But their patriotism took, under the inspiration of Forbes, the very practical shape of historical research in the field of ancient Gujarati literature. Search for old mss. was begun and they devoted themselves to the task of bringing to light all that was best in the poetry of the

past. They wrote themselves also, and a new departure was made by Navalram, who started the *Essay* in Gujarati. Prose writing began to be cultivated as a form of literature. We do get prose much earlier, but it was neither thought nor meant to be literature. The influence of the West also started patriotic verse, and here Narmad came to the fore.

Narmad, the most remarkable of these new poets was thoroughly imbued with all that the West had to teach. He was perhaps the most aggressive of this new school. He therefore may be taken as the type and leader of the new movement, and the first 35 years of this age may be named after him. This was a period of experiment and for feeling the bearings of the new learning and finding out how far these new ideas could be reconciled with the past history of the people. Narmad's writing started off in various directions which were entirely new. The old themes of Vaishnavism had been worn threadbare, and surely these enthusiastic reformers would scarcely have had the patience to penetrate behind the veil and to touch the very soul of Gujarat by re-interpreting the cult of the Lord of Dvaraka. Narmad's poetry, as also most of the other produced upto about 1887, was chiefly of the didactic kind, teaching how the country could be made great once again. And Dalpatram had, in addition, undertaken to discourse at large upon the benefits of the British Rule. We may now perhaps smile at the efforts of these writers who were the pioneers of the modern age in literature, we may think their poems rather crude in versification, but there is no doubt that they felt all they said; and whatever they were as writers, they were quite sincere and deeply in earnest. The subjects they chose for their poems could scarcely be called inspiring to-day, but ~~thet~~times needed that such themes be chosen.

Another name ought to be mentioned here, that of the leader of the Prarthana Samaj, Bholanath Sarabhai, a man of the highest integrity of life and of saintly purity. He started a crusade against image-worship and advocated the worship of the Formless God. He was the author of some very

fine *bhajans* and hymns, which have acquired a lasting place in the literature of Gujarat.

From 1887 to the end of the 19th Century there is another well-marked division dominated by the versatile Govardhanram Tripathi. We might call this the *Age of Govardhanram*. He is doubtless the finest prose writer of the age, and indeed in all Gujarati literature. Though Sanskritic, and therefore somewhat heavy, still his *Sarasvatichandra* is a monumental work of the highest merit. He seems to have fixed the prose style in Gujarati for at least a generation. This was the period of Sanskritic revival. It was inevitable after Bholanath's hymns to the *Nirakara Isvara*. The latter's inspiration was from the *Upanishads*, and this religious reform—I would rather call it revival—had its roots in Sanskrit. Naturally, therefore, the language, and the style also, of this period reflects Sanskritic influences. Even in purely secular works, novels or light occasional essays, we find the same style. During this period it was the Parsis who kept alive the colloquial everyday Gujarati, which was being threatened with being entirely overwhelmed by Sanskrit, at least in literature. These latter did, indeed, debase and vulgarise the language; but then it was a natural reaction, it was a protest from a community who had no Sanskrit traditions to follow and who wanted their mother-tongue to be easier to understand.

Another variety of literature which took its rise in the last quarter of the 19th century was the Historical Novel. The best representative of this was *Karan Ghelo* of Nandasankar Tuljasankar. The book has got a lasting place in the hearts of all Gujaratis.

Quite apart from Parsis there came also a reaction against the Sanskritic style from some Hindu writers themselves. One of the great writers who deliberately set about writing less Sanskritic Gujarati, and at the same time avoided falling into the opposite extreme of vulgarism, was Manilal N. Dvivedi. His style is chaste and simple. His inspiration is from all religions, especially from Hinduism and Islam, for he was a Theosophist. He stands out as an apostle of Hindu-Moslem unity, not merely in matters social and religious, but also in language.

Another great writer of the first rank adorns this last quarter of the 19th century. This was the incomparable singer who was known to the Gujarati world as "Kalapi". That was the pen-name of Thakur Sri Sursinghji, the Ruling Chief of Lathi in Kathiawad. He was the first poet in Gujarati to write Lyric Verse, and Nature Poetry. His collected poems were published under the title *Kekarava* and this is one of the finest collections of lyrics, comparable to those from any other language in the world. This was an entirely new field in Gujarati poetry and great things were hoped for from the young author (he was just over twenty at that time), but alas, he was cut off in the very prime of life in the year 1900, his life exactly covering the last quarter of the century of which he was the most brilliant gem.

7. *The Twentieth Century.*

With the twentieth century there begins a new age in the the history of Gujarati literature. Like all the rest of India, Gujarat has been profoundly touched by the new spirit of nationalism. And Gujarat has had the proud distinction of having produced the greatest of the Congress Leaders—Dadabhai Naoroji, the Father of Indian Nationalism, Pheroze-shah Mehta, the Founder of civic life in Bombay, and Gandhi the beloved leader of all India. With literature as such the first two had very little to do; though Dadabhai had a great share in all the educational movements of the forties of the last century, and Mehta was one of the leaders of the University of Bombay, and in this way they may be said to have encouraged learning and letters. But the influence of Gandhi has been more direct—he writes fine Gujarati prose, and he has a very powerful, terse and direct style. But his greatest service to Gujarat, more than to the rest of India, has been that he has helped Gujarat to find her soul; his wonderful personality has helped Gujaratis to realise what Gujarat stands for, to realise something of her past and has set them dreaming of a future more glorious than the land has ever known. How this dream is to be realised the future alone can show. The present day tendencies of Gujarati literature are most hopeful, and though our land has not yet given birth to a Tagore, there

are at the present day a large number of very good writers, from whom it were invidious to name any. All fields of literature are being cultivated, prose in all its varieties, poetry lyrical and narrative and didactic, and above all many good dramas are also being written. The drama had been absent from classical Gujarati literature. A few dramas have been fathered upon Premanand, but critics are somewhat doubtful of their genuineness. The drama on the whole has been a growth of the 19th century, and Gujarati actors and Gujarati plays now play an important part in the life of the people. A new age is coming, we are all expecting a glorious outburst of national life, but a great writer, a new Premanand (giving us both *prem* and *anand*), has not yet come to synthesise the old and the new into one glorious reality. The present generation of writers are the advance guard, who are preparing for the advent of the Master Spirit, who is assuredly coming.

8. *The Folk-literature of Sorath.*

Sorath or Kathiawad has always been the land of chivalry and romance. The tales of love and truth and chivalry, of devotion and loyalty of devotees and of saints were what every Kathiawadi used to hear from his mother's lips. They were imbibed by him from his earliest childhood and they formed a part of his life. These tales are in verse and in the strange-sounding, racy dialect of that province. These had been till lately only known by word of mouth, and under modern conditions they were being rapidly forgotten. Luckily there are still a good many old dames, who know many of these by heart; and the devoted labours of some scholars have rescued a good many of them from threatened oblivion, and it is hoped that all the tales available, as well as the folk-songs, fairy-tales, riddles and proverbs of that extremely interesting part of Gujarat will be completely recovered. Quite apart from the linguistic value of these, they will help to throw a good deal of light upon the ancient history, manners and customs of the people of Sorath.

9. *Islamic writers in Gujarati.*

These form a very small section in Gujarati literature, and

they are all very modern, belonging to the latter half of the 19th century and to the present time. In numbers these are not numerous. Though Moslems have been in Gujarat since well over a thousand years, still in the days of Islamic rule they evidently conducted their work in Persian. Gujarati is, among the vernaculars of India, one of the most profoundly influenced by Persian. This influence has been threefold: (1) through trade with Persia from very ancient days, (2) through the Islamic conquest and (3) through Parsi and Moslem writers in recent times.

The two ports of Broach and of Surat, situated at the mouths of the only two great rivers on the west coast of India, have had extensive trade relations with the Persian Gulf since the dawn of history. In fact Broach was well known to the Babylonians; and Surat had all through her chequered history maintained a brisk trade with Yemen and Arabia, especially in pearls. It was through these ports that Persian influence came in even before the Islamic conquest of India. And we find many Persian words quite thoroughly adopted in Gujarati by the 10th century A. D. The Islamic conquest towards the end of the 13th century brought in a fresh wealth of words and phrases, and from that time onward Gujaratis have always taken kindly to Persian studies. This partly accounts for the generally peaceful relations that have existed in Gujarat between the two great communities, the Hindus and the Moslems. Dayaram, the last great classical writer, and Narmad, the first among the moderns, were both fine Persian scholars. So we find already at the beginning of the modern period that the language had made a good many Persian and Islamic words and ideas her own. And these are not the property of those learned in Persian alone, but are of everyday use in every household. The reaction of the Parsi writers against the ultra-Sanskritic style of the Govardhanram period we have already alluded to. So when Islamic writers began to come into prominence, they found a language quite fitted for their own special requirements. Among the foremost of Moslem writers must be mentioned the gentle Haji Mohamad Allarakhia Shivji. He served his mother-tongue and ruined himself

in her service. He founded the leading Gujarati monthly the *Vismi Sadi*, and spent his all in conducting it through years of heavy loss. It stopped after his lamented death a few years ago. But Haji Mohamad's work was done so well, that his name shall be immortal as one of the most devoted sons of Gujarat. He wrote copiously himself and he had the power through his personal charm to call forth the best efforts in others. Many a rising author to-day has cause to think of Haji Mohamad with affectionate gratitude, because it was he who had brought them to the notice of the public. Another notable writer among the Moslems was Professor Ispahani. A Persian by birth, he settled down in Kathiawad and made Gujarati his own. His translation of the *Quran* from the original Arabic is an important literary production. The other important writers are still happily living, so it would not be proper to speak about them.

10. *Parsi Writers in Gujarati.*

About a hundred and fifty years after their empire was lost in Iran, a band of Zoroastrians decided to leave their motherland and to take refuge in India. The sister Aryan nations had had close relations with each other throughout their long history, and so the Zoroastrians naturally turned to this land in their hour of trial. And arriving in Gujarat they settled down there under the protection of the Hindu Raja of Jadava clan. These Pilgrim Fathers while adhering to their religion, adopted the language and the dress of Gujarat, and very soon became merged in the general population, becoming Gujaratis in everything except religion. Even here, there were more points of similarity between them and the Hindus than of difference. They prospered and they shared with the people their weal and their woe. At that time of the Moslem conquest of Gujarat the Parsis fought and died by the side of their Hindu brothers. They, together with the rest of Gujarat had to accept the Islamic rule and under it also by their peace-loving qualities they prospered. They were mostly engaged in agriculture and commerce, but in the centuries that preceded the British rule they had also produced some literary works. The first writer among the Parsis was Dastur Nairyo-

sang Dhaval, who, about the year A.D. 1200, wrote a Sanskrit translation of the Sacred Books of the Parsis. His disciples and successors added to his translations and many of the Avesta and Pahlavi texts were rendered into Gujarati also. These Parsi writings are the earliest genuine specimens of Gujarati we possess. Their date is not quite certain in many cases, but the earliest of these Gujarati versions would be about contemporary with Narasinha Mehta, and possibly somewhat earlier. Their intrinsic value is small to a non-Zoroastrian. During the later ages we get Behram Lakhmidhar, who wrote about the middle of the 15th century, and Ervad Rustam Peshotan who wrote about a century later. The language these early writers use does not differ at all from that used by other Hindu writers.

But Parsi literature really begins to develop an individuality of its own and to come into prominence after the advent of the British. Untrammelled by caste restrictions, they were the first to mix freely with the English, to learn their language, and to adopt the Western customs. So from about the thirties of the last century there began in the Parsi community a movement for reform and for adopting the new ideas from the West. The Parsis had another great advantage, namely, their small numbers. So very soon we find the whole community thoroughly imbued with Western ideas, and consequently we find the community gradually getting estranged more and more from the sister communities, the Hindus and the Musalmans. This estrangement seems now to have passed the climax, and today, though barely perceptible to the outsider, there is growing daily a stronger and stronger feeling for a *reapprochement*. With their innate good sense the Parsis are beginning to see that for better or for worse their destiny is bound up with all the other communities of India. And the whole history of the Parsi literature in and after the 19th century is but a reflection of these changes in the status and in the outlook of the community.

At the beginning of the 19th century we find the Parsis again busy re-translating their scriptures into Gujarati, and we

also find a few other writings of a theological import. The establishment of the first vernacular printing press in Western India (and probably in the whole of India) goes to the credit of a Parsi, Fardunji Marzban. He founded the *Mumbaina Samachar*, which still continues to be a leading paper in Bombay; and it will celebrate its centenary in a couple of years more. Fardunji also founded another paper, the *Jamshed*, which is also within a few years of completing its century; and it has, in addition, the proud distinction of having been all that time in the hands of the Marzban family alone for five generations, the present editor being the great-great-grandson of the founder, a record unique in the history of Indian journalism.

The early Parsi writers of the 19th century were, like their Hindu brothers, iconoclasts. But they went even further than the Hindus. They had nothing to fear from caste prejudice, at any rate not to the same extent, and so they took a sort of holy joy in their reform. The earliest writer of this set was Naoroji Fardunji, whose name, with that of his friend and co-worker Sorabji Shapurji Bengali, is intimately bound up with the education of Parsi girls. The girls' school these two founded with the help of Dadabhai Naoroji, still flourishes and the present generation of its pupils are receiving education in the same place where their grandmothers had received theirs. Both Naoroji Fardunji and Bengali were prolific writers of essays on subjects connected with social reform, with education and the advancement of learning. Their language is simple and direct and, though written with a quaint phonetic spelling, these essays express the yearnings of two noble hearts.

To a younger generation belong Kaikhusro Naoroji Kabraji, "Mansukh", "Kaka Kahan", and J. B. Marzban. The first was perhaps the most virile as well as the most versatile writer among the Parsis. A man of fearless courage, and almost brutal frankness, he had the courage to face every difficulty for the sake of his convictions. He was the leader of the reformers of his day and at one time he was the best-hated

Parsi in Bombay. As a writer he has created a forceful style of prose and he has written many novels depicting contemporary Parsi life. Many of his novels are adaptations from English originals, but they have the rare merit of being in many respects even better than their prototypes. Kabraji was the father of Parsi dramatic literature, and every one of his dramas had a moral purpose. Himself an actor of considerable ability, he helped to establish the Parsi theatre, which has been justly famed all over India. In some respects Kabraji may claim to be the first Gujarati Dramatist of the 19th century. He strove to make the profession respected and sought to bring it to a higher level than that of the wandering minstrels and lewd jesters, who represented all the Gujarati drama in the old days. As a poet, too, Kabraji was distinctly good, but except the songs needed in his plays he has written very little other verse. As a writer of essays, he was powerful and persuasive ; as a journalist he was vitriolic. But whether he praised or he blamed, he was all through the truthful sincere worker in the cause of his community, his language and his country.

"Mansukh" was another sturdy fighter, but he was Parsi in the narrow sense of the term, scorning to use Sanskrit words as savouring of the "Vania." He gloried in his Persian and he has enriched Parsi literature with a very fair translation of the *Shahnameh* in verse. He was uncompromisingly orthodox and did not mince his words when attacking an opponent. The fights between him and Kabraji on questions of reforms were a constant source of amusement and instruction to the Parsi community.

"Kaka Kahan," another writer of the period, was an essayist of very high promise, unfortunately cut off in his prime. His essays are truly delightful reading, and one may mark in them the influence of Joseph Addison and the English Essayists of the days of Queen Anne. His whole outlook is English, his illustrative examples are from European history, his quotations are from European literature. But though so entirely un-Indian, one cannot help loving this gentle spirit who was so full of the "milk of human kindness."

I might not mention anything about J. B. Marzban, for he, the doyen of Parsi writers, is happily still alive, and I do not want to break my rule of not offering any criticism upon the works of living writers. I have mentioned this name here because he is, in many respects, the very incarnation of the Parsi spirit as shown in literature. He is the author of close upon forty works and sketches innumerable, and even at the age of 80 he has had vigour enough to produce more fiction.

Among the Parsi poets of the 19th century we may mention two, J. N. Petit and B. M. Malabari. The first is typically and narrowly Parsi. His poetry though often embodying high ideas, sadly lacks beauty of language. He tries to write in the persianised Parsi style, but even there he is not happy. He was one of the earlier poetical writers and hence deserves mention.

In Malabari we have another man altogether. Rising from abject poverty and entirely self-trained, he shows a mastery over both Gujarati and English which is marvellous. Indeed, for some years many people refused to believe that verses written in such faultless sanskritic Gujarati could be the work of a Parsi. He was a patriot and an indefatigable worker in the cause of the uplift of his sisters. As a writer his verses are flawless and the ideas are uniformly lofty. He has some lyrics, but most of his poems are didactic. His satires are very biting indeed. He also tried the "Parsi style" of versification, but those are distinctly of a lower order, for he was not at home in that style of language.

So long Parsi literature has flourished by itself quite independently of the general trend of literature in Gujarat. There have been Parsi writers like Malabari in the past and Khabardar at the present day who have echoed the sentiments of the public of Gujarat; but in most cases Parsi writers have confined themselves to purely communal matters or to fiction. They have created a healthy taste for reading and have firmly established the drama, the novel and the short story in Gujarati. In the field of journalism their services have been invaluable. They have always resented the unrestricted use of sanskritised

Gujarati. The debt of Gujarati to Sanskrit is certainly immense, but that would not justify the thralldom to Sanskrit which our Pandit Gujarati implies. And though the Sanskrit style is well adapted for serious argument, for religious and philosophical topics, to use it in an ordinary novel, especially in a story of modern life, savours too much of pedantry. To the "purist" writers it is almost a sin to use a single Persian or non-sanskritic word. Even a pure Gujarati word is often discarded,—in favour of a Sanskrit one. I have read some Gujarati translations from Sanskrit done by such writers, and I would far prefer to read the original Sanskrit ! It is against this artificial style of writing that the Parsi writers have rebelled. Parsis have shown that they can write pure, forceful Gujarati, which, but for the name, could not have been recognised as the work of a non-Hindu. They have, indeed, descended even to vulgarity, but that is the fault of the lower class of writers ; no great Parsi writer has been guilty of that. But above all it is the political differences between the two communities, that have kept the two streams of Parsi and of Hindu Gujarati literatures separate. The communities have been living separate lives, have felt that their interests are separate, hence their literatures too have been separate. But Parsi novels, Parsi stories and Parsi essays in Parsi magazines are very eagerly read in Hindu families ; and I have been told by a writer and critic of high repute in Bombay that among the Hindu circle of readers Parsi writers like Kabraji and Dadi Taraporewala are more popular than even Govardhanram. The reason is not far to seek ; the reader feels that the Parsi writer is talking direct to him and appealing direct to him, whereas Govardhanram and his school appeal only to the learned Sanskritist, and all pleasure of literature *as literature* is lost, if the reader has to stop every minute to unravel the meaning of each sentence.

And the Parsis have brought to Gujarati the great gift of humour. Except in the Mehta, and to a greater extent in Premanand, this quality is conspicuously absent from all Gujarati literature till the middle of 19th century. Even Akho

with his biting satires is lacking in true humour, and Samal also lacks it to some extent. There are dozens of situations in the stories he tells, where this would have just given additional zest to the well-told tale. Humour is the one quality which the Parsis have inherited from their Persian ancestry. And I may add that this is the one quality which makes them get along seemingly so well with the British. Every Parsi writer has possessed it to some extent and Gujarati literature is the richer and healthier for these writings. This is the greatest gift Parsis have brought to their mother-tongue.

As hinted above, signs are already showing of a reuniting of all the Gujarati-speaking communities. And the signs are seen even in the literature. On the Hindu side we see less of the thralldom to Sanskrit and a more judicious blending of the popular Persian element, and a marked tendency to use the pure *desi* word even in preference to the Sanskrit. On the side of the Parsis we find less vulgarity, and a greater use made of Sanskritic words where needed. The vulgar Parsi prejudice against the "Vantias" is wearing off, at least among the more thinking people. We are all beginning to realise that we are all children of the same land, that Hindu or Musalman, Parsi or Christian makes no difference to the pride we feel in speaking the language which was spoken by the Mehta, by Premanand, and by Dayaram, and which is the language of so many fine men and women today. The two, or rather the three streams—the Hindu, the Parsi and the Moslem—are rapidly converging to what shall be the true *Triveni Sangam* for Gujarati. We all will then stand together on the banks of this great *Ganga* stream of our Gujarati tongue and will sing with one heart and voice the words of our poet :

અમે દેશી, દેશી, દેશી ! ઓ દિવ્ય અમારો દેશ !

CONTENTS.

	Page
Foreword by Sir Asutosh Mookerjee.	VII
Foreword by the Compiler.	IX
Introduction:	XI
The Main Currents in Gujarati literature.	

I. NARASINHA MEHTA.

Introduction		1
1 હારમાળા		6
2 મુદ્દામા ચરિત્ર		63
3 ગોવિંદ મનન		68
4 દ્વાદશ માસ		88
5 જીવન સ્મૃતિ:—		
૧ એવા રે અમે એવા રે એવા.		89
૨ ગિરિ તલાડી ને કુંડ દામોદર.		89
૩ વટદયો નાગર નરસૈયો રે.		90
૪ ભાષ મને હરિ ભજવાની એ ટવ પડી.		90
૫ દુરમતિયા ડાઘા થઇ આવે.		99
૬ મુખ દુઃખ મનમાં ન આણીયે.		91
૭ ને ગમે જગત ગુરૂદેવ જગદીશને.		91
૮ હું રે વણોતર તારે શામળિયા.		92
૯ શીકારને શામળા આ સેવકની હુંડી.		92
૧૦ સામળદાસનો વિવાહ.		93
6 બાળલીલા		112
7 ચાતુરી વાદશી		119
8 શૃંગાર:—		
૧ કોણ પુણ્યે કરી નાર હું અવતરી.		135
૨ સારમાં સાર અવતાર અમળા તણો.		135
૩ અનુભવીમાં રસમાં ખાણે.		136
૪ જાઓ રે મદન ગોપાલ.		136
૫ લક્ષ્મણી કાંઠાં જા'છે રે અમળા.		137

૬ સાંભળો કામની કૃષ્ણ કામી કહે.	૧૩૭
૭ જેવેને તેવો રે તમારે, પાલવડે બાંધો.	૧૩૭
૮ ધન્ય રે ધન્ય મહા પુણ્ય જશોદાતણું.	૧૩૮
૯ સાંભળ સહિયર સુરત ધરીને.	૧૩૮
૧૦ કૃષ્ણ કહે કામની સુષુ સાચું કહું.	૧૩૯
૧૧ ત્રિભુવન જે પતિ તે પતિ તાહરો.	૧૩૯
૧૨ ટળતો ટળતો હોડીશ મા રે.	૧૩૯
૧૩ કુમકુમને પગલે પધારો રાજ.	૧૩૯
૧૪ તું મારે ચાંદલિયે ચોંટયો.	૧૪૦
૧૫ ખંમખંમ રે ચાંદલા મા કરીશ વદાયું.	૧૪૦
૧૬ જાગો રે જશોદાના જીવન.	૧૪૦
૧૭ જશોદાના જીવન ઊભા જમનાને તીરે.	૧૪૧
૧૮ ભોળી રે ભરવાડણુ હરિને વેચવા ચાલી.	૧૪૧
૧૯ વહાલાને જોતાંયે મહારી ભૂખલડી ભાંગી.	૧૪૨
૨૦ હવે કેમ વસીયે વૃંદાવનમાં.	૧૪૨
૨૧ એક ગમે ગોપીના વહાલો.	૧૪૩
૨૨ હળવે હળવે હળવે હરજી.	૧૪૩
૨૩ આવો રે અલભેલા વહાલા.	૧૪૩
૨૪ સાચું બોલો શામળિયા વહાલા.	૧૪૩
૨૫ નંદના ગોવાળિયા રે.	૧૪૪
૨૬ શાને કાળે તમે સહુ મળ્યા આવ્યાં.	૧૪૪
૨૭ ધન્ય ધન્ય રે વૃંદાવનની શોભા.	૧૪૫
૨૮ મધરાત્રીએ મધુરી રે વાહાલેજીએ.	૧૪૫
૨૯ અમને રાસ રમાડ વહાલા.	૧૪૫
૩૦ વારીશ મા માતા તું મુજને.	૧૪૬
૩૧ વહાલે કૌણ વેળા કૌણ વાર કામણુ કાણું રે.	૧૪૬
૩૨ નહિ જાઉં રે જમનાં પાણીડાં.	૧૪૬
૩૩ કેશુડાં રાતાં ને ઝાટુ રાતીજી રે.	૧૪૭
૩૪ હાં હાં રે રત આવી રે આવી.	૧૪૭
૩૫ ચાલો સખી વૃંદાવન જાઉં.	૧૪૭
૩૬ આ સખી શ્રાવણુ આયો રે.	૧૪૮
૩૭ હમડમ રે વરસે મેહ સોલામણો જો.	૧૪૯
૩૮ છાની કેમ રહું વન વેણું વાળે.	૧૪૯

૩૯	આ જોની આ કોનું પગલું.	149
૪૦	પંચડો નીહાળતી રે જોતી પીતાંબર પગલાં.	150
૪૧	આપણુ રમથું રે રમથું રે.	151
૪૨	આજદીન રૂડો રે.	151
૪૩	રાતી મોલ ધરો મોહનજી.	151
૪૪	ગોપી આવી રે આવી રે.	151
૪૫	વસંત રૂપની હું બલિહારી.	152
૪૬	શરદ નિશાએ શ્રી મહારાજ.	152
૪૭	વાંસલડી વેરણુ મારી રે.	153
૪૮	વાંસલડી વા'તો રે કાનો.	153
૪૯	તારી મોરલીએ મન મોહ્યાં રે.	154
૫૦	મારે પ્રણુજી પરણ્યા ધેર આવ્યા રે.	154
૫૧	લગારેક નંદના છોરા.	155
૫૨	મને ના બેલાવે વા'લો.	155
૫૩	મને કૃષ્ણ જોયાના કાડ.	155
૫૪	મોહિની લગાડી રે મા મને મોહને રે.	156
૫૫	શરદની રાતે રે બહારે વાહી વાંસલી રે.	156
૫૬	કણી પેરે ભરીયે આછાં નીર રે.	157
૫૭	ધેલી રે ગોવાળણી.	158
૫૮	ચાલો સહીયો જોવાને રે જમથે.	158
૫૯	બહે રે સજ્યાં અમો લોક ભરવાડાં.	158
૬૦	રાસ રમીને રે કહો કહો કયાંથી આવીયા.	159
૬૧	લોક લડાવે છોકરડાં.	159
૬૨	જોની જોની ગોવાળામાં ગોવિંદજી.	159
૬૩	રંગ લાગ્યો મુને તારો.	160
૬૪	જણી જણી તમારી જાત.	160
૬૫	વિકલ રહ્યો રે વસી.	160
૬૬	આવ્યા અમો આશ ભર્યાં.	161
૬૭	જાનો માનો આવ્યો કહાન.	161
૬૮	બહે ને પધારો કાહાન.	161
૬૯	નહિ મેલું નંદના લાલ.	162
૭૦	વારી જાઉં રે સુંદર સ્યામ.	162
૭૧	હાં રે શામળાઆજી સઉ દેખતાં.	162

૭૨	આજ સપરમેા દહાડો.	163
૭૩	મનોહર ગયો રે વનમાં વાહીને રે.	163
૭૪	કર નખ રાતા કામનીઆ રે.	164
૭૫	ધન્ય ધન્ય ગોકુળીયું ગામ રે.	164
૭૬	ગોકુળ વેલા પધારજો.	164
૭૭	ચંપો મોર્યો રે વૃંદાવન.	165
૭૮	રામને વાલો સુમીવ.	165
૭૯	મીઠડા માણસને નવ ધીરીયે.	165
૮૦	જાઓ જાઓ રે મીઠા બોલો બોલો.	166
૮૧	જૂઠડા બોલા જાવવા ધૂરત.	166
૮૨	રાસ રમણ કરે કામની.	166
૮૩	જય જય નટવર વેષા.	167
૮૪	દીપકડો લલરા મારે ચાંદલિયા.	168
૮૫	પોડશ ચહેન સોલે પગલાં ને ખોળે રે.	168
૮૬	મારો વહાલોજ વગાડે રૂડી વાંસલડી.	168
૮૭	પ્રાણનો પ્રાણ તે આજ મુજને મળ્યો.	168
૮૮	વાંસલડી વાહી મારે વહાલે.	169
૮૯	જેમ જેમ વહાલો વેણ વગડે.	169
૯૦	મારે વહાલે વેણ વગાડી.	169
૯૧	મારા વહાલાજીમાં કુસુમચો બાર નહી રે.	170
૯૨	શામળીયા રાસ રમાડો.	170
૯૩	શાને કાજે સહુ મળી આવ્યાં.	170
૯૪	શંકર હસે રે જોહને જોષ.	170
૯૫	નિર્ગુણગારે નાહોક્ષીયો તે સગુણ થયો.	171
૯૬	આવ્યો આવ્યો રે ઋતુનો રાય.	171
૯૭	જમુનાને તીરે શામળો.	171
૯૮	માતા મોહનને મોહનને રે.	173
૯૯	હાં રે હાં રે કાંકરડી રે કાંકરડી.	173
૧૦૦	લાલ લાલ રે માલજી વેલ મરવો.	174
૧૦૧	રજની રમીને રે વહેલા ઘેર આવીઆ.	174
૧૦૨	ચાલો હરજીને જોવા બેલબેલ.	174
૧૦૩	વાહાલા મારા વૃંદાવન રે ચોક.	175
૧૦૪	ત્રેહ તાપ ટલે તો મુજને.	175

૧૦૫	વરીયો મેં કૃષ્ણ વર વરીયો.	175
૧૦૬	મનનો વિહારી રે અમો ઘેર પ્રાહુણુએ રે.	176
૧૦૭	સખી તારા નેપુર રે.	176
૧૦૮	લોચન એનાં રે ન તુલે કોઇ આવે.	176
૧૦૯	લોચન માંહે કાંઠ કામણુ ભરીયું.	177
૧૧૦	ઉરવર બીડી રહો રે સજની.	177
૧૧૧	સાંભળ બહેની વાતલડી.	177
૧૧૨	સાંભળ સખી આજની વાતડી.	178
૧૧૩	આવડો શો આસંકો રે.	178
૧૧૪	આવો હરિ ભલે ને રે પધાર્યા.	178
૧૧૫	મારે ઘેર આવે તો હુને મ બોલાવીશ.	179
૧૧૬	દેશ જો આળ તો દેશું ગાળ.	179
૧૧૭	નહિ આપું રે નંદજીના લાલા રે.	179
૧૧૮	ના આવે ના આવે રે.	180
૧૧૯	સાંધડાં શી પેરે લીજે મારી સજની.	180
૧૨૦	રાતલડી નવ પહોંચે રસીયાને.	180
૧૨૧	રાધે તું કુંજ લુવનમાં બિરાજે.	181
૧૨૨	તું નહિ માણુસા રે ગોવાળિયા.	181
૧૨૩	કાંબળા એઢાડો રે કાહાન.	182
૧૨૪	એકવાર આખા દીન માંહે વાહાલા.	182
૧૨૫	નીત નીત લછીવર લક્ષ્મી રૂઝાં.	182
૧૨૬	વહાલાજી તમો રે નહાનડીઆ.	182
૧૨૭	પાછલી રાતના પધારિયા નાથજી.	183
૧૨૮	પલંગ પાયે તને કુસુમ માળા વડે.	183
૧૨૯	મેહેલ પીતાંબર અંબર માહરું.	183
૧૩૦	કેસર બીનાં કહાનજી.	184
૧૩૧	સફલ રજની હુધ આજની અભિનવી.	184
૧૩૨	પ્રાત હવો પ્રાણપતિ ઇંદુ ગયો આથમી.	184
૧૩૩	ઝાંઝર ઝમકે હું ઝખીને જગી.	185
૧૩૪	કુંજનો વિહારી રે અમ ઘેર આવશે રે.	185
૧૩૫	ઓધવ કહેજો રે હરિને એટલું રે.	185
૧૩૬	કુબળને કહેજો રે ઓધવ એટલું રે.	186
૧૩૭	સુખડાના સિંધુ રે સજની વહી ગયા રે.	186

૧૩૮	સુખડલાંના દહાડા રે રાજ નિત સાંભરે રે.	186
૧૩૯	કંઠણ થયા મોહન મથુરાં જમ.	187
૧૪૦	જમના કઠિ ઉભો સુદર શામળો જો.	187
૧૪૧	ગુણની વીધી રે ગોપ ગાય દોવે.	187
૧૪૨	ભલે રે ભગવાન પ્રગટયા અમારે કાળે.	188
૧૪૩	દુરિજન કેરું કાંધ ન ચાલે.	188
૧૪૪	લોચન અપળાનાં આધાર.	188
૧૪૫	મોહ લાગ્યો હુંને મોહ લાગ્યો.	189
૧૪૬	મરકલડો કરીને શું હસો છો.	189
૧૪૭	અમારે તમસું પ્રીત બંધાણી.	189
૧૪૮	એકવાર સામું જુવો મહારા વહાલા.	189
૧૪૯	માયલું મન ત્યાં ટલકું સહીયો.	190
૧૫૦	ગોવિંદ ગોઠડી કરતાં મીઠડી.	190
૧૫૧	કાંધ કરાં હું સહીયર મોહીલી.	190
૧૫૨	માયલે ગાંજો આવની ગોવિંદ.	191
૧૫૩	ધણે ધણે દહાડે ઘેર પધાર્યાં.	191
૧૫૪	શૈ ન સરજી તાહરા વદનની વાંસલી.	191
૧૫૫	આજ મૂહને કાંધ કાંધ ચાપ રે બેહેની.	192
૧૫૬	કહાનજીને કો લાવો રે.	192
૧૫૭	આજ મેં દીઠો દેવ.	192
૧૫૮	કહાન દેવને ક્રાડામણે ભામણે.	192
૧૫૯	આંખલડીથી અળજો રે.	193
૧૬૦	આજ મેં નયણે નીરખ્યો નાથ.	193
૧૬૧	સુંદરી તનમુખ ચંદ્ર અવિશેષવા.	193
૧૬૨	નયન સલુણાંનાં રે રતિ રસ ઘેલાં	194
૧૬૩	માનની માન ન કીજીએ.	194
૧૬૪	નવલ અંબુજ શાં નયણ નાગરી.	194
૧૬૫	સાસરીયાં શું કરશે મુને.	195
૧૬૬	વહાલો વાંસલડી વાહે.	195
૧૬૭	ઓરો આવ અલબેલડા.	195
૧૬૮	વાંસની વાંસળી અમથળી થઇ ભલી.	195
૧૬૯	તું ક્યાંનો દાણી રે ધગડમલ.	196
૧૭૦	મહી વસોવે રે ગોપી.	196

૧૭૧	આજ પીકરો રીસાણો સજની.	197
૧૭૨	મારે દેહ ધર્માનું ડળ, એક લકાવો દર્શનનો.	197
૧૭૩	બોલાવીશમા હું નહિ બોલું.	197
૧૭૪	કુંજનો વિહારી રે મા મુને સાંભરે રે.	198
૧૭૫	મેહલો ગાજ ને માધવ નાચે	198
૧૭૬	ગાળ કોઇને નવ દીજે મારા વહાલા.	198
૧૭૭	ગુલાલે વધાવે ગોપી ગુલાલે વધાવે.	199
૧૭૮	કૃષ્ણ કૃષ્ણ સહુ કહેશાં.	199
૧૭૯	લાવો લાવો ઠગારાને ઘેર.	199
૧૮૦	વાતલડી કરતાં રે વહાણુ વાહી ગયું રે.	200
૧૮૧	મજતણી વાડીમાં ગિરિતણી ઝાડીમાં.	200
૧૮૨	વાંસલડીને વારો રે વારો.	201
૧૮૩	તારી મોરલીએ મન મોહ્યાં રે.	201
૧૮૪	જેને જોસુ રંગ રે સજની.	202
૧૮૫	પરિભ્રમ ગોવાલા સંગ રમે.	202
૧૮૬	રજની સોહાગી વહી રે ગાઝ.	203
૧૮૭	ધરણી ધરસુ લાયું માઈ ધ્યાન રે.	203
૧૮૮	ક્ષિતિરસ તરૂણાખાએ પસર્યો	203
૧૮૯	ચાલો ચાલો રે આપણુ સહુ સાથ.	204
૧૯૦	બીજવાસી કનૈયાલાલ મોહન જવા દે.	204
૧૯૧	રાતી ચૂડી કરે કામની.	204
૧૯૨	નાગર નંદજના લાલ.	208
૧૯૩	સાંભળ રે તું સજની મોરી.	208
9	ગાહિની સ્વરૂપ.	
૧	આ જોને કોઇ ઉભી રે.	210
૨	ગોરી તારે તાળુડે રે.	210
૩	હરિ આબ્યા છે નારીવા વેશે રે.	210
૪	આ શો ચતુરાના ચિત્તનો ચાળો.	211
10	શ્રી કૃષ્ણ જન્મ.	
૧	શ્રી ગુરુને પ્રણામ કરીને.	212
૨	મથુરા નગરીનો કંસરાજ.	212
૩	હારાએહેમાં કંસરાય આબ્યો.	213
૪	ત્રાહે ત્રાહે સહુકો કરે નગર લોક.	214

- ૫ વડા રે વીરની રક્ષા કરવા. 214
- ૬ કારાગ્રેહેમાં તેજ ધણું વ્યાખ્યું. 215
- ૭ કહે દેવકી સુણો કુંવર હમારા. 215
- ૮ વસુદેવ કુંવર દેવકીએ જાણે. 216
- ૯ ધાયો કંસરાય વધ કરવાને. 216
- ૧૦ કારાગ્રેહેમાં વસુદેવ દેવકી. 217
- ૧૬ કંસરાય મન તો ધણું દુઃખ પામ્યો. 217
- 11 **શ્રી કૃષ્ણ જન્મ વધાઇ.**
- ૧ આનંદ વાધ્યો અતિ ઘણો રે. 219
- ૨ મનમાં વિસ્મય થયાં માતા જશોદા. 219
- ૩ ધન્ય ધન્ય દિવસ આજ અનોપમ. 219
- ૪ નંદને આંગણે નરધોષ વાધ્યો. 220
- ૫ જશોદાના આંગણીએ સુંદર શોભા. 220
- ૬ ચાલો સખી આપણ જપ્તએ. 220
- ૭ પારણે પોદયા પુરપોતમજી. 220
- ૮ નાનું શું ગોકુળિયું મારે. 221
- 12 **નીતિ ભક્તિ.**
- ૧ ભૂતળ ભક્તિ પદારથ મોટું. 222
- ૩ ધન્ય જીવિત વૈષ્ણવ કેરું. 222
- ૩ કાણુ એ સમાના કામની. 222
- ૪ તું તારા ખીઈ સાંહાંમું જોજો શ્રામળા. 223
- ૫ ભજ રે ભજ રે તું ભૂતળમાં. 223
- ૬ ઘેલા મન ગોવિંદને ગાની રે. 224
- ૭ પ્રાતઃ સમે સૂર ઉગ્યા પહેલાં. 224
- ૮ સંતો હમે રે વેવારિયા શ્રીરામ નામના. 225
- ૯ જાગને જાદવા કૃષ્ણ ગોવાળિયા. 225
- ૧૦ રાત રહે જાહરે પાછલી ખટ ધડી. 225
- ૧૧ નંદના નંદ શું નેહ જોને નહીં. 226
- ૧૨ ઉઠ ઉતાવળો ચાલ્યને વિઠલા. 226
- ૧૩ સાધુ સાચે ભજો ચરણ ગોવિંદના. 226
- ૧૪ કૃષ્ણ કીર્તન વિના નર સદા સૂતકી. 227
- ૧૫ હરિ હરિ રટણ કર કંઠજી કળિકાળમાં. 227
- ૧૬ આપજી પાપ મેં કવણુ કીધાં હશે. 227

૧૭	તારા દાસના દાસની નિત્ય સંગત વિના.	૨૨૮
૧૮	ઐમ રસ પાને તું મોરના પીછધર.	૨૨૮
૧૯	ધ્યાન ધર ધ્યાન ધર નંદના કુંવરનું.	૨૨૮
૨૦	ધ્યાન ધર ધ્યાન ધર નેત્રમાં નાથ છે.	૨૨૭
૨૧	હરિ તણું હેત તને કયમ ગયું વીસરી.	૨૨૭
૨૨	મારા નાથજી મૂળને ભક્તિ દેજો સદા.	૨૨૭
૨૩	અનેક જુગ વીત્યારે પંથે ચાલતાં રે.	૨૩૦
૨૪	ધ્યાન ધર હરિતણું અશ્વમતિ આળસુ	૨૩૦
૨૫	તારા દાસનાં ચરણની રેણુ મસ્તક ધરે.	૨૩૧
૨૬	સમર શ્રી હરી મેલ્ય મમતા પરી.	૨૩૧
૨૭	પારશી હંશે મહતા કરે પ્રાણિયા.	૨૩૧
૨૮	વર્ણનાં ધર્મ તે કર્મ કરવાં ટળ્યાં.	૨૩૨
૨૯	અહ્યા બૂલ્ય મા બૂલ્ય મા ભક્તિ બૂધર તણી.	૨૩૨
૩૦	અહ્યા નામ પામ્યો પણુ રામને નવ લલા.	૨૩૨
૩૧	નીરખને ગગનમાં કોણુ ધુમી રહ્યો.	૨૩૩
૩૨	અખિલ બ્રહ્માંડમાં એક તું શ્રીહરી.	૨૩૩
૩૩	શરીર શૌધ્યા વિના સાર નહિ સાંપડે.	૨૩૪
૩૪	જગીને જોઈ તો જગત દીસે નહીં.	૨૩૪
૩૫	જ્યાં લગી આતમા તત્ત્વ ચિન્થ્યો નહીં.	૨૩૪
૩૬	શા મુખે સતો સંભાર શ્રીનાથને.	૨૩૫
૩૭	રઝડતી રાંડના રવડતાં છોકરાં.	૨૩૫
૩૮	એક તું એક તું એમ સૌ કે રતવે.	૨૩૫
૩૯	રાખ્ય ભવ સિંધુમાં અતિ મહા ભય થકી.	૨૩૬
૪૦	જેને દારે બ્રહ્મા દિન રાત કરતા.	૨૩૬
૪૧	આદ્ય તું મધ્ય તું અંત્ય તું ત્રીકમા.	૨૩૭
૪૨	પુરૂં ના પડે નાથજી તમારી કૃપા વિના.	૨૩૭
૪૩	જીવાનીને દહાડે રે હરિને જાણ્યા નહિ રે.	૨૩૭
૪૪	શુભાનના થેલા રે આવરદા તો વહી ગઇ રે.	૨૩૮
૪૫	ગુરૂપદ વંદી રે વાણી ઓચરૂં રે.	૨૩૮
૪૬	હરમતિયાં ડાહ્યા થઇ આવે.	૨૩૮
૪૭	ભક્તિ વિના જે જન જીવે.	૨૩૭
૪૮	જૂતલ અવતારનું સદ્ગત એહ.	૨૩૭

૪૯	વાસ નહિ જ્યાં વૈષ્ણવ કરો.	૨૩૭
૫૦	નારાયણનું નામજ લેતાં.	૨૪૦
૫૧	બાલા રે વરની પાલખી.	૨૪૦
૫૨	ધડપણ કૃષ્ણે મોકલ્યું.	૨૪૧
૫૩	ચાંદની રાત કેસરીયા તારા રે.	૨૪૧
૫૪	જે કુળ હરિની ભક્તિ ન સાધી.	૨૪૨
૫૫	જન્ય છે જીવાની તારી.	૨૪૨
૫૬	તારી કેમ કરી પૂજા કરું શ્રીકૃષ્ણ.	૨૪૨
૫૭	ગાજે ગગન ધરા અતિ ધુન્ને.	૨૪૩
૫૮	ભોળા ભોળા શંભુ તમને વિશ્વ વખાણે રે.	૨૪૩
૫૯	સંસારનો ભય નિકટ ન આવે.	૨૪૪
૬૦	શો રે ચઢવું પાડ મારા વાહલાજીને.	૨૪૪
૬૧	હરિ નામ વિના નર સદા સુતકી.	૨૪૪
૬૨	તાહરી મેહેરમી મેહેર જો પલક પામું.	૨૪૫
૬૩	પટો રે પોપટ રાજા રામના.	૨૪૫
૬૪	મેહેતા છઉં અમે માધવજીના.	૨૪૫
૬૫	જીને દિન દિનકર નંદ ન દીસે.	૨૪૫
૬૬	તારા વદન પંકજ પર ભ્રમર એસો ભમે.	૨૪૬
૬૭	ન્યાં રે જાવું ત્યાં હરિ મારા રહ્યા માંહે રહેજો.	૨૪૬
૬૮	વૈષ્ણવને ઘેર બેઠાં ગંગા.	૨૪૭
૬૯	વૈષ્ણવ જનને વિષયથી ટળવું.	૨૪૮
૭૦	વૈષ્ણવ જનને વિરોધ ન કાઠસું.	૨૪૮
૭૧	મારા હરજીસું હેત ન દીસે રે.	૨૪૮
૭૨	કૃષ્ણજી કૃષ્ણજી કૃષ્ણજી કહેતાં ઉઠો રે પ્રાણી.	૨૪૮

૨. BHALAN.

	Introduction.	૨૪૭
૧	શિવ બીલડી સંવાદ.	૨૫૧
૨	From ચંદી આખ્યાન.	૨૫૭
	(૧) Introductory Salutation.	
	શૈલ સુતા સુત પ્રણમું રે.	૨૫૭
	(૨) Invocation to the Mother.	
	આમ વિશ્વેશ્વરી તું જગની ધાત્રી.	૨૫૮

- (3) Single combat between the Goddess
and the Demons.
સૈન્ય માર્યું નિરખિયું. 259
- (4) The Gods Praise Devi.
અમર સહુકો સ્તુતિ કરે રે. 261
- (5) The Slaying of Sumbha and
the Song of Victory.
નિશુંબ હણિયો જ્યારે દીઠો. 263
- 3 From કૃષ્ણ વિદિ 267
હરજી સાંભળો રે. 267
- 4 From મુગ્ધા આખ્યાન. 269
- (1) The true wife.
નારી વિના મિથ્યા અવતાર. 269
- (2) The true husband.
કંથ વિના જે કામની. 269
- 5 From નલોપખ્યાન (પ્રથમકાંડ) 270
- (1) The Glory and the Fame of Nala
ચંદ્ર સૂરજ પાપલે કુંડાલ. 270
- (2) Damayanti after hearing the swan's
praises of Nala
હંસ વાણી હૃદે આણી. 270
- (3) Damayanti's lament
on losing Nala.
હા ! માહારા નાથજી ! ક્યાં ગયા રે. 271
- 6 From નલોપખ્યાન (ત્રીજીકાંડ) 274
- (1) The Svayamvara.
અહદશ્વ ઋષિ એમ મોલિયા. 274
- (2) Epilogue.
ગુણ ગાયે ગુણ ગાયે. 276
- 7 From દશમ સ્કંધ. 278
- (a) The Child Krishna.
૧ આંગણડે રમે, મન મોહન ! 278
૨ મહાવજી પૂછે વાત માતને. 278

૩	માતાને મોહન ધાવે.	૨૭૭
૪	નાસીને જાશે. કૃષ્ણ રે.	૨૭૭
૫	જશોદાજી છોડો સુંદર સ્વામને હેહ.	૨૮૦
૬	આવો રે બાધ કૌતક જોવા.	૨૮૧
૭	બાલ મુકુંદને નીરખીએજી.	૨૮૧
૮	આવ આતા હું દુધ પાઉં.	૨૮૨
૯	સખી હું શું કરું રે.	૨૮૩
૧૦	જુઓ રે જશોદા પુત્ર તમારો.	૨૮૩
૧૧	ઉદ્ધવ કહેજો ઉદ્ધવ કહેજો.	૨૮૪
૧૨	કપટે આવી કામીની.	૨૮૪

(b) The Divine Cowherd.

૧	આવ રે આવ ઉતાવળી.	૨૮૬
૨	નંદ કુંવરનું મુખડું.	૨૮૭
૩	નાનાં મોટાં વાઝરુ રે.	૨૮૭
૪	જશોદાના જીવન મારે ઘેર આવો.	૨૮૭
૫	કાંબળી મેઘો કાનજી રે.	૨૮૭
૬	વૃંદાવનની વાટે હરજી ઉભા છે ઘાટે.	૨૯૦
૭	નારી નયણુ નચાવે.	૨૯૧
૮	હરજી કહે એમ વાણી.	૨૯૧
૯	ખીજી સખી કહે લાગો.	૨૯૨
૧૦	મેદ સખી કહે ભાંગો.	૨૯૩
૧૧	સજની ત્યાહાં મુને લઈ ચાલ.	૨૯૩
૧૨	શ્રાવણુ આવ્યો જો રે સજની.	૨૯૪
૧૩	વાંસલડી વાદને એણે ભોળવ્યાં રે.	૨૯૫
૧૪	મોરલી વાય છે વૃંદાવનમાં શ્રીગોપાળ.	૨૯૫
૧૫	ધેલી થઈ તું કામિની.	૨૯૬
૧૬	સામું જો રે સુંદરી વીજળી ઝળુકે.	૨૯૭
૧૭	મારા સમ જો માધવ જો જો.	૨૯૭
૧૮	કહે છે મુને કામિની.	૨૯૮
૧૯	કહો રે મુને કામિની.	૩૦૦
૨૦	ધર થઈ નહાલી કરું વાત.	૩૦૧
૨૧	મથુરામાં એક આહીરડી.	૩૦૩
૨૨	રાત દિવસ હું ટળવળું.	૩૦૪

(c) The departure of Krishna from Vraj

૧	આજ મારે ઘેર આવો રે.	૩૦૫
૨	મીઠકા માવજી રે.	૩૦૬
૩	ગોકુળિયે પધારો રે મારા નંદજી.	૩૦૭
૪	શા માટે નથી આવતા રે.	૩૦૭
૫	હાં હરીસે ન કરો સવાધ.	૩૦૮
૬	હાં રે મારા ગોવિંદા.	૩૦૯
૭	યધયિ મેં ધવરાવિયો.	૩૧૦
૮	એકવાર આવો આણે આંગણે રે.	૩૧૦

8 From રામલીલા.

The Childhood of Rama.

૧	થયા મંગળ તેજ પ્રકાશ.	૩૧૨
૨	કરે સ્તુતિ કૌશલ્યા માત	૩૧૨
૩	રાજા દોને વધાધ.	૩૧૩
૪	હેલી હીડી હીડી મારા લાડકડા	૩૧૪
૫	એવા દશરથના ગાળ.	૩૧૪
૬	રામ રંગે રીખે એવા કૌશલ્યા કુંવર	૩૧૫
૭	દેવ ડગલાં ભરે પ્રભુ પગલાં ભરે.	૩૧૫
૮	રામ બાળા બોલો.	૩૧૬
૯	નાચો નાચો નિર્મળ નામ.	૩૧૬
૧૦	મૈયા લાલને શણગારે.	૩૧૬
૧૧	બાપ કેપ બતાવે રામ લાલા.	૩૧૭
૧૨	મૈયા બાવરી થઇ રે.	૩૧૭
૧૩	પ્રીતિ પાડે કૌશલ્યાજી શોર.	૩૧૮
૧૪	મૈયા કાંચ કરો ચિંતાય.	૩૧૮
૧૫	કરૂં ચાપટ ચાપટ પાણુ.	૩૧૯
૧૬	કરમાં લીધી ઝુલડી.	૩૧૯
૧૭	આજ રૂડો દહાડો.	૩૨૦
૧૮	અંજરનો અમકારો વાગે.	૩૨૦
૧૯	નેત્ર સરોજ અંબવતાં.	૩૨૧
૨૦	કરમાં લીધો છે લાડવો.	૩૨૧
૨૧	નેમ મોહ પામ્યા મુનિ મન.	૩૨૨

9 From રામ વિવાહ.

(1) The Ferryman's Dilemma.	
નાવિક વળતો બેલીયો.	323
(2) Quality—not size.	
અપ અંકુશ હોએ સહી.	323

3. PADMANABH.

Introduction	324
કાન્હડે પ્રખંધ.	
(1) Madhava's treason and the preparations of the Sultan.	
તિથિ અવસરિ ગૂજરધર રાષ.	326
(2) Conquest of Gujarat and Sorath.	
દીધી વાટ સમરસી રાહલી.	327
(3) The Dream of Kanhad De.	
તેણિ દિવસિ દૂઠી સુપનન્તર.	331
(4) Courtesy of Alaf Khan towards Kanhad De's embassy.	
જયત દેવડુ લખણસી વડુ.	331
(5) Kanhad De prepares for battle.	
લેખ લિખાણુ આયસ દીધા.	333
(6) Kanhad De's Victory.	
હિંદુએ મારીયલ કીધું.	333
(7) The Seige of Samiyana.	
ઝાઝા નીર સરોવર મોટા.	336
(8) Santalsimha's dream.	
ધણે દિહાડે હાંડી નસિ.	338
(9) The sack of Samiana and the Chauhan's heroic death.	
કહિ પ્રધાન એક પરિ કીજઇ.	338
(10) A Surprise attack.	
મહિપ જઇત દેવડુ પહિલા.	341

- (11) Honouring a brave and fallen foe.
મહિકિ લોહી લખણ તણ. 342
- (12) Princess Piroja and Viram De.
એહવી વાત પાતસાહ સુણુ. 342
- (13) A traitor's fate.
આઠ વરસ માંહિ આઠ દિહ. 346
- (14) Kanhad De's last fight.
જ્યતલદે બાવલદે ઉમાદે. 348
- (15) The lovers reunited.
જે મારંતા મલિક ઉગર્મા. 351

4. BHIM.

- Introduction. 356
- 1 From રસિક ગીતા.
- (a) ગોપી વચન.
ઓધવળ વખ કથા લાવ્યા જડ જોગની. 356
- (b) ઓધવ વચન.
ઓધવળ કહે સાંભળો પ્રભુ. 360
- (c) કવિ વચન.
ઓધવે પ્રજતું કહાવ્યું. 361
- 2 From હરિલીલા વાંકશ કથા. 363
- (1) The boat to cross over
the ocean of life.
બવ સાગર દુસ્તર અપાર. 363
- (2) Maya.
થડ વિણુ વૃક્ષ મહા એક ઉચો. 363
- (3) The story of Prahlad.
એકવાર સનકાદિક ચાર. 364
- (4) The Slaying of Putana.
માસીતું મન ઓળખ્યું. 369

5. MIRANBAI.

- Introduction. 372
- પદાવલી.
- ૧ રામ રતન ધન પાથો. 377

૨	કાનુડે ન જાણી મેરી પીર.	૩૭૭
૩	મુખડાની માયા લાગી રે.	૩૭૭
૪	મીરાં જિદા સંવાદ.	૩૭૮
	(a) બાબી મીરાં કુલને લગાઇ ગાલ.	
	(b) ચાંને બરજ બરજ મેં હારી.	
	(c) મ્હારે સિરપર સાલિયરામ.	
	(d) મીરાં બાત નહોં જગ છાની.	
	(e) બાબી બોલો બચન બિચારી.	
૫	અથ નહિ માનૂ રાણા ચાંરી.	૩૮૦
૬	રાણાજી રે કયાને રાખો મોસૂં બેર.	૩૮૧
૭	મીરાં મગન ભઇ હરિકે ગુણ ગાય	૩૮૧
૮	સીસોધા રાણો, પ્યાલો મ્હાંને કયૂં રે પઠાયો.	૩૮૧
૯	શું કરવું છે રાણાજી રે.	૩૮૨
૧૦	મેલિદો પ્રાણ અમારો રે.	૩૮૨
૧૧	આજ મારે સાધુ જનનો સંગ રે રાણા.	૩૮૩
૧૨	પ્રીત પુરવનીને શું કરું.	૩૮૩
૧૩	રામ રમકડું જડિયું રે રાણાજી.	૩૮૩
૧૪	અથ તો મેરા રામ નામ.	૩૮૪
૧૫	આધ વેરાગણુ છું રાણાજી.	૩૮૪
૧૬	રાણાજી મેં સાંવરે રંગ રાત્રી.	૩૮૪
૧૭	રાણાજી હું અથ ન રહૂંગી.	૩૮૫
૧૮	માઇ મેં તો લિયો હૈ રમૈયો મોલ.	૩૮૫
૧૯	નાખેલ પ્રેમની દોરી.	૩૮૫
૨૦	નંદ કુંવર તારું નામ સાંભળી.	૩૮૬
૨૧	હેરી મેં તો પ્રેમ દિવાની.	૩૮૬
૨૨	જગમેં જિવણા થોડા.	૩૮૬
૨૩	રામ નામ રસ પીજે મનુવા.	૩૮૬
૨૪	બજન વિના જીવડા દુઃખી.	૩૮૭
૨૫	મંદિરિયામાં દીવડા વિનાનું અંધારું.	૩૮૭
૨૬	જો છુમ તોડો પિયા મેં નહિ તોડું.	૩૮૭
૨૭	હાં રે ઢાઇ માધવ થ્યો માધવ થ્યો.	૩૮૮
૨૮	બલિહારી રસિયા ગિરધારી.	૩૮૮
૨૯	કરના ફરી કયા દિલમીરી.	૩૮૮

૩૦	માફ મોઢું રે લક્ષ્મી વરને લટકે.	૩૮૭
૩૧	લેતાં લેતાં નારાયણનું નામ.	૩૮૭
૩૨	કહોને જોશી પ્યારા.	૩૮૭
૩૩	કાશુન કે દિન ચાર રે.	૩૮૭
૩૪	મૈયા લે ચારી લકરી, લે ચારી કાંબરી.	૩૯૦
૩૫	પિયા મહારે નૈણા આગે રેહજોણ.	૩૯૦
૩૬	સ્વામી સખ સંસારકે હો.	૩૯૦
૩૭	અંસીયારો આયો રહારે દેસ.	૩૯૧
૩૮	રામ મિલનરો ઘણો ઉમાવો.	૩૯૧
૩૯	પાયોણ, મૈને રામ રતન ધન પાયો.	૩૯૧
૪૦	કરમ ગતિ ટારે નાહિં ટરે.	૩૯૧
૪૧	બગીચાં બગીચાં બગીચાં રે.	૩૯૨
૪૨	કુબળને જાહુ ઠારો.	૩૯૨
૪૩	મધુવનમાં ગૂજરીયાં લૂટી.	૩૯૨
૪૪	જવાહો મને શાને રોકો છો વાટમાં.	૩૯૨
૪૫	રસિયા મને જાવા દીજો.	૩૯૩
૪૬	બસ ગઘ રાધે પ્યારી મોરલીમાં.	૩૯૩
૪૭	જામીન પર જળનાં તે દાણુ કોણુ લે છો.	૩૯૩
૪૮	મારો ચીર દો વનમાળી.	૩૯૪
૪૯	વાછરડી હા રેડી, હો લાલ.	૩૯૪
૫૦	હું જાજી રે જામનાં પાણીડાં.	૩૯૪
૫૧	હાં રે મારા સ્વામ કાલે મળજો.	૩૯૪
૫૨	કાગળ કોણુ લાઇ જાય રે.	૩૯૫
૫૩	મુજ અબજાને મોટી મીરાત બાઇ.	૩૯૫
૫૪	બોલ મા બોલ મા બોલ મા રે.	૩૯૫
૫૫	પ્રેમની પ્રેમની પ્રેમની રે.	૩૯૫
૫૬	લેહ લાગી મને તારી.	૩૯૬
૫૭	રામ સીતાપતિ તારી લેહ લાગી.	૩૯૬
૫૮	રામ નામ સાકર કટકા.	૩૯૬
૫૯	મારા પ્રાણુ પાતળિયા વહેલા આવો રે.	૩૯૬
૬૦	ધ્યાન ધણી કેઈ ધરવું રે.	૩૯૭
૬૧	કાહાનો માગ્યો દે ધૂતારો માગ્યો દે.	૩૯૮

૬૨	નાગર નંદા રે બાળ સુકુદા.	૩૭૮
૬૩	દવ તો લાગો કુંગર મેં.	૩૭૮
૬૪	ગાન કઠારી મારી અમને.	૩૭૭
૬૫	તમે જાણી લ્યો સમુદ્ર સરીખા.	૩૭૭
૬૬	કૃષ્ણ મેરી નજરકે આગે ઠાડે રહો રે.	૩૭૭
૬૭	ચંદ્રુ રજ મહિમા મેં જાની.	૩૭૭
૬૮	કાપકું ન લીયો તમ તું.	૪૦૦
૬૯	રાધા પ્યારે દે ઠારેજી બંસી.	૪૦૦
૭૦	અગ્રોલા શીદ લો છો મારા.	૪૦૦
૭૧	કવન ગુમાન ભરી બંસી તું.	૪૦૧
૭૨	ભજી લોતી સંતો ભજી લોતી સાધો.	૪૦૧
૭૩	પિયા કારણુ રે પીળી ભધ.	૪૦૧
૭૪	જેને મારા પ્રભુજીની ભક્તિ ન બાવે રે.	૪૦૨
૭૫	લગ રહેના લગ રહેના.	૪૦૨
૭૬	કઠણુ લગનધી પ્રીત રે.	૪૦૨
૭૭	કાળાનાં કઠણુ હાથ્યાં રે ઓધવજી.	૪૦૩
૭૮	માર્યાં રે મોહનાં બાણુ.	૪૦૩
૭૯	મોરલીએ મોહનાં મોહન.	૪૦૩
૮૦	મળ્યો જટાધારી જગેશ્વર બારો.	૪૦૩
૮૧	કહીં જમ કહં રે પોકાર.	૪૦૩
૮૨	મને મલિયા મિત્ર ગોપાળ.	૪૦૪
૮૩	કામ નહિ આવે તારે કામ નહિ આવે.	૪૦૪
૮૪	રાખો રે શ્યામ હરિ લજ્જા મોરી.	૪૦૪
૮૫	માર્યાં છે મોહનાં બાણુ.	૪૦૫
૮૬	કનૈયા બલ જાઉં.	૪૦૫
૮૭	જટ ઘો મેરો ચીર મોરારી.	૪૦૫
૮૮	બજન બરોસે અવિનાશી.	૪૦૬
૮૯	મન રે પરસિ હરિકે ચરન.	૪૦૬
૯૦	ઝારો જન્મ મરનકો સાથી.	૪૦૬
૯૧	મીરાં કો પ્રભુ સાંચી દાસી બનાઓ.	૪૦૭
૯૨	ચાકર રાખોજી અમને ચાકર રાખોજી.	૪૦૭
૯૩	હોડી શી રીતે ઉતરે પાર.	૪૦૭
૯૪	બજ મન ચરન કંવલ અબિનાસી.	૪૦૭

૯૫	ધડી ઝેક નહિ આવડે.	408
૯૬	આલી સાંવરેકી દષ્ટિ માનો.	408
૯૭	જ્યસે મોહી નંદનંદન દષ્ટિ પડયો ભાષ.	409
૯૮	યા મોહનકે મૈ રૂપ સુભાની.	409
૯૯	નિપટ બપુટ છબિ અટકે.	409
૧૦૦	બરસે બદરિયા સાવનકી.	410
૧૦૧	પિયા મોહિ આરત તેરી હો.	410
૧૦૨	તુમ પલક ઉધાડે દીનાનાથ.	410
૧૦૩	નિત્ય નિત્ય ભજવું તાં નામ.	411
૧૦૪	હરિ તુમ હરો જનનકી બીર.	411
૧૦૫	સાજન સુધ જયો જાને	411
૧૦૬	આધ હું રાજ રણછોડ શરણે થારે.	412

THE FIFTEENTH CENTURY.

1. Narasinha Mehta (1415-1481 A. D.)
2. Bhalan (1434-1514 A. D.)
3. Padmanabh (circa 1456 A. D.)
4. Bhim (circa 1484 A. D.)
5. Miranbai (1499-1547 A. D.)

THE FIFTEENTH CENTURY.

1. *Narasinha Mehta*, (1415-1481, A. D.)

He is regarded as the earliest "classical poet" of Gujarāt. And he is also the most popular among the Gujarāti poets. His songs have been the delight of every generation of Gujarāti people and most of them are sung in every house of Gujarāt. This has had the effect of altering the language of his poems with each successive generation; and we find no difference whatever between the language of his poems (as found in the printed editions) and that used by the people to-day. For literally he was "for all time" the representative of the inmost heart of Gujarāt. He represents the true feeling of the Gujarāti and puts into melodious verse the yearnings of the heart of Gujarāt after Krishna, the Divine Cowherd. This *Krishna bhakti* is not at all to be wondered at because Dvāraka, the traditional capital of Krishna, is situated within the Gujarāti speaking province of India. The influence of Mehta is also visible in the tone of Gujarāti literature since his days upto the days of the recent revival of Gujarāti literature under the influence of Western culture.

The life of Narsinha Mehta is a charming story of a simple minded devotee, who saw his God everywhere and in every being. Belonging to a family of *Vadnagar Nāgars* of Junāgadh in Kāthiāwād he early broke through all the narrow caste restrictions and the traditional Śiva worship of his family. He came

into touch with certain *sādhus* who taught him the delights of Krishna worship and he used to spend all his days with them singing songs about the *Līlā* of Krishna and His Gopīs. He was living with a cousin at that time and his behaviour scandalized the good man and his wife. Narsinha's marriage had also been settled at that time but his would-be father-in-law did not approve of him as a fit husband for his daughter. He broke off the match and Narasinha was left helpless and friendless with his cousin. But he did not change his mode of living at all and the thought never entered his brain to try to work for his living. He was a *bhakta* and he fully believed that the Lord Krishna would never allow His devotee to want for anything. At last the wife of his cousin came to an end of her patience and taunted him with being more hopelessly useless than even the proverbial ପୋଇନା ୩୫୨. He was very deeply wounded by her words and went away into retirement to Gopināth, a small place by the sea and he started there a life of *tapasyā*, worshipping his family God, Mahādeva, with the vow that he would never return home until he got the yearnings of his heart satisfied. Tradition says that Mahādeva appeared to His worshipper and taking him to Dvāraka showed him a wondrous vision of the *Rāsa-Līlā* of Krishna and His Gopīs. This vision fulfilled all the yearnings of his heart and he returned home to his cousin.

Henceforth he set up housekeeping on his own account with his wife and children. But how could a *bhakta* perform the duties of a householder? Krishna was wife and child to him, Krishna was his food and

drink. So his family life was a sad struggle with hopeless poverty for his poor wife, and her constant upbraiding resulted only in the one invariable answer :

“એવા રે અમે એવા રે એવા, તમે કહો છો વળી તેવા રે.”

His daughter grew up and had to be married but the *bhakta* had the firm conviction that Krishna would help him in all his family difficulties. And God fulfilled to him his promise given in the *Gītā*,

ये यथा मां प्रपद्यन्ते तांस्तथैव भजाम्यहम् ।

All Naraninha's difficulties with regard to the marriage of his daughter and the attendant expenses were smoothed away and tradition says that Krishna Himself saw that every difficulty was completely removed. Soon after this Narasinha's last ties upon earth were severed—his wife and his son (the only remaining child he had to care for) died one after the other. To the *bhakta* this was the sign of Divine Grace, for it left him free to devote himself more completely than ever to His worship. He says (according to Premanand):

“ભહુ થયું ભાંગી જન્મળ, સુખે ભજ્યું શ્રીગોપાળ.”

After this his whole life was devoted to the single object of singing the praises of Krishna. He was now above all castes and creeds and he openly dropped all caste observances. He used to go about like a wandering minstrel teaching that through the worship of Krishna alone salvation was to be found. And he would go to any one who invited him. He even went to the houses of the *Dheds* (the lowest class scavengers). On this account his community was deeply scandalised and, determining to outcaste him, they one

day refused to allow him premission to sit down with them at a caste dinner. Instantly a miracle happened, for a *Dhed* was seen sitting by the side of each Brāhmaṇa sitting there. Thus did Krishna vindicate his worshipper and humbled the pride of the Brāhmnas. This even convinced the Nāgars of the truth of the Mehta's faith. Many more miracles of this type are narrated about this devotee.

A great part of his works are autobiographical* especially the thousand and odd *Padas*. These are the greatest favourites among the peoples of Gujarāt and are sung by women in every home. The other works besides the *Padas* are હારમાળા, ચાતુરી પોડશી, ચાતુરી ઇતિશી, શામળદાસનો વિવાહ, દાનલીલા, ગોવિંદ ગમન, શૃંગાર, and સુરત સંગ્રામ. The authenticity of the first named is however doubted by certain scholars.

The main characteristic of his works is the utter devotion and the transparent honesty of the writer. Every word he writes comes direct from the heart and therefore also touches the heart of the reader directly. The deepest chords of human nature, the search after God, are touched by him unerringly. This is the secret of his great popularity. Even his શૃંગાર, which, as the name implies might have been expected to have been purely material and worldly, is still subservient to his *blakti*. For the શૃંગાર he describes is that felt by the Gopis for Krishna, not

* In the absence of any authenticated manuscripts of Narsinha's works and owing to the fact that most of his *padas* have been preserved to us in folk memory only, it is just possible that some of these works which pass for his, are not his genuine writings, but the work of some later writer embodying the popular tradition which must necessarily have grown up round such a saint as the Mehta.

mere carnal enjoyment. It is exceedingly difficult as has already been indicated, to find out what is genuine in the mass of poems that pass under the name of Narasinha Mehta : and this is specially true of the poems which are collected under the title of *शृंगार*, because a great many of these are palpably the works of minor poets, for both in language and in sentiment these are inferior to the genuine works of the poet.

As a devotee Narasinha ranks very high indeed and in every line of his poems he pours out his whole heart at the feet of his beloved Krishna. The language is simple and in places even homely but there is always the true poetic ring in his verses because all his works are genuinely inspired by some higher ideal. As a poet of nature, perhaps he is not quite so successful but there are occasionally passages of great feeling and delicacy describing natural beauty ; but these are very rare.

In the following selection an attempt has been made to classify the miscellaneous poems in somewhat rough manner. Some of his longer works have been included whole.

I. હારમાળા.

This work is regarded by some critics as not a genuine work of Narsinha. It describes a miracle in the poet's life. But the verses have been put together by another hand, the ક્ષેપક verses are evidently the work of another poet and have been inserted by way of explanation and as supplying the missing links in the narrative.

ક્ષેપક પદ ૧૬-રાગ આશાવરી.

શ્રી દામોદર મંદિર સુંદર, જુનાગઢ જણો જુગ આજ;
ધર્મવંત શ્રુતિ શાસ્ત્ર સનાતન, વિના વૈષ્ણવ મંડળિકનું રાજ. શ્રી દામોદર૦
એક સમે મેહેતા મોસાળે આવ્યા મામા મંદિર સાર,
નિત્ય પ્રત્યે બેસે હરિ મંદિર, કરે કીર્તન હરિનો વ્યાપાર. શ્રી દામોદર૦
મુરસેના સખીઓની સાથે, ગાનતાન કરે રંગ અપાર;
મનશું મન પ્રસન્ન થઇ જાણીશો, મેહેતા કંઠ આરોપે હાર. શ્રી દામોદર૦
તે ચર્યા ચાલી ચાચરમાં, સુણી મામો મન સોચે તેહ;
મેહેતાને શીખામણ દીધી, તું આજ પછે ન કરીશ એહ. શ્રી દામોદર૦
ત્યારે મેહેતે મન વિમાસ્યું એ પાપી મુને વારે આજ;
સમજે નહિ કાંઈ સાન વોણી, હાર આપે મને મહારાજ. શ્રી દામોદર૦
સોરઠ સઘળે સોહોર થયો છે, કળિમાં કે કારણુ છે એહ;
નરસૈયો હરિ કીર્તન નવ મુકે, હરિને ગમશે થાસે તેહ. શ્રી દામોદર

ક્ષેપક પદ ૨૦-રાગ આશાવરી.

લોક અણસમજણા જમ તમ બેલે, રે કામનીશું રમે કામી એહ;
કાનાકાન વાત અન્યોઅન્ય કરતાં, જઈ રાજશું પોહતી તેહ. લોક૦
રાજાએ મનમાં વિમાસિયું, એને તેડાવું મુજ લણી;
બેઠ જુદો કે સાચો ધરમી, કર્મ સલા સંન્યાસી તણી. લોક૦

નરસિંહ મહેતા.

સેવકને તેડી શીખજ દીધી, નરસૈયાને લાવો અહીં;
શીઘ્ર થઇ સેવક સૌ આવ્યા, મેહેતાનો ઉતારો જહીં.
કહ્યું ચાલો મેહેતાજી-વેગે, બોલાવે છે તમને રાય;
તેની સાથે ચાલ્યા મેહેતા, હરિ સાચાની કરશે સાય.

લોકો

લોકો

દ્વેષક પદ ૩ જુનું-રાગ આશાવરી.

નાગર સહ મળીને ચાલ્યા, વળી પ્રજાનો સાય;
રાજસભામાં આવી બેઠા, કહે કર બેડી હાય.
કહે નાગર સાંભળિયે રાયજી, અમો નવ રહેવાય;
અમારી વહુ બેટી સર્વે, નરસૈયાને મંદિર જાય.
લાજ મુકી નાત જાતની, લંપટ થઇ સૌ નારી;
પાયે ધુધરા વાજે રંગે રાગે, દીસતી વ્યભિચારી.
લંપટ મહેતા લંપટ નારી, લંપટ રંગે રાગે;
લંપટ થઇ હાથ કોટે મેહેલે, લંપટ થઇને નાગે.
રાયજી અમોને આજ્ઞા આપો, અમો પરદેશે જઇએ;
અમારી વહુ બેટી બગડે, તે દુઃખ કોને જઇ કહીયે.
રાજા કહે ચિન્તા નવ કરશે, અમો શીખામણ દેઉં;
આજ પછી જો ફેલ કરે તો, પ્રાણ એહના લેઉં.
શ્રીપાત સંન્યાસી ગોસાંધ ગુણવંતા, જોગી ભોગી જોડે;
વિપ્રવેદીઆ રાય પાસે આવ્યા, મેહેતા તણે વરધોડે.
કહે શ્રીપતિ અનર્થ થાય છે, નવ રહે કોની લાજ;
તમો વિના કો દુઃખ નવ લાંજે, સાંભળીએ મહારાજ.
દામ દામથી રાવજ આવી, મંડળિકને લાગી દાજ;
જાઓ મેહેતાને વેગે લાવો, દેઉં શીખામણ આજ.
મેહેતા સેવક સાથે ચાલ્યા, મનમાં નહિ ચિંતાય;
મંડળિક આગળ બિભા રહ્યા, સમયાં વૈકુંઠરાય.

પદ ૧જુનું-રાગ આશાવારી.

મેહેતા-પ્રણામ પરશ્વજ પુરુષોત્તમને, દાસની વિનતિ હશે ધરજો;
આજ સમો પ્રભુ મારે આકરો આવીઓ, અર્ચું શર્ણું સંભાળ કરજો.

હારમાળા.

મંગળ મુનિજન મન મોહિની મહિમા, અપાર તારો કે નવ જાણે;
રવિ શશિ ઇંદ્ર ને ઇશ અજ અનુસરે, નિગમ નારદ શારદ વખાણે.
સંત સર્વે કહે ધન તું શામળા, તારે સંત છે પ્રાણુ તોભે;
જળચર જળ વિના કેમ કરે જીવશે, પરસ્પરે પ્રીત તો વેદ બોલે.
અંબરીષભક્તની ભક્તિ જાણી કરી, ઋષિપર ચક્ર મોકલ્યું ક્રોધ આણી;
શાપ તે આપ લીધો શિર સંતનો, પ્રીતની રીત શ્રીમુખ વખાણી.
માટે મુને મન આનંદ અતિ માધવા, ચરણ પ્રતાપ પદ અભે પામ્યો;
સિંહને સંગ જંગમ કેમ શોભશે, નરસૈયો ભવોભય દુઃખડાં પામ્યો.
રે હરિ, ભોલ કહે છે જે નરસૈયો લંપરી, વાધતી વાત રાજાએ જાણી;
સેવક તેડવા મોકલ્યા મંડળિકે, રાખજો ગિરદ સારંગપાણી.
જ્યારે કપટ નથી રે કરણાનિધિ, તો રાખજો લાજ શામળા મારી;
મુંદરી સહિત હુ ગાન કરું સદા, પૂર્ણ પતિજ પરબ્રહ્મ તારી.
સોરઠા ચોરસા સર્વ જોવા મળ્યા, નગર ભોલ પાખંડ બોલે;
કીર્તન નવ ચુકું રે કમળાપતિ, જો મેરૂ સહિત મહિ શોષ ડોલે.
વાળે વીણા રસ ઝુલરી જાહરી, ધુલરી પામ ઝલુકાર બોલે;
નરસૈયાયા! સ્વામી નિર્વેદ દાતા સદા, શામળા સમોચડ નાવે તોલે.

ક્ષેપક પદ ઇચું-રાગ આશાવરી.

તેડયા સત્તર સન્યાસી મુમુક્ષ, પત્ર ફળ કંદ કરતા જે ભક્ષ;
સહસ્ર સખા સહિત પરવર્યા, તેણે પુસ્તક હાથે દંડ ધર્યા.
આવ્યા સન્યાસી સભાને ઠામ, તેનાં કહી સંભળાવું નામ;
ગોવિંદાશ્રમ માધવા સહી, નરસિંહાશ્રમ મુકુંદા તહી.
રઘુનાથાશ્રમ અંકજૂતા જેહ, અચ્યુતાશ્રમ શ્રીધર તેહ;
વિશ્વંભરાશ્રમ વાસુદેવ, બ્રહ્માનંદ આવ્યા અશ્વમેવ.
અદિતાશ્રમ કેશવ સ્વામી, અનંતાશ્રમ નારાયણ નામી;
શિવાનંદ બાળકાશ્રમ માંહી, (એ) સત્તર સન્યાસી આવ્યા તાંહી.
તે સર્વે સહિત બેઠો રાજાન, એક એકને દેતા બહુ માન;
નગર ભોલ આવ્યા સાંભળી, જાણ્યું પરમહંસની મંડળી મળી.
સમીપ મહેતો તેડયા ત્યાંય, પરમહંસ મંડળી છે જ્યાંય;

નરસિંહ મહેતા.

તવ ભીમ ભણે મહેતાજી સુણો, છે વિષ્ણુ ભક્તનો મહીમા ધણો.
જે નરસિંહ છે વેકુંનાથ, તે કામની કંઠે ન ધાલે હાથ;
તું નટવર થઇ નાચે ને ગાયે, એ ધર્મ તો શો કહેવાયે ?
એ વૈષ્ણવતા ક્યાંથી લહી, એણી પેર ભીમ પૂછે સહી.

પદ ૨૦૫ - રાગ ગોડી.

મહેતા-ભાઇ મુને હરિગુણ ગાવાની ટેવ પડી, મારા નાથજીને ન મૂકું એકે ઘડી;
વિદ્યાયું મન મારું નવ રહે અળગું, પ્રભુ સાથે મારે પ્રીત જડી. ભાઇ
એક દિવસ ઉદયમને ગયો તો, તે બેને તું બાણી;
આખા દિવસનો રળીખપી આવ્યો, બાબીએ ન પાડું પાણી. ભાઇ
મેં જાણ્યું ધ્રુવની પેરે કઈ રે, એની વાત ઉર આણી;
જાત વચને ધ્રુવ તપને આલ્યા, તેમ અમારે બાબી ગોરણી. ભાઇ
એમ મન નિશ્ચય કીધું, હરિગુણ ગાઈ વખાણી;
પોતે પોતાનું બિરદ પાળશે, પૂરણ પ્રીત પ્રમાણી. ભાઇ
જેણે નાખાતું છાપઈ છાઇ આસ્યું, આપી કબીરને અવિચળ વાણી;
તેપે તો કું હરિને વહાલો, છખીલોજી આપશે પાણી. ભાઇ
એવાં એવાં વચન મુણી મારાં, બાબી તે બોલ્યાં વાણી
હોઠો દિવરિયા કું હસતી ફૂલી, તત્ક્ષણ આપું પાણી. ભાઇ
ધન્ય ધન્ય વહાલો બાબી હટેમાં, વસિયા સારંગપાણી;
ભણે નરસેયો તે દહાડાની, છખીલાયું પ્રીત બંધાણી. ભાઇ

પદ ૩૦૫ - રાગ આશાવરી.

ભીમ-કાણુ છે છખીલોને કાણુ નાથ, કાણુ મૂક્યો તારે ખસ્તક હાથ;
વિષય યુંગારમાં તું ભિન્યો રહે, હરિ મળવાનો તું મારગ કહે.
બંધટપણું તું મૂકી દે, અબોલ્યો અધ્યાત્મ ગ્રહે;
યાન વૈરાગ્યને પંથે પળે, તો ગર્ભવાસનો કેરો ટળે.
આ સહ સન્યાસી કેહે છે તને, પછે કહીશ વાર્યો નહિ મને;
ભીમ ભણે નરસેઈ કાં ભને, ગુરૂ વિન યાન આને નહિ ક્યમે.

પદ ૪થું - રાગ આશાવરી.

મેહેતો-ભાઈ ભોળાઈએ રીસજ કીધી, કઠિન વચન વાગ્યું હદે માંય;
 રીસાઈને હું ગયો વનમાં, જઈ શિવને પૂજ્યા ત્યાંય. ભાઈ૦
 મૈત્ર સુદી સમગી સોમવારે, મેં મનમાં કર્યો વિચાર;
 ઉમ તપશ્ચર્યા માંડી મેં તો, રહ્યો નિરંતર વન મોઝાર. ભાઈ૦
 મહાદેવે મને કહ્યું સમણામાં, માગ માગ તે આપું તને;
 મેં માગ્યું સ્વામી તમને જે વહાલું, તે કૃપા કરી આપો મને. ભાઈ૦
 ભોળા શંકર પ્રસન્ન હવા, આવી મસ્તક મૂક્યો હાથ;
 સ્નેહ સદસ્ય ગોપી સંગ રમતાં, રાસ દેખાડ્યો વૈકુંઠનાથ. ભાઈ૦
 બ્રહ્માનંદુલારી મેં નંદલાલા, સખી સમાણી સર્વે સાથ;
 પરમ કૃપાળુ દયાળુ રમે, ત્યાં દીપક પ્રજાળ્યો મારે હાથ. ભાઈ૦
 હેત આણી પોતાનો માની, મહાદેવ વચન બોલ્યા તે વાર;
 નરસૈયા આ લીલા ગાજે, જે જોયું કૃષ્ણાવતાર. ભાઈ૦

પદ ૫મું - રાગ આશાવરી.

ભીમ-આજ કળિયુગના લોક વિષયી, વળી વિષયા તે ગાધરે;
 કૃષ્ણે કીધું તે આપણ કેમ કરીએ, તે લોક રહેશે વાત સાદી. આજ૦
 કૃષ્ણે જોને ગોવર્ધન ધરિયો, તે આપણે કેમ ધરાયરે;
 કૃષ્ણે જોને દાવાનળ પીધો, તે આપણે કેમ પીવાય. આજ૦
 કૃષ્ણે નવાં કીધાં વચ્ચ બાળક, જે હર્યા હતા બ્રહ્માય રે;
 કૃષ્ણે જોને કળિનાગ નાચ્યો, તે આપણાથી કેમ થાય. આજ૦
 તું થા સંન્યાસી જઈ રહે કાશી, ભલો હોય તો નિર્ગુણ ગાની રે
 ભીમ ભણે મા ભૂલ્ય નરસૈયા, ગર્જના કરી મુખ ધણી. આજ૦

પદ ૬ઠું - રાગ આશાવરી.

મેહેતો-વિષયી તાર્યા રે વિષયી, વિષયી તારતાં ન લાગી વાર રે;
 પતિત હતા તે પાવન કીધા, ધરીને કૃષ્ણ અવતાર. વિષયી૦
 મોઢ હહેશે વિષયી ક્રિયા તાર્યા, જેણે એ રસ ચાખ્યો રે;
 મન કર્મ વચન મેહેતાજીને અર્પી, નાથજી હદેમાં રાખ્યો. વિષયી૦

નરસિંહ મહેતા.

સાંભળ્ય બીમ મેં દીદા ધિનોદી, તમે સુકિત વાણી ન ગાઓ રે;
ધન્ય વૃંદાવન ધન્ય નરસૈંયો, જેનો નાથ હદેમાં સમાયો. વિષયો.

પદ ૭મું - રાગ આંશાવરી.

લીમ-સાંભળરે નરસૈંયા સાચું, સુજને દેખાડો અહીં રે;
મોટાથી હરિ છે મહા મોટા, કેમ હદેમાં સમાય સહી. સાંભળરે.
જો ગિરી મોટો મંદ્રાચળ કહિયે, તો સાગર માંહી ભીજે રે;
જો સાગર અતિ મોટો કહિયે, તો ધરા ઉપર ધરીજે. સાંભળરે.
જો પૃથ્વી અતિ મોટી કહિયે, તો શેષ મસ્તક કણીકા બાર રે;
જો શેષ સમર્થ અતિ મોટો કહિયે, તો નીલકંઠ કરે હાર. સાંભળરે.
જો મહાદેવ અતિ મોટા કહિયે, સુર ઇંદ્ર બ્રહ્મા જેહ રે;
તે સકળ વસે છે નિરંતર, હરિના મુખમાં તેહ. સાંભળરે.
એવા મોટા હરિ વિશ્વ પોતે ધરી, કેમ સમાય જીર સંતતજે રે;
કોણુ સાધન તને હરિ હૃદયે વસે, મૂકને હઠ નાગરા ભીમ ભણે. સાંભળરે.

પદ ૮મું - રાગ સામેરી.

મેહેતો-મારા વા'લાજીયું બોલતાં વાધુંરે,
આણી આણી વાટડિયે, ઓ ભીમ જે ચાલ્યા વાટડિયે;
સાચું સગપણુ શામળાનું, વિસરિયું તે તારી છાતડિયે. આણી.
પેર પ્રભુની સુજને લાધી, મારા વહાલાજીને પ્રેમ રસ ભાવે રે;
કુમકુમ કાળજી ટીલાં ટપકાં, નેહ વિના નાથ ન આવે. આણી.
એ નેહો હવે હું નવ મેલું, રાખુ હૃદયા મોઝાર રે;
નરસૈંયાંચા સ્વામીની સંગે રમતાં, આનંદ અંગ અપાર. આણી.

પદ ૯મું - રાગ સિદ્ધડો.

મંડળિક-અમલ્યા ફૂડ કપટી લંપટી કહાવે સદા, પાખંડરૂપ નાગર જાત;
રાય મંડળિક મદ ભયોં ઓચરે, સાંભળો કલ મંડળીં વાત. ફૂડ.
જો હસિ હારજ એને અપશે, તો હુમ્મ નથી દેતા;
અંતરજ દાખ્યા વિના નહિ છૂટે નાગરા, સમળ દામોદર રાય પિતા, ફૂડ.

હારમાળા

માળા તિલક પાખંડ રચે સદા, સુંદરી સંગ તું રંગ રાતો;
ભણે નરસૈયો, ધૂત સુણ્ય નાગરા, આવડું શું મદ ભેર ગાતો. કૂડ૦

પદ ૧૦મું - રાગ સિંહુડો.

મેહોતો-ભક્તનો ઇશ તું કૃષ્ણ કહાવે સદા, મામ મૂકે શું રે નંદલાલા;
ઇન્દ્રનો વૈભવ સુદામાને આપિયો, આજ કૃપણ થશે કાનડ કાળા. ભક્ત૦
હરિ મારો હાથિયો, કાળિનાગ નાથિયો, અર્ધ ઉતરડિયો જમુના ધાટે;
તે બળ તાહડે ક્યાં ગયું કાતુડા, આજ નાહો શું રાધાજી માટે. ભક્ત૦
શિશુપાલ નરકાસુર જરાસંધ છતિયા, અનેક જોદા તણા છોડિયા બંધ;
પ્રબળ બગાસુર તણવત ત્રોડિયા, કેશી કંસના તેં મોડયા કંક. ભક્ત૦
ભાવે કભાવે જોણે તુંને આરાધિયો, તે જતુનીને જરૂર ન આવે વળતો;
ભણે નરસૈયો સ્મરણ તાં કરે, રાખે બાળકને બાપ બળતો. ભક્ત૦

પદ ૧૧મું - રાગ મારૂ.

રઘુનાથાશ્રમ-અલ્યા રામજીનું લીજે નામ, તેણે ભવ છૂટિયે રે;
તુજ કૃષ્ણથી નવ સરે કામ, મિથ્યા કાંસા કૂટિયેરે. અલ્યા૦
રામનું નામ નામદેવે લીધું, તેની મોઘ જવાડી ગાય;
નિર્મળ નામ રામજી કેરું, તે લેતાં કોટી પાતિક જાય. અલ્યા૦
રાજવલ્લભન ભવદુઃખ મોચન, દીનાનાથ દયાળ;
રામને મૂઝી શું ગ્રહી રહ્યા છે, ગોચારન ગોપાળ. અલ્યા૦
સીતાનો સ્વામી અંતરયામી, જેને નામે ભવ નિસ્તાર;
રઘુનાથાશ્રમ કહે નરસૈયા મુણ, માગ માગ રામજી પાસે હાર. અલ્યા૦

પદ ૧૨મું - રાગ આશાવરી.

મેહોતો-રે ધરડા થઇશું ત્યારે રામજી કહીશું, અમણાં કલાનો મારે ખપ નથી;
છેલ જખીલોને છોગાળો, તેને મૂઝીને બીજે ભજવો નથી. ધરડા૦
થડ મૂઝી ડાળે કોણ વળગે, મૂઝી મોદીક ખડ કોણ ખાયે;
રંગ રંગીલા છેલને છાંડી, સુકટવાળાને કોણ ગાયે. ધરડા૦
કૃષ્ણજી માત મારે, કૃષ્ણજી તાત છે, સગાં સહોદર કૃષ્ણજી સહી;
લોક સુને નંદો ને સંત સુને વંદો, મારે ગોવાળિયો મૂકવો નહીં. ધરડા૦

નરસિંહ મહેતા

સનક સનંદન મુનિજન વંદન, તે હરિ મારે હરે રહે;
ગિરિધરધારી ને કુંજબિહારી, બકતવત્સળ બિદે વિદુલો વહે. ધરડાં
પૂરણુ બ્રહ્મ ને સદા હિતકારી, દોહલું દાસનું નવ સેહે;
નરસૈયાયા સ્વામીને બૂલ મા સંન્યાસી, ગર્જના કરી કૃષ્ણ કૃષ્ણ કેહે. ધરડાં

૫૬ ૧૩મું-રાગ સામેરી.

ભીમ-જે જે રામજીને નિદે નાગરો, એને અધ્યાત્મ યજ્ઞાનો આધરો; ટક
રામજી વિના કોણુ બવજળ તારે, તું જોને મન વિચારી રે;
ચરણુ શરણુ પ્રતાપથી રે, ઓધારી ગૌતમ નારી. જુઓ
સાગરમાં જેણે શલ્યા તારી, દીમરને વેકું આપ્યું રે;
ચિરંજીવી વિભીષણ કીધો, રાવણનું કુળ ઉથાપ્યું. જુઓ
રામને જાણો શંકર સરખા, તારક મંત્રનું હારદ લહે રે;
ભીમ બણે કાં બૂલે નાગરા, ગર્જના કરી મુખે રામજી કહે. જુઓ

૫૬ ૧૪મું-રાગ સામેરી

મેહેતો-એસી રહેને, એસી રહેને, રામ દાસિયા;
અલ્યા તું બેસી રહે રામ દાસિયા, તેં તો દંભે રામ ઉપાસિયા. બેસી ટક
રામજીના સેવક હોય સમદ્રષ્ટિ, તે કેને નવ બોલે માહું રે;
રામ કૃષ્ણમાં અંતર શાનો, શાન તારું કયાં નાહું. અલ્યા
પૂરણુ બ્રહ્મ છબીશે મારો, જેણે મોકુળ ગાય ચારી રે;
સત્ પાળ્યું સીતાપતિ સ્વામી, એક પતિવ્રત ધારી. અલ્યા
જેણે કંસ કુળ નિકંદન કીધું, છેદ્યાં રાવણનાં શીશ રે;
રાજ્ય વિભીષણ ઉગ્રસેનને આપ્યું, એવા એ જગદીશ. અલ્યા
તુબડાં લીધે વિરાગ કીધે, રામ મળે નહીં, જ્યાં લગી નહિ વિવેક રે;
બણે નરસૈયો સાંભળ જૂર ભીમડા, રામ કૃષ્ણ બેઠ એક. અલ્યા

૫૬ ૧૫મું-રાગ સિંહડો.

ભીમ-શ્રી રઘુનંદન મંદ હું માનવી, દાનવી બુદ્ધિ ટાળો રે દેવા;
મનનાં સ્વાદને વાદ કરી બોલીએ, બૂલીએ રામજી તારી સેવા.

અકળ અવિનાશ પ્રકાશ મન ફીણએ, દીણએ દર્શન રામ રડા;
રામ નામનો વિશ્વાસ આવ્યો નથી તે નર ભવજળ મધ્ય ખૂડ્યા.
અંબરીષ વિભીષણ પરમ વિચક્ષણ, અંબની સૂત હતુમાન દાસ;
ભીમ ભણે જણે રામજી ઓળખ્યા, છુટયો તેનો આ ગર્ભવાસ.

પદ ૧૬મું- રાગ મારે.

મેહોતો-શ્રીકૃષ્ણ મહારાજ, મારે તો શ્રીકૃષ્ણ મહારાજ;
રંગીલો છખીલો ને છોગાળો, અવરસું નહિ કાંઈ કાજ. મારે
દુર્ભતિયા દુર્ધૃદે કરીને, મિથ્યાં આણે વાજ;
વિવેક વાતને કંઈ નવ જાણે, દિલમાં રાખે દાજ. મારે
મન મમતા આણે. આપ વખાણે, જાણે નહિ કાંઈ મર્મ;
ભણે નરસૈયો કૃષ્ણ સેવ્યા વિના, ભાગે નહિ કાંઈ ભર્મ. મારે.

પદ ૧૭મું- રાગ આશાવર્ધી.

નરસિંહાશ્રમ-નરસિંહાશ્રમ કહે સંન્યાસી, જાવન ખટ માસ મેં સેવી કાશી રે;
આત્મ વિદ્યા મેં ઘણી ઉપાસી, તોએ ન મળ્યા મને અવિનાશી. નર
ઓંતેર ખટ માસ રહ્યો હું પ્રયાગે, સવાસો મથુરાં સેવ્યું રે;
તોએ સ્વપ્ને ના દીદા કૃષ્ણજી, તો નને દર્શન કેવું ? નર
પચાસ વર્ષ નિમિષારણ્ય રહ્યો, પુષ્કર રહ્યો પચાસ રે;
કેદારગઢ કામરૂં ભમિયો, સોએ ન મળ્યો અવિનાશ. નર
સર્વ ઉપર સંન્યાસી થાશે, તારી પત તો જશે પરી રે.
નરસિંહાશ્રમ કહે નરસિંહડા, બેશી રહેશે તારો અસ્તિ હરિ. નર

પદ ૧૮મું- રાગ માળવ.

મેહોતો-રહે રહે ભગુવા લવરી કરતો, લલો હોય તો અહિંયાથી જ;
રણવાતું તને જોર ન હોય તો, રાખ યોળીને ભીખી ખા. રહે
અટખાઈ કરતો રહે જોગટા, લવરી કરતો કહી જ;
જો પેલા વડનાં ટેટા મધ્યે, નાથ મારો પિરાજો ત્યાં. રહે
વારે વારે તુજને કહું છઉં, શામળિયાનું સ્મરણ સાહ;
જાણે નરસૈયો સાંભળ્ય ભગુવા, માખા બાલીને વૈષ્ણવ થા. રહે

નરસિંહ-મહેતો.

પદ ૧૬મું-રાગ મધ્યવ.

અદિતાશ્રમ-મહા રાંડનો મને માળા ધરાવે, જોતાં સધો કપટી સહી;
માળા તિલક ને છાપાં છાપે, તુજને ખાફાણુ ગણવો નહીં. મહાં
આંધ અંત મધ્યે તું જોની, એવું કર્મ કહ્યું કોએ દામ;
પોતે પોતાનો ખર્ચ તજીને, સમુણુ બ્રહ્મનું લે છે નામ. મહાં
ધેસો રાજ ને તું પણ ધેસો, એમાંથી કોઇને નથી દામ;
અદિતાશ્રમ કહે મંન્યાસી, મેલી દે તારે સુંદરશ્યામ. મહાં

પદ ૧૭મું-રાગ મધ્યવ.

મહેતો-તે કેમ મૂક્યો જાય, ભગુવા તે કેમ મૂક્યો જાય;
જેને શુક સનકાદિક ગાય, ભગુવા તે કેમ મૂક્યો જાય. ટેકા
વિષથી જનને ઉદ્ધારવા વહાલે, ભૂતળ અવતાર લીધો રે;
હોગાળો ને છેલ છપ્પીસો, જેણે વિશ્વ કૃતારથ કીધો. ભગુવાં
જેણે જેવો દીડો તેવો ગાયો, મેં રસીક રંગી ગાયોરે;
રાધાની સંગે હોય લેતો, તે મારે હૃદયે સમાયો. ભગુવાં
મધુર વચન કહી વિનવિયો, નિરખ્યો કાનુડો કામી રે;
વિરહ વિસારણુ દુઃખનો લંબન, તે નરસેયાચો સ્વામી. ભગુવાં

પદ ૧૮મું-રાગ મધ્યવ.

ભીમ-જો ખાફાણુ તો વૈષ્ણવ કીમ છે, વૈષ્ણવ તે નવ ખાફાણુ નામ;
માળા તિલક પાખંડ કરીને, તે વણસાડયું આખું ગામ. જો ખાં
ગાન કરીને ગાતો નાચે, નારી સકળ વૈષ્ણવડી કીધ;
નદવાની પેરે શું કરે નાગરા, દામોદરરાયને દોષ કાં દીધ. જો ખાં
પાખંડે પેટ ભરે બહુ પેરે, આજ મંડળિકે સહાયો હાય;
ભીમ ભણે છૂટશે નરસેયા, જો જપશે તું રણપતિનાથ. જો ખાં

પદ ૧૯મું-રાગ મધ્યવ.

મહેતો-અદેખા સોક તે અણુધટતું બોલે, મર્મ જાણ્યો ન જાય રે;
જેનું મન જે સાથે બાંધ્યું, તે વિના તેણે ન રહેવાય. અદેખાં

હોરશાહી.

ભાવિ પદારથ હોય તે પેખે, પ્રીત બલી મનમાંય રે;
રનેહતણું કારણ છે મોહું, તેની અગગી આંખ જણાય. અદેખા
શામળિયો મારે હૃદયે સમાયો, તે જગના બોક શું જાણે રે;
બણે નરસૈયો સાંભળ્ય બૂંઝાં ભીમડા, ફોગટ શાને તું તાણે. અદેખા

પદ ર૩૩-રાગ આશાવરી.

ગોવિંદાશ્રમ-ગોવિંદાશ્રમ કહે નરસૈયાને અમે પ્રીછી પ્રીત તારી રે;
મહાવાક્ય ઉપદેશ વિનાં તને, કીમ મળે દેવ મોરારી. ગોવિંદા
શ્રીપાત ચક્રને અમે સર્વેશ ચૂકયું અણંગયોગ અમે સાધ્યો રે;
અમે દંડ કમંડળ પારી રહ્યા, તું માળા પારી કેમ વાધ્યો. ગોવિંદા
નામ્યા ખુંધા ને તાળ વજીડી, એમ પરમ પદ નવ લહિયે રે;
હૃદર ભરવાને પાખંડ કરવા વળી, બોકને અદેખા ન કહિયે. ગોવિંદા
મુકને માળા ને તજને ગોવાળા, અમે આપિયે હોંકાર રે;
ગોવિંદાશ્રમ કહે નરસૈયાને, નામે કુદે ન પામે હાર. ગોવિંદા

પદ ર૪૪-રાગ મારૂ.

મેહેતા-સિદ્ધિ ન હોય રે, શ્રીપાતને સિદ્ધિ ન હોય રે.
વૈષ્ણવ વિના તર્થા નહિ કામ, શ્રીપાતને સિદ્ધિ ન હોય રે. ૨૬૦
કીઆ સંન્યાસી જરણુજ પામ્યા, દંડ એખ જટાપારી રે;
તું વૈષ્ણવની નિંદા કરે તો, નરકતણો અધિકારી. શ્રીપાત
કાં આ મરે કે ખાવા ટળે ત્યારે, મુંડ મુંડાવી બચવાં પેહેરે રે;
પ્રેમ ભક્તિ વૈરાગ્ય વિના રે, પુંકાવો કાન જેહેરો. શ્રીપાત
તારા હોંકારતું કરને અચાણું, મારી સાયે વુંદાવન ચાલ રે;
બણે નરસૈયો મેલ તારૂં કમંડળ, કરમાં આ તાળ જાલ. શ્રીપાત

પદ ર૫૫-રાગ મારૂ.

ભીમ-વાંછી વાણી રે, મેહેતા તારી વાંછી વાણી રે;
હોંકારથી તાળ વખાણી, મેહેતા તારી વાંછી વાણી. ૨૬૦
રાગ કરી કરી કીર્તન ગાએ, વણિ વણિ કોટ હવાવે રે;
હૃત્પાત વાત કરે નરસૈયા તું, શ્રીપાતને તાળ જલાતે. મેહેતા

નરસિંહ મેહતા

નિર્ગુણ પ્રહરને મૂડી દહને, વિષય શૃંગાર તું ગાય રે;
નાચી ખાણલુ બ્રહ્મ થયો શું, ક્યાં છે વૈકુંઠરાય. મેહતાં
નિંદા કરે છે પરમહંસની, કોણે કીધો તને ઘેસો રે;
ભીમ બણે બજ નિર્ગુણ પ્રહરને, મૂડી દે છેલ જખીસો. મેહતાં

પદ ૨૬૩—રાગ પરજ.

મેહતાં-તે કેમ મૂઠિયે રે, અદક્ષલુ મૂઠિયો ન જાય;
સદ્ગુણે શામળિયોજી, મારા હૃદમાંય સમાય તે કેમ
અમે વૈષ્ણવ છીએ છેલ જખીલાના, શું સમજે ગોસાધ રે;
પૂંદાવન માંહે જખીસે, દીધું ગોપીને સાંધ. તે કેમ
નરસૈયો હરખે હરિગુણ ગારો, ભીમડો રીસે બળશે રે;
આપણુ બેઠાએ વાટે વળગ્યા, કોણુ જાણુ કોણુ તરશે. તે કેમ
પ્રેમ રસનો સ્વાદ શંકર જાણુ, કે જાણુ શુક યોગી રે;
એક જાણુ છે વ્રજની રે નારી, બીજો જાણુ નરસૈયો ભોગી. તે કેમ

પદ ૨૬૪—રાગ પરજ.

સહચરારાંદ-નથી પામવા રે, વેરાગ વિના ભગવાન;
તને દર્શન ક્યાંથી બાધ, વિના આતમચાન. નથી
વેરાગ જો શુકજીએ ભોગયો, ક્રુવ અંખરીપ પ્રહલાદ રે;
તે વિદ્યા તે તારે ક્યાંથી, એ મિથ્યા કરવો વિવાદ. નથી
વેરાગ જોને હવો વિદુરને, તે પામ્યો દેવ મોરાર રે;
તારી પેટે કોપાએ ન ગાયો, નાગો જુડો શશુગાર. નથી
લંપટ પછે હરિ નહીં મળે, રાડજ મિથ્યા લાગી રે;
સહચરારાંદ સ્વામી કે છે નરસૈયા, અધ્યા મુકને ગોપાલ થા વેરાગી. નથી

પદ ૨૬૫—રાગ માળવ.

મેહતાં-મુંડ મુંડાવીને ટાપી ધાલી, એમ ન થમએ વેરાગી રે;
અમે છું વૈષ્ણવ છેલ જખીલાના, તે સાથે લગની લાગી. મુંડ
મમતા ભાગી તે વેરાગી, અનહદશૃંગી બોલે રે;
બેખ ધરીને દેષ કરે તે, જોગી અસુરને તોલે. મુંડ

હારમાળા.

સંસાર વેવાર સર્વે સાચવિયે, વિકારથી વેગળા રહિયે રે;
સર્વે ભૂત સમદષ્ટ પેખે, તેને વેરાગી કહિયે. મુંડ૦
અભિમાને તેં તો સુકૃત ખોયું, પ્રીત રંગ નથી લાગો રે;
બધે નરસૈયો ભેખ તજીને, પેહેરને પંચવસ્ત્રનો યાગો. મુંડ૦

૫૬ ૨૯મું-રાગ માળવ.

માધ્વજાશ્રમ- હે રહે ધેના નાગરા, આવડો શાનો ખહંકાર;
વૈષ્ણવ નામ ધરાવે તો, ચઢભડવામાં શો સાર. રહે૦
હરિજન હોય તે બહે ન ધેલું, રહે લક્ષ્મીવરમાં લીન રે;
પંચ વિષય પંચવસ્ત્ર તજીને, એક ગ્રહે કોપીન. રહે૦
શુકદેવ, વ્યાસ ને દુર્વાસા, ભગુવાં અંગીકાર કરતા રે;
નાગરા નટવાની પેરે ભકતો, શણગાર ફેદી ન ધરતા. રહે૦
શ્રીકૃષ્ણ સ્વામી તો સર્વનો, ભક્તનો વિશ્રામ રે;
માધ્વજાશ્રમ કહે નરસૈયા, ભિન્ન નથી દેશવ રામ. રહે૦

૫૬ ૩૦મું-રાગ સામેરી.

મહેતો-ભેખ ઉપર શું ભૂલો સંન્યાસી, ભેખ ઉપર શું ભૂલો,
લગન નહીં લક્ષ્મીવર સાથે, તેણે તમે તો ડૂલો. ભેખ૦
જેને રંગ રંગીલાસું લાગ્યો, તે સહુ પામે સુખ;
ભેખ ધરીને ભગુવાં પહેરે, તે બહુ પામે દુઃખ. ભેખ૦
મારે છે શામળિયો સાચો, સુજીને આપશે હાર;
બધે નરસૈયો સુણો સંન્યાસી, તમને થશે ફિટકાર. ભેખ૦

૫૬ ૩૧મું-રાગ માર.

લીમ-હાર ન આપે રે, અલ્યા તને હાર ન આપે;
જેને સંન્યાસી સાથે રે, અલ્યા તને હાર ન આપે રે. ૨૬૦
ભક્તિ વિના તું ભૂલ્યો ભમે રે, જીવ જંજળમાં વળુંધ્યો રે;
ચણ્ણ દિવસ છાનો દંભ ચલાવ્યો હવે સાંકડે સળગ્યો. અલ્યા૦

નરસિંહ મેહેતા.

પૂરણુ બ્રહ્મ પુરૂષોત્તમ સ્વામી, રહ્યો વિશ્વ પ્રકાશી રે;
તે સાથે નહીં પ્રીતજ પૂરી, હવે ક્યાં જઈશ નાશી. અલ્યા૦
નિર્ગુણુ બ્રહ્મની નિંદા કરે છે, થેલા ગર્વ કાં રાખે રે;
ભીમ બણે તું હાર ન પામે, વિના રામજી ન ભાખે. અલ્યા૦

૫૬ ૩૨મું - રાગ મારૂ.

મેહેતા-શાપ ન લાગે રે, અલ્યા ભક્તને શાપ ન લાગે;
જેને દુર્વાસા આગે રે, અલ્યા ભક્તને શાપ ન લાગે રે. ટેક૦
અંબરીપને દુર્વાસા નડિયો, શાપ દીધો મહા માઠો રે;
સુદર્શન તે પૂઠે પળાયું, ત્યારે ઋષિ ચડપ દેતો નાઠો. અલ્યા૦
શિવ બ્રહ્માદિક દેવ મુનિજન, કોએ શરણુ નવ દીધું રે.
રાજની જઈ સ્તુતિ કરી ત્યારે, ચક્ર વાળાને લીધું. અલ્યા૦
ફરી ફરી ઋષીશ્વર શરણુ આવ્યા, હરિજન મોટા કીધા રે;
અંબરીપ કારણુ કૃષ્ણજીએ, દશ અવતાર લીધા. અલ્યા૦
બ્રહ્મા રુદ્ર બેડ સાખજ પૂરે, દેવ ગંધર્વ સહ જાણે રે;
બણે નરસૈયો નિષ્કળ નહિ જાએ, કૃષ્ણને જોહ વખાણે. અલ્યા૦

૫૬ ૩૩મું - રાગ મારૂ.

ભીમ-વિચારે હાર જડશે રે, અલ્યા તને હાર વિચારે જડશે;
વણુ વિચારે વિપત્ત પડશે રે, અલ્યા તને હાર વિચારે જડશે. ટેક૦
અલ્યા તું પાંચડી બાંધે ખૂણાળી, ઝીણા જમા ને પટકા રે;
સ્ત્રી સામું જોઈ આંખ નચાવે, વળી કરે હાથના લટકા. અલ્યા૦
નગર સ્ત્રી તને મોહી રહી, તું લંપટ દંભ ધારી રે;
કામની કંઠે બાહે ધરીને, નાચે નચાવે શું નારી. અલ્યા૦
હમણાં હાર મંગાવની મેહેતા, તારો કાણુ છે દેવમોરારી રે;
ભીમ કે બે ધડીતું સાદું, નહીતરે રાયજી નાંખશે મારી. અલ્યા૦

૫૬ ૩૪મું - રાગ પરજ.

મેહેતા-હે હરિ ! તારે ભંડે વળુંધ્યારે, હું તો તારે ભંડે વળુંધ્યો. ટેક૦

હારમાળા.

મંડળિક મુજને મારશે રે, ત્યારે ગોકુળ કેમ રેહવાશે રે;
માફે તો કંઈ નથી જાતું, તારૂં ભક્તવત્સલ બિરદ જાશે. હું તો
પ્રહ્લાદથી હિરણ્યકશિપુ તાર્યો, અંબરીષથી દુર્વાસા રે;
એકવાર આ દુષ્ટાને હરાવો, મુજને તારી મોટી આશા. હું તો
સંન્યાસી સહુ વરવું બોલે, એ ધણા ને હું એક રે;
વિનતિ કરે નરસૈયો હાર માટે, વાહલા, હવે વળ્યો આંક છેક. હું તો

૫૬ ૩૫મું-રાગ સોરઠ.

અદ્ભુતાશ્રમ-રહે રહે ઉભો નાગરા, હરિશું ન કીજે ગર્વ રે;
હઠે હાર આપે નહીં, તેં સુકૃત ખોયું સર્વ. રહે
હઠે દાનવ પદવી પામે, તે રહે થોડા કાળ રે;
તપોબળે વરદાનજ પામે, તે ઉથાપે ગોપાળ. રહે
હિરણ્યકશિપુ હઠે ભરાયો, જોને રાવણ દુર્યોધન રે;
અકળ પુરુષ નવ હઠ પામે તું છોડને મમતા મન. રહે
કેમ કરી લજ્જા રાખે તારી, તેં હરિ ભજ્યા જમ તમ રે;
અટપટી ગત ગોપાળની, એમ કેહ છે અદ્ભુતાશ્રમ. રહે

૫૬ ૩૬મું-રાગ પ્રભાત.

મેહોતો-હરિ તું દયાળ હું દીન દામોદરા, જુઓ દીનાનાથ હૃદયે વિચારી;
ચરણ શરણ આઝ્યો કૃપાનાથજી, કરની સંભાળ ગોપાળ ભારી. હરિ
દેવના દેવ સુણ દેવકીર્નદન, ભક્તપાળક એવું બિરદ તારૂં;
એમ જાણી ધટે તમ કરો વિકૃલા, અવર અદાપ નહિ કાંઈ માફ. હરિ
દુષ્ટ ભાવે કરી પૂતના તારી તેં, તેનો જન્મદૂતનો ભય નિવારી;
મામિકી નામ કીર્તન કરી ઓધરી, તું વિના કોણ તારે મોરારી. હરિ
જો મારા કર્મને ભુલીશ તું બુધરા, પતિતપાવન તારૂં બિરદ જાશે;
છોડતાં તો તું નહિ છૂટે શામળા, છાંડતાં તારૂં ઉપહાસ્ય થાશે. હરિ
દૈપદીને તેં પટકૂળ પુરિયાં, થાપીઓ પ્રુવ અવિચળ આગે;
દાસ નરસૈયો તુજને ભજે જપે, રાખ શણે નહિ તો લાજ લાગે. હરિ

નરસિંહ મેહોતો

૫૬ ૩૭મું-રાગ માળવ.

નરસિંહાશ્રમ-વટલ્યોરે નાગર નરસૈયો, જેણે બેઠ્યું આહીરનું ખાધું રે;
 અવર રસ સર્વ હળતો મૂક્યો, વિષ હળાહળ પીધું. વટ૦
 જેને બ્રહ્મા વેદ વખાણે, લાગી જોગેશ્વરનું તાળી રે;
 સનકાદિકને સ્વપ્ને ન આવે તે, ક્યાંથી મળે વનમાળી. વટ૦
 જેને ખાંધે કામળી ને હાથે લાકડી, તે ગૌ ચરાવા જાય રે;
 તે નરસૈયાને સાથ બેસાડી, એકઠો બેસી ખાય. વટ૦
 સ્વપ્ન સાચું જાણી વળુંધ્યો, ગળા સ્વાદે ગાય રે;
 નરસિંહાશ્રમ કહે તરે નરસૈયો, જે શ્રીપાતને શરણે જાય. વટ૦

૫૬ ૩૮મું-રાગ પ્રભાતીયું.

મેહોતો-અજ્ઞાન અધુદ્ધ તારું મન ચોદિશ બમે, પ્રીતની રીત તું શું રે જાણે;
 પ્રીત વિના તું વિપરીત મુખ ઓચરે, એમ અજ્ઞાન તું કેમ આણે. અ૦
 વિશ્વ વ્યાપક પાળક છે શ્રી હરિ, તે રક્ષુનાથને તું શું રે જાણે;
 વેદ નેતિ કહે નારદ શારદ સદા જપે, જે હરિ ગોપીકા પ્રેમ આણે. અ૦
 જે રક્ષુવીર રક્ષુધીર કાહાવે સદા, દશરથ વીર રક્ષુનાથ કહાવે;
 અળગો છે સર્વથી, સર્વ મધ્યે સદા, તે અલ્પ બુદ્ધિને ઘટ કેમ આવે. અ૦
 અલ્પ મતિ ઓચરે, જન્મ વૃથા કરે, હરિજન વિના હરિ હાથ નાવે;
 બણે નરસૈયો હું અસત્ય ન ઓચરું, લીન થયા વિના હરિ કેમ આવે. અ૦

૫૬ ૩૯મું-રાગ સૌરઠ.

અન્યુતાશ્રમ-ગર્વ ન કીજે ઘેલડા, શું સાન શુભાવ્યું;
 સુકૃત ખોયું હઠ વડે, શું કર્મ કમાયું. ગર્વ૦
 નેત્ર છતે થયો આંધળો, જેને મનમાં વિચારી;
 જેવી જનેતા આપણી, તેવી જાણ પરનારી. ગર્વ૦
 શા કાળે તું અવતર્યો, તે શું કારણ કીધું.
 અમૃત રસ મેલી દબને, હળાહળ કેમ પીધું. ગર્વ૦
 અણુઘટતું શું ઓચરે, હટે થયું શું રત્ય;
 અન્યુતાશ્રમ એમ ઓચરે, મેહોતા કાં રહ્યો મુન્ય. ગર્વ૦

હારમાળા.

પદ ૪૦મું-રાગ વેળાવર.

મેહેતો-મુન્ય અમે રહીએ નહીં, હરિયે આપ્યું છે મુખ;
 કૃષ્ણ લીલા રસ ગાઘએ, પ્રેમ પરમ સ્વરૂપ. મુન્ય૦
 મુન્ય રહ્યા જે મુનિયો, તેને નડ્યું દુઃખ;
 હરિ રસને પીધા વિના, ભાગે નહીં જૂખ. મુન્ય૦
 હરિ રસ પીને તરપત થયા, સાચા તે જન;
 નરસૈયાચા સ્વામીને મળ્યા, તેનાં ગયાં પાપપુંજ. મુન્ય૦

પદ ૪૧મું-રાગ વેળાવર.

કેશવાશ્રમ-મેહેતા મોટમ નવ કીજીએ, સુધી સમજાતી વાત;
 નિર્મળ મન રાખી કરી, સમરને સીતાનાથ. મેહેતા૦
 સાધનને ના નિદીએ, સાધન સર્વ સત્ય;
 સાધન સાધે પ્રથમથી, તો હોયે ગત્ય. મેહેતા૦
 પ્રથમ જૂળ સાધન ખરું, સાધ્યે સીઝે કામ;
 કેશવાશ્રમ મુશુરે મેહેતા, ભાવે બજજે શ્રીરામ. મેહેતા૦

પદ ૪૨મું-રાગ મારૂ.

મેહેતો-રહેવા દે તારો રામ, બચુવા રહેવા દે તારો રામ;
 તેતું મરતી વેળા છે કામ, બચુવા રહેવા દે તારો રામ. ટેક૦
 કેશ પળાય ને નેણું ગળે રે, શ્રવણે સાંભળતા રહિયે;
 લલુતા વાધે શ્વાનની પેરે, ત્યારે રામજી કહિયે. બચુવા૦
 જન્મનો જોગી કુટુંબ વિરોધી, ખોઘ બેઠો ઘણીઆણી;
 રંગીલો જીવીલો નરસૈયાચો સ્વામી, તે કેમ શકે તું જાણી. બચુવા૦

પદ ૪૩મું-રાગ કાફી.

હેતો-શું સતો સોડ તાણી, શામળા શું સતો સોડ તાણી;
 મેં તો તારી દુબેણુ ન જાણી, શામળા શું સતો સોડ તાણી. ટેક૦
 સમોવડ સાથે શોભીએ રે, દેવતા સંગ જીગદીશ;
 કીડી ઉપર રો ફૂહાડો, મુજ રંક ઉપર શી રીશ. શામ૦

નરસિંહ મહેતા.

વૃંદાવન કુમ શીતળ છાયા, જમુના તટ સમીર;
રાધાજી તારા ચણું તળાંસે, ધણું ઉઘ્યો સ્વામ શ્રીર. સામ૦
જેમ જગ્યો દ્રૌપદીને કાળે, ગજની ઠીધી વહાર;
જરાસંધને છતી મૂકાવ્યા, રાજ તે વીશ હજાર. સામ૦
માનીતીને કાળે લાવ્યા, પારિજાતકનું ઝાડ;
નરસૈયાને એક હાર વ્યાપતાં, શાનો ચઢે છે પાડ. સામ૦
વસુદેવ નંદ તો મોતે મુગ્યા છે, મુજ ઉપર શો ક્રોધ;
બજો નરસૈયો હવે વાહણું વાચું, જગ્યરે જાદવ જોદ. સામ૦

૫૬ ૪૪મું-રાગ કાફી.

પ્રસાદપુરી-તારે કાળે સુતો, શામળિયો તારે કાળે સુતો;
અત્યા વિષય રસમાં ગુંથ્યો, શામળિયો તારે કાળે સુતો. ટેક૦
જ્યાં વિષય ત્યાં વિષ્ણુ નહિ રે, એમ બોલે વેદ પુરાણ;
રામ તજી જેણે વિષય રસ ગાયો, તે પુરુષ નહિ પણ પાહાણ. સા૦
શનકાદિક ને શંકર સરખા, નારદ શુક મુનિજ;
ગોરખ, દત્ત, વસિષ્ઠ વખાણે, નિર્મળ શ્રી નારાણ. સા૦
નારાયણને નિદ્રા નથી રે, નરસૈયા તું અવિધાર;
પ્રસાદપૂરી કે તારો જૈયો સુતો, જ્યારે તે ગાયો શણગાર. સા૦

૫૬ ૪૫મું-રાગ કાફી.

મેહોતો-સાંચાની કરે સહાય, શામળિયો સાચાની કરે સહાય;
શું જાણે શ્રીપાતો સરવે, હરિ તણો મહિમાય. સામ૦
તમો જાણો વિષય રસ ગાયો, મારો હરિશું પ્રેમ ઉભરાય;
હરિ લીલા શણગારજ ગાતાં, વિષયો નહીં કહેવાય. સામ૦
શુક શનકાદિક નારદ શારદ, હરિલીલા રસ મહાય;
બજો નરસૈયો હરિ રસ ગાતાં, સઠળ કારજ સિદ્ધ થાય. સામ૦

૫૬ ૪૬મું-રાગ રામઘી.

દેવા ભક્તિ વાહલી, દેવા ભક્તિ વાહલી, વૈકુંઠથી જામિ આવ્યા ચાલી;
અખિલ સ્વરૂપ તારું દેવને હર્ષભ, ગોપીકાને કંઠે ખાંચ ખાલી. દેવા૦

હારમાળા.

બ્રીચુએ એમ કહ્યું ભક્ત આધીન છું, તો દાસને પ્રાણની પેર પાળો;
સર્વની સહાય કરે છે તું શામળા, આજ દુઃખ માહરું શે ન ટાળો. દેવાં
ભક્તિ કારણ જસોદા ઘેર અવતર્યો, કંસ માર્યો, નાથ્યો નાગ કાળો;
ભક્તને કારણે અંધરીય હગારીઓ, અવતાર લીધારે તે વળી વળી. દેવાં
સ્તંભ ફાડી આવ્યો ભક્તને કારણે, પ્રહલાદને અબેદાન દીધું;
નરસૈયાયા સ્વામી ભક્તવત્સળ સદા, હારને કાળે કાં અસુર કીધું. દેવાં

૫૬ ૪૭મું-રાગ દેશાખ.

બ્રહ્માનંદ-હઠ લીધે અર્થ ન થાય, મેહેતા હઠ લીધે અર્થ ન થાયરે;
આઠ માસ બપોયો ટળવળે, તેને મેધ પાણી નવ પાય. મેહેં
સાચી સેવા વિના રામ રાચે નહિ, ખોટી તારી પ્રીતરે;
આકૃષ્ટીએ હાર આપે હરિરે, હોય જોગ સાધ્યાની રીત. મેહેં
વાયુને રોધો શરીરમાં શોધો, ઘટ ઘટ રામજીને નિરખોરે;
બ્રહ્માભારથી કહે નરસૈયા, ચા જોગી અમ સરખો. મેહેં

૫૬ ૪૮મું-રાગ સામેરી.

મેહેતો-ભોગી રે ભોગી, અલ્યા અમે ભોગી રે ભોગી;
જેના પાપ હોય તે થાય જોગી, અલ્યા અમે ભોગીરે ભોગી. ટકં
જટા ધરે જગદીશ મળે તો, વડ વૈકુંઠે ચાલે રે;
હંડ ધરે દીનાનાથ મળે તો, આંધળાં લાકડી ઝાલે. અલ્યાં
ભસ્મ ચોળે ભગવાન મળે તો, ગર્ધવ છારમાં લોટે રે;
હંડવતે દયાળ મળે તો, ભોરિંગ બ્રહ્મને ભેટે. અલ્યાં
વનમાં વસે વ્રજનાથ મળે તો, વનચર ગામ ન દૂકે રે;
શિંગીએ શામળિયો મળે તો, મેહેરા શંખ બહુ ફૂકે. અલ્યાં
જંગોટા કોટા કંથા ગોદડી, શંખ ને શિંગી ફૂકોરે;
ભણે નરસૈયો તમે પ્રેમ પેર ન જાણો, મિથ્યા વહવું મૂકો. અલ્યાં

૫૬ ૪૯મું-રાગ માર.

મીધરામ-રાત રહી છે થોડી, નાગરા, રાત રહી બહુ થોડી;
સ્નેહ દીઠો તારા શામળિયાનો, તે શે નવ આવ્યો થોડી ? નાગરાં

નરસિંહ મેહેતા.

સોરઠ મૂરત સર્વે જોવા મળી છે, કંઈ અર્થ ન સીઝોરે;
હજી આશા તને હાર તણી છે, કોણે ઘેલો કીધો. નાગરાં
પાગે પડ પહેલાં સંન્યાસીને, મૂકને આ માળા ઉતારીરે;
મૃત્યુ થકો ઉગરે નરસેયા, કહે શ્રીધર બ્રહ્મચારી. નાગરાં

પદ ૫૦મું - રાગ મારૂ.

મેહેતા-જીવને સાટેરે, માળા. મારી જીવને સાટેરે;
શું ચૂકું મૃત્યુ બય માટે, રે માળા. મારા જીવને સાટેરે. ટેકાં
પૂર્વતા પુણ્યે હું માળા પામ્યો. તે કેમ મૂકી જાયરે;
જો નરસેયા માળા ઉતારે તો, જગત પ્રલયે થાય. માળાં
નવસે નવાણું અવળી ચાલે, સમુદ્ર સાતે સૂકે રે;
મેરૂ ચલે, રવિ પશ્ચિમ પ્રગટે, નરસેયા માળા ન મૂકે. માળાં
તમે જોગી સર્વે વૈષ્ણવ થાઓ. મારી પેઠે તાળ વગડોરે;
બણે નરસેયા રાખ ચોળાને, શીદને જન્મ વણસાડો. માળાં

પદ ૫૧મું - રાગ મારૂ.

વિશ્વેશ્વરાશ્રમ-મનની રાખરે, મેહેતા માળા મનની રાખરે;
તુલસી કાઢમાં ભાર ઘણો છે, એ શુંજાં કાઢી નાખ. મેહેતા
ભરમ તિલક તો ધરની લલાટે, મન આનંદ પમાડે;
સોહં બ્રહ્મને મેઠો મેઠો ગાની, અનહદ તાળ વગડ. મેહેતા
આત્મવિચાર વિણ અર્થ સરે નહિ, દુર્લભ મળવા રાખરે;
વિશ્વેશ્વરાશ્રમ કહે નરસેયા, આમ ન કુધાનું કામ. મેહેતા

પદ ૫૨મું - રાગ મારૂ.

મેહેતા-વૈષ્ણવપણામાં ભાર, જોગીડા, છે ઘણોરે;
મનમાં લે હરિનું નામ, જે હોય શુંગણોરે.
અમે વિરલા વૈષ્ણવજન, પ્રગટ હરિ શુણ ગાઇએરે,
નાચી કુદી કીજે કીર્તન, લાજ કેમ જાઇએરે.
ચોરીનો શું છે માલ જે, ખૂણે એસી ખાઇએરે;
અમે પીજે હરિ રસ પાન કે પરને પાઇએરે.

હારમાળા.

આગળ નીસરવું સરિયાન, ખરે ખંખારીનેરે;
કુળ જાત ને લોકાચાર તે, સરવે વિસારીનેરે.
નથી જોવો કેવળ કૃષ્ણ કે, આંખ કટારિયોરે;
તને લાગી નથી શ્રીપાત કે પ્રેમ કટારિયોરે.
લટકાળા છપીલા નાથને, પ્રેમે પેખું હું રે;
નરસૈયાઓ સ્વામિ અમોલિક રતન અન્ય તૃણવત લેખું છુરે.

૫૬ પડમું-રાગ સિદ્ધુડો.

દેવા અમચી વાર કાં ખેદલ હોયલા આપુલ્યા ભક્ત કાં ગિસરૂં ગેલા;
ધ્રુવ અંખરીપ પ્રહ્લાદ વિભીષણ, નામા હાથલે દૂધ પીલા. દેવા૦
અસુર માંહે હતો કપીર ઉદ્ધારિયો નામાનું છાપડું આપ્યું છાધ;
જયદેવને પદ્માવતી આપીને રખે નાગરાને તું તો જાતો વાંહી. દેવા૦
અમો ખળભળતાં તમો ખળભળશો, ગોકુળમાં કેમ રહી શકશો;
વૃંદાવનમાં રાધિકાની સંગે, અમો વિના આનંદ કેમ કરશો ? દેવા૦
મંડળિક મુજને મારશે નાથજી, મુઠ્ઠી ધૂળ ભીજાઇ જશે;
ભક્તિ કરતાં નરસૈયો મારીયો, દેવદાસ પુત્ર ઉપહાસ્ય થાશે. દેવા
તમે વડી વડી વારના વાહવ છો, મંડળિક રાધે તો માંડ્યું ઢીંગાણું;
જશ ઘો. તો જહુનાથજી જીતીએ, નરસૈયાનું આ તો મંગળ ટાણું. દેવા૦

૫૬ પડમું-રાગ મારૂ.

વાસુદેવાશ્રમ-મૂકને લીધી વાત વૈષ્ણવડા મૂકને લીધી વાત;
કશ્યપ સૂત ઉદ્યાચળ ઉગ્યો, હવણાં થાશે પ્રભાત. વૈ૦
નૃત્ય કરી કરી સર્જુજ થાક્યા, તાળ વગડી હાથ રે;
ગુણ ગાઇ ગાઇ સ્વર થયો ગાઢો, નવ આવ્યા ગોકુળનાથ. વૈ૦
શ્રીપાત સરવે તુજને કહે છે, તું દીસે મહા લંક રે;
લટકા મટકા કરીને ગાએ શું કરે હવે પાખંડ. વૈ૦
સોરઠ સર્વને આજ્ઞા આપ હવે, આંખ આપણે ઘેર જાય રે;
વાસુદેવાશ્રમ કહે તો જીવે નમો શ્રીપાતને પાય. વૈ૦

નરસિંહ મેહેતો.

પદ પપમું-રાગ માર.

મેહેતો-એ તો ન હોય રે પાંખંડ, ભગવા ન. હોય રે પાંખંડ;
હરિગુણ ગાતાં સ્વર એસે તો, જીહ્વા કંડે શત ખંડ. ભગુ
ના ઓસરં કીર્તન કરતાં જો, ભાગી પડે જીહ્વાંડ રે;
હાર આવ્યા વિના નરસૈયાઓ સ્વામિ, કેમ ઉગવા દે માર્તંડ. ભગુ
મૂઠી છખીલાને નમું તમને, તેપે પાડું પંડ રે;
ભણે નરસૈયો હમણાં હાર મંગાવું, મૂકાવું તમારા દંડ. ભગુ

પદ પદમું-રાગ રામઘી.

ભીમ-લંપટી કપટી વાત ફૂડી કરે, બોલ વિચારી વિવેક મેહેતા;
ખટ શાસ્ત્ર વેદ પાર જાણે નહીં, કેમ હવા દામોદર પિતા. લંપ
ધૂત વચન બહુ ઉચ્ચરે નાગરા, આપુ દાખ્યા વિન ન વૈષ્ણવ થવાએ;
નાગરી નાતમાં અધિક લટકાં કરે, શામળા શર્ણુ એમ નહિ જવાએ લંપ
મંદમતિ તુજ તણી, ભૂલિયો વિશ્વ ધણી, રામતું નામ સૌ દુઃખ ટાળે;
ભીમ ભણે અસ્થા સાંભળ નાગર, તુજ ચાલ ત્રેલોક્યમાં કોણ ચાલે. લંપ

પદ પજમું-રાગ રામઘી.

મેહેતો-લંપટી કપટી જન્મ જૂઠો સદા, જે હરિ કૃષ્ણ શર્ણુ ન આવ્યો;
હીન તે હીન તે, ચટપટ ચાલિયો, જે હરિજન થકી દૂર કહાવ્યો. લં
અજ્ઞાન અસત્ય તું બોલ બાપે સદા, કોણ ધરમ બોલે મૂઢ માતો;
તું હરિજન થકી રૂડો રૂઠ્યો ફરે, કુચુદ્ધિ વિવેક ને રંગ રાતો. લં
અસ્થા હરિજન સાથે તું હોડ શાને કરે, જો જો તું ભીમડા પ્રીત મારી;
ભણે નરસૈયો હરિ હાર આપે મને, ત્યાર પુઠે કોણ અસ્થા ગત તારી. લં

પદ પટમું-રાગ રામઘી.

ભીમ-શ્રીરામ રઘુવીર રણધીર ધરણીધરા, સુખ કર્યા દુઃખ હર્યા સીતસ્વામી;
પ્રાણપતિ રઘુપતિ અતિગતિ શુભમતિ, અવિગત નાથ અંતરજ્ઞમી. શ્રી
માત એ તાત એ બ્રાત એ રઘુપતિ, હાથ મસ્તક આવીને ધરશે;
દીન હું લીન છું, દીન માયા વિષે, રામ કૃપાથી સંસાર તરશે. શ્રી

હારમાળા.

દશરથ બાળ દયાળ કૃપા ભર્યા, એમ જાણીને હું શરણુ આવ્યો;
ભીમ ભણે રે મૂકાવ્યા સંસારથી, જેમ ગ્રાહ થકી, ગજ મૂકાવ્યો. શ્રી૦

૫૬ પટ્ટમું - રાગ રામઝી.

મેહોતો-અજ્ઞાન અધુરું તારું મન ચોદિશ ભમે, પરશ્વહની રીત તું શું રે જાણે;
પ્રીત વિના મુખ એમ શું ઓચરે, એવડું અજ્ઞાન તું કેમ આણે. અ૦
વિશ્વ વ્યાપક પાળક હરિ છે સદા, તે રઘુવીરને તું શું રે જાણે;
વેદ નેતિ કહે નારદ નવ લહે, એ હરિપર ગોપિકા પ્રેમ આણે. અ૦
શ્રી રામ રઘુવીર રણધીર ધરણીધરા, દશરથ વીર રઘુનાથ કાહવે;
સકળ વ્યાપી રહ્યો થાયર જંગમ વિષે, તે ઘટ ઘટમાં કેમ આવે. અ૦
ક્ષુદ્ર આંધી ધરે, ફેલ શાના કરે, હરિજન હરિ હાથ નાવે;
ભણે નરસૈયો અસત્ય નહીં ઓચરું, પ્રેમ પાળે રામ ઘટમાં ન આવે. અ૦

૫૬ ૬૦મું-રાગ મારૂ.

વિશ્વંભરાશ્રમ-મૂકને લીધો વાદ, કૂડા મૂકને લીધો વાદ;
રજની બાધી વાતે ગમાવી, કરી બહુ બકવાદ. કૂડા૦
સ્નેહ તારો સમજો દીઠો, ઉઠને વહાણું વાચુંરે;
શ્રવણ અપવિત્ર થયા અમારા, શણગાર હળાહળ પાચું. કૂડા૦
ખોટ પાથે ભીંત ચઢે નહીં, જૂઠે સાચ ન હોયરે;
નૃસિંહ મળે જો નાચે ખુંદે, તો શાસ્ત્ર ભણે નહીં કોય. કૂડા૦
ધુધરા છોડ તું. પાલવ ઓઢ તું. જોડને બંને હાથ રે;
વિશ્વંભરાશ્રમ કહે નરસૈને, ગાથ કહે રઘુનાથ. કૂડા૦

૫૬ ૬૧મું-રાગ મારૂ.

મેહોતો-જાણે નહીં હાડ મારો, હરિ જાણે નહીં હાડ;
આવી જીભો રહ્યો છે કમાડ, મારો હરિ જાણે નહીં હાડ. ૨૬૦
જ્યાં વિશ્વાસ ત્યાં વિશ્વંભર છે, હરિની પ્રીત ન હોય ખોટી રે;
વૈષ્ણવ માર્ગમાં ગોથાં ખાએ, દુજ સરખા લંગોટિયા લખ કોટિ. મારો૦
નાચ્યા ક્ષહા, નાચ્યા નારદ, નાચ્યા તે નિંગમ ચારે;
શાસ્ત્ર આંધી સાગરમાં નાંખ તું, મારો હરિ આપશે હાર. મારો૦

નરસિંહ મેહુતો

સાંકલ ઝુટશે ને તાળાં વઘટશે. વહાલે મથુરામાં જન્મ કીધુંરે;
બણે નરસૈયો મુને દરશન દેશે. જન્મ દેવકીને દર્શન દીધું. મારો

૫૬ ફરમું-રાગ મારૂં.

મેહુતો-તમે મેલો સવેં મોડ, મનમાં રહેશે મનના કોડ;
તમે જન્મ મારો હાર આપશે, વેચીશું તો વેચાયો જશે. મનમાં
ભક્ત જનને છે વિશ્વાસ, તમે દુર્જન થાશે નિરાશ.
બણે નરસૈયો વળી સાંભળો, કેહતાં કથતાં રખે પાછા ફરો. મનમાં

૫૬ ૧૩મું રાગ મારૂં.

મેહુતો-શું જણો સંન્યાસી, તમે શું જણો સંન્યાસીરે;
અકબક કરતા બેશી રહેને, આત્મદેવના ઉપાસી. તમે
મારે તો એક કૃષ્ણ છબીલો, વૃંદાવનનો વાશીરે;
તે તો મુજને હાર આપશે, થાશે તમારી હાંસી. તમે
વાહલો મારો ભક્તવત્સલ છે, અમે ભક્ત વિશ્વાસીરે;
વિશ્વાસીને વાહે નહીરે, સદાય પૂરે આશી. તમે
લટકાળો લટકંતો આવી, આપશે હાર અવિનાશીરે;
બણે નરસૈયો શ્રાપાતો સવેં, તમે જનને બેસો કારી. તમે

૫૬ ૧૪મું-રાગ ધવળધનામ્રી.

સંન્યાસી સહ મળીને બેઠા, કરતા મનમાં વિચારજી;
શ્રી દામોદરને કંઠે આંધ્યો, તાણી કરીને હારજી.
મંડળિકને ક્રોધાંધ કરી, નરસૈયાને બીવરાબોજી;
ખડ્ગ ઉઘાડી રાજ થયો ઉભો, સંન્યાસી મન ભાવોજી.
ધર્મી રાજ હરિજન પર આવ્યો, ત્યારે રાણીએ સાલો હાથજી;
મા મારો એ દાસ હરિનો, દુભાયે વૈકુંઠનાથજી.
વળતું રાજ એણી પેર ગ્રોભ્યો, વાત કહું વિસ્તારીજી;
આજ આપણી સભા મધ્યે, જે થયું છે નારીજી.
નાગર બ્રાહ્મણ નરસયો, એ હરિનો ભક્ત કહેવાયજી,
નારી કંઠે હાથ ધરીને, ગાન કરીને ગાયજી.

તમે પરચો જોવા કાજે, લોક મળીને આવ્યાજી;
 પ્રલંબ પ્રધાને સત્તર સંન્યાસી, રાજસભામાં તેડાવ્યાજી.
 હાકારજીને હાર પહેરાવ્યો, જો નરસેંયા કંઠ ધરશેજી;
 જો નહીં હાર પેહરાવે એને, હું મારીશ, એ મરશેજી.
 તવ માતા મંડપમાં આવી, જ્યાં હુતો રાગનજી;
 સાંભળ કુંવર કુમુદ્ધ કાં આવી, આવકું શું અભિમાનજી.
 દુષ્ટનો ગ્રેયો તું ગ્રેરાયે, દુષ્ટનો તજ તું સંગજી;
 મૂઠ યની વૈષ્ણવને પીડે, રાજ્ય જવાના ઢંગજી.
 ધિક ધિક તારા હાથી ઘેઠા, ધિક તારો ભંડારજી;
 ધિક તારો જન્મારો મમકુળ, ધિક તારો અવતારજી.
 મિથ્યા તારાં દાન ધર્મ છે, મિથ્યા તુજ મહિમાયજી;
 પૃથ્વી પ્રલે થાશે પાપી, નરસેંયો જો દુભાયજી.
 શાંત કરી માત વિદાય થઇ, મુકુંદાશ્રમ આવ્યો ત્યાંયજી;
 રાગને ક્રોધ ચઢાવ્યો તેથી, ખડ્ગ લેઇને ઉભો જોઇજી.

પદ ૬૫મું-રાગ આશાવરી.

મુકુંદ આવ્યો સભા ભરી જ્યાંય, રાયને વિનતિ કરે છે ત્યાંય;
 ખોલ્યો ગર્વ ધરી મતિમંદ, નરસેંયો કરે છે મહા પાખંડ.
 રજની સઘળી વહીને ગઇ, એના હરજીએ હાર આપ્યો નહીં;
 ધૂર્ત પર હવે શી ધરવી મયા, હણવો રાખવી નહીં કંઈ દયા.
 તું વૈષ્ણવને આઘ કરીશ, મંસાર સાગર તેણે ન તરીશ;
 ખટદર્શન શું ખોટાં થયાં, તાલ કાંસા શું સાચા થયા?
 મને આવડે અષ્ટાદશ પુરાણ, જીવું ખોલે નારાયણની આણ;
 હું જાણું ચારે વેદ, મને આવડે ન ભેદભેદ,
 ત્રણ કોટી મેં કીધાં વ્રત, માંડે હદે છે પરમ પવિત્ર;
 અડસઠ તીરથ મેં સેવ્યાં કરી, પ્રત્યક્ષ મેં નવ દીઠા કેટ હરિ.
 આગે કોને એમ થયું નથી, એમ સાંભળ્યું સર્વ મુખેથી;
 વૈષ્ણવને જો ઉપર કરે, અમારી લજ્જા નિશ્ચયે પડે.
 દામોદર કહ્યું એનું જો કરે, નરસેં માળા જો કંઠે ધરે;
 હાર આપે દામોદરરાય, તો નરસેંની કરે પસાય.

નરસિંહ મહેતા.

નહીં તો દેને એને દંડ, કરે ન મૂઢમતિ એવાં પાખંડ;
જો માઈ કહું ન કરેશ, તો પૃથ્વી પક્ષે નિશ્ચે કરેશ.
તે સાંભળી રાજ વિરમે થયો, સભા મધે આવીને રહયો.

દેવક-સાખી.

એવું જાણીને થયો આકળો, મૂઢ જની ગયો તેવારે;
નરસંયાપર કોપે ચઢયો, ધરીને અહંકારે.

પદ ૬૬મું - રાગ મેવાડો.

રાજ કોપે ચઢયોરે હો, હુંને નહીં દોષજ;
એનું જ્ઞાન મુકાવુંરે હો, મંડલિક ધરી રોષજ.
મદગત્ત હસ્તિરે હો, એક મંગાવીએજ;
બીજા મંગાવ્યારે હો, જંત્ર બેડી પહેરાવીએજ.
માનભંગ થઇએ છરે હો, સર્વે માનુનીજ;
જાન કરતી અટકીરે હો, સોરઠની ભામનીજ.
મહેતાએ પુત્રીરે હો, ત્યાં તેડાવ્યાંજ;
વિપરિત વેદનારે હો, બાધ પધાર્યાંજ.
કહી છે વિપત્તિરે હો, ભક્તે પ્રેમ ધરીજ;
જાઓ સાસરેરે હો, નરસેં વક્ષે આ થઇજ.

પદ ૬૭મું-રાગ મેવાડો.

રહતી આવીરે, કુંવરબાઇ દીકરીરે, જોઇ પિતાની વિપત્તિ વેળ;
પાયે પડીનેરે, રૂદન બહુ કરેરે, જોઇને રાજના અવલા ફેળ.
ભક્તે હાથ ફેરવીરે, લીધી પુત્રી પાસા માંય;
એહેતો-ચિંતા સોપારે, શ્રી હરિનેરે, કરશે ભક્તને સહાય.
સાસરે પધારેરે, મારી કુંવરીરે, વિપત વેદના વિસાર;
પિયર તમારેરે, પુત્રી હુકુંરે, છે શ્રી ગોકુળપતિ પરિવાર.
તાત તમારેરે, ત્રિકમ રાયજીરે, માત તમારી લક્ષ્મી બેહ;
મહીયર તમારેરે, પ્રભુ વિના કો નહિરે, તેની શરણ તમારેરે દેહ.

હારમાળા.

હરિગુણ ગાનારે, હરખે હીંડજોરે, સત સંગત શુદ્ધ વિચાર;
 રૂઢન મા કરશેરે, હરિજી હસશેરે, નથી કોઇ આંસુનું લોહનાર.
 સુખ નિરધનનેરે, તું પેટે પડીરે, કંઈ નવ પામી પિયરમાં સુખ;
 નાત નઠોરે, કઠોર નાગર તણીરે, ઠામ ઠામ દીધું અહુ દુઃખ.
 માત તારીરે, હરિને જઈ મળીરે, બ્રાત શ્રી કૃષ્ણ પામ્યો શય;
 ચણું વળુંધોરે, કુંવરી હું રહ્યોરે, આજ આ કાળે ભુંકું મણી.
 પ્રેમની પીયારે, કુંવરી પીડે ઘણુંરે, પણ શિરપે હગિને હાથ;
 નાથજી ન મૂકુંરે. અદ્વૈતજી મન થકીરે, તે પુજ પિતા સાચો નાથ.
 પ્રભુને સંભારેરે, પુત્રી મહારીરે, તે તો દરશે તારી સહાય;
 બળે નરસેરેરે, હરિ ભાવે બળેરે, બીજો અવર નથી કપાય.

પદ ૬૮મું-રાગ મેવાડો.

કુંવરમાધ-એમ ન કીજેરે હો, મારા તાતજીરે રાખો નટવરજીસું નેહ;
 સાર ઘણી કીધીરે હો, એણે શામલેરે, તે કેમ દેશે જીખીયો છેહ.
 જોણે મામેરેરે હો કીધું સુજનુંરે રાખી દ્રૌપદીની લાજ;
 હુંડી સીકારીરે હો એણે શામલેરે, તે હાર આપશે મહારાજ.
 સાસરે જઈનેરે હો, કહો પિતા શું કરે, જ્યારે કડયા સારંગપાણ;
 નરસૈયાયા સ્વામિરે હો રહેલા પધારજોરે, નહિ તો નિશ્ચે જશે પ્રાણ.

પદ ૬૯મું-રાગ મેવાડો.

કુંવરમાધ-આધારને હુતો રે હરિ મુને તાકરોરે, અમે અળખાનો અવતાર;
 પ્રીતડી તો હુતીરે, પેલા ભવ તણીરે, તે કેમ મૂકીરે વિસાર. આઠ
 પટકૂળ પૂર્ણેરે, પ્રેમદા તણારે, રાખી દુષ્ટ સમામાં લાજ;
 દીન જાણીનેરે, તમે દયા કરોરે, ભક્તને મૂકવો માહારાજ. આઠ
 જ્ય આહથીરે. ગજ મૂકવીઓરે. વાહરે ધાયા અશરણ શર્ણુ;
 દાસનાં દોહજારે, સહી રહી નવ શકોરે, શું તમે સૂતા શામળવર્ણુ ? આઠ
 સોરઠ સહુનેરે. હરિ હસાવિયુંરે, હારને કાં લગાડી વાર;
 હળવાને પાડ્યારે, સંસારમારે. વાઈ કીધું નંદકુમાર આઠ
 તમે તો વિસાર્યારે અમે ન જીવીઓરે, એકલા શો કરશે વિલાસ;
 દીન જાણીનેરે. અમને દયા કરોરે, પૂરો અમ અળખા ફેરી આશ આઠ

નરસિંહ મહેતા.

વિનતિ માહરીરે, શે નવ સાંભળેરે, બકતવત્સલ શ્રી ભગવાન;
કરજોડીનેરે, કરે છે વિનતિરે, નરસૈયા સખી માગે છે રે માન. આ.

૫૬ ૭૦ મું-રાગ મેવાડા.

સખી-દામોદર દીનને રે, દર્શન દીજીએ રે, તમારો મેહેતાજી દુભાય;
જનમ જનમનો રે, દાસ છે તમ તણેરે, તમે તો ઘણી કીધી છે સહાય. દામો.
નરસૈયાને રે, શું મંડળિક મારશે રે, તમે શું પોઢશો રાધાજીને ઘેર;
ગોપીઓની મંગે રે, પ્રભુ રંગે રમો રે, તો થાશે શી દાસીની પેર? દામો.
પ્રીતડી બાળી રે, પ્રભુજી પધારજો રે, આવો હરજી રમીએ રાસ;
મોગરાની માળા રે, લેતા આવજોરે, પૂરો અમ અપલા કેરી આશ. દામો.
બટકી બ્રહ્માંડ રે, અમો ભૂલાં પડ્યાં રે, પ્રથમ શ્રી ગોકુળ મધ્યે કામ;
નરસૈયા સાથે રે, શાનું રૂણું રે, એમ કેમ સરે શામળિયા કામ. દામો.
વૃંદાવન માહે રે, લાડ લડાવિયાં રે, આજ કેમ વિસારો મોરાર;
રૂણાં લીધાં રે, અમો દોહલાં ક્યાં રે, એમ નવ કીજે પ્રાણાધાર. દામો.
દીન જાણીને રે, દયા પ્રભુ આણીએ રે, મેહેતો ધરે છે તમારું ધ્યાન;
નરસૈયાની રે, સખીની વિનતિ રે, કાહનજી ધરજો રે તું કાન. દામો.

૫૬ ૭૧મું-રાગ મારૂ.

સખી-શામળિયા સાથે રનેહ કે, તતક્ષણુ આવજો રે;
કહું મારા મનડા કેરી વાત કે, લટકે હાર લાવજો રે.
આવોજી રમીએ માનમ રાત કે, કામનીઓ કોડશું રે;
અમો સમોવડ સાથે રનેહ કે, રંગ ભેર હોડ શું રે.
અમો હળવાં પડ્યાં છું આજ કે, તમને કેમ ગમે રે;
મેહેતાને એક તમારી આશ કે, તેને રાયજી આં દમે રે.
નરસૈયો મૂકે છે મામ કે, અવર એનું કો નથી રે;
જેઈ કાહનજી કરે છે સાન કે, નવ મૂકે હાથથી રે.

૫૬ ૭૨મું-રાગ કાશી.

જીવન જાહવા રે, મારી વીનતડી અવિધાર;
સંકટ હું તો શું કહું રે, વહાલા ઘણી લગાડી વાર. જીવન.

હારમાળા.

આ સૌ દુરીજન દેખતાં રે, આપો મેહેતાછને હારં;
 બિરદ તમારૂં પાળજો રે, તમે સેવક જન આધાર. જીવનં
 રાજ, લાજ તમને લાગશે રે, છો ભક્તવત્સલ શ્રીનાથ;
 સાર કરો તમો શામળા રે, અમો રંકનો ઝાલો હાથ. જીવનં
 તમો ગુણ સાગર ગોવિંદજી રે, કરી ગોકુળની પ્રતિપાળ;
 અનાથ તણા તમે નાથજી રે, છો દીનબંધુ દયાળ. જીવનં
 બહુ દિન વિગેગે વહી ગયા રે, અમો કાંઈ ન પામ્યાં ઠામ;
 તમો વિના ક્ષણું રહી ના શકું રે મારી સેજલડીના વિશ્રામ. જીવનં
 લીલજ લંપટ અમે કહેવાછ્યે રે, તમે ન આવ્યા મહારાજ;
 પીત ઘણી છે નરસૈયાની રે, હરિ જાયે તમારી લાજ. જીવનં

પદ ૭૩મું- ૧૦ મારૂં.

મહેતો (સખીન)-સખી તું કહેતી હુતી કે, કાહન તે પેલા પિંડારમારે;
 એવો સુંદર ચતુર સુજાણ કે, નહીં નર નારમારે.
 વાધ્યો શામળિયાયું રનેહ, કે પ્રીત જેમ ચાતકીરે;
 જૂઠા લોક જોલે છે આળ કે, દુરીજન પાતકીરે.
 હરિગુણ ગાતાં લાજ કે, લાગે તો લાગજોરે;
 કપૂર ખાતાં દાંત કે, ભાંગે તો ભાંગજોરે.
 સુવર્ણ પેહેરતાં કાન કે, તૂટે તો તૂટજોરે;
 પુણ્ય કરતાં ભંડાર કે, ખૂટે તો ખૂટજોરે.
 થડ મૂકી શું ભમિયે ડાળ કે, કાળ મસ્તક ભમેરે;
 કેહ નરસૈયો સૌને વાત કે, હરિ નવ મૂકે ક્યમેરે.

પદ ૭૪મું-રામ કાફી.

સુરસેના-પ્રભુ મારી વિનતિ રે, તમે સાબળો સારંગપાણ
 કષ્ટ કહણ આ તો પડયું રે, વાહલા જાણો જાણ સુજાણ. પ્રભુ
 દાસ તમારો દોહેહું વેઠે રે, તે કેમ સહો છો આજ;
 વિલંબ કરતાં વિકૃલા રે, હવે જશે તારી લાજ. પ્રભુ
 હું હળવો પડ્યો છું માવજી રે, પછે તારા ગુણ કુણ ગાય;
 બિરદ પાળે નહિ તું શામળા રે, તો કેમ મળથી જવાય. પ્રભુ

નરસિંહ મહેતા.

શે સજ થ ઓ નહીં શામળા રે, તું કાયર શું થયો આજ;
હાર આપને તારા દાસને રે, જેમ માને મંડળિક મહારાજ. પ્રભુ
સ્વામી અમ વિના તમે એકલા રે, શો કરશે રંગ વિલાસ;
અરસપરસ છે શામળા રે, મને છે એકલી તારી આશ. પ્રભુ
તું જળહળતો સુંદર વર રે, હું છઉં તારી નાર;
નાથ વિના તે નારી કયમ રહે રે, તું છે અળખાનો આધાર. પ્રભુ
જાણુ સુજાણુ થઇ શું બુલે રે, મનથી મેલોને ભુંડા રીસ;
સુરસેનાને ક્ષમા કરો રે, વૈષ્ણવ નામે શીશ. પ્રભુ

૫૬ ૭૫ મું-રાગ ભાવ.

સુરસેનાની વિનતિ જાણી, ચડપ ઉઠ્યા તે સારંગપાણિ;
જળહળ જ્યોત સરીખો આવ્યો, ભકતને દર્શન દેખ પધાર્યો.
સખીઓને અધ કરડી આપી ખીડી, હૃદયાની સાથે હરખે ભીડી;
મુખે ખોલ્યા શ્રી જગદીશ, નામ્યું ભકતને પ્રેમે શીશ.
તારી સ્તુતિથી મેં ન રેહવાય, સાંભળી ચિત્ત ચંચળ થાય;
તું શાને કરે છે વિલાપ, મેં સમર્થું તમને આપ.
મને વેચો તો વેચાઉં, કાચે તાંતણે આંધો જાઉં;
અક્ષાદિકને વશ ન થાઉં, જગ્ન કાઠિ કરે ત્યાં ન જાઉં;
હું તો પ્રેમે સુખીઓ થાઉં, મધ્યાવદન કરે ત્યાં ન જાઉં. *
જેને વિદ્યાતર્જુ અભિમાન, ત્યાં ન જાઉં કહો ભગવાન;
શિવ સનકાદિક ધરે ધ્યાન, તે તો નહીં તમારા સમાન.
મને વાહલા ઘણું હરિજન, જેની મારી સાથે લગન;
એ તો સત્ય વચન હું બાપું, તે જનની લજ્જા રાખું.
તમે જે માંગો તે આપું, ભકતનું વચન નહીં ઉઠાપું;
રતનઆધને મસ્તક મુક્યો હાથ, કહું સાંભલ મારી વાત.
કાનઆધને આલિંગન દીધું, અંગોઅંગ તારું કીધું;
તમસું રમત કરે છું હું, માનઆદ સાંભલજે તું.
આપણુ રંગ વિનાદ કીજે, એવો ખેલ મલીને ખેલીજે;
આરત ન મનમાં કરશે, મારા નામથી નિશ્ચે તરશે.
એ તો સત્ય વચન હું બાપું, લાજ ભકતની નિશ્ચે રાખું;
હવે એક પહોર છે રાત, તમને હાર આપીશું પ્રભાત.

હારમાળા.

કાં કેદારો ચિત્ત ન આણુ, મેહેતા ધરણીધરને ઘેર મુકાણુ;
મેહેતે લખી આપ્યો મહારાજ, એક આદ્યણુ કેરે કાજ.
કહી સખીઓએ તે વાત, ચિત્તમાં ઉતારી શ્રી જડનાથ.
મેહેતાને કહેા કેદારો ગાય, ગાયા વિના હાર ન અપાય;
ગાઓ હું જઈ બેસું આસન, તમે સાંભલો સુજ વચન.
ત્યારે રાગ સામેર કીધો, નરસૈયો હૃદયામાં લીધો;
આસન આખ્યાં દામોદર રાય, સખીઓને હરખ ન માય.

પદ ૭૬મું-રાગ મારૂ.

જુઓની આ ભકતવત્સળ ભગવાન, જાએ કૃપા કરી ભકતને;
જઈ વાહલા તારે ભામણેર.
તાઈ દીનબંધુ ખિરદ સાચું, તાઈ વદન જોધને રાચું; વાહલા
કાને કુંડળ મુકટ ખીરાજે, સુખ વીણા સુંદર વાજે. વાહલા
અંગે અંગ સહુ શોભામાં, સંગ ગોવાળાણ નિધાન; વાહલા
સાચો ભકતવત્સળ મોરાર, નરસૈયો જય ખલિહાર. વાહલા

પદ ૭૭મું-રાગ ધવળધનાશ્રી.

દામોદરરાયને છે* વહાલો, રાગ કેદારો રે, નાગરાજ;
તે વિના નહીં આપે હરિ હાર, આ સભા ભરી નથી આશરાજ.
ગિરિવરધારી ને કુંજ ખિહારી, તે સાથે શી હોડજ;
શ્રી હરિની પ્રીત અંધાધ, રાગ કેદારની નથી જોડજ.
મેહેતાજી મન સ્થિર કરી રાખે, નહીં મૂકે વહાલો મારોજ;
શ્રી દામોદરને ઘણું વાહલો છે, પણ કેમ ગાઉં રાગ કેદારોજ.
કેદારો મૂક્યો છે ગીરવી, કેમ મૂકું મારું માનજ;
ને રાગ આદ્ય વિના નવ રીજે, સમર્થ શ્રી ભગવાનજ.
રસિયાને મેહેતો કેમ રીજવે, રાગ કેદારો ગાધજ;
હરિયે કહું તે છે પણ સાચું, પણ પત કેમ ગુમાવુંજ.

પદ ૭૮મું-રાગ ધવળધનાશ્રી.

મેહેતો-મેહેતાજી કહે પુત્રી મારી, સાંભળ વાત વિવેકજ;
હરિની આજ્ઞા કેદારાની છે, ને મારે અટક છે એકજ.

નરસિંહ મેહેતા.

સાઠ રૂપેએ ધરાણે મૂકયો છે, કેમ કેદારો ગવાયજી;
આપી થાપણ છાની લઇએ, પત આપણી જાયજી.
ધરણીધર મેહેતાને મંદિર, ખત લખી મેં આપ્યુંજી;
બ્યાજ સંગાતે ગરથ પોતાં વિણ. ગાઉં તો જીભ કાપ્યુંજી.
અટક સાંભળી મેહેતાજીની, સમર્થ સારંગપાણિજી;
હરિ કેદારો મૂકાવા ચાલ્યા, પ્રીત પૂરવની જાણીજી.

૫૬ ૭૯મું-રાગ કેદારો.

કેદારો મૂકાવા ચાલ્યા, ભક્તવત્સલ ભગવંત સ્વરૂપ;
ધરણીધર મેહેતાને મંદિર, આવ્યા નરસૈતું ધરી રૂપ. કેદારોઃ
ધન આપી ખત માગી લીધું, બ્યાજ સુધાં પોંહયાડ્યું સહુ;
ધરણીધર મેહેતાને મંદિર, એક પાંગળી હુતી વહુ. કેદારોઃ
ઘેલી કહી સૌકે બોલાવે, તેની પાસે ગયા ભગવાન;
મસ્તક હાથ મૂકીને ઉઠાડી, રૂપ કીધું તેતું લક્ષ્મી સમાન. કેદારોઃ
એક પંથ બેઠે કાજ કરીને, હરિ આવ્યા સભાની માંય;
મેહેતાને ખોળે ખત નાખ્યું, અંતરિક્ષ રહીને હરિજી ત્યાંય. કેદારોઃ
તે શ્રીપાત સંન્યાસી સૌએ દીધું, મંડળિક દ્રુજ માગે માન;
નરસૈયો ઇશ્વરનો સેવક, સાચો સેવક શ્રીભગવાન. કેદારોઃ
અન્યો અન્ય સૌ વાત કરે છે, ખત આપ્યું દામોદરરાય;
મેહેતાને મંદિરું મોકલીએ. નહીં તો આપણો મહિમા જાય. કેદારોઃ
ધરણીધર, મેહેતા સભામાં આવી, પ્રણિપત કરી પડ્યો ચરણે રાય;
હરિના જન હરિ સરખા જાણો, નરસૈયાને લાગો પાય. કેદારોઃ

૫૬ ૮૦મું-રાગ દેવગાંધર.

દારિકા પોત્યા કમળાપતિ, રામાનંદને કપ્પી ચિનતિ;
તમે વેગે જુનાગઢ જાઓ, નરસૈયાને કહે પસારી
ત્યાં થયો રે મારો સંવાદ, સંન્યાસી મળી ક્રીધો વાદ;
જુનાગઢનો મંડળિક રાય, તેને ત્યાં મળી સર્વ સભાય.
સર્વ મળી મેહેતાને નડે, ઘેર જવાની આજ્ઞા ન દે;
મેહેતાને સમજવો જઈ, લીધા વિના હાર ઉઠીશ નહીં.

હારમાળા

પરમાનંદ પ્રભુએ કહ્યું, રામાનંદે હૃદેમાં લહ્યું;
આવ્યા રામાનંદ સભા મોઝાર, ધરણીધર ત્યાં કરે વિચાર.
નરસૈને રૂપે આવ્યા ભગવાન, પાંગળી વહુ કરી લક્ષ્મી સમાન;
ગરથ આપી ખત લીધું હરિ, ધરણીધરે વાણી ઓયરી.
શ્રીપાત સાંભળી વિસ્મય થયા, મંડળિક વાત વિચારી રહ્યા;
અન્યો અન્ય વાતો ઓયરે, વૈષ્ણવ સાથે વેર કુણુ કરે.
દક્ષણાવત ગંગાદક ભર્યો, નરસૈ નાગર વૈષ્ણવ ખરો;
ગાયે રત્ન ગળ્યું જાણે સક, જડે રત્ન ને જીવે ગડ.
એવડી પ્રીત દામોદર ક્યાંથી કરે, ભાગી ભોગળ હાર કંઠે ધરે;
માટે મેહેતાને મોકલ્યો ધેર, આપણે બ્રાહ્મણ સાથે શું વેર.
એમ વાત વિચારે થઇ, સભા સક વિસ્મય થઇ રહી;

પદ ૮૧મું-રાગ ધવળધનામી.

રામાનંદ-પછી રામાનંદ વચન ઉચ્ચરે, તમે જો જો સૃષ્ટિની પેરજ;
સાચો ભક્ત હરિને જાણ્યો, ત્યારે વળાવે છે ધેરજ.
ખત આપ્યું દામોદર રાયે, ત્યારે થયા સાવધાનજ;
સર્વ મળીને પ્રીતિ છે, દે છે મેહેતાને માનજ.
મેહેતાજ હાર મંગાવજો, માનજો મારી વાતજ;
દારકાથી મને મોકલ્યો, શ્રી હરિયે સાક્ષાતજ.
મેહતા તમારે મંદિરે ન જાવું, એટલી કહેવી વાતજ;
નામ તમારું સૌ કોઇ જાણે, કેહ રામાનંદ શ્રીપાતજ.

પદ ૮૨મું-રાગ આશાવરી.

જે હરિજનની નિંદા કરે. તે રૌરવ નરક મંચરે;
જૂઠા પુરુષની પક્ષ ધરે. તે નિશ્ચયે નરકે પરવરે-જે હરિજનની.
નરસૈયા નાગર તું અવિધાર, પૂર્વે પંઢરપુર મોઝાર;
બ્રાહ્મણે આણી મર્તક ગાય, લઇ બાંધી સુલતાન સભાય-જે હરિજનની.
નામદેવ ગાય સજીવન કરે, તો તુલસી માળા કંઠે ધરે;
તે નામદેવની જીવાડી ગાય, એવા સમરથ વૈકુંઠ રાય-જે હરિજનની.

નરસિંહ મહેતા

ભૂરશોક અળગા થઇ રહ્યા, વૈષ્ણવના ધર્મ સાચા થયા;
 જગત ભકતને આદે વેર, એ મહેતાજી વિચારે પેર-જે હરિજનની
 જે પ્રહલાદને કોપ્યા તાત, તો પ્રભુ પ્રકટ થયા સાક્ષાત;
 વિભીષણને વીરે મારી લાત, તો તેને મળ્યા શ્રી રઘુનાથ-જે હરિજનની
 અંબરીષને દુર્વાસા કોપીઆ, તો પ્રભુએ ત્યાં કીધી મયા;
 જે ધ્રુવને સંતાપી અપર માત, તો તેને મળિયા વૈકુંઠનાથ-જે હરિજનની
 શ્રવણ સાથ અળગા ચઢભડી, ભરત વૈષ્ણવને માતા નડી;
 સુધન્વાને કોપ્યો પિતાય, ત્યાં હરિયે તેની કીધી સહાય-જે હરિજનની
 કૈાસે કાઢ્યાં પાંચાલી ચીર, તે પૂર્યાં ત્યાં શ્યામ શરીર;
 તે માટે મહેતા તુંને કહું, મંસાન ચરિત્ર સઘળાં લહું-જે હરિજનની
 જે હાર લીધા વિના જશો ઘેર, પછે વૈષ્ણવની કાણુ થાશે પેર;
 ભાંગી ભોગળ મંગાવો હાર, ત્રૈલોક્ય વર્તે જજેકાર-જે હરિજનની
 નિજ ધર્મ સાક્ષી મહારાજ, ઠામ ઠામ રાખી ભકતની લાજ;
 હરિજનનાં મુખ થશે શ્યામ, આપશે હાર થશે સિદ્ધ કામ-જે હરિજનની
 મહેતા તમે કેદારે ગાઓ, હાર લઇ સમેતા થાઓ;
 રામાનંદ વાયક ઓચરે, ત્યારે મહેતાજી હર્ષજ ધરે-જે હરિજનની
 જોઇ રહ્યા તે સરવે ખરા, મહેતા હરિના વિશ્વાસ ધરા;
 નરસિં સુણી થયો મગન, હરિ સાથે લાગી પ્રેમની લગન-જે હરિજનની

૫૬ ૮૩મું - રાગ કેદારે.

મહેતા-મારો વાલોજી રાગ મૂકાવી લાવ્યા, ખત વાંચીને ખંખાર્યારે;
 પછે કેદારે આલાપીને ગાયો, મારે વાહલે નથી વિસાંચારે.
 સુંદર રાગ સોહામણો સારો, મારો ગોરીઓ ગમણો આવ્યોરે;
 ધમકે ધુધરી ને નૃત્ય કરે છે, મારો રાગ કેદારે મૂકાવ્યોરે.
 પ્રગટ થાઓ પાતળિયા સભામાં, મુજને આપો હારે;
 શામળિયા સંગ સાંઘડાં લેઇશ, નહીં લાગે કંઇ વારે.
 મલપંતા મંડપમાં આવો હરજી, મેં જાણ્યા દીનદયાળરે;
 સભા સર્વ દેખતાં મારા વાહલા, મારે કંઠે આરોપોની માળરે.
 એવું કહી ખત મસ્તક મેલ્યું, સર્વ સખીઓ થાઓ સાવધાનરે;
 જજેકાર બોલો કેહે નરસિંયો, સહ સુંદરી કરોની ગાનરે.

હારમાળા.

પદ ૮૪મું-રાગ કેહારો.

કા હોય બ્રહ્માંડનું રાજ આપે, આપણા અંગની સ્ત્રીને આપે;
વળી આપ સરીખો કરી થાપે, ભક્તિ ન આપે, નાથ ભક્તિ ન આપે. ટેક.
ભક્તિ સાં તેને મુક્તિ આપે, વળી સકળ ભોગ મંજરેગ આપે;
અખિલ ઇંદ્રાદિક ભોગ આદે દઇ, તે થયી અધિક કરીને થાપે. ભૃ.
જે કાંઈ નિંદે ભક્ત વૈષ્ણવને, તે ભક્તિની વાતમાં શું રે જાણે;
તુલસી તિલક તણા ભેખ ખોટા કહે, આપ આપણી તે તો તાણે. ભૃ.
અવર જે આપડા મુક્તિને માગે, મૂઠ તે કૃષ્ણ સેવા ન જાણે;
આંહાં નરસૈયો કાંઈ ઇચ્છે નહીં, જનમ જનમ તારી ભક્તિ રાણે. ભૃ.

પદ ૮૫મું-રાગ મલાર.

ચોદિશ જોઈ તારી વાટડી, મારો નાથ ન આવે;
મંડળિક ખડ્ગ કાઢી રહ્યો, મને કાણ મેલાવે. ચોદિશ૦
હઠીલા હરજી હઠ મૂકીએ, હાર આપો મુજને;
મારી પુઠળ મારા નાથજી, લાજ લાગશે તુજને. ચોદિશ૦
ગજ કારણ ગરૂડ તજી, ચાલ્યા અડવે પાયે;
નરસૈયાને હાર આપતાં, તારૂં શું જાણે. ચોદિશ૦
વામન રૂપે બલિ હલ્યો, ધરા તણ પદ કાપી.
ઇંદ્ર ઇંદ્રાસન રાખિયું, શિક્ષા બલિને દીધી. ચોદિશ૦
મોસાળું કીધું બહું, ગરથ ગાંઠે નહોતો;
લક્ષ્મી સહિત પધારીને, મુને કાપી સમેતો. ચોદિશ૦
તમો રાધાજીશું રંગે રમો, નરસૈં મૂક્યો વિસારી;
જીખીલાજી નિજ કંઠથી, હાર આપો ઉતારી. ચોદિશ૦
નરસૈયો નાગર વિનવે, દામોદર સહુ જાણે;
તમો હો શું નથી બેલતા, મંડળિક રાષે ભરાણો. ચોદિશ૦

પદ ૮૬મું રાગ પરજ.

હુરે માંજુ મુને મયા કરો, ગાયોના ચારણ ગોવાલિયા;
વારે વારે શૂરે કહું તુજને, પરદુઃખલંબન પિડારિયા. હુરે.

નરસિંહ મહેતા.

આગે અનેક ભક્તને કરૂણા કરી, હાર આપો મુને થાય કલ્યાણ;
જે માંગે તેને તું આપે છે, તો મુને શે ના આપે નારાણ. હુંરેં
રાત્ર દિવસ સેવા કરું તોરી, સાહે કરો મારી શામળવેશ;
ભણે નરસૈયો અવર નહીં લેશું, તુંજ ભક્તિ વિના અવતાર કા દેશ. હુંરેં

૫૬ ૮૭મું-રાગ સિંહુડો.

તું કર્યો ઠાકરો હું કર્યો ચાકરો, કર્મના લેખ હુંસ્યા ન જાયે;
મંડળિક હાર માટે મને બહુ દમે, હરિ વિના હારદે કોને કહવાયે. તું
કોઇ કહે લંપટ, કોઇ કહે લોભિયો, કોઇ કહે તાલ કૃતિયોજ ખોટો;
સાર કર શ્રી હરિ, દીન જાણી કરી, હાર આપો તો કહું નાથ મોટો. તું
મુજને વેહવાઇએ ઘણું વગોવિયો, ઉજ્જાદક મૂકી ઉપહાસ કીધું;
મેઘ તેં મોકલી ગૃહ તાણી નાંખ્યું હરિ, આપણો જાણીને માન દીધું. તું
જ્યારથી મહાદેવે મજપર કૃપા કરી, તે દિનનો મેં લક્ષ્મીનાથ ગાયો;
મામેરા વેળાએ લાજ જાતી હતી, ગરૂડે ચઢી તું તરત ધાયો. તું
મારી પાસ સુંદરી હાથ કંઠે ધરી, કેશવા કીર્તન એમ ન હોયે;
અમુદિયાં લોકડાં અસત્ય વાણી વદે, તુંજ વિના માહડું નહીંરે કાયે. તું
હીરની દોરીએ હાર ગુંથો હરિ, દામોદરરાય મારે કંઠ ધાલો;
વાહણ વાશે ત્યારે દાસને મારશે, દયા કરીને મને હાર આલો. તું
સોરઠ માહે મને સર્વ સાચો કહે, પુત્રીનું મામેરું જમ કીધું;
નાગરી ન્યાતમાં નામ વધારિયું, નરસૈયાને અબેદાન દીધું. તું

૫૬ ૮૮મું.

ભોગળ ભાંગીએ રામ દામોદરા, જોઠો જહુનાથ દેવાધિદેવા;
એ મંડળિક મદ ભર્યો ઓચરે, જાણે નરસૈયાની જૂઠી સેવા, ભોગળ
ભક્તપાળક દયાળ તું શામળો, મારે તો પુરણ પ્રીત તારી;
નાગર સાથ નવલ નેહ દાખવો, અકળ ચરિત્ર તારાં મોરારી. ભોગળ
જો મારે નરહરિ નામ હ્રદે વસ્યું, પતિતપાવન તારું ચિરદ કહાવો;
માહથી ગજને મૂકાવ્યો શ્રીહરિ, તેમ નરસૈયાને મૂકાવો. ભોગળ

હારમાળા.

૫૬ ૯૯મું.

કૃષ્ણ કૃપાનિધિ કેશવા શ્રી હરિ, હું અનાથ તું નાથ કહીએ;
હાર કાળે મને રાયજી પરભવે, શામળા શરણુ કોને જઈએ. કૃષ્ણ
હું શરણુ આપ્યો સંસાર પરહરી, તો પ્રભુ કાં પેર પેર પાડે;
અંતરગત અવિદ્યોદ્ધાને શામળા, તું વિના હૃદયશું કોણ ભાડે. કૃષ્ણ
મંદગિદ્ધ મુગ્ધપર કોપ થણો કરે, તે મારું દુઃખ તું શે ન જાણે ?
ભણે નરસૈયો પ્રભુ, પ્રીતડી તોડતાં, લાજ જશે અધ્યા તારી વાહણે. કૃષ્ણ

૫૬ ૯૯મું.

ગોપાલજીરે તુમચી ભક્તિ પાખે, હુંને જન વિષે ભટકતો કોણ રાખે;
અનેક જ્યોતી રમ્યો, સમકાંતો નવ સમ્યો, કાણુ એક સુખ તડિ શરણુ પાખે. ગો
આવ્યતી સમય કરી, અંબર સર્વે સજી, સમય મંચે કરી સરગ પામ્યા;
ક્ષિણુ પુણ્યે કરી, મનુષ્યા દેહ અવતરી, દેહતાપ્યા સુકિત કાણુ ન વિરામ્યાં. ગો
લોભ લેહેરે ભમ્યો, નીચ જનને નમ્યો, દેહ દુઃખમાં રમ્યો, વિષય પામ્યો;
રતન જતને જડયું, કીપ માહે પડયું, કાળ અચાનકે કંઠ સાલ્યો. ગો
કામરૂદેશની કુટિલ માયા મલી, કારણ કુટુંબને પ્રકટ કીધું;
સાંચો સગો ગયો, નિર્ભનો થઈ રહ્યો, અણુજીતું દુઃખ તે શીર લીધું. ગો
જનમને મરણુ જોખન જરાએ દમ્યો, આહાર નિદ્રા વિષય મિથુને મોહ્યો;
કલ્પના કોટ, ભવ મોટમ મટી નહીં, કૃષ્ણ પ્રીતિ વિના કાળ ખોયો. ગો
મોહ મમતા કરી, મન માંડ આવ્યું, કાણુ એક જોવાને ચિત્ત ધાલે;
નરસૈયા રંકને ડંક જોરંગ ડર્યો, એ દુઃખ તુંજ વિના કોણ ટાલે. ગો

૫૬ ૯૯મું.

સાર કર સાર કર શામળા માહરી, સનમુખ થઈને જોતી આજ;
નાગર જ્યારે હઠ કરી બોલશે, રાખે નહીં ત્રિકમા તારી લાજ. સાર
ગોકુળ માહે તું ગાળ ખાતો ફરે, નવનીત આહીરનાં લેતો ચોરી;
ચંચળ ચોર તું મુખ નથી બોલતો, હજી અમો લાજ રામુંજ તોરી. સાર
બહુ પેર ગોપીએ લાડ લડાવિયો, અન્ન આહીરનું જોતો ચાખી;
નટવાની પેર તું વૃત્ત લીલા કરે, તે નરસૈયો રેહ છે રે સાંખી. સાર

નરસિંહ મહેતા

૫૬ દરમું.

મોગરા માળે શું મોહિ રહ્યો મોહના, હાર આપો જશ ખ્યાન વાધે;
કેહેશે નાગશે કોહતું નામ ગાતો હતો, કૃષ્ણ તુજને કોઈ નહિ આરાધે. મોઠ
સારી પંકિત નણા લોક સર્વે મળ્યા, સહાય કરશે તેની પાસ થાશે;
મૃત્યુના ભય થઈ નરસૈયો નવ ધિયે, પંથ તારો જશ જગદીશ જશે. મોઠ
રજની તો વહી ગઈ, રાત થોડી રહી, જોત તો જાંખી થઈ ગઈ દિવાની;
કેશવા કંઠથી માળ અળગી કરે, પ્રેમે આરોપો નરસૈની કમાણી. મોઠ

૫૬ દરમું.

હારને કાજ શું હક કરે શામળા, જયવાને તારી પાસ આવ્યો;
રાધિકાની અંગે ખેઠો વાતો કરે, કેહે રે વૈકુંઠથી તું શું રે લાવ્યો? હારઠ
તાં નામ વિશ્વંભર ધર્યું તે વગસિયે, નંદનો છોકરો ઢાસ પીતો;
હોહતો કામળા, હાથમાં લાકડી, ગાવડી ચારતો વન રહેતો; હારઠ
માત તું, તાત તું, બ્રાત તું, ભૂધરા, તું વિના દુઃખ તે કોને કહીએ;
ભણે નરસૈયો તારા ગુણ ગાઈ ટપીએ, એકલા ભૂતળ કેમ રહીએ. હારઠ

૫૬ દરમું.

હાર કાજે શું વિલંબ કરવો થણો, નહિજ કૈસ્તુભ વિદુમ માળા;
ઉજવળ પુષ્પ ને સૂત્રનો તાંતણો, તેને શું મોહી રહ્યો નંદલાલા. હારઠ
જીયને મૂકીને નીચને અતુસર્યો, 'મેઠ' નહિ બદવા મન દાસી;
રાજની દિકરી રૂકમણી પરહરી, કુળડી મંદિરનો થયોરે વાસી. હારઠ
રતન ગુંબ વચે બેઠ નહીં ભૂધરા, સાયર છીલરાં સમ વળાણો;
મંડળિક હારને કાજ મને પરભવે, દોહલાં દાસનાં શે ન બાણો. હારઠ
લોક કૈતુક જુએ, લાજ નારી જુએ, યુમે શું સુતો દેવાધેવા;
કેશવા માળ કંઠથી કતારિયે, પ્રેમે શણગાર નરસૈની થીવા. હારઠ

૫૬ દરમું.

આખ્ય રે હાર વસુદેવ સત વિહંસા, વિવિધ વિચારના વાર લાગે;
લોકનાં વચન અવિલોક તું શામળા, નાથ નિદ્રા તથા શે ન જાગે? આઠ

હારમાળા

દીનબંધુ તાણું ગિરદ હરિતું સુણ્યું, એમ બોલે સત્ય વેદ વાણી;
કરમ તારાં રખે આજ સંભારતો, રાખ્ય હું વિપ્રને રંક નાણી. આં
કૃપણપણું તું મુક્ય કમળાપતિ, જગપતિ જગ ઉપહાસ થાશે;
મોહના મંડળિકડો નરસૈને મારશે, હાર આપો જશ ખ્યાત થાશે. આં

૫૬ ૯૬મું.

આખ્યની હાર વસુદેવનંદન, આઘ અનાઘ તુંને લાજ થોડી;
કંસના ભય થઈ નાશી ગોકુળ ગયો, રહ્યો આહીરશું પ્રીત જોડી. આં
સ્વારથ માટે મા આપ તે પરા કર્યા, સુર અસુર મુનિ સર્વ જોતાં;
કંસનો વધ કર્યો અર્થ તારો સર્યો, ગોપીજન મૂઢીઆં વને રોતાં. આં
ભક્તિ કરતાં આહીરનો નવ થયો, તો મુને હાર તું કેમ આપે;
બણે નરસૈયો હવે રજની થોડી રહી, આખ્ય તરુકર હસી કાં સંતાપે. આં

૫૬ ૯૭મું.

ઉઠને શામળા મૂઢી મન આમળા, બોલે નહીં શા અભિમાન માટે;
આપીએ હાર કે પ્રગટ હવણાં કરું, જે કામ કીધું બંશીવટ ઘાટે. ઉં
અણુવરી નાર તે ભોગવી જૂધરા, પરણતાં ગરથ શું નોહતો તારે;
હારને વાર થઈ ભાર ભાગી ગયો, શું કહિયે નાથજી વારે વારે. ઉં
કળિયુગ માંહે કલંક જે લાગશે, વૈષ્ણવની ગત તે કોણ થાશે;
બણે નરસૈયો જ્યારે હું હળવો પડ્યો, તારું કીર્તન જશ કોણ ગાશે. ઉં

૫૬ ૯૮મું.

કોણ ઠાકોરને વિનવું વિઠૂલા, કંથ કમળાતણા મન વિચાર;
દ્રોપદી લાજને કાજ આવ્યા હરિ, તેમ દુઃખ પામે ધણું દાસ તાર. કોં
પ્રગટ થયું નામ જૂતળ વિષે જૂધરા, નરસૈયા નાથ એવું ગિરદ કહાવે;
સેવકનું સંકટ ટાળીએ ત્રિકમા, તો તું નાથજી બહોરે ભાવે. કોં
લોક દેખે સહુ કૈાતક થાએ બહુ, મંડળિક મદ ભર્યો દૂડ બોલે;
નરસૈયાઝ્ઞા સ્વામી નિત્ય દાતા સદા, શામળા સમોવડ નહિ કા તોલે. કોં

૫૬ ૯૯મું.

તમે રોઢી રહી રાધિકા, રંગ ઝામ્યો ધણો, રસિયા રજની રહી રે થોડી;
નંદનાનંદન તું શાને આજસ કરે, નાગરા સાથે શું પ્રીત તોડી ? તનેં

નરસિંહ મહેતો.

ભાળ કપાળિયો કામ પ્રજાળિયો, ધ્વજ પદ પામ્યો ઉભિયારે સ્વામી;
શામળા તુજને લોક લંપટ કહે, થયો વ્યભિચારી કાનુડો કામી. તને
હઠ ફેરે તેશું હઠ કીજીએ શામળા, તૂટશે સ્નેહ ત્રિકમ તાંતણું;
બધું નરસૈયો અવધ સૌ વહી ગઈ, મંડળિક મારશે મુજને વાહણું. તને

૫૬ ૧૦૦મું.

જે તારા ચરણ શરણને અનુસરે દેવા, તે જનને તુજ સરીખા કીધા;
ભોગવે ભોગ સંસારનો શામળા, વિષય રસ સેવતાં કાર્ય સિદ્ધ્યાં. દેવા
જેતાં જનકનાં કર્મ શાં કેશવા, રાજ રિદ્ધ વિલસતો નરક વામ્યો;
નામ પ્રતાપથી જમપતિ જીતીઓ, અજામિલ તાં અભેદ પામ્યો. દેવા
ભક્ત વોહલા સદા દાસનાં દુઃખ હરો, નિશ્ચે વાયક એવાં વેદ ખોલે;
અંબરીખ દાસથી ક્રોધી રૂપિ રાજ રઝળિયો, તો મંડળિક તારે શાજ તોલે. દેવા
તાહારા ચરણને જે કોઈ અનુસરે, તે તો વૈકુંઠથી અધિક હોયે;
દ્વિદાદિક બ્રહ્માદિક શંકર સેવતા, તાહરો પાર ન જાણુ કોયે. દેવા
દ્વિદ્ર અહલ્યા થકી મહા દુઃખ પામિયો, સહઅભગ તન થયાં તને સંભારે;
સાધ કરની હવે સાધુ સંતાપતો, નરસૈયાને નાથ કાં વિસારે. દેવા

૫૬ ૧૦૧મું.

કૃષ્ણ કૃપાળ કરૂણાનિધિ કેશવા, હું અનાથનો નાથ કહીએ;
જપતિ ભોળો એને મર્મ મનમાં વસ્યા, સ્વામ વિના શર્ણુ કોને જઈએ. કૃ
સગાં સરવે મળી, ન્યાત નાગર તણી, કૌતુક જેવાની પેર કીધી;
ઉણ્ણજળ મેધ તેં મોકલ્યો શ્રી હરિ, છાત્ર વેળા આવી આશ દીધી. કૃ
મને અપજશ તો તને અપજશ થશે, મને જશ તો તારો જશ વાધે;
હારને કાજ શું હઠ કરે શ્રી હરિ, એવડો અનર્થ શીદરે સાધે. કૃ
મંડળિકરાય જો મુજને મારશે, તેમાં તો તાહરું પત જણાશે;
મૃત્યુને બધે નરસૈયો ખિલતો નથી, ભક્તવત્સલ તાં ખિરદ જાશે. કૃ

૫૬ ૧૦૨મું.

ભક્તના ધર્શ તુને વિશ્વ સૌકો કહે, કાંગવા કેરાં તે દાન કસ્યા;
વિષ્ણુ સુદામાને નવનિધ મોકલી, વિદુરને મંદિર વાસો વસ્યા. ભક્ત

હારમાળા.

કૃષ્ણ કૃપાળ કૃપણ થયા શ્રી હરિ, ભક્તની બીડ જાણો ગોપાળ;
નાશી કરીને ગિરિ મધ્યે જામ રહ્યા, કાળયવન નોયે શિશુપાળ. ભક્ત
જરાસંધ નહીં કેશી નરકાસુર, તેહતણારે અહંકાર મોડયા;
અધાસુર બૃહાસુર વેર ભાવે કરી, તેતણા તનના બંધ છોડયા. ભક્ત
ભાવે કભાવે જોણે આરાધિયો, ગર્ભ નિવાસ નહિ આવે વળતો;
ભણે નરસૈયો હું દીન થઈ વરણું, રાખ્ય રે રાખ્ય મુને બાપ બળતો. ભક્ત

૫૬ ૧૦૩મું.

કાળ પડ્યું કેશવા વલવલું વિઠૂલા, બેઠું કરજોડીને માન માયું;
આવ તું ધસમશી નાથ નિદ્રા કરી, હઠ આળસ તણ શે ન જાયું? કાળ
તાણ કરતાં બહુ હાણ થાશે અલ્યા, હઠ કરતાં હલકાઈ થાશે;
કપટની પ્રીતે તો ભાર ભાગી જશે, દીનબંધુ તારૂં મિરદ જશે. કાળ
શરણ આવે તેતું સંકટ તું ખુએ, વેદ સ્મૃત વદે રે વાણી;
તે મિરદ તારૂં જાય છે ત્રિકમા, રાખ્ય નરસૈયાને દીન જાણી; કાળ

૫૬ ૧૦૪મું.

હારને કાળે શું હક કરે માવજી, બોલતો શે નથી મુજો મારે;
રાય મંડળિક પ્રતિત કારણ પ્રભુ, તુજને પ્રાર્થું શીશ સાટે. હાર
પૂછવું હોય તો પૂછ તું નારીને, લે કાંઈ મૂલ બેઠું જે તારે;
લોક સરવે સમું કંઠ શણગારને, શું કહું શામળા વારે વારે. હાર
કળિયુગ માંહે પ્રતિત નહિ લોકને, હાર નહિ આપો તો કોણ ધારો;
કહે નરસૈયાને હાર આખો નહિ, ચૈદલોક ગુણ તારા કયમ ગારો. હાર

૫૬ ૧૦૫મું.

મારે તો તાહરા નામનો આશરો, તું વિના સાહે કોણ કરે મારી;
દીનબંધુ તમે સદા રે દામોદરા, આ અવસર આવી લો ડગારી. મારે
ભક્તની લાજ તું રાખ લક્ષ્મીવર, નામ દયાળ તું મિરદ ધારી;
તારે સેવક કોટી છે શામળા, મારે તો એક જો આશ તારી. મારે
મંડળિક રાયને માન વાધ્યું વાળું, તે તમે ચિત્ત ધરો નાથ મારા;
ભણે નરસૈયો ભૂતળમાં અવતરી, અહરનિશ ગુણલા ગાઉં તારા. મારે

નરસિંહ મહેતા.

૫૬ ૧૦૬મું.

દીનપંથુ તમે હેરિ દારિદ્રમોચના, દાસને અનંત આશ તારી;
અનેક શત્રુ મળી મુજને પરબવે, નાથ વિના કોણ કરે સાહે મારી. હરિ
તું નાથ અનાથનો સાખ સમૃત પૂરે, વાત વિસ્તારતા વાર લાગે;
કૃત્ય તારાં રખે આજ સંભારતો, હું મતિ મંદ અજ્ઞાન આગે. હરિ
રંકની લાજ તું રાખ લક્ષ્મીવર, દુષ્ટ જ્યમ ત્યમ લવે લોક સહ;
તેની હાંશી ને માફ મોત છે, જેમ હરિ રાખશે તેમ રહું. હરિ
માન અપમાન માહરે નવ રહું, ભૂપતિ ભોળાઓ કામ કીજે;
રાખીએ નાથ અનાથને દુઃખથી, આશ અનંત તુજ નામ લીજે. હરિ
મૃત વસુદેવના અંતર અવિદોહીએ, પતિતપાવન એવું બિરદ તાર;
આપીએ હાર ઉગાર તું નરસૈને, આણ કણ્યા નહિ તો પ્રાણ કાલકું. હરિ

૫૬ ૧૦૭મું.

વિશ્વપાળક વિશ્વંભર કહું વિનતી, તુજ વિના દુઃખ ખીન્ન કોણ જાણે;
વિલપતાં વિલપતાં વહી ગઈ જામની, નાથ નિદ્રા તું શૂંરે આણે. વિશ્વ
રોહી રહી રાધિકા કે પુત્રી ભીમક તણી, અંગના સંગમાં શો રંગ માણે;
હઠ થકી સુર અસુર સૌ હારીઆ, વૃટ્તશે સ્નેહ ત્રિકમા આ તાણે. વિશ્વ
રાહી ચંદ્રાવળી કે મળી લલીતા સખી, કામવશ થઈને શૂંરે સૂતો;
કુલના હારમાં એમ તું કાં કરે, પ્રાતઃ થયો ને રાત્રે વગૂતો. વિશ્વ
સાચ પાખે કોઈ રાત્રે ન શ્રીહરિ, જગત જીવજી શે ન જાણો;
શીઘ્ર થઈ હાર નરસૈયાને આપીએ, રાઠે ચઢ્યો મંડળિક રાણો. વિશ્વ

૫૬ ૧૦૮મું.

સ્વારથભૂત ના હોવ રે ભૂધરા, પરમ કરુણાનિધિ વેદ ગાયે;
ગ્રાહના મુખથી ગજને મૂકાવિયો, ગરૂડ તજને ગોપાળ ધાયે. સ્વા
ગરૂડની ગતિ અતિ મંદ લહી માવજી, ચણે ધાયા ઘણું સંકટ જાણી;
આપ નહિ પોહ્યીઆ ચક્ર ત્યાં પાઠવ્યું, ખેડ ઓધારિયા કરુણા આણી. સ્વા
હરિનામ જશ વાધીએ ત્યાં થકી શામળા, સેવક સંકટ ટાળ્યુંરે માટે;
ભણે નરસૈયો સેહલ વાતને કારણે, કરુણાસિંધુ બિરદ શાને ડાટે. સ્વા

હારમાળા.

૫૬ ૧૦૯મું.

દયા આણુ દયાળજી શીઘ્ર સેવક તણી, તું રે મારો ધણી વિશ્વ જાણે;
પ્રકટ મુજ નામ તે તુંજ થકી શામળા, કાં ન એ વિનતિ મન આણે. દયા૦
મંત્ર તું જંત્ર તું ધ્યાન ધરણીધરા, મંત્રી મોહન વિના નહિ રે ખીજે;
હાર આપ્યા વિના લાજ કોહ કેમ રહે, દીન દેખી હરિ શે ન રીજે. દયા૦
સાહે કીધા વિના નેટ નહોં છૂટકા, જો તમ ચરણની આશ આપી;
નરસૈયાયા સ્વામી માન માગી કહું, હાર આપી નાખો દુઃખ કાપી. દયા૦

૫૬ ૧૧૦મું.

પુષ્પથી સાર અનેક છે શામળા, મુજને હારનું દાન દીજે;
રંક લાયે લહી, વાત દુલભ કહી, કોની કેશવ હવે કેમ કીજે. પુષ્પથી૦
કાજ કીધા વિના પ્રતિત નહી પુરષને, પ્રીતની રીતનો આપીરે ભાસ;
સકળ સુરીનર કહે, અકળ કા નવ લહે, મારે તો તુંજ વિના નહિરે આશ. પુષ્પથી૦
નામ પ્રતાપે પાષાણુ જળમાં તર્યા, પતિતઓધારણુ નામ તારું;
નરસૈયાનું તું સંકટ હર શામળા, હાર આપે થાયે કાજ મારું. પુષ્પથી૦

૫૬ ૧૧૧મું.

નંદનાનંદન વાર લાગી ધણી, દુરીજન લોકને કાં હસાવે;
અપકૃત્તિ થશે, મારી ને તાહરી, વાત ચિત્તમાં તને શે ન આવે. નંદના૦
પેર પેર પ્રણવું, માન માગી કરી, કહણુ કાં થઈ રહ્યો કૃષ્ણ કામી;
કપટ બાવે બળ્યો તોય તુજને હરિ, સાહે સંભારી કર સંત સ્વામી. નંદના૦
કાણુ વેળા થઈ હાર આવ્યો નહોં, સાંભળો શામળા વાત મારી;
નરસૈયાયા સ્વામી મુજને તો દુઃખ નથી, લાજ જશે જંદુનાથ તારી. નંદના૦

૫૬ ૧૧૨મું.

ધણું રે વરાંસિયો આજ હું વિકૃલા, અવસર વેળા ન આવ્યો કાજ;
કરણાસિંધુ તને નિગમ નારદ બણે, ભક્ત સધળાને લગાડી લાજ. ધણું૦
અહ્યા વાંક તારો નહોં, ગત મેં નવ લહી, ગાય ચારી કહો મેં ગોવાજ;
આહીરમાં રમી બુદ્ધિ સહુ નિર્ગમી, તે ક્રોધે નહોં આપે પુષ્પ માળ. ધણું૦

નરસિંહ મહેતા

મંગ સુનાર નહીં, જે શીખ સારી દીએ, હાર અપે દુઃખ માંડે જાયે;
ફરિજનનાં મુખ સ્થામ કર કેશવા, જે નરસૈયો તારી લીલા ગાયે. ઘણું.

૫૬ ૧૧૩મું.

પ્રીતની રીત ત્રૈલોક્યમાં સાર છે, શું કંઈ શામળા જે વિચારી;
સાચું જુહું જગદીશ જાણો તમે, પ્રીતની રીત તો અટપટી ભારી. પ્રીતની.
શંકર સ્વામીએ દીન જાણી મને, હરિ ગુણ ગાવાની ટેવ પાડી;
વિવિધ વિલાસ ગાયા મેં ગોવિંદના, ભક્તિભાવ જૂથો શું હું અનાડી. પ્રીતની.
તે દિનનો મેં તો તુજને આરાધિયો, સાધિયો શુદ્ધ કરી મન સાથે;
આજ વેળા પડી આવ કતાવળો, ભલાઈ ભૂધરા કર રહીને માથે. પ્રીતની.
મારું તો બળ નથી, ઝાઝું શું કહું કથી, તુજ યકી થાશે તેજ થાશે;
ભણે નરસૈયો જે છવ મારો જશે, વળતી ગુણ તાનુરા કાણ ગાશે. પ્રીતની.

૫૬ ૧૧૪મું.

કાનફૂટા થયા શામળા શ્રીહારે, લક્ષ્મીના નાથ કે નિદ્રા આવી;
મિરદે મોહું ઘણું પતિતપાવન તણું, શરણુ આવ્યો તેની ખાંચ સાહવી. શ્રવણ.
નિરદે નિદ્રા તણ તાર નિજ ભક્તને, તું વિના માહરો કાચુ સ્વામી;
ફરિજન લોકને મન આનંદ વસે, અવર કોને કહું શોર નામી. શ્રવણ.
પુષ્પની માળ શું મન અટકી રહ્યું, વિદૂષમણિ એ શું મન તારે;
નરસૈયાયા સ્વામિ વિલંબ તે બહુ કર્યો, હાર અરખ્યો નહીં કંઈ મારે. શ્રવણ.

૫૬ ૧૧૫મું.

પ્રીતડી ગોઠડી કરી, તે શું નવ સાંમરે, ન્યૂન તારે મન થઈ રે આજ ?
કેથળા કંચન તણી નથીરે છોડવી, પુષ્પના હારનું મારે કાજ. પ્રીતડી.
વૈષ્ણવ મારગે શામળા મેં તુજને ભજ્યો, હવે કાં તજે મને રે કહાન;
નઠોર કાં થઈ પડ્યો, મંડળિક મદે ચઢ્યો, તોય તને નવ આવી સાન. પ્રીતડી.
મેલ મમતા હવે ફૂલના હારની, વાર લાગે ઘણી વિશ્વનાથ;
નરસૈયાયા સ્વામી આશ તારી ઘણી, અર્પરે અર્પ હવે કંઈ હાર. પ્રીતડી.

૫૬ ૧૧૬મું.

અભ્યા હાર હૈયે ધર્યો, દાસ કાં વિસર્યો, કેઈ મોટમ હૃદય મધે આણી;
જહુપતિ જનપતિ જગપતિ શામળા, તારી મોટાઈ મેં તો ઠીક જાણી. અ.

હારમાળા.

હું તને જાણું રૂડી પેર જાણવા, કંચુકી પેડરીને તું રે નાચે.
ગોપીઓ સરવને તારે રમાડવી, પુષ્પના હારથી તે બહુરે રાચે. અ०
જે તુજને બન્ને ગૃહસ્થપણું તે તજે, જોગી થઇ વનમાં બીખ માગે;
બણે નરસૈયો મુને હાર આપો હરિ, નિર્લજ આ કાજે તુને લાજ લાગે. અ०

૫૬ ૧૧૭મું.

નિરહે સદા હરિ, દયા તેં તો નવ ધરી, પયપાન કરાવી પુતના પ્રાણ લીધા;
અળખા વ્યાકુળ કરી, તેહ ત્યાં થરથરી, કાસાવાલા તારા કાઠિ કીધા. નિ०
જનકસુતા સતી, અંધુ લક્ષ્મણ જનિ, વણુ અપરાધે તેં વન ભ્રમાવ્યાં;
દુષ્ટતા તેં કરી, તેડને પરહરી, દમન બહુ બહુ કરી તેને દમાવ્યાં. નિ०
માતનો વધ કર્યો, તે તું દામોદરો, વિસરી કેમ જાય વાત ફરી;
આપતાં દાન પાતાળે બલિ ચાંપીઓ, પેર પ્રભુ એ ન હોય રૂડી. નિ०
જે તુને ધાય તેનું સરવશ જાય રે, જોગી થઇ વન વન બીખ માગે;
બણે નરસૈયો તું તો નિહોં રે નરહરિ, જોયું વિચારી મેં પાછે આગે. નિ०

૫૬ ૧૧૮મું.

હરે અટપટા, નર્થા બોલતો લટપટા, લંપટા લાજ તારી આજ જાશે;
વૃજપતિ રંગમાં કેવળ ઘટા કરે, તુજ વિના વાહરે તે કાણ ધાશે. ક०
હક તું ચરવડી, શું બેઠો હરબડી, ગાંઠ ઘાઠી પડી મુજ સાથે;
બિરહ પાલક હરિ, સાર કરજો ખરી. નિર્ગમે લાજ તો તુંજ હાથે. ક०
જીવ મારો જગમગે, અંગ મારું ક્ષગમગે, ડગમગે નેત્ર જોવાને રૂપ;
નરસૈયો રગમગે, લોક સહુ ચગમગે, કોપીઓ મંડળિક દુષ્ટ ભૂપ. ક०
ફેલ મુકની પરા, ગેલ તે બહુ કરા, ગોપીને રીઝવી બહુરે સંતાપ્યા;
માતને દુભવી, તાતને વીસરી, બોલને કાનડા નરસૈને શાં મુખ આપ્યાં. ક०

૫૬ ૧૧૯મું.

બોલ્યને શામળા આવડા શા આમલા, કામલામાં મન કેમ રાખે;
કાઠિ બ્રહ્માંડ તુજ આયે બહુ બળા, આજ મુને હાથથી ક્યાં ફેંકી નાંખે. બો०
પ્રહલાદ ઉગારીઓ, ધ્રુવને પહોચાડીઓ, બલિને કીધો પાતાલ ભૂપ;
હવણું શું હારિઓ, કાણે તુને વારીઓ, નારીઓ મોહિ રહી નિજ રૂપ. બોજ

નરસિંહ મહેતા.

અહ્યા મૂક્ય રે મરકડા, ફેગટ ફરકડા, હરકડા મૂક્ય વાંડે રે વાહલા;
નરસૈયા વિના તને આમ કોણુ પ્રીછે, નગણા ન થઇએ મારા નંદલાલા. બો.

પદ ૧૨૦મું.

ડગડગે કહાન તાંડે મન ચોદિશ બમે, જાણે મને નાગર કંઠક આપે;
નામ લક્ષ્મીવરા કરે લાલચ સદા, આ રંકને રાય કયાં સંતાપે. ડગડગે
તાંદલા લાઈ રિદ્ધ વિપ્રને મોકલી, ભુવન કીધું વૈકુંઠ સમુ;
માહરે તો દાન તો ગાન છે તાહરું, નિત્ય પ્રીત ગુણુ ગાઠ રમું. ડગડગે
મન મોડું કરી હાર સુજ કંઠ ધરી, હરખીને હરિ મારા રે આવો;
બાણે નરસૈયો રજની સડ વહી ગઈ, દુષ્ટને હાથથી મને મૂકાવો. ડગડગે

પદ ૧૨૧મું.

દેવા ટેવ તુજને સદા દીન પ્રતિ પાળવા, કંથ કમળા રહ્યો સંત સામો;
લાખો પાળે તેનો દોષ શો માનીએ, હાથ જમણો વળે મુખ સામો. દે.
કામધેનુ કૃષ્ણુ કોડ કરતાં રહ્યાં, ગોપીના ગોસ્સ ચોરી પીધાં;
શયરીના ભોરમાં સ્વાદ જાઝો જડયો, મુનિતણા પૂંદના માન લીધાં. દે.
ઢ્રૌપદી કેરી લાજને કારણે, દ્વારિકાથી ધસ્યો એક શ્વાસે;
પાંચ પાંડવ તણી લાંચ નોહતી જડી, દ્વંત થઇને ગયો દુષ્ટ પ.સે. દે.
ભૂપતું નોતડું ભાવ વિષુ પરહ્યું, પ્રેમનો પારખું પરમ ડાહ્યો;
ભક્તના કુંપડી જગત ઊંચી કરી, બાળને ભોજને તું ધરાયો.
મિરદ તાંડે આડુ વિશ્વ જાણે સડ, ના ચળે નાથજી વેદ વાણી;
નરસૈયા રંકને ઝંખના તાહરી; આપ અલગેલડા દીન જાણી. દે.

પદ ૧૨૨મું—રાગ આશાવરી.

ઓળખ્યો હરિ રાગ વેળીપણ, નામે નમસ્કી તારી રે;
કુન્દજનું કષ્ટ હર્યું ધર, આહ્યા શ્રી ગણે દુગારીરે; ઓળ.
દુષ્ટ દુશાસન લંબન, સતીને સલામ આણીરે;
પંચાલીને પટકૂ પૂર્યો, સમરથ સાર-પાણિ રે. ઓળ.
ધ્રુવ અંબરીખ રાગ રક્ષમાંગદ, પાંડવની પત રાખી
સુદામાને નવેનિધ આપી, સુરીનર મુનિવર સાખી રે. ઓળ.

હારમાળા.

સાંદીપનને સૂત આપ્યો આણી, વદે વેદમાં સાચું રે;
મારો હાકાર શ્રી દામોદર, અન્યને હું નહીં જાણું રે. ઓળાં
તારણ તરણ પૂરણ પુરુષોત્તમ, નિરાકાર જે કહાવે રે;
નરસૈયાયા સ્વામી સંગે રમતાં, પુનર્પિ જન્મ ન આવે રે. ઓળાં

પદ ૧૨૩મું-રાગ પરજીઓ.

તુંને હું ભક્ત કેમ સાંભરે રે, સેવક જનના રાખણહાર;
તુંને દાસ કેમ વિસરે રે, સકળ વિશ્વના આધાર. તુંને
જેને સોલ સહસ્ત પટરાણી, સાઠ લક્ષ સુત શુણ્વન;
તોએ તમને પ્રીતિ નહિ રે, વિનતિ કંઈ છું અનંત. તુંને
આગે અનેક ભક્ત ઓધારીયારે, તે વિમાસણ મુજને;
ભણે નરસૈયા થાવ સાવધાન હરિ, ખોડ લાગશે તુજને. તુંને

પદ ૧૨૪મું-રાગ રામઝી.

મહા રંડનો મુખથી નહીં બોલે, જોતાં જૂઠું જડનાથ રે;
ધૂતારો ધરણધર જાણ્યો, હરિલો ન મૂકે વાત રે. મહા રંડનો
જોકુળમાં જોવાળીઓ થઈને, ચાચી વનમાં દોર રે;
જાણ્યું બળ જીવણજી તારું, નવનીત કેરો ચોર રે; મહા રંડનો
ચંચળ લંપટ નાડીઓ, સધળે તે કરતો સારરે;
જોકુળ માંહે હેરણું હેરતો, એણે અજણાં ચાખ્યાં બોરરે. મહા રંડનો
પરાધીન થઈને પેટજ ભરતો, જેમ કાઠ નંદાર નાદનરે;
નરસૈયા સાથે હારને કાળે, આવડું શું અભિમાનરે. મહા રંડનો

પદ ૧૨૫મું-રાગ નાર.

તું તો જોકુળ મારું રેહતો, નય નાત ચોરી લેતો;
તું તો શુજને ઘેર જાતો, તેનો ટાઠા હુંમરો ખાતો.
જસેહાજી આંધતાં તાણી, હું મૂકાવતો સારંગપાણિ;
તમે તે દહાડા સંભારો, એવું જાણીને ઉગારો.
માંહોમાંહે મોટાઈ ન આણો, મને પોતાનો કરી જાણો;
મારે તમારે રૂંડું, માહરે ભૂંડે તમારે ભૂંડું.

નરસિંહ મહતો.

મારી પત જનાં તારી જશે, ત્યારે ગોકુળ કેમ રહેવાશે;
લોક વડવાં બોલે છે મારાં, હાંકે મારાં ઉઘાડીશ તારાં.
નાગર ખટકરલડાં બોલા કહીએ, તું તો કાંઈ ના આણે હાંકએ;
એવું જાણીને ઓરા આવો, હાર આપીને મુજને મનાવો.
તને બ્રહ્મભાન સુતા રહી રાખી, તેણે આનંદથી જોતો જાંખી;
તારો નરસૈયો રીસે ભરાય, મુજ વિના જશ કોણુ ગાય.

પદ ૧૨૬મું-રાગ પંચમ.

ભાંગો ભોગળ, ભાંગો ભોગળ, ભાંગો ભોગળ શામલીઆ રે;
ધેલા ધેલાઈ મુકો મારા વાહલા, ગાયોના ચારણુ ગોવાલીઆ રે; ભાંગો.
આહીરડાંને આવડો શો મચકો, આપો મોગરડાંની માળા રે;
ખટકો ચિત્તમાં શાનો પેઠો, કે અટકો મારા વાહલા રે. ભાંગો.
હવાં ગાલ ન દેડે મારા લાલા, નરહરિ નાધડીઆ રે;
બંધુ તમને બલવંતા જાણી, પ્રેમે અરપી ગાવડીઆ રે. ભાંગો.
શુક સનકાદિક ધ્યાન ધરે છે, તે નંદતણા પિંડારે રે;
તને લંપટ કહી હુલાવે, એવું છે ગાતું અમારું રે. ભાંગો.
આવોને આલિંગન દીજે, સુંદર મુખકું નિહાળું રે;
ભણે નરસૈયો રજની વીતી, થયું ત્રિલોકે અજવાલું રે. ભાંગો.

પદ ૧૨૭મું-રાગ પ્રભાત.

જાગો જાગો જહુપતિ રજની વિહાણી, અવૈષ્ણવડાં મુને બિહાવેરે;
અરણુ ઉદે થયો હરણિયો આથમ્યો, તોય તુને દયા ન આવેરે. જા.
વલોણાં વલોવાયે વેદ બાણાયે, ભામનીઓ ભરે પાણીરે;
આવી શક્યા નહીં શ્રીહરિ મારા, શકે કોણે બાંધ્યા તાણીરે. જા.
કુંભકર્ણુ મુચુકુંદ થકી રે, નિદ્રા અધિક તુંને વાધીરે;
જહુપતિ દીન હું કંઈ નવજાણું, તારય તારય નરસૈયો અપરાધીરે. જા.

પદ ૧૨૮મું-રાગ પ્રભાત.

શકે ખત વાંચતાં હું રે ખંખાયો, તેણે ચઢી શું રીસ રે;
આવો આલિંગન દીજે માહરા વાહલા, ત્યારે હસીઆ જગદીશ રે. શકે.

હારમાળા.

સભા સર્વકા જેમ સાંભળે, એવું હસીઆ નાથ રે,
 હ્યો મેહેતાજી હ્યો મેહેતાજી, એવી બોલ્યા વાત રે. શકે.
 અમારે તમારે અંતર શાનો, હું તો દાસનો દાસ રે;
 આંગળી મુખમાં ધરી નરસૈયે, ત્યારે વાહરે આવ્યા અવિનાશ રે. શકે.
 દઢ ભક્તિ દીઠી આસનથી કહ્યા, ચાલ્યા શ્રી અવિનાશ રે;
 ચરણ ચલાવ્યા હાર લઘ આવ્યા, ગિરિધર કુંજ વિલાસ રે. શકે.
 નરસૈયાયો સ્વામી અંતરજામી, ઘણી આરત જાણી નાથે રે;
 સાક્ષાત સ્વરૂપ પ્રગટ્યા અંતરયામી, બેટ્યા હરિજન સાથે રે. શકે.

પદ ૧૨૮મું-રાગ વિલાસ.

દાતણ કરતી વેળાએ મારે વાહલે, વાયા પોતાની પાલી રે;
 આપુલા ભક્તને લાડ લડાવવાં, એ આવ્યા વનમાલી રે. દાતણ.
 મુનિજનનો તેડયો નવ આવે, બ્રહ્માદિકને વશ ન થાય રે;
 એ નરસૈયો, એજ ગોપી, એક સ્વરૂપ કહેવાય રે. દાતણ.

પદ ૧૩૦મું-રાગ વસંત.

કમાડ કડકડિયાં ગડગડિયાં રે, મંડળિકનાં મંદિર,
 સાંકળ ત્રૂટી ને દાર કુદકડિયાં રે, સમરથ સ્યામ શરીર. કમાડ.
 ખડખડિયાં ધર ને કોશીસાં રે, પડિયો પોજે પોકાર;
 ધ્રુજે ભૂર સભામાં સહુકો રે, થઇ રહ્યો હાહાકાર. કમાડ.
 આસનથી કહ્યા અવિનાશી રે, આવ્યા સભા મોહાર;
 સભા સર્વ દેખતાં આરોપ્યો રે, મેહેતાજીને કંઠે હાર. કમાડ.
 પીતાંબર પ્રીતે આરાધ્યું રે, કાને કુંડળ જોડ;
 મસ્તક મુગટ મુકી નાથે રે, જે જે શ્રી રણછોડ. કમાડ.
 મુખે મોરલી મધુરી વળડે રે, દીનાનાથ દયાળ;
 રંગીલો છખીલો ને છોગાળો રે, ફરે કુદડી દે તાળ. કમાડ.
 જે જે કાર વદે સહુ સખીઓ રે, ધન ધન ગોકુળ રાય;
 નરસૈયાને જુજ બરી બરી બેટે રે, હૈડે હરખ ન માય. કમાડ.

નરસિંહ મહેતો.

૫૬ ૧૩૧મું-રાગ સામેરી.

આદણીએ જોને દાર ઉઘડિયાં, હાર ગોપાળ રાયે દીધો રે;
 રાગ હતો તે થર થર કાંખો, કહે મહા અપરાધ મેં કીધો રે. આદણીએ
 દાતણ કરવાની વેળાએ, વાચા પ્રભુએ પાળી રે;
 મંકટ સંધારજ કીધો, વિપત સધળી ટાળી રે. આદણીએ
 મુનિનનનો તેડ્યો ના આવે, બ્રહ્માને વશ ના થાયે રે;
 તે પ્રભુએ પ્રત્યક્ષ આવી, નરસેં બક્તની કીધી સાહે રે. આદણીએ
 શ્રીપાત સંન્યાસી વિરમે પામ્યા, જોષ રહ્યા ગોપાળ રે;
 જોણે જોવા તેણે તેવા, દીડા દીન દયાળ રે. આદણીએ
 રઘુનાથાશ્રમે રઘુનાથ દીડા, નરસિંહાશ્રમે નૃસિંહ રૂપ રે;
 અદિતાશ્રમે અદૈતરૂપ દીડા, ગોવિંદાશ્રમે ગોવિંદ સ્વરૂપ રે. આદણીએ
 સહચરાનંદે સહચરાનંદ દીડા, માધવાશ્રમે માધવ જોહ રે;
 અદ્ભૂતાશ્રમે અદ્ભૂતરૂપ દીડા, અચ્યુતાશ્રમે અચ્યુત દેહ રે. આદણીએ
 કેશવાશ્રમે કેશવરૂપ દીડા, પ્રસાદપુરીએ પ્રેરક પ્રભુ રે;
 બ્રહ્માનંદાશ્રમે બ્રહ્મરૂપ દીડા, શ્રીધરાશ્રમે સિદ્ધ વિભૂરે. આદણીએ
 વિશ્વેશ્વરાશ્રમે વિશ્વરૂપ દીડા, વસુદેવે વાસુદેવ ત્યાંય રે;
 વિશ્વંભરાશ્રમે વિશ્વંભર દીડા, મુંકુંદે મુંકુંદ જ્યાય રે. આદણીએ
 રામાનંદાશ્રમે રામાનંદ દીડા, બીમડે દીડા રામ રે;
 રાજમાતાએ ચતુર્ભુજ દીડા, રાણીએ સુંદર સ્યામ રે. આદણીએ
 પ્રલંબે પ્રલંબે રૂપ દીડા, મંડળિકે દીઠો કાળ રે;
 શ્રીધર પંડિતે પંડિત રૂપ દીડા, સભાએ સુંદર ગોપાળ રે. આદણીએ
 ચારે સખીઓએ ચતુર્ભુજ દીડા, કુંવરબાઇએ દીઠો તાત રે;
 નરસેંયે રંગીલો છખીલો દીઠો, શ્રી ગોકુળનો નાથ રે. આદણીએ
 જોને જોવો ભાવજ હુતો, તેણે તેવો દીઠો દયાળ રે;
 મહેતાજીને કંઠે આરોપી, મોહને મોગરાની માળ રે. આદણીએ

૫૬ ૧૩૨મું-રાગ ધવળ ધનાગ્રી.

શ્રીપાત સંન્યાસી મંડળિકને કેહ છે, લાગો મહેતાને પાય છ;
 અંધ પ્રધાને કંધ નવ જાણ્યું, આકુંદ કરે છે રાય છ.

હારમાળા.

બૂર બીમડે બહું નવ કીધું, રાય કરે વિલાપ જ;
 રાણી મેહેતાને ચરણે લાગી, અમોને ઉગારે આપ જ.
 ત્યારે રામાનંદ કેહ મંડળિકને, હીણ મતિ તું રાય જ;
 ધિક ધિક જીવતર તારું રાજ ધિક ધિક તુજ પિતાય જ.
 અસુર તણે હાથે મરણ પામજે, જર જતના તંન જ;
 રામનંદે રાજ શાખ્યો, કહી બહુ ક્રોધ વચન જ.
 રાજ્ય તારું જશે અપરાધી, તેં દુબ્યો હરિનો દાસ જ;
 રિદ્ધ સિદ્ધ સંપત તારી જશે, નહિ રેહ કોઇ તૂણ વાસ જ.
 મેહેતાજી કહે એમ ન કીજે, ક્રોધ રામાનંદ મુન્ય જ;
 રાય દામોદરે હારજ આખ્યો, તે રાય મંડળિકનું પુન્ય જ.
 આપણુ કોઇને દોષ ન દીજે, મને લાગે કલંક જ;
 દામોદર રાયે લજ્જા રાખી, હું ઉગાર્યો રંક જ.
 ત્યારે રાજ મન પસ્તાણો, આવીને હંડવત કીધો જ;
 મેં કુમતિએ કહ્યું નવ માન્યું, એકે અરથ ન સિજો જ.
 આગે સોવણની જ્ઞહપુરી આપી, તે એક ન આવ્યું કામ જ;
 કળિયુગમાં હરિ બક્તિ મોટી, મોટું નારાયણ નામ જ.
 એ વિકતો કોને કહીએ, મલ્યા બીમ પ્રધાન સંન્યાસી જ;
 નારાયણનો જન દુભાયો, એણે નવ જોયું વિનાસી જ.
 એવો શાપ સુણીને રાજ, કરજોડી લાગે પાય જ;
 હું અગાની કંઇ નવ સમજ્યો, અતિ થયો અન્યાય જ.
 વૈંશ્યવ સાથે વિપરીત કીધું, દીધું દુઃખ અપાર જ;
 પૂર્વનાં પાપજ પ્રગટયાં, આવીઆ આડા આ વારજ.
 એવી બુદ્ધિ કેમ થઇ મારી, તે સમજવો વાત જ;
 સ્વામી તમે કાહ કેઇ પેર જણી, મારી જે જર જત જ.
 ત્યારે રામાનંદ કેહ સુણ્ય રાજ, પૂછ મેહતાને એહ જ;
 પ્રગટ કરીને તુજને કહેશે, જત તારી છે તેહ જ.
 પાજે લાગે મેહેતાજીને, પૂછે મંડળિક રાય જ;
 જર જત મારી કેમ તે, કહોને વારતાય જ.

નરસિંહ મહેતા

મેહેતાજી કેહ સાંભળ મંડળિક, તારી જાતની વાત જી;
 સર્વ પ્રકારે તુજને સંભળાવે, જઈ પૂછને તારી માત જી.
 મંડળિક આળ્યો મોહલજ માંહી, જ્યાંછે પોતાની માત જી;
 પ્રણામ કરીને રાંક થઇને, માતને પૂછી વાત જી.
 વલતી માતા એની પેરે બોલ્યાં, સાચું કહું છું હું જી;
 રાજમહેલમાં એક મ્હેંચ રહેતો, તેની દૃષ્ટે ઉપજ્યો તું જી.
 તે દૃષ્ટે ગર્ભમાં આળ્યો, થયો જન્મ આ તારો જી;
 નરસૈયો ભણે ભક્તિથી, મ્હેંચ બુદ્ધિનો એ ટુજરો જી.

૫૬ ૧૩૩મું-રાગ કેદારો.

જય જય શમ્ભુ સુરીનર ઓયરે, કુંસુમતણી હોય વ્રષ્ટિ અપાર;
 ધન્ય ધન્ય આ નરસૈયાને, જણે હરીના કંઠનો પહેર્યો હાર. જય
 દુંદભિ નાદ ગગડે નભ માંહી, હરખ્યા હરિજન સર્વ અપાર;
 દેવતણી દેવાંગતા સરવે, ધન ધન વચન વહે મુખ સાર. જય
 ધન્ય નરસૈયાતું, ધન્ય આ સખીઓ, ધન્ય એ જૂનગમાં અવતાર;
 સુરીનર સહુકા ઓણીપેરે બોલે, ધન્ય નરસૈયા ઉતર્યો ભવપાર. જય

૫૬ ૧૩૪મું-રાગ સિંધુડો.

શ્રીહરિ ઓયરે નરસૈયા ચિત્ત ધરે, સાંભળે સર્વ સભારે ધીરી થઇરે;
 હાર આપો હરી વિનયે વિનતિ કરી, સનમુખ શામળો જોડી ખૂમ ખતીરે. આ
 શ્રીહરી હરખે ઓયરે. વૈષ્ણવ જન માંડે જીવન, દાખવે દામોદર દીન વાણી;
 સંસાર પરહરે, પ્રેમ મુજપર ધરે, પૂરણ પરબ્રહ્મ કહે પ્રીત આણી. આ
 દાસનો ક્લીન છું, ભક્ત આધીન છું, કોણ લેખું મેહેતા હાર કેરું;
 કહે બ્રહ્માંડપતિ કંઈ એ વિનતિ, નરસૈયા વચન એ નહિરે ફેરું. આ

૫૬ ૧૩૫મું-રાગ પ્રભાતયુ.

કૃષ્ણ-પ્રાણુપે મને વૈષ્ણવ વાહલા હરનિશ તેને ગાઈ રે;
 તપ તીરથ વૈકુંઠપદ ચૂકી, મારા ભક્ત બોલાવે ત્યાં જઈ રે. પ્રા
 અંધારીય રાજા મને અતિ ઘણો વાહલો, દુર્વાસા માન ભંગ કીધું રે;
 મેં માંડે અભિમાન તજીને, ચક્રદર્શન વાળી લીધું રે. પ્રા

હારમાળા.

ગજને માટે ગરૂં ચઢી પળિયો, હરિજનની સુધ સેવા રે;
 ઉંચ ને નીચ હું તો કંઈ નવ જાણું, મને બજો તે સુજ જોવા રે. પ્રા०
 લક્ષ્મીજી અર્ધાંગના મારી, પણ મારા સંતની દાસી રે;
 અડસઠ તીરથ મારા સંતને ચરણે, કોટિ ગંગા કોટિ કાશી રે. પ્રા०
 સંત ચાલે ત્યાં હું આગળ ચાલું, ને સંત સૂએ તો હું જાગું રે;
 મારા સંતની નિદ્રા કરે તેની, જીલ્લા સઘળ કાપું રે પ્રા०
 મારા રે આંધ્યા વૈષ્ણવ છોડે, વૈષ્ણવે આંધ્યા મેં નવ છૂટે રે;
 એકવાર વૈષ્ણવ મને આધે તો, તે અંધન મેં નવ તૂટેરે. પ્રા०
 બેશી ગાય ત્યાં હું ઉભો ઉભો સાંભળું, ઉભા ગાય ત્યાં હું નાચું રે;
 હું તો વૈષ્ણવશી લાલુ નહોં અળગો, બહુ નરસૈયો એ સાચું. પ્રા०

પદ ૧૩૬મું-રાગ પ્રભાત.

કૃષ્ણ-ધન્ય તું ધન્ય તું એમ કહે શ્રી હરિ, નરસૈયા તું મારો ભક્ત સાચો;
 મેલી પુરૂષ તણું સખીરૂપે થઈ રહ્યો, તારા પ્રેમથી હું રે રાગ્યો. ધ०
 તુજ ને સુજમાં બેઠ નહીં નાગરા, માનજો એ મારી વેદ વાણી;
 હજારે જ્ઞેને તને પ્રતિત ન કપજો, મેં તને મોકલ્યું ટાહું પાણી. ધ०
 મામેરું મોકલ્યું તે કેમ વિસર્યું, આપીશે હાર પ્રત્યક્ષ જૂપ;
 ત્રિભુવનમાં તુજ સમો કો નહીં નાગરા, તારાં ને મારાં એક છે રૂપ. ધ०
 તારો અક્ષર જો ગાય ને સાંભળે, તે કુલ સહિત પવિત્ર થાય;
 બહુ નરસૈયો મીઠો બોલી શું રીઝવે, કરજોડી કૃષ્ણજી સમ આય. ધ०

પદ ૧૩૭મું-રાગ પંચમ.

મેહિતો-મેં ગાયો બ્રહ્મ તે પરમ આનંદશું, કરમના જીવ તે મરમ બોલે;
 ધરમ ધરધરા તમને જાણે નહીં, રત્ન ગુંગ કરે એક તોલે. મેં
 નિગમ ને અગમ ને સુગમ તો તં કર્યા, ગોપી વિહારને કોણ જાણે;
 લક્ષ્મીપતિ એ રૂપે નહીં કામના, ભોમીના જૂર તેને મર્મ આણે. મેં
 જ્યાં છે પ્રેમ ત્યાં પરમ આનંદ છે, અન્ય આનંદ ત્યાં અન્ય હોયે;
 નરસૈયો મહામતિ ગાય છે ગુણ કથી, કામી એ સમજે તો કામ નોયે. મેં

નરસિંહ મહેતો.

પદ ૧૩૮મું-રાગ કેદારો.

દેવા તું રે નાચે ને હું તાલ વાઉ, એ તાલને શયદે વૈકુંઠ જાઉં;
 અનેક અધરીત ગતિ પિંગળા પારખું, નાથ કહી ભેદ તુજ પુઠે ગાઉં. દેવા૦
 દેવા તું ધર વાંસળી છુદ્ધ ઘંટાવળી, કેશરી લંક કટિ જંત્ર સાઉં;
 રાધિકા સંગ તુજ આંચ શ્રીવા ધરું, રંગની રેલમાં હું તણાઉં. દેવા૦
 જંત્ર વીણા રસ ઝાલરી ઝાંઝરી, ધુધરી પગ ધરી ઇમક થાઉં;
 ભમર ચક્ષ યાળમાં નેણુ લટકા કરે, જીવતીના જીવમાં હું સમાઉં. દેવા૦
 કંચુડી હાર ને લટકે કૈસ્તુભમણિ, મુકૂટ મણિ મેખળા વારી જાઉં;
 માનીતી સાથ જ્યારે પ્રેમ ભમરી ફરે, ચરણની રેણુમાં હું સમાઉં. દેવા૦
 અતિ રે આનંદ ભેર સખળ જળ સિંચતાં, રીઝતાં દેખીને હું સરાઉં;
 ભણે ન સંધે પ્રેમરસ રમતાં, તુંને નિરખીને જલીહારી જાઉં. દેવા૦

પદ ૧૩૯મું-રાગ કાલોરો

માહારો કાકોર શ્રી દામોદર, સાર કીધી સંભાલી રે;
 અનેક ભક્ત આગે કિંગારિયા, કૃપા કરી મોરારી રે. મારો૦
 શુકસનકાદિક મુનિવર નારદ, નિગમ ચતુર મુખ ગાય રે;
 પ્રહલાદ સરખા તાલ વળડે, ગણના પુરા ન થાય રે. મારો૦
 જેની સેવા સુરીનર વાંછે, સહસ્ર અઠ્યાસી મુનિરાય રે;
 ક્રાદિક ગણગાંધર્વ અપસરા, નિતનિત નૃત્ય કરાય રે. મારો૦
 ભક્તને વસ્ત્ર આબુપણુ આપ્યા, વલી આપ્યા સર્વ શણગાર રે;
 મંડલીક દેખતાં નરસંધાને, આ હરિ આપે છે હાર રે. મારો૦

પદ ૧૪૦મું-રાગ પંચમ.

દશ તોલા સુવણુ રાજા આપ દલાડી, નાહતો ગંગા નીર રે;
 વૈષ્ણવસું દ્રેષ કરવાથી થયું, તેનું કાલું શરીર રે. મારો૦
 સવલું સોરઠ નિરખી રહ્યું છે, પહોંચ્યા મનના કોડ રે;
 શ્રીપાતનો થયો ભવાડો, મહેતાજી જીત્યા હોડ રે. મારો૦

હારમાળા.

કલિયુગમાં રે કહણ માનવી, પામરને ન પતીજ રે;
બજે નરસૈયો ન બજે નારાયણ, મને ચરણ રાખો કરો રીજ રે. મારો.

પદ ૧૪૧મું-રાગ વિલાસ.

શ્રીદામોદરજીએ કીધી મયા, મુગટ સિહત મુને આપ્યો હાર;
બાળુઅંધ ને બેરખા આપ્યા, ત્રિભોવન વત્યો જેજેકાર. શ્રી.
રાજ તું તો ઘેલો થયો હતો, ખડ્ગ લઈને આપ્યો સંગ;
વાલાજીયું રંગભર રમતાં, તે ગોવાળીએ રાખ્યો રંગ. શ્રી.
ભક્તપાલકને સાચા જાણો, હૃદયે રાખો દઢ વિશ્વાસ;
નરસૈયાનો સ્વામી ભલે મલીઓ, સકળ મનોરથ પુરી આશ. શ્રી.

પદ ૧૪૨મું-રાગ પ્રભાતિયું

મારો ઠાકોર શ્રીદામોદર, મારી સાર કીધી સંભાળી રે;
અંતર નવ રાખ્યો મન સાથે, હાર આપ્યો ઉતારી રે. મારો.
રમજમ કરતા હરિ પધાર્યા, આપ્યો દાસને હાર રે;
સખીઓ સઉકો હરિને વધાવે, બોલે જેજેકાર રે. મારો.
શ્રીમુખ બોલે દામોદરજી, ધન ધન વૈષ્ણવ જ્ઞતરે;
અંતઃકરણનો સાક્ષી મારો, વેચાઉં તારે હાથ રે. મારો.
શિવસનપદ્મિક નારદ શારદ, દેવતા તેત્રીસ કોડ રે;
અંતરીક્ષ હરીને જે જે બોલે, નરસૈયો જીત્યો હોડ રે. મારો.

પદ ૧૪૩મું-રાગ આશાવરી.

સભા શીખ આ નરસૈયાને આપે, વૈષ્ણવ મંદિર પધારો રે;
ધન ધન મેહેતા, ધન ધન સખીઓ, ધન ધન સ્નેહ-તમારો રે. સભા.
રાયે આજ્ઞા આપી મેહેતાને, મંદિર પધારો સ્વામી રે;
તમો ભક્ત હરિના સાચા, અમો કુમુદિયા કામી રે. સભા.
તત્ત્વજ્ઞ પ્રણામ કરીને હઠીયા. કરમાં લેઇને તાળ રે;
સખીઓ સહુ પુઠે પલાયે, જય જય શ્રીગોપાળ રે. સભા.
ગાઓ ગુણ ગોપાળજી કરા, એ સંકટનો સ્વામિ રે;
નરસૈયાનો પ્રભુ ન કરો ન કરો, બાનાની પત રાખે એ નામી રે. સભા.

નરસિંહ મેહેતો.

પદ ૧૪૪મું-રાગ આશાવરી.

સરસ ગાન સુંદરીઓ કરે, વાધે ચંગ મૃદંગ ને તાળ રે;
નર નારી સહુ મોહ્યું નગરનું, જય જય દીન દયાળ રે.
સખીઓની કોટે ખાંધ ધરીને, મેહેતો કરે છે ગાન રે;
સોરઠ સહુકો જોઈ રહ્યું રે, અકળ ચરિત્ર ભગવાન રે.
મેહેતોજી આવ્યા મંદિર મધ્યે, હૃદયો સંત પરિવાર રે;
હારજ લેઈ હરિ હોડજી જીત્યા, ધન વૈષ્ણવ અવતાર રે.
ધન્ય એ સોરઠ, ધન્ય એ માલા, ધન્ય આશાવરી, રાગ રે;
ધન્ય નરસૈયો ભલે અવતરીયો, શ્રીકૃષ્ણ ભજ્યાનો લાગ રે

પદ ૧૪૫મું

આ દામોદર મંદિરમાં આવ્યા, જઈ મેહેતોજી વધાવે રે;
નાગરી ન્યાતમાં હુંડું ચઢાવ્યું, કંઠે હાર લટકતા લાવે રે.
કુવરીએ ચરણે શીશ નાખ્યું, બોલ્યાં ગલિત દીન વાણી રે;
આજ સંકટથી ઉગાર્યા અમને, પ્રભુ પ્રીત્ય તમારી બાણી રે.
નિરધન ને વળી નાત નાગરી, હરિ ન આપીશ અવતાર રે;
ભણે નરસૈયો એ શુભ સાચું, હું માણું વારંવાર રે.
હરિ ભક્તિ વિનાજે જન જીવે, તેનો જાણે અદ્વજ અવતાર રે;
તુલસીની માળા તિલક વણુ પામે, ખીજા જૂઠા સણુગાર રે.

પદ ૧૪૬મું-રાગ આશાવરી.

દશ માસ માતા મહા દુઃખ પામી, અકારજ ખર બાર રે;
દેહ ધરીને હરિનો દાસ ન કહાવ્યો, તેની જતુનીને ધિક્કાર રે.
હરિ ભક્ત જેને નહીં વાહલા, તેને કૃપા નહીં નિરધાર રે;
નરસૈયાના સ્વામી વિના ખીજા, અનેક ધર્મ વ્યભિચાર રે.

પદ ૧૪૭મું-રાગ ધનાઝી.

તેણે નર જીત્યું રે જીત્યું. ટેક.

તેણે વેદ પુરાણ વદી તું રે, તેને મુક્ત વાહણ ઘેર છીત્યું રે છીત્યું;
રાખ્યા નાથ હૃદમાં જેણે, તેને અવતરવું ફરી વીત્યું રે વીત્યું. તેણે.
લાલચ છાંડી નીરજ ભાક્ત માંડી, જેણે ગોવિંદના ગુણ ગાયા રે;
ભણે નરસૈયો સાત કરી માનો, સદ્ગુણ હવી તેની કાયા રે. તેણે.

હારમાળા.

પદ ૧૪૮મું-રાગ આશાવરી.

વૈષ્ણવ જન તો તેને કહીએ, જે પીઠ પરાધ જાણે રે;
 પર દુઃખે ઉપકાર કરે તે, મન અભિમાન ન આણે રે. વૈષ્ણવ૦
 સકળ લોકમાં સહુને વંદે, નિદા તે ન કરે કેતી રે;
 વાય કાછ મન નિશ્ચય રાખે તો, ધન્ય ધન્ય જનની તેની રે; વૈષ્ણવ૦
 સમ દષ્ટિ અને તૃષ્ણા ત્યાગી, પર સ્ત્રી જેને માત રે;
 જીવ્યા થકી અસત્ય ન બોલે, પરધન નવ જાણે હાથ રે. વૈષ્ણવ૦
 મોહ માયા વ્યાપે નહિ તેને, દહ વૈરાગ્ય જેના મનમાં રે;
 રામ નામ શું તાળીરે લાગી, સકળ તિરથ તેના તનમાં રે. વૈષ્ણવ૦
 વણુ લોભ ને કપટ રહિત છે, કામક્રોધને નિવાર્યા રે;
 ભણુ નરસંયો તેનું દરશન કરતાં, કુળ ધકોતેર નાથો રે. વૈષ્ણવ૦

પદ ૧૪૯મું-રાગ આશાવરી.

સંવત પંદર આરોતરે, ચૈત્રી સપ્તમિ ને સોમવાર રે;
 અતિ આનંદે માળા ગાઈ, નરસંયો કિતરો પાર રે. સંવત૦
 વૈદ્યુત વ્યતિપાત એકાદશી, વૈષ્ણવ મુખ સુણાય રે;
 અગમ અગોચર તેનાં પાતિક, હેલામાં સૌ જાય રે. સંવત૦
 જે જન સાંભળે ભાવ ધરીને, તે જન નારકી ન થાય રે;
 ભણુ નરસંયો તે હરિપદ પામે, ગરૂડે ચાહડી વૈકુંઠ જાય રે. સંવત૦

II. સુદામા ચરિત્ર.

૫૬ ૧૬

જદુપતિ નાથ તે મિત્ર છે તમનણા, જાઓ વેગે કરી, કૃષ્ણ પાસે;
પ્રીત પૂરવતણી, દેન ધરશે હરિ, મનના મનોરથ સદગા થાશે. જદુપતિ.
ધેર આગક સહુ, દુઃખ પામે અહુ, અત્ર ને વસ્ત્રથી રહે છે જાણું;
નિઃશ્વન સરજિયાં, પુણ્ય ક્રીડા વિના, કર્મના દોષ તે આવી પૂણ્યા. જદુપતિ.
જદુપતિ જાદવો, ભક્તિવશ માધવો, કરશે કડણા મનુ દીન જાણી;
ગોમતીસ્નાનથી, કોટી અથ નાસશે, નિર્જનાં કૃષ્ણને પ્રેમ આણી. જદુપતિ.
કૃષ્ણને હાગિમળા, શિશ્વ આવો વળા, જાણશે દુઃખ અંતરગતમી;
વિનનિ મનમાં ધરો, આગસ પરહરો, સદાય થાશે નરસેનો સ્વામી. જદુપતિ.

૫૬ ૨૦૭.

સાંભળો ભામિની, કાન ધરિ કામિની, કવણુ કહાવું હું કૃપણ પાપી;
ત્રિભુવન નાથ તે, મહિપતિ માધવો, કેમ બોલાય ત્યાં વાત ચાંપી. સાંભળો.
દિવસ જાગ થયા, આલપણને ગયા, નરપતિ નવ પ્રીછે પ્રીત જીતી;
દુઃખલ રંક હું, ભિક્ષુક આપડો, નવ લહું ચોક્કથી ખોટી ચુતી. સાંભળો.
કૃષ્ણને અકુર, ઓહવ છે ત્યહાં, અગિભદ્ર ને અનિરુદ્ધ પાસે;
કોટી જોહા જ્યહાં, હોમો રહીશ કયાં? કોણુ આવી મ્હારો હાથ સહારો! સાંભળો.
જડિત રત્નો મણિ, કાંતિ ભાસે ઘણી, નિમિર નાવે તેની જ્યોત પાસે;
ત્યાં કેમ બોલી શકું, વેણુ વસ્તો થકું, ધમણુ ધમતો રહું શ્વાસોશ્વાસે. સાંભળો.
મૌન ખેસી રહો, સુખદુઃખ સહુ સહો, ભોગવો કર્મ જે ભાગ્ય ચોટયું;
હરિજન લોક તે, છોને લવનાં રહે, નરસેના સ્વામીનું મિરદ મોટું. સાંભળો.

૫૬ ૩૦૭.

સ્વામિ સાચું કહ્યું, બોલવું નવ રહ્યું, કંથનાં વચન તે વેદવાણી;
મવનણું નાથ તે, ભક્તિ બૂધરતણી, તેહ હું પીછવું સ્નેહ આણી. સ્વામિ.
નથિ હરિ વેગળા, ભક્તિ ભાવે મળ્યા રાય ને રંક જ્યાં એક ઘાટે;
લગ્નપત્ની કોટિધ્વજ, મન નાણે રતી, શક સરિખા ત્યાં નહિરે સાહે. સ્વામિ.

નરસિંહ મહેતા.

બ્રહ્મચર્યદેવ, દયાળ શ્રીકૃષ્ણજી નિજ જન જાણિને સૂઝ લેશે;
પ્રીતની રીત તે, જય નહિ વીસરી, આળલીલાતણું ચરિત્ર કહેશે. સ્વામિ.
નથિ કાંઈ ઓઢવા, ભેટ લેઈ જવા, કેમ કરી જાણશે કૃષ્ણ કામી;
દત નથિ આપણું, વદન લગ્નમણું, નિરખતાં લાજે નરસૈના સ્વામી. સ્વામિ.

૫૬ ૪થું.

વિનતિ વળી કહું, ભેટ લાવી દઉં, પોતિયે તાંદુલ ગાંઠ આંધો;
જાણશે થોડે વ્રણું, ભાવ ભોજનનાણું, ધન્ય કૃષ્ણસું સ્નેહ સાંધો. વિનતિ.
ભિલડીના ખેર તે, ભાવે આરોગિયાં જૂઠું અન્ન આહિરનું લીધું;
ભક્ત વિદૂરની, ખાજ માવે જમ્યા, જૂવડું નોતરું પાછું કીધું. વિનતિ.
પેરે પેરે પાંડવ, કષ્ટ નિશારિયાં, ભક્ત કારણ કંઈ દુષ્ટ તાર્યા;
જીંચ ને નીચનું, એને છે પારણું, પતિત અધર્મ કંઈ કોટી તાર્યા. વિનતિ.
ભક્તિવશ વિદૂષો, સંત સાથે મળ્યો સમોવડને નવ ચૂકે ટાણે;
સંત સમરે ત્યાં, આવી ઊભો રહે ભક્તના મનનાણો ભાવ જાણે. વિનતિ.
જાઓ વેગે કરી, નિરખો મુક્તિપુરી, ધન્ય ધન્ય તારુણી સ્નેહ ન્યાણો;
નરસૈના નાથને, નિરખો નિશ્ચય કરી, કામનિયે કંથને આંહો જાણ્યો. વિનતિ.

૫૬ ૫મું.

ચાલિયો વાટમાં, જ્ઞાનના વાટમાં, મિત્ર મોહનનાણું નામ લેતો;
ધન્ય એ નાર, અવતાર સફળ કર્યો, કૃષ્ણ હે કૃષ્ણ મુખ એમ કહેતો. ચાલિયો.
ઘાગવું મૃત્યુ પ્રમાણ છે પ્રાણિને, યોમ કીધે ત્યાંહાં પ્રીત વટે;
કહ્યું મેં અગલા, સૂએ ખેસી રહ્યો, માગતાં તો બધો મર્મ છૂટે. ચાલિયો.
માગિયું મેં નથી, શું મુખે કહું કયાં, ભોગવું કર્મ જે ભાગ્ય લાગ્યો;
શ્રીપતિનાથે મને રંક સરજાવિયો, એમ કરતો દિજ દાર આગ્યો. ચાલિયો.
આવી ઊભો રહ્યો, કંઈ ગદગદ થયો, કોટી સૂરજ શશિ જ્યોત ભાસે;
હર દયા આણિને, હરિજન જાણિને, પોતિયે જઈ કહ્યું કૃષ્ણ પાસે. ચાલિયો.
મંદિરે તેડિયા, ચાલીને ભેટિયા, ત્રિવિધિના તાપ તે સર્વ નાકા;
હેમસિંહાસને, લેઈ ખેસારિયા, તાણતાં વિપ્રનાં વસ્ત્ર કાઢા. ચાલિયો.

સુદામા ચરિત્ર.

તોજ ફૂલેલ મદન કરાવિયાં, શુદ્ધ ઉણ્ણાદકે સ્નાન કીધું;
કનકની પાવડી, ચરણ આગળ ધરી, કૃષ્ણ ચરણોદક શીષ લીધું. ચાલિયો.
પુનિત પીતાંબર, પહેર્યા આપિયું, કનક થાળે પકવાન દીધાં;
ભાવતાં ભોજન કૃષ્ણ હાથે કર્યાં, લીધું આચમન ને કાજ સિધ્યાં. ચાલિયો.
કૃષ્ણે પલંગપર, પોતે પધરાવિયા, દધસુતા વીંઝણે વાયુ ભરતાં;
સાચમાઠાદિક, નારી નિરખી રહી, નરસૈના નાથ પદસેવ કરતાં. ચાલિયો.

૫૬ ફકરું.

ભાગ્ય જી જો બાઈ, કૃપણ બિહુકતાણું, રુકિમણી આદિ સૌ નારી ખોલે;
હળધર જોગ્ય તે, ભોગ પહોંચાડિયા, અજ અંબરીષથી અધિક તોલે. ભા.
આ કૃપણરૂપ, તે, પ્રગટિયું કયાં થકી, વસ્ત્ર મેલાં દિસે કર્મ ફૂટ્યો;
ત્રિગુણને દુર્લભ, સેજ રમાતણી, વશ કરી નાથને પાપ છૂટ્યો. ભા.
અંગ અતિ કમકમે, ધમણ મોઢે ધમે, ઉધરસે ને વળી નાક લૂતો;
જો જો કૌતક હરી, દેહ દશા ફરી, કૃપણ તે કૃષ્ણને સંગ સૂતો. ભા.
પહોડીને ઉઠિયા, સ્નાને ખેસારિયા, વદન પખાળવા નીર દીધું;
કનક ઝારી ભરી, શીત જળ આપિયું, કનક કટોરે તે પાણી પીધું. ભા.
શ્રીમુખે ખોલિયા, કહોને બાંધવ તમે, બ્રહ્મચારી કે ગૃહધર્મ કાધો ?
કુશળ છે બાલગોપાળ સહુ તપતણું, ભાગ્ય મોટું મને ચિત્ત લીધો. ભા.
ગૃહસ્થના ધર્મમાં, હુંય વળગી રહ્યો, હુંને મારી બધી ગત્ય ભૂલ્યો;
મિત્ર સુદામાની, શુદ્ધિ લીધી નહીં, કામિની કેદમાં હું જ ડૂબ્યો. ભા.
સાંદીપનિ ગોરને, ઘેર આપણુ બણ્યા, ધન્ય ધન્ય દિવસ તે સફળ કહાવ્યો;
એક રેણી રજા, વન વિષે આપણે, સર્પથુ ભાંગતાં મેઘ આવ્યો. ભા.
અજ લીધા વિના, ભૂખ્યા ખેસી રજા, ગોરાણીએ આપણી પીઠ જાણી;
વિસરી ગયું છે કે, વીર તને સાંભરે, સાંદીપ ગોરની અંચળ વાણી. ભા.
ભાભીએ ભેટ જો, મોકલી મુજ બણી, ભાવશું બાઇ તે લાગે મીઠી;
સંકાચાતો ગાંઠડી, વિષ્ર આધી ધરે, નરસૈના સ્વામીએ નજરે દીઠી. ભા.

૫૬ ૭મું.

હપ્પન ભોગ જ્યાં, કવણુ તાંદૂલ ત્યાં, આપતાં ઉર સંકાચ આવે;
જો રે જોખણે તે, આવી મળે કૃષ્ણને, તાંદૂલ ભેટ તે તુચ્છ કાવે. ૭.

નરસિંહ મહેતો.

ધાધ લીધા હરી, મૂઠી તાંદૂલ ભરી, ગ્રેમે આરોગિયા તુમિ પામી;
 ઇંદ્ર કુબેરથી, અધિક વૈભવ કર્યો, રૂકિમણી કર મલ્લો શીખ નામી. છ.
 એક રહ્યા અમો, એક ખીબા તમો, ભક્તને અઠગક દાન કરતાં;
 ગ્રેમદાએ ગ્રેમનાં, વચન એવાં કહ્યાં, હાથ સહાયો ત્રીજી મૂંડી ભરતાં. છ.
 વનિતા વચન તે, વિપ્ર સમજ્યો નહીં, ચાલવા ધર ભણી શીખ માગી;
 નરસૈને નાથે દુર્ભણપણું ટાળિયું, ભૂખના દુઃખની બીડ માંગી. છ.

૫૬ ૮મું.

વિપ્ર આલ્યા વળી કૃષ્ણ સાથે મળી, ચિત્તમાં શોચી વિચાર કરતો; †
 આપ્યું તો કાંઈ નહીં, ત્રિંદ્ર જાણી નહીં, તે તણે શોચ હૃદય જ ધરતો. વિપ્ર.
 અષ્ટ મહા સિદ્ધિતણી રિદ્ધિ નવ નિધિતણી, સંપત્તિમાં રહ્યો ભાગ્ય માણી;
 કામિની કંથને હું, દારિકા આવિયો, અમરણી ત્રીંદ્ર તો નવ જાણી. વિપ્ર.
 બાલગોપાળ જે વાટ જોતા હશે, તેહને જોઈ અમો શુંય કહેશું ?
 મિત્ર મોહનતણું, હેત જ્યારે પૂછશે, કામનીને ઉત્તર કેમ દેશું ? વિપ્ર.
 એમ ચિંતા કરે, નેત્રથી નિર ઝરે, કર્મની વાત મનમાંડી ધારી;
 નરસૈને નાથ તો, અતિ ધણો લોભિયો ખીતાંબરી પણ લીધી ઉતારી. વિપ્ર.

૫૬ ૯મું.

ધન્ય તું ધન્ય તું, રાય રણછોડજી, દીન જાણી મને માન દીધું;
 નહિ મુજ જોગ તે, ભોગ પહેંચાડિયા, અજ અંજરીપથી અધિક કીધું. ધન્ય.
 કનકને આસને, મુજને બેસારિયો, રૂકિમણી કૃષ્ણને હાથ સહતાં;
 હેત કરિ કરિ હરિ ચરણ તર્જાંસિયા, ખટ રસ ભોજન ખાંતે ખાતાં. ધન્ય.
 બાલપણાતણો, સ્નેહ નવ વિસરિયો, મિત્ર મોહનતણી પ્રીત સાચી;
 હેતથી હળી મળી, માન દીધું મને, રંક બેસારિયો કનક માંગી. ધન્ય.
 ધન્ય ધન્ય કૃષ્ણજી, સંત સેવા કરી, ધ્યાન ધરતો હું નિજ દ્વાર આગ્યો;
 રત્નજડિત મણિ, ભવન શોભા ધણી, દેવ શું દારિકા આહિ લાવ્યો. ધન્ય.
 કનકની ભૂમિ ને રત્નના થાંભલા, અર્કની જ્યોત ઉદ્યોત હીસે;
 ખાન ને પાન વિહાર સ્થાનક ધણાં, કામની નિરખતાં કામ હીસે. ધન્ય.
 સપ્ત નવ વરસની દીઠી ત્યાં સુંદરી, નારી નવજોયના બહુ રૂપાળી;
 સોલ શશુગાર તે, અંગ સુંદર ધર્યાં, દેવ વિમાનથી રહ્યા નિહાળી. ધન્ય.

મુઢામા ચરિત્ર.

સહસ્ત્ર દાસી મળા, દીશે વીંટી વળા, કામિની કંથની પાસ આવી;
સ્વામી રે સ્વામી હું, દાસી છું તમતણી, ચાલો મંદિર વિષે પ્રેમ લાવી. ધન્ય.
જોમતિ સ્નાન કરિ, કૃષ્ણનું નિરખિયા, પુણ્ય પ્રકટ થયું પાપ નાહું;
તે થકી સમૃદ્ધિ આ, સઃલ તે સાંપડી, મટી ગયું આપણું ભાગ્ય માહું. ધન્ય.
કૃષ્ણ હહેતા તે નિજ ધામ પધારિયા, નવલ જ્યેષ્ઠ થયા નર ને નારી;
વિનતિ ઉચારતાં, રજનિ વીતી ગઈ, નરસેના સ્વામીની પ્રીતિ ભારી. ધન્ય.

•

૫

III ગોવિંદ મનન

રાગ સામેરી.

અવર્ણ્ય છો અવિનાશ, કૃષ્ણ કૃપાળ દયાળ રે;
 તોય દાસાનુદાસ ગુણ ગાય, હોષ્ણે વર્ણ્ય વિશ્વપાળ રે. કૃષ્ણ.
 ઋષિપત્ની ઋષિ વચન પાળવા, મધુપુરમાં અવતરિયા રે;
 મેદિનીમારણ મામા ભયથી, ગોકુળમાં જઈ ઠરિયા રે. કૃષ્ણ.
 બહુ બહી ત્રણાવત કાલિ મર્દન, અગાધુર કેશી માર્યા રે;
 પુરંદર પરમેષ્ઠિ ગર્વ ટાળિયો, જહુરાયે સંકટ નિવાર્યા રે. કૃષ્ણ.
 બાળલીલા દાણુલીલા લાભે, રાસલીલા જળલીલા ઠીધી રે;
 ગોકુળ કાજ પૂરું થયેથી, મામાને અવળી મત દીધી રે. કૃષ્ણ.
 જગન મખાંતર મામાએ કાઢી, અકૂર ગોકુળ મેલ્યા રે;
 નિશાએ નંદ ધરે રથ છોડી, કૃષ્ણને મળિયા વેહેલાં રે. કૃષ્ણ.
 રેણુ કૃષ્ણનું ગમન કરાવ્યું, તે પ્રાકૃત માંય કરિયે રે;
 ભક્ત કવિ રમે એક જણો, જેમ તેમ નરસંપ્ત તરિયે રે. કૃષ્ણ.

પદ ૧૬-રાગ મારુ.

જવ અકૂર આબ્યા પ્રજામાં, જુએ ગોપ ગોપીનાં ઘેલાં;
 કૃષ્ણ મુખ નિરખ્યા કરે, જેનાં મન નથી મેલાં. જુએ.
 સૂતાં ખેસતાં ઉઠતાં, રમતાં જમતાં કરે કૃષ્ણ;
 બાળ રૂએ કૃષ્ણ કૃષ્ણ કહી, ન મટે ઢોની તૂણ. જુએ.
 નંદ જશોદા નંદન વિના, નવ લે અન્યનું નામ;
 ઠામ કામ ધામ કૃષ્ણજી, અવશેષે નામ રામ. જુએ.
 એ વિધ વાટે નિરખતાં, અકૂર ભવને રે આબ્યા;
 રથે રેવંદ રૂકા જેડીયા, અકૂર કૂર સંદેશો લાબ્યા. જુએ.
 ગોપિયોએ જઈ નંદને કહ્યું, મહારાજ કે રાજ પધાર્યા;
 અકૂરને નંદે ઓળખ્યા, સામા લેવા સધાર્યા. જુએ.
 માન પાન સનમાનશું, અર્ધપાદે રે પૂજ્યા;
 નરસંપ્તયાના નાથે નિરખિયા, નિશ્ચે કાકા નહિ દૂળ. જુએ.

નરસિંહ શહેતો.

પદ ૨૯૭-રાગ સિંહુડો.

અકૂર જે આવિયા, નંદને ભાવિયા, હરિ ભસે આવ્યા કહી હાથ જોડ્યા;
કામ મુજ રંકથું, કોહોજ નિઃશંકથું, પ્રભુ પધારી મુજ પાપ છોડ્યા. ટેક.
કૃષ્ણને સાન કરી, પાગ લાગો હરિ, ઠિંકર એમના કૃષ્ણ ભયા;
લહીભક્ત જદુરાધ, તેણે સમે ત્યાં જઇ, માખાપના દેખતાં ચરણ સાથા. અ.
તેજ જળહળ થઇ, અકૂરની શુદ્ધ ગઇ, જેમ તેમ મન વશ કરી આશીશ દીધી;
ક્ષેમકુશળ પ્રીતિયું, સારું સુધ્ધી રૂચિયું, પછે પોતા તણી વાત કીધી. અ.
રાયે જગ્ન આરંભિયો, માટે હું આવિયો, દહીં દૂધ કૃષ્ણ લઇ ત્યાંય ચાલો;
નરસંઘનો નાથ જે, લેજો તમે સાથ તે, કાલને કાલ નંદરાય હાલો. અ.

પદ ૩૯૭-રાગ ધનામી

કૃષ્ણ જવાનું સાંભળ્યું ગોપિયોએ જ્યારેજ;
વાધ દેખી અજ્ઞ જોવી, તેમ થઇ અધિયો ત્યારેજ. ટેક.
કાના સસરા સ્વામી પિતા ભ્રતા હુતાજ;
માટે ગળે ઝલાઇ ગઇ, ત્યાંથી સૌકે દુહિતાજ. કૃષ્ણ.
વળી ત્યાં ગોપ સખાએ સુણ્યું ગમનજ;
તિણે તો અકૂર મારવાનું કીધું મનજ. કૃષ્ણ.
એત્યા ચતુર્ભુજ ગોપ ચિત્ત જેહજ;
પુર પડો વજડાવી કહ્યું કે'ણ નેહજ. કૃષ્ણ.
એમ કરતાં કરતાં થઇ મધરાતજ;
અકૂર જેઇ દંગ થાય નેહ તાતજ. કૃષ્ણ.
નેહીને વોળાવી વિઠૂલ આવ્યાજ;
નરસંઘના સ્વામીને માયે પોઢાવ્યાજ. કૃષ્ણ.

પદ ૪૯૭-રાગ કાનુડો.

ગોપને શાંતિ થઇ પણ, ગોપિયો મન દુઃખ ધરે;
અપળ અપળા મધુપુરની, વશ વિઠૂલને તો કરે. ટેક.
લાજ મરનદા મૂઢીયે પણ, હરિ ન જાવા દીનિયે;
એમ રંગ તરંગ કરે ધીણા, રમાનાથ વિણ કેમ રીઝિયે. ગા.

ગોવિંદ બનન.

જીવતિયો ને વાતો કરતાં. મધરાત્ર વીતી છે;
 સાસુ નણ્ણી ગાળ બણ્ણી, વહુવાર ફેરી શું રીતી છે? ગો.
 જીવ વોણું ખોળિયાં તે, ખીજ ખીજ ઘરે લઇ ગઈ;
 રાધ રાધા ચંદ્રભાગા, ત્યાંની ત્યાં બેશી રહી. ગો.
 ઘરે ગઇ ગોપિયો સર્વે, પણ નિદ્રા ફા કરતી નથી;
 સ્વામી મારે આંખડલી કાઢે, પણ ડરાવી ડરતી નથી. ગો.
 કોઇ ખીકથી કોઇ લાજથી, ઘડી એક બેતો સૂઇ રહી;
 સ્વામી નરસંઘનો વસ્યો મનમાં, ચટપટી ચિત્તનિ નવે ગઇ. ગો.

પદ પ મું-રાગ આશાવરી.

મા આપ ભરતાને બૂલાવવા, સ્વરૂપ સૂઇ રહી જાણી રે;
 વહુણા ખીચવા ઉઠી શામા, મધરાત્રિ જવ કાળી રે. ટેક.
 કોઇ એક દિવસનું વહુવે, તેને સાસુ લદવા ધાતી રે;
 ફા બગબગે વાસીદું કરવું, તે મધરાત્રે કરવા જાતી રે. સ્વ.
 કોઇ વહાણું વાયે ગાય દોવી, તે રાત્રમાં જઇ દોતી રે;
 તેમાં વંચ સાટે ગાય છોડી, કૃષ્ણ વિરહે રેતી રે. સ્વ.
 ફા સેલે સ્વપાગ બાંધી, નિજ કુચને દોતી રે;
 ફા ભાજન અવળાં મૂકી, સેઠ સામું નવ જોતી રે. સ્વ.
 ફા વાસીદામાં મુશળું લઇ, જઇને બાહરે નાખે રે;
 મારો મારો અકૂરને બાધ, કૂરપણું જે દાખે રે. સ્વ.
 કૃષ્ણ કૃષ્ણ એમ ફેલેતી જાહે, તિમર સોપાને પડતી રે;
 ફા પ્રભાત ગાયે મધ્યરાત્રે, ગમે તેમ બડબડતી રે. સ્વ.
 આણી વિગતે પ્રભાત ગાતી, તે સુણીએ સહુ જાતા રે;
 સ્વામી નરસંઘ પ્રેમ નિરખે, ટગટગ ટશે જોતા રે. સ્વ.

પદ ૬૬ નાગ પ્રભાત.

વહુણા વહોવતી હરણિયું નિરખતિ, પદ્મની આપ પ્રભાત ગાતી;
 રાત પડી માસની શેઠે ખટમાસની, કેમે કરી નથી રાત જાતી. ટેક.

નરસિંહ મહેતો.

રાત્રિને કાઢવા પ્રભાતને ભાળવા, કૃષ્ણ ચરિત્ર સહુ ગાય બાળા;
કપટી છે કહાનડો ધાવતાં પ્રાણુ જ હયોં, શકંટાસૂર ત્રાકિયો પાઠવાળી. વ.
આપણે પકડતી ત્યાંથી એ નાસતો વળી કૂપ ત્રે બહુ મર્મ બાળે;
વાહર ચારતાં વચ્છાસુરે મારિયો, જ્ઞેને નિગમ કિંચિત્ કહી ન દાળે. વ.
કાલિ-મર્દન કરી આપણાં વસ્ત્ર હરી, કદમ ઊપર એક ચઢીય બેડો;
બ્રહ્માનો ગર્વ મહાવાનો મદ મનથી હયોં, આંજલિયા વૃક્ષથી નવ નેઠો. વ.
ગુણ ગણ એહના કુણુ કહે દેહના, નિગમ જોવા નેતિ નેતિ બોલે;
નરસૈના સ્વામીને નિરખિ હુઃખ વામિયે, એહ ગુણ ઊભા એહ તોલે. વ.

૫૬ હમુ-રાગ પ્રભાત.

ચંદ્રભાગા વચન-

સણુ સાહેલડી, થઇ સહુ ઘેલડી, કે તણો બોધ મનમાં ન લાગ્યો;
પુત્ર પતિ પરહરિ, ધરી હલ્યે હરિ, કાત્યાવની પાસથી એજ માગ્યો. રેક.
કૃષ્ણ જ્યાં જાય ત્યાં મિષ કંઇ કાઢીને ગોતવાને સહુ જઇએ ગોરી;
પૂઠે ફરિયે બાઇ, આખર સર્વે ગઇ, શાસ્ત્ર પરાં કરી કરીયે ચોરી. સણુ.
એક દેહ એહની નિરખિયે નેહથી, ધારી ગુડ શર્કરા પિયૂષ બારી;
વશ કરી ગોપિયો સર્વને એ વિધે, જીજી શુંનકાર દશ દીશ ધારી. સણુ.
ગારડી વશ કરે ગરડના ભક્ષને, મૃગ સુણી ગાન તેમ ગોપી હુઇ;
કૃષ્ણજી કૃષ્ણજી વદનથી બાખીયે, વાસના ગોપીની અન્ય મુઇ. સખ.
ડર નહીં કંસનો, તેમ આ બાપનો, નિંદ અતિ થઇ પતિને ન ગણિયે;
આપણુ જોમ થઇ, તજ સૃષ્ટિસહુ તેમ થઇ, કહો પછે કે તણો વાંક બણિયે. સણુ.
તરણુ છોકરડાં ધરડેરાં વશ કર્યાં, જડ ચૈતન્ય વળી દેહધારી;
નરસંખ્યો ચિત્ત ધરે, શી વલે તો થશે, સસિલ વિણુ સકશે વેલ પ્યારી. સણુ.

૫૬ હમુ-રાગ પ્રભાત.

રાધા વચન-

સાહેલિયો માહરી, વાત કરું જાહરી, તે તમે સહુ મનમાંય ધરજો;
નંદનંદન આવિયો મુને ધણું ભાવિયો, વચનથી બાંધી કહું મુને વરજો. રેક.

ગાલ્લિક ગમન.

વચન આપી ગયો વિસરી કંઈક રહ્યો, મેં પણ ચિહ્નથી ચોર પકડયો;
વિવિધ પેર પૂછ્યું પણ એ છઠ્ઠે ઝટ, મેં પણ આ વિધે ખૂમ ઝકડયો. સાહે.

વદને કાજળ કથું, હાર વિણ હાર જશું તાંબુલ લાગિયાં કંઈ મારા;
આંખે ઊળગરા, અંગ આળસ ભર્યાં, તો કહે ગયો જ્યાં હુતા જ વારા. સાહે.

એ શબ્દ સૂણી મન માંલ ધણી ધણી, એ સાથ યોલાવ્યાનાં નીમ લીધાં;
મંડમાં એમ કર્યું એણે નક્કી ધર્યું, મુને મનાવાતણા ફેદ કીધા. સાહે.

હાવ ભાવ કટાક્ષ મુરલી ધણી વાઇવળી, સખિની સાથ મુને કહેણુ કહાવ્યાં;
મેં કંઈ નવ ધર્યું ગમતું મન વશ કર્યું, ફેદીના ફેદ બાઇ કંઈ ન ફાવ્યા. સાહે.

એક દી નીસર્યા માટ સાથે ધર્યાં, દાવ જોઇ એણે કુંજે રોક્યાં;
કુંજગલિ માંહિ સંતાઇ હું સસુંદરી, જે થકી ઇણે નવ અવલોક્ય. સાહે.

રહી સંતાઈ જહોં કેતકી કેવડો તહોં, એકલો આવિયો છાનોમાનો;
પોકાર પૂઠે રહી કરિયો આશી વિધે, મેં નહોં ઓળખ્યો એ જ કહાનો. સાહે.

કેવડા ઉપર કાલી જશે સર્પે એ, અલિ અલિ સર્પે એમ શબ્દ સુણિયો;
અંગ દ્રુણ ગયું, કેશ વિખરાઇ ગયા, શરીર સારે પરસ્વેદ વળિયો. સાહે.

નાસતાં નાસતાં હું પડું આખડું, ત્રાસ પામી ધણું મન માંહી;
વડાઇને વિસરી, હે કૃષ્ણ! કૃષ્ણ! ઉચરી, ગોપીનો નાથ મેં નિખ્યો ત્યાંહી. સાહે.

વાલો દડબડ દોડિયો મુજને આલિંગયો, ડર નહોં ડર નહોં એમ બાખ્યું;
નરસંધના નાથનું કપટ કળી ગઇ, તોય બાઇ હેત એનું એજ રાખ્યું. સાહે.

પદ દમ્બ-રાગ રામઝી.

આ વિધે કૃષ્ણ ચરિત્રનાં, ગાય મધરાતે પ્રભાત;
વિરહે કૃષ્ણ કૃષ્ણ ઉચરતી, જુએ બહાણું વાયાની વાટ. ટેક.

જો કે સામાન્ય સ્ત્રીઓ ગાયતો, મધ્યરાતે પ્રભાત;
ત્રાસનાં માર્યાં ઉઠે પંખીડાં, રાધા સ્વરની શી વાતાં. આ.

વૃંદાવનનાં વિહંગમ વિલાસિયાં, નિત રૂડાં મુણતાં ચરિત્ર;
તે શબ્દ સુણી કેમ શાંત રેહે, થયેલાં અંગ સર્વ પવિત્રાં. આ.

પંખી માત્ર નહિ, પણ પશુ જાગિયાં, સુણી સ્વામિની મુખવાણુ;
ત્યાં સ્થિર જમુના લાગી ડોલવા, સ્વર થયો જળચરને જાણુ. આ.

નરસિંહ મહેતા.

સ્વર સુણિયો સૂરજ દેવતા, પાળા ધાયા કરવા પ્રકાશ !
 સ્વર સુણિ રે કમળ ખીલિયાં, ઉપન્યો પોયણીને ત્રાસ. આઠ
 હુવડ રે ગભરાઈ નાશિયા, નાઠી નાથ પ્રથમ ખાનાર;
 ચામાચિડિયાં ચીખડી નાશી ગઈ, પંખીયે મૂક્યા ગોળવા બાર. આઠ
 શિયાળુએ શબ્દ છોડિયા, મીંદડાએ મૂકી શીકાર;
 મૂર્ચ વિણ સિંહ નાશી ગયા, ગયાં વાધ વર તેણી વાર. આઠ
 માંકડ ચાંચડ રે ભૂખ્યા રહ્યા, મૂકિયો મચ્છરે શોર;
 આ વિરહી પ્રાણી રે જગ્યાં ઉઠ્યાં, ન જગ્યા જાણી નંદ કિશોર. આઠ
 હરિ જગાડવા આવી ગોપિયો, પૂછ્યો રાધાને સમાચાર;
 આઈ પુજને હરિ મળ્યા હશે, તારા ખ્યારા નંદકુમાર. આઠ
 રાધા કહે હું પણ આઈ તમ જશી, નફર નથી દીડા નંદલાલ;
 સખી નિશ્ચે હવે તો કુતારિયાં, નરમંદના સ્વામીએ બહાલ. આઠ

પદ ૧૦મું-રાગ ગોડી.

પ્રભાત જાણી પંખીડારે ઉઠ્યાં, કાક કરે ત્યાં કાકા રે;
 પપૈયા તો પિયુ પિયુ જંખે, શુકા કૈા કૈા કરે વડ શાખારે. પ્ર૦ટક
 મોર ટોકાર કળા કરે ડંદર, આંસુ વહે ઢેલ વીણે રે;
 પલાશપર રૂડા પોપટ બોલે, કોમલડી ટુકડે સ્વર ઝીણે રે. પ્રમાત.
 ચકચક કરતી ચકલિયું આવે, જાણે વિયોગ તો ભાગે રે;
 ખુશ ખુશ ખુશ ખીસકોલી કહેછે, રાધાને રૂક ન લાગે રે. પ્રમાત.
 વાછરે ભાં ભાં શબ્દ જ બણતાં, ગાયો બાં બાં શબ્દ બોલેરે;
 શીતળ મંદ પવન સુવાસિત, વામા વસ્ત્ર હડાડી ડોલેરે. પ્રમાત.
 તે ટાણે તો જાગિયા અકૂર જાણે ભઈ ગયો મોર રે;
 નરસંધ્યાના સ્વામિ વિણ ન જાણે, કે છે 'ગોપિયોનો શોર રે. પ્રમાત

પદ ૧૧મું-રાગ ગોડી.

અકૂર ચિંતા કરતા જગ્યા રે, હરિ દર્શને તાપ તો ભાગ્યા રે;
 શોર બકોર અતિ સુણિયો રે, જાણે વેદપાઠની લાગી ધુનિયો રે.

ગોવંદ ગમન.

નહી પ્રાતઃકર્મ તો ચૂકું રે, કેમ આળમ જતું નથી મૂક્યું રે;
 શોર બકાર તો રૂંડો થયેરે, કેમ અજવાળું ન જણાય રે.
 એમ વિચારી ઉઠી કાંઈ મારે રે, ઝીણા શબ્દ સુણ્યો તેવારે રે;
 હે કૃષ્ણ! કૃષ્ણ! તમે ઊઠો રે, અમો અબળાપર કાં રહો રે.
 એમ વારા ફરતી ભણતી રે, સાસુ સસરાની લજ્જા ન ગણતી રે;
 વળી એક કહે કૃષ્ણ જો આવે રે, તો આપણાં ધાયો દાવે રે.
 એમ વિચારી દ્વારમાં જોતી રે, વળી તપડે જોઈ મંથન ખોતી રે;
 જીતે જાળાને માટે મરો મોતી રે, તપડો મોટી નહીં, કહી શેતી રે.
 એવે અકૂરજી તો આવ્યા રે, પડ્યા પડ્યા ગોપીને ભાવ્યા રે;
 આવી દાર ધકેલ્યું અકૂરે રે, વરસંધ સખિયે જાણ્યો સુરતશરે રે.

પદ ૧૨સું-રાગ દશાખ.

અકૂરે દાર ઉઘાડિયું રે, સ્ત્રિયોએ જાણ્યા સુંદરશ્યામ;
 ખાર દાર રોકી વળી રે, શકે સંતાયા ધનશ્યામ. અ.ટક.
 અકૂર આંખો ચોળતા રે, નીકળિયા દારની આહાર;
 અંધારાની ખાધી ખે ભણી રે, મહિયારીએ જાણ્યાં મોરાર. અ.
 અસંખ્ય વૃંદ ગોપી તણાં રે, તેણે ધરિયા શર અકૂર;
 સેખી કહે હરિ આવ્યા દાવે રે, લીજીએ રસ હવે ભરપૂર અ.
 એમ ખોલી મનમાં ડોલી રે, અકૂર પકડિયા તેણિ વાર;
 સ્પર્શ સુખ માટે જાલ્યા રે, હાથ પેગ શીર કેશ અપાર. અ.
 જ્યમ કીડિયો કીટને પકડે રે, ત્યમ અકૂર વીંટી લીધા;
 કુંજમાં લઈ જઈએ ચાલો રે, હવે મનોરથ સીધા. અ.
 અકૂર કહે નોય નોય કૃષ્ણ રે, અઅ કૂંડ રરરર રે ખોલોય;
 શકે હશે સર્વ પિશાયણી રે, એથી ભક્તને દુઃખ ન થાય અ.
 શું હશે સ્ત્રિયોનાં વૃંદ આ રે, મહીં કૃષ્ણ કૃષ્ણ સંભળાય;
 મથુરા માહે મેં સુણિયું રે, કૃષ્ણની સખી ગોપિકા થાય. અ.
 અરે જો કદી એમ હશે રે, તો નિશ્ચે તજીશ હું પ્રાણ;
 ભગવાન ભોગ જો ગોપી રે, વિને કેમ પરસે ખાપી પ્રાણ! અ.

નરસિંહ મહેતો.

એમ ઘડભાંજ તો કરતા રે, દીનપણે મૂકો મૂકો ભાષે;
 કિંકરનો કિંકર હું કૃષ્ણનો રે, થડ મૂકો વળગો કાં શાષે. અ.
 ગોપી કહે છેલછખીલા ગાણું રે, પછે હમે કિમ ચૂકું;
 નરસંધ્યા સ્વામી તમને રે, જાવા મરતાં લગ નહિ મૂકું. અ.

પદ ૧૩મું-રાગ સિંધુડો.

બાઘ હું હરિ નથી, કહું છું તમને કથી, મથી મરો શીદ તમે તોય મંથી;
 મૂકો મૂકો મુને, પીયુષ નહિ ગરલ છું, ધવ્છો હરિને પણ હું છું પંથી.
 ગોપિયો કહે મુખે ગરલ છો રહું સુખે, દુઃખે પી રીઝિયે શીવ રીઝ્યા;
 પ્રભુનું કામ નહિ પંથ દેખાડશે, વારી મથિયે તેમાં શીદ ખીજ્યા.
 અકૂર ખોલે ઘણું, નવ કા સુણે તે તણું, અણ્યું દીન રૂપ હરિભક્ત કરું;
 સ્હાય મારી હરિ, કરો નહિતો નિશ્ચે મરું, હુંને જાગારો તમે થધને હેરું.
 બરકેલું બંસીધરે સુણિયું રાધાવરે, કરે રખે દેહ મુજ ભક્ત તાજ;
 નિદ્રાને પરહરી જાવું મારે તહીં, બાંધી આવું પાણી પહેલી પાજ.
 ભક્ત દુઃખ મન ધરી સંકટ કાખું હરિ, કરી કૃષ્ણની દેહ અકૂર બદલી;
 અકૂર જઈ મૂકિયાં ભવન નંદજ તણે, કુજર રૂપ થઈ મરદી કદલી.
 હરખી તવ ગોપિયો હરિ અક લખ ગોપિયો, રોપિયું ખીજ પછે પ્રેમ કરું;
 નરસૈનો નાથ કહે વેહેલા વેહેલા આવશું, વચન દીધેલું અમે નહિ જ ફેરું.

પદ ૧૪મું-રાગ સારંગ.

ગોપિયો કહે ઝોળખીએ ભગવાન, ન કો ભાગ સાચો આખે વાન;
 મૂળે જીભ ચર્ખની તમારી, હરિ નિશ્ચે ક્યમ થાવ અમારી.
 તમારે હાસ હમારે હરિ ત્રાસ, જાઓ અમ મારી ત્યાં વાસ;
 જો કથન નહિ માતો કમળા કંથ, તો સંયમનનો તો વાંકો પંથ.
 મૂકો મધુપુર માધવ જાવું, તમે અહિં ખેસો અમે કંઈ કહાવું;
 અમ મૂર્ખની ચાતુરી નરખે, એવું કહાવું જે હરિ હેડે હરખો.
 ન લાગે નંદને કંઈ ખોદું, અકૂર માતે તમારું વચન મોદું;
 જાવું એવો હોય દદાવ, કરીએ જમપુરીમાં પઠાવ.

ગાવિંદ ગમન.

કૃષ્ણ કહે એક દિમાં અમે આવું, અશુભ મા બોલશે તમે આવું;
જવ મરણ નહીં તવ નહિ જાહે, એક દિ જવા હો તો કરગરી કહિયે.
મેં મધુપુર નથી નિરખિયું, માયિક વચન સુણીને મન ફરિયું;
જવ જીવણ વેહેલા આવજો, આણી વિધે ત્યાંથી લાવજો.
સાહિયો કટારિયો મોળિયાં મંગાવે, કસો કાંસકિ કુમકુમ જોને જે ભામે;
લાવજો કાજળ રખે કરતા કાળું, અમે ગોરસ મિષે આવી ભાળું.
કૃષ્ણ કહે સર્વ લઈ અમે આવું, હવે જવા હો થયું અજવાળું;
ગોપી કહે જાઓ એમ ન બોલાય, હરિ કહે એમને એમ જાવુંશી ચિંતાય.
સ્ત્રીયો કહે શાણપણું અમે જાણું, કહો તમ વિરહે ધીર કયમ આણું;
હરિયે વિચાર્યું અહિથી ન જવાય, કરું કષ્ટક હું રડો દાય.
હજીવે રહી ગોપીકાને કહું, પેલા નંદજી આવે તમે લહું ?
નંદ નામ સુણી ચોદિશ જોતી, નહિ રે કહી વળી સંશય જોતી,
હરિ કહે આવે નક્કી મમ તાત, ભૂલી ગોપી માની ખરી વાત;
સ્ત્રીએ નંદ માની લજ્જા ધરી, નરસહીનો સ્વામિ નાંડો મુઠિયો કરી.

પદ ૧૫૨ું રાગ ભાડું. -

ભોર ભયો જાણી ભગવંત નાહા, તે ગોપિયોએ જાણ્યું રે;
એ રસિયો કેમ રસ મૂકી આવે, યથા બોલે શાણું શાણું રે. ભો.ટક.
ચાલો આપણુ ઘેર જાહે, નહિ તો વળી અરિડાં પીડે રે;
રાધા કહે બાઈ વહેલાં સર્વ આવો, વાટ રોકિયે ધીરે ધીરે રે. ભો.
એક દિવસ જે સર્વ દુઃખ સાંખો, તો પછે અતિ સુખ થાશે રે;
થોડાં હઠિયું તો જાશે ભૂલની, બાઈ કપરી વિહલો વહાશે રે. ભો.
જળ ભરવા યજ્ઞએ એમ ક. આવો, બેડાં સાથે વરેકું લાવો રે;
વધુ કરસે તે સહુ મળી ધિં, વેહેલી આવ્યે બહુ ભાવો રે. ભો.
આ આવી હી ચાલી ગોપિયો, જોઈ સાસુ લલવા ધાતી રે;
ભર્યું પાણી થા ઢોળી વહુવન, સુણ્યું ન સુણ્યું કરી જાતી રે. ભો.
હેવે નહિ બાઈમાં સાદ દેવડાવ્યા, મધુપુર જવા સહુ હાંલા રે;
ભોર વામ ત્યાં રાજા રીસાશે, સજા આકૂર ઉભા ભાગો રે. ભો.

નરસિંહ મેહેતા.

શકટ આંધી સ્મી સજ કરિયાં, સવેં થયાં તૈયાર રે;
રામ કૃષ્ણને કહે થાઓ વેહેલા, તો કહે હાં શી વાર રે. ભો.
હરિ માયા બળ અતિ અગાધ છે, અકર રાતનું ગયા બુલી રે;
માધવ માયામાં મોટા મુનિવર ભૂલે, નરસિંહ કહે જીવો ગોપી બુલી રે. ભો.

પદ ૧૬૩-રાગ કાનડો.

ધરડેરા ગોપ સજ થઈ આવ્યા, આવ્યા બાળક વરણાગી કરતારે;
મુંદર પકટાએ કમરો રે આંધી, ગાંઠયો વાળી છોગાં ધરતાં. ટેક.
માથાં માંહે તેલ લગાવ્યાં, પછે વાંકી શીખા વાળે રે;
કડિયો પેહેરી શીરપેચ આંધી, કેવો દીસું કહી નિજને ભાળે. ધર૦
કરણે કુસુમ વિધ વિધ વાલે, શીર માંહે ધણાં ખોસે રે;
ગેડિયો હસ્તે ચાલે વાંકા રસ્તે, જોઇ રાધા ભરાય રોપે. ધર૦
એક એકથી અતિ વાંકા ચાલે, વળી ચાલતાં અંગ તપાસે રે;
મનમાં જાણે હું સૌથી રૂડો, ઘણું હરખાય કુલડાની વાસે. ધર૦
ચમ ચમ ચમ મોજડિયું ખોલે, ઉડે મૂકલાં છોગાં રે;
યૌવન માતા એમ મન ધારે, કયાંથી મધુપુરમાં આવાં લોગાં ધર૦
નંદ ઉપનંદ વૃષભાણુ આવ્યા, વૃદ્ધનાં આવ્યાં મળિ ટોળાં રે;
રાધારાણી કહે મેહેતાતો સ્વામી, કંગે વ્રજ વાસી ભોળાં. ધર૦

પદ ૧૭૩-રાગ ધનાશ્રી.

ચાલો વેહેલા થાઓ વેહેલા થાઓ, એવા શબ્દ સંભળાયજી;
જે શબ્દ સુણી શ્રવણરંધ્ર કૂટીયાં, રાધારાણી અતિ કચવાયજી. ટેક.
શું કરવું તે નિશ્ચે નો સૂઝે, લજ્જા મૂઝી કયમ મળાયજી;
સર્વને નિશ્ચે મનમાં એવું, ન મળતાં ભૂલાવી જાયજી. ચાલો.
આપણો પણ એ સખી નિશ્ચે, જો કદી એ વાહાયજી;
એ આપની હોયે તે જીવે, એને અરથે તજવી કાયજી. ચાલો.
એક કહે અલિ ખબર કરો કે, અમને મળજો વ્રજરાયજી;
જો ન મળો તો લજ્જા છોડું, વળી નક્કી નહિ રહેવાયજી. ચાલો.

ગોવિંદ ગમન

રાધા કહે લાવ્ય એને જણાવું, પણ લખાય કે ન લખાયજી;
સર્વાતુમતે લખવું નિશ્ચે, રાધા લખે ગોપી હરખાયજી. ચાલો.
કમળ પત્રપર સ્વામિની લખે, ત્યાં ગોપિકા દોત સહાયજી;
પત્ર લઇ જનાર ન કોઈ, ત્યાં નરસંઘ સખી સજ થાયજી. ચાલો.

પદ ૧૮૩-રાગ રામશ્રી.

નરસંઘ સખી સજ થઈ નીસરી, હસ્તે ધરિયો છે પત્ર;
જઈ તે મળી જડુનાથને, વાટ જુએ ઉભી સર્વત્ર. ટેક.
કૃષ્ણ રામ ખે સજ થયા, મધુપુર જવાને કાજ;
એવે દૂતીએ લાવી આપિયું, પત્ર લીજીએ મહારાજ. નર૦
કમળે કમળ પત્ર હરિયે ધર્યું, વાંચવા માંડ્યું સ્યામ;
પૂજ્ય સ્વામી નવ વીસરું, એક ઘડી તમ નામ. નર૦
અમો અગ્રુધ અખળા શું લખું, છો સર્વત્ર ધનશ્યામ;
કરગરી લખીએ કિકરી, જાઉં જમડાને ધામ. નર૦
વળી નિશ્ચે મનમાં કર્યું, આવું જાઓ તે ગામ;
વધું લખું શુરે વિઠ્ઠલા, મુઆ હાથ ન કરે કામ. નર૦
ચોડે ધણું કરી માનજો, રખે ધારો ખોટો દમામ;
નરસંઘને સાથે લઈ આવશું, જ્યાંહાં કરશે વિશ્રામ. નર૦

પદ ૧૮૪-રાગ બિહારીપટો.

દૂતીને દયાળે મોકલી, જાઓ અમોરે મળશું;
ધરેડેરા ધરેડે જશે, અમો કુંજની વાટે વળશું. ટેક.
દૂતીએ જઈને ત્યાં કહ્યું, પણ કહે વિશ્વાસ ન ધરિયે;
ધરેડેનો મારગ રોકીએ, હરિ પીલી જાય તો મરિયે. દૂતી.
અવિનાશે ઉંચા ચઢી નિરખિયું, ત્યાં ઠીઠી વ્યૂહ રચના;
જાણે તૃપાર્થી પંથી ઉભીઆં, ક્ષુધાર્થી ઉભાં અશના. દૂતી.
એવે નંદરાયે કહાવિયું, ભાઈ રથમાં ઘિરાળો;
ગાંડડલારી રથમાં ધરી, એઠા એઠા રે સાળો. દૂતી.

નરસિંહ મહેતા.

કહાન કહે પિતા વાર નહીં, માતાને મળી આવું;
ધીમે ધીમે ચાલતાં થાઓ, અમે ઝટપટ આવું. દૂતી.
ચાલતાં વાર થાય વૃદ્ધને, ચાલતાં થાઓ તાત;
નરસિંહના સ્વામીને નંદજી કહે, વેહેલા આવો એ બ્રાત. દૂતી.

પદ ૨૦૪-રાગ દેશખ

હરિયે પિતાને વળાવિયા રે, જઈ માતાને મળિયા નાથ;
એક હસ્ત હસ્તે ઘડી રે, બેઠ્યાં જશોમતી હરિની સાથ. રેક.
લાડકડા વેહેલા પધારજો રે, કુચ્છકળ નવ થાશે રે દયાળ;
નહિ રાજ તર્જી આપણું રે, વડાલા નવ ભણિયે કોને ગાળ. હરિ.
મુખ મયંક નિરખ્યા વિના રે, હુંતો ઘેલી થઇશ મોરાર
હરિ વેહેલા વેહેલા આવજો રે, મારા પ્રાણજીવન આધાર. હરિ.
શુભ કામે જાઓ હરિ રે, તોય હુને થાય અપશુકન;
મુજ નિર્ધનને એક દિકરો રે, મારું જીવન જગજીવન. હરિ
મિટ મેળાવો ક્યારે થશે રે, ક્યારે નરખીયું રે વદન;
કાલે નંદ રહે તોય આવજો રે, મારું દુઃખકું જાણી સન્ત. હરિ.
કાજળ ટપકું રખે હુંતતા રે, તેમાં લાંછન નહિ અવિનાશ;
એમ કહી જનની ભેટિયાં રે, હાંદ લઇ કીધું મંદ મંદ હાસ. હરિ.
જશોમતી કહે બળરામને રે, કરજો કૃષ્ણતણું તું જતન;
એમ કહી આંખલડી બરે રે, જાળવજો રંકતણું રતન. હરિ
શ્યામળા તું મુખે કહે રે, ક્યારે આવીશ મારા પ્રાણ;
સમય ગયે નિશ્ચે મરું રે, તુજને બરકી બરકી જાણ. હરિ.
હરિ કહે વેહેલા આવું અમે રે, તમે ચિંતા ન કરશો માય;
ભક્ત નરસિંહયો એમ ભણે રે, ઠગી માને ચાલ્યા વૃજરાય. હરિ.

પદ ૨૧૪-રાગ સારંગ.

આહિના બાર વાળી ગાયો રે, મોટા ખૂટાએ હરિ શર્ણુ સાયો રે;
ગાયોએ જાવાનું જાણ્યું જ્યારે રે, મોટા હિસારવ કીધા તારે રે.

ગાવિંદ ગમન

તોડી વરેલું ગૌશાળા ફેડી રે, નીકળી ગાયોની ઘણી જોડી રે;
 ઘેનુ ગ્રેમ નિરખિયો નાથે રે, પેઠા ગૌશાળામાં અકૂર સાથે રે.
 આવી ગાયોએ ગાવિંદ ઘેરયા રે, હરિયે વારા ફરતી કર ફેર્યા રે;
 ચમુથી ચોષારે અશ્રુ ખરતાં રે, યાં યાં શબ્દ વાહરું કરતાં રે.
 જાણે ગાયો તેમજ ભણતી રે, લેખ જાવાના શબ્દો સુણતી રે;
 ન જાવા દેવા એવું દીસે રે, હિસારવ કરી માંહે માંહે હિસે રે.
 હરિયે જનનીને ત્યાં બોલાવી રે, જશોમતી વહેલી વહેલી આવી રે;
 બોલિયા હરિ મુખથી હસી રે, આવી જોઇ લેઓ ગાયો જશી રે.
 કાળી કાળરી બોડી બોડી રે, ઘોળી પીળીની રૂડી જોડી રે;
 હંસલી બગલી પોયણી રાતી રે, ગોમતી ટિલવી રખે કંઈ જાતી રે.
 તેનાં વાહરું સઘળાં જોજો રે, ગાયને કેહું કાલે ન આવું તો રોજો રે;
 કમળ કર પીઠ ઉપર ધરી રે, ગાયો રીઝવી નીકળ્યા હરિ રે.
 ઉંચી ડોક કરી કરી બાળે રે, હરિને જોતાં ગાયો ત્યાળે રે;
 અદર્શ થયા જ્યારે દયાળ રે, નિરાશી પડી ગાયો તતપાળ રે.
 રામ કૃષ્ણને જાતા નિરખી રે, રોહિણી બોલ્યાં રામ શું હરખી રે;
 વસુદેવને મળજો વીરા રે, ધીરા રહી આમ કેજો હીરા રે.
 મારી માતા છે ત્યાં સુખી રે; અહિં રહું તમારી હેાય રુચી રે;
 એમ બોલી દુઃખ હદે ધરતી રે, સ્વામી દુખ મેંભારી ઘણું રડતી રે.
 મેહેતાનો સ્વામી બોલ્યો તે વાર રે, અમે દુઃખ ફેડીશું નિરધાર રે.

પદ રરમુ-રાગ ગાડી.

માતાની આજ્ઞા માગી પળિયાં, ન નિરખ્યા કે સૌ ધરણે ઢળિયાં;
 અકૂર જોઇ જોઇ વિસ્મે થાય, આતો ગ્રેમ કેવો કહેવાય.
 પશુ પંખી નર ને નારી, ધ્રુવે હરિને જાડ પાન વારી;
 ધન્ય ગોપ ગોપિને સર્વત્ર, બાળ ગ્રેમ બધ દીસે અત્ર.
 જ્યાં ભોલ તેવી હરિચેષ્ટા, છે એ બાળ ઉપર રૂડી નિષ્ટા;
 હશે એ બાળક કે હશે હરિ, એમ બ્રાંતી અકૂરે ધરી.
 રથ જોઇ નમ્રવાસી હરખાય, ગુપ્ત થાય કે સહુ મુંઝાય;
 સંદેશા સાંઘ કરતા કરતા હરિ, ચાર વ્રદીયે નગરી પરહરી.

નરસિંહ મેહેતો.

ભાગોળે ગયા જ્યારે ભગવાન, કાળી ગોરી નારી બીને વાન;
જ્યહ રચના રચી સહુ ઊભી, જેણે માત સાસુને ઘણી દૂભી.
મે કાશ લગ આડી સાત હાર, કાછડાવાળી ઉભી લારો લાર;
હરિ દેખી ખુશી ઘણી થઈ, રાધા ઉભી જેની આળસ ગઈ.
નારામાંહે જેની ચંદ્રકાન્તિ, ચપળ ઉભેલી રહિત જેની શાન્તિ;
અકૂરને પૂછે નરમંદનો સ્વામી, શાન્તી હાર દીમે કાકા સામી.

પદ ર૩મું-રાગ કાલોરા.

અકૂર કહે હું નવ જાણું પણ, સ્ત્રિયો જેવું કંઈ દીસે;
ટકટક જેઈ રહી આપણુ સામી, જેઈ જેઈને ઘણું હીસે. ટક.
કૃણુ કહે સુણો કાકા મારા, લૂટવા સર્વે ઊભી;
ધન નહિ પણ તન મન લૂટે, તમે જેજે કાકા ખૂબી. અ०
રથ હાંકવામાં કુશળ સુણિયા, તેહ ખરું કે ખોટું;
આ લૂટથી ઉગારો કાકા તો, ન જેઉં તમારું જોડું. અ०
અકૂર કહે હરિ શું ઇમાં મોડું, જોત જોતાં રથ લઈ જઈયે;
અકૂર પણ સારથીએ કૂર છું, વખાણ વધુ શું કહિયે. અ०
હરિ કહે ચતુરાઈ દાખવો, જેજે રમે કાઢને લાગે;
ક્ષેમકુશળથી રથ લઈ જાઓ, સ્ત્રીહત્યા નવ લાગે. અ०
અમારે ગોકુળમાં વસવું, દહાડો રાત ઇમિતી સાથે;
માટે વાગ્યા ભાગા ખીલું, ઇમ છેતર્યા મેહેતાને નાથે. અ०

પદ ર૪મું-રાગ મારું.

અકૂર કહે કુની આંચ ન આવે, ને જાય જીવણુ રથ;
પળ વિપળમાં પેલી પાર ઉત્તરું, તો જાણો સારથી સમરથ. ટક.
રાશજ ખેંચી ચાપક મારી, ઘોડાને સજ કરિયા;
ચક્રાકારે રથ ફેરવ્યો રે, ઘોડા ઘણું ચક્કર ફરિયા. અ०
ઘોડા પાછળ ગોખી ધરીરે, દશ વિશ તેમાં ચેતી;
તે હાર વળી ઉભી સર્વે, પોશે પોશે કરાડે રેતી. અ०

ગોવિંદ ગમન

ચતુર સારથી રેવન તેવા, રેતી થઈ કેમ બિભે;
ભકતો ભાળો બૃધરજીને, સંતને વિષ વિષ દૂભે. ૨૫૦

મહાસાગરને મળવા જ્યેથી, નદિ પૂર્ણ ત્વરાએ ચાલે;
હડતો પવન વેગે હારે તેને, અબળા ગોપી શું ખાળે. ૨૫૦

પાછળ મૂકી જાણે અબળા, અકૂર હરિ પ્રતે ભાળે;
અબળા સગળા થવા ઇચ્છે, પણ તે બળ શું દાળે. ૨૫૦

હરિ કહે તમે રથ હાંકા, જીઓ દોડતી આવે;
નારિયોથી મૂકાવી લેઈ જાઓ, તો સારથીપણું ભાવે. ૨૫૦

મહા વેગમાં રથ ચાલ્યો જાએ, અકૂર મન કુલાએ;
વીશ સખી દોડેને ભાળે, અલિ હરજી શું હુલાએ. ૨૫૦

જીવ જાય તો જાય બલે પણ, જીવણ ન જાવા દદાયે;
મુખ્ય સ્વામિની આગે દોડે, તેની ત્વરાને શું કહીએ. ૨૫૦

દોડતાં રેતી જે હડતી તે, દોડ્યા આગળ પાછી પડતી;
કાઠીની ઘોડી જોડી કરું કેમ, વેગે તાજણ કંઈ આથડતી. ૨૫૦

પકડો પકડો કહેતાં પકડ્યો, કોયે રાશ પરોણા ને હાથ;
તોય રથનો વેગ ન મટિયો, હરિ કહે હાંકી સ્યો એમને સાથ. ૨૫૦

એવે રાધાને એક મત સૂઝી, તણાતાં ચક્રની ખીલી કાઢી;
ચક્ર પડ્યે રથ સારથી પડ્યો, હરખી બોલી વીશ જણી ત્રાડી. ૨૫૦

અકૂરને મારો આંધો પછાડો, બે વીર કુંજે લીજે;
અબળાએ બળવંતા પકડ્યા, નરસંઘયો ઘણું રીજે. ૨૫૦

પદ ૧૫૬-રાગ નદીની દેશી.

મારો આંધો શબ્દ કરતી, પાંચ સાત ગોપી ધાઈ;
રથની બિધે રાશે આંધ્યા, વસુદેવના જે ભાઈ ટેક.

પછે મધપુડાને મક્ષિ વીરે, તેમજ બંને વીંટ્યા;
મરું પણ જાવા ન દેઉં, કોં ન દીઠા હદેના ધીટ્યા. મારો.

રથ દોડાવી જાવા ધાર્યું, પણ કેમ જાવા દીજે;
મારીને જાવું હોય તો જાજો, પ્રાણ દાન તો હરજી લીજો. મારો.

કૃષ્ણ કહે તમે દુઃખ છો છો, પણ અમે કાલે આવું;
હમણાં નિશ્ચે જાવા દીજો, વાર થયે પિતાને ન ભાવું. મારો.

નરસિંહ મેહેતા.

ગોપી કહે જીવ જાયે તો જાયે, પણ જીવા ન દેઉં;
 કુંવરજી કુંજમાં લેઇ જાઉં, રંમન ચુંચન અધરામન લેઉં ! મારો.
 કૃષ્ણ કહે રથમાંથી પડ્યો, તેથી પજે, મુજને વાગ્યું;
 અહીંથી ઉઠાય નહિ માગથી, જીવ્યો આ પજે લાગ્યું. મારો.
 ગોપી કહે કહેા તે વાદન લાવું, પણ તમને લઇ જાવું;
 મેહેતાનો સ્વામી વિચારી બોલ્યો, હાથી હોય તો આવું. મારો.

૫૬ રફમું-રાગ સામેરી.

ગોપીયો કહે હાથીજ જોઇએ, હ્યો હરિ આ રહ્યો હાથી રે;
 રાધાએ રચના કરી સુંદર, હાથી કાઢ્યો સખી જે સાથીરે. ટેક.
 ચાર સખી ચાર પાદ થઇ, જે ઉદર ઠામે સૂતી રે;
 પેટ પોલ કરવા જામે જાગતુ, એમ એક એક તો ખૂતી રે. ગા૦
 પૃષ્ઠ ભાગને પુછકું થઇ, ચંદ્રભાગા જે નારી રે;
 હરિને કહે હસ્તી હુઓ, ગિરાજીએ મુસ્લી ધારી રે. ગા૦
 કૃષ્ણ કહે નાસા રહિત ગજ, એના દશન વદન કાયાં રે;
 કુંભસ્થળ રહિત ગજ નિરખી, પ્રસન્ન કેમ થાય હિયાં રે. ગા૦
 રાધા કહે એવો ગજ આણું, પછે રખે વાંકું કાંદો રે;
 ગજ માગો તો ગજ કરું હાજર, ન ઝીતું જ્યારે વાંકું પાડો. ગા૦
 એમ કહી રાધા ગઇ ઉપર, ખાલી જગાએ સૂતી ચતી રે;
 છૂટી વેણી શુંકાકાર બની રહી, અર્ધ હસ્ત દંતુશળવતી રે. ગા૦
 ચૂડા રૂઢા દાંત ચૂડ દીસતા, સ્વવદન તે મુખનું ભ્રૂણ રે;
 કુંભસ્થળને સ્થાનક કુચ જે, હસ્તી ગંડસ્થલથી અનિ સ્થૂળ રે. ગા૦
 રાધા કહે હરિ ગિરાજીએ, હસ્તી સજ થઈ હોયો રે;
 કૃષ્ણ કહે અંકુશ ચિણુ ન બેસું, રાધા કહે હરિ કાં હોયો રે. ગા૦
 હરિ અંકુશ આપું અમે આણિ, પછે તમે કંઈ માગો રે;
 કાહાન કહે પછે કાંઈ ન જોઇએ, અંકુશ ચિણુ મનસ્વિ ભાગો રે. ગા૦
 કઠિણીમાં કઠિણ મૃદુમાં મૃદુ, એવો અંકુશ કાઢ્યો રે;
 સર્વ પ્રેમ ભેગો કરી ઘડિયો, પછે અંકુશ હરિને દીધો રે. ગા૦

ગાવંદ ગમન.

ગોપી મન મનાવા કારણ, છેલવેલું સુખ દેવા રે;
પ્રેમાંકુશ પકડી ગજો ચઢિયા, નરખે હરખે સ્વર્ગે દેવા રે. ગા૦
હરિ ન નાસે માટે કરી રચના, પ્રેમ ભાલા સખી કર દીધા રે;
નરસંઘ્યાના સ્વામીનો હસ્તી, ગાયો સુણ્યો તેનાં કાળ સીધ્યાં રે. ગા૦

પદ ૨૭મું-રાગ મેઘ મલાર.

હરિ જો હસ્તી પર ખેડા, તેની શોભા શી કહીયે;
પંખી પેરે સાગરમાંથી, જળ લઇ સુખી થઇયે. ટેક.
કુન્ડવળ ઐનાવતપર શોભે, સુંદર મેઘસ્થામ;
ચપળા રંગ ખેરંગી ચમકે, વેહેલી વાણી જય તમામ. હરિ.
તેમ ગૌર નારી કુંજપર શોભે, મેઘસ્થામ વત ધનસ્થામ;
ભાલા વાળી વિજળિયો જવા. ઉતાવળી વાદળી કામ. હરિ.
મનુષ્ય રૂપ રમાપતિ કેરું, માટે હૃદ્રોપમા રે અપાય;
નહિ તો બ્રહ્મા શિવ કંકર જોના, પછે ખાળ કુણ કહેવાય. હરિ.
વાંચુવત તે હસ્તી ચાલ્યો, હોમો કુંજની માંય;
હરિ ઉતારી અંક લીધા, થેઇ થેઈ મચિ રહી ત્યાં. હરિ.
કમળા સુખ આપો કમળાવર, મધુપુરની મેલો આશ;
એવા રમો હરિ અમ સાથે, જે ગુણ ગાય નરસંઘ્યો દાસ. હરિ.

પદ ૨૮મું-રાગ મેવાડો.

હરિ કહે સુણિયેરે, મારી વિનંતિ રે, તમને નમી નમી કહું એક વાત;
સુને જાવા દીજેરે, સર્વે સુંદરી રે. માત્ર આજની એકજ રાત. ટેક.
ગોપી કહે ન મૂકું રે, મારા કંથજી રે, અરકયું બધું અવરથા જાય;
હરિ કહે વેહેલા આયું રે, સત્ય કહું સુંદરી રે, હવે રસ્તો કાઢોને રાણી રાધાય. હરિ.
રાધા ^{પ્રેમી} ^{સંકેત} ખોલ્યાં રે, સુણીયે નાથજી રે, રમો રાસને વળતી જાવ;
આપના સમ ખાઓ રે, કે કાલે આવશું રે, વળી તહીં નહીં કરિયે કુભાવ. હરિ.
મારગ નવ લલો રે, ત્યારે હા કહી રે, પછી આરંબ્યો ત્યાં રાસ;
જળ થળ લીલા રે, તે હરિયે કરી રે, કાઢ્યો હૃદયથી કામનો વાસ. હરિ.

નરસિંહ મેહેતા.

તે નરસંઘ્યે ગાઇ રે, વિવિધ વિલાસમાં રે, નામ તેતું સહસ્રપદનો રાસ.
તે અહીં વાંચ્યો રે, જેને ઇચ્છા વસે રે, પુનિપુનિ કહે નરસંઘ દાસ. હરિ.

૫૬ રહસ્ય-રાગ વેરાડી.

રસ અપરમિત રાસનો જામ્યો, કામ તાપ ત્રિયાનો વાગ્યો;
ગોપી શિથિલ થઇ ઘણું જ્યારે, યરકયા હરિ મુખે ત્યાં ત્યારે.
નારી મુજને જાવા દીજે, વધુ વાર થયે નંદ ખીજે;
અમે કાલ નિશ્ચયે આવું, ફરિ કે દિ હવે નવ જાઉં.
ગોપી કહે મૂકો આશ, એ શમ્દે ન દીજે ત્રાસ;
કાહાન કહે તમે શું ભાખો, નંદ ગયા પછે કેમ રાખો.
કહે નંદને કાહાનતું કામ, ગોપી થઇ જાઓ કૃષ્ણ ને રામ;
પણ તમને ન જાવા દીજે, પિતા ખીજે તો છો ખીજે.
મહિયર સાસરામાં દુઃખ પામું, વળી અરિને મસ્તક નામું;
નિત્યે અમે કષ્ટજ ખમિયે, તો હરિ અમ માટે દેહ દમિયે.
કૃષ્ણ કહે કરગરી કહું, જાવા દીજે સુખી રહું;
નરસંઘનો સ્વામી બોલ્યો મુખે; રીજ ન જાવાઘો તો જાઉં દુઃખે.

૫૬ ૩૦મું-રાગ ધનાશ્રી.

ગોપિયોએ જાણ્યું હરિ જાશે, ન દીજે હવે ત્રાસ જ;
કહો સ્વામી કેમ જાવ કહું, હરિ ગયે થાશે નાશ જ. ટેક.
કૃષ્ણ કહે કાલે અમે આવું, તમે રહો વિશ્વાસે જ;
ગોપી કહે તેમાં અમે જીવું, એક આવ્યા કેરી આશે જ. ગો.
કહે કૃષ્ણ હવે વાર થાયે, તમે મુજને મૂકો જ;
ચતુર છો ચિત્તમાં વિચારો, કાલ્યાં થઈ કેમ ચૂકો જ. ગો.
ગમે તેમ જાવા કેરું, હરિયે મન કરિયું જ;
કપટ સમજ્યાં રાધા રાણી, જાવા દેવા ધરિયું જ. ગો.
હે હરિ ધ્યજ કમળ અંકુશ, વળ્લય વાટે નવ નરખું જ;
પગલાં આવી વેહેલાં દેખાડો, તો તો હૃદયે હરખું જ. ગો.
વેહેલા આવજો, વેહેલા આવજો, એમ ગોપી ભણતી જ;
નરસંઘનાનો સ્વામી તો ચાલ્યો, ગોપીયો કગલાં ગણતી જ. ગો.

ગાવિંદ ગમન.

૫૬ ૩૧મું-રાગ દેશાખ.

અરે હરિ ચાલિયા રે, અરે રે પેલી પુંડ દેખાય;
 મોટે બોલી એમ કહે રે, વેહેલા પધારો વૃજરાય. ટક.
 હરિ રંગ લેઈ છૂટિયા રે, કે લિધું પવન કરું રૂપ;
 ઓ ગયા ગયા કેહેતામાં ગયા રે, દોડી અદર્શ થયા ત્યાં ભૂપ. અરે.
 જહિં દીઠા નહિ નાયજી રે, કે ગોપી ચઢી ઝાડની ડાળ;
 જઈ અકર છોડિયા રે, રથારૂઢ થયા દીનદયાળ. અરે.
 શીખ દિઉં કાકાને મળી રે, મળિયા જઈને નંદરાય;
 અકૂર કહે અમે મેળવું રે, વેહેલા પોહોચાકું વૃજરાય. અરે.
 રથ વેગે વાગે ધણો રે, તે ગોપી ટકટક જોય;
 અરે સખિ હરિ તો ગયા રે, શી વલે આપણી હોય. અરે.
 જોવા તેવા હરિ દીસશે રે, ચાલો ચઢિયે ઉંચી ડાળ.
 જોમ જોમ હરિ જાય છે રે, તેમ તેમ ઉંચી ચઢતી બાળ. અરે.
 પછે હરિ દિસતા રહ્યો રે, એક રથ દેખે સહુકો નાર;
 ઓ રથ દિસતો રહ્યો રે, ટક ટક ધજ જોઈ રહી નિરધાર. અરે.
 ધજ પણુ છૂપી ગયો રે, તહીં રજ જોતી તે કાળ;
 તે જવ નવ લહી રે, તાડ ચઢી કીર્તિની બાળ. અરે.
 તાડથી દીસતા રહ્યો રે, કે વૃક્ષથી પડી થઈ નિરાશ;
 ત્રાસ ત્રાસ વરતઈ રહ્યો રે, રાધા જીવ્યાની મૂડી આશ. અરે.
 લોથ્યો પડી એક એક પરી રે, કાઠી નવ લીએ તપાસ;
 માધવને શું કહીયે રે, પ્રભુએ ધણો કર્યો વિનાશ. અરે.
 એને માયા લેપે નહીં રે, પણ માયિક જીવનાં શા હાલ;
 જોવાં ગોપી મૂકિયાં રે, મૂકયા વસુદેવ નંદલાલ. અરે.
 દોષ કુણુ એને દિયે રે, જે ગુણ દોષ તણો માયાપ;
 હરિ રમે તે કરે રે, નરસંઈ મિથ્યા આધે પાપ. અરે.

૫૬ ૩૨મું-રાગ બિહારડા.

પરીક્ષિત રાયે પૂછિયું, શુકદેવને તેણી વાર;
 કેસ દુષ્ટ મોટે મારિયો, પ્રેમી લહી દુઃખ દાધું મોરાર. ટક.

નરસિંહ મેહતા.

વાચ્છદ્ય ભાવે માયાપને, રનેહ સખાને જાણુ;
અકૂર જેવા ભક્ત અંધાળ્યા, એનું કારણ કહીએ સુજાણુ. પરી.
શુક કહે અકૂરે ધાર્યું કે, હશે બાળ કે ભગવાન;
રામ કૃષ્ણ બાળ વિચાર્યા, માટે અંધાળું વાન. પરી.
રાય કહે પ્રભુ સંશય મટિયો, પછે કેમ થયું ત્યાંય;
શુકદેવ કહે હરિ ચાલિયા, તે ઉતર્યા જમુના માંય. પરી.
કાકાને ઓળખ દીધી, પછે કુબડી સમારી;
હાથી મહને મામે મારી, નંદને દુઃખ દીધું ભારી પરી.
વિદ્યા ભણિયા ઉપવિત ધરિયાં, પછે મથુરાંથી નાઠા;
છેલ્લે જાદવાસ્થલી કીધી, કોઇએ ન કાઢયા લાઠા. પરી.

પદ ૩૩૪-રાગ સામેરી.

પરીક્ષિત રાજ તમે સુણજો, એ છે સર્વનો કરતા રે;
મોહ માયા એને નવ ભેદે, પળમાં કરતા પળમાં હરતા રે. ટેક.
ઉપરથી હરિ દુઃખડાં દેખાડે, પણ અંતે સુખ દાતા રે;
ભક્તને ભૂધર નવ વિસરે, વેદ પુરાણ વદાતા રે. પરી.
વચનપર રહે વિશ્વાસે, તેની આશા એ પૂરે રે;
દુઃખ સુખ વેઠી હરિ ભાષે, તે પછે નહિ અધૂરે રે. પરી.
હું ગાતાં ગાતાં વૃદ્ધ થયો, એક અંશ ગુણ ન ગાવારે;
આજ કાલ કરતાં જરા આવી, નથી મૂકાતી માવારે. પરી.
મરું તે વારે માયા મૂકાયે, બળતે બકાય તે બકું રે;
અવસર ગયો ફરી નાહિ આવે, માટે સમય નહિ ચૂકું રે. પરી.
એમ ધારી ગોવિંદ ગુણ ગાયા, ગોવિંદ ગમનમાં નહાયા રે;
હરિ ગુણમાં કો દોષ ન ભાળો, દોષ ભર્યા જે જ્યા રે. પરી.
વળિયાં પળિયાં પડિયાં અંગે, ત્યારે તો મં લખિયું રે;
નરસંઘને ગુણ ગાવા નિશ્ચે, તેથી એ દશામાં ભાગ્યું રે. પરી.

4. દ્વાદશ માસ.

૫૬.

કાર્તિક મહિને કૃષ્ણજી, મેલી ગયા રે મહારાજ,
રુદન કરે રાણી રાધિકા, નયણે આંસુની ધાર; શું રે જીવું સંસારમાં;
પાપી પ્રાણ ન જાય, લોભી જીવડો ન જાય. શું રે. ૨૬

માગશર મહિને માન્યું નહિ, મારા મોહનલાલ,
સેજલડી રે સૂતી પડી, જડયા શોકયના શાલ. શું રે.

પોસ મહિને આવ્યા નહિ, જશોદાજીના કાન,
અધવચ મેલ્યાં એકલાં, મારા ઝુરતાં વાન. શું રે.

મહા મહિને મહારાજને, તેડી લાવો રે ઘેર,
મુખડું નિરખું મારા નાથનું, ઉલટી રંગડાની રેળ. શું રે.

ફાગજી કુદ્યો હો સખી, કુદ્યાં કમલાનો કંથ,
હૈયામાં રે હોળી બળે, કામ કરી રમું રે વસન્ત. શું રે.

ચૈત્ર માસે ચિત્ત ચાલે નહિ, ઓઢવા આછાં રે ચીર,
કામરે ઓઢું જલ્દવ વિના, મારું શોભે ન શરીર. શું રે.

વૈશાખે વન ફળ ફુલીયાં, ફુલ્યાં દાડમ દ્રાખ,
કાપલડી રે ટકકા કરે, પાકી આંબાની શાખ. શું રે.

જેઠ મહિને રવિ તપે ઘણું, ઝીણી લૂથી બલતી રે રાખ,
સહસ્ર ગોપી રે ટોળે મળી, ઘોળે આંબાની શાખ. શું રે.

આષાઠ માસે બલે આવીયો, વરસ્યો ધન અંધારું ઘોર,
ચહુ દિશ ચમકે રે વીજલી, મધુરા બોલે રે મોર. શું રે.

શ્રાવણ વરસ્યો રે સરવડો, નદીએ બહુ તો રે નીર,
સહસ્ર ગોપી રે ટોળે મળી, નહાવા જમનાને તીર. શું રે.

ભાદરવો બલે ગાજ્યો, વરસ્યો ચારે રે માસ,
ભીંજે રાધાજીની ચુંદડી, ભીંજે સોળ શણગાર. શું રે.

આસો માસે હરિ આવીયા, આવ્યા અમલાની પાસ,
આશા પૂરી એણે મન તણી, વાલે રમાડ્યાં રાસ. શું રે.

ગાય શીખે ને સાંભળે, તેનો હજી વૈકુંઠ વાસ,
બાર માસ પૂરા થયા, ગાય નરસિંયો દાસ. શું રે.

5. જીવનસ્મૃતિ.

[In this Section are included certain poems of the Mehta which may be regarded as autobiographical]

પદ ૧૬.

એવારે અમે એવારે એવા, તમે કહો વળિ તેવા રે;
ભક્તિ કરતાં જે બ્રહ્મ કહેશે તો, કરશું દામોદરની સેવા રે. એવારે.
જેવું મન જે સાથે અંધારું, પેહેલું હતું ઘર રાતું રે;
હવે થયું છે હરિ રસ માતું, ઘેર ઘેર હોડે છે ગાતું રે. એવારે.
સઘળા સાથમાં હું એક ભુંડો, ભુંડાથી વળિ ભુંડો રે;
તમારે મન માને તે કહેજે, સ્નેહ લાગ્યો છે મને જાડો રે. એવારે.
કર્મ ધર્મની વાત છે જેટલી, તે મુજને નવ ભાવે રે;
સઘળા પદારથ જે થકી પામે, મારા પ્રભુની તોલે નાવે રે. એવારે.
હળવાં કર્મનો હું નરસેયો, મુજને તો વૈષ્ણવ વાહાલા રે;
હરિજનથી જે અંદર ગણશે, તે ફેગટ ફેરા ઠાલા રે. એવારે.

પદ ૨૭.

ગિરિ તલાટી ને કુંડ દામોદર, ત્યાં મેહેતાજી નહાવા જાય;
ઢઢ વરણમાં દઢ હરિભક્તિ, તે પ્રેમ ધરિને લાગ્યા પાય. ગિરિ.
કરજોડીને પ્રાર્થના કીધી, વિનતિતણાં બહુ વધારે વચન;
મહાંત પુરુષ અમારી અરજ એટલી, અમારે આંગણે કરોરે કોરતન. ગિરિ.
પ્રેમ પદારથ અમે પામિયે, વામિયે જન્મ મરણ જંગળ;
કરજોડતામાં કરુણા ઉપજી, મેહેતાજી વૈષ્ણવ પરમ દયાળ. ગિરિ.
પક્ષાપક્ષી ત્યાં નહિ પરમેશ્વર, સમ દષ્ટિ ને સર્વ સમાન;
ગૌમૂત્ર તુલસી વૃક્ષ લીપજે, એવું વૈષ્ણવે આપ્યું વાક્યદાન. ગિરિ.
મેહેતાજી નિશાએ આવ્યા, લાવ્યા પ્રસાદ ને કર્યો આચ્છવ;
ભોર થયા લગિ ભજન કીધું, સંતોષ પામ્યા સહ વૈષ્ણવ. ગિરિ.
ઘેર પધાર્યા હરિ જશ ગાતા, વાતા તાળ ને શંખ મૃદંગ;
હસિ હસિ નાગર તાળિયો લે છે, આ શારે બ્રાહ્મણના ઢંગ ? ગિરિ.
મૌન ગ્રહીને મેહેતાજી ચાલ્યા, અધવધરાને શો ઉત્તર દેઉં;
જાગ્યા લોક નર નારી પૂછે, મેહેતાજી તમે એવા શું ? ગિરિ.

નરસિંહ મહેતા.

નાત ન જાણો, જાત ન જાણો, ન જાણો કાંઈ વિવેક વિચાર;
કરજોડીને કહે નરસૈયો, વૈષ્ણવતણો મને છે આધાર. ગિરિ.

૫૬ ઉણું

વટલ્યો નાગર નરસૈયો રે. બોટયું આહીરનું ખાધું રે;
અવર રસ સધળો ઢાળીને મહેલ્યો, અમૃત ક્યોલું લીધું રે.
ખાંધે કામળા ને હાથે લાકડી, ગૌ ચારવા જાયે રે;
નરસૈયાને સાથે તેડીને, કરમલડો દહી ખાયે રે.
ધેન ચરાવીને ઘેર આવીયો, ભાભીએ મહેલું દીધું રે;
ભણે નરસૈયો એ ગોરાણી, સકળ કારજ સીધું રે.
શેઠ શામળ થઇ હુંડી સ્વીકારી, ને પૃત્ર વીવાહ ભલી ભાત કીધો રે;
મામેરું પૂરું તે દાસ પુત્રી તણું, શ્રી દામોદર રાયજી હાર દીધો રે.
ધન્ય તે જંતુ જે ભૂતળ અવતરી, શ્રીકૃષ્ણ ચરણયું પ્રીત જોડી રે;
નરસૈયાયા સ્વામી ભક્ત ને વશ સદા, ભક્ત આધીન રહે પાણુ જોડી રે.

૫૬ ૪થું

ભાઈ મને હરી ભજવાની એ ટેવ પડી, મારા નાથજીને ન મૂકું એક ધડી;
વિધિલું મન રહે રે માહરું, હરિસું પ્રીત જડી. ભાઈ મને.
આખા દિવસનો રળી ખપી આવ્યો, ભાભીએ ના મૂક્યું પાણી;
મેં જાણ્યું જો વેરણુ મારે, ભાભી નહીં ને ગોરાણી. ભાઈ મને.
નાભાનું છાપરું છાઇ રે આપ્યું, સંતોની અવિચળ વાણી;
ભાભી ભાઇને રોસ ભરાણો, મને છખીલોજી મેલશે પાણી. ભાઈ મને.
ધન વૃંદાવન, ધન જમના ત્રટ, ધન રાધા રુખમણી રાણી;
ધન નરસૈયાની જીભલડી, જે જપે છખીલાની વાણી. ભાઈ મને.

૫૬ ૫મું.

દુરમતિયા ડાહ્યા થઇ આવે, શાણા થઇ સમજાવે રે;
ત્રેમભક્તિમાં લંગ પડાવે, અજ્ઞાન આગળ લાવે રે. દૂર.
આપણા કુળમાં કોઇએ ન કીધું, તે આપણુ કેમ કરીયે રે;
વેરાગી થઇ નાટક નાચીયે, તુલસી તિલક કેમ ધરીયે રે. દૂર.

જીવનસ્મૃતિ.

જેવા તેવા હોય તે હરિગુણ ગાવે, તે આપણ કમ ગાઇયે રે;
 કૃષ્ણ નામની કથા થાય જ્યાં, ત્યાં આપણ નવ જાઇયે રે. દૂર.
 આપ કલેશ ને ક્રોધના ભરીયાં, સવગાને ઉધું સમજાવે રે;
 જમકિંકરના માર જ પડશે, ત્યારે આડે કોઈ નહિ આવે રે. દૂર.
 કુળને તજશે ને હરિને ભજશે, સેહેશે સંસારનું મેહાણું રે;
 ભણે નરસેંથો હરિ તેને મળશે, ખીજી વાતે વાહશે વાહણું રે. દૂર.

૫૬ ફું

સુખ દુઃખ મનમાં ન આણિયે, ઘટ સાથે રે ઘડિયાં;
 ટાલ્યાં તે કોઇનાં નવ ટળે, રહુનાથનાં જડિયાં. સુખ દુઃખ-ટેક.
 નળ રાજ સરખો નર નહીં, જેની દમયંતી રાણી;
 અર્ધે વસ્ત્રે વનમાં ભમ્યાં, ન મળ્યાં અન્ન ને પાણી. સુખ દુઃખ.
 પાંચ પાંડવ સરખા યંધવા, જેને દ્રૌપદી રાણી;
 બાર વરસ વન ભોગવ્યાં, નયંણે નિદ્રા ન આણી. સુખ દુઃખ.
 સીતા સરખી સતી નહીં, જેના રામજી સ્વામી;
 રવણુ તેને હરિ ગયો, સતી મહા દુઃખ પામી. સુખ દુઃખ.
 રાવણુ સરખો રાજ્યો, જેની મંદોદરી રાણી;
 દશ મસ્તક છેદાઇ ગયાં, અધી લંકા હુંટાણી. સુખ દુઃખ.
 હરિશ્ચન્દ્રરાય સતવાદિયો, તારાલોચનિ રાણી;
 તેને વિપત્તિ બહુ પડી, ભર્યા નીચ ઘેર પાણી. સુખ દુઃખ.
 શિવજી સરખા સત્તા નહીં, જેની પાર્વતી રાણી;
 ભોળવાયા બીલડી થકી, તપમાં ખામી ગણાણી. સુખ દુઃખ.
 સર્વ દેવને જ્યારે બિડ પડી, સમર્યા અંતરજામી;
 ભાવટ ભાંગી બૂધરે, મહેતા નરસેંથો સ્વામી. સુખ દુઃખ.

૫૭ ડમું.

જે ગમે જગતગુરુદેવ જગદીશને, તે તણો ખરખરો ફેક કરવો;
 આપણો ચિંતવ્યો અર્થ કાંઈ નવ સરે, ઉગરે એક ઉદ્દેગ ધરવો. ટેક.

નરસિંહ મહેતા.

હું કરું હું કરું, એજ અજ્ઞાનતા, શકટનો ભાર જેમ જ્ઞાન તાણે;
 સ્ત્રિ મંડાણ છે, સર્વ એણીપેરે, જેગી જેગેશ્વરા કાષ્ઠકે નાણે. જે.
 નીપજે નરથી તો, કોઈ ન રહે દુઃખી, શત્રુ મારીને સૌ મિત્ર રાખે;
 રાય ને રંક કોઈ દૃષ્ટે આવે નહીં, ભવનપર ભવનપર છપ્ર દાખે. જે.
 ઝડપ લતા પત્ર યજ્ઞ કુલ આપે યથા, માનવી મૂર્ખ મન વ્યર્થ શોષે;
 જેહના ભાગ્યમાં, જે સમે જે લખ્યું, તેહને તે સમે તેજ પોહાંચે. જે.
 સુખ સંસારી મિથ્યા કરી માનજે, કૃષ્ણ વિના ખીનું સર્વ કાચું;
 જુગલ કર જેડી કરી, નરસૈયો એમ કહે, જન્મ પ્રતિજન્મ હરિનેજ નાચું. જે.

[These last two pieces (6 and 7) are said to have been written in order to console his daughter, Kunvarbai, after his wife and his only son had died within a short interval of each other.]

૫૬ ૮મું.

હું રે વાણોતર તારો શામળિયા, હું રે વાણોતર તારો રે;
 પેહેલે રે પાસે લખો લક્ષ્મીવર, અનંતનો દાતારો રે. શામં હું
 આ કલજુગમાં પેઢી તમારી, ના ધરો અંગ ઉધારો રે;
 નરસૈયાના સ્વામીને કહેજો, હુંડી મારી શીકારો રે. શામં હું

૫૬ ૯મું.

શીકારજો શામળા આ સેવકની હુંડી, શામળશા શેઠ સુગળુ રે;
 જો કાર જશે વહાલા નરસૈયા કરું, તે પહેલા જશે પ્રાણુ રે. શીકાં
 તેલ કદામાંથી તાર્યો રે સુધન્વા, ગુણુકાને ઓધારી રે;
 મંજરી બચ્યાં વહાલે બળતાં ઉગાર્યો, એવી લીલા છે તમારી રે. શીકાં
 દ્રુવ પ્રહલાદ અંબરિષ ઓધારિયા, ગૈતમનારી તારી રે;
 નારાયણનું નામ લેતાં અજમેળ તાર્યો, એવી લીલાપર મેં વારી રે. શીકાં
 અધમ ઓધારણુ, દુષ્ટવિદારણુ, ભક્તવત્સલતા ભલી તારી રે;
 નરસૈયાની હુંડી સ્વીકારી, લજ્જા રાખજો મોરારી રે. શીકાં

જીવનસ્મૃતિ.

સામળદાસનો વિવાહ.

પદ ૧૬.

મરમ વચન કલાં મુજને ભાભીએ, તે મારા મનમાં રલાં વળુધી;
શિવજી આગળ જઈએક મનોરથ, સ્તુત્ય કાઢી દિવસ સાત સુધી. મં
હરજીએ ધરી, દીન જાણી કરી, પ્રગટ દરશણ દીધું શ્વપાણી;
તારી ભક્તિ ઉપર હુંજ પ્રસન્ન થયો, માગરે માગ મુખે વદન વાણી. મં
ગદ ગદ હું બોલી શકું નહીં, મસ્તક કર ધર્યો મુગ્ધ જાણી;
અચેત ચેતન થયો, ભવતણો અથ ગયો, સ્તુતિ ઉઠી માહરી આદવાણી. મં
તમને જે વક્ષભ હોય જે દુર્લભ, આપોરે પ્રભુજી મુને દયા રે આણી;
ગોપનાથે મુને અભે પદ આપીયું, નરસે હરિસ રહ્યો વખાણી. મં

પદ ૧૭.

ઉમીઆધીશની મુજને કૃપા હવી, જે જોરે માહેરું ભાગ્ય મોટું;
કાઠી હુતો તે કુંજ થઇને ઉઠયો, પૂરણ બ્રહ્મશું ધ્યાન ચોહોટયું. ઉં
હાથ જાલ્યો મારો પારવતી પતે, મુક્તિ દરશન મુને સઘળી દેખાડી;
કનકની ભોમ વિદુમના ચાંબલા, રતન જડીત તાંહાં મોહોલ મેડી. ઉં
ધર્મસભા જહાં, ઉગ્રસેન તહાં, સંકરપણજી સંગ બેઠા;
તાંહાં વસુદેવ ને દેવકીનંદન, રાજરાજેશ્વર કૃષ્ણ બેઠા. ઉં
અકૂર, ઓધવ, વિદુર ને અરજુન, શીઘ્ર ઉભા થયા હરને જાણી;
સોળ સહસ્ત્ર સાત આઠ પટરાણીઓ, મધ્ય આવ્યા તાંહાં શ્વપાણી. ઉં
ધામને જઈ મળ્યા, આસનેથી ચલ્યા, કર જોડીને કૃષ્ણે સનમાન દીધું;
બેસે કહી આસને જોગ્યપતિને મળી, આજ કારજ મારું સકળ સીધું. ઉં
ભક્ત આધીન તમો છો સદા ત્રિકમા, પ્રસન્ન થઇને શીવ બોલ્યા વાણી;
ભક્ત હમારો જૂતલલેકથી આવીયો, કરો તેને કૃપા દીન જાણી. ઉં
ભક્ત ઉપર હવે દષ્ટ કરુણા કરો, નરસેયોને નિજ દાસ થાપો;
તેજ વેળા શ્રીહરીએ મુજને કરુણા કરી, હસ્ત કમલ મારે શીશ ચાંખ્યો. ઉં

પદ ૩૭.

શીખ માગી પછી હરીહર બેહુ મળ્યા, મુજને શ્રીદારકા માંહે રાખ્યો;
અંતરપુરમાં મુજને તેડી ગયા, વૈભવ કૃષ્ણનો સરવ દાખ્યો. શી.

નરસિંહ મહેતો.

શરદ પુનમતણો દિવસ તહાં આવીયો, રાસ મરયાદનો વેણુ વાધ્યો;
 રૂમણી આદિ સહુ નારિ ટાળે મળી, નરસૈયે તહાં તાલ સાધ્યો. શી.
 પુરુષ પુરુષારથ લીન થયું માહરું, સખી રૂપે થયો ગીત ગાવા;
 દેહ દિશા સૌ ટળી, ગોખીમાં ગયો મળી, દૂતી થયો માનનીને મનાવા. શી.
 હવે મેં ભાવ રસભેદના જાણીયા, અનુભવના રસગસ થાતાં;
 પ્રેમે પીતાંબર આપીયું શ્રીહરી, રીઝીયા કૃષ્ણજી તાલ વાહાતાં. શી.
 મળતણી લીલાતું આઘ દરશણુ હવું, અરુણ ઉદે શંખનાદ કીધો;
 રૂમણી આદિ સહુ નારી તૃપ્ત થઇ, રામાએ કંઠથી હાર દીધો. શી.
 ધન્ય તું, ધન્ય તું, એમ કહે કૃષ્ણજી, નરસૈં ભગત મુજ તોલ જાણ્યો;
 મળતણી નારી જે ભાવશું ભોગવે, તેહને પ્રેમશું સહેજ માણ્યો. શી.

પદ ૪થું.

નગર શ્રીદારકા રાય રણુછોડજી, નિત નવા શુભ શણગાર સાજે;
 તાંહાં વસુદેવ ને અકૂર ઉદ્ધવ, ભકતવત્સલ જાહાં ખીરદ ગાજે. ન૦
 કાટિ પ્રકાશતું તેજ વ્યાપી રહ્યું, રવિ શશી જ્વેત ઉઘોત ભાસે;
 દધિસુત અર્ક તે કોણુ તાહાં બાપડા, કાટિ રવિ કાંતિ નખમણી પ્રકાશે. ન૦
 માસ વીતી ગયો, જાણીએ પણ થયો, કીધી મેં પ્રાર્થના શીસ નામી;
 જે રસ અનુભવ્યો ગાઉં તે નિત નવો, પ્રગટ ભૂતળ કરું અંતરજામી. ન૦
 ધન્ય તું, ધન્ય તું, એમ કહે શ્રીહરી, ધન્ય તું નરસૈયા ભકત મારો;
 હું તું બે મધ્યમાં ભેદ નહિ નાગરા, શ્રીમુખે શું કહું ગુણુ તારો. ન૦
 જે રસ ગુપ્ત બ્રહ્માદિક નવ લહે, પ્રગટ ગાજે તું હુંને વચન દીધું;
 નિશ્ચે રાખી નિરભય થઇ માનજે, દાસને અતિ સનમાન દીધું. ન૦
 મૂતલમાહે જે પાપવિણુ માનવી, સુણે ભણે અનુભવે ભાવ આણી;
 તે પદ દુર્લભ વધકુંડ પામશે, માન માહરું કહું વેદ વાણી. ન૦
 તારી નિદા તેણે મારી નિદા કીધી, નરકના જીવ તે નરક વહેશે;
 પુણ્યના જીવ તે ધન્ય જાણી કરી, નરસૈયાનાં પદ પ્રેમે ગ્રહશે. ન૦
 ગોમતી સ્નાન દરશન શ્રીકૃષ્ણતું, કાટિ અથ ત્યાંય તો સઘ નાસે;
 હેતશું રાખીયો નરસૈયાને તાહાં, અકૂર ઉદ્ધવ દાસ પાસે. ન૦

જીવન સ્મૃતિ-સામળાસનો વિવાહ.

૫૬ ૫૫.

શીખ દીયો હુંને શામળા શ્રીહરી, પરોક્ષ ભજન હું કરું તમારું;
સેવક સ્વામિનો ધરમ પણ એહ છે, તે થકી કાર્ય સરશે મારું. શી०
નયણે આંસુ ભર્યા જડુપતિ જાહે, દીર્ઘ શીખ મુજ પ્રાણ વાહલા;
રૂઝભણી પાસે તેડી ગયા ભુવેનમાં, હરતે કમળીયે મારા હાથ જાહ્યા. શી०
દાસ ચંચલ થયો, ઘર ભણી ચાલવા, જે તમે આગના દીઓ શામા;
કિમ કહું મુખથી, વાણી પોહોયે નહીં, રાખજો સ્નેહ એમ વદતાં રે શામા. શી०
હેતથું રૂઝભણી બોલીયાં મુજ ભણી, ગુમ એક વાત હું કહું રે તમને;
પુત્રનું પગરણ કરી તેડજો સંગ હરિ, ભૂતલલોકે જેવાતણી હોંશ અમને. શી०
પાણિશ વચન માતાજી તમતાણું, નિશ્ચે જાણી સોના ગાંઠ બાંધી;
શીસ નમાવીને ત્યાં થકી નીસર્યો, પૂરણુજ્જ્વલ્યું પ્રીત સાધી. શી०
સંકરપણુ અકૂર ને ઉદ્ધવ, પારથ ભેટીયો હેત આણી;
મુહૂર્ત એકમાં ભૂતલ આવીયો, બાલિ આગ્યા નરસૈયો જાણી. શી०

૫૬ ૬૬.

ધન્ય બાબી તમે, ધન્ય માતા પિતા, કષ્ટ જાણી મને દયા રે કીધી;
તમારી કૃપા થકી હરિહર ભેટીયા, કૃષ્ણજીએ મારી સાર લીધી. ધ०
સ્તુતિ કીધી ધણી, સમરીયા શ્રીહરી, ગૃહસ્થના ધરમ મરમ આણી;
મંદિર લીધું જહાં નાત છે નાગરી, સુખદુઃખ કરમયા ભોગ જાણી. ધ०
લક્ષ્મી નાથની નીત્ય સેવા કરું, સાધુનો સાથ જહાં આવે ધાઈ;
આણી દયા મન બાવણું વીનવું, લેય પ્રસાદ કીરતન ગાઈ. ધ०
પુષ્પ આગ્યું હુંને નાથ લક્ષ્મીતણે, સાચું સુપન મેંહે દ્રષ્ટ દીધું;
લક્ષ સેવાતણાં નામ કીરતન કરો, નરસૈયાને મન લાગ્યું મીઠું. ધ०

૫૬ ૭૫.

હરિ ગુણ ગાય ને ન મળે ખાવા તાંહાં, હરિની ઈચ્છાનો સંતોષ લાવી;
કરમયા ભોગ દેહે ભોગવે છૂટકો, નીપજો સરવથા હોય ભાવી. હ०
ઘેર દારા એક સુંદરી સાધવી, હરિઅંશ તો એને અધીક વાહલો;
નહીં કાંઈ વેગ વિચાર મનમાં ધરે, ન લહે પરપંચ સ્ત્રીનો ચાળો. હ०

નરસિંહ મહેતા.

એક છે પુત્ર ને એક પુત્રી થઈ, તેનું મામેરું પુરું લક્ષ્મીનાથે;;
 સુતતણું નામ તે દાસસામળ ધર્યું, વિવાહમાં કૃષ્ણજી રહેશે સાથે. હ૦
 હાલશ વરશ વીતી ગયાં કુંવરને, કામની આવીને ઊભી પાસે;
 આપણું ધર તો આદી મોટું ધણું, નિરધન વિવાહ તે કેમ થાશે. હ૦
 દુઃખ મકર કામિની, વાત સુણુ ભામિની, પુરંશે મનેરથ કૃષ્ણ કામી;
 ધ્યાન ધર કૃષ્ણનું, રાખ મન કૃષ્ણનું, સાર કરશે નરસૈયાઓ સ્વામી. હ૦

૫૬ ટ્યું.

મદન મહેતા વડનગરમાં રહે, અધિપતિ રાયનો કહાવે નામી;
 વાતના અવર જે કોટિ આવી મળે, થાય સામે ઉભો માન પામી. મ૦
 ઘેર તેને એક નારી છે પતિવ્રતા, આગના સ્વામિની નિત્ય પાળે;
 કરમયા વેહેવાર ને ધરમમાં નિત્ય રહે, નાગરી નાતની રીતે ચાલે. મ૦
 એક સુતા તેને વશ્લભ અતિધણું, નિત્ય પ્રત્યે બોલતી મધુર મીઠું;
 આઠ વરસ વહી ગયાં બાળાને, રૂપ કન્યાતણું તો તે દીઠું. મ૦
 ધાઇને તેડીયા દીક્ષિત ગોરને, સાંભળો સ્વામિ એક વાત માહરી;
 કન્યા સમય વહી જાય પુત્રીતણો, બોળી લાવો વર જોગ નારી. મ૦
 નગર મધ્યે નથી જોગ કન્યાતણો, જીરણુધડ તમે જાવો ચાલી;
 વેહેલમાં બેસીને સંગ સેવક લીયો, રૂડી પેરે રહેજો હાલીચાલી. મ૦
 સગપણુ શોધજો એક ગોત્રજી ચિના, હોય ઘટતું તહાં વાત કરજો;
 મોટેરું ધર ન હોય શમેવડી કુળનો, આચાર હોય તાહાં રનેહ ધરજો. મ૦
 બણ્યો ગણ્યો વર ચતુર ને શોભતો, સામુદ્રિક લક્ષણુ હોય જોને;
 ગોર પિતા વચ્ચે ભેદ નવ આણીયે, મન વસે સહી કરજો તેને. મ૦
 ક્રીધા વીધાય તહાં દીક્ષિત ગોરને, ચાલીયા શીઘ્ર તે ઘડ આવ્યા;
 નાગરી નાતના સરવ આવી મળ્યા, નરસૈયાને મન ભડા રે ભાવ્યા. મ૦

૫૬ ટ્યું.

આવ્યા છે દીક્ષિત વાત ચાલી તહાં, વર જોવાતણી ખાંત મારે;
 એમ જાણી સહુ હેત રાખે બહુ, તેડી લાવે ને બેસાડે પાટે. આ૦

જીવનસ્મૃતિ-સામળદાસના વિવાહ

ખટરસ ભોજન નિત્ય કરે નવાં તહાં, એક ખીજ માંડે તાણાતાણી;
તેડીને રિદ્દ દેખાડતાં ધર તણી, નાગરી નાતમાં રહ્યા છે રે માણી. આં
વર શણગાર તે નિત્ય નવજા ધરે, નવજ આશુપણ અંગ પેહેરે;
ગોર પાસે જઈ સરવે ટાળે મળે, કામનીયો જેમ કંથ હેરે. આં
ધનવંત ત્યાંહાં કુલાચાર દેખે નહીં, નિરધન તે કુલવંત કહાવે;
સામુદ્રિક પણુ નહીં તે પુરુષમાં, કાહોજ દીક્ષિત મન કેમ આવે. આં
પાછા વળી તતપર થયા ચાલવા, એસવા વાહન સંજળ કીધું;
નષ્ટ ત્યાંહાં નાગરી કીધી ત્યાંહાં ડેકડી, નરસહીવાનું નામ પ્રસિદ્ધ લીધું આં

૫૬ ૧૦મું.

સાંભળો દીક્ષિત કહું એક વીનતી, મેહેતાજી નામ પ્રસિદ્ધ જાણે;
કુળપાવન સદા મોટપણું તહાં, ધર્મ આચાર ને ચતુર જાણે. સાં
ધેર તેને એક સુંદરી તારણી, સાધવી નારી કુળવંત કહાવે;
જાત નાગરશ્રી રહે ધણું વેગળો, ભગત ઉપર ધણો ભાવ લાવે. સાં
રાખે વેહેવાર સાચા કરી સરવશું, લીધે દીધે નવ ભાજે કાડી;
જોધ્યે તે સહુ લાવી દીધે રોકકું, રાખે છે દ્રવ્ય ધર માંહે જોડી. સાં
મેહેતાજી છે ભલો બાંધશે પોટલો, પુરશે મનોરથ સરવકેરો;
જુઓ વિચારી તપાસીને વારતા, સદળ થાય જેમ ગોર ફેરો. સાં
એક પુત્રી તેનું નામ તે કુંવરી કહે, પુત્ર પણુ એક છે રતન તોલે;
ભણ્યો ગણ્યો ને શુણ્વંત ઠીશોરવય, તાતને દુર્લભ મધુર ખોલે. સાં
નાત નાગરતણી ધડમાંહે છે ધણી, પાછા વળી કેમ દહએરે જવા;
દીક્ષિત મન લલચાવીયું નાગરે, ધાઈ મેહેતાતણે ધેર લાવ્યા. સાં
મેઠા હતા તે સધળા બિભા થયા, ભલે આવ્યા કહી માન દીધું;
નરસહીયા તમે કરો કૃતારથ, આપી આસન ચણેદક લીધું. સાં

૫૬ ૧૧મું.

દીક્ષિત મન પ્રસન્ન થયા ધણું, સાંભળી મેહેતાતણી ભગતી જાણી;
એવડો મહાતમ નવ લલ્લો તમતણો, મેહેતાજી મંદિરના આવ્યા તાણી. દિં

નરસિંહ મહેતા.

ભલે નાગરે ભાળ કહી તમતણી, હરિજન નિરખતાં મન રીઝે;
 શીઘ્ર તેડો તમો તમ પુત્ર જોધએ અમો, જેથા સૌ એક કાર્ય સીજે.. દિં
 સુતને તેડાવીયો આવી જોભો રહ્યો, વદનની કાંતિ તે અધિક શોભે;
 દીસે વીચીક્ષણ સામુદ્રિક લક્ષણ, જોધ દીક્ષિતતણું મન લોભે. દિં
 ધન્ય મહેતા તમો કુળ પાવન કર્યું, નાગરી નાતમાં રાખ્યું હેઠું;
 મ્હારું ને ત્હારુંમાં જગત ખડી રહ્યું, હરિ વિના વાત તે સૂત પ્રીછું. દિં
 ભગત મહીમા કહ્યો ભાગવતમાં રહ્યો, પુરાણ ગીતા સુણીવેદ વાણી;
 વિષ્ણુના ભગત તે અમલ હોયે સદા, સંગ કીધે શુદ્ધ થાય પ્રાણી. દિં
 ભવના કારણ કૃષ્ણ ખેઠા કરે, કષ્ટ પડે તાંહાં આવે ધાય;
 અષ્ટ મહાસિદ્ધ તે ઘેર ખેડા બરે, ભવતણા ભયથી એમ અભય થાય. દિં
 મદન મહેતા વડનગરમાંહે વસે, વજર છે રાયના સુણોરે વાત;
 પુત્રિ તેની ધણી રતન છે સુંદર, તેને વિવાહતણી ઝાઝી ખાત. દિં
 જોગ કન્યા, વર દહીમાં ખેસીયો, શ્રીફળ આપીયું આજે તમને;
 મહેતાજી હા ભણ્યો આજ દિન શુભ ધણો, મુખ મીઠું કરાવેની અમને. દિં
 સુણી ગદગદ કંઠે થયો નરસહીયો, પાળ્યું વચન જે દીધું રામા;
 ધર ખેડે જોની વરનાં માગાં કરે, પૂરશે કોડ તે વચન શામા. દિં

પદ ૧૨મું.

મહેતાજી કહે સુણો તમે દીક્ષિત, હા ભણવી કાંઈ નથીરે કામ;
 અમે છું રંક ને રાયજી છો તમો, વિવાહ દીસે રડો ખરયે દામ. મેં
 તેની મુને લવલેશ ચિંતા નથી, જેને માથે લક્ષ્મીનાથ ગાળે;
 આવે અવસર અવસર નહીં ચૂકશે, કારણ કરશે પોતાની લાજ. મેં
 હા ભણ્યા મહેતાજી તેજ વેળા તહાં, મનમાં હરખ પામ્યાં છે મહેતી;
 પહોનાતું પગરણ કારમું આવીયું, જો જો ઈચ્છા હરી એમ કહેતી. મેં
 તેડવું કુટુંબ ને જાન સહુ બહુ, આવી મળીયું સહુ ટોળે ટાળી;
 તેલ કુસેલ ને અતરનાં છાંટણાં, કેશર કુકમ રહ્યાં છે રે ઘોળા. મેં
 શ્રીફળ લઈને આપ્યું છેરે હાથમાં, માલતીઓ મંગળરે ગાય;
 વાજે વાજિત્ર ને રંગ જામ્યો ઘણું, હરિજનને મન હરખ થાય. મેં
 વસ્ત્ર આસન કીધું મહેતાજીએ, અમને મોટા તમે આજ કીધા;
 નરસહીયો મનમાં હરખ પામી રહ્યો, ફાણ પાન વેઠ્યીને દીધા. મેં

જીવનસ્મૃતિ-સાંભળદાસનો વિવાહ.

પદ ૧૩૩.

શીખ માગી તવ દીક્ષિતજી વળ્યા, વડનગરમાં જન્મે પોહોંતા;
મદન મેહેતાને દીધી વધામણી, નાગરી નાતમાં થયા સમેતા. વીં
પુછે મેહેતોજી મેહેતી મળા લુવનમાં, કાહોજી દીક્ષિત વરતું શું નામ;
માતપિતા કુટુંબ વરજીતણું, કેહેજે જથારથ કેવું ધામ. શીં
નાગરી નાતમાં આદ મોટું ધર, કુળ પાવન ને સરવ જાણે;
કુળ પાવન ને ઉજવળતા અતિધણી, મેહેતોજી નિત્ય આનંદ માણે. શીં
ધેર અખળા તેતું નામ માણક વદે, પુત્રી કુંવરખાઈ કહી બોલે;
સાંભળદાસ છે નામ કુંવરતણું, જોડ જોતાં કોઈ ના આવે તોલે. શીં
ભણ્યોગણ્યો વર ગુણવંત કીશોરવયે, શોભતું સારું મધુરું બોલે;
ચતુર વિચક્ષણ સામુદ્રિક લક્ષણ, મુખ તણી ક્રાંતિ તે શશિને તોલે. શીં
કુટુંબ આવી મળ્યું સરવે વાંચે ભલું, જોઈ તપાસીને કામ કીધું;
મેળ મળ્યા પછી જોશિ તેડયા તહાં, મેહેતોજીને શ્રીફળ હાથ દીધું. શીં
નરસહીં મેહેતો છે દાસ વિષ્ણુતણો, રાખે વેહેવાર ને બોલે સાચું;
તે જોઈએ તે પૂરે પુણીનંદ, હરિજનનું મન નથીરે કાચું. શીં

પદ ૧૪મું.

વાત કેહેતાં નરનારી ધરણી ઢળ્યાં, સાંભળી ચટકા ચિત્ત લાગ્યો;
કાંરે હે દૈવ તે દુઃખ અમને કર્યું, ગોર માખાપ થઈ કીધો ઠાગો. વા.
લોકમાંહે હવે થાશે હસારથ, નાગરી નાતમાં થાશે મેહેજું;
રંક પાસે કેમ રાયજી બેસશે, કોડી સાટે થયું રતન વેણું. વા.
સામી સુણો એક વિનતી મુજતણી, નારી નયણાં ભરી એમ બોલી;
દીક્ષિત મોકલી ફાક વિવાહ કરો, આપવું રતન તે ગુંજ તોળી. વા.
તાજ ફૂટે મળી સાધુ કિર્તન કરે, નાગરી નાતમાં થાય હાંસી;
ટાળો વિવાહ કાંઈ જોટ લાંછન નથી, પુત્રી દીધાતણી કંથ ફાંસી. વા.
દીક્ષિત મનમાં રોષ ભર્યા વદે, લવલવાટ કરો તો હું શાંસું;
મેળ્યો વિવાહ તાંહાં ના સરવે કહી, પ્રજી કહેતાં હવે થાય હાંસું. વા.
મેહેલી વિવાદને સુન બેસી રહો, કીધો વિવાહ હવે કેમ ફાક થાશે;
વાત સાચી કહું મિથ્યા હું નવ લહું, ગોર દીક્ષિતતણા પ્રાણ જાશે. વા.

નરસિંહ મહેતો.

શિવની કૃપા થકી વધકુંઠ ભાળાઈ, હરજીએ મસ્તક હાથ મેહેલ્યો;
હરિજન લોક તે તેની નિંદા કરે, કોટિ ઠહાપણુ છે નથી એ ઘેલો. વા.
નરસહીયાને સમતોલ કોઈ છે નહીં, નાગરી નાતમાં જોતાં જોડે;
મઃન મેહેતો પણ કાણુ તાહાં યાપડો, એહ સરખા પણ નાવે જોડે. વા.

પદ ૧૫મું

મદન મેહેતો તવ વારે છે તારુણી, જ્ઞાન સુણી મન શાંત કીધું;
દાક્ષિત ગોરને શીશ નમાવીયું, તમે કીધું તે અમો શ્લેશ લીધું. મં
અમતણાં ભાગ્ય જે સારો સગો મળ્યો, વૈષ્ણવનો હવે સંગ થાશે;
જનમના કોટિ સચીત પાતક હશે, ભગતને બેટતાં દુર થાશે. મં
થાવો ઉતાવળા તેડો નાગર ભલા, જોડી તેડો શુભ લગન મોટા;
લખો કંકાતરી તેડાવો વેહવાઇને, લાવશે જન સામાન ગોટા. મં
તેડું કુટુંબ વિચાર કીધો મળી, પેહોયશું લગન નીરધાર થાપો;
વિપ્ર એક નાતનો શીઘ્ર તેડી કહ્યું, જઈ જુનાગઢ હવે લગન આપો. મં
કંકાતરી જઈ હાથમાં આપજો, નરસહી મેહેતાજી નામ જેહનું;
જનમાં આવે તે સરવને લાવજો, કૃષ્ણજી અડયું નહીં રાખે કેહેનું. મં

પદ ૧૬મું.

સ્વસ્ત્રી શુભસ્થાન જીરણગઢી, શ્રી દામોદર રાયજી કેરું ધામ;
જેતણા ચરણની રેણુ દરશન કરે, સિદ્ધ થાયે સકળ અર્થ કામ. સ્વ.
અચ્ચના આન ઉપમાં નહીં ભગતને, તે થકી અધિકતા શુંરે આપું;
હરિજન હરિતણી એક છે ઉપમા, દ્વંદ્વ અજ ઇશથી અધિક થાપું. સ્વ.
તમો ઉત્તમોત્તમ છોડી રડી નાતમાં, તમ ઉજવળતા હું શી વખાણું;
હરિતણા જન તે છે સદા નિર્ભય, અડસઠ તીરથ કેમ જોડ આણું. સ્વ.
પરમ પૂજ્યા જોગ છો જગતમાં, ધન્ય મમ ભાગ્ય છે પૂજ્ય કહાવો;
સર્વ ઉપમા જોગ શ્રી કમળાપતિ, મમ વચન કરમગત ધ્યાન લાવો. સ્વ.
મેહેતાજી શ્રી પાંચની ઉપમા શી લખું, નામ નરસહીયો શિષ્ટ ગાજો;
લખીતંગ સેવક દાસ મદનજી, વડનગર માંહે નીવાસ જાજો. સ્વ.
કાઠી પરણામ સાધાંગ અવિધારજો, હુંને પોતાતણો દાસ જાણો;
સમાચાર દીક્ષિતજીએ કહ્યા, સાંભળી મન સંતોષ આણો. સ્વ.

અહીંઆં છે કુશળતા તમારી કૃપાયજી, ક્ષેમ કુશળતા હું નિત્ય વાંચું;
નાથ વિધાતાએ તમથું સગપણુ કર્યું, ત્યારનો મનમાં મહત રાચું. સ્વ.
અંકીને લગન લીધું છે જિતાવળું, માસ દિન ચાર રહ્યા છે આડા;
જનમાં તેડીને સરવને આવજો, લગન આડા કાંઈ નથીરે દહાડા. સ્વ.
વધશાખ સુદ દિન શુભ છે પંચમી, વાર ગુરુ લગન નિરધાર કીધું;
વાંચી કંકાતરી કુટુંબ તેડી કરી, મેહેતાએ વિપ્રને માન દીધું. સ્વ.
લીધો પરસાદ મહારાજ મનભાવતો, શીખ આપી રળીયાત કીધો;
પત્ર પડો અંતર લખી મોકલ્યો, તે લઈ વીપ્રને હાથ દીધો. સ્વ.
વિપ્ર પહોંચ્યા જુનાગઢમાં જઈ, મદન મહેતાએ ઘેર વાત જાણી;
પત્ર આપી પાછે વલ્યો ઘર જાણી, નરસહીએ સમર્થા સારંગપાણી. સ્વ.

પદ ૧૭મું.

મેહેતાજી પ્રત્યે તવ બોલીયાં કામની, વિવાહ આવ્યો હવે દિવસ થોડે;
ઘરનીમાંહે હુંતો કાંઈ દેખું નહીં, આવે સગાં રહ્યાં મુખ મોડે. મે.
કુંકમ નાડાં સોપારી ને શ્રીફળ, નથી હજી કાંઈ નિરધાર શોધો;
નામ સ્મરો હરિ આજસ પરહરી, કાં એસી રહ્યા બુદ્ધિ બોધો. મે.
મેં શેઠ ધાર્યો એક વૈષ્ણવજનને, લીધાદીધાને વેહેવાર સાંધો;
અડચું રહેશે નહીં કામ વિવાહતાણું, તેણે ચંચળ થઈ કડ આંધો. મે.
શેઠ મમ સાંભળો સરવથી છે બલો, રાખ વિશ્વાસ તે દેશે આણી;
નરસહીયો નાગર રંક છે આપડો, કરશે સંભાળ પોતાનો જાણી. મે.

પદ ૧૮મું.

સાંભળો સ્વામી હું દીન વાણી કહું, કૃષ્ણે જો કાજ કીધાં છે કાહાના;
કહી દાખો જેણે ધીરજ રહે મુને, નામ મનોરથ કીધાં તેહનાં. સાં.
વેદ પુરાણથી મન સાચે લહો, પાતતપાવન એવું નામ જાણે;
ગ્રાહે ગ્રહો ગજરાજ મૂકાવીયો, ભક્તવત્સલ પ્રભુ આવ્યો ટાંણે. સાં.
ભક્ત પ્રહ્લાદનાં કષ્ટ નિવારિયાં, રૂપ નરસિંહ થઈ સાદ દીધો;
આપ દુર્વાસાથી અમરિખ રાખિયો, ભગતને કાજ અવતાર લીધો. સાં.
વીપ ટાળી વીખીયા કરી વીણજીએ, દાસ ચંદ્રહાસને સઘ ઉગાર્યો;
વિપ્ર અજભીલ તે ઘેર ગુણકા રહે, નામ લેતાં તેને ટપક તાર્યો. સાં.

રાજકુંવર હુતો પાંચ વરસતણો, માનાં વચને હરિ ધ્યાન કીધું;
વધકુંઠ નાથ વેગે તાંહાં આવીયાં, અવિચલ રાજ તેનેરે દીધું. સાં.
ભીલડી વ્યાધ અધમ ઓધારીયાં, ભક્તવત્સલતણું ગિરદ જાણી;
હજી પરતીત આવતી નથી તુજને, ભણે નરસહીયો તે વેદવાણી. સાં.

૫૬ ૧૯મું.

રાખ વિશ્વાસ તું મન વિષે તારુણી, જાઉં દુવારીકાં શ્રીકૃષ્ણ પાસે;
શીખ મુજને દીયો ચાલવા સજ થયો, માહરે મન આનંદ થાશે. રા.
ધન્ય તે ભાગ્ય જે ધાધ ભેટે જઈ, રાયરણુછોડજીને શીશ નામી;
દુર્લભ ભગતને સુલભ થઈ મળ્યો, વાંછિત ક્ષણ દિયો અંતરજામી. રા.
ચાલતાં સનમુખ મુક્તપુરી જહાં, પદેપદે કીલમીશ કોટિ નાહાસે;
ગોમતી સ્નાન જેણે કર્યું પ્રેમશું, યમતણા કિકરા સઘળા નાહાસે. રા.
ભાગ્ય મોટું જેજે મૂરખાં માનવી, શ્રીકૃષ્ણ ધામ જાય છે ચાલી;
જીવનમુક્ત તે થઈ રહે સર્વદા, હરિને ભજે પરપંચ ટાળી. રા.
દીકુંઠે શીખર દેહેરાંતણું. દૂરથી, નરસહીયાને મન આનંદ વાધ્યો;
નાહી શ્રી ગોમતી નિરખવા શ્રી જદુપતિ, પૂરણુ બ્રહ્મશું પ્રેમ સાધ્યો. રા.

૫૬ ૨૦મું.

અંતરજામીએ જાણી છે વારતા, આવીયો દાસ નિજ ભક્ત ચાલી;
હીને ધાયા છે ભગતને ભેટવા, હાથ જાલી તેડ્યો મંદીર ચાલી. અં.
પ્રેમશું મૂજને પાટ પધરાવિયો, ગદગદ કંઠે હું અચરજ પામું;
કનકઆસનપર મુજને ખેસાડિયો, પાણુ જેડી રહ્યો શીશ નામું. અં.
હરિતણા ચરણની રેણુ મુસ્તક ધરું, કાંણુ હું રંક રણુછોડ જોડે;
ભક્તવત્સલ પ્રભુ ભક્ત આધીન છો, ભક્તના પૂરયા છે કોડ કોડે. અં.
રુકમણી આદિને ચરણુકમળે નમ્યો, શ્રીમુખથી બોલીયાં મધુરી વાણી;
અમ સરખું કાંઈ કારણ જિયરો, કેમ આઘ્યા ફરી પ્રેમ આણી. અં.
દાસના પુત્રનું પગરણુ આવીયું, વિવાહ કીધો વડનગર માંહે;
આવી કંકોતરી નાતને નોહોતરી, દિવસ યોડા રહ્યા જાવું ત્યાંહે. અં.
વચન આપ્યું કમલાપતિ મૂજને, તે હરી અવસર આજ પાળો;
લક્ષ્મીજી સહિત તહાં નાથ પધારીયે, દાસ નરસહીયાની સાથ ચાલો. અં.

૫૬ ૨૧મું

રુકમણી સાંભળો દાસની વીનતી, મુખથી કહો તેવું કામ કીજે;
ભગતની ભીડમાં હું રે મુઝાઈ રહ્યો, જે કહો તે અમો શીશ લીજે. ર.
અંતરજામી પ્રભુ સરવ તમો લહો, કામ કીધાં ઘણાં સંત સાટે;
ધાઈ જડયા પરિયંકને પરહરી, ધ્રુવ પ્રહ્લાદ ગજરાજ માટે. ર.
ભગતને કાજ પ્રભુ ઉદક કાવડ ભરી, નામાનું છાપરું છાઈ દીધું;
પારથસારથ થઈ રથ ખેડીયો, નાઈનું કામ વણ પૂછે કીધું. ર.
વારી વાયુ થકી ગોકુળ રાખીયું, વૈદ નામ થકી રાખી મુને;
રાજસહી વિખે નીચ કારજ કર્યું, ત્યારે પૂછ્યું નહીં આવી હુંને. ર.
ભગત તમારા ને છો તમે ભગતના, ભગત વિના પરપંચ ખોટો;
ભગત નરસહીયાની ભીડ ભાંજે જઈ, નાગરી નાનમાં થાય ખોટો. ર.

૫૬ ૨૨મું.

શ્રીકૃષ્ણજી કહે ધન્ય રામા તમો, ધન્ય છે ભાગ્ય જે ભક્ત માનો;
ભક્તને તોલે કોઈ નથી ભામિતી, તનમન પ્રાણથકી અધિક જાણો. શ્રી.
ભક્તને કષ્ટ તે અમારે કષ્ટ છે, સંત જાણે તહાં અમારે જાણું;
ખોલ દીધો હરી નિશ્ચે કીધો ફરી, લક્ષ્મી સહીત હું સંગ આવું. શ્રી.
જન જોડી તમો ગઢ થકી ચાલશો, શીઘ્ર આવું અમો દાસ તોલે;
ચક્રદ ભુવનતણે નાથ શ્રીકૃષ્ણજી, ભક્ત આધીન થઈ એમ ખોલે. શ્રી.
હેતે ઉઠાડીઓ દીન હું દાસને, તેલ ફૂલેલ મદન કીધું;
ઉણ્ણોદક લઈ સ્નાન કરાવીયું, પીતાંબર પહેરવા આણી દીધું. શ્રી.
કનકની પાવડી રતન હીરે જડી મઢી, મેહેલીને દાસ રહ્યા છે અજગા;
છાપન ભોગ શ્રીકૃષ્ણ આરોગીયા, રસનાએ કાટિક સ્વાદ વળગ્યા. શ્રી.
હેતયું રુકમણી પ્રીછેછે મૂળને, મહાપ્રસાદ હું રહ્યો ચાખું;
ચક્રદ ભુવનતણું સુખ તહાં શું લઈ, કૃષ્ણનો વૈભવ સર્વ દાખું. શ્રી.
આયમન લેધને શીઘ્ર ઉભો તાહાં, મુખનું તંખોલ શ્રીકૃષ્ણે આપ્યું;
ધન્ય મમ માગ્ય ભૂતલોકશું માનવી, રંકને લઈ જ્યમ રાજ થાપ્યું શ્રી.
પરંથક ઉપર મુજને પોઠાડીયો, શ્રીકૃષ્ણ વીજણો લઈને કરેરે સેવા;
ભણે નરસહીયો એની સ્તુત્ય શું કરું, ભક્તવત્સલ એહેનેજ કેહવા. શ્રી.

ઊઠી ઉભો થયો પાણુ જોડી રહ્યો, શીખ આપો પ્રભુ ઘેર જાવા;
ચત્રગુજ ચાર સેવક લઈ આપીયા, દાસ મનોરથ પૂરણ થાવા. જી.
એક અન્નપૂર્ણા ઇચ્છા ભોજન દીયે, વસ્ત્ર વાહન દીયે એક બીજે;
રત્ન હીરા હેમ ચોથો તે આપશે, રીઘ સીધનો પતિ છેરે ત્રીજે. જી.
સુંદર રથ એક શ્રીહરી સામળે, ભક્તને એસવા સજ્જ કાઢો;
વસ્ત્ર પ્રસાદિ શ્રીચંગતું આપીયું, તુલસીની માલ પ્રસાદ દીધો. જી.
અંત્રીક્ષ મારગે અમો પણુ આવયું, સઘ ચાલો એમ કહ્યું હીયાંથી;
ગદગદ કંઠે દાસને વળાવીયો, સેવક સંગ દીધા છે ત્યાંથી. જી.
મુહુરત એકમાં આવીયો ઘર ભણી, કામતી કંથતી વાટ જૂએ;
મનમાં ફૂલીને હર્ષ પામી રહી, તારુણી તનના તાપ ખૂએ. જી.
નવલ સ્થાનક હરિદાસ ઉતારીયા, નરસહીયે અતિ સનમાન દીધું;
શીખ દીધી રથ સારથી લઈ વળ્યો, શ્રીલક્ષ્મીનાથને જાણ કીધું. જી.

સ્વજન કુટુંબને નાત તેડી સહુ, મંડપ રચનાના ઠાઠ સાંધ્યા;
ચંદ્રવા વિવિધ પ્રકારના શોભતા, લગ્નકર્તા તોરણ બહાર બાંધ્યાં. સ્વ.
ગાલીયા જાજમ તક્રિયા સકલાદના, મંડપ સુગંધના બેહેક છાજે;
માનની મંગળ ગાય ટોળે મળી, વાજિત્રના નાદ બહુ ધોર ગાજે. સ્વ.
કંસાર ખાજાં જલેખી ને ઘેઅર, વિવિધ પરકાર પકવાન કાઢ્યાં;
સેવૈયા મોતૈયા દળીઆ લાડવા, બાવતાં ધૂત ને ખાંડ પીધાં. સ્વ.
મિષ્ટાન્ન ભોજન કુટુંબ સારુ કરે, દુરિજન લોક આશ્ચર્ય થાય;
જેહ જોઈએ તે સર્વ લાવી દીયે, જેને શિર છત્ર વધકુંડરાય. સ્વ.
કાલ સ્યામિ છે ગ્રહે દધિ શાંતિક દિન, ચોથો દિને સજ થાશેરે જન;
નાત મહાજનને ઘેર તેડાં કરે, પ્રાણીપતથી તે બહુ દેધને માન. સ્વ.
વણિક વેહેવારીયા સીમ ગરાસીયા, જાને ચાલ્યાની છેરે ખાંડ;
વસ્ત્ર વાહન જેને જોઈએ તે મળે, નરસહીયો સમરે શ્રીલક્ષ્મીકાંત. સ્વ.

૫૬ ૨૫મું.

કેશર અગર સૂગંધનાં છાંટણું, મંડપ રચના કહી નવ જાય;
નગરનું લોક તે સજ થયું જનમાં, કોણ નરનારી ને રંક રાય. ૩૦
અશ્વ સુખપાલ ને રથ મેગળ પુરી, વસ્ત્ર વાસણ લખિગાડે કસીયાં;
સુખડી મેવા પકવાન વિધવિધતણા, ડેહેરા તંબૂ કનાત તકીયાં. ૩૦
સુગંધ તીલક કરી વરજી નવરાવિયા, વિવિધ આભૂષણ અંગ કીધાં;
તેજી ભલો તેને ધુવરા ધમધમે, શ્રીફળ લેખને હાથ દીધાં ૩૦
શ્રી લક્ષ્મીનાથને ચણે જઈ નમ્યો, આજ્ઞા માગીને તે અશ્વ બેઠો;
શીશ નમાવીયું તાત નરસહીયાને, સ્વજન કુટુંબને નમ્યોરે હેઠો. ૩૦

૫૬ ૨૬મું.

સમય વિના શું સુધિ રહ્યા શ્રીહરી, નથી રેણી ને મધ્યાર્ન કહાવી;
પાછલો દિવસ તે ખટધડી નમી ગયો, લીધી નથી કાંઈ ભગત બાવી. સ૦
જન જોડી રહી નગરના દારમાં, સરવ મળી મારી વાટ જૂએ;
તમ વિના દાસના પ્રાણ તે કયમ રહે, ભક્તપત જાતે કેમ ખૂએ. સ૦
અમો છું રંક તમો રાય રણછોડજી, પ્રીત સમોવડ ચાલી જાય;
વિપ્ર હું દુરબળ લોક લગ્નમણી, જોડો જગજીવન હાંસી થાય. સ૦
ભુવન દસ ચારના ઈશ છો ત્રીકમા, નિધ સિધ મુક્તિ જાંઠાં ઘેર દાસ;
લક્ષ્મીના કાંત ને પૂરણ બ્રહ્મ તમો, અજ અમર સુરપતિ ઈશ આશ. સ૦
પ્રહ્લાદ નારદ સનક સનકાદિક, ઓધવ અરજીન ભગત સારા;
રંક જાણી પ્રભુ લાજે છો આવતા, નિરધન તોયપણ ભગત તારા. સ૦
તું ત્રિભુવન ધણી ભક્ત ચિતામણી, આધ તું અંત્ય તું સરવ કરતા;
તમ થકી વેગળા આસુરીમાં બળ્યા, શરણ આવ્યાનાણું દુઃખ હરતા. સ૦
માહરે સામળા શેઠ સમરથ ભલા, પ્રાણજીવન પ્રભુ ધન્ય સારું;
કરમના લેખ તે સહી મીટે તમથકી, નવ લહે ખિરદ ગોપાલ તારું. સ૦
માત તું તાત તું નાથ નારાયણ, સ્વજન તું સામળા સરવ માહારે;
પુત્રનું પાગરણ કૃષ્ણ તમથી થયું, લાડ લડાવીયાં હાથ તાહારે. સ૦
મિત્ર તું માધવા કંથ કમલાવર, તુજ વિના નાથજી કોહોને જાયું;
કરમયા ભોગ તે ભોગવે છુટીએ, કૃષ્ણ કરુણાવડે મોદ માયું. સ૦

નરસિંહ મહેતો.

તવ હરી ધાધ સેજ થકી ઉઠીયા, દારક દારક વદત વાણી;
ચાલ ચતુરા મુખ ચતુરભુજ એમ કહે, દુઃખ ધરે દાસ તે દોહલું જાણી. સં
કનક નંડિત મણી રથ આગળ કર્યો, અશ્વ જોડી હરિ પાસ લાવે;
રુકમણી સહિત પધારીયા શ્રીહરિ, મુનિવર જોગીને ધ્યાન નાવે. સં
અંત્રીક્ષ મારગે પલકમાં પરવર્યા, રથ તણી ગર્જના સર્વે જાણી;
અવર ખીજું કોઈ દષ્ટે દેખે નહીં, નરસહીયો નિરખે સારંગપાણી. સં

પદ ર૭મું

શીઘ્ર સુખપાલ મહેતોજી વેગે ચડી, વરજી શણુગારીને અગ્ર કીધા;
જન જોડી કરી ધરથકી નીસર્યા, હુંદુભીના તવ ઘોષ દીધા. શીં
પ્રથમ સમાગમ શુભ શુકન હવા, દાસના પુત્રની જન જાય;
ખાન ને પાન પકવાન મોદક ઘણા, ખટરસ ભોજન વાટે થાય. શીં
બાર દિવસ થયા જનને ચાલતાં, આવી પહોંચી વડનગર પાસે;
મદન મહેતાને વધામણીએ કહ્યું, જન આવી એક રાત વાસે. શીં
તવ હશી બોલીયા મદન મહેતોજી ત્યાં, જનની જુગતી તે કેવી ભાસે;
જોયું નીહાળીને સત્ય કહો વારતા, ઠાઠ કેવો રચ્યો વિખણદાસે. શીં
નવ કહું અનરથ કહું છું જથારથ, રાજપુત્રીતણું ભાગ્ય મોટું;
તમ થકી વૈભવ અધિક દીઠો ઘણો, પૂરણ પુન્ય આવીને ચોહોટયું. શીં
મલપતા કુંજર મસ્ત ચાલે તાંહાં, નવરંગ હોદા નીશાન ફરકે;
શત સુખપાલ તે રતન ડાંડે જડી, માતા કારીલ તુરી ચારુ ધરકે. શીં
ત્રણસેં તીસ રેવંત ત્યાં પાખર્યા, વીશ તો ખારના રથ જોડયા;
નીલા પીલા વળી લાલ કસૂખીયા, એક ખીજા ઉપર પરદા ઓઢયા. શીં
ધુધરુ ધમધમે ટોકટા ટમટમે, રમ ઝમ ધમ ધમ ધમ શબ્દ જાઠે;
ભલે ઘોડે ચડયા શોભે સુભટ ઘણા, સ્વાર પાળા તણી ફેજ છટે. શીં
જોડી નગારાંની ઊંટ ઊપર ધરી, અશ્વની જોડ ત્યાં ઝાંઝ વાજે;
તાળ મરદંગ સારંગી સોહામણી, જનની જુગત તે સખળ છાજે. શીં
નગરનું લોક તે કોઝક રહ્યું હશે, પણિક વેહેવારીયા લીધા ગોતી;
હાટ બેઠાં ભરી શહેરની શેરીયે, સહુ મળે વસ્તુ જે હોય જોતી. શીં

જીવનસ્મૃતિ-સામળદાસનો વિવાહ.

આજ સૂધી નથી સાંભળ્યું શ્રવણેયકી, જુગતી જગતમાં જન જોડી;
 ઇંદ્રના વૈભવથી વૈભવ અતિ ઘણો, મળો વેહેવાઇને જાઓ દોડી. શી.
 સાંભળી વિપ્ર મન માન દીધાં ઘણાં, હરખીયા મન સંતોષ પામી;
 નાતના અધિપતિ સરવ તેડાવીયા, તેડીયા રાયજી શીશ નામી. શી.
 નગર વેહેવારીયા અવર ગરાસીયા, ચમરધર સુભટ સહુ સંગ લીધા;
 કેસર કુંકુમ ને અત્તરના કળસીઆ, ફેફળપાન કર દાસ દીધાં. શી.
 માનનીઓ નવલ સરવ ટોળે મળી, મંગળ ગાય છે રથ ખેઠાં;
 ગડગડે દુંદુભિ સામૈયું સજ થયું, ખાય તંબોળ મુખ ખોલે મીઠાં. શી.
 આવી પહોંચ્યા ત્યાંહાં જન શોભે જહાં, મદન મેહેતો મનમાંહે હરખ્યા;
 ધાઈ ચણે નમ્યા વેહેવાઇ મન ગમ્યા, નરસહીં મેહેતો દિહા સિદ્ધ સરખા. શી.

૫૬ ૨૮મું.

કર જોડી મદન મેહેતો કરે વીનતી, સ્વામિ સ્વામિ હું સેવક તમારો;
 દુર્વચન હસી મુખથી કીધાં હશે, તે ક્ષમા કરોને અપરાધ મારો. ક.
 સ્તુતિ કીધી ઘણી, પ્રાર્થના પેરતણી, મેહેતાએ નમીને દીધું છે માન;
 જેમ ઘટે તેમ મળ્યા અવર સહુ સાથને, હેતશું આખ્યાં ફેફળ પાન. ક.
 કરી પ્રણીપત નગરમાં આવીયા, લોક જોવા મળ્યા ટોળે ટોળે;
 જોઇ શોભા હરિદાસની એમ વટે, મદન મેહેતો નથી એહની તોલે. ક.
 અંત્રીક્ષ મારગે હરિ મળ્યા ભાવતા, મેહેતાજી જાણે છે તેજ મર્મ;
 ફરીજન લોક તે સહુ લહે વારતા, આડી અંત્રાઇના અંધ કર્મ. ક.
 સુંદર રથથી ઉતારી છે જનને, મદન મેહેતે તાંહાં શીખ માગી;
 વાહાણું વારો ત્યારે લગનનો દિવસ છે, જન મોહોડી તેતી ઓંક લાગી. ક.
 રાખશે શરમ ને ધરમ આડું થશે, હરિતણા દાસની સેવા કરતો;
 ને જોઇએ તે સર્વે વસ્તુ આણી દીધે, મદન મેહેતો રહ્યો ફેરા ફરતો. ક.
 પ્રેમે પૂજ કરી લક્ષ્મીના નાથની, નવજ મંદિર પધાર્યા અહેઠા;
 ગદ્ગદ કંઠે નરખીયો નરસહીયો, કનક સિંહાસને કૃણુ ખેઠા. ક.

૫૬ ૨૯મું.

તું મારો પ્રાણજીવન ધન સ્યામળા, લક્ષ્મીના નાથશિર નાથ માહારા;
 બકતથી કાંઈ અધિક નથી તાહરે, દાસને અધિક છે ગુણ તાહારા. તું.

નરસિંહ મેહેતા.

વધકુંઠ ધામમાં સાદ શ્રવણે સુણી, દુષદ સુતાતણી લાજ રાખી;
ભગત તિલોચન ઘેર કાવડ ભરી, વ્યાધ તાર્યો તેનો વેદ સાખી. તું.
ભક્ત કારણ પર્યંકને પરહરી, ગજ ઉગારીયો હાથ જાલી;
દાસે જાણી પ્રભુ આ કળીકાળમાં, લક્ષ્મી સહીત ત્યાં આવ્યા ચાલી. તું.
પાદર જમણ કીધું ત્યાંહાં અતિ બહું, રાવને રંક ત્યાંહાં સર્વ આવ્યું;
લાડુ પકવાન જલેખી વિવિધતણી, શ્રીલક્ષ્મીનાથને મન ભાવ્યું. તું.
દીન દયાળ કરું એક વીનતી, દાસનો દાસ વરઘોડે ચઢશે;
રુકમણી સહીત ત્યાંહાં સંગે પધારીયે, શ્રીમુખ સમરતાં કાજ થાશે. તું.
પુત્ર આવ્યો ત્યાંહાં અગ્ર શ્રીકૃષ્ણનો, કોટિકંદર્પ લાવણ્ય દેહી;
ગદ્ગદ કંઠ મુર્છાગત થઈ રહ્યો, મદન મોહન તણે રૂપ મોહી. તું.
મસ્તક હાથ મેહેલ્યો મધુસૂદને, પાણુ જોડી રહ્યો સ્તુતિ કરવા;
પ્રદુરને અંગના આબ્રણુ આપીયાં, મકરાકૃત કુંડલ કાન ધરવા. તું.
માણેક મેહેતી ત્યાંહાં આવી ઇચ્છા થકી, ધન્ય મમભાગ્ય ધન્ય ધન્ય સ્વામી;
દેહ દીશા તવ નવ રહી નિરખતાં, ચરણ કમળે રહી શીશ નામી. તું.
દંપતિ કર લહી મસ્તકપર ધર્યાં, ત્રિવિધના તાપ તે ગયારે નાસી;
રુકમણી હાર શણગાર સહુ આપીયા, રૂપ શોભા જાણે દેવદાસી. તું.
આજા લીધી છે રાય રણછોડની, ગદ્ગદ કંઠે હું મોદ પામી;
કૃષ્ણે આભૂષણુ આપ્યાં નરસહીયાને, અઢળક ઢળીઓ અંતરજમી. તું.

૫૬ ૩૦મું.

આજ લગન તણો દિવસ સોહામણો, મંડપમાં માતુની ગીત ગાયે;
મદન મેહેતા ગ્રહશાંતિકે એસીઆ, મેહેતીને મન આનંદ થાયે. આ.
કલુવો કરવો નવલ વરરાયને, નાગરી નાતની રીત જાણી;
મેહેતાને મંદિર મંડપમાં માનની, ગાય છે ગીત સહુ પક્ષ તાણી. આ.
વરઘોડા વેળા વરને થઈ તે સમે, નાત માહાજન સહુ લીધા સાથે;
અષ્ટદશ ઘડી ઉડીયાત દિનકર સમે, જોશી ઘડી માંડી તે નીજ હાથે. આ.
આજા લીધી મેં લક્ષ્મીના નાથની, ગદ્ગદ કંઠે હું ઊભો ત્યાંહે;
પ્રેમ ભરાણો હુંને બોલી તે નવ શકું, હાથ સાહી મારો રૂદિયા માંહે. આ.
હું તારા પ્રેમને વશ થયો નાગરા, વૈકુંઠમાં નથી તોલે તારે;
ભક્તને કષ્ટ તે મૂળને કષ્ટ છે, તું સમેવડ નહોં કાઈ મારે, આ.

જીવનસ્મૃતિ-સામળદાસનો વિવાહ.

ખેલ ગીઠા સુધી નરસહીયો રાજીઓ, ધન્ય શ્રીકૃષ્ણની અચળ વાણી;
ભક્તવત્સલ પ્રભુ ગિરદ રાખો સદા, સંતને સૂત પોતાનો જાણી. આ.

૫૬ ૩૧મું.

નવલ વરરાયજી નવલ ઘોડે ચડયા, કુંકુમ રોલને અતર મેહેકે;
સોધો ચૂવા મોગરેલ ફૂલેલ ત્યાંહાં, પુષ્પ મુગંધના હાર ખેહેકે. ન૦
શ્રીકૃષ્ણ ફેફળ પાન કુંકુમ સહી, વરજીના હાથમાં દીધાં આણી;
તેજી બલો તેને અધિક શણગારીયો, પાખર જર કસી મેહેલ્યાં તાણી. ન૦
ભૂષણુ વસ્ત્રની શી રે શોભા કહું, લક્ષ્મીકાંત મમ છત્ર માયે;
વદન જોતાં મહીપતિ શોભે નહીં, સાંખેલા પાંચસેં પાંચ સાયે. ન૦
ચારસેં રથ રેવંત મેગલ તુરી, નવલ નીશાનની જોડ ૧૩કે;
નાત મહાજન ને નાત છે નાગરી, ગડબડ દુંદુભી નાદ ધરકે. ન૦
મસ્તક મોહોડ તે મેહેતીજીએ ધર્યો, કાંતિ રામાતણી દાસી જાણે;
મદન મેહેતાતણે ભીડ મંડપ ઘણી, તોરણ સોહે એક વરને દાણે. ન૦
ચાર સોહાસણો સંગ શોભે બલી, મદન મેહેતી ત્યાં આવ્યાં ચોકે;
ઘાટ ઘાલી નીચાં નમીયાં લેશ તે, નાક સાહું હસ્યા મંડપ લોકે. ન૦
ભાવસું પોંખીને વિધિગત કરે ત્યાંહાં, માહે રે વરજીને પોંખી લીધાં;
વેદના શબ્દ વિપ્ર તે મુખથી વહે, લગન સમે કન્યાદાન દીધાં ન૦
અંતરપટ દર્ધ પાણુવટ હસે, વાળે દુંદુભી દેવ નાદે;
પુષ્પની વૃષ્ટિ અંત્રીક્ષથી સુર કરે, ગુણીજન ગાય છે મધુર સાદે. ન૦
મધુપકે સમય તવ થયો તે સમે, વેવાહી વેહેવાણુ તેડ્યાં સજોડે;
મદન મેહેતો કર કનક ઝારી લઈ, પગ પખાળે છે ખહુ કોડ કોડે ન૦
વરવધૂ દંપતી જોડ શોભે ઘણું, અવર પાસે નહીં જન કોય;
કન્યાને સ્વસ્તિ બણાવતાં તે સમે, નરસહીયો ચતુર્ભુજ રૂપ જોય. ન૦

૫૬ ૩૨મું.

મોરના પીછનો મુગટ મણિમય જડયો, મકરાકૃત કુંડલ અવણુ ઝળકે;
કૌસ્તુભ મણિ શિવલાંછન હર કર્યું, વૈજયંતિ મોતી માળ લળકે. મો.

નરસિંહ મેહેતા.

પીતાંબર પટ કટિપર મેખળા, કંચન નેપૂર કર ખળકે;
કોટિ કંદર્પ લાવણ્ય જોઈ રૂપ ને, મુતીવર જોગીનાં મન સળકે. મો.
શંખ ચક્ર ગદા પદ્મ આયુધ ધર્યાં, પરિશ્રદ્ધ દેવ છે નામ જોહેનું;
કોટિ સૂરજ શશિ જોતી નવ ચંદ્રકા, કોટી બ્રહ્માંડ એક રોમ જોહનું. મો.
મેહેતીનું રૂપ દીકું કમળાતણું, વદન જોતાં કોઈ નથીય જોડે;
ઇંદ્રાણી બ્રહ્માણી ને રૂદ્રાણી, નિરખતાં નિરખતાં હાથ જોડે. મો.
ચાર લુજ ને ચપલ છે ચાતુરી, નવલ તત્વલતા શર શોભાવે;
નિમિશે કટાક્ષમાં જગત મોહિત થયું, વદન જાણે વૈકુંઠ નામ કહાવે. મો.
નરતણું વદન તે પ્રધુમ્ન નિરખીયા, કુંવરીનું રૂપ તે રતિનું દીકું;
દેવચક્ષુએ નરસહીયો રવિ નિરખીયો, રૂપ સુંદર જોઈ લાગ્યું મીકું. મો.
જોઈ લીલા પ્રધુમ્ન વિસ્મય થયા, પાણુ જોડી બેઠ ચરણે નમીયાં;
ગદગદ કંઠ થયા વાણી ચાલે નહીં, કંથ કમળાતણે નમ ગમીયાં. મો.
ત્રિભુવનપતિ તવ પ્રસન્ન થઈ બોલીયા, એક હું મેહેતાજી તોલ થાશે;
મસ્તક કર ધરી અંતર્યામી થયા શ્રીહરિ, મદન મેહેતો રહ્યા મન વિમાસે. મો.
જોયા તાંહાં મેહેતાજી મેદા છે એકલા, મદન મેહેતો જાણે ચરણે વળગ્યા;
ધન્ય મમ ભાગ્ય જે કુળ પાવન કર્યું, નરસહીયે સ્નેહ શું કીધા અળગા. મો

૫૬ ૩૩મું.

જાહુ મોહોજોણું સરવે લાવે તાંહાં, મદન મેહેતાનો ગયો છે ગર્વ;
મેહેતાજી મંદિર નાર ટોળે મળી, મુખ જોઈ આપે શણુગાર સર્વ. બ.
વિપ્ર વદે તમો સરવ ચોહોરી રચો, મંગળ શુભ વરતોને ચાર;
દંપતી હરખે કંસાર * આરોગીયાં, સાસુજી પીરસે છે વૃત ખાંડ. બ.
માતુની ગાય મંગળ ટોળે મળી, વિવાહનાં ધોળ બોલે છે વાણી;
જય જય શબ્દ મંડપ મંડળ વિખે, વર વહુ બેઠ રહ્યાં છે પરણી. બ.
અશ્વ બલા રથ રેવંત પાલખી, મદન મેહેતો ત્યાંહાં દેછે દાન;
સોળ શણુગાર બેહુ દંપતી આપીઆં, જરકસી વસ્ત્ર દઈ આપે માન. બ.

* છાંચેલી પ્રતમાં (બૃ. કા. દો, અંચ ૩ નં, પૃ ૫૮) આ ઉકાણે
“વૃત ખાંડ” શબ્દ છે. આ લીટીમાં કાંઈક ગડગડ થઈલી લાગે છે.

સસરાજીને દીધાં જામે ને પાવડી, કુંવરઆદને સુંદર સાડી;
જ્યાં જોઈએ ત્યાં તેવી કીધી પેહેરામણી, દીએ વાણીતર ટીપ માંડી. ય.
ગૌવિધોગતે દાન દીધાં ઘણાં, મહિષ આપી છેરે દૂધ પીવા;
સાંત દિવસ તે લગન માંહે રહ્યાં, લોક જાણે તે નિત નિત વિવા. ય.
શીખ દીધી પછી જન તત્પર થઈ, ખટરસ ભોજન સરવે લીધાં
વાગ્યાં નીશાન ને જન ચાલી ત્યાંહાં, સ્વજન કુટુંબને વીદાય કીધાં. ય.
ચાર જોજન લગી રાયજી આવીયા, મદન મેહેતે તાંહાં શીખ માગી;
પુત્રી વીજોગથી નીર નયણે ભર્યાં, વેહેવાઈ નાંખે છે રંગ રાગી. ય.
તેર દિવસ થયા પછી પૂરણ, જન જૂતાગઢ આહાર આવી;
ચૂરી પૂરી પકવાન ભોજન કર્યાં, નરસહીયાને મન સઘ બાવી. ય.

૫૬ ઝણું.

સહસ્ર પાંચ મશાલ ઊજળવલ કરી, ગાજતે વાજતે જન ચાલી;
નગરના લોક તે ટાળે ટાળે મળ્યા, નિરખે છે વરજીને મીટ ધાલી સ.
માનની હરખથી ગાય ટાળે મળી, સરવને ફેણ પાન દીધાં;
વરજીને પોંખીને ઘરમાં પધરાવીયા, શ્રીલક્ષ્મીનાથનાં નામ લીધાં. સ.
સેવક ચાર વળાવીયા હેતશું, પૂરી રહ્યા દાસના કોડ કોડે;
અંત્રીક્ષ મારગે અંતરજામી વળ્યા, નરસૈયો રહ્યા તે પાણ જોડે. સ.

૫૬ ૧૬

જસોદાજીને ખોળે બેઠા, સુંદર પ્રજનો નાથરે;
ભોજન કરતાં મેહોતે દીઠા, જેના જુઠડા હાથરે. જસોદાજી.
ભોજન કરી રમવા મંચરયા, જનુનીએ બીડી બાથરે;
આબ્રણ સઘળાં એઠાં કીધાં, અંગે વળગ્યો ભાતરે. જસોદાજી.
મુખ કેરાં મરકલડાં જૂવે ગોપી જનનો સાથરે;
બણે નરસૈયો આનંદ વાધ્યો, ગોવિંદના ગુણ ગાતરે. જસોદાજી.

૫૬ ૨જી

જમો જમોરે નહાના લાડકડા, માતા જસોદાના બાલકડા;
રાડ ના કીજો સામળીઆ વહાલા, તારી જનુની કરે કાલાવાલા. ટક.
મધુરો શો કાળીઓ મેહોલો મુખમાંહી, વાહાલા હળવે હળવે લીજોરે;
કઠયાં દૂધ સાકર મંગાથે, એક ઘૂંટો પીજોરે. જમો.
વેણુ વાગે વાગે વાહાલાજી તમારી, અલ્પભ્રષ્ટે મોટી થાયરે;
બક્તશિરોમણી જનુની વાહાલાને, એવે એવે વચને વાયરે. જમો.
કૌતક જેતાં પ્રજની ગોપી, તન મન ધન ત્યાં વારેરે;
નરસૈયાઆ સ્વામીનું મુખડું, ફરી ફરી જસોદા ન્યાલેરે. જમો.

૫૬ ૩જી

જલકમળ છાંડી જને બાળા, સ્વામી અમારો જગશે;
જગશે તને મારશે, મને બાળહત્યા લાગશે. જલ. ટક.
કહે રે બાલક તું મારગ ભૂલ્યો, કે તારા વેરીએ વળાવીયો;
નિશ્ચય તારો કાળજ ખૂટ્યો, અહિંઆં તે શીદ આવિયો. જલ.
નથી નાગણુ હું મારગ ભૂલ્યો, નથી મારા વેરિએ વળાવિયો;
મથુરા નગરીમાં જૂગડું રમતાં, નાગનું શીશ હું હારિયો. જલ.
રંગે રૂડો રૂપે પૂરો, દીસંતો કોડીલો કોડામણો;
તારી માતાએ કેટલા જન્મ્યા, તેમાં તું અળખામણો. જલ.

મારી માતાએ બેહુ જન્મ્યા, તેમાં હું નટવર નહાનડો;
જગાડ તારા નાગને, મારું નામ કૃષ્ણ કહાનડો. જલ.
લાખ સવાનો મારો હાર આપું, આપું રે તુજને દોરિયો;
એટલું મારા નાગથી છાતું, આપું તુજને ચોરિયો. જલ.
શું કરું નાગણ હાર તારો, શું કરું તારો દોરિયો;
શાને કાળે નાગણ તારે, કરવી ધરમાં ચોરિયો. જલ.
ચરણ ચાંપી મૂંછ મરડી; નાગણે નાગ જગાવિયો;
ઉઠોને બળવંત કોઈ, બારણે બાલક આવિયો. જલ.
બેઉ બળિયા બાયે વળગિયા, કૃષ્ણે કાલિનાગ નાચિયો;
સહસ્ર ફેણા ડુંકવે જેમ, ગગન ગાળે હાથિયો. જલ.
નાગણ સૌ વિલાપ કરે જે, નાગને બહુ દુઃખ આપશે;
મથુરા નગરીમાં લેધ જશે, પછી નાગતું શીશ કાપશે. જલ.
બેઉ કર જેડીને વીનવે, સ્વામી, મૂકો અમારા કંથને;
અમે અપરાધી કાંઈ ન સમજ્યાં, ન ઝોળખ્યા ભગવંતને. જલ.
થાળ ભરી શગ મોતિયે, શ્રીકૃષ્ણને રે વધાવિયો;
નરસૈયાના નાથ પાસેથી, નાગણે નાથ છોડાવિયો. જલ.

પદ ૪થું.

આવડી રાઠ શી વિકૂલા તુજને, ગગનથી ઇંદુ કેમ આપું આણી;
કુંવર કાંઈ નવ લહે, વાત અવીનવી કહે, નોહે કાંઈ ટોપરું ગોળ ધાણી. આવડી.
આંખે આંસુ ઢળે, ઇંદુ દેખી ચળે, ટળવળે મા કને માન માગે;
રહે રહે રોતો તું રે જેતો ધણું, રમને રમકડાં છે જે આગે. આવડી.
ઇંદુ થયો અસ્ત ને રહે નહિ રાખીયો, દુદધિસુત પ્રગટ કરી આણી આપે;
નરસૈયાઓ સ્વામિ માંખણે ભોળવ્યો, સકળ વૈભવ તણો બંધ કાપે. આવડી.

પદ ૫મું.

માતા આગળ મોહન નાએ, આંગળીએ હરી વળગ્યા રે;
વદન સકોમળ નિરખે જનુની, કાણુ નવ મેલે અળગા રે. માતા.

ખાળલીલા.

મંદીરમાંથી મોઢીક લાવી, માતા મુખ મેલતી રે;
નાસી જાએ આધો આવે, વાહી વાત કરતી રે. માતા.
એમ કરી જીવતી જન આવ્યાં, રાવ કુંવરીની કરવા રે;
નરસેંઆચો સ્વામી નયન નચાવે, માનનીનાં મન હરવા રે. માતા.

પદ ૬૩.

ગાએ ગોપી ગોવિંદના ગુણ, ઉલટ અંગ ન માએ રે;
રાવ મશે તે શામળીઆનું, મુખદું જોવા જાએ રે. ગાએ.
દુધ દહીં આગળ કરી રાખે, માખણ સાકર માંહે રે;
ધરનાં દાર ઉઘાડાં મુકે, જે આપે તો ખાએ રે. ગાએ.
ધન ધન ગોકુલ ધન ધન ગોપી, કૃષ્ણના ગુણ લાવે રે;
નિશદિન ધ્યાન ધરે મન હરિનું, એમ જાણે ધર આવે રે. ગાએ.
જેનું ધ્યાન ધરે મહા મુનિજન, તે સ્વપને ના દોષે રે;
તે શામલીઓ પ્રગટ થઈને, પ્રેમદા પ્રેમે પેષે રે. ગાએ.
યમ કરે ત્યાંહાં પ્રગટ ન થાએ, તે ગોપીના ધર માંહે રે;
જાણે નરસેંયો ગોરસ ગમતું, માખણ ચોરી ખાએ રે. ગાએ.

પદ ૭૩.

જીઓ રે આ ખાળકની ગતી, આંગણુડામાં રમતો રે;
માતા આગળ ખેલી ન જાણે, તે માતુનાનાં મન હરતો રે. જીઓ.
ધન ધન માતા જશોમતિ, આછંગે આવતો રે;
બ્રહ્માદિક જેનો ભેદ ન જાણે, તે ભામિની મન ભાવતો રે. જીઓ.
વાઝલાનું પુચ્છ ગ્રહીને, ઉઠી ઉભો થાએ રે;
જાણે નરસેંયો ધન એ ગોપી, ભીડે હરિયા માંહે રે. જીઓ.

પદ ૮૩.

જશોદા તારા કાતુકાને, સાદ કરીને વાર રે;
આવડી ધુમ મચાવે વ્રજમાં, નહીં કોઈ પુછતાર રે. જશોદા.
શીંકે ટોડ્યું ગોરસ ઢેલ્યું, ઉઘાડીને ખાર રે;
માખણ ખાધું ઢોળી નાખ્યું, જન કીધું આ વાર રે. જશોદા.

નરસિંહ મહેતો.

ખાંખાં ખોળાં કરતો હોડે, બિહે નહીં લગાર રે;
મહી મથવાની ગોળી ફેડી, આ શાં કહિએ લાડ રે. જશોદા.
વારે વારે કહુંછું તમને, હવે ન રાખું બાર રે;
નિત ઉઠીને એમ ક્યમ સહિએ, વસી નગર મોઝાર રે. જશોદા.
મારો કાનજી ઘરમાં હુતો, ક્યારે દોઢો ખહાર રે;
દહીં દૂધનાં માટ ભરયાં છે, ખીજે ચાખે ન લગાર રે. જશોદા.
શાને કાજે મળીને આવી, રોળી વળી દશ બાર રે;
નરસૈયાનો સ્વામી સાચો, જૂઠી વ્રજની નાર રે. જશોદા.

૫૬ ટમ્બુ.

બાલક બાદુવા રે, પરવત મૂક પાછો ધરણી;
કામળ કરે દુખાશે તારો, શી કીધી કરણી; બાળક.
ટચી આંગળી ત્રસક નાંખશે, બાંહે નથી બળવંત;
મિજવાસીને કાજે વહાલા, આ શી આવડી ખંન. બાળક.
સહુ રહેશે ત્યમ આપણુ રહેશું, કેને કાજે કીજે;
કોડી માત્ર દધીને કાજે, ગાળ દએ નીત ખીજે. બાળક.
કહે કૃષ્ણજી સુણે રે માતા, પર ઉપગારાં પુન્ય;
નરસૈયાના સ્વામી ગિરિવર ધરીઓ, વિરમય થયા મુનિજન. બાળક.

૫૬ ૧૦મું

જમો જમોરે નાના બાલકડા, માતા જશોદાજીના લાકડકડા;
રોષ ન કીજે શામલિયા વા'લા, તારી જતુની કરે કાલાવાલા. ટેક
મધુરસ કોળિયો મૂકે મુખમાં, તેને હળવે હળવે લીજેરે;
કઢીયેલ દૂધમાં સાકર ભેળી, તેનો એક ઘુંટડો પીજેરે. જમો.
ઈશારો કરી બળબદ્ધ દેખાડે, જા પેલો ખાધ બયરે;
મુકુટ શિરોમણિ જનની વા'લાની, એવાં એવાં વચને વાયરે. જમો.
કૌતક જીએ ત્યાં વ્રજની નારી, તન મન પ્રાણ નિવારેરે;
નરસૈયાના સ્વામિનું મુખ દિડે, અતિ આનંદે ઓવારેરે. જમો.

બાળલીલા.

૫૬ ૧૧મું.

જસોદાજી જન્મવાને તેડે, નાયતા હરી આવે રે;
 બોલે મીઠડા બોલડીઆ ને, અંગો અંગ નચાવે રે. જસોદાજી.
 મુખથી શોભા શી કહું જાણે, પૂતમચ્છ બીરાજે રે;
 નેત્ર કમળના ચાળા જોઈ જોઈ, મન્મથ મનમાં લાજે રે. જસોદાજી.
 અંજન બેઠાએ નયણે સારયાં, ઉર લટકે ગજમોતી રે;
 તિલકતણી રેખા અતિ સુંદર, માતા હરખે જોતી રે. જસોદાજી.
 સ્નેહ જણાવીને પુત્રને માર્યો, આવીને કોટે વળગ્યો રે;
 લાડકડો અતિ લાડ કરે છે, ક્ષણું ના મેહું અળગો રે. જસોદાજી.
 બોલે બેસાડીને ભોજન કરતાં, માતા આનંદ પામી રે;
 ભક્તવચ્છલ ભૂધરજી મળ્યા, મેહિતા નરસૈયાનો સ્વામી રે. જસોદાજી.

૫૬ ૧૨મું.

ઓ પેલો ચાંદલિયો, આઘ મુને રમવાને આલો;
 નક્ષત્ર લાવીને માતા, મારા ગજવામાં ધાલો.
 રુવે ને રાતરડો થાએ, ચાંદા સાંસુ જૂવે;
 માતારે જસોદાજી, હરિનાં આંસુડાં લૂવે.
 લોકનાં અનેરાં બાળક, ઘેલો તું કાં થાએ;
 ચાંદો આકાશે વહાલા, તે કેમ લેવાએ.
 વાડકામાં પાણી ધાલી, ચાંદલિયો દાખ્યો;
 નરસૈયાનો સ્વામી શામળીઓ, રડતો તવ રાખ્યો.

૫૬ ૧૩મું.

વાહીને જમાડે, માતા કુંવર કહાન;
 નાશી જાયે આલો આવે શામલેવાન.
 જીવંતી જોતી રે, મોહન મનમાંહોંભાવે;
 છોડલો સાહીને, માતા આગળ લાવે.
 માતા જાણે મારો પુત્ર કાંય ન જાણે;
 જાણે નરસૈયો ગોપી ઉરસું આણે.

નરસિંહ મેહિતો.

પદ ૧૪મું.

આંગણુડે આવતો દેખી, શામળાયાને સુખડી લાવી રે. આં. ટેક
આનંદે ઉછરંગે લીધો, ચાંપી ચુંબન દેતી રે;
માખણુ સાકર વહાલા સુખમાં, મોહી મોહીને મેલતી રે. આં.
મંદીરમાં આવીને માતા, દુધ કદું તે પાચે રે;
નરસૈયાચો સ્વામી જેમ જેમ નાશે, માતા કેડે ધાચે રે, આં.

પદ ૧૫મું.

માતારે જશોદા હરિને ધુમણુ ધાલે;
આનંદે ઉલટે ઉભી વદન નિહાલે.
ધમધમ ધમકે ધુધરી હુંકારા કરે;
જોધ જોધ જનુનીતું મનકું ઠરે.
જેહને કાજે મહામુનિ દેહ રે દમે;
તે તો કૃષ્ણજી પારણામાં રંગે રે રમે.
સુંદર વદન જોઈ ચુંબન દીધું;
નરસૈયાચો સ્વામી જોતાં કારજ સીધું.

પદ ૧૬મું.

મંગલ ગાયેરે માતા મંગલ ગાયે;
પારણા માંહે પોઢ્યો રે પુત્ર, જોતી તમ ન થાયે.
હીંચોલે ઉભી આનંદે ધુધરડી ધમકે;
માખણુ સાકરે ભેળી મુખ માંહે ભૂકે
મીઠાં કરીને માતા ખાંતે ખવરાવે;
ભણે નરસૈયા મુનિજનના ધ્યાને ન આવે.

પદ ૧૭મું.

જીવોની જશોદા કહાનાએ જોળી રે ફાડી;
તમને કહીયે તો કહો છો, ગોવાળણી કોડી. જીવો.

વાહરંને છાડી મેલ્યાં, કાધું છે જન;
 માખણ ચોરીને ખાધું છે, એ શામળવાન. ગુવો.
 આવો તો દેખાડું કૃષ્ણ કીધાં જે કામ;
 બાળક થઈને ખોળે ખેડો, શું જુએ મુંદરશ્યામ. ગુવો.
 બાઈરે બાળુડો મારો, કાંઈએ ન જાણે;
 બણે નરસિંયો લીલા, વેદ વખાણે. ગુવો.

7 ચાતુરી ષોડશી.

૫૬ ૧૬૫

લલિતા-સુણેજી સલુણા સેણજી, સાને ભરો છો નેણજી;
શું દુઃખ છે તમારે નાથજી, વહાલા કહોને અમને વાતજી.

ઢાળ.

વાત કહોને વહાલા અમારા, કાં થઈ રહ્યા આસન;
શાને કાળે શામલા તમે, મુકો છો નિશાસન.
વદન તમારું વાલમા, કરમાણું તે શાને માટ;
કપોલ કર કાં દધ રહ્યા, ઉપનો તે શો ઉચાટ.
મહાવજી તમારું વદન જોતાં, જનમ દુષ્કૃત જાય;
નાથજી તમારું નામ લેતાં, પતિત પાવન થાય.
જોને કરુણા હોય તમારી, તેને સ્વપને ન શોક હોય;
તમે એમ કાં મૂઠ થઈ રહ્યા, અમને તે અચરજ જોય.
સુદ્ધ યુદ્ધ તમારી શામલા, શાને હરિ કહોને શ્યામ;
નયને તે આંસુ કાં ભરો, વૈષ્ણવના વિશ્રામ.
અંગ કોટી અનંગ શોભા, રોમ રોમ અભિરામ;
તમે કલા પાડી કયમ રહ્યા, સમરથ શ્રી ભગવાન.
સુખતણે સાગર સુકાયો, આનંદ કંદ અપિનાશ;
કેશવ કારણ કહોને અમને, હું છું તમારી દાસ.
માધવ તમારા મન તણી, કહોને કરુણાનિધાન;
હું તેડીને લાવું તેહને, જે તમારું જીવનપ્રાણ.
નિમિષ માત્રમાં નાથજી, લાવી કરું પ્રસન્ન;
વાત કરતાં કરતાં વ્રજપતિ, ટળશે વડું વિધન.
મહીધર મનમાં ધરો ધીરજ, નહિ અકળાવાનું કામ;
નરસૈયાના નાથજી, મને કહોને તેતું નામ.

૫૬ રજી

કૃષ્ણ-વળતા મોઢ્યા જુગજીવંનજી, પ્યારી રાધામાંહે છે મનજી;
છે બ્રહ્મભાનની કુંમારજી, તે મારા નયનનો શણુગારજી.

હાળ.

શણુગાર મારા નયનનો, ઉરતણા એ છે હાર;
તન મન જોળન જીવતી, મારા પ્રાણનો આધાર.
અબલા તે નેહે અવતર્યો, મારો વ્રજ વિષે અવતાર;
વસે તે વ્રજની નારમાં, એમ નિગમ કહે નિરધાર.
શ્રી વિશ્વ ધાયે મુજને, વ્રજનાર મારું ધન;
સર્વમાં શ્રેષ્ઠ સુંદરી એ, વેદ વાયક માન્ય.

લલીતા તેસું રંગે રમતા, શ્રી વૃંદાવન મોઝાર;
અંગનાને ઉરે લેધને, જીજ્ઞાસી લીડ્યા તેણીવાર.

રસ રીતે પ્રેમ પ્રીતે, કરતા સુધારસ પાન;
તે મટયા પછી શું થયું, માતુનીને વાધ્યું માન.

રાધા-લંપટ મેલી દેને મુજને, નિર્લજ સાથ શું નેહ;
મુજથી વહાલી વાલમા, ઉર વિષે રાખી છે તેહ.

કૃષ્ણ-કર મુકાવ્યા પાણુધી, રમા ભરાણી રોષ;
વનિતા તે વન છોડી ગઈ, મુજને દઈ ગઈ દોષ.

ચતુરા ચિત્ત ચોરી ગઈ, પ્રેમદા લઈ ગઈ પ્રાણ;
મદનશર મારી ગઈ, કામની તે કામખાણ.

ક્યમ કરું કહાં જાઉં હવે, કામ ધરું ધીરજ મન;
તારા સમ જો તારણી વિના, ત્રૈલોક લાગે શૂન્ય.

અપરાધ નહિ કંઈ માહરો, વિણ વાંકે કીધો ત્યાગ;
દોષ કાંને દીજીએ લલીતા, એવાં અમારાં ભાગ.

સુખ દુઃખ હોયે મનમાં, તે તો સજ્જનને કહેવાય;
માતુનીને મળવાને કીજે, કંઈક કરો ઉપાય.

આધિન છું હું તાહરો, તું જશ લેને જીવતી;
નરસૈયાનો નાથ કહે, કરજોડીને એ વીનતી.

લલિતા-વળતી બોલી લલીતા વાણીજી, તમે સાંભળેા સારંગપાણીજી;
પ્રભુજી હું તમારી દાસજી, માધવ રાખો મન વિશ્વાસજી.

ઢાળ.

વિશ્વાસ રાખો મન વિષે, ધરણીધર ધરો મન ધીર;
હું મનાવું એ નારને, તમે ચૈતન્યમાં રાખો શરીર.
નિઃશંક થાઓ નાથજી, તમે ભક્તના ઓધાર;
તમને જે વહાલી વાલમા, લાવું તે વન મેઝાર.
અંચર લઈ આંસું લુવો, કાં થઈ રહ્યા આસન;
તમને દેખું દોહેલા, તારે દાઝે મારું મન.
માવજી રે મને સમ તમારા, કુંજે લાવું જીવતી;
શોક નિવારી સુખ કરું, તો જીવજી દૂતિ હતી.
પ્રભુજી તમોને પ્રાણ સુધું, વિવિધ વન કીડા કરો;
કહોતો હું લાવું જીવતી, તમે શોક સધળો પરહરો.

નિઃશંક થાઓ નાથજી, નહિ અકળાયાનું કામ;
કવિ-લલીતા ચાલી વન વિષે, શ્રીકૃષ્ણને કરી પ્રણામ.
વિનતા તે વન જોતી ગઈ, જ્યાં કામનીતું ભૂલન;
શોક સાગર અંગે આતુર, રહી રહી કરે રહન.
હાર ચીર શણગાર ભૂષણ, કાંકણ કંકણ જેહ;
શણગાર સર્વ અંગ થકી, અળલાએ ઉતાર્યા તેહ.
તે સોળ કળાએ શોભતી, (ત્રૈ)લોક્ય તારણી સુંદરી;
શોકસાગરે પડી સ્થામા, લલિતાએ દીઠી અણમણી.
કમળ સરખાં નયન દીઠાં, નિઃશ્વાસ મહેલે નાર;
નરસૈયાના રવામી તે પ્રતે, લલીતા બોલી તે વાર.

૫૬ ઇચ્છ.

લલિતા-સુણો બ્રીજુમાન કુંમારીજી, સુંદરી તું વિનતી મારીજી;
માતુની મન અવિધારજી, મહા વન ચાલો કરવા વિહારજી.

ચાતુરી ષોડશી.

ચીર ચંપક સાડી પટાળી, ઓપતાં ને પહેર્યાં અંગ;
 ધુંધટમાં મધુરું હસતી, નારી નેણુ કુરંગ.
 શીશ કુલી રાખડી, નેણુ તે કાજળ રેખ;
 લીલવટ સોઢે ચાંદલો, વેણુએ તો વળગ્યો શેખ.
 નિરમલ મોતી નાકમાં, શ્રવણે પેહેરી ઝાલ;
 અધર અરુણુ ઓપતાં, ત્રાજવું શોભે ગાલ.
 મોતીઆળી ઝરમર કંઠે, ઉર એકાવળ હાર;
 ચોળી પહેરી કસકસી, કર કંકણુનો ઝણકાર.
 ચુડલો હાથે સોહામણો, ખીરી મુખમાં જાણુ;
 કાંકણુ સર્વ સોહામણાં, શાં શાં કરું વિખાણુ.
 ચરણે નેપુર ધુધરી, વીધુઆ અણુવટ સોલે;
 નખ શિખ જોતાં સુંદરી, મુનિ જનનાં મન મોલે.
 હંસાગમની ગજગતિ, કટી કસરીનો લંક;
 ઉર અંગુળ જે ઓપતાં, મુખકું જાણુ મયંક.
 મુખડે તે મધુરું બોલતી, હલવે શું મોડે અંગ;
 પત્નીને પ્રેમ વાધ્યો ઘણો, મળવાને શ્રીભગવંત.
 અખળા તે સજ થઈ, પુરિયાં તે ખટ બાણુ;
 નરસૈયાના નાથને કાજે, લલિતાએ મુકાવ્યું માન.

પદ કું.

રાધા—લલીતા સાંભળ મહારાં વચનજી, અંગમાં પ્રગટયો છે અનંગજી;
 તેણે કરી દાઝે મારું તનજી, વેગે કરીને ચાલો મહાવનજી.

ઢાળ.

કવિ—વેગે કરીને મહાવન ચાલી, મદનદલ લઈ હાથ;
 નાયે લલીતા જાણુ કરવા, સજ થાયે તહારો નાથ.

લલિતા—અનેક અખળા અતુભવી, પણ નાર મળી કોય;
 સુરપણું હું શિખવું, તું રહેને ત્યાં જોય.
 પૂર્વ દિશાથી પ્રકટયો, સોળ કળાનો ચંદ;
 નયણે તે દેખી નારને, ડગવા લાગ્યા દિગ્ગંજ.

મયંક મન ઝંખો થયો, શશી તે તેણીવાર;
એ કલંકી કેમ થાય, તહારું તેજ અપાર.
મહાવન અતિ રળિયામણું, શોભા તણો નહિ પાર;
હાસ્ય કોકીલા શબ્દનો, મધુકરનો ગુંજાર.
ત્યાં મોર શબ્દ સોહામણા, ચાત્રક નવલ વીર;
ત્યાં અનેક પક્ષી શબ્દ કરે, શીતલ જમુના નીર.
ત્યાં કદમ અતિ રળિયામણું, તેની તે શીતલ છાંય;
હું માન વધારું તહારું, તું બેશ મારી માંય.

કવિ-ત્યાં સમિર ત્રિવિધ પ્રધારનો, લાવિયો તે બહુ સુગંધ;
કુંજભોવનમાં ગર્ધ ચાલી, ધ્યાન ધર્યું સુકુંદ.
મહામતિએ જપે જોગી, તેનું ધ્યાન ધર્યું મન ધીર;
તતકાળ તેનું ધ્યાન ધર્યું, સુધ ના રહી શરીર.
રાધે રાધે કરે માધવ, જપે તે સારંગપાણ;
નરસૈયાના નાથને, લલિતાએ કીધું જાણ.

૫૬ ૭મું.

લલીતા-લલીતા કહે સાંભળો મારા વાલાજી, સુંદરી છે મહા રિસાલાજી;
પેરે પેરે લાવી છું નાથજી, આવો સોંપુ તમારે હાથજી.

ઢાળ.

આવો તમારે હાથ સોંપુ, સાંભળોને મારી વાત;
મત્સર છે ઘણો નારને, તમે નમીને તેડો નાથ.

કવિ-એવાં વાયક સાંભળી, આનંદ પામ્યા મન;
ચિંતામાંથી ચાલી આવ્યા, જીવતીના રે જીવન.
સામસામા ચાલી આવ્યા, નયણે તે નિરખી નાર;
કૃષ્ણજીએ લલીતાને આપ્યો, કૌસ્તુભ મણીનો હાર.

લલીતા-કુંવરીને કરમાં આપી, લોને તમારું તન;
સલુણી છે કુંવરી શામળા, કરજો એનું જતન.
બહુ પેરે સુખ દેજો, કરજો તે વિવિધ વિહાર;
દય્યા તે એની પૂરજો, રમી રજની માસ અપાર.

કવિ-કુંજ સમિપે આવિયા, કુંવરીને તેડી કુમાર;
એકાંત સ્થાને રચી શૈયા, મળી કરે રે વિહાર.
ભુદર તે બીડી હૃદયું, ચુંપન લીધું ગાલ;
રસિઓ તે રસ પ્રીતે પીએ, કંદ્રપ રસ રસાલ.
તેજ સમે રસ તેજ સ્થાને, ઉપજ્યો તે અધિક આનંદ;
રસિક જનને પાન કરવા, મુકીઓ તે વ્રજ રાજન.
મૂર્ખ જડ પામે કહાં થકી, અન્ય ઉપાસીક જેહ;
જેને કૃપા હોય નાથની, નિઃશંક પામે તેહ.
રસિકના રસ આગળે, અમૃત શું લેખાય;
નરસૈયો જુગો જુગ અવતરી, વિહાર ચરિત્ર એ ગાય.

પદ ૮મું.

મહાવન શ્યામની ને શ્યામજી, કરતાં કોટી કલા કામજી;
નંદનંદન પુરે મનની હામજી, ભુજ ભરી રમે ચારે જામજી.

હાળ.

ભુજ ભરી ચારે જામ રમે, ભોગવે રસ જામિની;
અખળા તે હર બળ કરી પિયુને, કુચપર લીલો કામિની.
સરોજ સકામલ સુંદરી, માલતીની પેરે મુકુંદ;
ભમર થઇ પીયુ ભોગવે, સુધારસ ગોકુલચંદ.
સુરત સાધના સધળી રાગિની, રમે કોટી કલા કરી;
મુદિત થઇ ત્યાં માતુની, લજ્જા પિયુની પરહરી.
મૃગાનયની કરે મરકલા, મોહની પિયુનું મન હરે;
અતિ નિકટ નાગર નાગરી, વિવિધ વન કીડા કરે.
પ્રેમદા સાથે પ્રેમસું, પિયુડો અતિ રંગે રમે;
અધર ડસી કુચ કર ગ્રહી, કૃષ્ણ કંદ્રપને દમે.
ભુજ બલ બીડી બાથશું, કસકસે બહુ કામિની;
કનકવેલ કેસમાંહે લપટી, જાણીયે વન દામિની.
ચુંપન ચારુ કપોલ પામી, પ્રેમસું પિયુડો દ્વિયે;
સુદીલો તે થઇને શ્રીહરી, અમૃતપે રસ મુખમાં દ્વિયે.

નરસિંહ મેહેતે!.

સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાલમાં, બ્રહ્મલોક ને કૈલાસ;
વૈકુંઠમાં સાગર સુતા તે, કરે રસની આશ.
ધન એ દિવસ ધન એ શોભા, ધન ધન તે રાધિકા નાર;
ધન ભોગવે પ્રજા વિનતા, કહે કૃષ્ણ સાથે વિહાર.
શ્રી વંદાવન જમુના તીરે, યંસીબટે રસ જામિયો;
પ્રેમે પીયા રાસ રમિયા, ત્યાંહ નરસૈયો ઝુલી રહ્યો.

૫૬ છંદ:

સુંદરી પામી અતિ ઉદ્દાસજી, કરતાં કામ રસ ભોગ વિલાસજી;
વિલસાવવા બેઠું વાસજી, હુતો નરસૈયો પાસજી.

ઢાળ

પાસ રહીને નયમ નિષ્પર્થો, અનુભવ રસ થયો જોહ;
જેવી લીલા નજરે દીધી, મુખડે તે ગાઈ તેહ.
દીવી તે મહારે હાથ દીધી, કહે નરસૈયો આ નિધ જોધ;
વિલાસ ગોકુલનાથનો, ભૂતલ ગાયો સોધ.
બલ અધિક કરી કરુણા, આપીયો કરતાલ;
હું સુખે લાગું ગાન કરવા, પ્રસન્ન થયા ગોપાલ.
ભામીનીમાં ભળી ગયો, જેમ સાગરમાં રતન;
મહારસમાં ઝીલીયો, આનંદ પામ્યો મન.
ભાવ જણાવ્યો નયનમાં, ઉપજ્યો મનમાં નેહ;
માનુનીને રૂડી મનાવી, દૂતી થઈ તેહ.
જે રસ શંકર કાઈ ન દેખે, હું ઝીલી રહ્યો તે માંહે;
મહારસમાં મહાલિયો, તે શંભુ કરી સાહે.
કૃપા હવી ભોળાનાથની, તેણે દીધી તે મુજને આશ;
રંકને રિધિપત કાષ્ઠેનો, કાપ્યો તે ભવનો પાશ.
અનાથ હુંને સનાથ કીધો, પાર્વતીને નાથ;
દિવ્યચક્ષુ આપ્યાં મુજને, મસ્તક મેલ્યો હાથ.
તેના ચર્ણ પ્રતાપથી, પામ્યો તે પ્રેમ નિધાન;
પછી ગોપેશ્વર નાથનું, અવનીપે શું કરું ગાન.

ભાભીએ ભાગ્ય ઉદ્દે કર્યો, મને કહ્યાં તે કઠિણ વચન;
ત્યારે નરસૈયો નિરભય થયો, પામ્યો તે જીગજીવન.

૫૬ ૧૭૩

લલિતા-એહેની તું સાંભળ માહારી વાણીજી, બોલી ત્યાં સખી શહાણીજી;
રસ ભર્યો દીસે તારાં નેણજી, શિરથી છુટી તે તારી વેણજી.

ઢાળ.

વેણ છુટી કસણ તુટી, ઉલટાં તે દીસે અંગ;
સાચું કહેને સૈયર મહારી, કયમ રમી પીયુની સંગ.
હાર તણાં તે ડંસણ હૈયે, અંગ છે કુમકુમ રોલ;
અંગે તે રેખા અતિ ઘણી, મુખ ભર્યા છે તાબોલ.
કપોલ તારા હસી રહ્યા, મુખડે તે પ્રગટયું નર;
દસન નખ દીસે ઘણા, અબલા તે તારે અધૂર.
પિયળ પુરી રહી અધુરી, ટળી તે કાન્નલ રેખ;
બોલ અભિનવ બોલતી, વનિતા તું રે વિશેક.
તીલક પીયુતું લલાટ તારે, દરપણ લઈ મુખ જોયે;
પીતાંબર કહાં પલટયું, નીલાંબર તારું ન હોયે.
કૌસ્તુભમણિ તું કેનિ લાવી, નહિ એકાન્ત હાર;
પાલટી આવી પ્રેમદા, મુજને કહેને વિચાર.
ચુવા ચંદન કુસુમ પરિમલ, અંગ માંહે મુગંધ;
હું જાણું છું હે સખી, તુંને મળ્યો તે નંદનો નંદ.
સ્વેદ શીતળ અંગ તાહરું, તે દેતું હશે મનસાખ;
સંકાય શાને કરે સ્યામા, મુજ આગળ તું દાખ.
ઉચું જોને અંગના, ક્યાં ઢાળે નીચાં નેણ;
વણ કહે સર્વે લહું, તું સંતાડે જોને વેણ.
સુરતનું સુખ કહેને મુજને, મા ધર મારી લાજ;
નરસૈયાનો નાથ તુજસું વિલસીયા છે આજ.

રાધા-સજની સુરતતું જુખ જેહજી, સાંભળી પુજને કહું તેહજી;
જે અનુભવ્યો રસ આજજી, કહેતાં મુજને આવે લાજજી.

ઠાળ.

કહેતાં મુજને લાજ આવે, એવી લીલા થઈ જેહ;
પુજને કહું છું તારણી, તું ગુપ્ત રાખજે તેહ.
રખે કોને જણાવતી, વ્યભીચારીની એ વાત;
સ્વામ સંનેગી રસનો ભોગી, વનમાં મળ્યો વજનાથ.
કરે બ્રહ્મા મારો કામીએ, કે લલે આવી ભામિની;
આવ અબલા આપણુ બેહુ, ક્રીડા કીજે કામિની.
અમૃત એના નયનમાં, એવો એ ધનસ્વામ;
હું અંગ કુલી થઈ ઘેલી, કામીએ જગાડ્યો કામ.
કસણુ તે ચોલીતણું, ઉર બળે તૂટ્યા તેહ;
મેં નિલાંબર નવ જાણિયું, કડીથકું ખસીયું તેહ;
પ્રેમતણો સાગર ઉલટ્યો, વાધ્યો કામ અપાર;
જઈ કામીને કંઠે વળગી, મારું ચિત્ત ચલ્યું તે કાર.
ઉછંગે લીધી વાલમે, વિવિધ વિલાસ્યા શ્રીહરી;
જેણે ગાવરધન કરે બ્રહ્મા, તે મેં રાખીયો ઉર ધરી.
આલિંગન દીધું શામળે, કરે ભીડ્યું તન;
અંતર ટાળી એક કીધી, મનાવ્યું તે મારું મન.
સ્વામ સુકોમલ અંગ પીયુતું, કંઈ કુચ ફલ માહેરાં;
નાથજીની ભુજે બાથ ભરતાં, ખુચ્યાં કુચ ફલ બેહેરાં
ચુંબન ચારુ કપોલ સરસી, અધર ડશી કરે પાન;
રતિપતિ રણજોષ જીવ્યો, મદને તે મુક્યું માન.
આજનાં સુખતણી શામા, સંક્ષેપે કહું પુજ સુંદરી;
વિસ્તાર તેહનો નરસૈયો, ભૂતલ કહેશે અવતરી.

રાધા—સજની સાંભળો મહારાં વચનજી, ધીર રાખજો તારં મનજી;
જે સુખ પામી આણે તનજી, આજ હું ગઈ હતી મહાવનજી.

ઠાળ.

આજ મહાવન હું ગઈ હતી, મુસ્તક મહીનો ભાર;
કારમો તે આલ્યો કુંજમાં, નટવર નંદકુમાર.
વહાલમાં એણે રોકી વનમાં, હું કરું તે કુણુ ઉપાય;
આજ તે જાણી એકલી, માહાવજી મા કરશો અન્યાય.
મળવું તે ખોટું મન વિના, ઘેલા ન થઈએ ગોવિંદ;
ચીર મહારં ફાટશે, ફુટશે તે ચોળા બંધ.
વળગો મા રહો વેગળા, ફુટશે તે મહિતું માટ;
માણસમાં મહારે મહાલવું, તમને તે નહિરે ઉચાટ.

કૃષ્ણ—મેઘ મહીકું શિરથકી, તું ધીરજ રાખજો મન;
આવ અહીં દેખાકું તુજને, મારું તે કુંજભુવન.

રાધા—શીતલ શૈયા પાથરી, રચ્યો તે રંગ વિલાસ;
અનેક રસ પીએ અતુલવી, કરે મન ઉલ્લાસ.
હું હતીરે જોયન સમે, કુચ ફલ પીયુષા જોગ;
કામલ કર લઈ સોંપીઆં, કરવાને રસભોગ.
અમર ફલ લઈ અર્પિયું, મેં પીયુના સુખ માંહે;
રસ પીએ રસીઓ પાય મુજને, આનંદ પામી ત્યાંહે.
કંઠ ધાલી બાહેડી, ચુંબન લીધું કપોલ;
સંઆમતું સુખ શું કહું, કરતાં તે રંગ ક્ષોલ.
વદન સુકોમલ શ્યામતું, કરતાં તે નયને પાન;
નિર્મતાં ધીરજ ટળે, કંદ્રપ કોટી સમાન.
રમતાં રંગીસે એમ કહું, જીવતી તું પ્રાણુ જીવન;
સર્વમાં તું વડી સુંદરી, તું માન વેદ વચન.
અકળગતી એની કોઈ નવ જાણે, નહિ કોને આધીન;
વન આવી વચન બોલે, મુજ આગળ થાય દીન.

સાહી લીધી શામળે, એતી વાત કહી નવ જાણે;
જાવા ન દેતા મહાવજી, કર અહીંને લાગે પાથે.
એટલા દિવસ હું નવ જાણતી, રહેતી હુતી અસન;
હાવે તે કાણું મેલું નહીં, વેધાણું મારું રે મન.
સંસારનું સુખ શું કરું, ન જમે ધરતી વાત;
નરસૈયાનાં નાથ સાથે, વિલસી દિન ને રાત.

પદ ૧૩૩.

રજની આવી જુગનીધાનજી, ઈચ્છા હુતી રમવાને મનજી;
સજની આજ મહારે મનજી, પ્રેમે પધાર્યા પ્રાણજીવનજી.

ઠાળ.

પ્રેમે શું પધરાવીઆ, મેં તો સાંજ સમે તે શ્રીહરિ;
ચરણ ધોયા પ્રેમશું, મેં તો સેજલડી કુલની કરી.
કૃષ્ણની તે કપુર લગ્નને, અગરે કીધી આરતી;
પ્રેમે પીયુનું વદન જોતી, તન મન ઉપર વારતી.
પ્રથમ સંગમ પીયુજીશું, રમવાનેરે મારું મન થયું;
લગ્ન તે લોપી નવ શકું, મુખડે તે નવ જાણે કહું.
જોયન મારું જાગીયું, કામાતુર અંગે હું થઈ;
ભાવ નયનમાં જણાવીઓ, ત્યારે પ્રેમે મુને કરે અહી.
લગ્ન લોપી અંગ સુંપી, પ્રેમે પીયુજને મળી;
રમતાં તે રતનસ એક થઈ, જેમ દૂધમાં સાકર ગળી.
મહિયર હું બોલી શ્યામને, સંમળ અંગ તાહરું;
અનેક રામા સંગ રમિયો, પણ આજ જો પ્રાક્રમ માહરું.
સતસુખ થાને શામળા, કરવાને રણસંયામ;
આજ તહારા મન તણી, પુરું તે સઘળી હામ.
મુજ અજાણની આગળે, કાયર ન થઈએ શામળા;
સાવચાન થઈને શિખરું, રતીરણની સઘળી કદા.

ચાતુરી વાડશી.

ઉરપે લીધો વાલમો, કુચ બંધન તુટ્યાં તડતડી;
સુરતની સાધન સાંધવા, હું જોદ્ધા સાથે આથડી.
નાથ સાથે બાથ ભરતાં, ધસીને રે લીધો ઊર;
અધર ડંસ ડસીને મુકીયો, ત્યારે લડથડ્યો મહાશર.
બાલપણમાં અતી બળીઓ, ગોવરધન કર તોલીઓ;
તે સુમટને મેં તરુણિરૂપ, રંગમાં તે રાળીઓ.
બૂકુટી ચઢાવી નયન જોડી, મેં મારીયાં તે મોડના બાણ.
કામિનીની આગળ કાયર થઈને, માગવા લાગ્યો માન.

કૃષ્ણ-શરણ રાખો સુંદરી, હું તુજ આગળ ઓચરું;
દીન જાણી દયા આણી, પ્રેમશું ઊરપર રમું.

રાધા-આજ પછે હે વાત્રમા, મોટપણું આણેશ ન મન;
લધુવેશ જાણી દયા આણી, મુકું છું પ્રાણજીવન.
શ્વાસ ભરાણો હે સખી, સ્વેદકણ અંગે ઝરે;
મુજને તે ઝીલ્યો જીવતી, કાયર થઈ પીયુ કરગરે.

કૃષ્ણ-અમળા તે મારું અંગ દુખે, બીડીશ મા રે બામિની;
કઠણ પયોધર તાહરાં, મુજને તે ખુંચે કામિની.
અમૃતપે અદકું હતું, મુજ કને ફળ જોહ;
પછે પીયુના મુખમાંહી, પ્રેમશું મુકયું તેહ.
પ્રસન્ન થયા પીયુ પાન કરતા, રસીયાને મન તે રસ ગમ્યો;
ચુંગન લીધું હસી હસી, પ્રગટ થઈ રંગે રમ્યો.
કુસુમ પેરે રાખીઓ, ઉર ઉપર ચારો જામ;
હોંસ હતી મનમાં પીયુના, પુરી તે સદ્ગુણી હામ.
સફળ તે રજની આજની, ધન ધન મારો આવતાર;
નરસૈયાના નાથશું, રંગ રમ્યા તે વિહાર.

૫૬ ૧૪મું.

રાધા-સજની સાંભળ મારી વાતજી, ધન ધન આજની રાતજી;
હસતા ડોલતા આવે સાથજી, ભોવન પધાર્યો મોરો નાથજી.

ઢાળ.

ભૂવન પધાર્યો નાથ મોરો, અપ્પલાને સુખ આપવા;
 કોટી કંદ્રપ થયા કામી નાથજી સુજ વશ હુવા.
 નવલ સજ્જા પુષ્પની, ભુવન અતિ રલીઆમણું;
 ચોદશ દીપક જલહલે, હરખ હુપનો મન ધણું.
 શણુગાર કીધો શોભીતો, નયને કાજલ સારીઆં;
 કટાક્ષ સરખાં કસણુ કસીને, કામીના ઊરમાં મારીઆં.
 શ્યામ સુંદર વદન જોતાં, અનંગ અંગે સજ થયો;
 રતિપતિ રણયુદ્ધ કરવા, સુમટને તે મેં કર ગ્રહો.
 નાથજીને ભુજ પાથ ભીડી, હૃદયામાં લખ્યાં પીઓ;
 સુમટ નરમાં શર કહાવે, તે મારી આગલ કાંપીઓ.
 મદનમાતી શ્યામ સંગે, રતિ રંગ રસમાં રમી રહી;
 પીન પયોધર પ્રાણુ પિયુને, અધર મુખડે રહી સહી.
 તમ ન થયો પિયુ પીતાં, પછે તે હું લાજી રહી;
 ચોળી તણાં બંધ ત્રુટયા, શરીરે શીતલ થઈ.
 મેહેલ મહાવા હું માલ માણું, મારા નાથ હું તમ થઈ;
 ચાર જામ સંગ્રામ કરતાં, રજની સઘળી વહી ગઈ.
 દરપણુ લઈને વદન જોતાં, અધર દંસ દીસે ધણા;
 નિર્જીણ તારા જોને કામી, નિર્લજે કાંઈ ન રાખી મણા.
 કહું ન માને હો સખી, ભુજપાથ ભીડીને રહ્યો;
 સુરતનો સંગ્રામ સજની, બાળપણનો તુજને કહ્યો.
 એણી પેરે રસ પાન કરતાં, નાથ નયણે નિહાલતી;
 પિયુને અંગે પ્રેમ વાધ્યો, પલક પાછી ન વાળતી.
 અનંગ આપદા અંગ ટાળી, તન તે શીતલ થઈ રહું;
 તે સમાન સુખડું સજની, મુખથી નવ જાએ કહું.
 મારા સખ કોઈને મા કહેશ, એ વાત મનમાં જાણુજે;
 વિહાર ચરિત્ર વિહાર લીલા, નરસૈયા થઈ માનજે.

૫૬ ૧૫મું.

રાધા-રસનિધાન આજની રાતજી, જગો મહારા પિયુજી હવે પ્રભાતજી;
દીપક જોત ક્ષણું ક્ષણું થાયજી, પંખીડાં રાગ પંચમ ગાયજી,

હાળી.

પંચમ ગાએ પંખીઆ, પૂર્વ દિશાએ રવી પ્રગટિયો;
સારી જમ સંગ્રામ કરતાં, હજી તે તૂમ નવ થિયો.
રવી ઉગ્યો ને છંદુ આથમ્યો, ગૌ દોહ્યાની વેળ થઈ;
સાસુ ને નણુંદ પુછશે, મારો કંથ કહેશે ક્યાં ગઈ.
તેને ઉત્તર આપવો ને રાખવો કલનો ધર્મ;
પરવેદના જણો નહિ, શામળા તુજને શર્મ.
હજીએ તાહારા મનમાં, જણુને શું થયું શ્રીપતિ;
ભુજ બાથ શું બીડી રહ્યો, મુકતો તે મુજને શે નથી ?
કંઠ વહુંધી બાહેડી, પિયુ પોઢીઆ નિઃશંક;
લક્ષણ તાહારાં રે શાં કહું, ભુડાં દીસે છે ઢંગ.
પૂરવે હતું પેતાતણું, એમ નિર્ગુણ નાથ ના રહી;
આજીની શીખામણુ શામલા, નહીં આવું ફરી વેચવા મહી.
હું તુજ સરખી નવરી નથી, મારે ઘેર ઘણુંક કાજ;
પ્રાતઃસમે પિયા ભોવન જતાં, આવે છે મુજને લાજ.
રેણી સમે રસ ઉપજે, સંયોગે રંગની રેલ;
કર જોડીને માન માણું, મહાવા તે મુજને મહેલ.
વાટે જતાંરે વાલમા, મુજને દેખે દુરીજન;
નરસૈયાના નાથજી, મારું દૂર છે ભોવન.

૫૬ ૧૬મું.

રાધા-કૃષ્ણ પ્રત્યે રંગે રમીઆં તે ક્યાં રેણુજી, અરુણ ઉજગરાં રાતાં નેણુજી;
અધર બર્ચો રંગ તંબોલજી, કાજલ રેખા તારે કપોલજી.

કાળજી રેખા કપોલ સોહ, તિલક ખંડિત તાહેર;
 બિચારી બોલ મા વાલમા, તો મન માને માહેર;
 અટપરી શીર પાધ લટકે, કેસર ને કુલે ભરી;
 અખીલ ગુલાલ ને યુવા ચંદન, શોભે નાભી શ્રીહરી.
 કંકણ કોમલ અંગે ખુન્ન્યાં, રેખા દીસે નખ તણી;
 જોયું રંગે રમ્યા રજની, વેગે પધારે તે ભણી.
 આ નીલામ્બર કોઈ નારતું, તમે સાચું કહોને સમ તેહના;
 આધીન થયા પ્રભુ તેહને વહાલા, લાવ્યા ને કયાંથી રણમાં.
 કોસ્તુભમણિ આ ક્યાં વિસારી, નવસૈરા પેહેર્યો નારનો;
 રીસ મા આણો મન વિષે, ખુને કહોને સુખ વિહારનો.
 કંઈ ભામનીએ ભોગવ્યા, રજની તે ચારે જામ;
 કોમલ અંગે કેમ ખમ્યાં, રતિપતિ રણસંગ્રામ.
 વેગે પધારે ભુવન તેને, હું આવું તમારે સંગ;
 શ્રીહરી સુખ દેખાડ તારું, રમીઆ તે જોયું રંગ.
 હાવે તેને પ્રસન્ન થઈને, હું આપીશ હરનો હાર;
 નરસૈયાના નાથજી, મારી વિનતડી વારંવાર.

The શૃંગાર poems are many and widely scattered. Very many of these are probably the work of later poets. These are collected together into four main groups. રાસ સહસ્રપદી, વસંતના ૫૬, શૃંગારમાળા and હીડિળાના ૫૬. A great many of them repeat the same idea over and over again. They all refer to the *Rāsa-Līla* of Krishna and the Gopīs. Occasionally they are very voluptuous both in language and in imagery but the poet never for a moment loses the central idea that Krishna is the Supreme Being and that the Gopīs are the human souls yearning for union with the Divine. The first twelve of the following selections clearly strike the keynote to the whole set.

૫૬ ૧૬.

ગાપી-કોણુ પુન્યે કરી, નાર હું અવતરી, શ્રીહરિ દીન થઇ માન માગે ;
અમર અવિગતિ કહે, અકલ કો નય લહે, તે કમલાવર કંઠ લાગે. કોણુ.
યજ્ઞ યાગે યજ્ઞ, યોગ ધ્યાને ધરી, બહુ વ્રત આદરી દેહ કષ્ટે ;
તોય તે શ્રીહરિ, સ્વપ્ને ન પેખીએ, તે હરિ નિરખીએ પ્રેમદષ્ટે. કોણુ.
શેષ સુખાસન, શેજ સોહં સદા, લુપ્ત જસું વૈકુંઠ કાઢાવે ;
તેપે અધિક જે, મંદીર માડરૂં, પ્રેમે પીતાંબરો પલંગ આવે. કોણુ.
ભક્તવત્સલતણું બિરદ પોતે વહે, વેદ પુરાણ એમ શાસ્ત્ર વાણી ;
નરસિંહાચો સ્વામી બલેરે મળીયો, કાધી કૃપા સુને દીન જાણી. કોણુ.

૫૬ ૨૭.

ગાપી-સારમાં સાર અવતાર અખળાનણો, જે બળે બળિત્રદ વીર રીઝે;
પુરુષપુરુષાતન, શું કરું હે સખી, જેથી નહિ માહરૂં કાજ સીજે. સાર.

મુક્તિ પર્યન્ત તો, પ્રાપ્તિ છે પુરૂષને, સત્ય જે સેવકભાવ રાખે ;
 રસભરયું 'રસણું', નાથ નોહરા કરે, તે નહીં નારી અવતાર પાખે. સાર.
 ઇન્દ્રિયાદિક અજ ઇશ ને મહામુનિ, ગોપિકા ચરણુરજ તેહ વહે;
 ગોપીથી આપતું, અધમપણું લેખવે, નરપણું નવ રૂચે આપ નદે. સાર.
 વેદ વેદાંત-ઉપનિષદો ખટ મળી, જે મથીને રસ પ્રગટ કીધો ;
 તે રસ ભાગ્યનિધિ ભામની ભોગવે, અહોનિશ અનુભવ સંગ લીધો. સાર.
 સ્વપ્ન સાચું કરે, ગિરિધર સ્યામજી, પ્રણયું હું પ્રાણુપતિ પાણુ જેડી;
 પંથનું જેમ પશુ, પુંકળ વળગ્યું રે, નરદેવ નાથજી નાથ તોડી. સાર.

૫૬ ઉણું.

અનુભવીયાં રસમાં માણે, તે જે જાણે તે જાણે મહારી સજની. ટેક૦
 એ અનુભવ બ્રહ્માદિક દુર્લભ, સનક સનંદ રસ ભોગીરે ;
 તે ધજનાર નિરંતર માણે, તે માણે નંદનંદન રસ ભોગીરે. અ૦
 ચૌદ લોકથી અપાર જેહને કહીએ, સદા આનંદો સુખ રાશીરે ;
 તે પુરુષોત્તમ ગોકુળ પ્રકટયો, નંદગોપી નિરખે રહેવાશીરે. અ૦
 જ્યાં આનંદ ત્યાં પરમાનંદ છે, વેદ કરે રે વખાણુરે ;
 આનંદ નંદ જસોદા જનુની, આનંદ વરતે છે આણુરે. અ૦
 આનંદ શ્રી ગોવરધન પર્વત, વંદાવન સુખ ધામરે ;
 નરસૈયાયા સ્વામી અંતરજામી, આનંદ ગોપી પૂરણકામરે. અ૦

૫૬ ઠથું.

જાઓ રે મદન ગોપાલ, ગુણ ગર્જન. ટેક.
 અધમ નર ઝોધાર્યો પ્રેમ પાતો ;
 સુપેર અહા કરે, સનક શુકદેવસુ રાતો ;
 નિરંતર હરિ તારું નામ લેતો ;
 મોટી જપ મોટી તપ, મોટી સાધન કર્યારે તેણે. ગુણ.
 મોટી યજ્ઞાદિક હવન કરે ;
 ગંગા આદિ લેઈ સકલ તીર્થ કર્યા ;
 જેણે પ્રેમસું કૃષ્ણ નામ લીધાં,
 એ જન શાસ્ત્ર સકળ આરાધન કર્યા. ગુણ.

શૃંગાર.

અનુસરે નામ ગોવિંદ કેરૂં ;
 નરસૈયો એમ કહે ભવ ફેરા ટળ્યા ;
 કૃષ્ણ થકી નથી દુનિ કોઈ રે ;
 જોયા મદન ગુણ ગર્જન. ગુણ.

પદ ૫મું.

લડસડતી કાંઠાં જા'છે રે અબળા, કોણ પુરૂષે તને ભોળવી રે ;
 કહેરે સખી તને ગરબસ લાગ્યો, કે વિપ પીધુંં ઘોળવી રે. લડસડતીં
 અશનપણામાં સૂતીરે હુતી, સ્યામ ભુજંગે ચટકાવી રે ;
 હરિ મંત્ર જાઓ તેણી વારે, તો જીવનડી ધર આવી રે. લડસડતીં
 એ ડાંખ બેઠો જે નરનારી, તે ભૂતળ દેહ નહિ ધરશે રે ;
 નરસૈયાના સ્વામી સંગે રમતાં, વહાલો આપ સરીખડાં કરશે રે. લડસડતીં

પદ ૬ઠું.

સાંભળો કામની કૃષ્ણ કામી કેહે, તાહરા મંદિરથકો નહીરે જાઉં ;
 અવર કો નાર નહીં તૂજ સારખી, જેહને ફૂલ કરી હું બંધાઉં. સાં
 તું વનવેલડી, હું વનમાળી, સીંચવે સમર્થ દૃષ્ટિયે કરું ;
 તુજ પાસામાં લે રાખું શીતલ, પાણિ ધરી પ્રેમની વાડ કરું. સાં
 સાંભળો સુંદરી એમ કહે શ્રીહરિ, જેની ફૂલમાળા કરી હું રે બાંધ્યો ;
 ચૌદ ભુવનતણાં બંધન છોડવું, મેં જાણ્યુંં તેં મોહિતી મંત્ર સાધ્યો. સાં
 માન તું માનતી, માન માગી કહું, નહીં તજુંં મંદિરમાં બોલ દીધો ;
 નરસૈયાયો સ્વામી, સર્વે રસ લલ્લો, સુરતસંગ્રામે આધીન કીધો. સાં

પદ ૭મું.

જેવો ને તેવો રે તમારે, પાલવડે બાંધો ;
 અણુછતો હું તો તમારો, વધાવી લીધો. જે.
 અનતેડાયો આવું રે, હું તો તાણ્યો નવ તૂડું ;
 તમારા પ્રેમની સાંકલીએ બાંધ્યો, છોડ્યો ન છૂડું. જે.

નરસિંહ મહેતો.

રમાડયો રમું રે, તમારો જમાડયો જમું;
તમારે સમુરે સજની, ખીજું નવ અમારે સમું. જે.
હુંકારે આધેરો જાવું, તમારે હુંકારે રાચું;
નરસૈયો જહાં ગાન કરે, ત્યાં પ્રેમ ધરી નાચું. જે.

પદ ૮૬.

ધન્યરે ધન્ય મહાપુણ્ય જશોદાતણું, પુત્રભાવે પરિવ્રજા રાજે;
નંદનો નંદ આનંદ થઈ અવતર્યો શેષ બળિભદ્ર સંગે મિરાજે. ધન્યરે
અમર આદિર, અરધાંગ ગોપાંગના, વૃક્ષવેલી સર્વ ઋષિરાણી;
ભક્તિ તે રાધિકા, મુક્તિ જશોભતી, પ્રજા વૈકુંઠ તે વેદવાણી. ધન્યરે
નિગમ વસુદેવજી, ગાય ગોપી ઋચા, દેવકી બ્રહ્મવિવાદ કલાવે;
બ્રહ્માકર લાકડી, વેણુ મહાદેવજી, પંચવદન કરી ગાન ગાવે. ધન્યરે
ઘ્રૂઘ્ર અર્જુન અહંકાર દુર્યોધન, દેવતા સર્વે અવતાર લીધો;
ધર્મ તે રામ યુધિષ્ઠિર જાણુજો, દાસનો દાસ નરસૈને કીધો. ધન્યરે

પદ ૮૭.

સાંભળ સહિયર સુરત ધરીને, આજ અનોપમ દીડો રે;
જે દીડો તે જોવા સરખો, અમૃતપે અતિ મીડો રે સાંભળ.
દૃષ્ટે ન આવે નિગમ જગાવે, વાણી રહિત વિચારો રે;
સત્ય અનંતજ જેહેને કહીએ, તે નવધાથી ન્યારો રે. સાંભળ.
નવધામાં તો નહીં નરવેડો, દશધામાં દેખાશે રે;
અચરો રસ છે એહેની પાસે, તે પ્રેમી જનને પાશે રે. સાંભળ.
અદ્વૈત બ્રહ્મ અનોપમ લીલા, અસંખ્ય જુગનો એહેવો રે;
જોગ જગન જપ તપ મુનિ દુર્લભ, માને તેહેવો મેવો રે. સાંભળ
જ્યાં લગી જ્યમ છે ત્યમનો ત્યમ છે, વધે ઘટે નહીં વહાલો રે;
આવે ના જાએ, જાએ ના આવે, નહીં ભર્યો નહીં હાલો રે. સાંભળ.
પૂર્ણાનંદ પોતે પુરુષોત્તમ, પરમ ગત છે એની રે;
એ પદ દાર અક્ષરની ઉપર, તમે જો જો ચિત્તમાં ચેતી રે. સાંભળ.
હું તું મટશે દુઝા ટળશે, નિરભે થાશે નરખી રે;
ભલે મળ્યો નરસૈયાયો સ્વામી, હું હૈડામાં હરખી રે. સાંભળ.

પદ ૧૦મું

કૃષ્ણ કહે કામની સુણુ સાચું કહું, તું મુહને અતિ વાહાલી રે;
અનેક સુંદરી છે મળવા, તે સુખ નહીં તીહારી રે.
કહે તો જાઓ વેણ વખડું, કહે તો મધુરું ગાઉં રે;
કહે તો આપણુ રંગભર રમીએ, મંદિરથી નવ જાઉં રે.
શામા વચન સુણી વહાલાના, હસી હૈયામાં લીધો રે;
નરસૈયાઓ સ્વામી બલે મલીધો, અધરઅમૃતરસ પીધો રે.

પદ ૧૧મું.

ત્રિભુવન જે પતિ તે પતિ તાહરો, જોની તું બામની બાગ્ય તારું;
મુનિવર યોગીને સ્વપ્ને આવે નહિ, તે કહે સુંદરી પ્રાણુ મહારું.
માનની માનુની વલ્લભ સ્વામીની, બજને શ્રીકૃષ્ણને ભેદ ટાળી;
ચૈદ ભુવનતણે નાથ વશ તાહરે, તુજ સમાન નથી રે કોઈ વહાલી
તવ હશી કામની, હતી ત્યાં જામની, ભૂધર ભેટવા સંગે ચાલી;
નરસૈયાયા સ્વામીમાં અંગ મેળાવીયું, પ્રેમશું રહીવામાંહે ધાલી.

પદ ૧૨મું

ગાપી-ટળતો ટળતો હોંડીશ મા રે, આલિંગન દીધા વિના કયમ સરે રે
આજે અમ ધર નણુદલ જુહી, ઉઠીને અદેખી હરે રે. ૮.
સાસુ સસરો માત પીતા રે, જે બોલે તે સહીએ રે;
પૂર્વે એશું અનુભવ છે રે, તો મૂકી કયમ જઈએ રે. ૮.
એ રસ જાણે જવલ્લે રે જોગી, કે વળી મુનીવર જાણે રે;
શુક સનકાદિક નારદ જાણે, જેણે વેદ વખાણે રે ૮.
એ રસ જાણે વ્રજની રે નારી કે દેવે પીધો રે;
ઉગરતો રસ ઢગતો હુતો, નરસિંહીએ ઝોંટીને લીધો રે. ૮.

પદ ૧૩મું.

ગાપી-કુમકુમને પગલે પધારો, રાજ કુમ કુમને પગલે;
મસમસતા મોહનજી પધાર્યા, ડગમગતે ડગલે, પધારો.

મસ્તક પાધ પીતાંબર સોહિયે, લીલાં અંબર રંગ લે; પધારો.
મુખ ઉપર શ્રમજળનાં રેં મોતી, જોતાં મન હરી લે; પધારો.
સાકર કરા કરા પડ્યા છે, આંગણિયે સઘળે; પધારો.
દૂધડે મેહ પુઠ્યો નરસૈયાને, રસ વાધ્યો ઢગલે; પધારો.

૫૬ ૧૪મું.

ગાપી-તું મારે ચાંદલીએ ચોંટયો, રાજ સારા મુરતમાં શામળિયો;
ક્ષણું એક વહાલા અળગા ન થાઓ, પ્રાણજીવન વર પાતળિયો. તું મારે.
ખડકીએ જોઈ ત્યારે અડકીને ઉભો, બારીએ જોઈ ત્યારે બેઠારે
શેરીએ જોઈ ત્યારે સન્મુખ આવે, વહાલો અમૃતપે અતિ મીઠારે. તું મારે.
જમતાં જોઈ ત્યારે જોડે બેઠો, સૂતા જોઈ ત્યારે સેજડીએરે;
વંદાવનને મારગ જતાં, આવીને વળગ્યો બેલડીએરે. તું મારે.
પ્રીત કરે તેની કેડ ન મેલે, રસ આપે અતિ રસિયોરે;
નરસૈયાઓ સ્વામી બલે મળાઓ, મારા હૃદયકમળમાં વસિયોરે. તું મારે.

૫૬ ૧૫મું.

ગાપી-ખંમખંમ રે ચાંદલા મા કરીશ વહાણું, મારા પ્રાણજીવન ઘેર આવ્યા રે
પૂરવ જનમની પ્રીત જે હુતી, પુરુષોત્તમ પધાર્યા રે. ખંમખંમ રે.
પેલા ભવનો વાલમીઓ રે, ચૈદ્ર લુવનનો સ્વામી રે;
જનમ કોટી કોટી તપ કીધાં, ત્યારે વિકૃલ વર પામી રે. ખંમખંમ રે
પપૈયા પિયુ પિયુ કરે રે, કોયલ મધુરે વાસે રે;
હું તને વારું કુકડલા રે, રખે વહાણું પ્રકાશે રે. ખંમખંમ રે.
ચંદ્ર વિંટયો જેમ ચાંદરણીએ, તરુવર વિંટયો વેલી રે;
ગોવિંદ વિંટયો ગોવાલણીએ, હસાગવની હેલી રે. ખંમખંમ રે.
સાહર સોહીએ લેહેરે લેહેરે, જેસી લેહેર તુરંગ રે;
નરસૈયાઓ સ્વામી બલે મળાઓ, ગાપીવર ગોવિંદ રે. ખંમખંમ રે.

૫૬ ૧૬મું.

ગાપી-જગો રે જશોદાના જીવન, વાહાણેલાં વાયાં;
તમારે ઓશીકે મારાં, ચીર ચંપાયાં. જગોરે.

પાસું રે મરડો તો વહાલા, ચીર લઉં રે તાણી;
 સરખી સમાણી સૈયરો સાથે, જવું છે પાણી. જગો.
 પંખીડાં બોલે રે વહાલા, રજની રહી થોડી;
 સેજલડીથી ઉઠો વહાલા, આળસડાં મોડી. જગો.
 સાદડી પાકું તો વહાલા, લોકડીઆં જગે;
 અંગુઠો મરકું તો પગના, ધૂધરા ગાજે. જગો.
 સાસુડી જગે રે વેરણ, નણદી જગે;
 ઓ પેલી પાડોસણને ઘેર, વલોણું વાગે. જગો.
 જેને જેવો ભાવ હોય તેને, તેવું રે થાએ;
 નરસૈયાયા સ્વામી વિના રખે, વહાણું વાએ. જગો.

પદ ૧૭મું.

ગોપી--જશોદાના જીવન બિભા, જમનાને તીરે;
 મોરલી વળડે મોહન, મધુરી ધીરે. જશોદાના ટેક.
 પીતાંબરની પલવટ વાળી, ઉર લેહેકે માળા;
 કાનખીચ કુંડળ લળકે, દીસે રૂપાળા. જશોદાના.
 પરભાતે ઉઠીને ગોપી, ગૌને હેરાવે;
 ઓ કાનુડા ! ઓ કાનુડા ! કહીને બોલાવે. જશોદાના.
 આજ તો અમારી ઘેને, દૂધ થોડેશં દીધાં;
 રખે રે શામળિયે વહાલે, દોહીને પીધાં. જશોદાના.

કૃષ્ણ--સાંભળ રે સલૂણી શ્યામા, વાતલડી મારી;
 તુજ સરખી સલક્ષણી છે, ગાવલડી તારી. જશોદાના.

કવિ---એવાં એવાં વચન સુણી, ગોપી આનંદ પામી;
 ભકતવત્સલ ભૂધરજી મળ્યા, મેહેતા નરસૈના સ્વામી. જશોદાના.

પદ ૧૮મું.

કવિ--ભોળારે ભરવાડણ હરિને, વેચવા ચાલી;
 સોળ સહસ્ત્ર ગોપીનો વહાલો, મટકીમાં ઘાલી. ભોળારે.-ટેક.
 અનાથના નાથને વેચે, આહીરની નારી;
 શેરીએ શેરીએ સાદ પાડે, લ્યો કાઠ મોરારી. ભોળારે.

નરસિંહ મહેતા.

મટુકી ઉતારી માંહે, મોરલી વાગી;
 વનનારીને સેજે જતાં, મૂરછા લાગી. ભોળારે.
 બ્રહ્માદિક ઇદ્રાદિક સરખા, કૌતક એ પેખે;
 ચૌદ લોકના નાથને કાંઈ, મટુકીમાં દેખે. ભોળારે.
 ગોવાલણીના ભાગ્યે પ્રગટયા, અંતરજમી;
 દાસલડાંને લાડ લડાવે, નરસૈયાઓ સ્વામી. ભોળારે.

પદ ૧૯મું.

ગામી-વહાલાને જોતાંયે, મહારી ભૂખલડી ભાંગી;
 ઘરમાં રહીને શું કરું, મહારી આંખડલી લાગી. વહાલાને.-ટેક.
 શામળા સુરતે મન, મોહીને લીધું;
 કાંઈક શામળિયે વહાલે, કામણ કીધું. વહાલાને.
 સંસારીનું સુખ હું તો, તણને બેઠી;
 મધુરી મૂરતી મારે, પાંજરીએ પેઠી. વહાલાને.
 સોનાની સાંકળાએ, મુને બાંધીરે તાણી;
 મનડાની વાતો રે, પેલે મોહનિયે જાણી. વહાલાને.
 તુજ મુજ વચ્ચે વહાલા, અંતર નથી;
 નરસૈયાઓ સ્વામીની, લોકે કથની કથી. વહાલાને.

પદ ૨૦મું.

ગામી-હવે કેમ વસીયે વૃન્દાવનમાં, લૂટાલૂટ મંડાણી;
 નંદતણો નાનડીઓ નરહરી, થઈ બેઠો છે દાણી. હવે.
 એકનું ઢોળે ને એકનું ફેડે, એકનું મહિ માયેથી પાડે;
 એકને તો વહાલો અણુઘટ બોલે, એકને તો વઢાડે. હવે.
 એકને આપે ચીર પાટી, એકને આપે ચોળા;
 એકને વહાલો ધક્કાજ મારે, એકને નાંખે ઢોળા. હવે.
 સકળ સૈયરો ટાળે મળિને, રમવા ભમર ભોળા;
 નરસૈયાઓ સ્વામી નવલ રંગીલો, તે રમે છે હોળા. હવે.

ગાપી--એક ગમે ગોપીનો વહાલો, અવર ખીજનું મારે કામ કથું;
 બાપતણા સમ ખાધને કહું છું, નંદલાલ વસ્યે ગામ વસ્યું. એક.
 શામળિયો સુંદર વર સજની, તેને દેખી મારું મન વિલસ્યું;
 એને મૂકી જે બિજને ભજશે, તેનું કાળે લાળે કરમ ધસ્યું. એક.
 હેલછખીલો ને છોગાળો, ગોઠડિયાળો ગુણુ લંડાર;
 નરસૈયાઓ સ્વામી શામળિયો, વૈષ્ણવ જન કેરો દાતાર. એક.

ગાપી--હળવે હળવે હળવે હરજી, મારે મંદિર આવ્યારે;
 મોટે મોટે મોટે મેં તો, મોતીડે વધાવ્યારે. હળવે.
 કીધું કીધું કીધું મુજને, કાંઈક કામણુ કીધુંરે;
 લીધું લીધું લીધું મારું, ચિત્તું ચોરી લીધુંરે. હળવે.
 જગી જગી જગી હું તો, હરિ મુખ જોવા જગીરે;
 ભાગી ભાગી ભાગી મારા, ભવની ભાવટ, ભાગીરે. હળવે
 ફૂલી ફૂલી ફૂલી હું તો, હરિમુખ જોઈને ફૂલીરે;
 ભૂલી ભૂલી ભૂલી મારા, ધરનો ધંધો ભૂલીરે. હળવે.
 પામી પામી પામી હું તો, મહા પદવીને પામીરે;
 મળિયો મળિયો મળિયો મેહોના, નરસૈયાઓ સ્વામીરે. હળવે.

આવો રે અલખેલા વહાલા, મોહન મારા રસિયા રે;
 અવડી વારો ક્યાંહાં રે લગાડી; કોને તે મંદિર વસિયા રે. આવો.
 તમને ટેવ પડી પરધરની, હવે તે શી પેર કરીએ રે;
 સંસારમાં કાંઈ સાર ન દીડો, કોને તે જોઈ જોઈ ઠરીએ રે. આવો.
 આજ પછી હરિ એવું ન કરીએ, લોકહસારત થાશે રે;
 નરસૈયાયા સ્વામી હમને તજશે, બિરદ તમારું જશે રે. આવો.

સાચું બોલો શામળિયા વહાલા, કહો ક્યાં ગયાતા રે;
 માનીતીને ભવન તજીને, કોને મહોલ રહ્યાતા રે. સાચું.

નરસિંહ મેહેતો.

આજ રજની રડતાં વીતી, કંથ વિના ક્યમ રહીયે રે;
તલપાપડ થઈ રજની ગાળી, એવું થાય તે ક્યમ સહીયે રે. સાચું.
હમણાં હેત ઉતાર્યું હરજી, પેલી નવલ નારયું મન મોહ્યું રે.
તમો વિના અમો તલસી મરિયે, તોલ તમારું જોયું રે. સાચું.
બલે પધાર્યા મારા મંદિર માંડી, બાવે બામણાં લીધાં રે;
નરસૈયાયા સ્વામી સંગે રમતાં, દુઃખ ફેડી સુખ કીધાં રે. સાચું

૫૬ રપમું.

નંદના ગોવાળિયા રે, તારો રસીલો સનેહ. ટેક,
ગ્વાલણ પાણીડાં સંચર્યા રે, જળમાં ન બોળે પાય;
કદમ કેરે છોડવે રે, ઉભેલા દીપ્તે જાદવરાય. નંદના.
સહજ કોટિનો મારો કંચવો રે, તે સાહી નવ તાણ્ય;
લાખના અંધ મારા ટૂટશે રે, તારે હસવું ને મારે હાણ્ય. નંદના.
કહાનજી કેસર ના છાંટીએ રે, ભીંજે અમ અખળાના કેશ;
ભીંજે જાદવરાય લોખરી રે, હુંતો ઘેર શો ઉત્તર દેશ. નંદના.
કહાનજીને મુકટ મિરાજતો રે, રાધાજીને એકાવળ હાર.
નરસૈયાઓ સ્વામી મળ્યોં રે, વાહાલે કુતાર્યા બવપાર. નંદના.

૫૬ રકમું.

શાને કાજે તમો સહુ મળી આવ્યાં શું છે તમારે કામ રે;
પતિવ્રતાનો એ ધરમ નોહરે, ગોપી જાઓને તમારે ધામ રે. શાને.
મોહન કેરાં વચન સાંભળી, નીચું નીહાળે બાળી રે;
મુખમાં આંગલરી ને મનમાં વિમાસે, તમો એ શું બોલ્યા વનમાળી રે. શાને.
ગદગદ કંઠે ગોપી વચન પ્રકાશે, તમે સુણજો દેવ મોરારી રે;
મોહન નહી રમો અમ સાથે, તો તજ્યું દેહીડી અમારી રે. શાને.
અંતર પ્રીત જોઈને હરી હસિયા, રૂઢિઆ ભીતર લીધાં રે;
નરસૈયાઓ સ્વામી બલે મળીઓ, વાહાલે આપ સરખીડાં કીધાં રે. શાને.

પદ ૨૭મું.

ધન્ય ધન્ય રે વ્રન્દાવનની શોભા, ધન્ય ધન્ય રૂડો આસો માસ રે;
 ધન્ય ધન્ય કૃષ્ણ તણી જે લીલા, ધન્ય ગોપિયોનો રાસ રે. ધન્ય.
 શણગટામાં સાન કરીને, માતુની મોહ ઉપજાવે રે;
 અળવે અંગ મોડ અતી અબળા, નેહ નેણાંમાં જણાવે રે. ધન્ય.
 કંઠ કાઢિલા સ્વર ઉચ્ચરે, ગાંધર્વ ગાન હરાવે રે;
 વચન મીઠાં મધુરાં ઉચરતી, વાલોને સુખ મનાવે રે. ધન્ય
 અમર લોકના જૂથ મળ્યાં ત્યાં, મુનિવર જોવા આવે રે;
 સુર નર જય જયકાર કરીને, ઇંદ્રાણી પુષ્પ વધાવે રે. ધન્ય.
 ધન્ય એ ગોપીને ધન્ય એ લીલા, ધન્ય જે રાસ રમાડે રે;
 ગોપીશ્વરની કૃપાયદી રે, નરસૈયો તાળ વળડે રે. ધન્ય.

પદ ૨૮મું.

મધરાત્રીએ મધુરી રે વાહાલેજીએ, વાંસલડી રૂડી વાઈ રે;
 કામની કામધેલડી થઈને, સૌ વ્રન્દાવનમાં ધાઈ રે. મધરાત્રી.
 સાસુ નાંહીની લાજ તજીને આભુષણ અવળાં સજિયાં રે;
 રેણી રાસ રમવાને કારણ, જઈ જાદવને ભજિયાં રે. મધરાત્રી.
 નયણાં ભરી નિરખ્યો લક્ષ્મીવર, આનંદ અબળા પામી રે;
 નરસૈયાઓ સ્વામી વ્રન્દાવનમાં, ખેલ કરે બહુનામી રે. મધરાત્રી.

પદ ૨૯મું.

અમને રાસ રમાડ વહાલા,
 ગોકુલથી વંદાવન રૂંડું, તે મુજને દેખાડ વહાલા
 જલ જમુનાને કાંડે રે, વાથો વેણુ રસાલ; વહાલા.
 નાદે મોહી ગોપીકા રે, ઘેર રોતાં મેલ્યાં બાળ. વહાલા.
 એક એક લોચન આંજ્યાં રે, કૃષ્ણ કરે સનમાન; વહાલા.
 અવળાં આબ્રણ પહેરીઆં રે, તેણે નેપુર ધાવ્યા કાન. વહાલા.
 સનમુખ ઉભી રહી રે, નયને નીરખ્યા નાથ; વહાલા.
 તન મન ધન સહુ સોંપીયું રે, ગોપી ઉભી જોડી હાથ. વહાલા.

અમેરે આહીરડાં સદાએ સુંઆળાં, કઠણ કડોર પેલો કાતુડો;
નંદરાયની આણુ ન માને, જસોદાનો કુંવર લાડકડો. નહિ.
સાન કરે દેહી પરવશ થાએ છે, છાંનાં છાંનાં વાહે વહાલડો;
નરસૈયાએ સ્વામી ભલે મળીએ, વૃન્દાવનમાં એકલડો. નહિ.

૫૬ ૩૩મું

કેશુડાં રાતાં ને ઋતુ રાતીછરે, કોયલડી વનવાસી રે;
માતુની જોખન મદમાતી, માધવ ચરણ ઉપાસી રે. કેશુડાં.
મોરાં તો સંહેકાર મનોહર, મોરી અતિ દુમવેલી રે;
કીડા કારણુ શામ મનોહર, મળી છે સરખી સાહેલી રે કેશુડાં.
ધન ધન રે જમુનાં તીરે, ધન ખંસીવટ શોહે રે;
નરસૈયાયા સ્વામીની લીલા, દેખી સુરી નર મોહે રે. કેશુડાં.

૫૬ ૩૪મું.

હાં હાં રે રત આવી રે આવી, કુલ્યો ફાગણુ માસ;
નિઃશંકપણે નંદજનો કુંવર, પુરે તે અખળાની આશ. હાં હાં.
મન ગમતો શણુગાર સજીને, કરીયું હાસ્ય વિલાસ;
સુંદરીનું ભૂષણુ શ્રી વ્રજજીવન, અમે તમારી દાસ. હાં હાં.
કામણુગારો કાહાન ગોવાળો રે, વસે વ્રજમાં વાસ;
નરસૈયાયા સ્વામીએ રે વીધી, પડી પ્રેમની પાશ. હાં હાં.

૫૬ ૩૫મું.

ચાલો સખી વૃન્દાવન જઈએ, ગોવિંદ ખેલે હોળી;
નટવર ભેખ ધર્યો નંદનંદન, મીલી હે ભાવતી ટોળી. ચાલો
એક નાચે એક ચંગ યજ્ઞવે, એક છાંટે કેસર ઘેળી;
એક અખીલ ગુલાલ ઉડાડે, ગાયે ભમ્મરભોળી. ચાલો
કરો શણુગાર હાર અનોપમ, પેહેરો ચરણા ચોળી;
સંથો સિદ્ધરે સમારો રે, કુમકુમ કાજળ રોળી. ચાલો
એક છાના છંદ કરાવે, વગર ખોલાવી ખોલી;
માંહોમાંહે કરતી મરકલડાં, હસી હસી દે કર તાળી. ચાલો

વસંત ઋતુ વૃદાવન શોભે, પ્રકુલ્યો કાગળ માસ;
ગોવિંદ ગોપી હોળી રે રમતાં, જીવે નરસિંયો દાસ. ચાલો.

૫૬ ઉદ્યુ.

ઓ સખી આવળુ આયોરે, ઓ આવળુ આયોરે. ટક.
ચાલો સખી ઝુલિયે સુવર્ણ હિંડોળે, કીજે સ્યામ મન ભાયો;
હાવ ભાવ ખંજન મનોહર, કંચુકી કંકન સોહાયો. ઓ સખી.
કામ જપત વૃષભાનનંદિની, રસિક રાય વર પાયો;
મનમાન્યો દેખી મન મોહી, જઈ હાથ હરિનો સાહ્યો. ઓ સખી.
આવળુ માસ સોહામણો, સોહામણો સહુ પ્રજ સાથ;
પરમ સોહાંગી સ્વામીજી, કોડામણ છો પ્રાણનાથ. ઓ સખી.
સદા રમણ વૃન્દાવન સોહિયે, નિત્ય પ્રતે રાસવિલાસ;
શ્રી જમુનાજીને કાંઠડલે કંઈ, કીધો આહીરડે વાસ. ઓ સખી.
સખી મળી છે નાની મોટી, દોડી આવી છે રમવા રાસ;
મધ્યે વિરાજે શ્રી સ્વામિજી, જેનું સદા નિરંતર રાજ. ઓ સખી.
એ શોભામેં કેમ રે કહેવાયે, કદી શંકર પૂછે વાત;
કહેનાર શેષ સરખા હારે, ત્યાં પામરની કોણુ જાત. ઓ સખી.
રે વૃન્દાવનની કુંજગલનમાં, હીંડોળે રે હીંચાય;
મારા વહાલાજી ધાબે ધુમલડી, સહિયેરો માંહોમાંહી ગાય. ઓ સખી.
મારા વહાલાજીનું વાત કરતાં, ધુમરી થઈ દશ વીશ;
વેણુ વધુડી ને હારજ તુટ્યો, અંચર ખશિયાં શીશ. ઓ સખી.
હીંડોળો રાખો મારા વહાલા, અંગ ઉઘાડાં થાય;
સહિયેર સર્વે હાસ્ય કરે છે, તેમાં તમારું શું જાય. ઓ સખી.
હવે નિર્લજ થયા છો તમે, જણ્યા લાડકવાયા નાથ;
નહિ ખોલું નહિ ચાલું વહાલા, આજ પછી તમ સાથ. ઓ સખી.
એવાં એવાં વચન સુણીને હરિ હસિયા, રસિકવર સુકુમાર;
પ્રસન્ન થયા શ્રી સ્વામિજી, નરસિંને આપ્યો હાર. ઓ સખી.

૫૬ ૩૭મું.

હમ હમ રે વરસે મેહ સોહામણો જો, કાંધ હીચે હરખે હીડોળે અતિ રંગ જો;
 સ્યામા ને સ્વામિ બેહુ શોભતાં જો, નીલામ્બર પીતામ્બર શોભે અંગ જો. હમ.
 ધુમલડી ધાલેરે ગોપી રસ ભરી જો, કાંધ શામળીઆ સનમુખ કરતી સાન જો;
 મરકલડા કરતીરે માતુની મોદશું જો, નાચે ને વળી ગાયે મધુરાં ગાન જો. હમ.
 મધુરે બોલે કાયલ મોર સોહામણા જો, કાંધ ગાજો ગાજો ગગનમાં ગંભીર જો;
 વૃંદાવન તે શોભે અતિ સોહામણું જો, શોભે શોભે સુંદીર જમુનાનું નીર જો. હમ.
 વાયે વહાલો વેણુ મહુઅર વાંસળી જો, કાંધ વાળં વાજો તાળી તાલ મૃદંગ જો;
 કાંધ મગન થઇ વહાલો સહુને નિરખતો જો, કાંધ ઉલટ વાધ્યો અખલા અંગ જો. હ.
 ઉપરથી તો કુસુમ વરસી રહ્યાં જો, સુરીનર મુનિવર બોલે જોજોકાર જો;
 નરસૈયો નિરખીને હરી ગુણ આચરે જો, ધન ધન કામિની કૃષ્ણ વિહાર જો. હમ.

૫૬ ૩૮મું.

છાની કેમ રહું, વન વેણું વાજો;
 સાંભળતાં અંગે અનંગ બજો.
 કાનનાં કુંડળ પાડશે ઘાલી;
 વેહની વેધી, ગોપી વન ચાલી.
 વેહ નીછરાએ, વિઠ્ઠલો પામી;
 ભક્તવત્સળ મળ્યો નરસૈયો સ્વામી.

૫૬ ૩૯મું.

આ જોની આ કોનું પગલું, પગલે પદ્મતાણું અંધાણુ;
 પગલાં પાસે ખીજું પગલું, તેરે સોહાગણુ નૌતમ બાણુ. આ જો●
 પૂરણુ ભાગ્ય તે જીવતી કેરું, જે ગઈ વહાલાને સંગે;
 એકલડી અધર રસ પીશે, રજની તે રમશે રંગે. આ જો●
 અડવડતી આખડતી ચાલે, દેહ દશા ગઈ ભૂલી;
 નિશ્ચે હરિ આવ્યા આ વનમાં, જો જો કમોદની ફૂલી. આ જો●
 પુછે કુંજ લતા દુમવેલી, ક્યાંઈ દીઠો નંદકુમાર;
 વૃક્ષ તણી શાખા ફૂલી રહી, અભિષેક કાંધો નિરધાર. આ જો●

નયણે નીર ને પંથ નિહાળે, કહાન કહાન મુખ ખોલે;
ચાલી ચતુરા સરવ મળીને, નંદકુંવરને ખોળે. આ જો
જોતાં જોતાં વનમાં આવ્યાં, દીડી એક સાહેલી;
ધુતારનાં લક્ષણુ જો જો, ગયો એકલડી મેલી. આ જો
ન દીઠા નાથ ગોપી પાછાં આવ્યાં, જળ જમુનાને તીર;
બાળલીલા કીધી તે વારે, પ્રગટયા હળદર વીર. આ જો
રાસ આરંભ્યો સર્વ શામા મળી, સુરીનર જેજે કીધો;
ગોપીમાં હું તો નરસૈયો, પ્રેમ સુધા રસ પીધો. આ જો

૫૬ ૪૦મું.

પંથડો નિહાળતી રે, જોતી પીતાંબર પગલાં;
મદનરસ ઘેલડી રે ભરતી, લડસડતાં ડગલાં. પંથડો.
ચતુરા ચાલતી રે જાણે, વન ત્રાહી હરણી;
શુદ્ધ બુદ્ધ વીસરી રે, વહાલા તે તારી કરણી. પંથડો.
શામા શામને રે, હીંડે મારગડે જોતી;
નેણે નીર ઝરે રે, ચતુરાં ચીરવડે લહોતી. પંથડો.
શામા સહુ મળી રે, કીધો એક વિચાર;
ચાલો સખી ત્યાં જમ્મએ રે, જ્યાં રમતા નંદકુમાર. પંથડો
ચાલ્યાં ચાલ્યાં ત્યાં ગયાં રે, આવ્યાં જમુનાજીને તીર;
આ આંહી હરી ખેસતા રે, જમતા કરમલડો ખીર. પંથડો.
વહાતા વાંસળી રે, ગોપી સહુકો ગાતાં ગીત;
તે કેમ વીસરે રે, વહાલા પુરવ જનમની પ્રીત. પંથડો.
પુછીયું હમને રે, ક્યાંઈ મહારા નાથતણો ઉપદેશ;
અમ તજી ગયો રે, દુરત ધાવળીઆળો વેશ. પંથડો.
જતને જળવ્યું રે, જોગ્યન ભુદર ભેટ કરેશ;
જો હરી નહી મળે રે, મહારા પાપી પ્રાણુ તજેશ. પંથડો.
આણે આણે મારગડે રે આવ્યા લખ ચોરાશી વાર;
મનખા દેહ ભલો રે, જેણે પામ્યા નંદકુમાર. પંથડો.

વરોવર પુછ્યું રે, ક્યાંઈ નટ નાગર કેરી બાળ;
નરસૈયાયા સ્વામિ રે; મળ્યો દીનાનાથ દયાળ. પંચડો.

૫૬ ૪૧મું.

આપણુ રમશું રે રમશું રે, રંગ રસાળી હોળી;
શામળીયો વશ કરવાને, બરશું કેશર ઘોળી.
અખીલ ગુલાલ અગરરસ ઉત્તમ, ધર ધરથી નીતરશું;
નંદકુમારનું મુખ માંછને, હો હો હોળી કરશું.
જાવેરે આ ઋતુ રહીયાળી, કોયલ ટહુકા બોલે;
નરસૈયાયા સ્વામિશું રમતાં, કરશું ઝાકમઝોળે.

૫૬ ૪૨મું.

આજહીન રૂડો રે, રૂડો રે રૂંડું ગોકુળ ગામ;
રૂડી રામા રંગે રમતી, રૂડા સુંદરશામ.
રૂડી વટ સોહો રંગે રાતી, રૂડા જમના તીર.
રૂંડું વન વંદાવન કુલ્યું, રૂડા હળધર વીર.
રૂડો રસ આજ્યો નરસૈને, પીતાં તૃપ્ત ન થાય;
રૂડે રૂંડું તો મળે જો, પૂછ્યો જાદવરાય.

૫૬ ૪૩મું.

રાતી મોલ ધરો મોહનજી, રાતી ઋતુ રૂડી;
રાતે દાંતે હસે રાધાજી; રાતી કરમાં ચુડી.
રાતાં કુલ ખરે ખારનાં, રાતી રજ રૂડી;
રાતી ચાંચે પોપટ રમે, પક્ષીડાં સુડલો ને સુડી.
રાતા સાળુ સહીયર સહુને, શિર છુટી જુડી;
નરસૈયાયા સ્વામિ સંગ રમતાં, રહી તે રસમાં યુડી.

૫૬ ૪૪મું.

ગોપી આવી રે આવી રે, વહાલાનું મુખ જોવા;
અદ્ભૂત ખેલ રચ્યો પુરૂષોત્તમ, માનનીનાં મન મોહવા.

નરસિંહ મેહેતા.

રાતી ચુડી કરે કામનીયાં, રાતાં છરણા ચુંદડીઆં;
રાતી આડ કરી કુંકુમની, તે તળે રાતી ટીલરીયાં.
રાતા ગુલ કલેવરે. કમળે, રાતી ચોળી હદે ભલી;
રાતાં તંબોળ ઓપે મુખે અખળા, તવ નરસ ત્રીકમને ત્રીયા મળી.

પદ ૪૫મું.

વસંતરતુની હું બલીહારી, નર નાર સઠકો ફાગ રમે;
માધવ સખા સહીન ગૃહ ગૃહ પ્રતી, જળ વન અંયુજ ભમર ભમે.
મનભારતાં વચન પરસ્પર, વનિતા વૃંદ વશેક કરે;
લડસડો લક્ષ્મીવર લલુવેશે, ધાઘ ધાઘ સહુકો બાંધ ભરે.
કનક કળશ કેશર ભરી હરિ, પૂકે રહી મસ્તકે ઢોળે;
કરતલ ભરી શીખંડ અધરરસ, મુખલોચન ઉપર રોળે.
સાસુ નણુદી ડાહ્યાં ડમરાં, મરઝદાએ અતુસરતાં;
તેશું સહુ કહે વહુ ચાલો, રમીએ આડો શણગર ધરતાં.
નરસૈયા સ્વામી નિત નવલી પરે, વિચિત્ર લીલા કેલી કરે;
લેહેરીઓ જડમાં ને આવે, પુરુષપણું વેગે વિશરે.
કામા કૃષ્ણ મળીરે કૃષ્ણ મળી રે, હસતી સુખડું જોતી;
અખીલ ગુલાલ કેશર રસ છાંટે, તરુણી તાળી દેતી.
ફરતી ફરતી નાચે નારી, વડાલો વેણ વળડે;
માની મોહી મોહન સાથે, લછ હૃદયાશું ભીડે.
સુર બ્રહ્માદિક કૌતુક જોતાં જોલે જોજોકાર;
ભણે નરસૈયો - મરમ ન જાણે, વરસે કુસુમ અપાર.

પદ ૪૬મું.

શરદ નિશાએ શ્રી મહારાજ, કે વનમાં આવીયારે લોલ;
મધ્ય નિશાએ વળડી વિણ, કે ગોપીકા ચાલીયાં રે લોલ.
શ્રવણે સુણી મોરલીનો નાદ, કે સહુ વ્યાકુળ થયાં રે લોલ;
જે જોમ હુતુ પોતાને ધામ, કે તેમ નીસર્યાં રે લોલ.
જોયો પૂરણ નંદ પરિબ્રહ્મ, કે સુધયુધ સર્વ ટળી રે લોલ;
જુએ નયણાં ભરી ભરી નાર, કે ગોપીકા સહુ મળી રે લોલ.

ચમન ખોલ્યા શ્રી મારાજ, કે કહો કેમ આવીયાં રે લોલ;
 ચળતી ખોલી વળની નાર, કે તમ આશ્રયે આવીયાં રે લોલ.
 રંગભર રાસ રમાડો નાથ, કે શરદ સોહામણી રે લોલ;
 ઉગ્યો સોલ કળાનો ચંદ્ર, કે હાલડી રળીયામણી રે લોલ.
 પૂરણુ પ્રીત જોઈ પરિશ્રદ્ધા, કે રુદીયા બીડીયાં રે લોલ;
 રંગભર રમવા માંડ્યો રાસ, કે કારજ સીજ્યાં રે લોલ.
 વાજે તાલ પખાજ ને ઝાંઝ, કે વિજ્યા વાંસળી રે લોલ;
 નાચે નરસિંહ નંદકુમાર, કે ગોપીકા સહુ મળી રે લોલ.
 ચોકમાં ફરતી વળની નાર, કે વચ્ચે રાધા હરિ રે લોલ;
 નવ સત સજ્યા કે શણગાર, કે પાવલે ધુધરી રે લોલ.
 હમચી લે હરજીની સાથ, કે તાલી લે હાથમાં રે લોલ;
 નાચે નટવર મદન ગોપાલ, કે જીવતીના સાથમાં રે લોલ.
 અંતરીખ દેવતા રહીને જીએ, કે પુષ્પે વધાવતા રે લોલ;
 રૂપે રૂડો નરસૈયાનો નાથ, કે મનમાં બાવતા રે લોલ.

પદ ૪૭મું.

વાંસલડી વેરણુ મારી રે, હાં રે વશ કીધા તેં વૈકુંઠનાથ રે; ટેક નાર ધૂતારી.
 ક્યાં રે ઘડાણી અંસી ક્યાં રે કટાણી, કોણુ દાન તપ કીધાં રે,
 વાંસલડીનો શબ્દ સુણીને, હો રે મારાં મનડાં હરીએ લીધાં રે; નાર ધૂતારી.
 પોતે પોતાનાં ગોપી તન રે છેદાવીને, વાલાજીના મુખ પર આવી રે,
 સોહલડીનું સાલ જગાવી, હાં રે વાહાલાને તો મન ભાવી રે; નાર ધૂતારી.
 વૃંદાવનનાં તે વન જ મોહ્યાં, ત્યાં પશુઓ પ્રાણી રે,
 સોલ સહસ્ર ગોપીજન વલ્લભ, તેમાં તું પટરાણી રે; નાર ધૂતારી.
 કામજીગારી તેં કામણુ કીધાં ને, કર્મે હમારે જાગી રે,
 નરસિંહના સ્વામીની વાંસલડી, કર કંગન થઈ વાગી રે; નાર ધૂતારી

પદ ૪૮મું

વાંસલડી વા'તો રે, કાનો મોરલી વા'તો.
 હાથમાં ગેડી ને ઘેન ચરાવે, વૃંદાવન જતો રે, કાનો.
 ગોપી તણાં ગોરસડાં જોઈને, દુર થઈ ધાતો રે, કાનો.

નરસિંહ મહેતા.

મેર મુગટયા ને કાને રે કુંડળ, ગોપીઓમાં ગાતો રે, કાનો
ભલે મલ્યો મેતા નરસિંહનો, સ્વામી રંગમાં રાતો રે, કાનો.

પદ ૪૯મું.

તારી મોરલીએ મન મોહ્યાં રે, વૃંદાવન મોરલીવાલા,
મેં તો ધરનાં કામો ખોયાં રે, વૃંદાવન મોરલીવાળા
હું તો દોતાં દોણી ભૂલી રે, વૃંદાવન.
મેં તો પ્રેમે વાછરડાં ધવડાવવા રે, વૃંદાવન.
હું તો જમના ગઈતી પાણી રે, વૃંદાવન.
તારું મુખડું જોઈ જોઈ કુલાણી રે, વૃંદાવન.
મેં તો અવળાં આબણુ હોડયા રે, વૃંદાવન.
મેં તો માથે છેડા મેલ્યા રે, વૃંદાવન.
કાનુડા કાળો ને છોગાળો રે, વૃંદાવન.
મને કાંઈ એક કામણુ કીધાં રે, વૃંદાવન.
મારાં ચિત્તડાં હરી મન લીધાં રે, વૃંદાવન.
મેં તો રોતાં જ બાળક મેલ્યાં રે, વૃંદાવન.
મેં તો ધાવતાં બાલ વછોડ્યાં રે, વૃંદાવન.
મને મલ્યો નરસૈયાનો સ્વામી રે, વૃંદાવન.

પદ ૫૦મું.

મારે પ્રભુજી પરણા ઘેર આવ્યા રે;
મેં તો મોતીડાં ને ધૂપે વધાવ્યા રે.
મારો વાલોજી બોલાવે વારે વારે રે;
મને ભવ જળ ડૂબતી તારે રે.
મારે રસીયા સંઘાતે રંગ લાગ્યો રે;
મારે જન્મ મરણનો ભો ભાગ્યો રે.
વાઝ્યાં પ્રેમનાં તે બાણુ કેમ રૂઝે રે;
તાલી રંગની રસાળી વાલી લીજે રે.
ભલે મલ્યો નરસૈયાનો સ્વામી રે;
સર્વે ગોપીકા આનંદ પામી રે.

૫૬ ૫૧મું.

લગારેક નંદના છોરા, આવ મારી ગાવડી દો'વા. ટક.
 ગાવડી મારી તુજને હળી, તુજને દો'વા દે;
 મહીં ને ટકો જે ઘટે, તે હાથમાં પે'સો લે; લગારેક.
 આવડું અવર કાવું રે, મારે જાવું ગોકુળ ગામ,
 આવડું કેવું જઈ પડે, મારે તમ સરીખું કામ; લગારેક.
 આવડું કેવું તે પડે, પોતાનો જાણી જોષ,
 ગામમાં મારે સહુ સગાં છે, તમ સરીખું નાહિ કાઈ; લગારેક.
 મનનું હોય તે મનમાં જાણે, ઘણું કહે શું થાય;
 નરસંયાના સ્વામી વિના, ઘણું વિમાસણ થાય; લગારેક.

૫૬ ૫૨મું.

મને ના બોલાવે, વા'લો મને ના બોલાવે;
 કહણ દેવાનો વા'લો મને ના બોલાવે. ટક.
 જોજો જોષીડ તારી પોથીમાં શું આવે;
 સારા જોશ જોજો મને મહીગરીએ વળાવે. કહણ.
 * * * *
 સહ સખી મળીને વા'લાને મનાવે. કહણ.
 સાસુ હઠીલી મહારી નણદલ ધૂતારી;
 વીરલાને કુજો મારે આણલે આવે. કહણ.
 સહુ સખીઓમાં વા'લો સુધડ કેવાય;
 નરસંયાના સ્વામીને ન બોલું ભાવે. કહણ.

૫૬ ૫૩મું.

મને કૃષ્ણ જોયના કોડ, સહીયર ચાલો રે;
 હું તો લાગું તમને પાય, હરિવર આલો રે. ટક.
 જદવ જમનાને કાંઠલે રે, વાહે વિણા રસાળ;
 નાદમાં મોહી ગોપી નિસર્ચાં રે, ઘેરે રોતાં મેલ્યાં બાળ. સહીયર.
 દે'રે દે'રે દીવા કરું રે, પૂજું સધળા દેવ;
 શ્રામળાઓ વર જો મળે, તો, શંભુ કરું રે તમારી સેવ. સહીયર.

નરસિંહ મેહતા.

એ જળ જમના ઝીલતાં રે, નહાતા નિર્મળ નીર;
 વચ્ચે હરિ ગયો વિઠ્ઠો રે, શેને ઢાંકું શરીર. સહીયર.
 સાસુ હમારી જશોમતિ રે, સસરો શ્રી નંદરાય;
 કૃષ્ણ કોડીલો કાનજી રે, મારું સાસરું ગોકુળ ગવાય. સહીયર.
 ગોકુળ ગામતી ગોવાળણી રે, આવે ધુરકતી ગોર;
 મુખ પર માવજી મોહી રહ્યાં રે, એના ઉર પર નાચે મોર. સહીયર.
 ગાય શીખે ને સાંભળે રે, હરિ રાધાનો રાસ;
 તે નર વૈકુંઠ પામશે રે, ગુણ ગાય નરસંથો દાસ. સહીયર.

પદ પૃથ્વું.

મોહીની લગાડી રે મા મને મોહને રે.
 રસીએ દેખાડી રંગની રે રેલ;
 જીવતર મુધાર્યું રે સખી મહારું શામળે રે,
 નિત્ય નિત્ય થાય વૃંદાવન ખેલ. મોહની.

આડી આડી દૃષ્ટે રે જીએ વાલો અમો ભણી રે,
 જીએ મહારા નખ શિખના શણગાર;
 મેણુંને દે છે રે સાસુડી સાસરે રે,
 વહુ તારે ગિન્ધરસું ધર વેવાર. મોહની.

રાધા ને માધવ રે એક વળગ્યાં ખેલડી રે,
 અંગે અંગ નયણામાં લપટાય;
 સોલ વરસની રે શોભે સુંદરી રે,
 અંગે સજી શણગાર હરખાય. મોહની.

ધન ધન લીલા રે લક્ષ્મીવર તણીરે,
 ધન ધન ઉત્તમ રંગ વિલાસ;
 ધન ધન ગોપી રે ગોકુળ ગામતી રે,
 ધન ધન ગાય નરસંથો દાસ. મોહની

પદ પૃથ્વું.

શરદની રાતે રે બહાલે વાહી વાંસલી રે,
 બહાલે મહારે માર્યાં મોહનાં રે બાણ;

અવણે સુણી રે અમે સક નિસર્યા રે,
 બહાલે મહારે હર્યા અમારા પ્રાણ. શરદની.
 લોકડીયાંની લજ્યા રે અમે સવે પરહરી રે,
 દરશન કરવા દિન દયાળ;
 જમનાને તીરે રે અમે સક હ્રમાં રહ્યાં રે,
 બહાલે મહારે સામી ચઢાવી આળ. શરદની.
 અરધ નીશાએ રે તમે કેમ નિસર્યા રે,
 તમે તોડી પરણ્યા કરી પ્રીત;
 તમે ગુણવંતા રે એવું કેમ કરો રે,
 એ તો નોય તમારા કુળની રીત. શરદની.
 એવાં એવાં વચન રે વનમાળી ઓચર્યા રે,
 વેણુ સુણી અળળા થઇ રે નિરાશ;
 અમો અળળાને રે નવ તરછોડીએ રે,
 બહાલા રે આગ્યા તમારી રે પાસ. શરદની.
 દીન વચન રે શ્રવણે સાંભળી રે,
 હસીને કર ગ્રહો શ્રી રણછોડ;
 નરસૈયાના સ્વામી રે ભાવે ભેટીયા રે,
 બહાલે મહારા પૂર્યા મનનાં કોડ. શરદની.

૫૬ પદ્ય

કણી પેરે ભરીયે આછાં નીર રે, જમનાને આરે, બહાલા;
 ધૂતારા છે ગોકુળીયાના લોક રે, શામળીયા, બહાલા.
 સોના રૂપાનો મારો ધડયો રે ધડલો, બહાલા;
 જીઠણીએ છે રતન જડાવ રે, શામળીયા, બહાલા.
 તાણ મા તાણ મા હાર મારો દૂરે, બહાલા;
 મોતીડાં વેરાશે ગિરધર લાલ રે, જમનાને આરે બહાલા.
 માયે મટુકી ગોપી વનડામાં રોકી, બહાલા;
 જાય છે મારી સહીયરોનો સાથ રે, શામળીયા બહાલા.
 નરસૈયાનો સ્વામી મને મળીયો, બહાલા;
 ઉતાર્યા છે ભવ પાર રે, શામળીયા બહાલા.

પદ ૫૭મું.

થેલી રે ગોવાળણી, કરગર ના ગોરસ સારુ;
આજ તારું ગોરસ આખલું મારે, મન ઇચ્છે મારું રે. થેલી રે.
આજ ગોવાલણુ કહુંછું તુજને, તારી ધેને દોહવા નવ દીધું;
કુશળ રે' રોજ ધેનજ તારી, કાલે કારજ ન સીંજુ રે. થેલી રે.
આપ ગોવાલણુ આ જ ધેન જ જાણુજે, કહણુ મન કમ કીધું;
વાગી ઠેસ વાટડીએ જતાં, ગોરસ સધળું દોળા પીધું રે. થેલી રે.
સુરનરને સ્વપ્ને ના આવે, મુનિજન દેહ દમે;
નરસૈયાના સ્વામી શું કરીએ તમને, પીતાં ગમે અમનેરે. થેલી રે.

પદ ૫૮મું.

લો સહીયો જોવાને રે જઈયે, વિનતિ તે જઈ વાલાને કહીયે;
મુખ દુઃખ તો હૈડામાં રે સહીયે, કોને જોધને તે રે રહીયે. ચાલો.
આજનાં સુંદર રે મુખડાં, વાલાજનાં જોવા સરખાં મુખડાં;
દુઃખનાં દાણા રે દરીએ, ભોજન લેઈ વાલાને ધરીએ. ચાલો.
સાંભળ મોરીરે સજની, આવી રૂડી રમવા સરખી રજની;
મળ્યો નરસૈયાનો સ્વામી, ગોપી સહુ આનંદ રે પામી. ચાલો.

પદ ૫૯મું.

બલે રે સજ્યાં અમો લોક બરવાડાં, નિત્ય વલોણું વલોવતાં રે લોલ. બલે.
લખ ધેન ગો બાવા નંદ ઘેર દુઝે, મેરુ રવૈયો ઘાલી રે લોલ. બલે.
એકી પા ધુમે રાધીકા રે ગોરાં, એકી પા કાનજ કાળા રે લોલ. બલે.
હળવા હળવા હુમજે રે કાનજ, ગોળા નંદાશે મ્હારી રે લોલ. બલે.
ગોળા નંદાશે ને ચોળા છંટાશે, દુટશે મોહન માળા રે લોલ. બલે.
કાળા નાગનાં નેતરાં રે કાધાં મેરુ કાધો રવૈયો રે લોલ. બલે.
સાત સાહેરની ગોપી રે કાધી, ને ચંદો સરજ ખે સાખી રે લોલ. બલે.
બલે મળ્યો નરસૈયાનો સ્વામી, સાત સાહેર વલોવતાં રે લોલ. બલે.

રાસ રમીને રે કહો ક્યાંથી આવીયા રે, બળવંતા બારણીયું ના ઠેલ;
 રીસને ચઢાવી રે, મુજ પર શામળા રે, જાઓ જ્યાં કરી હોય રંગની રેલ. રજની.
 રાતાં રાતાં નયણું રે, અતિ નિદ્રા ભર્યાં રે, રાતી અધર કુંકમની રેખ;
 કસુંબાના હાર રે, અતિ કરમાઇ ગયારે, અધુરો ધૂતારા તારો વેશ. રજની.
 મસ્તકના માર રે, દીસે મોકળા રે, શીતળ થયું છે સઘળું અંગ;
 કાણુ મલ્યું તું રાતે રે, તમને ભોળવ્યા રે, રસ સહ લીધો સઘળો રંગ. રજની.
 પહેર્યાંને પીતાંબર રે, કાંઠાં વહાલા પાલટયાં રે, પારકી પટોલી પાછી આલ;
 હારે મંદિર પધાર્યાં રે, પેલી સોકયના રે, અમ ઘેર આવજો હરિ કાલ. રજની.
 કસુંબાને ચીરે રે, સેજ સૂતી રહી રે, અમોલા લીધા રે શા માટ;
 ચાંદલીઓ ને ઉગ્યો રે, હરણીયો તો આથમીઓરે, ત્યાં સુધી જોઇ નમારી વાટ રજની
 પ્રેમને આલાપે રે, પંખી સહ સોર કરે રે, પ્રકટ થઇને રહ્યો પ્રભાત;
 નરસિંહના સ્વામી રે મંદિર પધારીયા રે સ્નેહ ઘણો ને થોડી રાત. રજની.

લોક લડાવે છાકરડાં ને, મારે તો છેલ છખીલો રે;
 નંદકુંવર હરિ નાંધડીયોવર, ઘડી એક ન મેલું વીલો રે. લોક.
 બારે માસ મારે બારણે તોરણ, કુંકમ કેસર ઘોળું રે;
 રંગભેર રાધા ને માધવ, હર્ષ બરી હિંડોળું રે. લોક.
 છપન ભોગ છખીલાજી તમને, વસ્ત્ર આલુપણ પહેરાવું રે;
 સેજ તળાઇ ને પુષ્પ પીછોડો, પ્રેમ કરીને પોઢાકું રે. લોક.
 માનુની મળીને મંગળ ગાઇએ, જાણે મંડપમાં માલું રે;
 માથેથી માંડ હેડો નવ મેલું, મલપતી વળી ચાલું રે. લોક.
 સંત સખા સાંભેલા હરિના, પૂજને પધરાવું રે;
 નરસિંયાનો સ્વામી અતિ રે લાડકડો, નટવર ઘોડે ચઢાવું રે. લોક.

જોની જોની ગોવાળામાં ગોવિંદજી રે, કરમદો જમતા રે;
 જગન કરે તેને સ્વપ્ને ના આવે, વહાલો આહીરડામાં રે રમતાં રે. જોની.

આપ આપણું હરિ પાળા લેધને, જાદવરાય આગળ દાખે રે;
 નાના વિધનાં શાક પાક રે, તે લેધને જાદવરાય આખે રે. જોતી
 બ્રહ્માએ મનમાં એવું વિચાર્યું, આપણુ મીન તણું રૂપ લેધશું રે;
 જળ જમનાના ચારુ દેશે, ત્યારે મહા પ્રસાદ પામીશું રે. જોતી.
 અંતરજામીએ તતખણુ જાણ્યું, બ્રહ્મા મીન તણું રૂપ લાવ્યા રે;
 નરસૈયાનો સ્વામી ચતુરશિરોમણિ, તે કામળાએ કર લોવડાવ્યા રે. જોતી.

૫૬ ૬૩મું.

રંગ લાગ્યો મુને તારો, રંગીલા રંગ લાગ્યો મુને તારો. ટેક.
 જન્મો જન્મ શામળીયા વા'લા, સંગ ના છોડું તારો. રંગીલા.
 રજની થોડી ને રંગ ઘણેરો, જોખન છુરે જાએ. રંગીલા.
 પારકું ચિત્ત ચોર્યાંતી રે વિધા, કાંઠાં શિખ્યો એ ચાલો. રંગીલા.
 તે મારા મનડાં વશ કીધાં, કયો નેણુનો ચારો. રંગીલા.
 આવો તો મન મેલીને મલીએ, પ્રીતતણું ફૂલ ઠારો. રંગીલા.
 ચૂવા ચંદન ઓર અર્ગળ, કસ્તૂરી રંગ રોરો. રંગીલા.
 બલે મળ્યો નરસિંહનો સ્વામી, નિત્ય નિત્ય જાગે કયમ જોરો. રંગીલા.

૫૬ ૬૪મું.

જાણી જાણી તમારી જાત, જાવજા જાણી રે; જાવજા ટેક.
 એવી ન હોય મોટાની રીત, માને ઘેર માણી રે.
 રાસ રમી ઘેર આવીયારે, રવિ કુગમતે સર;
 સુખડાં આપ્યાં પેલી નારને રે, વાલો હમને તે મેલ્યાં દૂર. જાવજા.
 શેરીએ સામા મલ્યા રે, નીચાં ઢાળ્યાં. નેણુ;
 બોલાવ્યા બોલે નહીં રે, પ્રમુ વિપ્રીત તમારાં વેણુ. જાવજા.
 વિસાર્યા વિશરે નહી રે, પળ એક અજગા ના થાય;
 નરસૈના સ્વામી અંતરજામી, વાલો બીડ પડે ત્યાં ધાય. જાવજા.

૫૬ ૬૫મું.

વિકૂલ રહ્યો રે વસી, મારે મન વિકૂલ રહ્યો રે વસી.
 જાવિંદ સાથે હુરે ગોઠડી રે, મને લાગ્યો સાકરશી. મારે ટેક

ઝોસડીયા અળગાં કરો રે, મને શાને રે પાઓ ધસી;
કાનુડો કળાએર નાગ છે રે, મારાં રુદીયે રે રહ્યો ડસી. મારે.
આજ મળીયા મને એકલા રે, મારા રુદીયા માંહે હસી;
નરસૈયયા સ્વામી મળ્યા રે, બ્રાંત ના રહી રે કશી. મારે.

૫૬ ફક્રમું.

આવ્યા અમે આશ ભર્યાં, વાલાજી અમે આવ્યા રે આશ ભર્યાં;
વેધાણું મન નહિ વળે પાછું. તારી મોરલીએ પ્રાણુ હર્યાં. વા.
સુતને મેલી અમે પતિને મેલી, મેલી કુળની મરજદ;
માત તાત વીસાર્યાં વલ્લભ, શ્યામ તમારે કાજ. વા.
એવાં એવાં વચન સુણીને, હરિ હસીયા આપણુ રમણું રાશ;
મેટા કુળની તમે માનુની, પૂરું તમારી આશ. વા.
સુંદર રાત શરદ પુનમની, સુંદર આસો માસ;
નરસૈયાના સ્વામી સંગ રમતાં, રજની થઈ ખટ માસ. વા.

૫૭ ફક્રમું

છાનો માનો આવ્યો કહાન, પાછલી રે રાતે;
વેણુમાં જઈ રવ ગાયો, આવીને પ્રભાતે. છાનો
સમ પાછ સુતી હું, નહીં બોલું જાતે;
દાર ઉઘાડી પાય લાગી, મોરલીને નાદે. છાનો
તમે તો પ્રાણુધાર, પેલી શોકલડીને આવે ખાર;
ઝોળખ્યા હૈયાનો હાર, દીઠો તો પડો વાદે. છાનો
વાયદો કીધો તો આવીશું ગાવલડી રે દોતાં
નરસહીયાયા સ્વામી પધાર્યાં, વલોણું વલોતાં. છાનો

૫૮ ફક્રમું.

બલેને પધારો કાહાન, વાટડી રે જોતાં. ટક.
ઝાંઝરનો ઝણુકારો, જાણે સીતનો સણુકારો રે;
વાજે બણુકારો, અંધી રેણુ ગઈ રેતાં. બલે

નરસિંહ મેહેતો.

ઉઝ તપ કીધું મેં તો, આહીરડાંની જાતે;
નરસૈયાયા સ્વામી, મોહ્યા અબલાની વાતે. ભલે૦

૫૬ ૬૯મું.

નહિ મેલું નંદના લાલ, છેડલો નહિ મેલું.
પાતલીઆ પ્રાણાધાર, છેડલો નહિ મેલું,
મીઠી લાગે રે તમારી ચાલ, છેડલો નહિ મેલું. ટક.
રસીઆ હૃદય કમલમાં વસીઆ, હવે કેમ થાશે અલગારે;
છો બલીઆ અમ અબલા ઉપર, બલ ક્યાં પલકાં રે. છેડલો.
ત્રિદમ તમારી પાધડીએ રે, કાંઈ લલકે મોતી સેર રે;
સાંકડી શેરીમાં સામા રે મળીઆ, બેઠીવાની શી પેર રે. છેડલો.
એકવાર આવજો વૃંદાવનમાં, આપણે કરીશું બેલ રે;
તારું મુજને લધરું લાગ્યું. નરસૈયો રંગ રેલ રે. છેડલો.

૫૬ ૭૦મું.

વારી જાડરે સુંદર સ્યામ તારા લટકાને. ટક.
લટકે રઘુવર રૂપ ધરીને, વચન પિતાનાં પાળ્યાં રે;
લટકે જાંઘ રણે રાવણુ રોળ્યો, લટકે સીતા વાળ્યાં. તારા લટકાને.
લટકે ગિરિ ગોવર્ધન તોળ્યો, લટકે વાયો વંશ રે;
લટકે જાંઘ દાવાનલ પીધો, લટકે માર્યો કંસ. તારા લટકાને.
લટકે ગૌઓ ગોકુળમાં ચારી, લટકે પલવટ વાલી રે;
લટકે જાંઘ જમુનામાં પેઠા, લટકે નાથ્યો કાલી રે. તારા લટકાને.
લટકે વામન રૂપ ધરીને, જાગ્યા બલીને દાર રે;
ત્રણ ડગલાં પૃથ્વીને કાળે, બલિ ચાંધ્યો પાતાલ. તારા લટકાને.
એવાં એવાં લટકાં છે ધણાં રે, લટકાં લાખકરોડ રે;
નરસિંહાયા સ્વામી સંગે રમતાં, મહીડું મોડા મોડ. તારા લટકાને.

૫૬ ૭૧મું.

હાં રે શામળીઆજી સહ દેખતાં, સામાં તે નયણાં નચાવીશ મા;
હાં રે ઓ પેલા દુષ્ટ દુર્જન દેખે, તે રે સાંમળતાં બોલાવીશ મા. શામળીઆજી.

હાં રે અદેખા લોક તે અદકા બોલે, હાંરે તેને તે વચમાંલાવીશ મા;
 હાં રે સાને સંતલસ કરી સંબલાવે, તે સાથે કંઈ કાવીશ મા. શામળીઆહ.
 હાં રે હું તુજપર રીસાઉ મારા વા'લા, તું મુજપર રીસાઈશ મા;
 નરસૈયાના સ્વામીને રાસ મંડપમાં, તે ચરણ કમળથી વિસારીશ મા. શામળીઆહ.

પદ ૯૨મું.

આજ સપરમો દહાડો, મારા વાલા રે;
 હરિ આવ્યા મારે ઘેર, કાહન છોગાલા રે.
 શેરી વળાવું સોહામણી, મારા વાલા રે;
 કુલડીયાં વેરાવું, કાહન છોગાલા રે.
 સેજ પાથરણું પાથરું, મારા વાલા રે;
 તે ઉપર ખેસો પ્રાણુધાર, કાહન છોગાલા રે.
 કુંકુમ કશર છાંટણું, મારા વાલા રે;
 તોરણ બંધાવું હું વર, કાહન છોગાલા રે.
 અગર કપુર કરું આરતી, મારા વાલા રે;
 તન મન ધન નીવારું, કાહન છોગાલા રે.
 પીતલ લોટા જલ ભર્યા, મારા વાલા રે;
 દંતી દાતણ દઈશ, કાહન છોગાલા રે.
 તાંબા કુંડીઓ જલે ભરું, મારા વાલા રે;
 મોગરા મદન દઈશ, કાહન છોગાલા રે.
 પાનપાન પકવાન પડાવું, મારા વાલા રે;
 ખીડશે આસઠ પાન, કાહન છોગાલા રે.
 પુષ્પે પાથરણું પાથરું, મારા વાલા રે;
 હું તો વીંજણે ઢોલું વાય, કાહન છોગાલા રે.
 નરસિંહાનો સ્વામી મળ્યો, મારા વાલા રે;
 વાલે રમાડ્યાં રાસ, કાહન છોગાલા રે.

પદ ૭૩મું.

મનોહર ગણે રે વનમાં વાહીને રે, હવે કમ જીવું રે મોરી માય;
 કાલજનું નખે વિદારું કપટી કાનુંડો રે, તેણે સમે ઘરમાં ન રહેવાય.

જીવણજીને જોતાંરે મરી અમે નવ ગયાંરે, રહ્યાં રહ્યાં ગત રંગ લેવા કાજ;
બાલ બતાવે રે કાચ લુધર તણી રે, સખી હવે કહું છું મૂઠી લાજ.
વૃંદાવન શોધ્યું રે સ્યામા અમે સૌ મળી રે, જોયું જોયું જમુનાજીનું તીર;
કાનુડો છોગાલો રે કાઠએ દીઠો નહિ રે, આંખડીએ તો ભરી ભરી આવે નીર.
મનનો મેલાપી રે કાઠ અમને મેળવે રે, તેને આપું હૈડા કરો હાર;
નરસિંહાનો સ્વામી રે સુંદર શામળો રે, સધળી સહીયરનો શણગાર.

૫૬ ૭૪મું.

કર નખ રાતા કામનીઆ રે, રાતા અધર સુંદત;
રાતા અખીલ ઉડાડે ગોપી, રાતો નવલ વસંત. કર.
રાતી ચોળી કસણ કસી, ને મુખ ભર્યાં તંબોલ;
રાતા ચરણા પેહેરણે રંગ, રાતી કુંકુમ રોલ. કર.
કૃષ્ણજી રાતા કામિનીએ રે, કામિની કૃષ્ણ ગુણે રાતી;
સરખા સરખે બહુ ગુણ રાતા, નરસિંહો સંઘાતી. કર.

૫૬ ૭૫મું.

ધન્ય ધન્ય ગોકુળીયું ગામ રે, મારે વાલે કર્યો વિશ્વરામ રે.
ધન્ય ધન્ય જશોદા માડી રે, હરિને હાલેરા ગાય દાડી રે.
ધન્ય ધન્ય ગોકુળીયાની મલીયો રે, મારો વાલો કાઢે નિત્ય હડીઓ રે.
ધન્ય ધન્ય ગોકુળીયાની ગાય રે, મારો વાલો ચરાવાને જયરે.
ધન્ય ધન્ય ગોકુળીયાની ગોપી રે, હીરે રત્ન જડીત છે ટાપી રે.
ધન્ય ધન્ય ગોકુળીયાનો થોડો રે, હરિને મસ્તક મોતીનો તોડો રે.
ધન્ય ધન્ય ગોકુળીયાના મોર રે, પ્રભુજીનો મુગટ બન્યો રંગ ચોર રે.
ધન્ય ધન્ય જમનાજીનાં નીર રે, મારો વાલો પખાળે શરીર રે.
ધન્ય ધન્ય જમનાજીના ઘાટ રે, મારો વાલો વાંચે નિત્ય પાઠ રે.
ધન્ય ધન્ય જમનાજીની રેતિ રે, હરિને ચરણ કમળ રોજ રેતી રે.
ધન્ય ધન્ય નરસિંહો દાસ રે, મને રાખો ચરણની પાસ રે.

૫૬ ૭૬મું.

ગોકુળ વેલા પધારજો, મથુરા જાવ તો મારા સમ રે લાલ; ગોકુળ વેલા પધારજો. ટક.
અકર આવ્યા તેડવા, તે તો મારા દુઃખડાનો દેનાર રે લાલ; ગોકુળ.

બળાલદ્ર બેઠા રથમાં, હરિ હળધરનું જુગતે જોડું લાલ; ગોકુળ.
આણી આણી શેરડીએ પ્રભુ મારા, રથ પાછા લાવો લાલ; ગોકુળ.
રાણીરાધા બેઠાં આડાં થઈ, પ્રભુ મહારા રદીયાપર રથ ખેડો લાલ; ગોકુળ.
વાણીમાં જોતી વાટડી, પીયુ મળસ્કે હમને તબ્યાં લાલ; ગોકુળ.
ગોકુળ મથુરા છે એ ગામડાં, વચમાં જમનાજી ભરપુર રે લાલ; ગોકુળ.
મથુરામાં મામાને મળવા જતાં, વા'લા કેમ રાખ્યું ન હેત લાલ; ગોકુળ.
જીગજીવન મારો જીવાડો, મથુરામાં જીવ તો પ્રાણુ નાણું કાઢી લાલ; ગોકુળ.
નરસૈયાનો સ્વામી શામળો, વા'લે મારે ફરી રમાડ્યાં ન રાસ લાલ; ગોકુળ.

૫૬ ૭૭મું.

ચંપો મોર્યો રે વૃંદાવન ચંપો મોર્યો રે ટેક.
એ ચંપો ઉતારવાને હું ગઈતી, દીએરીઓ રખવાળ,
ચંપો ઉતારી પાછા વાળ્યાં રે, પાથે નેપૂરનો ઝમકાર. વૃંદા.
એ લીલો હતો ત્યારે લળજતો, સૂઝાઈ સલવરો જાર,
વેડનારો વેડી ગયો રે, એ તો ઝુડાઈ ગયો નિર્ધાર. વૃંદા.
એ વૃંદાવનમાં ચંપો મોર્યો, કરનારો કરતાર,
બલે મલ્યો મે'તા નરસિંહનો સ્વામી, વાલે ઉતાર્યો ભવપાર. વૃંદા.

૫૬ ૭૮મું.

રામને વાલો સુગ્રીવ, સીતાને વાલા શ્રી રામ,
ધશરને વાલાં પાર્વતી, જેમ ગોપીને વાલો કાન;
કોઈ મને કૃષ્ણ જતાવો રે, આહું રે વધામણી,
હઈયા કેરો હાર આણું રે, માથા ફેરી દામણી; રે કોઈ.
વા'લો મારો હમણા જોયું, ત્યારે ગયા મુને વાહીને;
પાંપણીઓ ખરી ગઈઓ છે રે, આંસુડાં લોહીને,
બલે મલ્યો નરસૈયાનો સ્વામી રે, ગોપીસરવ આનંદ પામી; રે કોઈ.

૫૬ ૭૯મું.

માહડા માણસને નવ ધીરીયે, તેનું કપટ કળ્યું નવ જાયે;
મધુરી વાણી મુખે મોરલા બોલે, વિષ હળાહળ પાયે.

નરસિંહ મેહેતો.

ક્ષણું આગણુ ક્ષણું મંદીરમાંહે, દોહલે ઉભા રેણી ગઇ;
આશાલખ્દ મનોરથ કરતા, કુસુમે રચી સેજ સુતીય રહી.
નારી નહોરા કરે, નાથ મન નવ ધરે, પરમ આનંદ શું પ્રેમ વાધ્યો;
નરસૈનો સ્વામી બલે મળ્યાઓ, હજોહળ પ્રેમનો ગ્રંથ વાજ્યો.

૫૬ ૮૦મું.

જાઓ જાઓ રે મીઠા બોલો બોલો, ધૂરતપણું મેં જાણ્યું નાથ;
સેજ રચી રચી પંથ નિહાળું, રંગે રમી આવ્યા શોકને સાથ.
વહાલા ક્યમ વાત કરોછો, તો તમને શું કહીએ રે;
તનનો તાપ તો જાણે માહરો, સાંછકું લઇને મલીયે રે.
તહારી પ્રીત વશી મહારા મનમાં, નેણે કરંતા હું આવી રે;
નરસૈયાયા સ્વામીમાં નિંદાઇને, દે મદન વધાવી રે.

૫૬ ૮૧મું.

જુઠડા બોલા જાદવા ધૂરત, હવારે નહિ માનું તમારા બોલડા;
વાયા દર્ધ તું ગયો રે વાહી, નિરગુણુ ગોરીના હો નિહારડા.
જુઠડા માણસને નવ મલીયે, તે તણું ક્યુ ન મનાયે;
મધુરી વાણી મુખ મોરલા બોલે, પછે હાલાહલ સર્વ પાયે.
નાથ નહોરા કરે, નાર ચંત નવ ધરે, પરમાનંદશું પ્રેમ લાગે;
બણે નરસૈયો, ધણ્યા દિવસનો, આવાગમન તણો રે કેરો બાગે.

૫૬ ૮૨મું.

રાસ રમણુ કરે કામની, કીડા કૃષ્ણને સંગ;	
શરદની રેણુ સોહામણી, મચ્યો મેલા રંગ.	રાસ૦
સુંદરી સર્વ ટોળે મળી, આવ્યાં જમુનાને તીર;	
ઉલટ અંગે સમારીઆં, પહેરયાં નૌતમ ચીર.	રાસ૦
ચક્રાકાર ચતુરા થઈ, ધરતા ધરતી નાર;	
મોર મુગટ મસ્તક ધરી, મધ્ય સોહે મુરાર.	રાસ૦

કાછી કાછની કામની, ઉર લહેકતા હાર;
 પીત પટોલાં બાંધીયાં, સજ્યા શકલ શયુગાર. રાસ૦

માનની મલી મંડળ રચ્યો, રમતાં રંગ વિલાસ;
 શરદ રેણુ શોહામણી, પૂરણુકલા પ્રકાશ. રાસ૦

ઘણાં ઘણાં હંમ હંમ કરે, વાળે ચરણનાં પ્રહાર;
 નારદ કરે નાદ નેહરુ, થૈ રહ્યો થૈકાર. રાસ૦

પરસપરે શબ્દ શુભે નહી, ગાય નૌતમ ગીત;
 રાગ માલવ આલાપીઓ, કરે ગોપીકા પ્રીત. રાસ૦

રમતાં રમતાં રંગશું, વાધ્યો પરમ ઉલાસ;
 રચંભિ રહ્યો શરદચંદ્રમા, રેણી થઇ પર માસ. રાસ૦

બ્રહ્માદિક આદિ દેવતા, લીલા જોયે નાથ;
 બડલાગી ભામની રમે, કેલી કૃષ્ણને સાથ. રાસ૦

કોટીક કલ્પ વહી ગયા, નાવે મુતીને ધ્યાન;
 નરસૈયાયા સ્વામી પ્રગટીયા, પુરણુ શ્રીભગવાન. રાસ૦

૫૬ ઉચ્ચ.

જય જય નટપર વેપા, આરતી ઉતારું જદુવર જગદીશા. જયદેવ જયદેવ.

મેર મુકુટ મસ્તક પર રાજે, કંઠે વનમાળા (૨)
 શ્રવણે કુંડળ લળકે, સંગ લીએ વ્રજબાળા. જયદેવ જયદેવ.

નૃત્ય કરે નારાયણ વૃંદાવન, ધુધરડી ધમકે. (૨)
 નાયે રાધા માધવ, પાયલ ઇમકે. જયદેવ જયદેવ.

ધમધમધમ ધુધરડી ધમકે, તાળ પખાજ વાળે;(૨)
 સુંદર સ્વર અતિ સારો, ઉંચે સ્વર ગાળે. જયદેવ જયદેવ

તાતા થેઈ તાતા થેઈ, શબ્દ થાય આળે;(૨)
 નૃપુર ભૂકટી વિરાજત, કૌસ્તુભમણિ રાળે. જયદેવ જયદેવ.

ઉંચે સ્વર ગાળે ગિરધારી, ઉંચે સ્વર ગાળે;(૨)
 મન મોહનની શોભા, મનમથ બહુ લાળે. જયદેવ જયદેવ.

રાસ રચ્યો વૃંદાવન, જોવાને જમ્યે;(૨)
 માધવ મુખ નિરખીને, નરસંઈ દીવડિયો લઇયે. જયદેવ જયદેવ.

૫૬ ૮૪મું.

દીપકડો લઇશ મા રે ચાંદલિયા, સ્થિર થૈ રહેજે આજ;
વાહલોજ નિલસ્યો હું સાથે, લોપી સઘળી લાજ.
સોંપ્યું અંગ શામળિઆ સાથે, કરવા કેલિવિલાસ;
રખે જોત્ય તું જાંખી કરતો, પીયુડે માંડ્યું હાસ્ય.
અનેક ઉપાય કરી કરી વાહલો, આણો મંદિર માંહે;
નરસૈયાચો સ્વામી કહું તુજને, રખે ક્ષણું અળગો તું થાવે.

૫૬ ૮૫મું.

પોડશ ચહેન સોહે, પગલાંને ખોળે રે;
અજવાળી રાતે ગોપી, જમ દહાડે ઘોળે રે. પોડ૦
ત્રેહની વિંધાણી ગોપી, મળા ટોળે ટોળે રે;
કૃષ્ણ હું કૃષ્ણ હું, કૃષ્ણ તન્મય થૈ બોલે રે. પોડ૦
કાઠ ઉભી વાંસળી વાએ, ગાઈ ગાઈ ડોલે રે;
કો કહે મેં કાળી નાગ નાથ્યો, પર્વતને તોલે રે. પોડ૦
કાઠ તો દાન મિષેથી, મહીનાં માટ ઢોળે રે;
પ્રેમ પ્રેમ મમ્મ થઇ, રંગ રસ રોળે રે. પોડ૦
કૃષ્ણ તો છળીને ખેડો, હૃદયાને ઓળે રે;
પ્રગટ્યો નરસૈયાનો નાથ, રીઝી ભાવ બોળે રે. પોડ૦

૫૬ ૮૬મું.

મારો વાહલોજ વગાડે રુડી વાંસજડી, કહોજ કેમ રહીયે;
હું તો જૂલી પડી વનમાંહે, એકલડા કેમ રહીયે. મારો.
મને ધરમાં ઘડી ન સોહાય, હુંદું સારી કુંજ ગલી;
મને મળ્યો રે નરસૈયાનો નાથ, રમાડયા રાસ વળી. મારો.

૫૬ ૮૭મું.

પ્રાણનો પ્રાણ તે, આજ સુજને મળ્યો, તેણે કરી મારે રહે હર્ષ વાધે;
પીયુતણી સેજ તે, કુસુમ સુત્રે રચિ, નવી નવી ભાતનો સંગ સાધે.

નેણે અંજન કરી, નરસૈયા શ્રીહરિ, પ્રેમશું આત્રીને સાંઘ લીધું;
અધર ચુંબન કરી, કુચપર કર ધરી, રનેહશું શામલે ગુણ કીધું.
ધન ધન આજની, રાતડી કૃષ્ણજી, સાથે રમી ગોપી લાજ લોપી;
નરસૈયાયા સ્વામી, ધન એ વશ આણિયો, શું કરે સામુડી અધિક કોપી.

૫૬ ૮૮મું.

વાંસલડી વાહી મહારે વહાલે, મંદિરમાં ન રહેવાયે રે;
વ્યાકુલ થઈ વહાલાને જોવા, શું કરું ઉપાયે રે. વાંસ.
જલ જમુના ભરવા જાઉં, ત્યાં શામલિયો હોયે રે;
વદન નિહાલી હરખું મનમાં, જેમ જીવને મુખ જોયે રે. વાંસ.
શાન કરીને હું સાંચરું, પાતળાં પાછળ આવે રે;
ભણે નરસૈયો ભાવે વહાલો, પ્રેહેતાપ સમાવે રે. વાંસ.

૫૬ ૮૯મું.

જેમ જેમ વહાલો વેણુ વળડે, તેમ તેમ નાચે નારી રે;
સરવે સાદે ગાયે ગોપી, રીઝવીઓ મોરારી રે. જેમ
રુમઝુમ રુમઝુમ નેપુર વાજે, વાદે વેણુ વાહે રે;
તાલ મેલાવે મહારસ માતી, માનની મોદ ન માયે રે. જેમ
સન્મુખ થઈને શામળિયો તે, અળળા આગળ નાચે રે;
સુરીનર મુનીજન ધ્યાન ન આવે, બ્રહ્મા એ પદ જાયે રે. જેમ
તે પ્રજ વનિતા નંદકુંવરશું, એક થઈ અનુભવતાં રે;
ભણે નરસૈયો સર્વશ સોંપી, ગોવિંદને વશ કરતાં રે. જેમ

૫૬ ૯૦મું.

મહારે વહાલે વેણુ વગાડી, વ્યાકુલ વ્યાકુલ થાઉં રે;
મંદિર માંહે મેં ન રહેવાયે, કમ કરી જોવા જાઉં રે. મહારે
હું વેંધાણી મધુરી નાદે, અનંગ હલટયો અંગે રે;
નેણુ ભરી નિરખું શામળાં, સાંઘડા લીજે સંગે રે. મહારે
મારું મન મોહું એણે વહાલે, દીઠા વિન ન સોહાયે રે;
ભણે નરસૈયો ધન તે નારી, રાખ્યો રુદીયા માંહે રે. મહારે

પદ ૯૧મું.

મહારા વહાલાજીમાં કુસમયો ભાર નહી રે;
તે કારણ મને કહોને, સજની. ટેક. મં
સાત સાગર ને નવ ખંડ પૃથ્વી, મેર શીખર સુખ માંહે;
ઐટલા સહેત વહાલો ઉરપરિ રાખું, ભ્રમર કમલ સમ હોયે રે. સજની. મં
દિવ્ય વસ્ત્ર મેં શીરપર ઓઢ્યું, તે મને દસ્તુર થાયે રે;
જેટલે મારો વહાલોજી સંગમ આવે, કુચ ઉપર ચિત્ત ચલાવેરે. સજની. મં
તાયા શુભ લક્ષ્મીવર જાણે, જોણે આ સૃષ્ટ નિર્માઈ રે;
નરસૈયાઓ સ્વામી બલે મલીયો, સુખકરો ગોકુલ રાઈ રે. સજની. મં

પદ ૯૨મું.

શામળીયા રાસ રમાડો, જે સુખ હેત લીજે તમ સાથે, ધન ધડી ધન દડાડો. શાં
મોરલીને નાદે મોહ ઉપજાવ્યો, આનંદ સિંધુ પમાડો શાં
નરસૈયાના સ્વામી કંઠ બાહે ધરી, અમને પ્રેમ પીછોડી ઓઢાડો. શાં

પદ ૯૩મું.

શાને કાજે સહુ મળી આવ્યાં, શું છે તમારું કામ રે;
પતિવ્રતાનો નહી રે ધરમ, એ ગોપી જાઓ તમારે જામ રે.
મોહન કરાં વચન સુણીને, નીચું જોયું બાલી રે;
સુખ આંગલી ને મન વિમાસે, આ શું કહે વનમાળી રે
ગદગદ કંઠે ગોપી વચન પ્રકાશે, તમે સાંભળો દેવ મોરારી રે;
જૂઘર અમને નહી બળે તો, તજશું દેહ હમારી રે.
અંતર પ્રીત જોઈને હરિ હસીયા, રુદયા બીતર બીડી રે;
પ્રેમ ધરીને નરસૈયો નિરખે, સરખા સરખી જોડી રે.

પદ ૯૪મું.

શંકર હસે રે જોહને જોઈ, રાધાવર રમે જોને;
ગોપેશ્વરે ગોકુળની લીલા, દેખાડી મુને રે.
ધન ધન બાબી તે વચન પ્રકાશ્યાં, ભેટયો જૂઘરને;
યુવતિ જૂથ મળી જ્યાં રંગે, મોહી રહ્યો ગાને રે.

ચકિત થયાં ત્યાં વનનાં પક્ષી, નાદ સુણી શ્રવણે;
ધન નરસૈયો ઉભો નીરખે, સદા શિવ શરણે રે.
ગંગાધર ને ગોકુળપતિ વચ્ચે, જે કાઠ આણે ભેદ;
ભણે નરસૈયો વૈશ્ણવ નહી તે, અધમ તેને કહે વેદ.

૫૬ ૯૫મુ.

નિર્ગુણગારો નાહોલીયો તે સગુણ થયો; નિર્ગુણગારો ટેક
જનમની કાટાન કાટ લાગે, વહાલો અમશુ અખોલડો રહ્યો રે. નિર્ગુણ
આજનો દીન રણીયામણેરે, રંગભેર રમથું રજની રે;
વહાલાને આલિંગન લેથું પછે, તે સુખ કહેથું સજની રે નિર્ગુણ
એકજ મનમાં ચિંત્યા હુતી, તે મારે વહાલોજીએ ટાળી રે;
નરસૈયાયો સ્વામી ભલે મળીયો, નહીં અવતરીએ વલી રે. નિર્ગુણ

૫૬ ૯૬મું.

આબ્યો આબ્યો રે ઋતુનો રાય અતિ ઉલટ થાય,
ધડી રે લાખેણી જાય, વેગે પધારો;
હિયર સમાણી ટાળી, પહેરો નવરંગ ચોળી,
કુંકુમ કેસર ઘોળી, ભાજન ભરો.
ચાલોને સાહેલી વહેલી, જોયે કાણ પહોંચે પહેલી,
અખીર ઉછોળી રહી, આ કરે;
હેતે હરિ કંઠે લાગે, મન વાંછિત માગે,
અખીલ ગુલાલ, અતિ ઝુરઝુરે.
આનંદે આવે ગોપી, લાજ મરજદ લોપી,
કેસુરીયા વસંત પેહરી, મુનિ ચિત્ત હરે;
નરસૈયાનો સ્વામી રુડો, પેહેરાવે અખંડ ચુડો,
તે જોની સંસાર કુડો, પ્રભુ પ્રેમે ભરે.

આબ્યો આબ્યો રે ઋતુનો રાય

૫૬ ૯૭મું.

જમુનાને તીરે શામળો, જીવતી જીવ મોઝાર;
મહારસ માંહે મહાલતો, ઉલટ અંગ અપાર.

વહાલો વેણુ વળડે રે, નાચે નારી સંગ;
 ઝાંઝર નેપૂર રણુચ્છે, તાળી તાલ મદંગ.
 ગાયે ગીત સોહામણાં, શામા સરવે સાદ;
 તારુણી તાન મેલાવેરે, વેણુ વાહે નાદ.
 અખિલ ગુલાલ ઉછાળે રે, ચુવા ચંદન સાર;
 કેશરભરી પીયકારી રે, કરે પરસ્પર માર.
 હલધર ગોપ તહાં આવ્યા, કુસુમ લતા લઇ હાથ;
 બળવંત બાળી હલટી, છોડી સધળા સાથ.
 માર પરસ્પર કીધો રે, હલટી મળની નાર;
 કાઇ હાર ન માને રે, હરખે તંદુકમાર.
 ચુવા ચંદન છાટે રે, કેશર ઘોળી રંગ;
 અખિલ ગુલાલ ઉછાળે રે, વાધ્યો મહારસ રંગ.
 જીવતિ જૂથ મહાબળ વાધું રે, નાઠા ગોપ ગોવાળ;
 હોહો કરીને ગાયે રે, વાયે તાળી ને તાલ.
 ધસમસતી હલધર સાજી રે, કુંકુમ કરદમ લીધાં;
 મુખકું માંજીને હસીઆ રે, કાજળ નેણે કીધાં.
 મનમાં મોદ બરાણી રે, કુલી અંગ ન માયે;
 આવોજી વદન નેહાળીએ, કર લઈ દરપણુ માંહે.
 શશિવદની સોંડી કરી, તારુણી ટોળી માંહે;
 નાચે ગાયે ગમતું રે, મહુચરની ધુન થાયે.
 પ્રાણજીવનને ઘેરી કરી, બળીએ બીડ્યો બાયે;
 કેશર ગોળી ઢોળીને, સાહી રહ્યાં બે હાયે.
 પીતાંબર પટ લઇને, હાસ્ય કરે સર્વ નાર;
 ગમતો ગમતો કરશું રે, શામલા સઠલ શણુગાર.
 નલવટ ટીલી કીધી રે, નેણે કાજળ સાર;
 શીષ ફૂલ રાખડી ઝલકે રે, મોતી માંચ અપાર.
 નાકે વેસર ધાલતાં, રમતાં નાના બાવ;
 કંકણ ચૂડી ખલકે રે, હાર હેમ જડાવ.

પટોળી અતિ ઓપતી, કુમક ફરકે માંહે;
 કુંદક કુસુમ જે લાઇને, મેલ્યાં ચોલી માંહે.
 નેપૂર પાયે રણુલણે, કટી મેખલા ઝણકાર;
 લટકે બાહુ લોહાવોળ, ઝાંઝરને ઝમકાર.
 મૂખડું જોતાં માતુની, મોહી રહી મનમાંહે;
 એક આવી આગળ ધરે, નીરખોળ દર્પણ માંહે.
 શામલાનો વેષ શામાને, કીધો અતિ આનંદ;
 શોભા કહી નવ જાય રે, જોડે નંદાનંદ.
 વાળં વાજતે ચાલ્યાં રે, જીવતી જીવન સંગ;
 આલ્યાં નંદજીને આંગણે, માતાજી કૃપ્યાં અંગ.
 જોડું સુંદર શોભતું રે, ગોપી મંગળ ગાય;
 મુકતા થાળ વધાવીને, મીઠડા કીધા માય.
 અંબર ભૂષણ આપ્યાં રે, શામા શોભતાં અંગ;
 નિત્ય નિત્ય રમવાને આવજો, મહારા મોહન સંગ.
 સર્વસ્વ વારીને વારણે, ચાલી ચતુરા નાર;
 નેણા સદ્ગ કરી નરખે રે, નરસૈયો કૃષ્ણ વિહાર.

૫૬ છંદુ.

માતા મોહનને મોહનને રે, જમ ઉચ્છંગે લીધો રે;
 અખીલ ગુલાલ મહા રસરંગે, માનની મનોરથ સીઝો રે. માતા०
 ધન્ય ધન્ય કૃષ્ણ, ધન્ય એ ગોપી, ધન ધન જશોદા માય રે;
 પૂરણ પ્રીતે તૃપ્ત થઇને, વશ થયા જલ્દવરાય રે. માતા
 સુરીનર મુનીવર ભરમે ભૂલા, લીલા ભેદ ન જાણે રે;
 નરસૈયાયા સ્વામિ નિત્યે રસમાં ઝીલે, કૃષ્ણલીલા રસ માણે રે. માતા०

૫૬ છંદુ.

હારે હારે કાંકરડીરે કાંકરડી, મુજ ઉરપર નાંખેરે;
 કરશું રાવ જશોદા આગળ, એવડું કાણુ સાંખે રે. હારે०
 શામાટે શામળિયા વહાલા, અધર સુધારસ પીધો રે;
 શામાટે શામળિયા વહાલા, હાર હેયાનો લીધો રે. હારે०

નરસિંહ મેહતા.

સાંઘડું દેતાં શામળિયાને, ફાટી નંવરંગ ચોળી રે;
નરસૈયાયા સ્વામી કહું તમને, અમો નથી કાંઈ બોળી રે. હારે.

પદ ૧૦૦મું.

લાવ લાવ રે માલણ વેલ મરવો,
મારે પૂજવો છે ગોપીનો નાથ ગરુવો. લાવ. ટક.
જાઈ જુદા દેતકી ને કમળ સાર.
લાવ કુલ ગુલાબ ચાર ગુંથીએ હાર. લાવ.
આવી છે માલણ ભાવ બેંધી,
પ્રેમે પૂજવા સમરથ સારંગપાણી. લાવ.
આવી છે માલણ લટકાળી,
મેહતા નરસૈયાઓ સ્વામી વનમાળી. લાવ.

પદ ૧૦૧મું.

રજની રમીને રે વહેલા ઘેર આવીઆ રે, બળવંતા બારણીયું મા ઠેલ,
રજની વિહાણી રે, અમો આશા ભર્યા રે, જાઓ જ્યાં કીધી હોય રંગની રેલ. રજની.
મંદિરે પધારો રે ઝોલી નારને રે, વાહલા મારા અમ ઘેર આવજો કાલ;
ચાંદલીઓને ઉગ્યો રે, હરણી આથમી રે, ત્યાં લગી જોધ તમારી વાટ. રજની.
નિદ્રા તો આવે રે, સુંદર તારેબારણે રે, વેરણુ જાતાં ન જાણી રાત;
નયણું દીશે રે, અતિ નિદ્રાલવાં રે, રાતી રાતી અધર તણી છે જાત. રજની.
માથાનું મોળાયું રે, તેલે ટબકી રહું રે, પારકી પટોળી પાછી આલ;
અંબર છોડો રે, વિકૃલ માહરું રે, પરણ્યો આલશે નીત નીત મોદું આલ. રજની.
પંચમ આલાખ્યો રે, પંખીડાં સોર કરે રે, વાહલા મારા પ્રકટ થયો પ્રભાત;
નરસૈયાનો સ્વામી રે, મંદિર પધારીયા રે, વાહલાજીનો સ્નેહ ઘણો ને થોડી રાત. રજની

પદ ૧૦૨મું.

આલો હરજીને જોવા બેલ બેલ, પટ વસ્ત્રમાં સર્વે તેલ તેલ;
અખીલ ગુલાલની રંગ રેલ રેલ, માનુની તું માનજ મેલ મેલ. ચા.
ચાલતી ગજની ચાલ ચાલ, લટ છૂટીને આવે બાલ બાલ;
એને શ્રવણે ઝાઝું જાલ જાલ, ચાલતાં ચળકે ગાલ ગાલ. ચા.

શુભાર.

સખી સાત પાંચ મળી સાથ સાથ, હસી તાળી દે ખેડ હાથ હાથ;
પહેર્યા પટ બૂથણુ ઘણી ભાત ભાત, વન પંખી બોલે બહુ જાત જાત. ચા૦
સુંદર જળ ભરિયાં ઠામ ઠામ, શોધતી સ્યામા સ્યામ સ્યામ;
એનું પલક ના મેલું નામ નામ, મળ્યો નરસૈં સ્વામી પૂર્ણકામ કામ. ચા૦

પદ ૧૦૩મું.

વાહાલા મારા વૃંદાવન રે ચોક કે, વહેલા પધારજો રે લોલ; વા૦
ગોકુળની વનનાર કે, વેગે બોલાવજો રે લોલ. વા૦
અમને રાસ રમ્યાના કોડ કે, નાથ સંગ ખેલડી રે લોલ; વા૦
લેવા મુખડાના મુકરંદ કે, મલી તેવતેવડી રે લોલ. વા૦
રુડો વંસીવટનો ચોક કે, કુંજ શીલા ધણી રે લોલ; વા૦
રૂંડું જમુનાજનું તીર કે, તટ રણીઆમણું રે લોલ વા૦
મળીઓ ત્રજ વીનતાનો સાથ કે, તાલી દે હાથશું રે લોલ; વા૦
માનની મનમથ બીડે આથ કે, કામળ હાથશું રે લોલ. વા૦

પદ ૧૦૪મું.

પ્રેહ તાપ ટલે તો મુજને, શામલિયો સંગ પામું રે;
સકલ શયુગાર કરીને આવું, મારો જીવન જોયે સામું રે પ્રેહ.
સેજ સમાઈ ભાવ ધરીને, પ્રેમલ પુરણુ ભાવું રે;
અળવેશું આલિંગન લીજો, જો વહાલાના મનમાં આવું રે. પ્રેહ.
પ્રેમ ધરીને મહારા પીડ, હું તો અંતર ટાળું રે;
ભણે નરસૈંયો હેત કરીને, કંઠે બાહુહલી વાળું રે. પ્રેહ

પદ ૧૦૫મું.

વરિયો મેં કૃષ્ણ વર વરીયો, બીજો તો હું નવ જાણું રે;
સાસરિયામાં સાદ પડાવું, નણુદીનો બે ન આણું રે. વરિયો.
ગાજો ઢાલ વગાડતી હીંકું, શામલિયાશું થઉં સાચું રે;
વાંસલડી વાહતો ઘેર આવે, મનડા માંહે રાચું રે. વરિયો.
સણુગટડો ટાળી મેં મહેલ્યો, જેમ જાણું તેમ વિલયું નાથ રે;
નરસૈંયાઓ સ્વામી સખલ સ્નેહી, પ્રેમ ધરીને બીકું આથ રે. વરિયો.

નરસિંહ મેહતો.

૫૬ ૧૦૬મું.

વ્રજનો વિહારીરે, અમો ઘેર પ્રાહુણલો રે;
હાં રે હું શા શા સન્નું શણગાર. વ્રજનો.
માંગ સમારું રે, સજની મોતિએ રે;
ચાંદલીઓ માગું રે, મહારાજ. વ્રજનો.
પ્રભુજીની બાહે રે, બાનુબંધ બેરખા રે;
મારે ગળે રે, ગુંગનો હાર. વ્રજનો.
પહેરું પટોળી રે, પાએ શેરતી રે;
કુંચુકી કસી કરી, અતિસાર. વ્રજનો.
રમઝમ રમઝમ રે, વાગે વિધુવા રે;
ઉપર નેપુરનો, ઝણકાર. વ્રજનો.
જમનાને તીરે રે, હરિ સામા મલ્યા રે;
મસ્તક બેડલીઆનો ભાર. વ્રજનો.
નરસૈયાનો સ્વામી રે, બાઈ મને ત્યાં મલ્યો રે;
વાહલે મારે પ્રેમે લડાવ્યાં લાડ. વ્રજનો.

૫૬ ૧૦૭મું.

સખી તારા નેપુર રે, સુંદર વાગતાં રે, વાગ્યા મહાજમ રાત;
નાનું સરખું નગર રે, સુતેલું જાગીયું રે, જગ્યું ત્યારે ઝંઝરનો ઝમકાર. સખી.
વાડીમાં પાક્યો રે, સુંદર આંબલો રે, તેની તે મીઠી મીઠી ઉતરે શાખ;
કામિની વેડાવે રે, આરોગતા રે, મારા હરિને કહું કે આખ. સખી.
આંગણીએ રોપાવું રે, સુંદર એલચી રે, કામ કામ રોપાવું નાગરવેલ;
નરસૈયાના સ્વામી રે, બાઈ મને ત્યાં મલ્યો રે, હરિ મારો શોભેકુરતી વેલ સખી.

૫૬ ૧૦૮મું.

લોચન એતાં રે, ન તુલે કોઈ આવે, જાણું જખને મલીથે રે;
નિત નિત એણે મારગ જતાં, નિરખી વિષયી વધએ રે.
દાણુ મસે આગળ આવીને, વેણુ મધુરી વાહે રે;
મહીની ગોળી ધરણે ઢોળી, માંકલડાને પાયે રે.

ઉરવર નેહાલી રૂઢીયા બીડી, મેં તો નવ ખોલાયે રે;
બણે નરસૈયો શામળીયાને, જોયા વિના ન રહેવાયે રે.

૫૬ ૧૦૯મું.

લોચન માંહે કાંચ કામણુ ભરીયું, તે તો હુને થું રે કરીયું;
કેમ કરી મંદિર જાઉં મારી સજની, મારું મન એણે હરીયું રે. લોચન.
રૂઢીયા સરસો કેમ કરી બીડું, હું સર્વાંગે રહી રૂલી રે;
અર્થ ન ચાલે મારગ માંહે, મુખડું જોતાં બૂલી. લોચન.
આકુળ વ્યાકુળ વેદના વ્યાપી, તે તો મેં ન સેહવાયે રે;
નરસૈયાઓ સ્વામી આવી ભેટે, રૂઢીયા ટાઢું થાયે રે. લોચન.

૫૬ ૧૧૦મું.

ઉરવર બીડી રહો રે સજની, રમતાં સંગે રહો રે, સજની. ટેક.
અધુર અમૃતરસ પીતાં પીતાં, વહાલોજી અલગો ન થાય રે;
નયણે નયણાં મેલતા રે, ઉલટયો પ્રેમ ન સમાય રે. સજની
મહારા મનની વાત હુતી તે, મારે વહાલોજીએ જાણી રે;
બણે નરસૈયો અંતર ટાળી, સેજડીએ લીધાં તાણી રે, સજની.

૫૬ ૧૧૧મું.

સાંભળ બહેની વાતલડી, મીઠામાં અતિ મીઠી રે;
જમુના પાણી હું ગમતી, તહાં નંદને કુંવરે દીઠી રે.
આગળ આવી ઉભો રહ્યો, હુને ઘાલી પગ માંહે આંટી રે;
મારા વાહલા એમ જોર ન આણ્યો, અમે અપલા તમે માટી રે.
અધુર અમૃતરસ ગ્રહીને દાખી, મારી નવલ પટોલી ફાટી રે;
આલિંગન લીધું અતિ પ્રેમે, કુશર લઈ લઈ છાંટી રે.
જાદવરાય થું સ્નેહ સખલો, પીઠ ધરુ ઉપર નમેલી છાતી રે;
નરસૈયાઓ સ્વામી ભલે મળ્યો, હુને આપી હાથે વીંટી રે.

નરસિંહ મેહતા.

૫૬ ૧૧૨મું.

સાંભળ સખી, આજની વાતડી, માજમ રાતડી હું રે જાગી;
મેં જાણું પીઉજી, મંદિરે આવીયા, લઈ આલિંગન કંઠે લાગી.
મહારો જો ઉતારો નેહો, ન દેખું તમને, ટલવણું ને અંગે તાપ લાગે;
દીન જાણી કરી, સેજ આવ્યા હરી, વળતાં વિલસતાં વ્રેહ ભાગે.
અમે અબલા તણી, પ્રીત મનમાં ધરી, રંગ ભરી રમતાં થયું રે વેહણું;
નરસૈયાયા સ્વામી, ઉરપર લીધા, સાચું નણુંદનું ટાળ્યું રે મેહણું.

૫૬ ૧૧૩મું.

આવડો શો આસંકો રે, બાઈ તારે શામળિયા સાથે;
કાંઈએક એને અક્ષત મેલ્યા, મંત્ર બણી માથે રે. બાઈ.
જમનાજીમાં ઘડુલો ભેળાવે, મસ્તકપર મેલાવે રે;
ઉંચા કરાડા ચઢતાં ઉતરતાં, વાહલો બળ કરી બાંવડી ઝલાવે રે. બાઈ.
ગાય દોહી ગાગર ભરાવે, ધર લગી સાથે તેડે રે;
વૃંદાવનને મારગ જતાં, કહાન પડ્યો બાઈ કંઠે રે. બાઈ.
વાહલો ઘેર આવીને માથું હોરાવે, લાંબી વેણુ યુથાવે રે;
સૈયામાંહે સિંદૂર ભરાવે, લીલવટ ટીલડી સોહાવે રે. બાઈ.
એક સમે મારા ખોળા ઉપર, મસ્તક દબને પોઠે રે;
પહેયાંની પીતાંબર મારો, તેનો પાલવ સાહીને ઓઠે રે. બાઈ.
નાનું સરખું રમકડું કાપું, નાહના નાય નયાવે રે;
નરસૈયાનો સ્વામી નાનકડો, વણુ તેડ્યો ઘેર આવે રે. બાઈ.

૫૬ ૧૧૪મું.

આવો હરિ બલેને રે પધાર્યા, મારા તનડાના તાપ સમાવવા,
તમે સકળ લોક સહજ તાર્યા. આવો.
પૂજી અર્ચ્યા દંડવત્ કીજે, તારી સેવાનાં ફળ લીજે,
હમથી સીજે તેવાં કામ દીજે. આવો.
મેહલો મેહલો મરડની વાણી, તમે રાધિકાને કાધી રાણી,
સોલસેઅણમે તે પટરાણી. આવો.

જેયો જેયો સ્યામજીનો મયકા, એહુ મલીને કીધો લટકા.
ત્યાં તો નરસિંહે બાગ્યો બચકા. આવો.

૫૬ ૧૧૫મું.

મહારે ઘેર આવે તો હુને મ બોલાવીશ, સાસુડી છે સરડી મહારી રે;
જણ જણ આગળ જુહું બોલે, વાત કહે છે વધારી રે. મહારે.
જેઠ જેઠાણીયે જીવવું બાળ્યું, સાસરડાનું સુખ ટાળ્યું રે;
દેયરીઓ હુંને અણધર બોલે, વહુવર એહવાતણ રોળ્યું રે. મહારે.
તિયકારી નણદી પલપલ પૂછે, પેલા કા'નનું શું કાજ રે;
અણ તેડાવે આવે છે અમ ઘેર, નિર્લજને નહિ લાજ રે. મહારે.
ઠામ ઠામથી ઇમ સહુ ઇપકાવે, એકલડી ઓશીયાલી રે;
વહુવર માટે સાંખી રહીએ, વેણ જન જન કુયારી રે. મહારે.
રીસાવ્યાં અમો પીહેરે જાશું, નિર્લજ નાર કહેવાશું રે;
નરસૈયાયા સ્વામીને કહેશું, જઈ અમરાપુર રહેશું રે. મહારે.

૫૬ ૧૧૬મું.

દેશ જો આળ તો દેશું ગાળ, કહોતી કહાનજી એ ક્યાંતી ચાલ;
વણ બોલાવ્યો વણ ચલાવ્યો, ધાધ ધાધ મુંબન દે રે ગાલ.
દહીઆં મહીઆં વેચી નેજી, હું દીઠડે મારગ જાઉં રે;
યાએ અસુર ને સુર ચડે માથે, કુલડાં જિમ કરમાઉં રે.
ઘેર બેઠાં કર કંસને ન આપું. અંગ કહેને નવ દાપું રે.
કરશું રાવ જસોદા આગળ, તમારા કુંવરનું શું દાણુમાં દાપું રે;
હું ગુજર સોધાજાની ગેયડી, મહારું નામ ધનાઈ રે.

.....

અમોએ જાત આહીરડા, જહાં ખાઉં ત્યાં લોહું હાથ રે;
નરસૈયાયા સ્વામી હવે મેલો, જાએ અમારો સહીઅર સાથ રે.

૫૬ ૧૧૭મું.

નહિ આપુંરે નંદજીના લાલા રે મહિડાં મારાં રે;
હાં રે તમે વળગો મા વિકૃલરાય, હમે નહિ તારાં રે. ટક.
વહાલો મારો ઉભો છે જમના તીર રે, નેણ બાણુ માર્યાં રે;
આતી વાગ્યાં છે રુદિયા મોઝાર, તે મને સાલ્યાં રે. નહિ.

નરસિંહ મેહેતો.

કહાના કાંકરડી ના માર રે, માટ મારી કુટશે રે;
કુટે કુટે નંદજના લાલ, મહી મારં ઢળશે રે. નહિં
વહાલે મારે મારી છે અવળા દોટ રે, ઉતારીને લીધાં રે;
લીધાં મહી તે નંદજના લાલ, ઉતારીને પીધાં રે. નહિં
એમ જિત્યા જલ્દવાય રે, ગોપીકા હારી રે;
ભલે મળ્યો નરસૈયાનો નાથ, બાલો બ્રહ્મચારી રે. નહિં

પદ ૧૧૮મું.

ના આવે, ના આવે રે, નાથજી ના આવે;
એને મથુરામાં મળી મોહીની નારરે, ગોકુળ કેમ ભાવે; નાથજી
મથુરામાં છે સાલ દુશાળા, ને નાના વિધના વાગા રે;
ગોકુળ મેલી નાસી ગયા, કાળી કામળ ઓઢતા ભાગા; નાથજી
આગળ હુતા ગોવાળીયા, ને થયા મથુરાના રાય રે;
કહો બાઈ ગોકુળ કેમ ગમે, એને નિત ઉઠી દોહવી પડે ગાય; નાથજી
કંસરાયની દાસી કુબ્જ, ખુંધી ને વળા ખોડી રે;
કાળો કાહનો કાળી કુબ્જ, સરખી મલી છે જોડી રે; નાથજી
વૃંદાવનની કુંજગલીમાં, હમને રમાડ્યાં રાસ રે;
નરસૈયાના સ્વામી હમને, કરી ગયા છે નરાચ રે; નાથજી

પદ ૧૧૯મું.

સાંધડાં શી પેરે લીજે મારી સજની, એ નાવલીયો નાહનો રે;
એઠો બાળક બોલ ચઢાવે, શી પેરે રાખું છાનો રે. સાં
વેથ ચઢી વિચિક્ષણુ બોલે, નર નારી નહીં જોડું રે;
વિધાતાએ થું સરજાડ્યું, કલયુગમાં કળેડું રે. સાં
આ ભવનું બિધાર થયું તે તો, લક્ષ્મીવરનું લેણું રે;
નરસૈયાઓ સ્વામી સેવા વણુ, સંસાર સુખ કેમ માણું રે. સાં

પદ ૧૨૦મું.

રાતલડી નવ પહોંચે રસીયાને, પ્રેમીને આળસ નાવે રે;
પીયુષ પ્રેમ ધણો રે બેહેની, મનમથ માન છંદાવે રે. રાત

માઝમ રાતે હું પીઠ સાથે, કંઠે વિલાપ સૂતી રે;
પીયુનો કર કુચ ઉપરે ધરીને, એણીપેર નિશાએ રમતી રે. રાત૦
નંદવરાય મારું કહ્યું નવ માને, પરસ્પર સંગમ પીડે રે;
નરસૈયાઓ સ્વામી બલે મળીયો, રદયાશું લે બીડે રે. રાત૦

૫૬ ૧૨૧અ.

રાધે તું કુંજ ભુવનમાં ખિરાજે, રાસવિનોદ કરે તે જાજે; રાધે૦
હરિને હર તો મણિનો રે હાર, દષ્ટે નિષ્ઠ્યો રાધાએ નાથ;
નિરખી મનમાં આણી બાંત, તજીને રે ચાલ્યાં હરિનો સાથ. રાધે૦
હરિએ મનશું કર્યો રે વિચાર, દૂતી તેડાવી તેણીવાર;
જો રે દૂતી તું મારે મન ભાવે, જઈ રાધાને મનાવી લાવે. રાધે૦
પ્રભુનાં વચન સુણી દૂતી ચાલી, જઈ રાધાની પાંવડલી ઝાલી;
રાધે તમે હરિશું કેમ રીસાયાં, વણ કહે ઉઠી શું આયાં. રાધે૦
ચાલો સખી મારો લાલ બોલાવે, તુજ વિના ઓર ત્રિયા નહિ ભાવે;
દૂતી પરાક્રમ પીયુના ન તું જણે, સુજ આગળ તું શું રે વખાણે. રાધે૦
જ્યારે દૂતી હમારે વિના જ્યાં ચાલે, પ્રભુનું મન મોંને ત્યાં મહાલે;
રાધાનાં વચન સુણી દૂતી આવી ચાલી, કુંજસદનમાં જ્યાં બેઠા વનમાળી. રાધે૦
પ્રભુ રાધે મનાવ્યું નવ માને, જણે બેઠા યોગી મુનિ ધ્યાને;
એમ બણે નરસૈયાઓ સ્વામી, એકવાર જઈ મનાવો શિર નામી. રાધે૦

૫૬ ૧૨૨અ.

તું નહિ માણસા રે, ગોવાળિયા, તું નહિ માણસા રે;
તું નહિ ગામ ગરાસીયો રે, તું નહિ રાજ કુમારે; ગોવાળિયા૦
રાક્ષસ માર્યા ઘાત કરી રે, દેવતાને આલ્યાં દાન;
નંદ આહીર વસે વ્રજમાં, તું શાનું માગે છે દાણુરે; ગોવાળિયા૦
અમો ગોકુળ કેરી ગોવાલણીરે, ને તું રે મથુરાનો કહાન;
નાત જતમાં કાણુ પત તારી, અમો નહિ આલીએ દાણુરે; ગોવાળિયા૦
માસી મારી પય પીતાં રે, મામાનો કાઢ્યો વંશ;
નરસૈયાયા સ્વામી સંગ રમતાં, નોહે રાવણ નોહે કંસરે; ગોવાળિયા૦

નરસિંહ મેહેતા.

પદ ૧૨૩મું.

કાંચળી ઝોઢાડો રે કાહાન, મારી મુંદડી લીજે;
નહીં કાં મુને રદિયા લીડો, અંગ ઉઘાડું ધરે; મારી૦
સ્નેહ ધરી શામલીયા વાહલા, રંગભર સાંધડાં લીજે;
કંઠ ધરીને બાંહેલડી રે, અધુર અમૃત રસ પીજે રે; મારી૦
ઝરમરીઓ આ મેહુલો વરસે, દાદુર જોરે ટહુકે;
નરસૈયાયા સ્વામી સંગમમાં, મેધ ને વીજ ઝળુકે રે; મારી૦

પદ ૧૨૪મું.

એકવાર આખા દીન માંહે વાહલા, તમશુ વાત ન થાય;
કામકાજ મારે ચિત ના આવે, મંદીરમાં ન સોહાય રે; એક૦
જાહેર તમશું પ્રીત બંધાણી, તે કહે તે સોહાયે;
હાનો સ્નેહ તે મીઠો લાગે, પ્રગટ થયે પત જાયે રે; એક૦
એકવાર એકાંતે રમતાં, બાંહેલડી કંઠ સોહાયે;
વાળી વાળીને આલિંગન લીજે, તવ રદિયા ઠાડું થાયે રે; એક૦
મુંદરીયાયા સ્વભાવ એવા, પીયુજી વિના ન સોહાયે;
નરસૈયાયા સ્વામીનો સ્નેહ મ જાણે, લાણું તમારે પાયે રે; એક૦

પદ ૧૨૫મું.

નીત નીત લક્ષીવર લક્ષણુ રૂઠાં, મોટેરાં થઇએ રે ત્યમ બોલીએ કૂડાં.
માત યશોદા જાણેરે માહારો લાડકો પુત્ર વાહલાજીએ હામ હામ માંડ્યાં ધરસુત.
જેહનું બ્રહ્માદિક ધ્યાન ધરે સુર મુનિ ગાયે, દષ્ટે પડી નાચ્ય વિના રમી ન જાયે.
શીખ દેતાં દુભાશો માં શામળા કાહાન, નરસૈયાએ એ નાચ્યને દીધું સનમાન.

પદ ૧૨૬મું.

વહાલાજી તમો રે નહાનડીઆ, અમેાારે નહાંનડલાં, સરખે સરખી જોડ મળી;
પહેલું આલિંગન દો મારા વાહલા, પછે અમેા દેધશું લળીલળી.
મુંદરીયાએ સ્વભાવ છે એવો, પીયુને મળવા હિંડે ઘણું;
આલિંગન એણીપેર દો મહારા વહાલા, રખે હમ દેખે હજક જણું.

તમે નહાના, હું હજી નહાની, નણુદી આધાં પાછાં કરે;
સાસુને ઘેર એ લાડકડી વહાલા રે, તે અમ વારી ક્યમ ઓસરે,
શું કરે સાસુ શું કરે નણુદી, જેહના હૃદમાં હું રે વસ્યો;
નરસૈયાયા સ્વામી મુજશું રમતા, સંસારમાં તેને બેય રે કરી.

૫૬ ૧૨૭મું.

પાછલી રાતના પધારિયા નાથજી, ધુમતે લોચને અંગ ડાલે;
બેહુ પાસા સુંદરી, બાંહે કંઠે ધરી, શોભિત બવન કે! નહી રે તોલે. પા.
હું રે સન્મુખ હુધ, રીસ મનની ગધ, ઉભી રહી ચકિત ગતિ પ્રેમ નિરખું;
પ્રભુને રસભરી, સુખદાજી શર્વરી, નાર સૌભાગ્યતા જોધરે હરખું. પા.
ચોકતણા ચાર, ચરણશું મુક્તિ ધરી, પ્રભુને પધરાવિયા પલંગ પીઠે;
ભોગ સંજોગથી, અધિક સુખ ભોગવ્યું, એ રે મુરત એણીપેર દીઠે. પા.
બણે નરસૈયો નિત નેહ તે નવનવા, જહારે ગોવિંદ ગુણની સમાધી;
શું જણે બ્રહ્મા સુર રનેહની વારતા, બર્યા અધિકારની આધિવ્યાધી. પા.

૫૬ ૧૨૮મું.

પલંગ પ્રાપ્તે તને કુસુમમાળાવડે, બેહુ કર બાંધ્યો લાજ લોપી;
માહરે મંદિરચકી કોણ મુકાવશે, શું કરશે સહુ શોક્ય કાપી. પા.
તું વનમાળી ઠાઠાવે, હું કુસુમ વનવેલડી, નીર નિત સ્ત્રીચતેઃ કાં અરોપી;
ભમર જાએ કુલ, કુલ મકરંદ વશ, કમળમાં હેત ન રહોરે રોપી. પા.
પ્રીતનો કરનાર પ્રેમના પાત્રશું, ઘન મન પ્રાણ ત્યાં મેલે સોપી;
બણે નરસૈયો જિમ રીસ ઉતરે, તિમ તું શિખ શાની દે રે ગોપી. પા.

૫૬ ૧૨૯મું.

મેહેલ પીતાંબર, અંબર માહરં, સુરજ ઉગ્યો સુધ ક્યમ રહીએ;
અમ ધર સાસુ નણુંદ જૂહી વસે, કંથ પૂછે ત્યારે શું રે કહીએ. મે.
સાવજી શબ્દ કરે અતિ સુંદર, દીપક તેજ તો ક્ષીણ થાએ;
કંઠથી કુસુમનાં લાર કરમાધયે, બાહેજી રાગ પંચમ ગાયે. મે.
તું તારે મંદિરે, પ્રેમશું પોઢીઆ, માહરે મંદિરિયે દૂર જાવું;
લોકાં લાજ લોપી રે લક્ષ્મીવરા, હું રે વગતી હવે નહીં રે આણું. મે.

નરસિંહ મહેતો.

ધેન દોહોવી ઘેર રે, વાછરે વલવલે મહી રે વલોવવું આજ માહારે;
કંઠથી બાહાર કાઢિ કમલાપતિ, કાલ આવે હવે કાણુ તારે. મે.
સુરતસંગ્રામની, શાંતિજ હુઈ, રહી રે ઉગ્ગરી, શીશ નામી;
નરસૈયાઓ સ્વામી સુખસાગર પોઢિયો, વિરહની વેદના ત્યારે વામી. મે.

૫૬ ૧૩૦મું.

કેસર બીના કહાનજી, કસુંબે બીની નાર;
લોચન બીનાં બાવશું, ઉભાં નંદાર.
મેમાં સુંદર કેને કહીએ વનિતા ને પ્રીજનાથ;
પરખી પરખી ધરો તમને, માણકડાં બેહુ હાથ.
વેગે કુંજ પધારીયા, તો લયકે થઇ ઝગઝોળ;
નરસૈયાઓ સ્વામી ભલે મળિયો, રંગતણા બહુ રોળ.

૫૬ ૧૩૧મું.

સદૃશ રજની હુઈ આજની અભિનવી, પલંગ બેસાડી વાહાલે હાસ્ય કીધું;
કર દર્પણ ધરી, વદન અવિલોકવા, પ્રેમનું ચુંચન ગાલે દીધું. સ.
કુસુમના ટોડર, કંઠ બૂવણ ધરી, ભુજ બીડી બૂધરે રુદિયા સાયે;
સુરતસંગ્રામશું, હું એને જઇ બીડી, જીત્યો યદુનાથ હય બાહુ બાયે. સ.
મદનના સૈન્યશું, માન માગ્યું ધણું, જીદ જીત્યું રણ હાથ આવ્યું;
ઘોદભુવનતણો નાથ મેં વશ કર્યો, અજિત જીત્યાતણું બિરદ કહાવ્યું. સ.
જેમ ગજયુવતિ, માતંગ મદગલીતા, સુંદરી સેજ હરિસિંહ આવ્યો;
નરસૈયાઓ સ્વામી, સુભટ સુરાસુર, કેસરી કાન સાહી નચાવ્યો. સ.

૫૬ ૧૩૨મું.

પ્રાત હવો પ્રાણપતિ, ઇંદુ ગયો આથમી, કાં રહો બાહુડી કંઠ ધાલી.
નાથ મુકો બાથમાંથી, મુજને વળગો નહીં, શું કરશે હજી હાથ ઝાલી. પ્રાત.
આ જીવો અરુણ, પુરવ દસા ઉગિયો, તેજ તારાતણાં કીણ દીસે;
અખંદ સોહામણા, સાવર્ણ ઓચરે, વચ્છ ધેન ધણું ઘેર હીસે. પ્રાત.

શૃંગાર.

લલિત સ્વર સુંદરી, લલિત આલાપતી, ઘેર ઘેર દધિ મથન ઘોષ થાયે;
ઉઠ આલસ તણ, કાનણ માહરા, સાસુ જસોદા સાહે સાહે. પ્રાત.
કમલ વીકાસીયાં, મધુપ ઉડી ગયા, કુરકુટા બોલે પીયુ પાપ લાગું;
સૂર્ય ઉગ્યા સમે, લાળએ ધર જતાં, નરસૈયાયા સ્વામી માન માગું. પ્રાત.

૫૬ ૧૩૩મું.

ગંઝર ગ્રમકે, હું ગળાઈને જાગી, જાણું મારા પીયુજને કંઠે હું લાગી. ગાં.
પછી તો લજભણી રે, આલિંગન દેતાં, મારે વહાલેજીએ પૂછ્યું સખિ તુંને વર્ષ કેતાં. ગાં.
મારાં રે વરસ વહાલા, હું શું રે જાણું, માસ તો થયા છે મુને એકસો બાણું. ગાં.
બજે નરસૈયો, મેં સુખ દીકું, કાહાને કહું તે મુંને કેવું લાગું મીકું. ગાં.

૫૬ ૧૩૪મું.

કુંજનો વિહારી રે, અમ ઘેર આવશે રે, શા શા હું સજી રે શયુગાર;
માંગને સમારું રે, પ્રભુ મારું મોતીયે રે, કંઠે સોહીએ એકાવળ હાર. કું.
શામલડીને ચોળી રે, અંગે સોહીએ ચુંદડી રે, રંગ ભેર રમીયું રે સેજ;
ભાવ કરીને રે, વહાલાજીને ભેટશું રે, આપીયું તે હમડા કેરાં હેજ. કું.
નિશ્ચા ને અજવાળી રે, ચાંદ તારી ચાંદની રે, ચાંદલીયા તું જાગે રે પેલે પાર;
નરસૈયાનો સ્વામી રે, સખિ મુને ત્યાં મળ્યો રે, વહાલે મારે ઉતાર્યાં બવપાર. કું.

૫૬ ૧૩૫મું.

ઓધવ કહેજો રે, હરીને એટલું રે, કે અમને તમારો આધાર;
વિખડાં પાછને રે, વહાલેજી શે નવ ગયા રે, કે દુઃખ દેખાડયાં દીન દયાળ. ઓ.
દુખડાંની દાઝી રે, કે ઓધવ દેહ કેમ વળે રે, કે હરી વિના હોળી હમડા માંહે;
કે પ્રેહતણા બાઝકા રે, ઓધવ જો સમે રે, કે જળવંત આવી ઝાલે બાંહે. ઓ.
મહારા મન વિષે રે, હરિની દાસ છું રે, કે ઘણા તમેા સાધો મા નવ સાર;
કે જીવે તેને રે, જોવા આવજો રે, કે મુવા પછી લેજો રે સંભાળ. ઓ.
કે સાધુને વળાવી રે, ઓધવ આવીયા રે, મથુરા નગરની મોઝાર;
ગોપીજન નિત્ય રે, નરસૈના સ્વામીને કહીએ રે, કે નયજી વેહ આંસુડાંની ધાર. ઓ.

નરસિંહ મહેતા.

૫૬ ૧૩૬મું.

કુખળને કહેજો રે, ઝાંધવ એટલું રે, હરી હીરો આવ્યો તાહરે હાથ;
માન કરીને રે, એહને તું લખવે રે, કહું છું શીખામણુની વાત. કું.
પ્રાને ઉડીને રે, પ્રથમ પૂછજે રે, જે માગે તે આપજે તતખેવ;
ખીલું કાંધ રે, લુધરને ભાવે નહીં રે, માહાવાને છે મહિ માખણુની ટેવ. કું
રાજને દીપે રે, માળ રૂડા પુખ્તની રે, નિત નિત ધરજે નવલાં વેશ;
ઝાંડું ન જગાડીશ રે, જલ્દવારાયને રે, ડામળ કરમાશે એનો સુનેશ. કું
એહને તે આધો રે, ધડી નવ ફીણએ રે, ઘેલી નવ કરીએરે અહંકાર;
શિવ ને વિરંચી રે, મહા મોહા સુનિ રે, જેને નવ જડ્યો એહને પાર. કું
કંસ ધેર દાસી રે, પેલી કૂખળ રે, સુંદર શામળાઓ ભરથાર;
નરસૈયાનો સ્વામી રે, સખિ સુને મળ્યો રે, વહાલા મારા આવાગમન નિવાર. કું

૫૬ ૧૩૭મું.

સુખડાના સિંધુ રે, સજની વહી ગયા રે, દુઃખના દરિયા આવ્યા પૂર;
મોડન મૂર્તિ જતાં રે, કાંધ નવ રહ્યું રે, નયણે વેહે છે સાગર પૂર. સું
વહાલાજીને જતાં રે, કાંધ નવ ઉગર્યું રે, હવે તે હાથ ધસે શું થાય;
વહાલાનો પાલવ રે, ગહી અમો નવ રહ્યો રે, દહે હવે મારી રેતાં રજની કિમજાય. સું
પીડ નવ જણી રે, હે પ્રભૂજીએ રે, કરી ગયો નહાનપણાનો સ્નેહ;
સ્નેહની સાંકળ રે, શામળાયો તોડી ગયો રે, એણે છોગાળે આપ્યો છેહ. સું
ગોપીજન કીધાં રે, ગોવિંદ ઘેહેલડાં રે, કમળાના કંથ પધારો ધેર;
નરસૈયાનો સ્વામી રે, સખી સુને જો મલે રે, ટાળે મારો જનમ મરણનો ફેર. સું

૫૬ ૧૩૮મું.

સુખડલાંના દહાડા રે રાજ નિત સાંભરે રે, કે રમતાં શામળાયાની સમ;
મોરલીની ટેર રે, સંભળાવતા રે, કહો કેમ કીધા વીસરે રંગ. સું
મુખે મીટ મીટ રે, હરી મુખ હસતું રે, કે તાળી લેતી હાથોહાથ;
હરીને જમાડી રે, અમો જમતાં રે, કરતાં વિજણો કર લખ હાથ. સું
પાન ખીડી વાળી રે, મેલતાં મૂખમાં રે છખીલોજી છાંટતા તંખેળ;
શરદ સમાણી રે, રજની શોભતી રે, શશિયર સોળ કળાઓ રસરોળ. સું

શૃંગાર.

શિવ સનકાદિકને રે, સ્વામી નાવ્યા હરિ રે, તે હરી રમે અમારી સાથ;
એકવાર રમાડે રે, આંખ મીંચામણી રે, આંખડલી નચાવે રે નાથ. સુ०
કહેવા સરખું રે, કાંધ કીધું નહીં રે, અમેને વળગાડ્યાં વૃક્ષની ડાળ;
નરસૈયાનો સ્વામી રે, સખિ મુને ત્યાં મળ્યો રે, વહાલે મારે ઉતાર્યા ભવપાર. સુ०

૫૬ ૧૩૯મું.

કઠણુ થયા મોહન મથુરાં જમ, કાગળ નવ લખ્યો કટકો રે-ટક.
ગોકુળમાં સહુ વાત કરે છે, કાહાન કુખજશું અટક્યો રે કઠણુ०
કુખજ કાળી ને અંગે કુખડી, શું કરતી હશે લટકો રે. કઠણુ०
ચતુર હોય તે ચિત્તમાં ચેતે, મુરખને શો અટકો રે, કઠણુ०
નરસૈયાયા પ્રભુ તમને ન ઘટે, નીચ સાથે શીદ ભટકો રે. કઠણુ०

૫૬ ૧૪૦મું.

જમના કાંઠે ઉભો સુંદર શામળો જ્ને;
મીઠી મોરલીમાં મધુરી વેણુ વળતો જ્ને.
ગોપી જમુનાજી ન્હાવાને નીસરયાં જ્ને;
ન્હાવા નીસરયાં ને અંગનાં આબ્રણુ વિસરયાં જ્ને.
ગોપી આકુળ વ્યાકુળ થમ છે ઉતાવળી જ્ને;
મ્હારા અંગના આબ્રણુ કહોતી સખી ક્યાં વળી જ્ને.
વહાલે વનમાં વળડી. ઝીણી વાંસળી જ્ને;
વાગી વાંસળી ને કોરી મારી પાંસળી જ્ને.
મેહેતા નરસૈના સ્વામીને વીનવું જ્ને;
મારી ચુંદડી આપો તો પાચે પડું જ્ને.

૫૬ ૧૪૧મું.

ગુણની વીધી રે, ગોપ ગાય દોવે;
વીપરીત રવેએ, કાંધ રાધા વલોવે.
રાધાજીએ માધવજીનું, મુખડું જોયું;
ગોળીને વરાંસે, મહીડું ધરણી ઢાળ્યું.

નરસિંહ મહેલો.

ગોકુળ માંહે ગોવિંદ રાજ, રાધિકા રાણી;
દોહતાં દોહતાં ધેન, જાતી ન જાણી.
સોળ સહસ્ર સુંદરી મળી, અચરજ પામી;
બક્તવત્સળ મળ્યો, નરસૈનો સ્વામી.

૫૬ ૧૪૨મું.

બલે રે ભગવાન પ્રગટયા, અમારે કાળે;
આટલા દહાડા છાંતા રહ્યાતા, મુનીવરની લાળે. બ૦
ગોકુળીયામાં કોટિક નારી, શણગાર સાળે;
ચાલે રે ગજગતિ ચાલે, પાયે નેપૂર વાળે. બ૦
અહેવા માનશપે રહેવું, તને ન રાળે;
કામરસ ભોગ ભોગવ્યા, નીશાનાં વાળે. બ૦
નારીરૂપે જુગત મોહે, લીલા સમ વાદે;
નરસૈયો ભવસાગર ઝીલે, પ્રેમની પાળે. બ૦

૫૬ ૧૪૩મું.

દુરિજન કેરું કાંધ ન ચાલે, હું મલપતી મહાહું રે;
તન મન મહારું વારી વારી, ઉરવરથી હું નવ ટાળું રે.
સણગટકા હું શાને રાખું, પ્રીત બંધાણી પિયુશું રે;
મહારો પ્રાણજીવન પાતળીયો, આનંદ અનુભવશું રે.
કંઠ વિલાગી કહાનજીશું, વાત રસાળી કરશું રે;
ભણે નરસૈયો સુખની લેહેરે, ભુજબળ બીડી રહેશું રે.

૫૬ ૧૪૪મું.

લોચન અબજાનાં આધાર, મેં જોઈ વારંવારે રે;
દાણુ મશે આવીને વહાલો, ઉરવર મહારું નિહાળે રે.
મહારો મનમાં મોદ ભરાણી, જેમ કહાનજી લઇ કર જાલે રે;
હસી હસી ભુજમાં બીડી મુજને, કંઠે જાહુલડી ધાલે રે
મહીની ગોળી મસ્તકે લઇને, હાગવે હજવે જાઉં રે;
નરસૈયાસ્વામી મહા સંગે મળતાં, જોતી તૂમ ન થાઉં રે.

પદ ૧૪૫મું.

મોહ લાગ્યો હુંને મોહ લાગ્યો, નિરખતાં નંદકુમાર રે;
મહી મશે મારગમાં જતાં, નંદતણે ઘેર દાર રે.
શી પેરે એહને મળીને, દોહલો લોક વહેવાર રે;
સાન કરીને સ્નેહ જણાવે, સુંદર નેણુ વિશાળ રે.
કોય લીલાએ કરી અવતરીયો, કોય ન જણે પાર રે;
નરસૈયાયા સ્વામી મુખ દીઠે, વિસાર્યા પતિ પરિવાર રે.

પદ ૧૪૬મું.

મરકલડો કરીને શું હસો છો, વાત તમારી જણી રે;
મનમાન્યા પાર્ષે મારા વહાલા, પ્રીત ન હોય પરાણી રે.
તમે આધા આધા આવો છો, જણો છો જે સાહુ રે;
નાના ભાવ કરો અમ દેખીને, વાહી કોહની ન જાઉં રે.
નીત એણે મારગડે આવું, તે વાજા કહોના ન જાઓ રે;
દાણુ મશે મહારો પાલવ સાહો, છમકલડે તે વાહો રે.
અમે સુંદરી કોયને વશ ન આવું, જો કરો ક્રોડ ઉપાય રે;
નરસૈયાયા સ્વામીનું મુખ દીઠે, સર્વે દુઃખ વિસરી જાય રે.

પદ ૧૪૭મું.

અમારે તમશું પ્રીત બંધાણી, દીકા વના ન સોહાયે રે;
એકવાર આખા દિવસમાં, શે ન આવો ઘેર મહારે રે.
સકળ શયુગાર કરી હું નિહાળું, જાણું જીવન આવે રે;
પ્રેમ ધરીને રદયાશું બીડું, શામળીયો ઉર સોહાવે રે.
ગ્રેહ ધણો મળવાને મોહનશું, પણુ મનમાં જણી રહીયે રે;
નરસૈયાયા સ્વામી વહેલા પધારો, આપણુ રજની રમીયે રે.

પદ ૧૪૮મું.

એક વાર સામું જીવે મહારા વહાલા, તનડાને તાપ તે જાયે રે;
તહારી નેણુ અમી કરે મહારા વહાલા, મહારી નવપદ્મવ દેહી થાયે રે.

નરસિંહ એહેતો.

તહારી કૃપા વિના ક્યાંય સુખ ન હોયે વહાલા, બીજા કોને કોટ ઉપાયે રે;
સ્વામિની શરણાંગત પાપે મહારા વહાલા, બીજા અનેક દેવ આરાધાયે રે.
હૃદય દેહિ માનવી પીછું મહારા વહાલા, વળી અવતાર અવની માંયે રે;
કૃપા કરે તમે નરસૈયાને મહારા વહાલા, ગુણ તમારા ગાયે રે.

પદ ૧૪૯મું.

માયલું મન ત્યાં ટલકું સહીયો, ઇંદા કૃષ્ણજી જોતી રે;
ક્ષણું આંગણે ક્ષણું મંદિર માયલે, કૃષ્ણ કૃષ્ણ બણતી રે.
ગાંજે મુંશે ગમે નહીં, શામલિયા શેષ પાખાં રે;
મંદર માયલે આવા મોહન, માયલે ઉરવર રાખાં રે.
કૃષ્ણ કૃષ્ણ કૃષ્ણ માયલો, મારગડે કો દોડો રે;
બણે નરસૈયો વાંસલડી વહાતો, મીઠડા માંહે મીઠડો રે.

પદ ૧૫૦મું.

જોવિંદ ગોઠડી કરતાં મીઠડી, મીઠડી માંડી જોતો રે;
મરઠલડો કરી મોહન માયલું, ચિતકું ચોરીને લેતો રે.
વાલી વાલી ઘોલી ઉપર, વાંસલી વહાતો જોષ રે;
હૈડા સરસો બીડી રાખ્યો, મુખડે જોણે મોહી રે.
તન મન માયલું શામલો સહિયો, આંખડી આગલ રાખાં રે;
બણે નરસૈયો ભાવતાં ભોજન, કહાનજી થી કરાવશાં રે.

પદ ૧૫૧મું.

કાંઈ કરાં હું સહીયર મોહીલી, મોહીલી મારગ જતાં રે;
અંગોઅંગે વેંધાણી હું, મોહન મીઠડી મેલાતાં રે.
ક્ષણું આંગણે ક્ષણું મંદર માંહે, પાંજરે પીડા ચાલી રે;
માયલા સુંદરવરને બીડી, કંઠે બાહુડલી વાલી રે.
માયલો મોહન આવે સહીયો, ઉઠી ઉરવર લેશાં રે;
બણે નરસૈયો વેદના વામી, સરવશ શામળિયાને દેશાં રે.

૫૬ ૧૫૨મું.

માયલે ગાંજે આવની ગોવિંદ, ગોઠડી મીઠડી કરવા રે;
 સુંદર રે શામલિયા તાયલું, દુર્લભ દર્શન દેવા રે.
 આછી પોળી ધીયે ઝખોળી, સુખડલી દીયાં સારી રે;
 જીવના જીવનશીં જોષને, જાઉં નેજાપર વારી રે.
 સરસી સાકર ભેલી મેલાં, સથરુ દહીં રાખાં રે;
 ખોલડીયો આપનોરે વીઠલા, વળી વળી વેણે બાખાં રે.
 મનકું મળવા કાળે તલખે, હૈકું માયલું હીશે રે;
 એકલડો એ આવ એકાંતે, મનછા શુદ્ધ મલીશે રે.
 ખોલડીયા બહુનામી તાયલા, રુદેયા માંહે રસીયો રે;
 નરસૈયાઓ સ્વામી બલે મલીયો, વેડ પેદાઓ વશીયો રે.

૫૬ ૧૫૩મું.

ધણે ધણે દહાડે ઘેર પધાર્યા, હવે કરી રહો મન હેકું રે;
 સગુણ શામલિયો સહેજે પામી, તો દોહેલા દંન શે વેકું રે.
 સરલ કાંધી ને સમરથ સ્વામી, માયલા અંતરયામી રે;
 મંદર માંહે પ્રેમ ધરીને, ચિર યૈ રહો બહુનામી રે.
 માયલા મનમાંહે ને ચિત માંહે, નોતું તે પરમાનંદ પામી રે;
 અણુચિતવાં આવી આલિંગન લીધું, મલ્યો નરસૈયાઓ સ્વામી રે.

૫૬ ૧૫૪મું.

શે ન સરજી તાહરા વદનની વાંસલી, જે અધુર અમૃત રસ પાન કરતે. શે ન.
 જન કોટાણુકોટ ઇશ્વર ઓલગા, અગન આશલડી દેહ દીધી;
 પૂરવ જનમનું સુકૃત્ય શું એહનું, તે તારા મૂખની હામ લીધી. શે ન.
 રાઈ રુકમણી લાજ અંદ્રાવલી, અધિક નારાયણી પેર બોલે;
 સોલ સહસ્ર અંતે હરી તાહરે, નહીં કાંય વક્ત્ર વંસ તોલે. શે ન.
 વનતણી વાંસલી કપમ ગમી તમને, જે પૂરવ જન્મની શોક માહરી;
 બણે નરસૈયા શામલો શ્રીહરી, કૃષ્ણમાં વેણું કામણુગારી. શે ન.

નરસિંહ મેહેતા.

૫૬ ૧૫૫મું.

આજ મૂઢને કાંઈ કાંઈ થાયરે બેહેની, જાણુ જાણુ રહેથી ન મેહું;
 રંગભર રમતાં કરું મનગમતાં, અંગોઅંગે બેહું રે બેહેની. આ.
 દૂર કુકડારે તું કને માનજ માગું, મહારો વહાલોજી રસ માંહે રાતો;
 નરસૈયાયા સ્વામી ઉરવરે માહાલે, રખે તું વયણુ ઉચરતો રે બેહેની. આ.

૫૬ ૧૫૬મું.

કહાનજીને કો લાવો રે, મારા તનની પીડા તે જાણે રે;
 મદન સંતાપે મુને, વહાલો મન ન આણે રે. કહાન.
 ચિતડામાં ચટકાવી સહિયો, ત્રણ ધર એને કાલે રે;
 વખની વેધી ગોવાલણી રે, તે વખ વિઠલ વાળે રે. કહાન.
 ઝોસડીયા મા કરશે સહિયો, ધણું ધણું ઘાશે રે;
 આણી આણી લહેરડીએ, જીવડલો મારો જશે રે. કહાન.
 સકળ સહિયરો મળીને, સમયો અંતરજામી રે;
 ભગતવત્સલ મલ્યો રે, નરસૈયાઓ સ્વામી રે. કહાન.

૫૬ ૧૫૭મું.

આજ મેં દીઠો દેવ, જમુનાને તીર રે;
 ભરતાં ભરતાં ધડલે, કોયે ન આવે માંહે નીર રે. આજ.
 માય ને બાપ મા વઢશે, ને મા વઢશે માહરા વીર રે;
 આજનું મ્હારું મન સત્સ નહિ, વિકળ થયું શરીર રે. આજ.
 શીર ઉપરથી ખસીયાં, નવરંગા ચીર રે;
 નરસૈયાઓ સ્વામી ભલે મળીયો, હેરુ હૈયાનું હીર રે. આજ.

૫૬ ૧૫૮મું.

કહાન દેવને કોડામણે ભામણે, મહીકું વલોવી જાણે રે;
 જોજો રવાધયો શુષ્કિયલ ગોવિંદો, તરત નેતરું તાણે રે.
 બ્રહ્મણુ કોઈ ભગતને બેલે, મહેલે મહી અજ માણે રે;
 જ રસ બ્રહ્માદિકને દુર્લભ, તે અલવે આહીરડાં માણે રે.

મધ વિચાર વધારે વિકૃલ, માંખણ અતિ ઘણું આણે રે;
નરસૈયાઓ સ્વામી ભણે મળીયો, જોડને વેદ વખાણે રે.

૫૬ ૧૫૮મું.

આંખલડીથી અલગો રે, માહારા વિકૃલ મુ જાઈથ વધી રે;
મનમાન્યું મહાવાયું મલતાં, તતક્ષણ લાગી તાળી રે.
અમે ભરવાડાં ભુધરા, ઝોદણ કંખલ કાળી રે;
મહારા જીવના જીવન રે જાદવા, હું ન શકું કાંચે સંભાળી રે.
કામણગારા કહાનજી, તારા ચર્ણુ ઉપર ચિત્ત વાટી રે;
નરસૈયાઓ સ્વામી ભણે મળીયો, ભવસાગર ભે ટાળી રે.

૫૬ ૧૬૦મું

આજ મેં નયણે નીરખ્યો નાથ,
અભે કર આખ્યો કરુણા શ્રી, નયણા મ્હોવાં મારા નાથ રે. આજ.
પારવતી તે પતિ શ્રી બોલ્યાં, સુણીએ સ્વામી વાત;
દયા કરો આ સુત જાણી, પ્રગટે ત્રિભોવન નાથ રે. આજ.
શંભુએ શરણાગત રાખી, મુખ કમળ કર વાહો;
માગ માગ શંકર એમ બોલે, મધુર અમૃતરસ પાચો. આજ.
હું માગું હું મહારા સ્વામી, હદે તારા રસગુણવાન;
સંકટ તેા સાધારણ થાજે, કરતાં હરિ ગુણ ગાન. આજ.
વંદાવનમાં મધ્યે મોહનજી, ગોરી કરતી ગાન;
કહે કમળાવર તું માગ નરસૈયા, પુરી આશ આપું માન રે. આજ.

૫૬ ૧૬૨મું

સુંદરી તનમુખ ચંદ્ર અવિલોકવા, સનમુખ શામળે દ્રષ્ટિ કાંધી;
નયણ નયણાં મદ્યાં, વિરહાતુર ટલ્યાં, અવલ મોરે નાથે અર્ધાંગ લીધી
કંઠે બાંહે બ્રહ્મી, સનમુખ ગુણ ઉચરે, તુમસી મમ જીવન ઇમ નાથ બોલે;
તુમસી શૃંગાર હર હાર મમ ભૂપણ, તુમસી મમ મગન ચિત્તસંગ ડોલે.
પ્રીતપૂરણ કરી, એમ કહે શ્રીહરી, માન મૃગલોચની વચન માહરું;
યદ્યપિ મુખચક્રી વીસરયો વલ્લભા, હૃદયામાંહે સખી ધ્યાન તહારું.

નરસિંહ મહેતા.

ધન કુલકામિની કૃષ્ણ તેને કહે, જોહેતું ધ્યાન સર બ્રહ્મ રટતાં;
નરસૈયાચો સ્વામી સુખતણા સાગર, એહની સુકૃતને અરજ કરતાં.

૫૬ ૧૬૨મું.

નયણ સત્રુણનાં રે રતિ રસ ઘેવાં, સોમ સમુદ્ર તરંગે ભેલાં
અધમેલાં અલશાણાં ડોલે, તું ન બોલે પણ એહજ બોલે.
માહરી રે લાજ હજી તુંને સજની, મેં અર્પું આતમ ગતિ રજની.
નાચે નારસૈયો એ સુખ જોષ, બેહુ તાંહાં અવર બીજે ન કોજ.

૫૬ ૧૬૩મું.

માનની માન ન કીજીએ શામલડી પહેરો શણગાર રે;
વિલસે વનમાં આવીને, સેજડીએ દેવ મુરાર રે.
વળતી વનિતા એમ વદે, ફૂતી કહુ સણુ એક વાત રે.
સહિ સમાણી સાંભળે, હરીજન વાઘે ખ્યાત રે.
બ્રહ્મદિક પાવે નહિ, મુનીશ્વર નાવે ધ્યાન રે;
તે તામેશું રંગ રમે, કહે તું તો રૂપનિધાન રે.
મહેલો રે માન મનમાં ધરી, મૂડી રે હૈયાનો રોષ રે;
અધુર સાંપી ભાવશું મળીને, ટાળ્યો હૃદયનો રોષ રે.
પહેર પટાળી પલ્લિની, ચોલીશું ચિત્ત લગાડ રે;
નરસૈયાચો સ્વામી વિના, તુંને ડાણુ લડાવે લાડ રે.

૫૬ ૧૬૪મું.

નવલ અંબુજશાં નયણુ નાગરી, રચણી ઉગ્ગરી આંખ દીશે;
કાંજલ ગેરેલાં ને વેણી શર લગડે, માન તું માનની જો અરીશે.
અધુર ખંડન થયો હાર ઉરપર રહ્યો, અન્નશાણા થઈ સખી અંગે ડોલે;
શશી વંદનશું મદન સકલશે સ્તમ્ભ, ભોગવી ભામની મધુર બોલે.
સગુણુ સહેજે મલો ચતુર નર શામલો, સરવરી પૂરણુ ચંદ્ર રીતે;
નરસૈયાચા સ્વામીશું મહા સંગ્રામ રમણુ, માનવા ધુસરી વચે ન જીતે.

શુંભાર.

૫૬ ૧૬૫મું.

સામરીયાં શું કરશે મુને, ગોવિંદશું મન માનું રે;
નણદી સધળે લવતી હીડે તો, હું શા રાખું છાનું રે.
નિરલે થઇ વાહાલે ઉર લીધો, જે સહુ કહેશે તે સેહશું રે;
પીઉજ મહારો પ્રગટ પધારે, પ્રેમ ધરી વહાલો ભજશું રે.
અંગેઅંગે અમીરસ વાધો, નયણે નયણાં મેલતાં રે;
નરસૈયાઓ સ્વામી અલગા મ થાશે, આ યૌવન રહો રેલતાં રે.

૫૬ ૧૬૬મું.

વહાલો વાંસલડી વાહે;
તેમ તેમ અંગે અનંગ જગાવે, કેમ રહું મંદિર માંહે. વહા.
કોણ મીલાવે મારા પીયુને, તેને લાગુ પાચે રે;
તનમન વારી શામળિયાને, ભીડું રુદિયા માંહે રે. વહા.
વાટ જોઉં નિત વહાલા કરી, સકલ કરી શણગાર રે;
અલગ ગઇ હું આલિંગન લેવા, ખાણું આંગણુ ખણુ વાર રે. વહા.
સર્વસ સાંપું શામળિયાને, શું આવે ધર માંહે રે;
નરસૈયાઓ સ્વામી મેલાં વણુ, વેદના કેમ જાયે રે. વહા.

૫૬ ૧૬૭મું.

ઝારો આવ અલખેલડા, સગુણુ ગુણુ ઘેલડા, લાજ લોપી રહેમાંહે 'ચાંપું;
દેવને દુર્લભ, પેર પામે નહિ, પ્રગલ અધર રસ પાન આપું.
નવલશાં રંગરાં, અમલ અમૃત ભર્ષાં, તુજ વિના ચતુર નર કેણુ ચાખે;
કામ રસ કેલીને, કારણે મુજ વિના, જતનશું જાગવી કોણુ રાખે.
ગાલ કોમળરું, કળેવર કમલ તાહરું, અધિક કોમલ વપુ સેજ મહારી;
રંગ રમતાં રખે, અંગ અલગું થતાં, મુલ મોણું પુનર નાહો નારી.
રસિક જન લહે, રસના રસને, અવર કોમ નવ લહે, વિષય વાહ્યાં;
નરસૈયાયા સ્વામી, અંતરયામી, સંગમાં વિલસતાં તે જ ડાહ્યાં.

૫૬ ૧૬૮મું.

વાંસની વાંસળી, અમ થકી થઇ લલી, હેતે શું શામળે અધુર રાખી;
જે રસ પ્રેમદા, દુર્લભ છે સદા, તે રસ દિન નીશ રડી રે આખી.

નરસિંહ મહેતા.

વાલમા વશ ક્યો, તેણે ઠાં રે કરે પરો, અધુર અમૃત રસ પાન કરતી;
શોક જોડે થઇ, કેમ રહીયે સેહી, હરનીશ નાહોના શ્રવણ ભરતી.
કાણુ તપ કીધલાં, પુણ્ય આવી મળ્યા, તેણે કરી નાથને અસંખ્ય વહાલી;
નીચ ને ઉચનું, ત્યાં નથી પારખું, પ્રેમ દીઠો તેને રહ્યોરે જાલી.
ધેર લગે કામની, શ્રવણે જોતે સુણી, સીદ લીધા તેના પ્રાણુ તાણી;
નરસૈયાચો સ્વામી, શોકને વશ થયો, કામની કૃષ્ણને વશ જાણી.

૫૬ ૧૬૮મું.

તું ક્યાંનો દાણી રે ધગડમણ, તું ક્યાંનો દાણી રે;
તુંને જાણું મથુરા તાણી રે ધગડમણ, તું ક્યાંનો દાણી રે. તું.
નહિ તું ગામ ગરાશીયો રે, નહિ તું રાજકુમાર રે;
નંદ આહીર ગોકુળમાં વસે તે તણો પીંડાર રે. તું.
મોટપણું મનમાં અણો, જાણાંમાં એ જાત તારી રે;
રાવણે જૈને રાજ કરેશું, કહી ન શકું તુંને વારી રે. તું.
જગપુરુષ તું જાદવારે, મધુરો વાયો વંશ રે;
નરસૈયાચા સ્વામીની લીલા, જેમ રાવણુ તેમ કંસ રે. તું.

૫૬ ૧૭૦મું.

મહી વલોવે રે ગોપી, મહી વલોવે રે ગોપી
પરવશ થઇને પ્રેમે ભરાણી, તન મન હરિને સોંપી. ગોપી મ.
ભરજોગન માંહે કામની ઘેલી, નાદે નેપુર વાજે;
વલોણું અતિ વાયે ભરાણું, મેઘ પેરશી રહી ગાજે. ગોપી મ.
હૈયા ઉપર હાર હુલાવે, પાછળ કુમકું કરકે.
કામા કૃષ્ણતણે રંગે રાતી, શીશ રાખડલી ઝગકે. ગોપી મ.
કટી માંહે તો છુવરડી ધમકે ઝાંઝરીયા ઝમઝમકે;
ગાયે ગુણુ ગોવિંદતણાં રે, વિંછીડાને ઠમકે. ગોપી મ.
મગન થઇ ગોરસ ભૂલી કૃષ્ણ કૃષ્ણ મુખ બોલે;
શીશકુલ વેણી લટ લટકે, જાણે મણીધર ડોલે. ગોપી મ.

મહી વલોને માખણુ કાઢે, જાણે વહાલો આવે;
માખણુ સરસુ સાકર ભેળું, જેમ જીવનને ભાવે. ગોપી. મ.
પ્રેમદાની પ્રીતે નાથ પધાર્યા, વાંસલડી રે વા'તા;
નરસૈયાઓ સ્વામી વનિતા સાથે, મોઢે જેને સુરીનર ધાતા. ગોપી. મ.

૫૬ ૧૭૧મું.

આજ પીઉડો રીસાણો સજની,
મનકું મહારું ઇમ જાન ન રહ્યુંરે;
નાહોલીયો રંગ ભરી ભરી રમ્યો,
આવો રમીએ તાં ઇમ કાંઈ કહ્યુંરે.

એક વચન ઉતું ઉધાકું, તે મેં કહેતાં કહેવાણું રે;
મેં જાણ્યું પીયુને હસીને હસાવું અવળું થાતું ન જાણું રે.
એક અપરાધ અમારો સજની, જે મેં કહ્યું હોય કાંઈ રે;
તનનો તાપ જાણે જીકતે, હસી હસી દો વહાલા સોંઈ રે.
પીતામ્બરીયાને પાણે લાગું, કૃપા કરો જહુરાઈ રે;
નરસૈયાઓ સ્વામી જેટલે રીઝ્યા, તેટલે રેણી વિહાઈ રે.

૫૬ ૧૭૨મું.

મારે દેહ ધર્યાનું ફળ, એક લ્હાવો દર્શનનો. ટેક.
નંદતણે ઘેર આવું ને જાઉં, નંદ કરે ન કોઇની સેવ રે;
જશોદાજીને કરુંરે વિનિતિ, મારે શામળીયાણું સ્નેહ રે. લ્હાવો.
નીત નીત નવલા નેહ ધરું ને, સજનું મુજ અંગ શણુગાર રે;
પ્રેમતણો ભોગી પાતલીયો, તે તો લટકે આવે ખાર' રે. લ્હાવો.
જમના જળ ભરવાને જાઉં, વાહલા ન કરું કોઇનો સંગ રે;
એક વાર પાણી અદકુંરે જાવું, મારે તેમ તેમ અતિ આનંદ રે. લ્હાવો.
ધન્ય પૂંદાવન ધન્ય આ વસવું, ધન્ય અખળાના અંગ રે;
નરસૈયાઓ સ્વામી સંગે રમતાં, મારો અવિચળ વાધ્યો રંગ. લ્હાવો.

૫૬ ૧૭૩મું.

બોલાવીશ મા હું નહિ બોલું, મારા વા'લા વા'લજી વારું વારોવાર;
અમો છું કુલવણુઆં નારી, તમે છો નંદતણા કુમાર. બોલા.

નરસિંહ મેહોતો

પરપુરુષોસું વાતું ઉ કરતાં, મારા વીરજી આવે અમને લાજ;
 દુરીનન લોકડાં કાંઈ વિચારેલા, એહને એ સાથે શું કાજ બોલા.
 કામ તણે જે સંગ વલુંધ્યા, તે નર મોહોના શૂઠા;
 નરસૈયાયા સ્વામી તમ સરીખડા, જૂતલમાં કે નવ દીડા બોલા.

૫૬ ૧૭૪મું.

કુંજનો વિહારી રે, મા મુને સાંભરે રે,
 હવે ક્યાં દેખું દીન દયાળ;
 મોળાકુંને બાંધે રે, મોહન મલપતો રે,
 આંગણીએ વાતો વિણુ રસાળ. કુંજનો.
 મધુવન જતાં રે, માખણ મહી વેચવા રે,
 માર્ગે આવીને માગતો દાણ;
 હાસ્ય વચન રે, વા'લો મારો સાંખતો રે,
 ભાખે મીઠડાં વેણુ કરે વખાણ. કુંજનો.
 મુખના વિસરામ રે, અમને તો આપતો રે,
 નીત નીત ઉત્તમ નવલો રે નેહ;
 નરસૈયાના સ્વામી રે, વિના હું તો બ્યાકુળી રે,
 તણે મારી દુર્બળ થઈ છે રે દેહ. કુંજનો.

૫૬ ૧૭૫મું.

મેહલો ગાજે ને માધવ નાચે, રમજીમ વાજે ધુધરડી;
 આછાં ચીર ચરણાં ને ચોળી, માથે લીલી લોખરડી ટેક.
 તાળ પખાજ વગડે ગોખી, શ્યામ વગડે વાંસલડી;
 દાદુર મેર ખપૈયા બોલે, મીઠે સ્વરે બોલે કોપલડી. મેહલો.
 ધન વૃંદાવન ધન જમુના તટ, ધન કૃષ્ણે અવતાર લિયો;
 ધન નરસૈયાની જીભલડીરે, ધન ધન રાગ કાલેરો કલો. મેહલો.

૫૬ ૧૭૬મું.

ગાળ કામને નવ દિને મારા વહાલા, ગાળ કામને નવ દીને;
 હું રે ગોરી ને તું રે શામળિયો, આલિંગમે અંગ કાળું થાયે ગાળ.

અમો ઉત્તર શો દીગએ, અમળા ઘણું ખીજએ, રીજએ વળી જવારે મુખ જોઇએ.
નાથ કહો કયમ કરું, જનનીથી હું ડરું, વરું વર આપને કઇ સોઇએ.
હુખ અમળાતણું, લાગ્યું મનમાં ઘણું, બન્યું દીન રૂપ દયાળ કેરું;
નરસૈયાનો નાથ જે, બોલ્યો જોડી હાથ તે, સાથ મારો કરો હુખ ફેરું.

૫૬ ૧૮૨મું.

વાંસલડીને વારો રે વારો, વહાલા વાંસલડીને વારો રે;
ઝોછાને કાંઇ સંગ ન કીજે, એ પાખે તમો સારો રે. વહાલા.
તમારા અધર વિષે છે અમૃત, એમ કાં છુટું રાખ્યું રે;
પોતે પીયે ખીજને પાયે, તો રેલડેલ કરી નાખ્યું રે વહાલા.
પશુ પંખી તરવરને પાયે, લાંખી થઇને બેઠી રે;
કોહેલું પાણી જેમ પીએ, લેશ ખાખડે પેસી રે. વહાલા.
જાંઠાં જોઉં ત્યાં આસને બેઠી, અમને દામ ન આપે રે;
નિર્લજપણે સંગી થઇને, માથે છાણું થાપે રે. વહાલા.
ખાપતણી મીરાંત હોએ જો, તે ઉપર મન ચરકે રે;
ઘણી રણી દાતાર થઇ છે, હાથ પીયે રે હડકે રે. વહાલા.
એટલે કીધે નવ સરે, અમ ઉર અમલ ચલાવે રે;
મધ્ય નિશાએ મન આકરવી, ઘેર ઘેર વાત છોડાવે રે. વહાલા.

૫૬ ૧૮૩મું.

તારી મોરલીએ મન મોઝાં રે, ઘેલી થઇ ગિરધરીયા, ટેક.
દોણી વિના હું દોવા રે બેઠી ને સાડી ભીંજી નવ જાણી;
વાછડાંને વરાંસે બેઠા, મેં તો જાગક આંધ્યાં તાણી રે. ઘેલી થઇ.
સાસુ કહે વહુવરને વંતર વગગ્યું, અખેતરીયા ઉતારાવો;
દીએર કહે ભાભીને આંધા, એને સાટકડે સમજાવો રે. ઘેલી થઇ.
નણુદી કહે હું નિત્ય નિત્ય દેખું, કા'ન કા'ન મુખ બોલો;
પાડોસણુ કહે એની પેર હું જાણું, વ્રજ રનિતા વન ડોલો રે. ઘેલી થઇ.
તાવ્યાં ધી સાકરમાં બેળ્યાં, ને ગ્રેમે બેળ્યાં પાણી;
નાવલીયાને મેં નેત્રે આંધ્યો, ધરનો ધારણુ જાણી રે. ઘેલી થઇ.

નરસિંહ મહેતા.

ધન રે વૃન્દાવન ધન એ લીલા, ધન ગોરસ આ ગોપી;
ધન નરસૈયા તારી જીતલડીને, આળ્યાં વૃન્દાવન રહ્યાં આપી. ઘેલી થઇ.

પદ ૧૮૪મું.

જેને જેમું રંગ રે સજની, જેને જેમું રંગ રે;
હુંને ન ગમે ખીજનો સંગ રે સજની, જેને જેમું રંગ રે. સજની.
કપુર હોયે જેને ઉજવળ રે, વળા ત્રિશે સુગંધ રે;
તેનું કારણ મન માન્યાનું, જાંધું મરીયાં સાથે બંધ રે સજની.
નૈણા હોય જેને નિમળા રે, સરવ દેખાડે વાટ રે;
અંજન વિના એપે નહિ રે, નવ ચઢે સોના ઘાટ રે. સજની.
વદ વિખ્યાત જાણે સડુ રે, સાયર ખારા નીર રે;
જેનું કારણ મન માન્યાનું, સરીતા સુઢે શરીર રે. સજની.
ગુણ અવગુણ જાણવા વિના રે, કાંઈ ન જાણે આપ રે;
શંકરદેવે સરવ તજીને, ડંડે આરોપ્યો સાપ રે. સજની.
શામળિયાસુ સ્નેહ હમારે, કદી નવ થાશે ભંગ રે;
નરસૈયાયા સ્વામીની સંગે રમતાં, નીત નીત નવલા રંગ રે. સજની.

પદ ૧૮૫મું.

પરિશ્રદ્ધ ગોવાલા સંગ રમે, તેને જેવા જોગેશ્વર દેહ દમે. પરિ. ટક.
વાહલા વૈકુંઠ લોકથી સંચરો, જેને લીલા માનવ દેહ ધરો;
વાહલો ચૈાદ લોક ભાંગે ઘડે, માવો માખણ માટે રડવડે. પરિ.
વાહલો અકલીત નવ જાએ કલ્યો, જેને વામનરૂપે બલી જલ્યો;
ત્રિકમજી ત્રણ ડગલાં ભરે, તે તો ઉમર ચઢતાં રડવડે. પરિ.
વાહલો ધરતે ધ્યાનમાં નાવીયો, એવો જનની જસોદાને ધાવીયો;
જેને રૂપ ધરું સચરાચરું, જેણે ગોકુળ આર્યા વાહરું. પરિ.
વાહલો વચન પાળવા અવતર્યો, તે તો શેરીયે શેરીયે સંચર્યો;
નરસૈયાનો સ્વામી મીઠલો, તે તો વૃન્દાવનમાં દીઠલો. પરિ.

શૃંગાર.

૫૬ ૧૮૬મું.

રજની સોહાગી વહીરે ગઈ, માણુ સોહાગી ઉગ્યો રે;
 નંદ સોહાગી શામલીયો, કુસુમ કલી લગ્ન પૂજ્યો રે. રજની.
 ગોપ સોહાગી ગણુ ઉભા, વેણુ સોહાગી વાગ્યો રે;
 માતા સોહાગી નાદ કરે રે, કુંવર સોહાગી જાગ્યો રે. રજની.
 ધેન સોહાગી વત્સ ધવરાવે, સ્નેહ સોહાગી યાવો રે;
 નરસૈયાયા સ્વામીને મુખ દીઠે, ભવસાગર તો ભાગ્યો રે. રજની.

૫૬ ૧૮૭મું.

ધરણી ધરસુ લાગું મારું ધ્યાન રે,
 લોક કહેશે ગોપી ઘેલી રે ચર્મ છે;
 માથે છે મહિ કહે છે કાન રે. ધરણી.
 વેચતી વેચતી ચાલી નગર મુઝાર રે;
 મટુકી માંહે આવી રહ્યા દેવ મોરાર રે. ધરણી.
 ચૌદલોક એના મુખમાં સમાય રે;
 એવો વૈકુંઠનાથ કેમ મટકીમાં માય રે. ધરણી.
 નરસૈયાયો સ્વામી ભકત આધીન રે;
 આપ સરીખડા કોધા આહીર રે. ધરણી.

૫૬ ૧૮૮મું.

ક્ષિતિરસ તરૂં શાખાએ પસર્યો, મનસિજ નૈણે વસિયા રે;
 હ્રદેભાવ કુચમંડળ પૂર્યો, આબ્યો રતિપતિ રસિયો રે. ક્ષિતિ.
 અતલીખળ વનસ્પતિ નાથે, ઉલટપાલટ કીધું રે;
 અખીલ પ્રહાંડનું અમૃત લઈ, જીવતી વદને પીધું રે. ક્ષિતિ.
 અહ્ભુત બળ આપ્યું અખળાને, નરવર કાયર અંગે રે;
 હસવું વનવેલીને આપ્યું, કોઠીલા સ્વર મકરંદે રે. ક્ષિતિ.
 રોગ વિમુખ જન સર્વને આપ્યું, ભોગ ભક્તિ ભગવાને રે;
 તાપ તપસાક્રમ જડ તેહેને, નરસૈયાને ગુણ માને રે. ક્ષિતિ.

નરસિંહ મહેતો.

૫૬ ૧૮૬૫.

ચાલો ચાલો રે આપણુ સહુ સાથે, વૃંદાવન જઈએ;
જો દહો તો શામળિયા, વહાલા જનુનીને કહીએ. આપણુ.
હું નાનકડો બહુ તમો ગોપી, કહો કઈ પેરે કીજે રે;
રમતાં રમતાં રાત થાએ, માતા મુજને ખીજે રે. આપણુ.
કહ્યું અમારું માનો રે કાનજી, ગોપી પાથે પડતાં રે;
જીભલડી તુટે મારા વહાલા, રાવ તમારી કરતાં રે. આપણુ.
હરખ્યા નાથ હસાવી ગોપી, કંઠ બાહુલડી વાળી રે;
નરસૈયાચા સ્વામી હોળી રમવા, વન ચાલ્યા વનમાળી રે. આપણુ.

૫૬ ૧૮૭૦.

ખીજવાસી કનૈયાલાલ, મોહન જવા દે. ટેક.
ગોકુળથી આવી ગોવાળણી, મથુરાથી આવ્યો કાલાન;
મારગમાં ઝગડો મચ્યો, કાહનો માગે દધીનાં દાણુ. મોહન.
કાણુ રાયનો તું બેટડો, શું છે તારું નામ;
નંદરાયના હું બેટડો, કાહનજી મારું નામ. મોહન.
કાણુ રાયની તું બેટડી, શું છે તારું નામ;
બ્રહ્મભાનની હું બેટડી, પ્યારી રાધા મારું નામ. મોહન,
ઉત્તરથી આવી બાદલી, વરસી જમુના તીર;
કાનજીનો ભીંજે કામલો, રાણી રાધાનાં ભીંજે ચીર. મોહન.
આજ લગી દાણુ આપ્યાં નથી રે, રીત નવી નવ હોય;
જોર જીલમ કરીએ નહિ કાહના, ગોરસ સામું શું જોય. મોહન.
મોર મુગટ શીર પર ધર્યો, મુખ મોરલી ધનધોર;
કાનજી મનાવે કામની રે, કંઈ રાસ રમવાના કોડ. મોહન.
ગાય શીખે ને સાંભળે રે, તેનો થાયે વૈકુંઠવાસ;
કરજોડીને વિનવે સદા, ગુણુ ગાય નરસૈયો દાસ. મોહન.

૫૬ ૧૮૭૧.

રાતી ચૂડી કરે કામની, રાતા ચરણાં ચુંદડીઆ;
રંજે રાતી કુંકુમની પીયળ, તે તળે રાતી ટીલડીઆ;

રાતા કણેર કલીના ટોડર, રાતી ચોળા હંદે ધરી;
 રાતાં તંબોળ ઓપે અતિ અબળા, રાતી સિંદુરે માગ ભરી. રાતી.
 કાળા કોરે પેહેરી સાડી કાળો કમખો કસણુ કર્યા;
 કાળા દોરી ગોદણુડે ગુંથી, કાળા દાંત મુખ ભમર જસા;
 કાળા કાજળ નૈણે સાર્યા, કાળો ભેખ ધર્યો વિવિધ વળા;
 કાળા કુણુ કાલિદી તીરે, તાંહાં ત્રિકમને ત્રિયા મળી. કાળા
 નીલા નેહે પેહેરણુ પેહેર્યા, નીલા કોલી પાન ધણુ;
 નીલી જુલ કમળ કર કમખે, નીલાં ટોડર તુલસી તણાં;
 નીલા ગિરિ ગોવરધન તરુવર, નીહું વૃંદાવન વળી;
 નીલા પોપટ કરે પદ્મણી, તાંહાં ત્રિકમને ત્રિયા મળી. નીલા.
 પીળાં વસ્ત્ર પેહેરણુ પેહેર્યા, પીળાં આભુષણ અંગ ધરી;
 પીળાં ચાંપા ચોસર કોટે, પીળા કેશર આડ કરી;
 પીળાં અંગ ઓપે અતિ અબળા, પીળી સોને સર્વ વળી;
 પીળી આંખા શાખ ગળી રે, તાંહાં ત્રિકમને ત્રિયા મળી. પીળા.
 ઉજવળ શ્વેત સાહેલાં પહેર્યા, ઉજવળ ચોળી ભરત ભરી;
 ઉજવળ જાઈ વેલના ટોડર, ઉજવળ સુંદરી તીલક કરી;
 ઉજવળ અંત રાખ્યું હરિચરણે, પુંડરીક વિકૃલો હંદે ધરી;
 ઉજવળ ગંગાજનો પ્રનાહ, ઉજવળ વાણી નરસૈયા તણી. ઉજવ.

[This last piece is said to describe the five-fold *tilak* in five colours which the poet saw in a divine vision. The whole story is given as follows in the introduction to **નરસિંહ મેહેતા કૃત કાવ્યસંગ્રહ** (Gujarati Press ed):—

ધ્યાનસ્થ નરસિંહને આશીર્વાદ આપી વરંબ્રૂહિ । વરંબ્રૂહિ । ઇહીને નરસિંહને માથે હાથ મૂકી, બીજા હાથ વડે તેનો હાથ પકડી બોળા શંભુએ તેને ઉઠાડ્યો. નરસિંહ તો પાર્વતીપતિને જોઈ ગદ્ગદિત થઈ ગયો, અને એકમને તેની સ્તુતી કરવા લાગ્યો શંકરે પુનઃ કંઈ વર માગવાને કહ્યું, ત્યારે એણે ઉત્તર દીધો કે, “આપનાં દર્શન પછી મારે માંગવાનું શું રહે છે ? આપ સર્વાતર્યામી પ્રભુ તો છો.” આ ઉત્તરથી સંતોષ ન પામતાં વળી એકવાર બોળાનાથે વર માગવાનું કહ્યું, ત્યારે નરસિંહે માંગી લીધું કે “તમને જે વલ્લભ, હોય જે દુર્લભ, આપો રે પ્રભુજી દયા રે આશી”

(શામળશાહનો વિવાહ). શિવના હૃદયમાં વિષ્ણુ અને વિષ્ણુના હૃદયમાં શિવ ઘિરાળે છે, એવો ઉમાપતિ અને રમાપતિ વચ્ચે અભેદ છે, એ રહસ્ય એક નરસિંહ સારી રીતે જાણતો હતો, અને જો ભેદ હોય તો તે માત્ર અજ્ઞાની જનોના ઉરમાંજ હોય છે, એ પણ તે સારી રીતે સમજતો હોવાથી, તેણે એક પંથ દો કાઝ સાધેલાં જોઈ સદાશિવ તેની આવી મનઃસ્થિતિથી પ્રસન્ન થયા, અને નરસિંહને દિવ્ય દેહ ધારણ કરાવી, ચક્ષુ મીંચાવી, મનોગતિએ તત્ક્ષણે શ્રી દિવ્ય દ્વારિકામાં લઇ ગયા. પરમાત્મા શ્રી કૃષ્ણચંદ્રે પોતાના હૃદયસ્થ શંકરને પધારેલા જોઈ આવકાર આપી આસન ઉપર બેસાડયા, અને નરસિંહ સંબંધી પ્રશ્ન પૂછ્યો. શંકરે ઉત્તર આપ્યો કે, “એ આપણો ભક્ત છે માટે તમારી પાસે રાખો”.

આ સમયે રાસનો આરંભ થવાનો હતો, અને રાસેશ્વરી શ્રીરાધા કૃષ્ણને રાસ રમવાને તેડવા આવી હતી. તે નરસિંહને જોઈ ચમકી અને ક્યવાતા હૃદયે બોલી કે “શિવજી તો નિત્યના પ્રેક્ષક છે તે ઠીક છે, પણ પ્રાકૃત મૃત્યુ લોકનો માનવી આપણી લીલા જોય, એ ઠીક નહિ.” રાધિકાનાં આવાં વચન સાંભળી તેની પરીક્ષક શક્તિની ન્યૂનતાને લીધે શ્રીકૃષ્ણચંદ્રને હસવું આવ્યું, અને નરસિંહ મેહેતા પ્રાકૃત નથી પણ દૈવી જીવ છે, આત્મરૂપે તે અને પોતે એકજ છે અને એ કેવો પરમભક્ત છે, તે યથાર્થ દર્શાવવાને માટે એક યુક્તિ રચી. વિચાર કરીને નરસિંહને પૂછ્યું કે “તારે શી જોવાની ઇચ્છા છે” નરસિંહે એમ કહ્યું કે, “આપને પ્રિય હોય તે.” કૃષ્ણે કહ્યું કે “આ મશાલ ધરો અને પ્રકાશ પાડી સર્વ લીલાઓ જુવો.”

તે પછી શ્રીકૃષ્ણે તેના હાથમાં એક મશાલ અને તેમાં પૂરવાના તેલની કુંભ આપી. દીવેટીઓ નરસિંહ તો એટલા બધા આનંદમાં આવી ગયો કે, અત્યંત પ્રકાશ પાડવાને તે વારંવાર મશાલ ઉપર તેલ નાંખતો, શ્રીકૃષ્ણનું શ્યામસુંદર લલિત ત્રિલંગ સર્વ શણગારોથી આભૂષિત મનોહર સ્વરૂપ અને રાસ બેલતી ગોપીકાઓ અને અન્ય રાણીઓનું સ્વરૂપ જોવામાંજ તે તક્લીન થઇ ગયો; અને શ્રીકૃષ્ણે પણ રાસમાં રંગ ઝમાવવા રક્ત, શ્યામ, નીલ, પીત, અને શ્વેત એવા એવા પાંચ જૂદા જૂદા રંગમાં સમગ્ર રાસક્રીડા તેને ખતાવી. આ વખતે નરસિંહ પ્રાકૃત જીવ છે, એનો જે ખોટો ભાવ શ્રીરાધીકાના મનમાં ભરાયો હતો, તે દૂર કરવાને માટે તેના નાકની નથની શ્રીકૃષ્ણે અદૃશ્ય કરી દીધી, એટલે રાધા નથનીની

શોધમાં પડ્યાં અને કૃષ્ણને પૂછ્યું કે, “મારી નથની એટલામા નાકમાંથી ક્યાં ગઇ ?” કૃષ્ણે કહ્યું કે, “આટલામાંજ હશે, જૂવો, શોધો.”

આમ શ્રીકૃષ્ણ અને રાધિકા વચ્ચે વિનોદવચન ચાલતાં હતાં, તેવામાં આખી રાસકીડા રક્ત રંગમાં નરસિંહને દેખાવા લાગી. રાધાજીને તેની નથની હજી પણ જડી નહિ, એટલે પુનઃ પૂછ્યું, અને કૃષ્ણે પણ તેનો તેજ ઉત્તર આપ્યો, અને પછી સ્થામે ધનસ્થામ-જાંખા ભૂરા-રંગમાં રાસકીડા નરસિંહને બતાવી. આ દિવ્ય દર્શન જોવામાં નરસૈયો એટલો તો એકતાર થઇ ગયો કે, તે હાથમાં પકડેલી મશાલ ઉપર જરા પણ તેજ જાંખું ન પડે, તે માટે અખંડ તેલધારા રેડતોજ ગયો. તેના પરિણામે ચોથાં પીત દર્શન વખતે તે તેલધારાનો રેસો તેના ઉર્ધ્વગાદુ ઉપર આગ્યો, અને અગ્નિજ્વાળા સ્વાભાવિક ધર્મ પ્રમાણે તેજ પાછળ ચાલતી તેના હસ્તને ભડભડાટ બાળવા લાગી અને અદ્વિતીય પ્રકાશ આપવા લાગી. તે છતાં આનંદમાં આવી ગયેલો નરસિંહ જરા પણ અચકાયા વગર પોતાનો હાથ જાણે કે મશાલનો કાકડોજ છે, એમ ધારીને તે ઉપર સતત એક સાખી તેલધારા રેડતોજ મયો. આ વખતે શ્વેત દર્શન પૂર્ણ થયું હતું, અને રાધાજી નથની શોધી કાઢી શક્યાં નહોતાં. શોધવાની ખટપટમાં પડેલી રાધાની દ્રષ્ટિ એકાએક નવીન પ્રકાશ ઉપર પડી અને તત્કાળ સ્ત્રીહૃદયની સ્વાભાવિક અનુકંપાથી તેણે શ્રીકૃષ્ણને નરસિંહને હાથ સત્વર ઠારવાની આજીજી કરી, અને નરસિંહ મેહેતા માટે પોતે જે ખોટા અભિપ્રાય બાંધ્યો હતો, તે માટે ક્ષમા માગી તેની અચલ ભક્તિ ઉપર પ્રસન્ન થયાં.

શ્રીકૃષ્ણે તદનંતર કપકો આપી શ્રીરાધિકાને કહ્યું કે “નથની તો આ તમારી પાસે છે તેની શોધાશોધ કરવામાં ગુંથાઇ વૃથા રાસકીડાની મજા ગુમાવવાથી શું રજા મેળવ્યું ?” રાધાજી શરમાઇ ગયાં, નથની શા માટે સંતાડી દેવામાં આવી હતી તે મનમાં સમજ્યાં, શ્રીકૃષ્ણની ક્ષમા માંગી, અને નરસિંહને પોતાની પાસે રાખવાની માગણી કરી. કૃષ્ણે તે માન્ય રાખી, નરસૈયો તેને સોંપ્યો.

His first verses – those which he was singing when he returned home after experiencing this divine vision also describe this event of the disappearance of Rādhā's *Nathani*. The verses are to be understood as spoken by her between each of the coloured visions the poet had.]

નરસિંહ મહેતા.

૫૬ ૧૯૨૩.

નાગર નંદજીના લાલ, રાસ રમતાં રમતાં મારી નથની ખોવાણી; ટેક.
એક એક મોતી માંહે સોના ફેરો તાર,
સોળશત ગોપી માંહે કાહના રાખો મારો ભાર, ભાર, ભાર. નાગર.
નથની કાળે હું તો હુંડી વૃન્દાવન,
નથની આપોને મારા પ્રાણજીવન, વન, વન. નાગર.
નાનેરી ઘડાવો મારે નાકે ન સોહાય,
મોટેરી ઘડાવો મારા મુખ પર ઝોલ્લાં ખાય, ખાય, ખાય. નાગર.
વૃન્દાવનની કુંજગલનમાં ટૌકા કરે છે મોર,
રાધાજીની નથનીનો શામળિયો છે ચોર, ચોર, ચોર. નાગર.
નથની આપો પ્રભુજી લાગું તમારે પાય,
નરસૈયાચા સ્વામીપર વારી જાઉં જલિહાર, હાર હાર. નાગર.

૫૬ ૧૯૩૩.

[The following exquisite lyric by Narsinha Mehtā has been imitated by Bhālaṇ and by Dāyārām as well. The original of Mehtā has not yet been published in his collected works but has been given by Mr. R. C. Modi in his biography of Bhālaṇ (pp. 119 ff.)]

સાંભળ રે તું સજની મોરી ! રજની જી પેરે રમીએજી ?
મોહનજીએ મંદિર છાંડ્યાં—એ દુઃખ કેને કહીએજી ? સાંભળ.
સાંભળ સજની વાત કહું એક, પ્રેમની મીઠા મીઠીજી;
સરોવર પાણી અમે ગયાંતાં, નંદને કુંવરે દીઠી. સાંભળ.
પૂંઠેમી હરિ હસતા આન્યા, પગની ભરાવી આંટીજી;
પાછું ફરીને જોવા લાગી, મુખ તંબોલે છાંટી. સાંભળ.
હવડે વેણુજ ગુંથી હતી, આવડી કાં વેરાણીજી ?
એવડો રસીઓ કાણ મંજ્યો, તારી વેણુજ નાંખી વેરી ? સાચું બોલોની.
ઝાડ તમે જમ જોવા ઉભી, મસ્તક ભમરો ખેડોજી;
તે ભમરો ઉડાડતાં રે, માહારી ઝાપટે લટ છુટીજી. સાંભળ.

હવડે કાજળ સાર્યા હતાં, આવડાં ક્યાં રે સોઢ્યાં ?
 એવડો રસીઓ કોણ મળ્યો, તારે નવણે નીર ઢાળ્યાં ? સાચું બો.
 વૃંદાવનમાં મારગ ખતાં, ખેસે આખ ભરાણીજ;
 ચોળી-રોળી કાઢતાં માહરાં, કાજલીઆં રોલાયાં. સાંભળ.
 આહવી તાહરી કોમળ કાયા, હૈંડે હાર હરખી ઉઠ્યાજ;
 એહવો રસીઓ કોણ મળ્યો, તાહરા રૂઢે નહોર દીધા ? સાચું બો.
 સુંદર પોપટ આવ્યો હતો, દીઠો નોતો મેં સાઢ્યાજ;
 તે પોપટ મુને ડંખજ માર્યો, તે ઉડતાં નહોરજ વાગ્યા. સાંભળ.
 કાળી અતલસતી ચોળી શીવડાવી, આવળી ક્યાં રોલાણીજ ?
 એવો રસીઓ કોણ મળ્યો, તાહરી ચોળી ચંચોળાણી ; સાચું બો.
 દરજી રે મુઓ ભંગી ચંગી, ચોળી શીવી તંગીજ;
 ભર જોયનમાં રે પહેરતાં, ચોળી તડાક દધને તુડી. સાંભળ.
 અવળો ચરણો. પહેર્યો સુંદરી ! જયમ ત્યમ સાડી વીંટીજ ?
 એવડી ઉતાવળી શી હતી, તે વસ્ત્ર પહેર્યાં વાળી ? સાચું બો.
 સરખી સૈયરામાં સાદજ પડીઓ ને ભર નિદ્રામાંથી જાગીજ;
 સૈયર કેરે કારણે મેં વસ્તર પહેર્યાં વાળી. સાંભળ.
 આવડાં પુખ્તો ક્યાંથી લાખ્યાં ? ક્યાં તમે બહેકી આવ્યાંજ ?
 એહવો રસીઓ કોણ મળ્યો, જે કુલમાં પોઢાડ્યાં ? સાચું બો.
 પ્રથમ પોણે પેસતાં રે અમને, સાહામા મળીઆ વનમાળીજ;
 કુલ લઇને માહરે મસ્તક મેહેલ્યું, વાચા તેની પાળી. સાંભળ.
 હરિ કાજે હાર ગુંથાવું, ને ત્રીણ વેહ પડાવુંજ;
 વનમાળી માહરે ચિત્ત હોય તો, શરૂ જઇને પહેરાવું. સાંભળ.
 જે પુછ્યું તેનો ઉત્તર આપ્યો, ને બોલતાં બંધાણીજ;
 સહુ સહીઅરમાં સમેતી થાવા, સંઘળે વાત વંચાણી. સાંભળ.
 ગાય શીખે ને સાંભળે રે, એહવી પ્રેમી જનની વાણીજ;
 નરસૈયાયા સ્વામી ને રે ભજતાં, પાવન થાએ પ્રાણીજ. સાંભળ.

૭ મોહીની સ્વરૂપ.

૫૬ ૬૭.

કવિ—આ જોને કોઇ ઉભી રે, આજસ મોડે

બાંધે બાળુબંધ બેરખા પુત્રી, મનકું મોહું છે એને મોઢે; આ જોને.
ઝાંઝર ઝમકે ને વિછુલા દમરે રે, હિંડે છે વાંકે અંમોડે; આ જોને.
સોતરશુ ઝરીને અતિ રે સમારી રે, માંહી નીર ગંગોદક તોડે; આ જોને.
નરસેવા પાણી પાવને કારણ, હરજી પધારયા કોડે; આ જોને.

૫૬ ૬૮.

કવિ—ગોરી તારે તાળુડે રે, મોહ્યા મોહ્યા મુનિવર રાયા રે;
રૂપ સ્વરૂપ કળ્યું નવ જાણે, મેં તો જાણી છે ઇશ્વરી માયા રે; ગોરી.
રુમઝુમ રુમઝુમ નેપૂર બાળે, પાવલે તે ચીર અતિ ચાંપે રે;
ધુંધટમાં મુખ એણીપેર શોભે, મોટા મુનિજનનાં મન કાંપે રે; ગોરી.
ગોરું વદન ને ગળસ્થળ ઝળકે, ઉપર દામણી લળકે રે;
સાળુગાની કોર એણીપેર શોભે, જાણે ગગનમાં વીજળી ચળકે રે; ગોરી.
વશીકરણ વેણુ તમે કયાં રે ગુંથાવી, સુંદરી શણગટ વાળી રે;
આ ચોગી તમે કયાં શીવડાવી, જેને મોહી છે વજની નારી રે; ગોરી.
ચંચળ દૃષ્ટે ચોદેશ ન્યાળે, માંહી મદનનો ચાળો રે;
નરસેવાચો સ્વામી જોવા સરિખડો, કોઇ સુંદરીનું વદન નિહાળો રે; ગોરી.

૫૬ ૬૯.

કવિ—હરિ આબ્યા છેતારીના વેશે રે, એને કોઇ જુવો રે;
શિવ બ્રહ્મા જેનું ધ્યાન ધરે છે, તેને જોઇ જોઇ દુઃખડાં ખુવો રે. એને.
બંધવ એનો તતક્ષણ ઉઠ્યો, આબ્યો મંદિર જાણી રે;
રતનબાઇ ઘણું વ્યાકુળ ફરે છે, તમો લ્યોને મેહેતા જળ પાણી રે. એને.
પરમેશ્વરે પુત્રી કરી જાણી, સભામધ્ય આણી રે;
અંતરધ્યાન થયા અલખેલો, વાત સહુકાએ જાણી રે. એને.

મોહીની સ્વરૂપ.

જેજેકાર થયો જગમાંહી, હરખ વાધ્યો છે હઠએ રે;
નરસૈયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, એનાં ચરણ કમળ ચિત્ત લઠએ રે. એને.

૫૬ કથુ'.

કવિ—આ શો ચતુરાનાં ચિત્તનો ચાળો રે, એને કાઠ ન્યાળો રે. ટેક.

બ્રહ્માએ તો નથી ધડી ભામિની, એ તો આપે બનીને આવી રે;
ત્રણ લોકનું તેજ તારુણી, એ તો છળિ છબિલે બનાવી રે. એને.
ધડયું ધરણું એને રે હાથે, હાથે ભરી છે ચોળી રે;
સાળુડે ભાત નવ નારી કુંજરની, કસુંબાના રંગમાં બોળી રે. એને.
વાસ પુર્યો એણે વૃંદાવનમાં, ગોવરધન થકી આવે રે;
એ નારીની ભત કાઠ બણે, તેનો ફેરો ફાવે રે. એને.
કહીએછીએ પણ કહ્યું ન માને, એ તો નારી નહિં ગીરધારી રે;
બ્રહ્મા ઇન્દ્ર શેષ શારદા, એના ચરણતણા અધિકારી રે. એને.
અંતર હેત પોતાનું બણી, એ તો આવે છે અંતરગમી રે;
બ્યભિચાર મૂઢી જીવો વિચારી, એ તો નરસૈયાચો સ્વામી રે. એને.

These four *padas* probably refer to the events narrated in the હરમળા. When Mehta was entreating his God to give him the garland it is said that his throat became quite parched and not having any of his own people near to give him water he was in great trouble. Krishna taking the shape of a beautiful woman appeared before the assembly with a jar of water to quench the thirst of his devotee and to keep the flow of his devotions uninterrupted. After giving him water the woman disappeared.

10 શ્રી કૃષ્ણ જન્મ

૫૬ ૧૬.

શ્રી ગુરુને પ્રણામ કરીને, વર્ણવું શ્રી જદુરાય;
શ્રી કૃષ્ણની લીલા સાંભળતાં, પાતિઃ દૂર પલાય.

ઢાળ.

અસુર વાધ્યા ભૂમિપર, સાધુ દુઃખ પામ્યા ધણું;
અમર ભોકે સહુ ટોલે મલીને, સ્મરણ કીધું શામળીયાતણું.
સાહે થાળે સ્યામળા, બહારે ચઢ્યો વૈકુંઠરાય;
કષ્ટ જાણી દેવનું, પ્રભુ અમર પાસે જાય.
અંતરીક્ષ રહીને ઉચરે, હરિ અમર પ્રત્યે મોહ્યા વાણી;
જાઓ ગોકુલમાં અવતરે, અવતાર લેધશું નિર્વાણી.
ભાર ઉતારી ભૂમિતણી, તમોતણી પુરશું આશ;
અવતાર લેધશું વસુદેવ ઘેર, રહીશું જશોદા પાસ.
વચન આપી દેવને, હરિ હવા અંતરધ્યાન;
અમર નરસૈયે અવતાર ધર્યો, જહાં ગોકુલ વૃંદાવન,

૫૬ ૧૭.

મથુરા નગરીના કંસ રાજ, મહા મોટા રાજન રે;
ભગિની દેવકી વાસુદેવને દીને, એવો વિચાર કીધો મન રે. મથુરા.
ગર્ગાયાર્ય ત્યાં જોષી તેડાવ્યા, લગ્ન લીધાં નિરધાર રે;
દેશ દેશના ભૂપ તેડાવ્યા, તે મથુરા મધ્યે અપાર રે. મથુરા.
ચૈત્ર શુદ્ધ દ્વાદશી સોમવાર, મંગળ વરત્યાં ચાર રે;
ભગિની દેવકીને સાસરે વળાવી, કંસ હરખે અપાર રે. મથુરા,
આકાશ વાણી અગોચર ઉપની, રાજ માનજે નિરધાર રે;
અષ્ટમે ગર્ભ ભગિની કુરે, પુજને કરશે દાર રે. મથુરા.

કાઠી ખડક કંસ રાય ધણું કોપ્યો, તારૂણી ચોટલે ત્યાં સાહી રે;
પ્રથમ મારું ભગિની દેવકી, પછે મુને ભય નાહી રે. મથુરા.
વસુદેવ કંસને પાયે પડીયા, સ્ત્રીનો શો વાંક રે;
અષ્ટ બાલક તુને આણી આપું, એ તો અબળા રાંક રે. મથુરા,
કંસે કહ્યું માન્યું વસુદેવનું, એને કારાગ્રહેમાં નાખો રે;
ભણે નરસૈયો એટલું જાણો, રહોની ભોગળ * * * રે. મથુરા.

૨

સાખી.

કારાગ્રહેમાં રાખીયાં, ત્રિલોકની જે મૂત;
સાધુ જન સહુ કાઠ પીડીયા, તેનો થયો માહા ઉત્પાત.

૫૬ ઉજી.

કારાગ્રહેમાં કંસ રાય આવ્યો, વસુદેવ દેવકીને તેડી રે;
કારાગ્રહેમાં બંતેને બેસાડી, ત્યાં લોહની ભોગળ બીડી રે. કારાગ્રહે.
બંદીગીરી કાઢી બંતેની, સહસ્ર મૂકયા રખવાલ રે;
ભાષ્યો ખેપ કરી સાયવજ્ઞે, આવતું કહેજો બાલ રે. કારાગ્રહે.
અખાડ શુદ્ધિ અગીયારસ રવિવાર, દેવકીએ પુત્ર જાયો રે;
કારાગ્રહેમાં બાલ રેવા રે લાગ્યું, તે સુણી અનુચર ધાયો રે. કારાગ્રહે.
કંસરાય આગળ જઈને પોકાર્યો, ભક્તિએ જાયો બાલ રે;
કંસરાય ઉઠીને ધાયો, હું છું એનો કાળ રે. કારાગ્રહે.
કંસે ભાગી ભોગલ લોહની, વસુદેવને ખોલાવ્યા રે;
લાવ દેવકી સંતાન તાહરું, ત્યાં વસુદેવ લેધ આવ્યા રે. કારાગ્રહે.
જઈને કુંવર કંસને સોંપ્યો, કંસે કાઢી વિચાર રે;
પાપી પંડે મેં મહા દુઃખ દીધું, આ બાલ મને શું માર રે. કારાગ્રહે.
કંસે કુંવર વસુદેવને આપ્યો, તું લેઈને મંદિર પધાર રે;
મહા દુઃખે મેં બેઠેન સંતાપી, ધિક્ક ધિક્ક મુજ અવતાર રે. કારાગ્રહે.
તે સમે ત્યાં નારદ આવ્યા, વચન કહ્યું તે દહાડે રે;
કંસ કહે તે અષ્ટમો ગર્ભ, ત્યાં નારદ ગણી દેખાડે રે. કારાગ્રહે.
કંસે કુંવરને ફરી મંગાવ્યો, લેઈ શાલ્યા સાથે પછાડ્યો રે;
કહે નરસૈયો કુંવર માર્યો કંસે, ત્યાં નારદે મર્મ દેખાડ્યો રે. કારાગ્રહે.

સાખી.

નારદે મર્મ દેખાડીયો, કુંવર માર્યો કંસરાય રે;
વહારે ચઢજો વિઠ્ઠલા, ઘણું દુઃખ પામે તુજ માય રે.

૫૬ ઝથું.

ત્રાહે ત્રાહે સઉકા કરે નગર લોક, બલો બલો તુજ અવિધાર રે;
સાહે થાજો સ્યામળા, મુખે વદે તે નર ને નાર રે. ત્રાહે ત્રાહે.
દુષ્ટે દેવકીને મહા દુઃખ દીધું, એવો પાપી વિખની જવાલ રે;
દુષ્ટે દયા ના આણી મનમાં, ખટ માર્યા ત્યાં બાલ રે. ત્રાહે ત્રાહે.
મહા દુઃખ પડ્યું વસુદેવ દેવકીને, દુઃખે સુકાઈ બેઠી કાય રે;
એટલું દુઃખ પડે પૃથ્વીપર, શાકીને રસાતળ જાય રે. ત્રાહે ત્રાહે.
સ્તુતિ કરતાં શામળીયાની, સાહે થજો શ્રી મહારાજ રે;
વહારે ચઢજો હો વિઠ્ઠલા રે, લજ્જા રાખજો શ્રી જગનાથ રે. ત્રાહે ત્રાહે.
દુઃખ જાણ્યું રે માત પિતાનું, ક્ષય આણું કંસરાય રે;
કહે નરસેયો સાતમો ગર્ભ, તે જળાભદ્ર કહેવાય રે. ત્રાહે ત્રાહે.

સાખી.

સાતમો ગર્ભ જળાભદ્ર કૈરો, વહારે વિઠ્ઠલજી ધાય રે;
કષ્ટ જાણી વડા વીરનું, પ્રભુએ આરાધી જોગમાય રે

૫૭ પમું.

વડા રે વીરની રક્ષા કરવા, આરાધી જોગમાય રે;
માત પિતાનાં બંધન છોડું, કોડ પુરું કંસરાય રે. વડા વીરની.
સ્મરતાં આબ્યાં ઉમિયાજી, દો આજ્ઞા હું દાસી રે;
કહે સ્વામી જાઓ કારાગ્રહેમાં, જાઓ દેવકી ઉવાસી રે. વડા વીરની.
ગર્ભ ગાળજો દેવકી કૈરો, રખે દેતાં દુઃખ રે;
ગર્ભ લઇને જાવું ગોકુલમાં, જઈ મૂકો રોહિણી કુખ રે. વડા વીરની.
સ્વામી ગર્ભ ગાળતાં સ્ત્રી કેમ જીવે, તે માનજો નિર્માણ રે;
કહે પ્રભુજી એ માયા મારી, તેનો કોઈ ન જાણે મર્મ રે. વડા વીરની.

ગર્ભ ગાળ્યો ઉમિયાળએ, નારી પામી સુખ રે;
કહે નરસૈયો ગર્ભ લેધને, મૂક્યો રોહિણી કુખ રે. વડા વીરની.

સાખી.

ગર્ભ ગાળ્યો ઉમિયાળએ, નારી પામી સુખ ધણું રે;
કંસે નવ જાણ્યું ગર્ભ ગળીયો, તે પરાક્રમ ન જાણ્યું પ્રભુતણું રે.

૫૬ ફઠું.

કારાગ્રેહેમાં તેજ ધણું વ્યાપ્યું. ઉદય થયા મહારાજ રે;
કહે દેવકી જગો પીયુડા હમારા, શીઠ રાખે છે અલિ લાજ રે. કારાગ્રેહેમાં.
નહિ પીએરમાં માતા મારી, નહિ સાસુ નણુંદ જોડાણી રે;
દોહેલી વેળાએ નહિ કોઇ પાસે, શાને રચ્યા છે લાજ આણી રે. કારાગ્રેહેમાં.
લાજ મૂકી રાય પાસે આવ્યા કહો ભામની સમાચાર રે;
કહે દેવકી પુત્ર આવ્યો તમારો, અધુરીએ અવતાર રે. કારાગ્રેહેમાં.
કુંવર લેઈ વસુદેવ ખોલ્યા, પુત્ર શીઠ હમારું ઘર વાસ્યું રે;
પાપી મામા તમને મારશે, એમ કહી ઢાળ્યાં આંસું રે. કારાગ્રેહેમાં
ધરીયું રૂપ ત્યાં શ્રી મહારાજે, અમો કરીયું મામાનું કામ રે;
ચિન્તા ન કરો ધણું સુખ પામશે, લેઈ જાઓ મને નંદને ધામ રે. કારાગ્રેહેમાં.
મુને ત્યાં મૂકીને ભસિને લાવજો, કહેજો ને આ તુજ સંતાન રે;
પાપી મામો અહેનને મારશે, ઉડી જશે આ કાંત રે. કારાગ્રેહેમાં.
ચિન્તા ના કરશે માતા મારી, અમો છું નાનું બાલ રે;
વરસઅગીયારરહીયું ગોકુળમાં, પછી આણીયું મામાનો કાળ રે. કારાગ્રેહેમાં.
એવાં વચન સુણી ખોલ્યાં માતા, પુત્ર વેલી લેજો સંભાળ રે;
ભણે નરસૈયો વચન દીધું માતાને, પ્રભુ થયા નહાનું બાળ રે. કારાગ્રેહેમાં.

૫૬ ૭મું.

કહે દેવકી સુણે કુંવર હમારા, હમો દુઃખીયાંની લેજો સંભાળ રે;
રખે પુત્ર હમોને વિસરતા, નહિ તો આવશે હમારો કાળ રે. કહે.
દુઃખે દાઝી માતા તમારી, દુઃખે દમીયા છે તાત તમારો રે;
પાપીનો ભે ભાગ્યો પુત્ર વળાવું છું, ધણું દાઝે જીવ હમારો રે. કહે.

પર ઘેર પુત્રને કોઈ ન વળાવે, જેની માતા હોય મોઢી રે;
 પરવશ પિંડ પડ્યો હમારો, તો રાત દિવસ રહું છું રોષ રે. કહે.
 કારાગ્રેહમાં સુખ માતપિતાનું, તમે જેજે નયજે નીહાલી રે.
 આ સુખ જેમને નિરાંતે રહેજે, હમો રહીશું ગોકુલ સામું ભાળી રે. કહે.
 પુત્ર ધન કમાઈ જશોદા ફરી, માતા તે કહેવાશે રે;
 મિથ્યા માતા હું પુત્ર તું મારો, પર ઘેર તોરશું અંધારો રે. કહે.
 પુત્રને આપી માતા આંસુડાં ઢાળે, પુત્ર છેલી અરજ હમારી રે;
 કોડ વરસ આપુષ્ય હોજે પુત્રને, માતા લૂણ નાંખે ઉતારી રે. કહે.
 પ્રભુપે અમર લોક અંતરીક્ષથી, પુષ્પની વૃષ્ટા કરાવે રે;
 ભણે નરસૈયો ગયા ગોકુલમાં, ત્યાં વૃજનારીઓ વધાવે રે. કહે.

પદ ૮મું.

વસુદેવ કુંવર દેવકીએ જાણ્યો, આઠમ દિન જન્મીયા રે;
 લોહની ભોગળ ભીડી દારે, દોદશથી ઉઘડીયા રે. વસુદેવ
 આંગણે ચોટી કંસરાયની, દાર રોટીને ખેડી રે.
 વસુદેવ કુંવરને લેઈ સઘાર્યા, પ્રભુએ અંધાર નિદ્રા મેલી રે. વસુદેવ.
 વસુદેવ કુંવર લેઈ સઘાર્યા, અંધારીયું ધનધાર રે;
 માથે મેવલીઓ ધાર નાંખે છે, જમના વહે ભરપૂર રે. વસુદેવ.
 જેમને જમના વિરમય પામ્યાં, હાવે કોણ કરતી પેર રે;
 મનમાં વિચાર કરી પાછાવળીયે, ત્યારે જમનાએ દીધો સેર રે. વસુદેવ.
 જેમ તેમ કરીને પદ રજ પામું, અહિં થઈ જડુપતિ જાય રે;
 ધાયું નીર કુંવર લીધો રે ઉંચો, ત્યારે પ્રભુએ ચાંપ્યા પાપ રે. વસુદેવ.
 જાને કુંવર નંદને સોંપ્યા, બાઈ વીજળીને લીધાં રે;
 લેઈને વસુદેવ પાછા વળીયા, જઈ દેવકીને કન્યા દીધાં રે. વસુદેવ.
 દોદશથી તે દાર દેવાયાં, જેવું હુતું તેવું કાધું રે;
 નરસૈયાનો સ્વામી નાશી ગયો, જઈ ગોકુલમાં દર્શન દીધું રે. વસુદેવ.

પદ ૯મું.

ધાયો કંસરાય વધ કરવાને, કારાગ્રેહમાં જાય રે;
 આડો વિષધર ઉતર્યો કંસને, તો પણ ધાયો જાય રે. ધાયો.

કંસે દાર હાથે ઉધાજ્યાં, ભાંગી લોહની તાવ રે;
લાવ દેવકી બાવ તાકરું, નહિ તો આશીશ કાળ રે. ધાયો.
કહે દેવકી સુણો વીરા મારા, દીકરી દીવો રહે એવું ધારો રે;
બાપ વીજળીને લેખ કરીને, પાયે ઝાલી ભૂપ ભાડો રે. ધાયો.
લેખ શલ્યા સાથે પછાડતાં, એક વચન વીજળીએ કહ્યું રે;
છટકીને ગધ આકાશમાં, તારો વૈરી પ્રકટયો ગોકુળ મયું રે. ધાયો.

* * * * *
સુણી કંસરાયને ત્રાસજ પડીયો, થઇ મુર્છા ને ઢળીયો રે. ધાયો.
કંસરાય મન ભે ઘણું પામ્યો, વચન વીજળીએ જે કહ્યાં રે;
કહે નરસૈયો ગોકુળમાં વસ્યા, તે પરાક્રમ કંસે નાં લલ્યાં રે. ધાયો.

૫૬ ૧૦મું.

કારાગ્રેહેમાં વસુદેવ દેવકી, છોડ્યા તે કંસરાય રે;
મહાદુઃખ પાડ્યું મેં ભણિ મારી, તે દુઃખ ન આણુશે મનમાય રે. કારાગ્રેહેમાં.
હું અપરાધી મહા અજ્ઞાની, પાપી મહા અહંકારી રે;
મહા પાપે મેં બેઠેન સંતાપી, પાપે અવધ આવી દમારી રે. કારાગ્રેહેમાં.
મનમાં વિચાર કીધો કંસરાયે, ધન્ય મારી કમાઇ રે;
મરે પાપે દુઃખણી કરી ભણિ, દર્શન દે જદુરાઇ રે. કારાગ્રેહેમાં.
જન્મ તંમ કરીને દર્શન પામું, કરુ મહા બુદ્ધનો ઉપાય રે;
જાદવ સરવે દુઃખ પમાડું, સઘમુક્તિ જન્મ તંમ થાય રે. કારાગ્રેહેમાં.
ઝેર ચોળીને પૂતના રે મોકલી, તે રહી જઇ ગોકુલ ગામ રે;
પડી પૂતના નંદ જાપરે, કાયા દીપે કેટીક કામ રે. કારાગ્રેહેમાં.
સુણી કંસરાય ત્રાસ બહુ પામ્યો, મોકલ્યો શકટાસૂર રે;
કરી કીલકલાટ પગ પ્રહારે, મારી કીધો ચક્રચૂર રે. કારાગ્રેહેમાં.
લીલા કવિતા વિસ્તારી, લીલા ધર્મ અપાર રે;
કૃપા કરેા હવે નરસૈયાને, રાખો શરણુ આધાર રે. કારાગ્રેહેમાં.

૫૬ ૧૧મું.

કંસરાય મન તો ઘણું દુઃખ પામ્યો, વચન વીજળીએ કહ્યું રે;
વૈરી તારો પ્રગટયો ગોકુલમાં, પરાક્રમ કંસે નાં લલ્યું રે. કંસરાય.
બકી ભેદી ને શકટ ભેદ્યો, તૃણાવત તલ્લણુ હણ્યો રે;
વૃક્ષ ઉપર પ્રલભ નાખીને, અંત આણ્યો તેહ તણો રે. કંસરાય.

નરસિંહ મહેતા.

બકાસુરની ચાંચ મરડીને, વન ઘેરીને વેડાવ્યો રે; ઉદરમાં ધણું વૃદ્ધી થઇને, એમ અધાસુર માર્યો રે. કંસરાય.
 એક સમે પ્રભુ ઘંટાવનમાં, ચારે નવ લખ ગાય રે; એક અસુર ગોવાલો થઈ આવે, સાથી કર્યા આવતા વિદાય રે. કંસરાય.
 એક સમે પ્રભુ ગોકુલમાંહી, બેડા નંદજી સહિત રે; અંતારવ કરતો રે આવ્યો, આવ્યો કેસી દગ્ધ રે. કંસરાય.
 કરડે દંત, ભુરને મારે પગસું, પરાક્રમ કોઇ ના જાણુ રે; ઝેર ચોળીને હાથ મૂક્યો મુખમાં, પુછડે પછાડી છોડ્યા પ્રાણુ રે. કંસરાય.
 એક સમે દાવાનળ આવ્યો, વન પ્રજલી દીધો રે; ગોપી ગોવાલાની આંખ મીચાવી, ધીરજ ધરીને પીધો રે. કંસરાય.
 બંબાસુર હતો કદલી વનમાં, જાવા ન પામે કોઈ રે; ઝાલી વન ઢંદોલ્યું સ્વામજી, ગોપી ગોવાલા રહ્યા જોષ રે. કંસરાય.
 બહુ ગર્જના કરી ઉજાળ્યો, બધું વન ઢંદોળીને કાઢ્યો રે; ધણું એક રંગે રમાડીને, ઝાલી પુછડે પછાડ્યો રે. કંસરાય.
 તેરે સમે ત્યાં નારદ આવ્યા, છાની વાતો હરિસું કરીઓ રે; કંસે મોકલ્યા કાકા તેડવા, અદૂરે રથ જોતરીઓ રે. કંસરાય.
 સ્નાન કરવા જમનાજીમાં ગયા, રથ છોડ્યો રાજન રે; અદૂરજીને પરાક્રમ દેખાડ્યું, માંહી દેખાડ્યું ચૌદલુવન રે. કંસરાય.
 પહેલી પોજે માર્યો પર્યટને, પછી લીધી કુખ્જનની અર્ચા રે; બીજી પોજે માર્યાં ગજને, ત્રીજે પોજે મદન મસલ્યા રે. કંસરાય.
 ચોથે મહારથી ઝાલ્યો મામાને, બાહે ઝાલી બહાર કાઢ્યો રે; લાવ પાપી મારાં માત પિતાને, કંક ઝાલી કંસ પછાડ્યો રે. કંસરાય.
 વેર જમાઇનું લેવા જરાઅંધ, આવ્યો તેની વાર રે; સત્તરવાર તો નાશી ગયો, આવ્યો અદારમી વાર રે. કંસરાય.
 કારાગ્રેહથી માત પિતાને, છોડ્યાં શ્રી મદારાજ રે; યાદવકુળમા આનંદ હુવો, ઉગ્રસેનને આપ્યું રાજ રે. કંસરાય.
 કંસને મારી ભાર ઉતાર્યો, દેવ સહુ નમીયા માવ રે; બળે ન સૈયો જાદવકુળને, દ્વારામતિ લેઈ જાવ રે. કંસરાય.

11 શ્રી કૃષ્ણ જન્મ વધાઇ.

પદ ૧૬.

આનંદ વાધ્યો અતિ ધણો રે, હખ્યાં સુર નર લોક રે;
જનવકુળમાં જીવન જાયો, માતાના ટળાયા શોક રે. આનંદ.
મનમાં વિસ્મય થયાં માતાજી, કારણ કુંવર આવ્યો રે;
દુષ્ટ વિદારણ મંકટ તારણ, ગોકુલમાં પધરાવ્યો રે. આનંદ.
દુંદુભી નાદ અંતરીક્ષ વાગે, પુષ્પની વૃદ્ધી થાય રે;
નરસૈયાના સ્વામી જશોદા ખોળે, વસુદેવ મૂકીને જાય રે. આનંદ.

પદ ૨૭.

મનમાં વિસ્મય થયાં માતા જશોદા, પાસામાં દોહો ચાલ રે;
ચૌદલુવનનો લીલાકારી, અવતર્યો કસનો કાળ રે. મનમાં.
પ્રથમ નયણે નિરખું કુંવરને, પછે જગાડું નંદરાય રે;
જગો પ્યારા સખળ સારું, જગ્યું ભાગ્ય તમારું વરણાય રે. મનમાં.
જગ્યા નંદજી આનંદ પામ્યા, જોયા જગદાધાર રે;
કોટી રવિશશી પ્રગટયા, કોટી કોટી દીવડાની હાર રે. મનમાં.
શંખ ચક્ર ગદા પદ્મ વિરાજે, નિરખી મોહ પામ્યાં નરનાર રે;
નંદ કહે સુણો ભામની મારી, દીસે છે લીલાકાર રે. મનમાં.
વ્રજલોકનું પ્રતિપાલન કરવા, અસુર હણવાને કાળે રે;
ભણે નરસૈયો લીલા વખાણું, અવતાર લીધો મહારાજે રે. મનમાં.

પદ ૩૭.

ધન્ય ધન્ય દિવસ આજ અનોખમ, ધન્ય ધન્ય શ્રી ગોકુલરાય રે;
ધન્ય ધન્ય નંદજશોદા, ઘેર ઘેર ઓગળે શાય રે. ધન્ય ધન્ય.
ઘેર ઘેર સાદ જ દહને ગોપી, જમના ઝીલવા જાય રે;
તરીયા તોરણ દારે શાભતાં, માનુની મંગળ ગાય રે. ધન્ય ધન્ય.

નરસિંહ મહેતા.

જશોદા રોહિણી કુંવરને નિરખી, આનંદ જિર ન માય રે;
અંતરીક્ષ રહીને જીવે દેવતા, હુંદુભી વાગ્ને સોહાય રે. ધન્ય ધન્ય.
ધન્ય ધન્ય શ્રાવણુ વદી અષ્ટમી, ધન્ય શ્રીગોકુલ ગામ રે;
નરસૈયાના સ્વામીની સંગે રમતાં, પૂર્યાં તે મનનાં કામ રે. ધન્ય ધન્ય

પદ ૪થું.

નંદને આંગણે નર ઘોષ વાધ્યો, પંચમ શબ્દના પૂર્યાં નાદ રે;
ધોળ મંગળ આલાપે બાલા, શ્રી ગોકુળમાં પડીયો સાદ રે. નંદને.
ધર ધરથી નિસરી રે ગોપી, સરખા સરખી ટોળી રે;
દધીક્રીય મચ્યો નંદ આંગણે, શીરથી ઢોળી ગોળી રે. નંદને.
શ્રાવણુ માસ અષ્ટમી અંધારી, ભાગ્ય રોહિણીએ રડાં કીધાં રે.
નરસૈયાના સ્વામી મધ્ય રેણીએ, જઈ ગોકુલ દર્શન દીધાં રે. નંદને.

પદ ૫મું.

જશોદાના આંગણીએ, સુંદર શોભા દીસે રે;
મુક્તાક્ષીનાં તોરણ બાંધ્યાં, જોષ જોષ મનકું હીસે રે. જશોદાને.
મહાલા મહાલ કરે માનુની, આનંદ જિર ન માય રે;
કેસર કુંકુમ ચર્યે સહુને, ઘેર ઘેર આચ્છવ થાય રે. જશોદાને.
ધન ધન લીલા નંદલુવનની, પ્રકટયા તે પૂરણુ બ્રહ્મ રે;
રંગ રેલાયો નરસૈયો ગાયે, મન વાધ્યો આનંદ રે. જશોદાને.

પદ ૬કું.

ચાલો સખી આપણુ જઈએ, નંદકુંવરને જોવા રે;
કંચન થાળ ભરી મુક્તાક્ષીની, મંગળ ગાન કરેવા રે. ચાલો.
ધન જશોદાએ જીવન જાયો, પૂર્વે મહાતપ કીધાં રે;
પૂરણુ બ્રહ્મ અવિલોકી જોતાં, મનવાંછિત ફળ દીધાં રે. ચાલો.
ભક્તતણું સુખ પૂરું કરવા, નારાયણુ અવતરીયા રે;
કૃપા કરે હવે નરસૈયાને, ગુણ તમારા ઉચરવા રે. ચાલો.

પદ ૭મું.

પારણે પોદયા પુરુષોત્તમજી, માતનો હર્ષ ન માય રે;
આનંદ વ્રજવાસી સહુકો, માનુની મંગળ ગાય રે. પારણે.

ભાવ સોનાનું રે પારણું, માણક મોતીએ જડીયું રે;
 ચોદશ રત્નની કાન્તિ વિરાજે, ઝાઝા હીરલે મઢીયું રે. પારણું.
 હિડોળે ઉભલાં રે ઉલ્લાસે, ધમધમ ધુધરી ધમકે રે;
 કુંવર કનૈયો અલૌકિક નાનો, માનુનીનું મન હમકે રે. પારણું.
 ધન ધન માતા જશોભતિ, ધન ધન ગોકુલ ગામ રે;
 નરસૈયાનો સ્વામી શામળીયો, પૃથા તે મનનાં કામ રે. પારણું.

પદ ૮મું.

નાનું શું ગોકુળિયું મારે, મારે વાહલે વૈકુંઠ કીધું રે;
 બ્રહ્માદિકને સ્વપ્ને ન આવે, આહીરને દર્શન દીધું રે. નાનું.
 ખટદર્શને ખોલ્યો ન લાધે, વેદ પુરાણ એમ ગાયે રે;
 અવનવી લીલા વૃન્દાવનમાં, વન વન ધેન ચરાવે રે. નાનું.
 પુરુષોત્તમ લીલા અવતારી, દેહ ધર્યાં અવિનાશી રે;
 કર જોડીને કહે નરસૈયો, ગોવાળિયા વૈકુંઠવાસી રે. નાનું.

12 નીતિ ભક્તિ

—♦♦—

પદ ૧૬.

ભૂતળ ભક્તિ પદારથ મોટું, બ્રહ્મલોકમાં નાહી રે;
 પુણ્ય કરી અમરાપુરી પામ્યા, અંતે ચોરાસી માંહી રે. ભૂતળ.
 હરિના જન તો મુક્તિન માગે, માગે જન્મો જન્મ અવતાર રે;
 નિત્ય સેવા નિત્ય કીર્તન આચ્છવ, નિરખવા નંદુમાર રે. ભૂતળ
 ભરતખંડ ભૂતળમાં જનમી, જેણે ગોવિંદના ગુણ ગાયા રે;
 ધન ધન રે એનાં માત પિતાને, સજા કરી એને કાયા રે. ભૂતળ.
 ધન પૂંદાવન ધન એ લીલા, ધન એ વ્રજના વાસી રે;
 અષ્ટ મહાસિદ્ધિ આંગણીયે ઉભી, મુક્તિ છે એમની દાસી રે. ભૂતળ.
 એ રસનો સ્વાદ શંકર જાણે, કે જાણે શુક જોગી રે;
 કાંઇએક જાણે વ્રજની જોપી, બાણે નરસૈયો ભોગી રે. ભૂતળ.

પદ ૧૭.

ધન્ય જીવિત વૈષ્ણવ કેરું, જે જન હરિ ગુણ ગાયે રે;
 સકળ સભામાં પહેલી પૂજા, નરનારી તે વૈકુંઠ જાયે રે. ધન્ય.
 વૈષ્ણવ જનનાં કીયાં રે લક્ષણ, છાપા તીલક તુલસીની માળ રે;
 તે વૈષ્ણવ જનનાં ભેખ દેખાને, જમ કિંકર ત્રાસે તતકાળ રે. ધન્ય.
 જન્મ મરણનો ફેરો છૂટે, તે જનમ જોખથી રાખે અંગ રે;
 તે નર છૂટયા સંસારમાંહે, જેને હોય વૈષ્ણવનો સંગ રે. ધન્ય,
 માતા પિતા કુળ તારે વૈષ્ણવ, તારે પાડોશી પરિવાર રે;
 બાણે નરસૈયો એટલું માંગું, પુનરપિ નહિ અવતાર રે. ધન્ય.

પદ ૩૭.

કોણ એ સમાના કામની, દત્ત કૃષિયેલ રામા;
 દ્રૌપદીની લજ્જા રાખવા, હરિ ઉભા છે સામા. કોણ.

નીતિ ભક્તિ.

વહાલોજી ગયાતાં વાડિયે, સર્વે સુંદરી સાથે;
 શેલડીની છોછ ઉતારતાં, જરી બેડી છે હાથે. કાણુ.
 માનની મંદિર સધાવિયાં, ચીંથરકું રે લેવા;
 દ્રૌપદીએ ચીર વધેરિયું, હરિને હાથે બંધેવા. કાણુ.
 ત્રિકમે તેના તાંતણા, લખી રાખ્યા છે લેખે;
 નવસે નવાણું ચીર પૂરિયાં, સઘળી સના રે દેખે. કાણુ.
 ગરુડે ચઢીને ગોવિંદ આવિયા, આવ્યા અંતરગમી;
 ભક્તઉદ્ધારણુ ભૂધરો, ભેટેતા નરસેંયાનો સ્વામી. કાણુ.

૫૬ ૪થું

તું તારા ખીર્દ સાંઠાંમું જોજે શામળા, ન જોઈશ કરણી હમારી રે. ટેક.
 હીરણ્યાકશીપુને હાથે હણીયો, માસી પૂતના મારી રે;
 પ્રશ્નહ કારણુ સ્થંભમાં વસીયા, પ્રગટયા દેવ મોગરી રે. તું તારા.
 લાખાગ્રેહમાં જેમ પાંડવ ઉગાર્યા, બ્રહ્માંડ જવાળા વ્યાપી રે;
 અર્ધવચને ગજ ગુણુકા તારી, જ્યદેવને પદ્મિનિ આપી રે. તું તારા.
 દુષ્ટ સભામાં જેમ ચીરજ પૂર્યા, લાજ પંચાળીની પાળી રે;
 તેજ કદા જેમ શીતળ કીધી, વેળા મુન્યનાની વાળી રે. તું તારા.
 રુપિશ્વરે જેમ અહર્યા આપી, બ્રહ્મ શંક્યા થઈ ભારી રે;
 તે પણુ તારે ચણે રઘુવર, થઈ અનોપમ નારી રે. તું તારા.
 મીરાંબાઈનાં વિષ અમૃત કીધાં, વિદુરની આરોગ્યા ભાજ રે;
 શવરીના તમે ભોરજ પ્રાશ્યાં, તેની પ્રિતે થયા રાજ રે. તું તારા.
 અનેક ભક્ત આગે ઉગાર્યા, સહાય થયા મોરારી રે;
 નરસેંયાયા સ્વામી લક્ષ્મીવર, મોટી ઓથ તમારી રે. તું તારા.

૫૬ ૫મું

ભજરે ભજરે તું ભૂતળમાં, જેની જશોન માવડલી;
 શ્યામવર્ણ મનોહર મુખમાં, ચરાવે ગોકુળ ગાવડલી. ભજરે.
 મુસ્તક મુઠ કુંડળ હરિ કાને, ઓઢણુ આઢી ધાવડલી;
 દાણુ મિષે ગોપીને ગ્રેહતો, લાવે નિત્ય નિત્ય રાવડલી. ભજરે.

નરસિંહ મેહેનો.

વૃંદાવન વાછરૂઆં ચારે, રત્ન જડિત પાંચ પાવડલી;
 હમકડે ચાલે નરહરિ, મુખ મરકડલાવે માવડલી. ભજરે.
 ઉર વનમાળી સોહિયે માવને, રમતો માજમ રાતડલી;
 બાંધવ શ્રીમગદેવનો અગિયો, ઘેર ઘેર કરે સડ વાતડલી. ભજરે.
 પોંડારે પરવરીઓ કાનડ, વાયે મધુરી વાંસડલી;
 કેહ નરસૈયો સેવો નંદનો નંદન, કાઢે કુળની કાસડલી. ભજરે.

૫૬ ફકું.

ઘેલા મન ગોવિંદનો ગાત્રી રે, ઘેલા ગાત્રી ગોવિંદ ગાત્રી રે. ઘેલા મન. ટેક.
 શુકલ તીર્થને ઉમરે રે, આલ્યાં જમણે હાથ;
 આલ્યાં હશે તો પામશે રે, નહિ આવે તારી રે સાથ. ઘેલા મન.
 ખાઓ ખીઓ ધન વાવરો રે, પહેરો કપડા સાર;
 પ્રાણી તે સરખો આત્મા રે, નહિ મળે વારો વાર. ઘેલા મન.
 ભીડ પડ્યા ભાગ્યા રે, નહિ મા ને નહિ બાપ;
 ચેતી શકે તો ચેતજે રે, ફરી કશાય ન દેવ રે જબાપ. ઘેલા મન.
 ચોખ્ખી કરની ચાકરી રે, ખરો મહિનો ખાત્રી;
 જ્ઞાન ખડ્ગ લે હાથમાં રે, જમનો શિર લે ન ધાત્રી. ઘેલા મન.
 બાંધી શકો તો બાંધજે રે, પાણી પહેલી પાળ;
 છેલ્લે જ્યારે જળ વળ્યું રે, ગુચ્છ ગાયે નરસૈયો દયાળ. ઘેલા મન.

૫૬ ઉમું.

પ્રાતઃ સમે સૂર ઉગ્યા પહેલાં, જો રે રસના મુખ રામ કહે;
 હાં રે હાં રે કૃષ્ણને તું ભજ નામે, જગમાં તારું નામ રહે. પ્રાતઃ.
 રામ નામનો મહિમા મ્હોટો, શિવ સતકાદિક ધ્યાન ધરે;
 મેરુ થકી મ્હોટું હોય પ્રાયશ્ચિત્ત, નારાયણના નામે તરે. પ્રાતઃ.
 કેસરી ધુરે જ્યમ મૃગજ ત્રાસે, રવિ ઉગે જ્યમ તિમિર ટરે;
 પૂરણબ્રહ્મ અકલ અપિનાશી, કુચુદિના તાપ તરત હરે પ્રાતઃ.

નીતિ ભક્તિ.

કોટિ કલ્યાણ રળ ઉદય ભાણે, પાપ આપડું કયાં રે રહે;
અંધમ નીર ગંગામાં ભથ્થું ત્યારે, ગંગા સરખું થઇને વહે. પ્રાતઃ.

એ રસને શુદ્ધેવળ જાણે, કાષ્ઠિકિ વિરલા સંત લહે;
ભણે નરસૈયો તમે પ્રભુ ભજી લો, આવાગમનનો ફેરો ટળે. પ્રાતઃ

૫૬ ૮મું.

સંતો હમે રે વેપારીયા શ્રી રામનામના;
વેપારી આવે છે બધા ગામ ગામના. સંતો.

હમારું વસાણું સાધુ સડકોને ભાવે;
અતારે વરણ જેને હોરવાને આવે;
હમારું વસાણું કાળ દુકાળે ન ખૂટે;
જેને રાગ ન દંડે, જેને ચોર ના લૂટે. સંતો.

લાખ વિનાનાં લેખાં નૂલિ, ને પાર વિનાની પુંછ;
હોરવું હોય તો હેરી લેજો, કસ્તુરી છે સોંધી. સંતો.

રામ નામ ધન હમારે, વાળે ને ગાળે;
જીપન ઉપર ભેર ભેરિ ભૂગળ વાળે;
આવશે ને ખાતાવહીમાં, લક્ષ્મીવરતું નામ;
ચીડીમાં ચતરભુજ લખીયા, નરસૈયાનું કામ. સંતો.

૫૬ ૯મું.

જાગને જાદવા, કૃષ્ણ ગોવાળિયા, તુજ વિના ઘેનમાં કોણુ જાશે ?
ત્રણુમે ને સાઠ ગોવાળ ટોળે મળ્યા, વડો રે ગોવાળિયો કોણુ થાશે ? જા.
દહિતણું દૈયરાં, ધીતણું ધેવરાં, કદિયલ દૂધ તે કોણુ પીશે ?
હરિ તાર્યો હાથિયો, કાળિનાગ નાથિયો, ભૂમિનો ભાર તે કોણુ લેશે ? જા.
જમુનાને તીરે, ગાંધણ ચરાવતાં, મધુરીશી મોરલી કોણુ વહાશે ?
ભણે નરસૈયો તારા શુણુ ગાઇ રીઝિયે, ખૂડતાં ખાંહેડી કોણુ સહાશે ? જા.

૫૬ ૧૦મું.

રાત રહે જાહરે, પાછલી ખટ ધડી, સાધુ પુરપને સુઇ ન રહેવું;
નિદ્રાને પરહરી, સમરવા શ્રીહરી, એક તું એક તું એમ કહેવું. રા.

નરસિંહ મહેતા.

જોગિયા હોય તેણે જોગ સંભાળવા, ભોગિયા હોય તેણે ભોગ તજવા;
વેદિયા હોય તેણે વેદ વિચારવા, વૈષ્ણવ હોય તેણે કૃષ્ણ ભજવા. રા.
મુકવિ હોય તેણે સદ્ગ્રંથ બાંધવા, દાતાર હોય તેણે દાન કરવું;
પતિવ્રતા નારિયે કંથને પૂછવું, કંથ કહે તે તો ચિત ધરવું. રા.
આપણે આપણા ધર્મ સંભાળવા. કર્મનો મર્મ લેવો વિચારી;
નરસૈના સ્વામિને સ્નેહથી સમરતાં, ફરી નવ અવતરે નર ને નારી. રા.

૫૬ ૧૧મું.

નંદના નંદશું નેહ જોને નહીં, તે રે માનવ ખર જ્ઞાન તોલે;
ભૂતળ ભાર કરવાને એ અવતર્યા, ત્રેતની પેરે સંસાર ડોલે. નં.
દષ્ટીથી ટળો ભોગ તેના બળો, શિલા પડો તેના મુખ માયે;
જીવતા જન તે તો જમ જેવા જાણવા, પ્રીત નહિ જોહને કૃષ્ણ સાયે. નં.
કીર્તિ શ્રીકૃષ્ણની જીભથી નર ભણે, તેરે મુખે દેવરાય તાળું;
નરસૈયો જેણે હરિને જાણ્યા નહીં, તેહનું કુટુંબ સદાય કાળું. નં.

૫૬ ૧૨મું.

ઉઠ ઉતાવળો, ચાલ્યને વિકૃલા, ગોવિંદ ગાયને વચ્છ ધાવે;
જાગને જાદવા, જનની જશેદા વદે, કહાન કાં ધણી તને નિદ્રા આવે. ઉઠ.
દંતધાવન કરો, આળસ પરહરો, રજની તિમિર ગયું પોહો ફાટયું;
કરમળો ફૂરને, શે ન શીરાવતો, દહિ રે દામોદરા થાય ખાટું. ઉઠ.
બારણા બાહાર બળિમદ્ર ઉભા રહ્યા, જો રે વાહાલા તારી વાટ જોયે;
નરસૈના સ્વામિનું મૂખડું દીડડે, માતાનું મનડું અતિ રે મોહે. ઉઠ.

૫૬ ૧૩મું.

સાધુ સાયે ભજો ચરણ ગોવિંદનાં, માનવી દેહ તે તત્ત્વ કહિયે;
કૃષ્ણ કહો કૃષ્ણ કહો વગિ વગિ કૃષ્ણ કહો, કૃષ્ણ કહેતાં સકે સુખ લહિયે. સાધુ.
કૃષ્ણ સેવાતણી અમર ઇચ્છા કરે, મૂઢમતિ માનવી કાંઈ ન જાણે;
કૃષ્ણનું નામ રખે હૃદયથી વીસરે, ધન્યમાં ધન્ય કૃષ્ણજ પ્રમાણે. સાધુ.
જોને જોવા મહા મુનિજન વન ભમે, તે વિકૃલો વનમાં ગાયું ચારે;
ભણે નરસૈયો જે ચતુર નર તે ખરો, અહરનિશ કૃષ્ણ શ્રીકૃષ્ણ ધારે. સાધુ.

નીતિ ભક્તિ

૫૬ ૧૪૩૦.

કૃષ્ણ કીર્તન વિના નર સદા સૂતકી, વિમળ કાંધે વપૂ શુદ્ધ ન થાયે;
સકળ તીરથ શ્રીકૃષ્ણ કીર્તન કથા, હરિતણા દાસ જેને હેતે ગાયે. કૃ.
પૂર્ણ પુરુષોત્તમ નવલ રંગી તણ, અન્ય દેવે જેનું મન મોહિ:
કોટી ચિંતામણિ કામધેનુ તણ, મલિપિના પુત્રનું કૃધ દોહિ. કૃ.
ગર્ગ જોશી જશ ગાય જેનો સદા, નારદ નામ મુખથી ન મૂકે;
તે બ્રહ્મ હાર આવીને ઉભા રહ્યા, ગોપિકા મુખ જોવાને દ્રઢે. કૃ.
અજ ભવ સુરપતિ સ્વાને પેષે નહીં નેતિ નેતિ કહી નિગમ વામે;
નરસૈયો રંક, જશ ગાઇને રીઝવે, સહસ્ર મુખે શેષ પાર ન પામે. કૃ.

૫૬ ૧૫૩૦.

હરિ હરિ રટણ કર કંઠણ કળિકાળમાં, દામ બેસે નહીં કામ સરશે;
ભક્ત આધીન છે શ્યામસુંદર સદા, તે તારાં કારજ સિદ્ધ કરશે. હરિ.
અદ્ય સુખ સાર શું મૂઢ કુલ્યો ફરે, શીશ પર કાળ રહ્યા દંત કરડે;
પામર પલકની ખચર તુજને નહીં, મૂઢ શું જોઇને મૂઢ મરડે. હરિ.
ગ્રાહ પાપે કરી બુદ્ધિ પાછી ફરી, પરહરી થડ શું ડાળે વળગ્યો;
ધિને ધિર્ધા છે નહીં જીવપર, આપણે અવગણે રહ્યા રે અગગો. હરિ.
પરપંથ પરહરે સાર હદિએ ધરે, ઉચરે હરિ મુખે અચળ વાણી;
નરસૈયા હરિતણી ભક્તિ ભૂલીશ મા, ભક્તિવિના બીજું ધૂળધાણી. હરિ.

૫૬ ૧૬૩૦.

આપજી પાપ મેં કવણુ કાંધાં હશે, નામ લેતાં તારું નિદ્રા આવે;
ઉંઘ આલસ્ય, આહાર મેં આદર્યાં, લાભ વિના કવ કરવી મન ભાવે. આપ.
દિન પુઠે દિન તો વહી જાય છે, દુરમતીનાં મેં ભર્યાં રે ડાઝાં;
ભક્તિ ભૂતલ વિષે નવ કરી તાહરી, ખાંડયાં સંસારનાં થોથાં ઠાઝાં આપ.
દેહ છે જૂઠ્ઠી કરમ છે જૂઠ્ઠાં, બીડલંજન તાકડે નામ સાચું;
ફરિ ફરી વરણું શ્રીહરિ તૂજને, પતિતપાવન તાકડે નામ જાચું. આપ.
તારી કરુણા વિના કૃષ્ણ કોહામણા, કળ અને વિકળનું બળ ન ફાવે;
નરસૈયો રંકને તાહરી જખના, હેડ બેડી ભાગો શરણ આવે. આપ.

નરસિંહ મેહેતા.

૫૬ ૧૭મું.

તારા દાસના દાસની નિત્ય સંગતવિના, બ્રહ્મ થાય ભૂધરા મન માંડું;
દુષ્ટની સંગતે દુષ્ટ મતિ ઉપજે, શ્રવણ કીર્તન નવ થાય તારું. તા.
પૂર્ણ વિષપાનથી દુરિજન દોહેલા, વિષ પીધું તન તેનું મરશે;
તુલ્યકી વેગળા તેહની સંગતે, જન્મ કોટીતણાં સુદૃત હરશે. તા.
અમૃતની ઉપમા સાધુને નવ ઘટે, રાહુતી દુષ્ટતા ન ટાળી તેણે;
પ્રહ્લાદ નારદે ગર્ભસંગત કરી, વશ કર્યા વૈકુંઠનાથ જેણે તા.
ચતુરધા મુક્તિ છે, જૂજવી ભુક્તિ ની, તાહરા તે તેહને નવ રાચે;
બૈહુ કરજોડીને નરસૈયો વીનવે, જન્મોજન્મ તારી ભક્તિ જાયે. તા.

૫૬ ૧૮મું.

પ્રેમરસ પાને તું મોરના પીછધર, નત્યનું ડુંપણ તુચ્છ લાગે;
દૂબળા દોરનું કૂશકે મન ચળે, ચતુરધા મુક્તિ તેઓ ન માગે. પ્રેમ.
પ્રેમની વાત પશ્ચિક્ષિત પ્રીછ્યો નહીં શુકશ્યે સમજી રસ સંતાડ્યો;
જ્ઞાન વૈરાગ્ય કરિ અંથ પૂરો કર્યો, મુક્તિનો માર્ગ સુચો દેખાડ્યો. પ્રેમ
મારીને મુક્તિ આપી ધણા દૈત્યને, જ્ઞાની વિજ્ઞાની બહુ મુનિ રે જોગી;
પ્રેમને જોગે તો ક્ષતણી ગોપીકા, અવર વિરલા કાઠ ભક્ત ભોગી. પ્રેમ.
પ્રેમને મુક્તિ તો પરમ વલ્લભ સદા, હેતુના જીવ તે હેતુ ત્રૂકે;
જન્મોજન્મ લીલારસ ગાવતાં, લહાણનાં વહાણ જેમ દાર છૂટે. પ્રેમ.
મેં ગ્રહો હાથ ગોપિનાથ ગરવાતણો અવર બીજું કાંઈયે ન ભાવે;
નરસૈયો મહામતી ગાય છે ગુણ કથી, જાતિ સતિનેતો સ્વપ્ને ન આવે. પ્રેમ.

૫૬ ૧૯મું.

ધ્યાન ધર ધ્યાન ધર નંદના કુંવરનું, જેથકી અખિલ આનંદ પામે;
અષ્ટ મહાસિદ્ધિ તે દાર ઉભી રહે, દેહનાં દુકૃત તે દૂર વામે ધ્યાન.
મોરનાં પીછનો મુગટ મરતક ધરે, કુંડળ મકરાકૃત શ્રવણ લળકે;
નીલવટ તિલક તે સુમગ કેસરતણું, કંઠ મુકતાદળ દાર ઢળકે. ધ્યાન.
પીતાંબર પલવટ કટિતટ રુચિર છે, લલિત ત્રિભંગી વાહાલો વેણુ વાયે;
કદમનાં દ્રુમતળે રાધિકા રસ ભરી, હરજીને સંગ આલાપિ ગાયે. ધ્યાન.

નીતિ ભક્તિ.

મોરલીની ધુની સુણી વનિતા વ્યાકુળ થઈ, ગોપિકા કેરડાં વૃંદ આવે;
નરરૈયાને મન આનંદ અતિ ધણો, પુષ્પ મુકતાફળ લેઈ વધાવે. ધ્યાન.

૫૬ ૨૦મું.

ધ્યાન ધર ધ્યાન ધર, નેત્રમાં નાથ છે, અંતર ભાળની એક સુરતી;
દેહીમાં દરસશે, પ્રેમથી પરસશે, અનળ્ય અનોપમ અધર મુરતી. ધ્યાન.
મોરલીના નાદમાં, શ્રવણના સાદમાં, ઝાંઝરી ઝાલરી ડમક વાળે;
તાલ મૃદંગ ને ચંગ ઉપમા ધણી, ભેરીનો નાદ જ્ઞાતાંડ ગાળે. ધ્યાન.
મન પરસન થશે, કર્યાં કર્મ નાસશે, ભાસશે જ્ઞાન વ્રજ વન વેલી;
કુંજલલિત માંહે. શ્રીકૃષ્ણ લીલા કરે, નિરખની નૌતમ નિત્ય કેલી. ધ્યાન.
સુરતશ્રંગારમાં, વીલસે રંગમાં, દરસશે દેહીનું માન મરતાં;
નરસૈવાયા સ્વામી સર્વ સુખ આપશે, દુષ્કૃત કાપશે ધ્યાન ધરતાં. ધ્યાન.

૫૬ ૨૧મું.

હરિતાણું હેત તને કયમ ગયું વીસરી, પશુ રે ફેડીને નરરૂપ કીધું;
હાડ ને છેડ દરિ સહુ તને હાંકતું, આજ વધારીને માન દીધું. હ.
ધાંચીનું ગાળિયું કંઠથી ટાળિયું, નેત્રના પાટા શ્રીનાથે છોડ્યા;
તેતણું ચરણને નવ ભળ્યો કૃતક્ષી, તેં ન ગુણ પાડના હાથ જોડ્યા. હ.
પગ ઠોઠા કરી માગતો મૂઢમતી, ધાસ પાણી કરી શબ્દ ઝીણા;
આજ ગોવિંદ ગુણ ગાઈને નાચતાં, લાજ આવે તને કર્મહીણા. હ.
લાંબીશી ડોક ને કાંકાલ ચાવતો, ઉંટ જાણી ધણો ભાર લાધે;
આજ અમૃત જમે હરખે હળવો ભમે, વૈકુંઠનાથને નવ આરાધે. હ.
પીઠ અંબાડી ને અંકુશ માર સહી, રેણુ ઉડાડતો ધરણી હેઠા;
આજ ચુવા ચંદન આશ્રણ અંગ ધરી, વેગે જાય છે તું વેલે બેઠો. હ.
અન્ન ને વસ્ત્ર ને ભૂષણ સર્વ જે, તેહનો વૃજને હતો ઉધારે;
નરસૈયાના સ્વામિએ સર્વ સાઈ કર્યું, તે પ્રભુને તમે કાં વિસારો. હ.

૫૬ ૨૨મું.

મારા નાથજી મૂળને ભક્તિ દેજો સદા, દીન જાણીને સંભાળ લેજો;
ભક્તિ આપી ભલા ભાવથી ભૂધરા, અંતે આવી અહોનીશ રહેજો. માર.

નરસિંહ મેહેતો.

ભક્તિ કારણુ મારો દેહ દુર્બલ હજો, દેહ કારણુ રખે સ્નેહ જાયે;
 આજ મન સાથ જહુનાથ જો વીસરે, વળતી વક્ષે મારી કુણુ થાયે. મારા.
 કર્મ કૂડાં કરી ખાણુ ચારે ભરી, નાસવા નીસર્યો નામ ખારી;
 કૃષ્ણ કીર્તન વિના જમ જમએ વૃથા, જેમ રહે જુગટે સિદ્ધિ હારી. મારા.
 હું ગર્ભ નાના ક્યો નિત્ય ઉગ્ગરો, નવ ક્યો નાથજી શરણુ પાખે;
 ભવ વિષે ખૂડતાં વાહર ને જુમ નહિ, આંહી મ્હી મુજને કોણુ રાખે. મારા.
 અલ્પ આયુષ્યમાં કલ્પના મનુષ્યને, આજ કીધું વળી કાલ કરવું;
 શ્વાસનો શો વિશ્વાસ નહિ નિમિષતો, આશ અધુરી અને એમ મરવું. મારા.
 ઉત્તમ મધ્યમ વરણુ તું ત્રિહલા, પ્રકટ થઈને દરશન પમાડો;
 નરસૈયા રંકને રંક કરુણા કરો, દીનઅંધુ વજ્યો આંક આડો. મારા.

પદ ૨૩મું.

અનેક જુગ વીત્યા રે, પંથે ચાલતાં રે, તોયે અંતર રહ્યો રે લગાર;
 પ્રભુજી છે પાસે રે, હરી નથી વેગળા રે, આડો રે પડ્યો છે અહંકાર. અ.
 દિનકર રુંધ્યો રે, જેમ કાંધ વાદળે રે, ગયું અજવાળું થયો અંધકાર;
 વાદળું મટ્યું રે, ને લાગ્યું જેમ દીસતો રે, બાનુ કાંધ દેખાયો તેવાર. અ.
 ભોકડીયાની લાજરે, બાધ મેંતો નાણીયો રે, મેહેલી કાંધ કુળતણી વળી લાજ;
 જાદવાને માથે રે છેડો લઘ નાખીયો રે, તારે પ્રભુવર પામી છાં આજ. અ.
 નાવને સ્વરૂપે રે, બાધ એતું નામ છે રે, માલમી છે વળી સરજનહાર;
 નરસૈયાનો સ્વામી રે, જે કાંધ અતુમલે રે, તે તરી ઉતારે ભવપાર. અ.

પદ ૨૪મું.

ધ્યાન ધર હરિતણું અલ્પમતિ આંજસુ, જેથકી જન્મનાં દુઃખ જાયે;
 અવર ધંધો કરે અરથ કાંધ નવ સરે, માયા દેખાડિને મૃત્યુ વહાયે. ધ્યા.
 સકળ કલ્યાણુ શ્રીકૃષ્ણનાં ચરણમાં, શરણુ આવે સુખ પાર હોયે;
 અવર વેપાર તું મેલ્ય મિથ્યા કરી, કૃષ્ણતું નામ તું રાખ મહોંયે. ધ્યા.
 પટક માયા પરી અટક ચરણે હરિ, વટકય મા વાત સુણતાંજ સાચી;
 આશનું ભવન આકાશ સુધી રચ્યું, સુદ એ મૂળથી ભીંત કાચી. ધ્યા.
 અંગ જોખન ગયું પલિત પિંજર થયું, તોય નથી લ્હેતો શ્રીકૃષ્ણ કહેવું;
 ચેતરે ચેત દિન ચાર છે લાભના, લીંણુ લ્હેકાવતાં રાજ લેવું. ધ્યા.

નીતિ ભક્તિ.

સરસ ગુણ હરિતણા જે જને અનુસર્યા, તે તણા સુજશ તો જગત ખોલે;
નરસૈયા રંકને પ્રીત પ્રભુશું ઘણી, અવર વેપાર નહિ ભજન તોલે. ધ્યા.

૫૬ રપમું.

તારા દાસનાં ચરણની રેણુ મસ્તક ધરું, જેથકી કોટિ કંઠ્યાણ પામું;
નિરખતાં નેહશું નેત્ર અમૃત ઠરે, ભવતણાં પાપ તે ક્ષણમાં વામું. ટેક
ભક્તને ભેટતાં કિલ્મિય નવ રહે, જ્ઞાનદીપકથકી તિમિર નામે;
ધન્ય ધન્ય ભાગ્ય જે સાધુ સંગત કરે, કૃષ્ણ કીર્તનથકી કૃષ્ણ બાસે. તારા.
એક ક્ષણવાર જે સંતસંગત કરે, ધન્ય ધડી જંતુની તેજ ન્નણો;
ભણે નરસૈયો ભવસાગર ખૂડતાં, હરિજન નાવ નિશ્ચે પ્રમાણો. તારા.

૫૬ ર૬મું.

સમર શ્રીહરી મેલ્ય મમતા પરી, જેને વિચારીને મૂળ તહારું;
તું અલ્યા કોણ ને કોને વળગી રહ્યો, વગર સમજે કહે મહારું મહારું. સ.
દેહ તારી નથી જો તું જુગતે કરી, રાખતાં નવ રહે નિશ્ચે જાયે;
દેહ સંબંધ તજે નવનવા બહુ થશે, પુત્ર કલત્ર પરિવાર વહાયે. સ.
ધનતણું ધ્યાન તું અહોનિશ આદરે, એજ તારે અંતરાય મોટી;
પાસે છે પિયુ અલ્યા કેમ ગયો વિસરી, હાથથી આજી ગઇ થયો રે ખોટી. સ.
ભર નિદ્રા ભર્યા શંધિ ઘેર્યો ઘણો, સંતના શબ્દ સુણી કાં ન જાગે;
ન જાગતાં નરસૈયા લાજ છે અતિ ઘણી, જન્મે જન્મ તારી ખાંત ભાગે. સ.

૫૬ ર૭મું.

પારકી હૂંશે મહતા કરે પ્રાણિયા, પુણ્ય પામી સર્વ વાત ખોટી;
કે તેં તો કર્ણણ કાદરા વાવિયા, ક્યાંથી જમે તું તો દાગ રોટી. પારકી.
કે તેં તો દાન કદી આપ્યું અજ્ઞતાણું, ક્યાંથી દૂહે તું તો ઘેર ઝોટી;
કે તેં તો કથિર સોનારને આપિયું, ક્યાંથી પેહેરે તું તો કનક ટોટી. પારકી.
પુણ્યથી રિદ્ધિ છે, પુણ્યથી સિદ્ધિ છે, પુણ્યથી પેહેરશો ડગલો ડોટી;
ભણે નરસૈયો તું, પુણ્ય કર પ્રાણિયા, પુણ્યથી પામવી પદવી મોટી. પારકી

નરસિંહ બેહતો.

પદ ૨૮મું.

વર્ણના ધર્મ તે કર્મ કરવાં ટળ્યાં, મર્મ જરો ત્યારે ભર્મ ભાગ્યો;
શ્રી રાધિકા કૃષ્ણ ભજ સચ્ચિદાનંદને, તેથી નથી કાંઈ ધર્મ આગ્યો. વર્ણ.
મનુષ્યને કર્મ કરવાં ઘટે જ્યાં લગી, ત્યાં લગી, ભક્તિનો ભેદ અળગો;
ભાવે ગોવિંદમાં ભજન ભેદી રહ્યો, એકે ઉપાસના જઈને વળગો. વર્ણ.
જમ ને જોગ જગન નરથી ટળ્યા, ભૂખ વેઠી સીદ વ્રત કરતો.
તીર્થની સોચના મે'લ મનથી પરી, દેહ દમીને કાં જંગલ કરતો. વર્ણ.
સકલ સાધનનું શ્રીહરી નામ છે, પાર પામ્યા કોઈ સંત પૂરા;
શાસ્ત્રરૂપી એ સમુદ્ર તરે જોડા, જલ કાપી ગયા જન શૂરા. વર્ણ.
મારે તો આશરો એક હરિ નામનો, છેક આવ્યો હવે કપારે જઈએ;
ભણે નરસૈયો એ નામને આશરે, નામ ને મૂર્તિમાં લીન રહીએ. વર્ણ.

પદ ૨૯મું.

અલ્યા ભૂલ્ય મા ભૂલ્ય મા ભક્તિ ભૂધરતણી, કારમી માયા જોઈ કાં રે હરખો;
સ્વપ્નની વાર્તામાં શું રે રાચી રહ્યો, ગ્રેમ દૃષ્ટે કરી હરી નરખો. અ.
શાને તે દેહ ધરી સમરને શ્રી હરિ, આવ્યો અંસારમાં શું રે કરવા;
માયાની જળમાં મોહ પામી રહ્યો, અવનિપર અવતર્યો ભાર ભરવા. અ.
ભક્તિ કારણુ જોને ભૂધરે દેહ ધરી, ભાવે ભરવાડની છાશ પીધી;
શંકર ઉગારીને ભસ્માંગદ મારિયો, આપી કૈલાસ ઉમિયા રે દીધી. અ.
લોકની લાજ મરજદ તે પરહરો, નીરભે થાંને હરી ગુણુ ગાવો;
મનના મનોરથ પૂરશે માવજી, તજી સંસાર વૈકુંઠ જવો. અ.
દેહ દમન પટ્ટકર્મથી વેગળો, સાધનવાળો જો જમ જંગો;
નરસૈયાયા સ્વામિ સખા વશ ભક્તિને, અવર ઉપાય નહીં દેહ તાગો. અ.

પદ ૩૦મું.

અલ્યા નામ પામ્યો પણુ રામને નવ લલ્લા, વૈષ્ણવપદ કેરું બિરદ ઝાલે;
પુત્ર વિના જેમ ધર મધ્યે પારણું, વર વિના તે જેમ જન મહાલે. ૧
વ્યાધિની વેદના વિશ્વની ના ટળે, ઠાલો ગગનમાં મેઘ ગાળે;
હરિને જાણ્યા વિના હરિ કેરો જન થયો, વાત પકવાનથી ભૂખ ન ભાગે. ૨

નીતિ ભક્તિ.

તું એમ જાણે જે હરિજન હું થયો, વિષ્ણુપદ ગાઇ થયો ભકત ભરમાં;
કરણી તો કાગની હોડ કરે હંસની, હંસને તો હસી કાઢે લવમાં. ૩
પિંડમાં પ્રભુ પશુ પ્રગટ પેમે નહીં, ફેકટ ભમે તે દૂર ભાજે;
અગણિત અલ્લનું ગણિત લેખું કરે, દુષ્ટ ભાવે કરી માળ ઝાલે. ૪
જો નિરાકારમાં જોહનું મન ગણે, ભિન્ન સંસારની બ્રાંતિ ભાગે;
દાસ નરસૈયો કહે તેને ચરણે નમું, જ્ઞાન વિજ્ઞાનની જોત જાગે. ૫

૫૬ ૩૧મું.

નીરખને ગગનમાં કોણ ધુમી રહ્યો, તેજ હું તેજ હું શબ્દ બોલે;
સ્વામના ચરણમાં ધચ્છું છું મરણ રે, અહીંયાં કાઢ નથા કૃષ્ણ તોલે. ની.
સ્વામ શોભા ઘણી બુદ્ધિ ના શકે કળી, અનંત ઓચ્છવમાં પંથ ભૂલી;
જડ ને ચૈતન રસ કરી જાણવો, પકડી પ્રેમે સંજીવન મૂળી. ની.
જળહલ જ્યોત ઉદ્યોત રવિ કોટમાં, હેમની કોર જ્યાં નીસરે તોલે;
સન્નિધાનંદ આનંદ ક્રીડા કરે, સોનાનાં પારણાં માંહી ઝૂલે. ની.
અતિ વિણુ તેલ વિણુ સૂત્ર વિણુ જો વળી. અચળ ઝળકે સદા અનળ દીવો;
નેત્ર વિણુ નિરખવો રૂપ વિણુ પરંખવો, વણુ જિવ્હાએ રસ સરસ પીવો. ની.
અકળ અવિનાશી એ નવજ જાએ કળ્યો, અરધ ઉરધની માંહે મહાલે;
નરસૈયાઓ સ્વામી સકળ વ્યાપી રહ્યો, પ્રેમના તંતમાં સંત ઝાલે. ની.

૫૬ ૩૨મું.

અખિલ બ્રહ્માંડમાં એક તું શ્રીહરી, જૂજવે રૂપે અનંત ભાસે;
દેહમાં દેવ તું તેજમાં તત્ત્વ તું, શત્રુમાં શબ્દ થઇ વેદ વાસે. ૧૬.
પદ્મ તું પાણી તું ભૂમિ તું ભૂધરા, વૃક્ષ થઇ ફૂલી રહ્યો આકાશે;
વિવિધ રચના કરી અનેક રસ લેવા, શિવ થઇ જીવ થયો એજ આશે. અ.
વેદ તો એમ વહે, શ્રુતિ સ્મૃતિ શાખ દે, કનક કુંડલ વિષે ભેદ નોહાય;
ઘાટ ઘડિયા પછી નામ રૂપ જુજવાં, અંત્યે તો હેમનું હેમજ હોય. અ.
ગ્રંથ ગડબડ કરી વાત ન કરી ખરી, જોહને જે ગમે તેને પૂજે;
નન કર્મ વચનથી આપ માની લહે, સત્ય છે એજ મન એમ સૂજે. અ.
ક્ષમાં ખીજ તું ખીજમાં વૃક્ષ તું, જોઉં પટતરો એ જ પાસે,
જો નરસૈયો એ મનતણી શોધના, પ્રીત કરે પ્રેમથી પ્રગટ થાશે અ.

નરસિંહ મેહેતા.

પદ ૩૩મું.

શરીર શોધ્યા વિના સાર નહિ સાંપડે, પંડિતો પાર નહિ પામે પોથે;
તાંદુલ મેલીને તુપને વળગી રહ્યો, ભૂખ નહિ ભાગે એમ કાલે થોથે શ.
રસના સ્વાદમાં સર્વે ઇંધામ્ર રહ્યા, વિગતિ ગુરુ જ્ઞાન વિના રે યુંથે;
વાણી વિલાસમાં વિવિધ વાણી વડે, પરહરી વસ્ત્રને વળગે યુંથે. શ.
શમ્ભુ શીખે ખરો સકલ વિગા ભણે, અધ્યાત્મ ગિયરે આવી એથે;
પ્રપંચ પિડમાં રહ્યો ગાલંકાર નવ ગયો, આથડ્યો એમ અનંત કોડે. શ.
શાસ્ત્ર કથા કહે રજનિમાં આથડે, એમ અજ્ઞાનમાં શીશ ગોડે;
ભણે નરસૈયો જે ભેદ જાણી જુઓ, મેં તો રચી કહ્યું પદ એથે શ.

પદ ૩૪મું.

જગીને જોઈ તો જગત દીસે નહીં, ઉંચમાં અટપટા ભોગ બાસે;
ચિત્ત ચૈતન્ય વિલાસ તદ્રૂપ છે, બ્રહ્મ લટકાં કરે બ્રહ્મ પાસે. ટેક.
પંચ મહાભૂત પરિબ્રહ્મ વિષે ગિપન્યાં, અણુ અણુમાંહિ રહ્યાં રે વળગી;
ફૂલ ને ફળ તે તો વૃક્ષનાં જાણવાં, થડથકી ડાળ તે નહિ રે અગગી. જા.
વેદ તો એમ વદે શ્રુતિ સ્મૃતિ શાખ દે, કનક કુંડળ વિષે ભેદ નોએ;
ઘાટ ઘડયા પછી નામ રૂપ જુજવાં, અંતે તો હેમતું હેમ હોયે. જા.
જીવ ને શીવ તો આપ ઇચ્છાએ થયા, રચી પરપંચ ચૈદ લોક કીધાં;
ભણે નરસૈયો એ તેજ તું તેજ તું, એને સમર્થાથી કંઇ સંત સીધ્યા. જા.

પદ ૩૫મું.

જ્યાં લગી આત્મા તત્ત્વ ચિન્થ્યો નહીં, ત્યાં લગી સાધના સર્વ બૂઝી રૂ
માનુષ દેહ તારો એમ એળે ગયો, માવઠાંતી જેમ વૃષ્ટિ વૂઠી. જ્યાં.
શું થયું રનાન સેવા ને પૂજથકી ? શું થયું ઘેર રહિ દાન દીધે ?
શું થયું ધરિ જટા ભસ્મ લેપન કરે ? શું થયું વાળલોચન કાઢે ? જ્યાં.
શું થયું તપ ને તીર્થ કીધાથકી ? શું થયું માળ ગ્રહી નામ લીધે ?
શું થયું તિલક ને તુલશી ધાર્યા થકી ? શું થયું ગંગજળ પાન કાઢે ?
શું થયું વેદ વ્યાકરણ વાણી વદે ? શું થયું રાગ ને રંગ જાણે ?
શું થયું ખટકર્શન સેવા થકી ? શું થયું વરણના ભેદ આણે ?

નીતિ. ભક્તિ

એ છે પરપંચ સહુ પેટ ભરવા તણા, આત્મારામ પરિશ્રમ ન જોયો;
ભણે નરસૈયો કે તત્ત્વ દર્શન વિના, રત્નચિંતામણિ જન્મ ખોયો. જ્યાં.

૫૬ ૩૬૫.

શા સુખે સૂતો સંભાર શ્રીનાથને, હાથ તે હરિ વિના કાણુ સહાયે;
તાત ને માત સુત બ્રાત ટોળે મળ્યાં, દોહલી વેળા સૌ દૂર જાયે. શા.
ઉધે મરતક હતો ઉચ્ચ તપ આચરી, ભક્તિ કાંધી ભગવાન કરી;
અવતરી પાશ અંધાયો માયાતણે, લંપટી લાલચે લીધો ઘેરી. શા.
દિવસે ચોદશ ભખ્યો રાત નિદ્રા વિષે, સ્વપ્નમાં સાંભરે મોહટી માયા;
પલક પરવાર નહિ હરિ બજવાતણો, જ્યાં લગી જીવ સંજોગ કાયા. શા.
ધન ધામે કરી મોહિ રહ્યો લોભિયો, વેદના વીસરી ગર્ભ કરી;
નાથ ત્રિલોકના હરિ ન સંભારિયા, જાહરે રાખ્યો તો જહરામાં ઘેરી. શા.
જગરે જીવડા વાજ આવ્યો ધણું, કેટલોએક પ્રતિભેદ દીજે;
નરસૈયાના સ્વામીને નિત્ય સંભારતાં, દેહનાં દુકૃત દૂર કીજે. શા.

૫૬ ૩૭૫.

રઝળતી રાંડના રવડતાં છોકરાં, કાણુ શિક્ષા દષ્ટ દોર આણે;
અંધ ગુરુએ વળા નિરંધ ચેલા ક્યાં, બ્રહ્મની વાત તે શું રે જાણે? ૨.
ભરમે ભૂલા કરે આનંદે આથડે, પૂર્ણ બ્રહ્મ ખોતે ન જાણે;
સ્વપ્નાનું સુખ સાચું કરી લેખવે, પાસેથી પ્રભુને દૂર વખાણે. ૨.
મૂંઝામ મમતા કરે ભૂતળ ભમતા કરે, જોને રીજાય તે કર્મકાંડે;
શ્રીમંતનું સુખ નિર્ધનને ન મળે, વાદ કરે ને વિષે વખાણે. ૨.
નિરગુણુ નાથને નરખી તે નવ શકે, સિરગુણુને સરતે ન જાણે;
ચેતન નીંદા કરે જડની વંદના કરે, અચેત ભૂલ્યો કરે ભિન્નભાવે આણે. ૨.
અગમ ગુરુથકી નિગમ શિષ્ય નીપન્યા, તે બ્રહ્મની વાતનો ભેદ જાણે;
પાસેથી અન્ય અળગો રે દેખે નહિ, નરસૈયો પાસુ તે કાણુ તાણે. ૨.

૫૬ ૩૮૫.

એક તું એક તું એમ સૌકો સ્તવે, કાણુ હું તે નહિ કો વિચારે;
કાણુ હું ક્યાં થકી આવીયો જગ વિષે, જદશ ક્યાં છુટશે દેહ ત્યારે. એક.

નરસિંહ મહેનો.

પ્રતિદિને જડ કને જઈ કરી માંગતો, ઈશિ તું સાલ્ય થાજે સદા રે;
 તોય પણ દુઃખ તો લેશ ટળતું નથી, થાકતો નથી તું કદા રે. એક.
 કાષ્ઠ તો ઉદધિ ગગનમાં તાકતા, ભાખતા જઈ હું નમ્ર વાણી;
 કોણ હું કોની કને, માણુ શા હક થકી, તે નથી જાણુતા મૂર્ખ પ્રાણી. એક.
 એમ કરતા કદી લાલ જો પામીયો, તો કહે હરિતણી સાલ્ય થાજે રે;
 કામ કથલ્યા થકી ભવિષ્યને ભાંડતો, પૂર્વના કર્મનું નામ લેઈને રે. એક.
 પૂર્વના કર્મ જો હરિ ભજે નવ ટો, તો કહો કોણુ તે કામ કરશે;
 સત્ય સમજી કદી પરમ પદ પરખશે. ભવ ભય ભ્રમને તેજ હરશે. એક.
 આક્રના વૃક્ષથી અમૃત ફળ તોડવા, મૂર્ખો જો કદી આશ ધરશે;
 શ્રમ વૃથા તેહનો તો જઈ જગ વિષે, જ્ઞાનહીનો સદા તેજ ઠરશે. એક.
 જીવ ઈશ્વર અને બ્રહ્માના ભેદમાં, સત્ય વસ્તુ નહિ સઘ જડશે;
 હું અને તુંપણું તજીશ નરસૈયા તો ગુરુ તને હર્ષથી પાર પાડશે. એક.

૫૬ ઉદ્યુત્.

રાખ્ય ભવસિંધુમાં અતિ મહા ભય થકી, નામ નારાયણુ નાવ મેહેલી;
 ઘોર ભવસિંધુની વેલની રેલમાં, મેહેરના પવનને મહેલ ઠેલી.
 વિષય તૃણા પરા મોહ મન ના ધરો, હું ને મહારું જન્મ તેમાં ખડો;
 તું થકી વેગળા આસુરીમાં ભળ્યા, શરણુ આપ્યા તે તો અખંડ ચૂડો.
 સુખહું અલ્પ ને દુઃખ સાગર જસું, જનમીયો જંતુ તે જન્મ રોગી;
 એક નિશ્ચે તહારા નામને આશરે, રેહ કાય જે વીરલો તેજ ભોગી.
 કલે દસ વીસના તાપ નિવારવા, મંગલ શ્રીકૃષ્ણજનું નામ જાણો;
 ખેલુ કરજોડી નરસૈયો પવનવે, ભવજળ ખડતાં ખાંભ તાણો.

૫૬ ૪૦મું.

જેને દારે બ્રહ્મા દિન રાત કરતા, સમજ મૂઢ તું માન વિકાર લાજે;
 શ્રીકૃષ્ણ ચરિત્ર તે પતિત પાવન સદા, જેનું કોટિ બ્રહ્માંડમાં નામ ગાજે.
 ચાર વેદ જે જસ મુખ ઓચરે, સરસ્વતી પ્રેમે આલાપી પદ ગાયે;
 શુક સનકાદિક વ્યાસ મુનિ હર્લભ, નારદ તુંપરુ તાલ વાજે.

નીતિ ભક્તિ.

તેની કીર્તિ કરતાં જુગ વહી ગયા, જાણીયે રસ નીરક્ષ ન હોય;
નરસૈયાયા સ્વામી નર મોક્ષદાતા સદા, શ્રીકૃષ્ણજી સમો કોઈ દેવ નો'ય.

૫૬ ૪૧મું.

આઘ તું મધ્ય તું અંત્ય તું ત્રિકમા, એક તું એક તું એક પોતે;
અખિલચો અહ્લ અહ્લાદિક નવ લહે, ભૂરયા માનવી અન્ય ગોતે. દેવા.
રવિ શશી કોટિ નખ ચંદ્રિકામાં વસે, દૃષ્ટિ પહોંચે નહીં ખોજ ખોજે;
અંક હોવાત જ્યમ તિમિર ભાસે નહીં, નેતિ નેતિ કહી ત્રિગમ ડોજે. દેવા.
કોટી અહ્લાંડના ઇશ ધરણીધરા, કોટિ અહ્લાંડ એક રોમ જેતું;
મર્મ સમજ્યા વિના ભર્મ ભાજે નહિ, સગુણ સ્વરૂપ નિર્ગુણ એતું. દેવા.
એ નથી એકલો વિશ્વથી વેગજો, સર્વવ્યાપક છે શક્તિ સ્તુત્ય જેની;
અખિલ શિર આઘ આનંદમય કૃષ્ણજી, સુંદરી રાધિકા ભક્તિ તેની. દેવા.
વેદની વાતનો ભેદ લાધે નહીં, તેતું હારદ તે કોઈ જાણે;
શિવ સનકાદિક દેવમુનિ નારદ, પૂરણ અહ્લતું ધ્યાન આણે. દેવા.
તે પૂર્ણ પુરુષોત્તમ પ્રેમદાશું રમે, ભાવશું ભામની અંક લીધા;
જે રસ વ્રજતણી નાર વિલસે સદા, સખીરૂપે તે નરસૈયે પીધો. દેવા.

૫૬ ૪૨મું.

પૂરું ના પડે નાથજી તમારી કૃપા વિના, એક આણું ત્યારે અનેક ખૂટે;
પાપ દુષ્ટે કરી દ્રવ્ય સંચય મલી, આગ્ર દગ્ધે કે રાજ ચોર લૂંટે. પૂરું.
મનતણા મનસુખા મનમાં રહી ગયા, સાત સાંધું ત્યારે તેર તૂટે;
નરસૈયાના સ્વામી તમારી કૃપા વિના, રંક મનાવું ત્યારે રાય રૂંટે. પૂરું.

૫૬ ૪૩મું.

જીવાનીને દહાડે રે, હરિને જાણ્યા નહિ રે, મોહું પરદારા સાથે મન;
કાંઈક તે મોહો રે, કાંઈનીના કલ્પમાં રે, કાંઈએક જોડવા ધાયો ધન. જી.
પચીસ ને પચાસ રે, પરપંચમાં ગયાં રે, દોહલલા આવ્યા સાઠ વર્ષના દન;
સિતેરને સૂંધી રે, કાંઈ સમજ્યો નહી રે, પછે ચાલ્યો સાધન કરવા વન. જી.
આંખડીએ ન સૂઝે રે, ગળે બહુ નાસિકા રે, બોલે તે તો સંભળાય નહી કરણ;
માયા તો ન મૂકે રે, તૂટે નહીં તૂણા રે, ઝોળખાયા નહીં અશરણશરણ. જી.

નરસિંહ ગ્રેહેતો.

હાથમાં હાકડી રે, ચરણ ચાલે નહી રે, તૂટીને શિથિલ થયું છે તન;
મુખમાંહી દંત રે, એકે દીસે નહી રે, તોય પાપીયું ઉદર માગે અન્ન. ગુ.
ભાગ્યજેનું ભહું રે, આ અવસરને ઓળખ્યો રે, તે તો પ્રાણી કહેવાય હરિના જન;
નરસૈયાના સ્વામીને રે, સુખમાં સંભારજો રે, જો હોય પેલા ભવનું પુણ્ય. ગુ.

પદ ૪૪મું.

ગુમાનના ઘે'લા રે, આવરદા તો વહી ગઇ રે, હવે તારે ચેતવું હોય તો ચેત;
પ્રથમ પાપીયા રે, પ્રભુ ઓળખ્યા નહી રે, હવે ક્યમ આવે હરિશું હેત. ગુ.
કાળાને શીટી રે, ઘોળા કેશ થયા રે, શરીર થયું શીતળ પગે ન ચલાય;
આંખે નવ સજ્જે રે, શ્રવણે સુણે નહી રે, તોયે લઈ રે તૃષ્ણા નવ મૂકાય. ગુ.
સગાં સ્નેહી ને વા'લાં રે, તેં તો બહુ કર્યાં રે, તેને કાજે કીધાં કુઠાં કામ;
વસ્તીને વ'વાયો રે, વચન વિનતા તણે રે, મુખથી ભળ્યા ન કેશવરામ. ગુ.
વિખતો વીંટ્યો રે, કરમ બહુ કર્યાં રે, તોયે તારો ન આવ્યો પાર;
એમને કરતાં રે, કાલ આવી પહોંચશે રે, પછે તારા મુખમાં પડશે માર. ગુ.
ભણ્યા તે ભૂલ્યા રે, ભવમાં આથડે રે, ભણી ભૂલ્યા પંડિતે ન પાડ્યો ઉત્તસ;
શીખામણ માનશે રે, મહા સુખ પામશે રે, એમ કેહ છે નરસૈયો દાસ. ગુ.

પદ ૪૫મું

ગુરુપદ વંદી રે, વાણી ઓચકું રે, હું છું બાળક અબ્બણ;
અપરાધ સામું રે, મા જોશો દયાનિધિ રે, બોલ્યું અબોલ્યું કરજો પ્રમાણ.. ગુ.
ભવસાગરમાં રે, ગુરુ નાવે હું ચઢ્યો રે, સેલજમાં આવ્યા સાગર પાર;
હોડા હિલ્લાં તો તે, મુજને નવ નડ્યા રે, સદ્ગુણ સાવધ હાંકણહાર. ગુ.
વેષાર તો કીધો રે, હરિ નામનો રે, કીધો ગુરુ રૂપી દલાલ;
માલ હોરાવ્યો રે, સુગમ સોંધો કરી રે, આ ભવમાં કીધો ન્યાલ. ગુ.
ગુરુ મહિમાનો રે, પાર ક્યમ લાહું રે, થાકી સરસ્વતી થાકા વેદ;
શિવ સનકાદિક રે, વરણી નવ શક્યા રે, એવો ભાઈ ગુરુગુણો ભેદ. ગુ.
ગોવિંદથી અદકા રે, સદ્ગુરુ ગુણનિધિ રે, અધમઉધારણ કહાવે નામ;
તન મન અરપી રે, સેવા સદા કરે રે, નમી નરસૈયો કરે પ્રણામ. ગુ.

પદ ૪૬મું.

દુરભતિયાં ડાહ્યા થઈ આવે, શાણા થઈ સમજાવે રે;
પ્રેમભક્તિમાં ભંગ પડાવે, અજ્ઞાન આગળ લાવે રે. દુર.

નીતિ ભક્તિ.

આપણા કુળમાં કોઈએ ન કીધું, તે આપણુ કેમ કરીયે રે;
 વેરાગી થઈ નાટક નાચીયે, તુલસી તીલક કેમ ધરીયે રે. દુર.
 જેવા તેવા હરિગુણ ગાયે, તે આપણુ કેમ ગાઈયે રે;
 કૃષ્ણ નામની કથા થાય જ્યાં, ત્યાં આપણુ નવ જાઈયે રે. દુર.
 આપ કલેશ ને ક્રોધના ભરીયાં, સઘળાને ઉધું સમજાવે રે;
 જમકિંકરના મારજ પડશે, ત્યારે આડે કોઈ નહિ આવે રે. દુર.
 કુળને તજશે ને હરિને ભજશે, સેહશે સંસારનું મેહણું રે;
 ભણે નરસૈયો હરિ તેને મળશે, બીજી વાતે વાહશે વેહણું રે. દુર.

પદ ૪૭મું.

ભક્તિ વિના જે જન જીવે, તે કૃપમ કહીયે માનવ દેહ રે;
 મન કર્મ વચને હરિ નવ સેવ્યા, ભૂલ્યા ભવમાં ભટકે તેહ રે. ભક્તિ.
 દશ માસ ઉદરે દુઃખ પામ્યો, કરતો ખરનો ભાર રે;
 દેહ ધરી હરિનો દાસ ન કહાવ્યો, તેહની જનનીને ધક્કાર રે. ભક્તિ.
 વૈષ્ણવ જન જેને નહીં વહાલા, તેહને ન હોય કૃપા નિર્ધાર રે;
 નરસૈયાના સ્વામીની નિશ્ચય લીલા, બીજા વિવિધ ધર્મ વ્યભિચાર રે. ભક્તિ.

પદ ૪૮મું.

ભૂતલ અવતારનું સદૃશ એહ, જે મહારા વહાલાયું ધરીએ સ્નેહ.
 ભગતિ સરીખા જેહને ઘેર દાસી, તો શું કીજે અવર ઉપાસી.
 જપતપ તીરથ દેહડી ન દમીએ, જે મહારા વહાલાયું રંગભેર રમીએ.
 જનમ જનમની હરી દાસી થાયું, નરસૈયાયા સ્વામીની લીલા ગાયું,

પદ ૪૯મું.

વાસ નહિ જ્યાં વૈષ્ણવ કેરો, ત્યાં નવ વસીયે વાસડીયાં;
 શ્વાસોશ્વાસ હરિ સ્મરણુ ન કરે જો, શ્વાસ ધમણુ કરી શ્વાસડીયાં વાસ
 જીભલડી જપમાળા ન જપે તો, જીભલડી નહિ ખાસડીયાં
 જનમ તેનો નહિ લેખામાં, જે ન કહેવાય હરિ દાસડીયાં. વાસ.
 મોહનજીની માયા પાખે, અવર માયા જમ ફાંસડીયાં;
 ભણે નરસૈયો ભારે મરી, માવલડી દશ માસડીયાં. વાસ.

નરસિંહ મેહિતો.

પંદ ૫૦મું.

નારાયણનું . નામજ લેતાં, વારે તેને તજીયે રે;
મનસા વાચા કર્મણા કરીને, લક્ષ્મીવરને બજીયે રે. નારાયણ.
કુળને તજીયે કુટુંબને તજીયે, તજીયે માને યાપ રે;
ભગિનિ સુત દારાને તજીયે, જેમ તજે કંચુકી સાપ રે. નારાયણ.
પ્રથમ પિતા પ્રહલાદે તજીયો, નવ તજીયું હરિનું નામ રે;
ભરત શત્રુઘ્ને તજી જનેતા, નર તજીયા શ્રીરામ રે. નારાયણ.
ઋષિપત્ની શ્રીહરિને કાજે, તજીયા નિજ મરશાર રે;
તેમાં તેનું કાષ્ટએ ન ગયું, પામી પદારથ ચાર રે. નારાયણ.
વૃજવનિતા ત્રિકૂલને કાજે, સરવ તજી વન ચાકી રે;
બજી નરસેયો વૃદાવનમાં, તે તો ઘણું મહાલી રે. નારાયણ.

પંદ ૫૧મું.

જાલા રે વરની પાલખી, જોતાં વનિતાને થાય ઉલાસ. જાલા. ટેક.
નાહી ઘોષને પોદીયા રે, તીલક કીધાં બાલ;
વરના જનૈયા શોભી રહ્યા રે, માથે નાખ્યાં છે અખીલ શુભાલ. જાલા.
લીલા તે વાંસની પાલખી રે, તેના ઉચ્ચનારા ચાર;
માથે તે બાંધ્યાં બીનાં પોતીયાં રે, મોઢે રામ રામ નામ પોકાર.
ચોરી તે બાંધી ચોકમા રે, છાંણું તે લાવ્યાં બે ચાર; જાલા.
ગોલપાપડી દેખે કુતરાં રે, તે તો મનમાં ઘણું મલકાય.
જાલા રે આગળ ચાલે લોકડાં રે, પાછળ ચાલે રે લાય;
જમાઇ તો ચાલ્યા સાસરે રે, એની સાસુને હરખ ના માય. જાલા.
તોરણે તનખા ઉડીયા રે, માંડવે લાગી રે લાર;
ઉઠ રે સાસુ શંખણી રે, તારો જમાઇ આવ્યો ખાર. જાલા.
પંદરસે પેરામણી રે, મસાણા ગામનું નામ;
લાલખાઇની દીકરી રે, ચિતા કુંવરી એનું નામ. જાલા.
જમાઇ તો રહ્યા સાસરે રે, જનનખા આવ્યા ઘેર;
ટકો પૈસો સવે ખાઇ ગયા રે, વિવાહ કીધો છે રૂડી પેર. જાલા.

નીતિ ભક્તિ.

બાર ઘડા બાર કોડીયાં રે, ઉપર પૈસો મેલો રોક;;
જમને કહો એના બાપને રે, હવે તાણીને મેલો પોક. બાલા.
જવને જમડા લઈ ગયા રે, દેહીનો કીધો એ હવાલ;
નરસૈયાનો સ્વામી મલ્યો રે, તે તો ઉતરીઆ ભવ પાર. બાલા.

૫૬ પરમું.

ઘડપણ કેણે મોકલ્યું, જણ્યું જોયન રહે સૌ કાળ; ઘડપણ. ટેક.
ઉમરા તો હુંગરા થયા રે, પાદર થયાં પરદેશ;
ગાળી તો ગંગા થઈ રે, અંગે ઉજળા થયા છે કેશ. ઘડપણ.
નહોતું જોઇતું ને શીદ આવીયું રે, નહોતી જોઈ તારી વાટ;
ધરમાંથી હળવા થયા રે, એની ખૂણે ઢળાવેને ખાટ. ઘડપણ.
નાનપણે ભાવે લાડવા રે, ઘડપણે ભાવે શેવ;
રોજને રોજ જોઈએ રાખડી રે, એવી બળી રે ઘડપણની ટેવ. ઘડપણ.
પ્રાતઃકાળે પ્રાણ માહરા રે, અન્ન વિના અકળાય;
ધરના કહે મરતો નથી રે, તને બેશી રહેતાં શું થાય. ઘડપણ.
દીકરા તો જૂજવા થયા રે; વહુઓ દે છે ગાળ;
દીકરીઓને જમાઈ લઈ ગયા રે, હવે ઘડપણનાં શા રે હાલ. ઘડપણ.
નવ નાડો જૂજવી પડીને, આવી પહોંચ્યો કાળ;
બૈરાં છોકરાં ફટફટ કરે રે, નાનાં બાળક દે છે ગાળ. ઘડપણ.
અંતકાળે વળી આવીઆ રે, દીકરા પધાર્યા દ્વાર;
પાંસળાએથી વાંસળી રે, પછી છોડીને આપી બાર. ઘડપણ.
એવું સોંભળી પ્રભુ ભજે રે, સાંભરજો જગનાથ;
પરકુપકાર કીધે પામશે રે, શુભ ગાય નરસૈયો દાસ. ઘડપણ.

૫૬ ૫૩મું.

ચાંદની રાત કેસરીયા તારા રે, પોહી ભરવા ચાલ્યા વણુઝારા રે.
વણુઝારે આડત કીધી રે, કાયા નગરી ઇન્નરે લીધી રે.
દાણી દાણુ ઘટે તે લેજો રે, પોહી હમારા જવા દેજો રે.
જેવા વાડીના કુલાં મરવા રે, તેવા પોહી હમારે ભરવા રે.

નરસિંહ મહેતા.

ભલે મલીયા ભલે મલીયા રે, તારા ગુણો ન જાણે કલીયા રે.
મહેતા નરસૈયાના સ્વામી રે, સર્વે ગોપીઓ આનંદ પામી રે.

પદ પદમું.

જે કુળ હરિની ભક્તિ ન સાધી, તે અપરાધી જીવ કશા રે;
ભૂતળ ભાર ભરે શય સરખા; જીવનડાં નર નરક વસ્યા રે.
જે જન હરિને રંગે રાતો, લેશે હરિનું નામ રે;
સદગ પદારથ હોય તે, તે પામે પૈકુંક ધામ રે.
કૃષ્ણ ભજી ભજે ભૂદરને, લંપટ લોભ વિસારી રે;
પુરુષરૂપ પુરુષોત્તમ પામે, ધન તે નર ને નારી રે.
મનનો મેલ તજી મળીયે તો, કૃષ્ણતણો રસ માણે રે;
ભણે નરસૈયો ભુટ્યાં હીડે, કૃષ્ણ વના નવ જાણે રે.

પદ પપમું.

જાય છે જીવાની, તારી જાય છે જીવાની;
હરિના ભજન વિના જાય છે જીવાની. ટેક.
કાયા તારી કંચન જેવી, મોતી જેવા પાણી;
મુવા રેડે જાળી મુકશે, ઉડી જશે કાંતી. જાય છે.
ગતી રેશે જીવાની ને, પછી થાશે હાની;
છાંતા માંતા જનડા આવશે, લેઈ જશે તાણી. જાય છે.
માટે તમે માયા તજી, થાઓને જ્ઞાની;
નરસૈયાનો સ્વામી સાચો, દુનિયા દીવાની. જાય છે.

પદ પદમું.

તારી કેમ કરી પૂજન કરું શ્રીકૃષ્ણ કરૂણાનિધી, અકલ આનંદ કર્યો ન જાય;
સ્થાવર જંગમ વિશ્વવ્યાપી રહ્યો, કેશવા કંડીયે કેમ સમાચે. તા.
બાર મેઘેકરી સ્નાન શ્રીપતિ કર્યા, શંખની ધારે હરિ કેમ રીઝ્યા;
ઓગણપયાસ તુને વાયુ વંજન કરે, સૂક્ષ્મ વાયુ તુને કેમ ગમી જા. તા.
સૂરજ રૂપે કરી ત્રણ ત્રિભોવન તપ્યાં, ચંદ્રરૂપે કરી અમૃત કાર્યા;
મેઘ રૂપે કરી વરશો રે વિકૃલા, વાયુ રૂપે કરીને વધાર્યા. તા.

નીતિ ભક્તિ

અરાઠ ભાર વનસ્પતિ હરનિશ પીમળે, માળી તે પાંતરી શીરે લાવે;
ચુવા ચંદન કરી પ્રભુ તુને પૂજ્યે, સંગતા બેઠકની તુલ્ય ના'વે. તા.
તારે નિત અવનવા નૈવેદ્ય કમળા કરે, સૂક્ષ્મ નૈવેદ્ય કેમ તુલ્ય આવે;
ભણે નરસૈયો જોણે કૃષ્ણ રસ ચાખ્યો, પુનરપી માનને ગર્ભ ના'વે. તા.

૫૬ ૫૭મું.

ગાજે ગગન ધરા અતિ ધ્રુજે, પરજીડે પરિત પડીયા રે;
હિરણ્યકશ્યપ રિપુને વિદારવા, શ્રી નૃસિંહજી કાપે ચઢીયા રે.
ભકતતણાં દુઃખ દહન કરવા, સંધ્યા સમે હુવો રથભ ફાટ રે;
ઉઝરૂપ ત્યાં પ્રગટયું ત્રોહું, પડ પડીને હરિ દીધી દોટ રે.
વદન વિકાશ હાસ બગાછ, સિંહ સ્વરૂપે કાઢો સાદ રે;
દશ દિશ દિગપાલ ડોલિયા, સમુદ્રે મૂકી મરગદ રે.
દાઢ કડકડે દુરિજન ઉપર, નેત્રે પાવક પરજલે રે;
સોજે સાંધા કાઢ્યા જૂજવા, આંતરમાલા લાઇ ઘાલે રે.
અમર કોટી તેત્રીસ મથ્યા, ત્યાં જાણું કરશે કલ્પાંત રે;
વિકટ રૂપ સંતોષો હરિ, કપટ કમળા દેખી કંપાત રે.
કેશવ કોધ મૂકા કરણા કરી, પ્રહ્લાદ જાળને લાગ્યો પાયે રે;
નરસૈયાયા સ્વામી શ્રીનરસિંહરૂપ, સમાયું ત્રિભુવનમાંયે રે.

૫૬ ૫૮મું.

ભોળા ભોળા * શંભુ તમને, વિચ વખાણે રે;
મૂળની વાતો તમારી, કોઇ નવ જાણે રે. ટેક.
જોગીંદ્રપણું શિવજી, તમારું મેં જાણ્યું રે;
જટામાં ઘાલીને શિવજી, આ ક્યાંથી આણ્યું રે; ભોળા.
કોઇ લાવે કડે ઘાલી, કોન લાવે હાથે ઝાલી રે;
માથામાં ઘાલીને શિવજી, ક્યાંથી તમે આણી રે. ભોળા.
પીળા પટોળા ને, અંગે છે ગોરી રે;
સીદને છૂપાવો શિવજી, છતી થઇ છે ચોરી રે. ભોળા.
નારે માનો તો શિવજી, જટાઓ છોડાવું રે;
જટામાંથી નીકળે તો, ફરી ના બોતવું રે. ભોળા.

નરસિંહ મેહેતો.

ભલુત ચોળાને શિવજી, વાળ્યો આડો આંક રે;
એવાં એવાં લક્ષણે, પાણી ના પાઉં ટાંક રે. ભોળા.
આકડો ધતૂરો શિવજી, વિજ્યાના ભોગી રે;
મહેતા નરસૈયાના સ્વામી, તમે જૂના છો જોગી રે. ભોળા.

૫૬ પદ્ય.

સંસારનો ભય નિકટ ન આવે, શ્રીકૃષ્ણ ગોવિંદ ગોપાળ ગાતાં;
ઉગર્યો પરિક્ષિત શ્રવણે સુણતાં, તાલ વેણા વિષ્ણુના ગુણ ગાતાં. સં.
બાલક ધ્રુવ દૃઢ ભક્ત જાણી, અવિચળ પદવી આપી;
અસુર પ્રહલાદને ઉગારી લીધો, જનમ જનમની જડતા કાપી. સં.
દેવના દેવ તું કૃષ્ણ આદિ દેવા, તારું નામ લેતાં અભેદ દાતા;
તે તારા નામને નરસૈયો નિત્ય જપે, સાર કર સાર કર વિશ્વખ્યાતા. સં.

૫૬ ૧૦મું.

શો રે ચઢાવું પાડ મારા વાહલાજીને, મનુષ્યા જનમ જેણે આપ્યો રે;
ઉત્તમકુળમાં દેહ ઉપજાવી, બ્રાહ્મણ કરીને થાપ્યો રે. શો.
એક અધિકાર મને અદકો આપ્યો, હરિ વાહલા તે ક્યાંથી રે;
પૂર્વજન્મનું પુણ્ય હોતું તે, ઉગી નિસર્થુ ત્યાંથી રે; શો
પશુ પક્ષીને ઘણું હરિ વાહલા, મુખથી રામ ન કહેવું રે.
ક્ષુધા તૃષ્ણા તો ટાળી ન ટળે, કહો કષ્ટ ઘણેરું મહેવું રે. શો.
મનુષ્યા જનમનો મોંઘો મેળો, જે જન હરિ રસ ચાખે રે;
ભણે નરસૈયો જન જનમ મરણ નહિ, ફરી જેમ ગર્ભવાસ ન દાખે રે. શો.

૫૬ ૧૧મું.

હરિ નામ વિના નર સદા સુતકી, તેને આમડવા અધિકાર નહી;
કૃષ્ણને મૂઢી જે અવર ઉપાસે, ધીક ધીક અવતાર તેનો સહી. હરિ.
હરિ ગુણ ગાતો ને રેહે રંગ રાતો, કરતો તે પ્રભુજીનું ગાન;
સદા સોહાગી શામલિયો, તેનું નિશ દિન ધરતો રે ધ્યાન. હરિ.
જપ તપ તીરથ કાટ કરે પણ, ના આવે હરિ નામ લેતો;
ભણે નરસૈયો જે ધન્ય આ દેહને, શ્રીકૃષ્ણ શ્રીકૃષ્ણ બોલે તે તો. હરિ.

નીતિ ભક્તિ.

પદ ૬૨મું.

તાહરી મેહેરમી મેહેર જે પલક પામું, તો ત્રિવિધિના તાપ તે જાય નાશી;
અદમા સિદ્ધિ નવનિધિ જે મહામતિ, દાર ઉભી રહે થૈને દાસી.
રસિક શિરોમણી રાજવલોચન, વદન પ્રસન્ન શ્રીકૃષ્ણ તહારું;
કરોને કૃપા હરિ દષ્ટ કરુણા ભરી, જે થકી કારજ થાય મહારું.
શરણુ આબ્યા તેને નથી તમે પરહર્યા, પતિત પાવન એવું વ્રત રાખી;
ઉંચ ને નીચ કે અધમ ન ધારીયા, ભક્તવચ્છળ તેના વેદ સાખી.
દીનબંધુ દીનાનાથ શ્રીકૃષ્ણજી, નાથ અનાથનેા તું રે સ્વામી;
નરસૈયાયા સ્વામી ભક્ત છું તાહરો, ભક્તને વશ સદા અંતગ્ગમી:

પદ ૬૩મું.

પઢો રે પોપટ રાજ રામના, સતી સીતા પઢાવે;
પાસે બાંધી પાંજરું, મુખે રામ જપાવે. પઢો રે.
પોપટ તારે કારણે, લીલા વાંસ વેડાવું;
પોપટ તેનું ઘડાવું પાંજરું, હીરે રતને જડાવું. પઢો રે.
પોપટ તારે કારણે, શી શી રસોઈ બનાવું;
સાકરના કરી ચુરમા, ઉપર ધી પીરસાવું. પઢો રે.
પાંખ પીળા ને પગ પાંડુરા, કોટે કાંટલો કાળો;
નરસૈયાના સ્વામીને ભજ્ને, રાગ તાણી રૂપાળો. પઢો રે.

પદ ૬૪મું.

મેહેતા છઉં અમો માધવજીના, મહીનો આપે આગળથી;
રામકૃષ્ણ ગોવિંદ ગુણ ગાતાં, કરમ કપાએ કાગળથી. મેહેતા.
રમવું જમવું ગધાવરસું, પીતાં છખીલા છેગળથી;
નરસૈયાયા સ્વામી સંગે રમતાં, ભો ભાગો તે ભોગળથી. મેહેતા.

પદ ૬૫મું.

જીને દિન દીનકરનંદ ન દીસે, તીને દિન રાધાવર રહેજો ઉશીસે. જીને.
જીને દિન સાન નવાણુ નવાણી, સાર કરો રે વહાલા સારંગપાણી. જીને.
જીને દિન શૃંગારે સહોદર વેઠો, તીને દિન રાધાવર તમો રખે વેઠો. જીને.

નરસિંહ મેહતો.

જીને દિન આવે જમદિકર લેવા, કરો રે કૃપા વહાલા દેવાધિદેવા. જીને.
ભણે નરસૈયો હું એટલું માંગું, જન્મોજન્મ તીહારે ચરણે લાગું. જીને.

પદ ૬૬મું.

તારા વદન પંકજપર ભ્રમર એસો ભમે, વારની વિકૃલા વિકળ કરતાં;
આંખડી પાંખડી ચપળ ગત્ય ચાલવા, નૃત્યમાં મત્તમાં ધુર્ય ધરતા. તારા.
તારા અધર અમૃત વિષે વંશની વાંસળી, નાદ કરતી સુખ સ્વાદ આપે;
કુળવતી લાજને કાજ છોડાવતી, જડ તેથા ચૈતન્ય ત્યાં ને તાપે. તારા.
તારી કટીતણી લંકપર અંક આડો વળ્યો, વંક શો કેસરી વન નાહો;
સુંદરી ઘેલડી એક એકપર પડી, ધીર ને ધર્મ ક્યાં ચીર ફાટ્યા. તારા.
હા હરી ચાલ ચતુરજ પર ચતુર, દશભોવન તે ડોલતાં ડોલતાં ગાત્ર પોતે;
વેદ વેદાન્તના વાદ થાકી રહ્યા, અટક સહુ લીન થઈ લટક બેતે. તારા.
મારી કાણુ ગત આખર ઓચિતુ, સંચરુ સ્વાદમાં કુટીલ કામી;
નરસૈયો ભવોભવ ભામણે તાહરે, ચિત્ત રીત તુઠો તુજ સ્વામી. તારા.

પદ ૬૭મું.

જ્યાં રે જાણું ત્યાં હરિ મારા રુદીયા માંહે રહેજો,
રુદીયામાં રહેજો, પ્રભુ મારા ચિતકામાં રહેજો;
જન્મોજન્મ હરિ તારી ભાક્ત મુને દેજો. જ્યાં રે.
અમે રે પતિત તમે પતિતના પાવન વહાલા,
અમને સરજાવ્યાં હરિ ગુણ તમારા જ ગાવા;
જશવંત કુંવર, જશોદાના જીવન વહાલા. જ્યાં રે.
આજ તો દીઠો મારો હરિ રંગડામાં બીનો,
નેહ લાગ્યો તારો, રસ પ્રેમે લીનો;
પ્રેહના વિધાયા અમો ભૂધર મન ભાવ્યા વહાલા. જ્યાં રે.
કુળ તો તજીને વહાલાજી વૈષ્ણવ કહાવ્યા,
દેહ તો જાગે, પણ સ્નેહ મ જાગે વહાલા;
નરસૈયાના સ્વામી ભવોભવ ભણેરા ચાગે વહાલા. જ્યાં રે.

નીતિ ભક્તિ.

પદ ૬૮મું.

વૈષ્ણવને ઘેર બેઠાં ગંગા, નિર્મળ હરિચુસ ગાય રે;
કોટી કોટી તીરથ તાંહાં આવે, જ્યાં સંત સમાગમ થાય રે. વૈષ્ણવને.
હરિથી વિમુખ તેને શું કરે ગંગા, જેમ અગ ગંગામાં નાહાય રે;
* * * * * વૈષ્ણવને.

ગંગાજી એણી પેરે ગોદયાં, હું ત્રણુ લોકને તારું રે;
હરિના જન તે મુજને તારે, કહે નરસૈયો હું વારું રે. વૈષ્ણવને.

પદ ૬૯મું.

વૈષ્ણવ જનને વિષયથી ટળવું, હળવું મંહીથી મન રે;
ઇન્દ્રિય કોઇ અપરાધ કરે નહિ, તેને કહીએ વૈષ્ણવ જન રે. ટેક.
કૃષ્ણ કૃષ્ણ કહેતાં કંઠજ સૂકે, તોયે ન મૂકે નિજનામ રે;
શ્વાસોશ્વાસે સમરે શ્રીહરિ, મન ન વ્યાપે કામ રે. વૈષ્ણવ.
અંતરવૃત્તિ અખંડ રાખે હરિસું, ધરે કૃષ્ણનું ધ્યાન રે;
ત્રજવાસીની લીલા ઉપાસે, બીજું મુણે નહિ કાન રે. વૈષ્ણવ.
જગસું તોડે ને જોડે પ્રભુસું, જગસું જોડે પ્રભુસું તુટી રે;
તેને કાઠ વૈષ્ણવ નવ કહેશો, જમણા લેઈ જશે કુટી રે. વૈષ્ણવ.
કૃષ્ણ વિના કાંઈ અન્ય ન દેખે, જેની વૃત્તિ છે કૃષ્ણાકાર રે;
વૈષ્ણવ કલાવે ને વિષય ન જાવે, તેને વાર વાર ધિક્કાર રે. વૈષ્ણવ.
વૈષ્ણવને તો વક્ત્રમ લાગશે, કુડિયાને લાગશે કાચું રે;
નરસૈયાયા સ્વામિને લંપટ નહિ, ગમે શાબશે સાચું રે. વૈષ્ણવ.

પદ ૭૦મું.

વૈષ્ણવ જનને વિરોધ ન કાઠસું, જેનાં કૃષ્ણચરણે ચિત્ત રહ્યાં રે;
કાવાદાવા સર્વે કાદયાં, શત્રુ હતા તે મિત્ર થયા રે. વૈષ્ણવ.
કૃષ્ણ ઉપાસી ને જગથી ઉદાસી, શંસી તે જમની કાપી રે;
સ્થાવર જંગમ કામ ન કાલો, સધળે દેખે કૃષ્ણ વ્યાપી રે. વૈષ્ણવ.
કામ કે ક્રોધ વ્યાપે નહિ ક્યારે, ત્રિવિધિ તપ જેના ટળિયા રે;
તે વૈષ્ણવનાં દર્શન કરીએ, જેના જ્ઞાને તે વાસનિક ગળિયા રે. વૈષ્ણવ.

નરસિંહ મહેતા.

નિસ્પૃહી ને નિર્મળ મતિ વળી, કનકકામિનિના ત્યાગી રે;
શ્રીમુખ વચનો શ્રવણે સુણતાં, તે વૈષ્ણવ બડભાગી રે. વૈષ્ણવ.
એવા મળે તો ભવ દુઃખ ટળે, જેનાં સુધા સમાન વચન રે;
નરસૈયાયા સ્વામીને નિશદિન વડાલા, એવા તે વૈષ્ણવ જન રે. વૈષ્ણવ.

૫૬ ૭૧મું.

મારા હરજીસું હેત ન દીસે રે, તેને ઘેર શીદ જઈએ રે,
તેને સંગે શીદ રહીએ, મારા હરજીસું.
હેત વિના હુંકારો ન દેવો, જેનું હરખસું હૃદયું ન હીમે રે;
આગળ જઈને વાત વિસ્તારે, જેની આંખમાં પ્રેમ ન દીસે રે. તેને.
ભક્તિભાવનો ભેદ ન જાણે, ભુરાયો થઈ બાળે રે;
લલિતલીલાને રંગે ન રાચે, ઉલટી અંધારું ટાળે રે. તેને.
નામતણો વિશ્વાસ ન આવે, ઉંકું ઉંકું શોધે રે;
જાહનવી કરા તંગ તજીને, તટમાં જઈ કૂપ ખેદે રે. તેને.
પોતાના અંગ સરખી કરી માને, પુરુષોત્તમની કાયા રે;
નરસૈયાયા સ્વામીની લીલા, મતિયાં ભમાવ્યાં છે માયા રે. તેને.

૫૬ ૭૨મું.

કૃષ્ણજી કૃષ્ણજી કૃષ્ણજી, કહેતાં ઉઠો રે પ્રાણી;
કૃષ્ણજીના નામ વિના જે ખોલો, તે મિથ્યા રે વાણી. કૃષ્ણજી.
કૃષ્ણજીએ વાસ્યું રૂકું, ગોકુળાઉં રે ગામ;
કૃષ્ણજીએ પૂરી, મારા મનડા કરી હામ. કૃષ્ણજી.
કૃષ્ણજીએ અહલ્યા તારી, ગુણકા એધારી;
કૃષ્ણજીના નામ ઉપર, જાઉં બલિહારી. કૃષ્ણજી.
કૃષ્ણજી માતા કૃષ્ણજી પિતા, કૃષ્ણ સહોદર ભાઈ;
અંતકાળે જાવું એકલડા, સાથે શ્રીકૃષ્ણની સગાઈ. કૃષ્ણજી.
કૃષ્ણજી કૃષ્ણજી કહેતાં, કૃષ્ણ સરીખા થાશો;
ભણે રે નરસૈયો સહેજે, તમે વૈકુંઠે જાશો. કૃષ્ણજી.

2. *Bhālan* (1434-1514, A. D.) *

Bhālan has long been regarded as a poet of minor note but in many respects he is one of the great poets of the earlier times. A contemporary of Narasinha Mehta, his fame has suffered a considerable eclipse owing to the greatness of the Devotee of Junagadh. In language he is certainly the superior of Mehta, because he was well read in Sanskrit literature and had a keen appreciation of the finer beauties of the ancient "language of the Gods." Probably this very atmosphere of learning investing his works has made him forgotten upto quite recently.† The main reason is that some of his best works are yet only in manuscript form and are, therefore, unknown except to their possessors.‡ His most remarkable work is the Gujarati rendering of *Kādambarī*, the famous Sanskrit romance. Here he fully shows his great command over the language of the original and his rendering is by no means a slavish translation. He also wrote the famous story of Nala twice, because apparently the first one was lost.§ Bhālan also wrote about the ever popular theme of Krishna's life and he also gave a Gujarati version of the *दशमस्कन्ध* of the *Bhāgavata*. But his devotion was more for Rāma and his later and more mature works deal with his

*See *Bhālan* by Ramlal Chunilal Modi (Sri Sayaji Sahityamālā)

† Even Jhaveri in his *Milestones in Gujarati Literature* dismisses him in a few lines.

‡ Out of his fifteen works known to us by name only six have been till now published. See Modi, op. cit., pp 75ff. Modi has quoted from some of the unpublished ones and I have used them in these Selections.

§ This was rediscovered accidentally. (see Modi op. cit., p. 99.)

favourite પ્રભુ રધુનાથ. His last work is entitled રામબાલ-ચરિત્ર and in some respects it is the finest of his works. In depicting the beauties of childhood and the mother's joy for her offspring the poet has few equals Bhālan is here at his best. In his recent excellent study of the poet Mr. Ramlal Chunilal Modi of Pātan has very well summed up the main characteristics of Bhālan in the following words :—

જો કવિનાં કાવ્યો ઉજ્જ્વળી તેનાં સ્વભાવ, શીત્ર, ગુણ, આદિની પરીક્ષા થઇ શકે તેમ હોય તો આપણે બાલણ સંબંધી કહી શકીએ કે, તે સ્વભાવે ધીર અને મિલનસાર પણ તપી જાય એવો, સાધારણ રીતે નિરભિમાની પણ જ્ઞાન અને કવિત્વનો કંઈક ગર્વ ખરો; ભોળો નહિ પણ ભલા સ્વભાવનો વખતે છેતરાઈ જાય; હૃદયનો ઉદાર; વાત્સલ્ય ભાવથી ભરેલો; કુણાં હૈયાનો; જીંદગીનો તડકોઠાંયડો જોયલો એવો; પરદુઃખે દુઃખી; સારાસારનો વિવેકી; ગુણુ છતાં મહત્વના દોષો તરફ આંખમીંચામણું ન કરે; અનુભવથી ઘડાયલો; મનુષ્ય હૃદયનો જ્ઞાતા; સ્ત્રીહૃદય (સંવિશેષ માતૃહૃદય) નો પૂરો પરીક્ષક; રસિક છતાં પણ નીતિનો હીમાયતી; વૈરાગ્ય તરફ અભિરુચિ નહિ, તેમ વિલાસમાં જલ્દ નિમગ્ન નહિ, વિદ્વાનો વ્યાસંગી; શાસ્ત્રજ્ઞ; કર્મકાંડ પ્રત્યે પ્રીતિવાળો, પણ કર્મકંડ નહિ; ભાષાભિમાની અને ધર્માભિમાની; નહિ શક, નહિ દંભી, નહિ સ્વાર્થપરાયણ; તોછડો નહિ છતાં પણ કોઈની પરવા રાખે નહિ એવો; સાધારણ રીતે ગંભીર પ્રકૃતિનો પણ પ્રસંગવશાત્ ટીખલી ખરો; વાણીમાં રપટ પણ છટા નહિ, મનનો મેલો નહિ; તેમ મોઢે આવ્યું જાડી નાખે એવો કમઅકલનો પણ નહિ; એક રંગી અને અટંગી, પણ એકલપેટો અને અતટો નહિ; વિદ્વાનોમાં માગ મુકાવે, પણ કોઈના ઉપર છાપ પડે તેવાં ભવ્ય વ્યક્તિત્વવાળો નહિ; પાછલો વયમાં સાચા દિલનો ભક્તરાજ.

These words of a sound and sympathetic critic are enough to prove that Bhālan has by no means deserved the oblivion under which he has so long suffered.

1. શિવ લીલડી સંવાદ.

પ્રથમે ગણપતિ વરણ્યું, જેના જશ છે પ્રૌઢ;
સુરરાય સેવે સદા, દેવતા તેત્રીસ ક્રૌઢ.
વામાંગે ફરસી ધરી, કરે મોદીકે આકાર;
લક્ષ લાભ સુત જેહના, શુદ્ધ બુદ્ધ ઘેર નાર.
શિવ સેવતા શોભિયે, ત્રિંશંકુ વિજ્ઞાન,
માત ભવાની મયા કરે, શ્રીશંભુ મુજ તાન.
શિવ ઉમિયાને તણ કરી, તપ સ્થૂં જૈ વન;
આઘ ઇશને અનુભવી, સ્થિર રાખ્યું જૈ મન.
પાંચે ઇંદ્રિ વશ કરી, ખેઠા આસન વાળી;
સંપ્રેષ્ટ નેત્ર શંભુએ કચ્ચાં, ધ્યાનની લાગી તાળી.
પ્રબળ તપ જે ઇશનું, બ્રહ્મા વેદં વખાણે;
ઈંદ્ર વિરંચી વરમ કરી, કારણ કો નવ જાણે.
અગમ ઉત્તમ જે ઇશનું, ઉમયા હુતાં કૈલાસ;
ત્યાં આવ્યા નારદ ઋષિ, ઉમયા કેરી પાસ.
અર્ધપાદ પૂજન કરી, ઉમયાળ લાગ્યાં પાયે;
દીન જાણી દયા કરી, આવ્યા ઋષિરાયે.

નારદ-ખેમ કુશલ ઋષિયે પુછીયું ઉમયા કંહાં છે ઇશ;
પાર્વતી-ઉમયા કહે શિવ તપ ગયા, ભૂમિ ધરીયુંજ શીશ.

નારદ-નારદ કહે ગિરિજા સુણો, તમને ગયાજી વાહી;
જટા મધ્ય ઝીલી જાદૂનવિ, તપ શાનું રે બાધ.
ભાવે ભજે છે જેહને, તે તો સૌ કો જાણે;
અહો દિવસ કીડા કરે, તું કો દિવસ ન જાણે.
પુણ્ય પવિત્ર જલ ઝાકતી, ગંગા પાતિક ટાળે;
મન માન્યું મહાદેવનું, તે તું સામું શાનું ભાળે.
અતિ મનોહર માનુની, મન જોઈ કિષ્કિન્દ્ર;
શંભુ વન કીડા કરે, તે ઘેર શાને આવે.

એક વાર કૈલાસમાં, બેઠા શ્રીત્રિપુરારી;
તવ મેં પૂછ્યું તે સમે, બહાલી કવણ છે નારી.
ત્યારે ત્યાં કહું હતું, મુજને વહાલી ગંગ;
સ્પર્શ કરવું નહિ ગમે, પારવતી કરે અંગ.
એ દશાંત મળ્યું સહિ, મન જોતાંજ આજ;
હબણ તું માને રખે, કહું છું તુજના કાજ.
એવું કહી નારદ ગયા, ત્યારે માંડયોજ બેદ;
સત્ય જોવા ચલાવેવનું, ભલો કામોજ બેદ.
બીલડીનો વેથ લેઈ કરી, હું તો જાઉંજ વન;
ધીરજ જોવા જુગદીશની, વીમાસુંજ મન.
એવું કહીને સુંદરી, માંડયો છે શયુગાર;
પ્રીત્ય વસા વનકૂલ પહેરી, ગુંજ્યા મણિના હાર,
બાહે બાજુબંધ બેરખા. શોભિત કંકણ ગાજે;
અણવટ પાથે વૌહુડા, ભલા હંદે વાજે.
શિર ઓળિ સિંદુરે ભર્યું, ભર્યું કાજલ આંખ;
દાય અરિસા કર ધરી, સુની હાલેજ મુખ.
સોત્રણ ઝાત પીતલ તણી, કર મુદ્રકા ધાલી;
તેજ આણી ત્રણ લોકનું, ચતુરા વનમાં ચાલી.
પાથે નેપુર અતિ શોભનાં, ધૂતરડી બહુ ધમકે;
શંકર પામે આવતાં, ચાત્રતી અતિ કમકે.
નયણ તણા ચાળા માંહે, જોતી ત્યાં જુગતંમે;
ઇંદ્રપુરીની સુંદરી, મોહી સ્વર્ગે થંભે.
સુરપતિ અલ્લા સાંભળે, ભાળે તેત્રીસ કોડ;
ધન્ય ધન્ય અંત્રીક્ષથી, વાત કરે કર જોડ
નાટારંભ માંડયો રંગશું, ઉમિઆજ આણે;
સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળમાં, સૌ મોહ્યાં અતિ હંદે.
મણિધર મોહ્યાં મહિ સ્થળે, રહ્યા મસ્તક ડોલે;
શૂન્ય રે શબ્દ પંખી થયાં, મુખથી નવ બોલે

શંભુ પાસે આતીને, વળી પાછી ફરતી;
તાન માન રમા રંગશું, ત્રિપુરારિતું મન હરતી.
મોહિની રૂપે કામિની, દીડી જોણી વાર;
મુર્છાગત શંભુ હવા, સ્થંભ્યો શ્વાસ તે દાર.
આસપાસ કરી પ્રેમદા, આળખ્યો રાગ મહાર;
ક્રોમળ કર જાણ્યો કામિની, જાગ્યા શ્રીત્રિપુરાર
પાંચે આણુ ભેદાં તદા, મોહ્યા કામ્યની સારી;
શિવની સંધાયે છળ કરી, રામા આણી વધ નારી;

શિવ-તારે શંભુ કહે સુણ સુંદરી તું આપિ કવન કાજ;
સફળ કરે મુને પ્રેમદા, ભજો મુજને આજ.

દેવી કે દેવાંગના, ઇંદ્ર કે ઇંદ્રાણી;
રમા કે ઉર્વશી, કહે છો સાચી વાણી.
કોણુ સ્થાનક છે તાહકું, કવણુ તુજ ભરથાર;
શિવ વાણી વદી રહ્યા, પછે બોલી તે નાર.

પાર્વતી-ભીલ ભરથાર છે માહરો, તે તો શંભુ સમાન;
આઘ અંત કો જાણે નહિ, તું તે સાચું જાણુ.
મહા અજિઓ તે તહાં છે, કો નહીં સમ તોલે;
તે તણી છલ કામિની, વિચારીને બોલે

શિવ-શંકર મુખ બોલ્યા તદા, જોને વાત વિચારી;
મુજ આગળ અળ ભીલતું, શું વખાણે નારી
અણુગણ્યાં મસ્તક હણ્યાં, જીત્યો મેં ત્રિપુરાર;
અનેક દૈત ધીજા હણ્યા, તે તો કર્યા સંહાર.
હું તો જાણીને પ્રલ્યે કરું, કહે તો સહસ્ર વિદારું;
પિનાક તણે ત્રાસે પડે, કહે તો ત્રિશૂળે મારું.
ભીલ મલ ભમતા કરે, કરે વન ફલાહાર;
રાત્ર્ય જોગ્ય તું કામિની, છાજે મુજ દાર.
નાહં સ્વર્ગપુરિ બ્રહ્માસને, વૈકુંઠે એક કમળા;
ત્રૈલોક્યે નથી સુંદરી, તેવી છું તું અજળા.

રવિ શશી જે તપે તેજથી, દીસે ઝાકે ઝમાળ;
ભીલ તણી સુણી સુંદરી, ઉડી મુજને જવાળ.

પાર્વતી-અરે વેગજો રહેજે જોગટા; અડકિશ મા મુજને;
પતિવ્રત મુજનું ભાંગશે, સાચું કહું છું તુજને.
તું ધરડો થૈ લાજે નહિ, મુખ બોલતો એમ;
હું છું કુલવંતી સુંદરી, તો શું બોલું છું કેમ.
તું તો વૃદ્ધ થૈ તપ આચરે, આવીને આ વન;
પણ સ્ત્રીને દેખી તાહરું, સ્થિર નવ રહે મન.
તું વ્યામચારીશું બોલતાં, મુજને આવે લાજ;
તું તો કરે વનમાં રહ્યા, મારે ઘેર છે કાજ.
એવું કહીને માનિની, કરે નેત્ર ચાળા અનેક;
તે દેખીને શિવ તણું, મન સાલે છે વિશેષ.
તુલકાર કરીને નીસરી, ભીલડી તે તણી વાર;
અંગ અનિશે મોડતી, ચાલી તે નિરધાર.

પાછળથી જઈ શંભુએ, કર સાહી રાખી નારી;
શિવ-ઉભી રહે રે કામ્યની, ક્યાં જાય છે આ વારી.

હું ઈશ તું ઈશ્વરી, મળી સરખી જોડ;
ધન આણી કુબેરનું, પોંચાડું તુજનાં કોડ.
તે માટે મુણ સુંદરી, આપણુ જૈયે કૈલાસ;
સેવા કરશે તાહરી, મારે છે બે દાસ.
ભીલનું મુખ શું ભોગવે, જોતે મન વિચારી;
સેવક થૈ સેવા કરું, હું આગનાકારી.
સિદ્ધિ સંપત્તિ છે ઘણી, તે તો તારી જાણ;
હું વશ વરતીશ તાહરે, માન મન નિરજાણ.
એક મુક્તામણિ હાર છે, તે તુજને આપું;
ઉભિયાથી અદકી કરું, વેગે લૈને થાપું.
પલંગ સુખ છે અતિનવા, ત્યાં ખેસી રહેજો;
કામ કાજ જે ઉપજે, આવી મુજને કહેજો.

અહો દિવસ કીડા કરો, મન ગમે તે રંગે;
તેથી સુખ પામીશ ત્યાં, ભીલડાં કેરે સંગે.
આ વનમાં વ્યઘ્રમંગ છે, વાસ રૂંડો નહિ વાસી;
મેરુ તણે મરતકે રહીએ, જવું સ્થાનક કાશી.

પાર્વતી-ત્યારે ભીલડી વાણી ઓચરી, સાંભળ વ્યભિચારી;
ત્યાં આવીને શું કરું, તાહરે છે બે નારી.
લાભ શો ઘેર સોક બે, વળી આવી કરણી;
શ્વેત થયો નખશિખ લગી, હજુ દિસે છે તરણી.
ગિરિસુતા ગિરિજા સતી, તે તો ધરી અરધાંગ;
વૃંદા વદ્ધભ કૃષ્ણને, તેમ તૂળને ગંગ.

શિવ-તું કહે તો તેને તળું કાણુંએ ન વિવંચ લાવું;
દેવ સહુ દેખતા, અધરા સમ ખાઉં.

પાર્વતી-હું કેમ કહું તેને તને, જિહ્વા શતખંડ થાય;
અબળને ઉવેખતાં, ભૂમિ રસાતલ જાય.
પરણીને જે પરહરે, તેનું મોટું પાપ;
નીરગમ નરકે પડે, વિચારેને આપ.

શિવ-ચંકર કહે રે કામ્યની, સાંભળને કહું મર્મ;
આ જુગમાંહે એવા ઘણા, યાં ગયાં છે કર્મ.
આગે રામે જનકી, મેલ્યાં વન વિસારી;
આપીને શલ્યા કરી, ગૌતમને ઘેર નારી.
નૈષધ કરે ભૂષિત, તજ દમયંતી વન;
પાપે ન હોય તેહને, જો જો વિમાસી મન.
શિવે તો નારી તજ, હિત માત ને તાત;
તુજ કેરે કારણે, બેને તળું હું સાક્ષાત.

પાર્વતી-ઉમથા ગંગને પરહરિ, રહેશે અમ પાસ;
માન અપમાન પામશે, તો થાશે ઉપહાસ.

શિવ-કામ બાળી પ્રલ્યે કરું, જુવો વિચારી નારી;
શંકર ખોળા પાથરે, નારી કરે નકારી.

છે પ્રગટ પાર્વતી થયાં, જગ્યા છે ત્રિપુરાસી;
 વસ્ત્ર લઈ આડું ધર્યું, રહ્યાં તે ધુંધટ વાળી
 ઉમયા હસ્યાં મહાદેવશું, દેખ કરમાં તાળી;
 શિવ સનમુખ જોઈ રહ્યાં, નયણાં નીચાં ઢાળી.
 તપ જાણ્યું ત્રિભુવન ધણી, ચાલેને ઘેર જૈયે;
 કામરૂપ જે કામ્યની, કહે તે મોલ સહિએ.
 સુર સાહેર પારાશર ઋષિ, શશી સરખો જાણુ;
 એ વિષયી એવા ધણા, માર્યા છે મોહજાણુ.
 દીન વચન કિમિયાળ કહે, હું તો માગુંજી માન;
 ગૃહસ્થ તણાં સુખ ભોગવો, શું જાવુંજી રાન.
 તે માટે ઉઠો જૈયે, ચાલે શ્રીકૈલાસ;
 ખાન પાન નાના ભોગવો, કરો લીલા વિલાસ.
 શંકર એવું સાંભળી, બિહીઆ તતખેવ;
 પુષ્પવૃષ્ટિ સુરેપતિ કરે, અંત્રીક્ષથી દેવ.
 ગિરિ કૈલાસે આવિયાં, કિમિયાળ ને ઇશિ;
 ગિરિજા કહે છે સ્વામી મહારા, રખે ધરતા રીશ.
 શિવ ને શક્તિ એક છે, જીવો મન વિચાર;
 એવું સાંભળી શિવ હસ્યા, વરત્યો જેજેકાર.
 હર સંવાદ પૂરો થયો, જે શીખે ને ગાય;
 સુખ પામે સંસારમાં, અંત્યે વૈકુંઠ જાય.
 એકે મને સાંભળે, તેની પહેંચે આશ;
 બાલણુને પ્રભુ રાખજો, નિત્યે ચરણની પાસ.

2. From ચંડી આખ્યાન.

[This is based on the સપ્તશતી in the *Mārkaṇḍeya Purana*.]

(1.) Introductory Salutation.

શૈલસુતા સુત પ્રણમું રે, સિદ્ધિ બુદ્ધિનો ભંડાર;
સિંદુરે ચર્ચિત સદા રે, સોહો સેવંત્રાનો હાર.
હાર સોહો સેવંત્રાનો, ઘંટા ફરસી પાણી;
મોદક પ્રિય ને મૂષક વાહન, દેવ પ્રતિહાર પ્રમાણ.
સર્વ વદિત કાર્ય સિદ્ધ કરે, દુઃખ હરે હરસુત સદા;
સુંદા દંડ વિશાળ મંડિત, સેવક મન પૂરો મુદા.
બ્રહ્મસુતાને કરે વિનતિ, સરસ્વતિ માતા મન ધરો;
અજ્ઞાન અંધકાર હરી, શુભ જ્ઞાન બાનુ ઉઠે કરો.
અલ્પમતિ હું કાંઈ નવ જાણું, આણું અહંબુદ્ધિ કવિ તણી;
દયાનિધિ સિદ્ધિ આપીએ, વાગ્વાણી તું ધણી.
ગુણ ગાવા ધન્યું ભગવતીના, જેને જાણું નહિ કો રેખ;
મોટા મુનિજન જેહનો, પાર નહિ પામે લેશ.
મંમાયા છે આદ્યશક્તિ, દેવ સહ તેના દાસો;
મંમાયાનો મહિમા ગાવું, વિષ્ણુ પૂજે આશો.
બ્રહ્મા રૂઢ આશ રાખીને, રહે સમીપ તેને;
મંમાયા સંતુષ્ટ થાય ત્યાં, કાર્ય સરે છે સેને.
તેના મહિમા શો કહું, મુજ મતિ મનમાહે ભમે;
કાલું ઘેલું જાળક બોલે, તે વચન મત્તાને ગમે.
અખિલ આઈ તમારો, તે પાર કોઈ પામે નહીં;
આપ આપથી બુદ્ધિમાન્ને, મોટા કવિ સ્તવે સહી.

તોએ હુંય મારી બુદ્ધિમાને, ગાઉં ગુણ આઈ તણા;
 જે માર્કડેય પુરાણમાંહે, સુમેધસ વધા ધણા.
 લઘુ દીર્ઘ તાલ પ્રબંધ માત્રા, શબ્દ છંદ બહુ મર્મ;
 ભાષા ભેદ જાણું નહિ જે, નાના પેર કવિ ધર્મ.
 ભોળે ભાવે ભક્તિ આણી, આઈના ગુણ મધે રમું;
 નિર્વિદ્ધ પણે એ ગ્રંથ રચવા, શૈલસુતા સુત પરણમું.

(2) Invocation to the Mother.

આઈ વિશ્વેશ્વરી તું જગની ધાત્રી, કરાં સૃષ્ટિ સંહાર રે;
 નિદ્રા વિજ્યની તુને સ્તવું છું, જેતું અતુલ તેજ અપાર.
 આઈ સાર કરી લીજે.
 તું રવાહા સ્વધા ને વધૂકાર, તું સ્વર અક્ષર પ્રમાણ રે;
 તું સુધાને નિત્ય ત્રિધા, સ્વરાત્મિકા કહીએ વાણ. આઈ.
 અર્ધમાત્ર સ્થિતિ સંધ્યા તું, સાવિત્રી સુરમાત રે;
 ત્વં પરા ત્વં જગદ્ધરા, ત્વં સર્વ પાળાં વિખ્યાત. આઈ.
 અંત સદાએ સાહ તું સૃષ્ટિ, વિસૃષ્ટિ તું અપાર રે;
 તું મહાવિદ્યા મંમાયા તું, મહામેધા સ્મૃતિ વ્યાપાર. આઈ.
 મહામોહા ભગવતી તું, મહેશ્વરી સંસાર રે;
 શ્રેય શક્તિ પ્રકૃતિ રૂપ તું, ગુણ ત્રય વિસ્તાર. આઈ.
 કાળ રાત્રિ તું મહારાત્રિ તું, મોહ દારણ રાત્રિ રે;
 જળ સ્થળ અંતરે સ્થાવર જંગમ, તું વસાં છાં ગારી. આઈ.
 તું શ્રી તુંહોં દુદ્ધિ બોધી લક્ષણા, તું ઈશ્વરી લજ્જા તુષ્ટિ રે;
 તું શાન્તિ ક્ષાન્તિ ને કાન્તિ રૂપે, તું સદાએ પુષ્ટિ. આઈ.
 ખડ્ગ શલ ગદા ચક્ર ધરે, શંખ ચાપ ને બાણ રે;
 ભુશુંડી પરિચ નામ આયુધ, સૌમ્યાસૌમ્ય પ્રમાણ. આઈ.
 પરાપર થકી અપરંપર, સકળ વસ્તુની શક્તિ રે;
 કાઈ પેરે સ્તંભિ શકું આઈ, ન જાણું ભક્તિ. આઈ.
 જગત સુજતાને નિદ્રા પમાડ્યાં, તો તારો મહિમા કે જાણે રે;
 હું હરિ શિવને દેહ ધરાવ્યા, પછે સ્તુતિ કરી કેણુ વખાણે. આઈ.

અસુર બેહુને મોહ પમાડો, જગાડો જગદાધાર રે;
એ પાપી મુને પીડે છે, તેના કરો સંહાર. આર્ધ વહારે વધારે.

(૩) Single combat between the Goddess
and the Demons.

સૈન્ય માર્યું નિરખિયું, ચિક્ષુર સેનાપતિ જહ; તે કોપે ચાલ્યો યુદ્ધ કરવા, અંખિકા સંગ તેહ.
ધરી કોપ શર વૃષ્ટિ કરે, જાણે ગિરિધનની ધાર; દેવીએ તેનાં બાણુ છેદ્યાં, માર્યો સારથી તોઆર.
ધનુષ્ય ભાંજ્યું ધ્વજ છેદી, ભેદિયું શરીર; ખડ્ગ ખેડુ ધરી ચાલ્યો, વાળો તે વઢવા વીર.
સિંહને મસ્તકે ખડ્ગ માર્યું, દેવીને શર પ્રહાર; પછે ક્રોધે અરણ્ય લોચન થઇને, શૂળ લીધું સાર.
દેવી ઉપર મેલિયું, ખીજું સામું મેલ્યું માત; તે શૂળ ભાંજ્યું અસુર મારી, કર્યો પૃથ્વી પાત.
સેનાપતિ હણ્યો સુણ્યો, ચામર નામે દુષ્ટ; ગજ ચઢીને આવિયો, મૂકે સાંગ પાપિષ્ઠ.
હુંકારે તેજહીન કીધો, પડ્યો પૃથ્વી તૂલ; ક્રોધ ભરી તે દેવી ઉપર, અસુર મેલે શૂળ.
તેહ ચંડીએ છેદિયું, સિંહ ઉતપત્યો તત્કાળ; ગજ ઉપર ચઢી ખેડો, બાહુ યુદ્ધ કરે ભૂપાળ.
ગજ ઉપરથી ભૂમિ ગરિયો, યુદ્ધ કરે સિંહ સંગ; કેસરી અંતરિક્ષ ઉતપત્યો, ગ્રહીને તેનું અંગ.
અસુરનું મસ્તક છેડું, ઉદય જે બળવંત; શિખાં વૃક્ષ પ્રહારે તેનો, ચંડીએ આણ્યો અંત.
દંત મુષ્ટિ તલે કરીને, મારિયો ત્યાંહ કરાળ; ઉદ્ધત ગદાએ ચૂર્ણ કીધો, આણ્યો તેનો કાળ.
બાળકલ ને બિંદિપાલે, માર્યાં તામ્ર અંધક બાણુ; ઉગ્રાસ્ય ઉગ્રવીર્ય મહાહનુ, હણ્યા તેના પ્રાણુ.

ત્રિનેત્ર ત્રિશળે ભેદ્યા, આણી અંતર રીસ;
 લખ ખડ્ગ બિડાલનું, તન થકું છેદું શીશ.
 દુર્ધર દુર્મુખ બાણે માર્યા, સૈન્યનેા સુણી નાશ;
 મહિષ રૂપે આવિયો, પાડતો ગણને ત્રાસ.
 કેને મુખે કેને કુર પ્રહારે, લાંચુલ ઝપટે જાણુ;
 વેગ નાદે બ્રમણ શ્વાસે, પાડે અતિ લંગાણુ.
 પાડી સેના ગણતણી, ચાલ્યો સિંહનો કરવા ધાત;
 આવતો જોઈ કરીને, કાપ કાધો માત,
 અસુર કાપે શૃંગ ચઢી, પર્વત તોળે પ્રૌઢ;
 ઉછાળી નાખે અને, નાદ કરે અતિ ધોર.
 વેગે બ્રમણે તેહને, વિશીર્ણુ પૃથ્વી હોય;
 પૂછ હણ્યાથી સમુદ્ર સર્વે, દૂખાવા લાગ્યા સોય.
 શૃંગે હણ્યા ધનખંડ થયા, મુખ થકો ચાલ્યો શ્વાસ;
 અતિ શીર્ણુ થયા પર્વત તે, ધડહડી પડે આકાશ.
 એણી પેર ત્યાં આવતો તે, દેખીને મંમાય;
 ક્રોધ કરી ચંડીએ કાધો, તેના વધતણા ઉપાય.
 ભગવતીએ પાશ મેલી, બાંધીઓ તે ભૂપ;
 મહિષ દેહ છાંડી કરી, થયો સિંહ સ્વરૂપ.
 જોટલે ચંડી શીશ છેદે, થયો પુરુષાકાર;
 ખડ્ગ પાણે ધરી રહ્યો, આઈ બાણુના કરે પ્રહાર.
 ક્ષણે એકમાં નરદેહ તજીને, થયો ગજ વિકરાળ;
 મુંઠે મંદીને સિંહ તાણ્યો, ગાળ્યો તતકાળ.
 ખડ્ગ પ્રહારે મુંઠે છેદી, દેવીએ તેણી વાર;
 દુહ મહિષ રૂપે થયો, ત્યારે દુશ્મણો સંસાર;
 જોટલે માતા કાપિયાં, કરવા વારુણી પાન;
 વારે વારે હાસ્ય કાધું, રક્ત લોચન માન.
 અસુર શૃંગે ચંડી પર, પર્વત ચઢાવી ઉછાળે;
 મદ વીર્ય ઉદ્ધત નાદ કાધો, નાખીને તતકાળે.

તે આઘશક્તિએ ચૂર્ણ કીધા, બોલિયાં ત્યાં વાણુ;
 ત્યાં લગી તું ગાજ પાપી, કાણુ માત્ર અગ્નણ.
 જ્યાં લગે હું મધ પીઉં, પછે તુને મારીશ એવ;
 તુને માર્યા પછી હવણાં, ગાજશે સહુ દેવ.
 વારુણીને હાથ ધરી, પીગે માતા ત્યાંય;
 રણ રોળવા જોધને, માતા ચઢે રણમાંય.
 પાન કરીને ઉત્પતિયાં, પગે આક્રમ્યો દેહ;
 શ્વેને કરીને મારીઓ રે, કંઠ માહે તેહ.
 આક્રમતાં તેનાં મુખ થકી, નિસર્થો બળવંત યોદ્ધ;
 ખડ્ગ ચર્મ ધરી રહ્યો, કરવા તે કારણ રોધ.
 દેવી સંઘાતે જીલ્લ મંડાણું, ખડ્ગ લઈને ગાત;
 શીશ છેલું તેહતું, વેગે કીધો ધાત.
 એણીપેર ત્યાં મહિષાસુર, સહિત સહુ પરિવાર;
 ભવાનીએ નિપાત્યો, આનંદ હુઓ અપાર.
 દૈત્ય સૈન્ય હાહાકાર કરતું, ચોદિશ બાણું જન્ય;
 અમર આનંદ પામિયા ને, શબ્દ જન્ય જન્ય થાય.
 મહર્ષિ દેવ રતવે ધાણું ને, ગંધર્વ કરે ત્યાં ગાન;
 અપ્સરા નાચે પુષ્પવૃષ્ટિ હોય, પુણ્ય વા વાય તે સ્થાન.
 દિવાકર ઉજવળ થયો, પાવક તેજ પ્રકાશ;
 દિશા દશ નિર્ભલી થઇ, સુર મુનિ અતિ ઉદ્ધાસ.

(4.) The Gods Praise Devi.

અમર સહુકો રતુતિ કરે રે, એકવીશ નામ ત્યાં ઉચ્ચરે રે;
 વિસ્તરે છે, નમસ્તસ્યૈ, નમસ્તસ્યૈ, રે.
 વિસ્તરે છે નમસ્તસ્યૈ, શ્લોકે શ્લોકે વચન;
 એણીપેર ત્યાં રતુતિ કરે છે, દેવતા આનંદ મન.
 જે દેવી સર્વભૂતે વસી, વિષ્ણુ માયા કહેવાય;
 તે દેવીને નમો નમો, આર્ધ નમો નમો મંમાય.

જે	દેવી	સર્વભૂતે	વસી,	ચેતનારૂપ	બોલાય;
તે	દેવીને	નમો	નમો,	આઈ નમો નમો	મંભાય.
જે	દેવી	સર્વભૂતે	વસી,	બુદ્ધિ	રૂપે વાસ;
તે	દેવીને	નમો	નમો,	આઈ નમો નમો	પ્રકાશ.
જે	દેવી	સર્વભૂતે	વસી,	નિદ્રા	રૂપે શ્વાસ;
તે	દેવીને	નમો	નમો,	આઈ નમો નમો	પ્રકાશ.
જે	દેવી	સર્વભૂતે	વસી,	ક્ષુધા	રૂપે નાશ;
તે	દેવીને	નમો	નમો,	આઈ નમો નમો	પ્રકાશ
જે	દેવી	સર્વભૂતે	વસી,	છાયા	રૂપે પાસ;
તે	દેવીને	નમો	નમો,	આઈ નમો નમો	પ્રકાશ.
જે	દેવી	સર્વભૂતે	વસી,	શક્તિ	રૂપે અવિનાશ;
તે	દેવીને	નમો	નમો,	આઈ નમો નમો	પ્રકાશ.
જે	દેવી	સર્વભૂતે	વસી,	તૃષ્ણા	રૂપે હાસ;
તે	દેવીને	નમો	નમો,	આઈ નમો નમો	પ્રકાશ.
જે	દેવી	સર્વભૂતે	વસી,	ક્ષાંતિ	રૂપે અવિનાશ;
તે	દેવીને	નમો	નમો,	આઈ નમો નમો	પ્રકાશ.
જે	દેવી	સર્વભૂતે	વસી,	ગતિ	રૂપે તાસ;
તે	દેવીને	નમો	નમો,	આઈ નમો નમો	પ્રકાશ.
જે	દેવી	સર્વભૂતે	વસી,	લજ્જા	રૂપે વિલાસ;
તે	દેવીને	નમો	નમો,	આઈ નમો નમો	પ્રકાશ.
જે	દેવી	સર્વભૂતે	વસી,	શાંતિ	રૂપે વિકાશ;
તે	દેવીને	નમો	નમો,	આઈ નમો નમો	પ્રકાશ.
જે	દેવી	સર્વભૂતે	વસી,	શ્રદ્ધા	રૂપે નિવાસ;
તે	દેવીને	નમો	નમો,	આઈ નમો નમો	પ્રકાશ.
જે	દેવી	સર્વભૂતે	વસી,	ક્રાંતિ	રૂપે ઉજ્જસ;
તે	દેવીને	નમો	નમો,	આઈ નમો નમો	પ્રકાશ.
જે	દેવી	સર્વભૂતે	વસી,	લક્ષ્મી	રૂપે સુખરાશ;
તે	દેવીને	નમો	નમો,	આઈ નમો નમો	પ્રકાશ.

જો દેવી સર્વભૂતે વસી, રૂત્તિ રૂપે કર પ્રાસ;
 તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.
 જો દેવી સર્વભૂતે વસી, સ્મૃતિ રૂપે પ્રતિભાસ;
 તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.
 જો દેવી સર્વભૂતે વસી, દયા રૂપે નહિ નાશ;
 તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.
 જો દેવી સર્વભૂતે વસી, તુષ્ટિ રૂપે સંકાશ;
 તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.
 જો દેવી સર્વભૂતે વસી, માતૃ રૂપે સંવાસ;
 તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.
 જો દેવી સર્વભૂતે વસી, ભ્રાંતિ રૂપે મનહાસ;
 તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.
 જો દેવી સર્વભૂતે વસી, વ્યાપ્ત રૂપે અનુપ્રાસ;
 તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.
 જો દેવી સર્વભૂતે વસી, વ્યાપક રૂપે વિશ્વાસ;
 તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.
 જો દેવી સર્વભૂતે વસી, વ્યક્તિ રૂપે ધૃટશ્વાસ;
 તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.
 જો દેવી સર્વભૂતે વસી, ધર્મ રૂપે ઉદ્ધાસ;
 તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.
 જો દેવી સર્વભૂતે વસી, કર્મ રૂપે ત્રાસ;
 તે દેવીને નમો નમો, આઈ નમો નમો પ્રકાશ.
 ઇન્દ્રિય સકળ તણી અધિષ્ઠાત્રિ, સર્વભૂતમાં હામ;
 ચિત્તરૂપે રહી ત્યાં વ્યાપી, તેને કરું પ્રણામ.

(5) The Slaying of Sumbha and the Song of Victory.

નિશુંભ હણિયો જ્યારે દીદો, શુંભને ચઢિયો કોધ જ;
 રહે ઉભી હમણાં મારું કહેતો આવ્યો, યુદ્ધ કરવાને થોડ જ.

યુદ્ધ અતિ ધોર ત્યાં થાયે, દેવી અને રાજનજી;
અબ્ર મધ્યે અમર ચઢી જીએ, વિવિધ ખેશી વિમાનજી.

દેવી કહે છે રહેજે ઉભો, હવણાં આણું અંત;
પ્રાક્રમ સધળું જણાશે, કહાવે મહા બળવંત. જોજો પ્રાક્રમ માફ.
શસ્ત્રાસ્ત્ર ચૂકે માંહોમાંહે, વરતે હાહાકાર;
જગદંબા આયુદ્ધ સર્વ છેદે, વેગે કરી હુંકાર; શુંબને ત્યાં પછાડે.
તેનું ધનુષ્ય છેદું ચંડીએ, શક્તિ ઝીનીને ધાય;
ચૂકે કરી સાંગજી છેદી, ખડ્ગ ઝી પળાય, જોજો પ્રાક્રમ માફ.
છેદું ખડ્ગ અશ્વને માર્યા, સારથી વીણુ હવો રથ;
પાળો મુદ્દગર ઝીનીને આવ્યો, યુદ્ધ કરવા સમર્થ, શુંબને ત્યાં પછાડે.
મૂઝું એટલે મુદ્દગર છેદું, તવ મુષ્ટિ ઉગામી આવ્યો;
દેવી હદેમાં મારે જેટલે, કરતલે મારી ચલાવ્યો. જોજો પ્રાક્રમ માફ,
તળ પ્રહારે ફેંક્યો મહી પડ્યો, હડ્યો તે તત્કાળ;
ચંડીને ઝી ઉત્પતિયો, નભ ગયો ભૂપાળ; શુંબે કીધી ગંજના.
નિરાધાર ત્યાં યુદ્ધ કરે છે, પરસ્પર મહાધોર;
પ્રહાર માંહોમાંહે ચૂકે, ક્રોધ કરી કઠોર; ચંડીએ પ્રાક્રમ કીધું.
દેવીએ ઉપાડી ભમાવ્યો, નાખ્યો મહી મોઝાર;
હી મુષ્ટિ ઉગામી ધાયો, કરતો મારો માર; શુંબે કીધી ગંજના.
આવતો જોઇ અંબાએ, હદે શળવડે ત્રાડ્યો;
પ્રાણુ રહિત કીધો દાનવ, પૃથ્વી ઉપર પછાડ્યો, ચંડીએ પ્રાક્રમ કીધું.
પડતાં દ્વીપ સહિત ચળા પૃથ્વી, ધ્રુવ્યા પર્વત પ્રૌઢ;
પછે સ્વસ્થ થઇ સૌ કો હરખ્યા, માર્યો જણી મુદ્દ. ચંડીએ પ્રાક્રમ કીધું.
હલકાપાત મેધ શાંતિ પામ્યો, નદી વહે મારગ નીર;
દેવ સહુ અતિ આનંદ પામ્યા, મર્ણુ પામ્યો વીર. ચંડીએ પ્રાક્રમ કીધું.
પટલ વળાડે ગંધર્વ ગાયે, નાચે અપ્સરા નાર;
વહે પવન નિર્મળ શાંત પાવક, તપે ઉજ્જવળ સૂર્ય અપાર. ચંડીએ પ્રાક્રમ કીધું.
પુષ્પવૃષ્ટિ કરે સુર અંતર, વાજે બહુ વિશાળ;
મુદિત થઇ સહુ એણીપેર ખોલે, જય જય જયવાણ. ચંડીએ પ્રાક્રમ કીધું.

દેવીએ અસુર સર્વ માર્યા, હૃષ્ણી ઇંદ્રાદિક દેવ;
 કાત્યાનીની સ્તુતિ આરંભી, સુદિત વચન તત્પ્રેવ.
 દેવી પ્રસન્ન થઇ હશે આરતી, તું ઇશ્વરી વિશ્વાધાર;
 પૃથ્વી ઉદક સ્વરૂપ તે તારું, બીજ રૂપ ધરો મંતાર. જય જય મહાદેવી.
 વિદ્યા ક્રિયા સર્વે તું દેવી, તેં પૂર્ણ છે બ્રહ્માંડ;
 કે.ણુ સ્તુતિ કરી શકે તારી, તું ઇશ્વરી વસે નવ ખંડ. જય.
 નારાયણી નમો સ્તુતિ તમને, શ્લોકે શ્લોકે ઇમ કહી વચન;
 ઇંદ્ર વન્હિ વાયુ મળીને, કરે ભગવતીનુ સ્તવન. જય.
 બુદ્ધિરૂપે સહુને હટે વસ્ત્રાં, સ્વર્ગ મુક્તિ આપો ભગવતી;
 કલા કાટાદિક રૂપે તે તું, સર્વ સુખ પૂર્ણ તેં સતી. જય જય નારાયણી.
 સર્વ મંગળમાં મંગળ રૂપ તું, સર્વ અર્થ સાધે શર્ણુ;
 સૃષ્ટિ સ્થિતિ ત્રિનાશ શક્તિ તું, ગુણુશ્રવ ગુણુમય આચર્યુ. જય.
 શરણાંગત દીનને રાખો, આરતિ સહુની કરો તત્કાળ;
 હંમે ચંડી બ્રહ્માણી રૂપ તું, કરમાં કુસુમની માળ. જય.
 માહેશ્વરી વૃષભે ચંડી તું, ચંદ્ર ત્રિશૂળ ધરો વ્યાળ;
 કૌમારી કર શક્તિ ધરોતે, મયૂર કુર્કુટ વૃત વિશાળ. જય.
 વૈષ્ણવી શંખ ચક્ર ગદા ને, સારંગ ધનુષ્ય ધારો પાણુ;
 વારાહિ ધરો દંટા વસુધા, નારસિંહી નખ મોટા જાણુ. જય.
 ઐંદ્રિ કરમાં વજ્ર ધરો ને, સહસ્ત્ર નયનાં નાર;
 વદન કરાળ દંત અતિ પ્રૌઢા, ચામુંડા ઉર શીરહાર. જય.
 શિવહૃતિ મહા ધેર શબ્દને, લક્ષ્મી લજ્જા વિદ્યા પુષ્ટિ;
 દ્રુવા સ્વધા ને મહારાત્રી તું, મંમાયા આદિ શક્તિ. જય.
 સર્વાર્થ પાણુ પાદાંત તું, અક્ષિ મેસ્તક શ્રવણુ ને પ્રાણુ;
 સર્વશક્તિ અમને ભયથકી રાખો, દુર્ગાદેવી તને પ્રણામ. જય.
 લોચન સૌમ્ય ત્રણુ તે તારાં, જ્વાળ કરાળ અસુર કર્યા નાશ;
 ત્રિશૂળ રાખો આઈ અમને, ભદ્રકાલી નમો પ્રકાશ. જય.
 ઘંટાશબ્દે અસુર જે મોહ્યા, તેણે અમારી રક્ષા કરો;
 ખડ્ગાદિક આયુદ્ધે રાખો, નમિયે શુંબ દષ્ટિ ધરો. જય.

પ્રસન્ન થઇ સવ રોગને ટાળો, પૂરો મન મનોરથ કામ;	
તુને જે આશ્રય હોયે, તેને આરે ઉત્તમ હામ.	જય.
નિકંઠન વેરીતું કીધું, ધર્મદેશી હણિયા સહી;	
મહાવિદ્યા મંમાયા તું, સર્વ ત્રિશ્વ ભમાડો રહી.	જય.
આઘશકિત, ત્રિભુવનતારક, મંમાયા માક બળવંત;	
પાર તારો પામે નહિ, દેવ અસુર અને મુનિજન.	જય.
દાવાનળ વૈરીદળ અહિયળ, તેણે હામ કરે તે સાર;	
વિશ્વવિદ્યા ભગવતી તું માતા, નામ માત્ર ટાળે સંસાર.	જય.
તું સરજ્યાં ધર્યાંને પાળે, સચરાચર તું વિશ્રામ;	
શાર્ણ આગ્યાને તું કિગારે, નમ્ર થઇ કીજે છિયે પ્રણામ.	જય.

3 From કૃષ્ણ વિદિ.

The following few lines full of bitter and fiery words of Draupadi while she complains to Krishna about the helplessness of her five consorts. One can almost see the five Pāndavas standing abashed before the outraged queen. It is from the unpublished poem કૃષ્ણ વિદિ

હરજી, સાંભળો રે દ્રૌપદી મોઢે વાણ—
 હસ્તિનાપુર તહમો જાઓ છો, વાહાલા વિદિ કરવા રે;
 પિયુડા માહારા કાયર થઇને, હીંડે છે ઉગરવા રે. હરજી.
 દેશ આપશે, ધન આપશે, પાંચે સુખીઆ થાશે રે;
 પણ દેવે હોળી લાગી છે મારે, તે કહો કેમ હોલવાશે રે. હરજી.
 દુઃશાસને ચીર તાણીઆં, ને કર્ણ કઠણ બહુ ભાખે રે;
 એ બળતું તે ક્યમ હોલાશે, સઘળા માર્યા પાખે રે. હરજી.
 માહારા સમ જો મેળ કરે તહમો, માગું છું દેવ મોરારી રે;
 એ કામ જો કરવું હોય તો, મુજને જાજો મારી રે. હરજી.
 ક્ષત્રી કોએ કાયર નો હોએ, તે માટે હું માગું રે;
 યુધિષ્ઠિર બ્રાહ્મણ થયા એ તો, થડ થ્યું વાંકું રે. હરજી.
 આપ ભાઈ માહારા બલીઆ છે, તે આગળ થઇને વદશે રે;
 એમ કરતાં જીતશે તો, જશ તહમને ચડશે રે. હરજી.
 જોણે પહેરી કાંચળી, ધનુષ બાણ તે મેલેલી રે;
 તેહેની આશા શી કરે, વાત કહું છું રેલી રે. હરજી.
 મેળ કરીને તમે આવશે, તો જાંડીશ પ્રાણ રે;
 દુર્યોધન જીવે જીવું તો, તહમારા ચર્ણની આણ રે. હરજી.
 સભામાં સહુ દેખતાં હું, ગાઢે સદિ રોષ રે;
 વીર કહાવીને પાંચે બેઠા, તેહવારે સામું જોઈ રે. હરજી.

માત તેની વાંઝણી જે, વીરવ્રત ન પાળે રે.
 પરણી હોયે નાર તેહનું, દુઃખકું તો' નવ ટાળે રે. હરજી.
 કેશવજી, હું શું કરું' પ્રીત પાંચશું માંડી રે;
 એવું જોતાં માહાફ, સુખે સુખે છે રાંડી રે. હરજી.
 વિધિ કરવા મોકલે છે, શામસુંદર તહમને રે;
 એવા જો નિર્જળ હતા તો, શાંહાંને પરણ્યા મુજને રે. હરજી.
 રાજ્યનું કશું છે નહિ, અહમારે કાંઈ કામ રે;
 ત્યમ કરજો જ્યમ રાવણનું, કર્યું ભાલણ પ્રભુ શ્રીરામે રે. હરજી.

4. From મૂળી આખ્યાન.

This charming little poem is based on a story from the Sivapurāṇa about how a Bhil savage got the reward of the Sivarātri vow, which he kept unwittingly while out hunting on that particular night.

(1.) The true wife.

નારી વિના મિથ્ય અવતાર; સ્ત્રી પાપિ સુનો સંસાર;
નારી વિના સુતું સ્મશાન; નારી વિના મંદિર ઉદ્યાન;
દોહિલિ દિ આધાર કલત્ર; સ્ત્રી સમો કો નહિ મિત્ર;
વ્યાધિ તણિ વૈદ્ય સુંદરી, અનાથની સાથી તે ખરી;
ગૃહકાર્ય નારી પ્રધાન; ધર્મ તણું તાં મૂલ નિદાન;
નારી વિના નર જીવે જોડ, દૈવિ શન્યો તેહનો દેહ;
સ્ત્રી નહિ ત્યાં નહિ અધિકાર; દીઠી મીઠિ આવે મહાર.

(2.) The true husband.

કંથ વિના જે કામની, જીવે એકે દીન;
ધિક જીવ્યું તેહનું, બળ્યું તેહનું તન.
અન્ન આપે બાપ બાઈ, પુત્ર ને પરિવાર;
ભર્તાર કો આપે નહિ, જે અમૃતનો દાતાર.
નારીને બહુ પુત્ર હોએ, ધન ને શૃંગાર;
કંથ પામે સર્વ સુતું, વૃથા પશુ ધરબાર.
વસ્ત્ર ભૂપણ રત્ન શય્યા, ગંધ ને પુષ્પહાર;
કામનીને કંથ વિના, નિષ્કળ સર્વે સાર.
ધન્ય તે તો ભામ્યની, ભરથાર પહેલી મરે;
સિદ્ધ હોય અતિ ઘણી, પશુ પિયુ વિના શું કરે ?
સુંદર તાં શતપુત્ર, તોહિ દુઃખ ન જાય;
દુર્બલ તાં પતિ ભલો, શોભા જોશે થાય.
કૃપણ રોગી અધમ વ્યસની, વૃદ્ધ કોધ સ્વભાવ;
પ્રિયુ સ્ત્રીને સેવતાં, સંસાર સાગર નાવ.

5 From નલાખ્યાન (પ્રથમનું)

This was the first (and as yet unpublished) version of the famous story. The poet had to re-write it in a hurry and the second version was very much inferior to the first and more carefully written poem

(1.) The Glory and the Fame of Nala.

ચંદ્ર સૂરજ પાખલે કુંડાલુ થાએ છે વરસાને,
તાંહાં કલ્પનામહા કવિને મને એહેવી આવી વાતે.
નગના તેજ રૂપીઓ સૂરજ, જશ રૂપે શશી દેખી,
અહા સાચું જૂઠું જોઇ, અંતર ગતિ ઉવેખી.
જમ નામું જૂઠું જાણીને વણીક લઇને વાળે;
ત્યમ વિધાતા જૂઠા જાણી રવિ શશીને કુંડાળે.

This is an exceedingly clever and original simile. In the old-fashioned account books the items entered on the wrong side of the ledger are marked by a circle drawn round them. So also having created the Sun and the Moon to be the luminaries of the world and afterwards discovering that the real luminaries were the Glory and the Fame of King Nala, the Creator to point out his mistake surrounded these two—the Sun and the Moon—with the watery halo.

(2.) Damayanti after hearing the swan's praises of Nala.

હંસ વાણી હદે આણી, પ્રાણ પરવશ થોઁ ઘણું;
ભૂખ ભાગી પ્રીત લાગી, જાગી તે મન દામણું.
દુઃખ ધરવું સહી અ મરવું, કરવું કાંઈ સુએ નહિ;
હૃદ આજે દેહ ગાળે, રાજે તે સુકે નહિ.

રાહુ દિગ્ગપતિ અસવા માટે, કોડેથી કાળો ટળે;
 મુખચંદ્ર અડેવા માકાંડે, ઊનાવળો આવી મળે.
 રાહુનું શિર હરિ છેલું, પુરાણિક કથા કહે;
 વિરહિણીનું છેદિયું તે, મર્મમાંહે નવ લહે.
 જઠર રહેત રાહુને તો, ઇન્દુ બળતો પાપીઓ;
 વિરહિણીને પીડવાને વિધવાતાએ આપીઓ.
 અગસ્તે જે વાગં ઉદ્દધિ પીધો, શશી શે નવ જડ્યો?
 મંદરાચલ પડ્યો તે વારાં, પૂરણ કાં ભઇ નવ કર્યો?
 પૂછ સખી જઠ ઇન્દુને એ વિધા તેં ક્યાંથી ભણી?
 ઉદ્દધિ મહા વડવાનલથી કે શિવગજાના વિષ તણી?
 હાર અહીંને કહે કામની, ગુણુવંત છે તુને નવ ધટે;
 પરનારના એ પયોધરથું, દંશ કરે છે શા માટે?
 ઇન્દુ આવી ઝંધાને, અડે છે નિર્વજ થઈ,
 કલંકી શું કરે નહિ? જે લાજ તો તાહારી ગઈ.
 પુષ્પશર એ કામનાં, તે સખી શાને પાથરે?
 આણુસેજે પોદ્યો તે, શ્રમ કહો ક્યાંથી કરે?
 અંગથી આ ચંદન હુઓ, દેહ માહારાને કસે,
 પ્રત્યક્ષ જુઓ પારખુ, શણુગર બહુ તેણે વસે

(3) Damayanti's lament on losing Nala

હા ! માહારા નાથજી ! ક્યાં ગયા રે, હુંને એકલી મેહેલીને વન રે ?
 વજ્રપે કઠિણુ કયમ થયું રે, વાહાલા તમારું મન રે ?
 નલરા, નલરા, એમ ઓચરે રે.

* * * * *

વાંકે કરો પ્રભુ માહારો રે આવી કહો માહારા નાથ રે,
 દુઃખસાગરમાં યુડતા રે, કંથજી દીજે હાથ રે. નલરા.
 ધર્મરાય તહમો કાકાવિયા રે, તે મિથ્યા કરશે નામ રે,
 આવી આલિંગન દીજીએ રે, મારા મનડાના વિશ્રામ રે. નલરા.

ચોરીમાંહે જે કહ્યું રે, એક આપણું ચિત્ત રે,
 તે જીવું નવ કીજીએ રે, શું થયું જીવુંકે ચિત્ત રે? નક્કરા.
 મીઠા આગળ દેખું નહિ રે, ઉત્તર નાપો આજ રે,
 ક્રિયા કાજમાં નાશી રહ્યા રે, મુકને વાડોછો મકારાજ રે! નક્કરા.
 પ્રાણુ ન જાએ પાપીઓ રે, વાંધું નાવે મર્ણુ રે,
 કંથ તજીને જો ગયા રે, તો જગએ કોને શર્ણુ રે? નક્કરા.
 આ વન ગહન ખીકામણું રે, એકલી અમલા દરે રે,
 કીધાં પૂરવ ભવતણાં રે, કેમ ન આવે દેહ રે? નક્કરા.
 મુખ મુકાએ માહાં રે, જગ પાઓ રાજન રે;
 મેંતો એવા હીણા જાણ્યા નહિ રે, વીરસેનના તન રે! નક્કરા.
 માહાં દુઃખ મુને છે નહિ રે, દુઃખ તમાં થાય રે,
 થાક્યા થઇ જહ વારાં બેસશો, કોણ ચાંપશે પાવ રે? નક્કરા.
 હું વનફળ આણીને આપતી રે, પિયુ શિતળ નીર રે,
 સેવા સ્વામીની કંઈ રે, મન રાખીને ધીર રે. નક્કરા.
 વાચ સિંહ ને વાનરા રે, ખીલાવે બળવંત રે,
 કોએ પશુ કરતો નરી રે, આણી વેળા અંત રે. નક્કરા.
 (એણીપેરે તે ટળવળે રે, ઢળીઢળી પડે મહીમાં રે,
 વનવને શોધે કંથને રે, દેએ નહિ તે ક્યાંય રે). નક્કરા.
 ઇન્દ્ર તજી મિ તું વયો રે, તેહેને ચઢીઓ ક્રોધ રે,
 વૈરીનાં હૈયાં નવ ઠારીએ રે, તમે બળા છો જોધ રે. નક્કરા.
 માહારો પિતા પાસે નહિ રે, એકલી આણે ઠાર રે
 તમ વિના કો પરહરે રે, કહિણુ થઇ ભરથાર રે? નક્કરા.
 આજ્ઞા મેં લોપી નથી રે, કીધો નથી અન્યાય રે;
 પાપ જે પૂરણુ ભવતણાં રે, તે નીકળ્યાં ન જાય રે. નક્કરા

કરે કલ્પના અનેક પેરે પૂરણુ સર તે જોઈ,
 શું ભઇ, અમરે ભર્યું છે અમૃત પૂરણુ શશી અવિચોઈ?
 દેવે સિંધુ મથન તાં કીધો, અમૃત તાં નીસરીઉં;
 શુભ ઈ ઉત્તમ સ્થાનક જોઈ, આંહાં આણીને ભરીઉં;

સિંધુ થકી સર અધિકું દીસે, મિ મન સાથે દીકું;
જેહનું જળ કંઈ અર્થ ન આવે, આ તા અમૃત મીકું !
શ્રી હરિ જઈ સાગરે સુએ છે, સહી સર એ નવિં જાણું;
નારાયણ આગળે નારદજી, આંસુએ સર નથી વખાણું.
કુંભી સુતે જળ આયમન કીધું, ક્રોડી વરસ રહ્યા ઠાઠા;
અનેક કુંભે ઉલેચતાં રે, ઘટે નહિ સર યાત્રા !

6 From નલાખ્યાન (ખીનું.)

(1) The Svayamvara.

બૃહદશ્વ ઋષિ એમ બોલિયા, સુણે રાય રે;
 શુભ લગ્ન મુહૂર્ત, કરી રચનાય રે.
 મોહ્યાં આમંત્રણ જાણુ, તેડયા રાય રે;
 કામવાસનાવાળા સર્વ, સજ્જ સહુ થાય રે.
 દમયંતીને વરવા તણી, છે મન ઇચ્છાય રે;
 પુષ્પસાર માળા પેરી, મણિ જડિત કુંડળ શોભાય રે.
 આમંત્રણ સુણી આવિયા, જ્યાં મંડપની રચનાય રે;
 સ્થંભ સુવર્ણના મનોહર, મણિ તોરણ શોભાય રે.
 પર્વત કેરા વિવર માંહે, પેસે જિમ વનરાય રે;
 મંડપ માંહે પેઠા સર્વે, વરવાને કન્યાય રે.

કન્યા વરવા પેઠા સર્વે, નળને વળી પંચદેવ;
 અદ્ભુત શોભા થઈ રહી, દેવ યંબ્યા તતખેવ.
 વિધ વિધ આસન ગોઠવ્યાં, બાજડનો નહિ પાર;
 તે ઉપર જઈ બેઠા ધણા, કરે સારાસાર વિચાર.
 પરિધ સરખા પુષ્ટ છે, પંચ ફણાળા મુકટ;
 આકૃતિ હસ્તની છે મનોહર, મનમાં ધણો છે દર્પ.
 કેશાં શોભે શરાં ત્યાંજી, નાસિકા ધ્રુવ જાણુ;
 નેત્ર પંકજ મનોહર બ્રહ્મી, તણાં શા હોય વખાણુ.
 આકાશમાં નક્ષત્ર શોભે, તેવા શોભે રાય;
 દમયંતી ત્યાં સજ થઈ, સભા માંહે જાય.
 સ્વરૂપ શોભા અતિ ભલી, તેણે મોહ્યાં સૌના મન;
 જોનાર સહુ મનમાં ધરે, નારી મળે શુભ જીવન.
 કાંઈક લીધે આખડી, જો મળે દમયંતી નાર;
 અખંડ આરાધું શિવને, કરે કંઈક શક્તિ વિચાર.

કો વિષ્ણુની આરાધના, મન માહે કરે યહુ;
 કો કાલિકા અંખા આરાધે, વરવા ઇચ્છા હમયંતી સહુ.
 એવી અલૌકિક નારીએ, કર્યો મંડપ પ્રવેશ;
 દષ્ટિ સંમીલન થઈ, થયો ઘણો ઉજ્જેશ.
 વૃત્તિ થાય ન કોઈને, નર નામધારી જે;
 હમયંતીને નિરખતા, હલ્યા નૃપતિ પૃથ્વીએ.
 હમયંતીએ નિરખ્યા, પંચાકૃતિ નળ એક;
 વારંવાર અવલોકિયું, નવ રૂપમાં મીનમેખ.
 નળરાય ન ઝોળખ્યો, નારી પામી દુઃખ;
 નળ તાણું ચિંતવન કરે, દેવ પમાડો સુખ.
 દેવ નળ હું કિમ લહું, એમ કરે તર્ક અપાર;
 ચિંતવન કરતી ચતુરા વળી, વળી ગ્રહે ન સાચો સાર.
 વૃદ્ધ સાધુ મુનિચક્રી, સુણ્યાં સુરનરનાં ચિન્હ;
 પંચમાં તે નવ જણાયે, નવ જણાયે કોઈ ભિન્ન.
 વારંવાર નિશ્વાસ મૂકી, કર્યો ઘણો વિચાર;
 શરણુ જાવું દેવને ધરી, કર્યો છે નમસ્કાર.
 થરથર કંપે કામિની, દીન સ્વરે ખેલી યાળ;
 હે દેવના સહુ દેવ આવ્યા, દેખાડો નળ ભૂપાળ.
 હંસપક્ષીએ જે કહ્યો, હું વરી નળ નિઃસંદેહ;
 મન વાણીથી ન અન્ય ઇચ્છું, સત્ય કહ્યો મનિસા જેહ.
 સ્વયંવરનું વ્રત છીકું, પામવા નળ ભૂપ;
 પૂજન કરી હું દેવ પ્રણમું, પ્રસન્ન થાઓ અનુપ.
 વ્રત કરી પ્રાર્થિતામાં, આપો નળ નરેશ;
 નળરાયને હું ઝોળખું, એમ કરો સર્વેશ.
 સ્વરૂપ ગ્રહો સ્વય સ્વયતણાં, તો થાય મન પ્રસન્ન;
 ખૂહદંથ મુનિ ઉચ્ચરે ઇમ, મુણો ધર્મરાજન.
 દીનવાણી સુણી દેવ, થયા મન રળિયાત;
 શાસ્ત્રમાં જે વિધ કહ્યાં, તે રૂપ ધર્યાં સાક્ષાત.

પ્રસ્વેદ નહિ અંગે વસે, નહિ મિષેન્મિષ નેત્ર;
 કરમાઇ નહિ માળા ધરી, પ્રકૃત્વિત સુક્ષેત્ર.
 નીરજ શરીર નિઝર તણું, પૃથ્વીથી ઉચા જાણુ;
 દેવ એવા નરખિયા, કંઈ નળ તણું વિખાણુ.
 દેહકેરી હાંચ પડતી, કરમાયા પુષ્પની માળ;
 રજ સંયુકતે અંગ શોભે, જોઈ હરખી બાળ.
 નેત્ર મિષેન્મિષ થતાં, પ્રસ્વેદ કણુ મૌકિતક;
 મનહરણુ જોયો ભૂપતિ, નળશોભે સહસ્રાક્ષ સૌકિતક.
 દેવ ને નળરાય નિરખી, થઇ વરવા સજ;
 ઉત્તરીય સાંધ્યું નળ તણું, જેમ વર કરિણીએ વર ગળ.
 કંઠમાં વરમાળ અર્પી, સ્વામી કીધો જાણુ;
 હાહાકાર ત્યાંહિ થયો, વાગ્યાં અન્ય નૃપને બાણુ
 ઋષિવર આનંદ પામિયા, સાધુ હરખ્યા ત્યાંહી;
 સાંઈ સાંઈ મુખ વદે, ક્ષીરનીર મળિયાં આંહી.
 ભીમ નૃપ આનંદ પામિયો, સંજોગ સારો જાણી;
 બાલણુ પ્રભુ રઘુનાથના, શું શું કહું વખાણી.

(2) Epilogue.

ગુણુ ગાયે ગુણુ ગાયે, નળ કેરા જેહ જાણેજ;
 બાગ્યનિધિ સુખ તેહ ભોગવે, ચાર પદારથ સુખ માણેજ.
 શ્રોતા વડતા ગાય સાંભળે, તે પામે જવ પારેજ;
 ઇચ્છિત અર્થ ને લક્ષ્મી મળશે, નળકથા શુદ્ધ વિચારેજ.
 ભાવે કુભાવે સાંભળે, નળરાયનું આખ્યાનજ;
 ગર્ભવાસમાં તે નવ આવે, રીઝે શ્રી ભગવાનજ.
 સંસારનાં સુખ ભોગ ભોગવે, પુત્ર કલત્રને પામેજ;
 પર્વણિએ વા રાત્રી દિવસે, કથા શ્રવણુ કરે દુઃખ વામેજ.
 કિંચિત શુદ્ધિ જોવી નહિ, મારી મતિ છે મંદજ;
 સમુદ્ર માંહે ચંચ બરી છે, જાણું નહિ પ્રબંધ કે હંદજ.

વાંકોચૂંકો ગોધૂમનો રેડલો, ક્ષુધિતપણું તો જાયજી;
 કથામૃતને પીવું પ્રીતે, અમૃત પીતાં કોણુ ધરાયજી.
 નાગર કાજે શ્રમ દુવેળા, કવિને કરમે લાગ્યોજી;
 ધ્રુવાખ્યાન ને નળાખ્યાન બે, પુનરપિ કરી અતુરાગ્યોજી.
 ગાંધીને કેવું મરી માટે, મૂર્ખ જાણે નહિ મરીની ખોટજી;
 ગુરૂકૃપાએ કવિતા સાગરમાં, આવે ગ્રંથરૂપી ભરતી ઓટજી.
 કૂડા કરમીને કૂડું હોશે, સુખિયાને હોયે સુખજી;
 નળની કથા ગાઇ મનોહર, જાયે દુઃખિયાનાં દુઃખજી.
 દય કર જોડી બાલણુ વિનવે, કરે કૃપા સંત મહંતજી;
 બાલણુ પ્રભુ રઘુનાથના, નિર્મળ કરે મમ ચંતજી.

7. From દશમ સ્કંધ.

(a) The Child Krishna.

(૧)

આંગણુડે રમો, મનમોહન ! તો મન માને માહાર રે.
પ્રાણપેં મુજને અધિકું વહાલું સુંદર મુખકું તાહાર રે.
શરીર મેલું થયું છે, સ્વામી ! પડખો તો નહવરાવું રે.
દ્રાક્ષ ચરવી ને ચારાળી—કહો તે આપું ખાવું રે.
ક્ષણું એક ખેસો તો મનમોહન ! ગુંથું તાહારી ચોટી રે;
કેવડેલ ધાલીને ગુંથું જમ તે થાઓ મોટી રે.
નયણે કાજલ સારી, નિલવટ તિલક કંઈ કેસરતું રે.
એને ઘેર કન્યા છે સુંદર, તે નામ લે છે વરતું રે.
મારા સમ છે, હો, મનમોહન ! માંખણ રોટી ખાઓ રે;
ઉપર સાકર દૂધ શીરાવો, જ્યમ તમ મોટા થાઓ રે.
શેલડી તાં અતિશે સુંદર, કહો તો આપું છોલી રે.
દાડમ પાકાં છે અતિ રાતાં, આગલ મેહેલું ફોલી રે.
આધા પાછા જાઓ જોડલે, હૈકું માફ કાંપે રે.
જાણું રખે કો વૃષભ આવે, પ્રાણજીવનને ચાંપે રે.
કહું કરે જો કુંચર મારા, તો તમને પરણાવું રે.
રાધા સરખી રૂપે રૂડી, વહુવર વહેલી લાવું રે.
તું તો સર્વસ્વ છે રે માહારે; ખીજું ન ગમે કાંઈ રે.
બાલણ પ્રભુ રઘુનન્દન દીજે એકવાર મુજને સાંઈ રે.

(૨)

મહાવજ્ર પૂછે વાત માતને, મુખ સ્યામ શરીર રે;
શામાચિત તમો શું થયાં, નયણે પ્રગટ્યું નીર રે. મહાવજ્ર.

મસોદા એણી પેરે ઉચ્ચરે, મુખડું જોતાં તારું રે;
 અતિ આનંદે કરી થયું છે, પુલકિત તન ત્યાં મહારું રે. મહાવજ.
 વચન મનોહર સાંભળી, હરજીએ લીધો આડો રે;
 એવું સુંદરી જે કહ્યો છો, આર્ધ મુજને દેખાડો રે. મહાવજ.
 જે કો'છો તે તણી કાંતિ તણું, કહ્યું ન જાયે લેખું રે;
 હું એમ મનમાં જાણું છું, એકવાર હું દેખું રે. મહાવજ.
 વળતી માતા એમ વદે છે, તે તું ક્યમ દેખે તન રે;
 મેં તો એવું કીધું છે તેવું, તારે નથી તેવું પુણ્ય રે. મહાવજ.
 ખોલ સાંભળી જનુનીના, હઠડા માંહે હસિયા રે;
 બાલણ પ્રભુ રઘુનંદન તારે, સામું જોઈ મન વસિયા રે. મહાવજ.

(૩)

માતાને મોહન ધાવે, અતીશે લાગે મીઠું રે;
 ચુલે પય ઉમરાવા લાગ્યું, યશોદાએ તે દીઠું રે. માતાને.
 અધ ધાવતો મૂક્યો અવની, જનની વેગે ચાલી રે;
 આંખે અતિ ખરતાં આંસુ, હરજીએ છેડલે ઝાલી રે. માતાને.
 અતિ આકળી થઈ નીસરી, બળ કરી વછોડી રે;
 ડંસ લેઈ ગોવિંદે તે વારે, મહીની ગાળી ફેડી રે. માતાને.
 પૂર નદીની પેરે ચાલે, હરજી સુખે માખણ ખાય રે;
 જોતારીને આવે જોડલે, તેટલે કૌતુક દીઠું માય રે. માતાને.
 બાલક માંકલડાને ખવરાવે, નાચે પ્રેમે મુદિત થાય રે;
 જનનીને આવતી જાણી, બયબીત થઈ નાસી જાય રે. માતાને.
 કામિની કર માંહે લઈ, ચીમટા પુંડે થાય રે;
 સાસ ભરાયે બાલણ પ્રભુ, લીલા અલ્પાદિક ગાય રે. માતાને.

(૪)

નાસીને જાશે કેટલે રે, હવડાં સહાયું કહાન;
 હૈડું દાઝે છે મારું રે, ઘણું કર્યું છે જન. નાસીને.

કરમાં લઇ દામડી રે, કુંવર પૂંઠે ધાય;
 રીસ લોચન રાતડાં રે, યશોદાને સાસ ભરાય. નાસીને.
 મુખડુ માખણ ખરડ્યું રે, ખરડયા છે બે હાથ;
 નારીને નયણે નીર ઝરે રે, ચૌદ લુચનનો નાથ. નાસીને.
 જોવા આવી ગોવાલણી રે, ધર ધરની અહુ નાર;
 ગાળા ફાડી ગોવિંદજી રે, મડીકું વહે છે અપાર. નાસીને.
 અંતરીક્ષ અમર તે આવિયા રે, ચઢી દેવ વિમાન;
 કૌતક જોવા કૃષ્ણજનું રે, લક્ષ્મીપતિ ભગવાન. નાસીને.
 આંગણે ફેરવે માતને રે, સુત તે કહે વચન;
 મને સાહી શકે નહીં રે, જો શ્રમ કરે મહામુન્ય. નાસીને
 સ્વાસ ભરાઈ યશોમતી રે, હાથ ન આવે તન;
 હાસ્ય કરે સર્વ ગોવાલણી રે, દુઃખે દાઝી મન. નાસીને.
 માખણ મારું હુંડીયું રે, પોતાને નવ ભાવ્યું;
 વહેંચી આપ્યું બાળને રે, માંકણાંને ખવરાવ્યું. નાસીને.
 દહાડી કહેતી ગોવાલણી રે, માનતી નહિ હું તેહ;
 આજ પ્રત્યક્ષ દેખિયું રે, ભાંગ્યો મનનો સંદેહ નાસીને.
 નાનડીયું એક મહારે રે, સહુનું મારે કાજ;
 શિખામણુ દઈ અતિ ધણી રે, જો કર આવે આજ. નાસીને.
 થાકી જાણી માતને રે, બેઠા સુંદર સ્યામ;
 જશોદાએ આવી આંધિયા રે; ભાલણુ પ્રભુજી રામ. નાસીને.

(૫)

જશોદાજી છોડો સુંદર સ્યામને હો, કંઈલુ દામણું ખુચે કામળ અંગ હો;
 નયણે હો આંસુ બહુ ઝરે હો, દેખી અતિ દાઝે મારું મન હો. જશોદા.
 દોલિલે કુંવર આવ્યો લાડિકો હો, તે ઉપર એવડી ન ફાળે રીસ હો;
 સુંદર છે બાલિક અતિ ધણું હો, એવા બીજા નથી દશ વીશ હો. જશોદા.
 વહાલો છે એ આખા ગામને હો, કહો કેટલું કીધું છે એણે જાન હો;
 અમો સર્વ મગાને આપીએ હો, જે વણસાડ્યું હોય સ્યામ હો. જશોદા.

એના પગ પૂઠે તમે પામ્યાં હો, આં તમારે એવડી હુતી ઓથ્ય હો;
 નવનિધ આની છે એણે કરી હો, પૂજો શેં નહિ એના પાય હો. જશોદા.
 એવડી રીસ કરીએ નહિ હો, દયા ન આવે દેખી સુંદર બાળ હો;
 અમને દુઃખ લાગે છે થણું હો, રેતો દેખી મહાવજ્ર શ્રીગોપાળ હો. જશોદા.
 એને નામે બંધન છુટીએ ભવતણું હો, તે લેખ આંધ્રો ઉખળ સાથ હો;
 આંખડી ચોળે છે આપણા કરે હરિ હો, ભાલણુ પ્રભુ રઘુનાથ હો. જશોદા.

(૧)

આવો રે યજ્ઞ કૌતક જોવા, જન્મ કોટીનાં પાતિક જોવા. આવો રે.
 નંદજનો કુંવર નાનડિયો, ઉખત્ર બાંધી ઉર પર ચડિયો. આવો રે.
 ચોરપણું એનું લેખાણું, દોહોણીએ કાધું કાણું. આવો રે.
 શીકું હાલે તેમ મુખ ડોલે, ઉપમા શી ત્રિભુવન તોલે. આવો રે.
 જોને ઘેર નવ લખ દૂઝે, તેને એવી મતિ સૂઝે. આવો રે.
 મુખડાં ઉપર છાંટા દીસે, નીરખનાં માં મનકું હીસે. આવો રે.
 આવ્યા જાણશે તો પીતો રહેશે, તો ત્યાં માં હૈકું હીસે. આવો રે.
 માતા કને તો કાંઈ ન માગે, આપણા જનનું મીકું લાગે. આવો રે.
 જોનો મહિમા વેદ ગાયે, ભાલણુ જન પીતો ન ધરાયે. આવો રે.

(૭)

બાલમુકુંદને નીરખીએજી, આનંદ અંગ ન માયજી;
 આવે રે આવ ઉતાવળી, કોણે પીલ્યો તારો પાય. લીલા નૌતમ છે.
 રંગે રીખે આંગણે રે, કરમાંહે નવનીતજી;
 પ્રાગવટને પાંદડે પોઢે, દીસે તેણી રીત્ય. લીલા.
 મસ્તક મુગટ મણી જ્યોતરે, જાણીએ ઉગ્યો ભાણજી;
 પાછળ કય લટકંતો રે, કૌસ્તુભને છે વાન. લીલા.
 સુંદર વદન સોહામણું રે, નાનડીયા શા દંતજી;
 જાણે કમલમાંહે પ્રગટે રે, ફુલકલા વિકસંત. લીલા.
 કટી કહર તે લટકંતો રે, કૌસ્તુભને આકારજી;
 મુખમુદ્રા સોહામણી રે, જાણીએ ગંગા વાર. લીલા.

હાથે સાંકળાં હીરે જડયાં રે, પહોંચી સોણે પાણ્યજી;
કાંઈ કાલુંસું ખોલતો રે, અમૃત મુખે જણ્ય. લીલા.
કરી કંકણ મેખલા રે, ચરણે ધુવરી નાદજી;
સ્થામલડાના શબ્દ સાંભળી રે, ઉપજે અતિ આહ્વાદ. લીલા.
ચાલ દેખી આપણી રે, ચાળા કરે અનેકજી;
રીકે રમતો મનસું રે, સાગો જોઈ વિવેક. લીલા.
પુછું સાહી વચ્છતું રે, ઉભો થાય બાળજી;
જાણે ત્યારે ટુજતો રે, મૂકી ખેસે તત્કાલ. લીલા.
જેની માયાએ મોજા રે, બ્રહ્મા હરી મોરારજી;
ખેલે નંદને આંગણે રે, પુણ્યતણે નહીં પાર. લીલા.
ધન તે માતા જસોમતી રે, ખેસે હરી ઉચ્છંગજી;
ચુંપન કરે મોહન મુખતું રે, રોમાંચિત થઈ અંગ. લીલા.
દે અલિંગન પ્રેમસું રે, હેડું ટાઢું થાયજી;
શાં તપ કીધાં કામિની રે, થઈ સુંદરશ્યામની માય. લીલા.
ધરનાં કારજ વીસર્યાં રે, જોતાં એનું રૂપજી;
એવો કો દીઠો નહિ રે, જાણે ચૌદ ભૂતનો ભૂપ. લીલા.
ક્ષણું અળગાં થાએ નહિ રે, જોતા દિન તે રાતજી;
સુધા તૃષા લાગે નહિ રે, કરતાં એની વાન. લીલા.
જાણું લઈએ ભામણા રે, ઉપર ઉતારું દેહજી;
ભવ ભવ વાંચું એહવું રે, ચઢતો વાઢે નેહ. લીલા.
સુર નર મુનિ જુઓ આકાશથી રે, લીલા કળા ન જાણજી;
મનમાં જાણી રામને ભાવણ, જન ગુણ પ્રભુના ધામ. લીલા.

(૮)

આવ આતા હું દુધ પાઉં, પારણે પોઠો નંદનંદન હરખે હાલરું ગાઉં. રેક.
માખણ ચોર કહે આવી, રામ સુંદીર હું ઝાંખી થાઉં. આવ.
નવ લખ ધેતુ દુઝે મહારે, લોકમાંહી રહો કમ સમાઉં. આવ.
ઝાળખે આવે સર્વ આહીર, તે આગળ શ્યામ સમ ખાઉં. આવ.
ભાવણ પ્રભુ રઘુનાથ રામાધર, પ્રાણજીવનને હું વારણે જાઉં. આવ.

(૯)

સખી હું શું કરું રે, ધડીએ ન રહે ઘેર રે;
 શ્રદ્ધાદિક જાણે નહિ રે, મારા પુત્રતણી તો પેર રે. સખી.
 કહાન કહાન કરતી હીંકું રે, ઘેર ઘેર હીંકું જોતી રે;
 કહાં ગયો મારો નાનડીઓ રે, જેને નાક નિર્મળ મોતી રે. સખી.
 જાણું કોની દષ્ટી લાગશે રે, રૂપ જોઇને રૂંડું રે;
 ગાલે કરું કાજળનું ટપકું રે, મનમાં આવે કુડું રે. સખી.
 જુખ્યો છે નથી શીરાળ્યો રે, માખણ બક્ષ નથી કીધું રે;
 ધણું હું તો ટળવળી રે, પણ એક ટાંક ન પીધું રે. સખી.
 રખે ગયો હોય એકલો રે, જમુનાની તીરે સ્થામળીઓ રે;
 કહે સખી તું ક્યાંથી આવી રે, મારો પ્રાણુજીવન મળીઓ રે. સખી.
 જાણું કો ઉપાડી જશે રે, જેમ પૂતના આવી આગે રે;
 દેખાડે તેને હું આપું રે, જે ઠાંધ મારી પાસે માગે રે. સખી.
 ઘેર ઘેર બાલક છે ધણું રે, ખીજો કો નહિ એવો રે;
 આલીંગણો દેખાડો રે, મારા સ્થામસુંદરી વર જેવો રે. સખી.
 જળ યિના જેમ માછલી રે, તેમ હું ટળવળતી રે;
 સામું જુએ સુંદરી રે, ઉત્તર નાપે વળતી રે. સખી.
 ઝોળખે ભાગી થઇ રે, વશ નાવે વનમાળી રે;
 કો કહે મારું ચોરી ખાધું રે, હું થઇ રહું ઓશીઆળી રે. સખી.
 ખીજવવાને કોણે રાખ્યો રે, એને લઇને જાનો રે;
 હૈકું માંડે દાઝે છે રે, બાધ તે તો મોઢે માનો રે. સખી.
 માંકડાં વહાલાં છે એને રે, હીંકે છે પરવરીઓ રે;
 શું દશરથ નંદન જાણીઓ રે, ભાલણ પ્રભુ અંવતરીઓ રે. સખી.

(૧૦)

જુઓરે જશોદા પુત્ર તમારો, કૌતુક કીધું રે;
 દાણ મિથે કરી વનમાં રાખી, મહીકું માંડે પીધું રે. જુઓ.
 કહોં રે બાધ શું કીજે, વારે નહિ ત્યાં કોએ રે;
 ધર માંહી લઇ જાઉં વનમાળી, દીસે સચરાચર એ રે. જુઓં.

ક્ષણું એક માંહી બાળક થઇ છૂટે, ક્ષણું એકમાં અધિકારી રે;
 જે દહાડાને નયણે નિરખ્યો, ગૃહ કારજથી વારી રે. જીઓ.
 કયાયે જાણું કર ગ્રહી બાંધું, મુખ દોઢે મોહ લાગે રે;
 ત્યારે જાણું જે ભાગ્ય મહારું જે નંદકુંવર મહી માગે રે. જીઓ.
 નાકા પુઠે કાને નવ લાભે, દેવ મળી જો પેષે રે;
 બાલણુ પ્રભુની અદ્ભુત લીલા, કો પાસે નવ દેષે રે. જીઓ.

(૧૧)

ઉદ્ધવ કહેજો ઉદ્ધવ કહેજો, દેવકીને એક વાત રે;
 પુત્ર તણા સુખ અમો ભોગવ્યાં, હવે તમે થાઓ માત રે.
 ખોજે ખેસારી મેં ધવરાવ્યો, હસતું વદન મેં દીધું રે;
 એ સુખ તો તમો નથી પામવું, અમૃતપે અતી મીઠું રે.
 કરે કરી નવનીત માગતો, પ્રેમે કરતો લાડ રે;
 એ સુખ તો તમો નથી દેખવું, જો હીમે ગાળો હાડ રે.

* * * * *

આંખ આંજતી ને તીલક કરતી, વાહાલો જતો નાથી રે;
 એ સુખ તો તમો નથી દેખવું, જો કરવત મૂકો કાશી રે.

* * * * *

ગાળી જે વારે એલંભે આવતી, જૂઠું રેતો રે;
 તે કૌતક અલ્પાદિક આવી, વીરમય પામી જોતા રે.

(૧૨)

કપટે આવી કામિની, સજી સર્વ સુંગારજી;
 બાળકને ભોળાવવા ઇચ્છે, ધર્યું રૂપ આપાર. હરિને નવ જાણે.
 આવી તે પ્રેરેલી કંસે, કાળ તણો જે કાળજી;
 હણતી હીડે જ્યાં ત્યાં સધજે, ધર ધર નાનાં બાળ. હરિને.
 છૂટી લટ કુચ પર સોહંતી, ચાલતી અતિ લટકેજી;
 વન જન કેરાં ચિત ચોરતી, અંગ મરોડે મટકે. હરિને.

વેણી માંહે માલતી ધાલી, ગન્ધર્વ ગતિની ચાલજી;
 કર કંકણ સોહે મુદ્રિકા, નયની ઝાક ઝમાળ. હરિને.
 પ્રોઠે અંગે સાડી પહેરી, કટી દિક્કણી ઝણકારજી;
 સુંદરી મલપતી ચાલે ચાલે, ડગમગ ભૂપર ભાર. હરિને.
 મંદ હાસ્ય ને મુખ મરકલડે, ચંચળ નયન નિહાળેજી;
 પાગે વીંછીયાં રણજણે, ચહો દીશ મીટડી ધાલે. હરિને.
 ઉર સ્તન તે વિષે ભર્યાં, મલપંતી તે આવીજી;
 વિસ્મે પામી ગોપીકા, કોણે નવ ખોલાવી. હરિને.
 પ્રજા વિનતાએ ચિતવ્યું, નારાયણને જોવાજી;
 લક્ષ્મી ચાલી આવે છે, વિરહ વેદના ખોવા. હરિને.
 સુંદરી સહુ સામું જુએ, તે આવી નંદને ઘેરજી;
 યશોનાથ વિસ્મે થયાં, ન લહી એહની પેર. હરિને.
 પારણા માંહે પોઢીઆ, સ્વામી જુગજીવનજી;
 મળવાને આવી જાણી, મીઝ્યાં ત્યાં લોચન. હરિને.
 પાવક ભસ્મે ઢાંકિયો, ત્યમ ગોપવ્યું તેજજી;
 શ્યામાએ શ્યામજી તેડયા, અંતર અવળું મુખ હેજ. હરિને.
 પડીઆરે જેમ ખડ્ગ ઢાંક્યું, ત્યમ ખેલે મધુરી વાણીજી;
 માતા તેને વારે નહિ, ઉત્તમ સ્ત્રી કા જાણી. હરિને.
 જ્યમ જાણી દોરડી, સુતો લે ભૂજંગજી;
 તેમ તેણીએ કાળ આપણો, લીધો ત્યાં ઉચ્છંગ. હરિને.
 કહે એ નાનકીઓ નિરખતાં, અતિશે લાગે મીઠોજી;
 મેં તો કોટિક આલક નિરખ્યાં, પણ એવો નથી દોઠો. હરિને
 દુર્ભતિ રતન વિષથી ભરિયાં, મુખમાં મેલે નારજી;
 બેક કર બીડીને ધાવે, પીએ પ્રાણ મુરાર. હરિને.
 મૂકા મૂકા મહાવજી, કરતી અતિ આદંદજી;
 ચરણ પાણ ચહોદીશ નાખે, શબ્દ ગાત્ર મતિ મંદ. હરિને.
 આંખ ફાટી રહ કેશ મોકળા, વિકલ થયાં સહુ ગાત્રજી;
 જીવ ગયો પડી તે પૃથ્વી, પોઢી પર્વત માત્ર. હરિને.

ગાય વાહરૂ ચૂરણ કીધાં, પડતાં તેનો દેહજી;
શબ્દ દેશ સધળી વળી, ગ્રહ તારા ગણુ જોહ. હરિને.
શબ્દ સાંભળી તેહનો, આવ્યો સધળો સાથજી;
ઉર ઉપર રમતા દીઠા, બાલણ પ્રભુ રધુનાથ. હરિને.

(૧૩)

આવ રે આવ ઉતાવળી, હરિ જોવાને જાએ રે;
મન ત્યાં પ્રેમે ભેળાને, પછે નિર્લજ્જ થઇએ રે.
નંદતણે જો નાનડીઓ, મારે હૈયે વસીઓ રે;
તે કોની નિન્દા નહિ કરે, જોયાનો છે રસીઓ રે.
અમીએ ભરી એની આંખડી, અતિ છે અણીઆળી રે;
અધર જોઇએ એના રાતડા, જાણીએ પરવાળી રે.
સામું તે જુઓ સુંદરી, વહાલે તે મીઠડી માંડી રે;
ચાંચ જાણે પોપટતણી, એની નાકની દાંડી રે.
એને મસ્તક મોળિયું રે, તે છે કમળને વાન રે;
પહેરી છે તે ઝુલડી, મોતી ઝળકે કાન રે.
મન તે માહરૂં મોહું, મોરલીને નાદે રે;
દાળી ઘોળી બોલાવતા, હરિ શરૂએ સાદે રે.
એને આછી લોંબડી રે, કાટે મોતી માલ રે;
એકે જિહ્વા શું કહું, એના અંગની ચાલ રે.
એવો તે નર નવ સાંભળ્યો, નથી નયણુ દીઠો રે;
સનકાદિક સેવા કરે, એહનો રસ મીઠો રે.
સામું જોઇ નીરખતાં, લાગે અતિ મીઠો રે;
ધરકાજને શું કરું, એ સંસાર જુઠો રે.
લોક ભયે હું ખીહું નહિ, મારું ચિત્ત તે ખાંધું રે;
માણસ જન્મ પામી ભલે એવું, રત્ન અમુલિક લાધું રે.
કૃષ્ણજની સંગત કરતાં, ગર્ભવાસથી ટળીએ રે;
બાલણ પ્રભુ રધુનાથજી, અંતરગત મળીએ રે.

(૧૪)

નંદકુંવરનું મુખકું, જોતાં કિમે નિંદ્રાઈ;
 નયન કમળનું અમૃત, પીતાં પૂરણ ક્રમ થાઈ. નંદ.
 વૃન્દાવનથી આવતાં, જાણું હું સાથે જાઉં;
 પ્રેમે કરી વહાલો પીએ, તો દૂધ દહીં પાઉં. નંદ.
 ક્યારે વાંસળી પ્રેમે વામે, ઘેર બેઠી ધાઉં;
 શ્રવણે શબ્દ સાંમળું, જ્યારે ઉઠી જાઉં. નંદ.
 સાસુ નણુદી દીઅર પૂછે, તો ઉત્તર પાઉં;
 કહ્યું ન માને જો તે મારું, તો જૂઠા સમ ખાઉં. નંદ.
 એનો હશવાનો મરકડલો, સંભારી ધાઉં;
 દુરીજન આડે દેખી ન શકે, તો અતિ અવરાઉં. નંદ.
 એની હું થઈ દાસ, ત્રિણ મૂલ્યે વેચાઉં;
 ભાવણુ પ્રભુ રઘુનાથ તણા હું, શાં શા ગુણુ ગાઉં. નંદ.

(૧૫)

નાનાં મોટાં વાછરુ રે, ચારવાને હરિ જાય;
 હુણુ ઉતારે યશોમતિ રે, ભામણાં લે છે માય. નાનાં.
 મુસ્તક નવરંગ મોળીયું રે, કેડ પર પીળું પટકલ;
 ઉદણુ આદર લોંબડી રે, વેદ વૃક્ષનું મૂલ. નાનાં.
 પાગે પાગે ધુવરી રે, જાણે હસ્તીનો નાદ;
 પનહીક થાકાં નીચે હેરણુ, મંદ ગતિ આકૂલાદ. નાનાં.
 પહોંચી પરંગ પાટણી રે, રંગીત પટકા હાથ;
 કેડે ખોસી છે વાંસળી રે, ચૌદ લોકનો નાથ. નાનાં.
 એવે ને આવી ગોવાલણી રે, ધરધરથી બહુ નાર;
 આવો નયને નીરખીએ રે, જન્મ સદૃશ અવતાર. નાનાં.
 કાએક કુસુમે વધાવતી રે, કાએક વધાવે લાજ;
 કાએક મોતીડે માતુની રે, વધાવે મહારાજ. નાનાં.
 મળિયાં તેવડ તેવડે રે, રંગે રમતાં રીત;
 ધરથી બ્રાતથી જે ગ્રહા રે, વાત કરતાં અતિ પ્રીત. નાનાં.

આગે અગાસુર આવીઓ રે, તેનો કીધો નાશ;
 બાત્રક વચ્ચ ઉગારિયાં રે, તેજ કીધું પ્રકાશ. નાનાં.
 કાલંદીએ આવીઆં રે, નીર પાચું વચ્ચ;
 ખેડાં પુડી ફરતાં બાલ રે, ચરતાં મૂક્યાં વચ્ચ. નાનાં.
 અન્યો અન્યે આણિયાં રે, અન્નતણાં ત્યાં પાત્ર;
 મધ્યે માધવ ખેડા રે, સુંદીર સ્થામળ ગાત્ર. નાનાં
 હરજ દેખાડે ડોળાયા રે, આ મીઠું દધી ભાત;
 ચાખી ચખાવી મિત્રને રે, મોહન પ્રેમે આપે પાત્ર. નાનાં
 એક કહે હરજ ચાખો માફ રે, આ કેવું છે કહાન;
 ખોટું પ્રાણે આહિરનું રે, જે પુરુષોત્તમ ભગવાન. નાનાં.
 બ્રહ્માજી જોવા આવિઆ રે, વિસ્મે પામ્યા મન;
 પારખું જોવાને કારણે રે, હયાં વાછર વન. નાનાં.
 બહાર શોધવાને નિસર્ચા રે, પોતે દીન દયાલ;
 કરમાં લીધી કામળી રે, ખેડાં મૂક્યાં બાત્ર. નાનાં.
 વિધિએ સાથી સર્વે હયાં રે, રાખીઆ માયા માંહે;
 હરજએ આવી નીરખિયું, રે, મિત્ર ન દીડા ત્યાંહે. નાનાં.
 મોહને મન વિમાસિયું રે, જાણી અજની પેર;
 સાથી સર્વે હરાવિઆ રે, દયમ જાડું એકલો ધેર. નાનાં.
 બાલક વચ્ચ રૂપે થયા રે, પોતે શ્રીગોવિન્દ;
 ધેર ધેર પ્રીત અતિ ઘણી રે, ગૌ ગોપ આનંદ. નાનાં.
 ચતુરાનન ચાલી આવીઓ રે, વર્ષ થયું જ્યાં એક;
 રંગે રંગ ત્યાં નીરખીઆં રે, આવે નહિ વિવેક. નાનાં.
 જાણે તે શું આવિયાં રે, પુનરપિ જોવા જાય;
 હરિની માયાએ મોહીઆ રે, લીલા જોઇ વિસ્મે થાય. નાનાં.
 બ્રહ્માજીને દેખાડિયું રે, સ્વેત ચતુર્ભુજ રૂપ;
 ભાંગ્યો ભર્મ તે મનતણો રે, અંતર જાણ્યું ભૂપ. નાનાં.
 પૂજે લાગીને સ્તુતિ કરે રે, ઓગળ્યા નહિ મેં સ્વામ;
 એ અપરાધ ક્ષમા કરે રે, ભાલજી પ્રમુ શ્રીરામ. નાનાં.

(૪)

ગોપીકાન્તાં કૃષ્ણ પ્રત્યે વચન:

જશોદાના જીવન મારે ઘેર આવો, જે માગો તે આપું;
 ઇચ્છા જે જે હોયે તમને, હરી આગળ થાપું. જશોદા.
 જે દોઢે મોઢ વણસાડે, તેહેને ઘેર ન જઇએ;
 લોક દેખતાં રાવ કરે, તેણી વાતે હજીવાં થઇયે. જશોદા.
 પ્રીતતણું પાણીએ મીઠું, સ્નેહ ત્રિનાં શું દુધ;
 નયણા માંહી તેહ જણાવે, વચન કહુંછું શુધ. જશોદા.
 મન ઓળખે નહિ જે મુરખ, માન ત્રિનાં શું મગલું;
 મોહે મીઠું ને મનમાં મેલાં, તેથી અગગાં ટળવું. જશોદા.
 મેં તો તમને સર્વે સોંપ્યું, તજી લોકની લાજ;
 બાલણ પ્રભુ રઘુનાથ કહુંછું, સત્યારથ જે આજ. જશોદા.

(૫)

કાંબલી મે'લો કાનજી રે, શું માગો છો નાથ;
 મહીકું મથુરામાંહે વેચવું રે, જા્ય છે સહીઅર સાથ. કાંબ.
 આણી વાટે કોઇએક આવશે રે, ફેકટ દેશે આળ;
 કરશે નામ તે નંદનું રે, સાંભળશે ભૂપાળ. કાંબ.
 જન્મ તમારાથી અતિ ઘણી રે, મોટમ વાંચી જેડ;
 થોડે કાળે સાંભળણી રે, નિર્ગમશે હું તેહ. કાંબ.
 એવડી આળ ન કીજીએ રે, સુનું નથી આ વન;
 લોક વહેવાર તે રાખવો રે, દોહિલું છે દુર્જન. કાંબ.
 કહો તો મેલું માટલી રે, કાલી જાઉં ઘેર;
 યશોદાજી આગળ કહું રે, જીઓ પુત્રની પેર. કાંબ.
 મોટો મહિમા છે નંદનો રે, તેની રાખું લાજ;
 કોડી એક આપું નહિ રે, તે નિશ્ચે જાણજો આજ. કાંબ.
 રાખો સઘળી ગોવાલણી રે, સહુ કને લ્યો દાણ,
 અથવા જાવો દો મુને રે, કંસરાયની આણ. કાંબ.
 સાંભળશે તો અહીં આવશે રે, તાત મારો વૃખમાન;
 નંદજીની જોડનો જેહ છે રે, વાર દેશે માન. કાંબ.

લક્ષ્મી ચતુરાનાં એ નહિ રે, જે માર્ગ કરતી આળ;
 વ્રજપતિ તાત તમારડો રે, તેને લાગશે ગાળ. કાંખ.
 શાને સખો છો એકલી રે, હું તે વાલી નહિ નાર;
 પરાણે પ્રીત ન ઉપજે રે, મારે માથે છે ભરચાર. કાંખ.
 મન તો પોતાનું રાખીએ રે, નાલ કરે જમ નીર;
 કોને નિર્લજ ન કીજીએ રે, સુંદર સ્યામ શરીર. કાંખ.
 ધણીઆતાંને નવ ખોલાવીએ રે, ઠગતો જોઇએ ઠાર;
 કુલ મરગદા તે રાખીએ રે, ભેદ તણો વેહેવાર કાંખ.
 શીખો સુંદર સ્યામજી રે, ચતુરાધની રીત;
 કામી કો કરે નહિ રે, પંથ દેખતાં પ્રીત. કાંખ.
 મોહન મળવું તે બહું રે, જે બેઠવું માને મન;
 કેમ ન માને તે માનું રે, જેનું ચિત્ત ન હોએ બિન. કાંખ.
 પ્રેમ તે જાણ્યો રહે નહિ રે, નદીતણું જેમ પૂર;
 હવાં જાવા ઘો મુને રે, થાય છે મુને અસૂર. કાંખ.

(૬)

વૃન્દાવનની વાટે, હરજી ઉભા છે ઘાટે;
 માથે મહીની ગોળી, આવી ગોપિકાની ટોળી.
 ટોળી આવી ગોપિકાની, સુખ્ય રાધા સુંદરી;
 નંદ નંદન હાસ્ય કરતા, જ્યેષ્ઠિકા આગળ ધરી.
 કમલ લોચન કહે વાણી, અખળા તું આવી બલી;
 અવરતું મહી પીધું છે, પણ તું રહી એકલી.
 ઘણી થાઈશ ધાતુડી, મેં જાણી તારી ચાતુરી;
 આજ પય તારું પીધું તો, પ્રતિગા મારી ખરી
 મન તલપે માઈ તું, આણે મારગ નવ આવતી;
 આદર ને ઉપદેશ દહને, નવે પંથ ચલાવતી.
 દાણુ ભાંગે તું માઈ, ઘણા દીન થયા હઠ ચડી;
 આજ સર્વે જાણુશે, જે એકલી ખાવી પડી.

રસ રાખી પ્રીછવાં તો, સખી કા જાણે નહીં;
મનતો માને માહરૂં, તુંને જાવા દેઉં સહી.
ચતુર હોય તે એક ચિત્તે, બાધી મુઠી એક ભરે;
બાલણુ પ્રભુ રઘુનાથજી, એમ પ્રીત રીતે ઉચ્ચરે.

(૭)

નારી નયણુ નચાત્રે, અંતર ભય નવ આવે;
મરમે કહે મૃગ નયની, પ્રેમે વહે પિક વયણી.

પિક વયણે પ્રેમે વહે, વેગળો રહે ગોવાળાઆ;
કંસ સરખાને દાણુ ન આપું, અમો નહિ તે બાળિઆં.
જાણું છું તું જેહ વાંચ્છા, વાત તારી મેં લહી;
વડાઈ શી કરેા છો, પોતાની જબ્બાએ કહી.
ગાય ચારે નંદની, તુંને દાણી કાણે કર્યો;
ચોરીને દહીં દૂધ પીતાં, પરાણે તું ઉછર્યો.
માગવું તો માનસું રે, ગર્વ ઘેલો આણુવો;
અલુઆઠ શી કરેા છો, કંસ રાજા જાણુવો.
તમો ચતુરાઈ કરેા છો સખી, જુએ ત્યાં અતિ ઘણી;
તમારાથી એક વિદ્યા, આજ હું અધિકારી બ્રણી.
ખીહવો તે ખીજને જે, ભોળા હોયે ભામિની;
તું થકી હું અધિક છું રે, કુટિલ વિદ્યા કામિની.
ખીહો તે તો બળે આપે, મારે ખીક છે કશી;
બાલણુ પ્રભુ રઘુનાથને કહે, પ્રીત રીતે મન વસી.

(૮)

હરજી કહે એમ વાણી, જેવી છે તેવી જાણી;
વચન કહું છું છેલ્લું, વિશુ લીધે નહિ મેલું.

લીધા વિશુ મેલું નહિ, આપ તારે આવશે;
દાણુ છે જે બળ કરીને, મુજ આગળ મુકાવશે.
દૂધ દહીં નવનીત ઉત્તમ, ગોપિકા આપે બહુ;
આરોએ ગોવાળિયા તે, ગોમુળમાં જાણે સહુ.

પિયુ તારો શું કરશે, લાગતું લેઉં અહીં;
પાસે પુછો પ્રેમદાને, આપ્યા વિશ્વ જાએ નહીં.
ઘણા દિન થયા ભાગી જાતી, આજ મુજ મીટે પડી;
સઘળા દિનનું વાળી લેઉં, જલ્લ કરતાં જો જડી.
અમ શું મુજ ફેક થાશે, દિવસ પ્રત્યે જો કરું;
આણી વાટે ઉતરો તો, મન આવે તે હરું.
રાવ કરી જઈ કંસ આગળ, શું કરશે તે મુને;
સહી કરીને જાણુ જોજો, જાવા નહિ દઉં તુને.
સંભોષેસુ તમો થોડું, આપી જાઓ રીત્યસું;
બાલણુ પ્રભુ રઘુનાથજી, કહે કાર્ય મહારે પ્રીતસું.

(૯)

ખીજી સખી કહે લાગો, આપો ને ચરણે લાગો;
જાઈ બોલ પ્રભુનો થાવો, થોડું ઘણું કાંઈ આપો.
થોડુંસું રસ કરી આપો, નંદકુંવર લાડિકો;
કુટલું એક કહાન પાસે, ભરી મલિ દ્યો વાડિકો.
માતા રીસ નહિ કરે, અમો શાખ દધને ચાપશું;
એમ કહેતાં કોપશે તો, અમો બમણું આપશું.
હઠ કરે છે કૃષ્ણજી તો, વચન એનું પાળીએ;
શ્યામ સુંદર પ્રાણુ માંગે, તોહે બોલ ન વાળીએ.
રાધા કહે હું તે નહિ જો, હઠ ચઢે આપું રતી;
સોડ ભલાઈ શી કરે છો, પ્યારી થાવા સતી.
મારા બપોને ઘેર ઘણા જાયક, આવી પય પીએ સદા;
કર્ણગરીને કૃષ્ણ માંગે તો, હું પય આપું મુદા.
ખીજે તે તો બજો આપે, મારે ખીક છે કરી;
વિનય કરીને પ્રારથે તો, દૂધ દહીં પાળી હસી.
પ્રીતે કોટિક કામ થાયે, મન જો માને ખરું;
બાલણુ પ્રભુ રઘુનાથસું, એક ચિતે અનુસરું.

(૧૦)

ભેદ સખી કહે ભાંગો, યાચક થઈ હરિ માંગો;
 તો એ આપશે નારી, હઠ ભરી ભગણી ભારી.
 હઠ ભરાણી ભાભિનિ એ, આંટી આવી નવ ટળે;
 ખીન્નની ને એહની કહે, વાત સરખી ક્યમ મળે,
 વૃષભાન કુંવરી લાડકી, એ રૂપ યૌવન ભરી;
 માન એનું રાખીએ, કૃષ્ણજી મારો કરગરી.
 સ્યામ સુંદર હસ્યા ત્યારે, વચન સ્યામાના સુણી;
 કેશવજીએ કર જોડીઆ, ને પ્રીત વાધી અતિ ઘણી.
 આત્માકારી હું તહારો તું, જ્યમ ગણે ત્યમ રહું;
 જાયવાનું શું ગળું, મન માને તે હું કહું.
 યાચક જાણે તાહરો, સંદેહ સધળો મેં હર્યો.
 સ્નેહ સાચો જાણુજો, અવતાર આણે અવતર્યો.
 સ્નેહ જાણી પ્રેમ આણી, પાણીએ પાણું ઘણું;
 મનનું જલ માનુની તે, દ્વંધથી અધિકું લણું.
 એણીપેર થયા એક રસે, ચિત્ત બેહુ અનુભવ્યું;
 ભાલણુ પ્રભુ રઘુનાથસું, જ્યમ રત્ન કુંદનસું મળ્યું.

(૧૧)

સજની ત્યાંહાં મુને લઇ ચાલ, જ્યાં જગજીવન નંદજીનો લાલ;
 વહાલો વેણુ વાય રસાળ, ત્યાં હું જઇ રહું રે.
 હરિ વિષ્ણુ આતૂર મારું અંગ, કહીએ દેખીશ રૂપ ત્રિભંગ;
 મૂતે સામળીઆનો સંગ, રહી શકું નહિ રે.
 હરી વિના આતૂર ચંદ્ર ચક્રાર, જેમ ચક્રવીને હરનિશ ભોર;
 તેમ મૂતે વહાલા નંદકિશોર, હરિ વિષ્ણુ હું મુઠ રે.
 જો હું દેખું દેવ મોરારી, તો હરિને રાખું હૈડાપર વારી;
 વારું તન મનથી ઝોવારી, અળગિ રહું નહિ રે.
 પ્રભુ મને શાને શાહી હાથ, હવે કાં વિસારો નાથ;
 પ્રેમે તેડો મૂતે સાથ, કાણુ જુગ થઈ રહી રે.

મખી મેં હવે મેલ્યું માન, કે દેખાડે મને કહાન;
 એટલું દીને જીવનદાન, તો તું સાચી સહી રે.
 દત્તી કહે સુંદરશ્યામ, પ્રેમદાને અંગ ઉપન્યો કામ;
 પ્રજુ વંદાવન છે આમ, ત્યાંહાં રાધા ગઈ રે.
 હરી ત્યાંહાં રંગે રમીયા રાસ, પ્રેમદાના મનની પહોંતી આશ;
 ગુણ ગાય બાલણદાસ, પણ ન શકે કહી રે.

(૧૨)

આવણુ આવ્યો ને રે સજની, શું કીજે નવ જાએ રજની;
 શ્યામ સુંદર તો ન આવ્યા રે આઈ, લંપટ સાથે શી રે સગાઈ.
 તેહેને ત્યાં તો ધણીએ મળશે, હૈંદુ અમારું વિરહે બળશે;
 બપૈયો પીયુ પીયુ પોકારે, મનમથ પાંચે બાણે મારે.
 વીજલડી તણે ચમકારો, મહારા મનડાને અંગારો;
 કેઈ નહિ જે એને વારે, કાય મારી અમૃત ઠારે.
 મોર બોલે છે બહુ એ પાપી, સધળે મળીને હુંને સંતાપી;
 વેલ કેવડા જાઈ જૂઠ, ફૂલતણી ગંધે હું મૂઠ.
 સધળાં વહાલાં તો લાગે, રમાણ્ય રમતાં ત્યાં આગે;
 વંદાવનમાંહિ હરી સાથે, ફૂલ વીણીએ વળગી હાયે.
 હરજી હાર ગુંથી પહેરાવે, તો મુજ મોર નાચતો બાવે;
 ફેરાં લાગે કાપા કાંપે, સુંદર વર હૃદયાશું ચાંપે.
 વિરહિણીને બાળે તે વળતું, બિલહાતું નવ દીસે બળતું;
 વરસાવો વહાલો ત્યાં તેને, વશ હોવે મન માને જેને.
 કહો છો જે નંદસુતને લાવો, મહારા હૃદેનો તાપ સમાવો;
 અથવા મારા ચિત્તને વાળો, પીતાંમ્યર શું પ્રીતજ ટાળો.
 તેણે કરી હું ધણું વિશુતી, એ કે દિન સુખે નવ સુતી;
 એ વિરહે મરવું તો વારું, આશા જુઠી આવ્યા સારું.
 ત્યાં તો ચાલી નવ જવાયે, એવાં નિર્લજ કયેમ થવાયે;
 બાલણુ પ્રજુ રાખે કે ન રાખે, જેને ચાલતું સર્વે પાખે.

(૧૩)

ગાપી વચન:—

વાંસલડી વાઘને એણે બોળ્યાં રે, તેડી મુને વંદાવન મોઝાર હો;
 નયનના ચાળા કીધા મુને અતિ ધણા રે, મનકું મારું ન રહ્યું તેણે કાર હો. વાંસ.
 વાંસલડી ચતુરાધદેખીને હું તો ઘેલી થઈ રે, વશ થતાં ક્ષણું ન લાગી વાર હો;
 તન મન સજની એને સોંપિયું રે, પટંતરે કાંઈ રહ્યો નહિ લગાર હો. વાંસ.
 સતીપણું રહે જાણું એના રૂપમાં રે, ન જાણીહે તે કાંઈ થયો વિકાર હો;
 લજ્જા તે કુલતણી કહીં ગઈ રે, પાપ પૂણ્યનો વિસારે વિચાર હો. વાંસ.
 જાણું જે મેં આજ યુગ જીતીયું રે, મીત્ર થયો મારે નંદકુમાર હો;
 એહવારે બીજા કોએ નહિ રે, ન જાણીએ કો મનમથનો અવતાર હો. વાંસ.
 હરખ દેડામાંહે માતો નથી રે, ઉલટીને કાંઈ આવે-છે બહાર હો;
 જાની તે વાત ત્યાં મનતણી રે, તે તું આગળ કહી મેં વિસ્તાર હો. વાંસ.
 હરજી મારે વશ હશે સર્વદા રે, માતુષ દેહતું ફળ પામી સંસાર હો.
 મનનો વહાલો એ મળ્યો છે રે, બાલણ્ય પ્રભુ જે વેદેહી ભરવાર હો. વાંસ.

(૧૪)

મોરલી વાય છે વૃન્દાવનમાં શ્રીગોપાળ, મોરલી સાંભળવા જઈએ.
 ગૌ તૃણ ચરતી રહી, સાંભળે માંડી કાન;
 આકાશે ચાલે નહિ, ચંબી રહ્યાં વૈમાન. મોરલી.
 મૃગલાં મીઠ માંડી રહ્યાં, વૃક્ષ તણાં ન હાલે પાન;
 મોરલી રાગ રંગે સાંભળીને, યોગેશ્વર મૂક્યા ધ્યાન. મોરલી.
 ગુણીજન લઈ શક નહીં, અનેક રાગ રંગ તાન;
 મોરલી રંભા મેનકા ઉર્વશી, વિધાતાએ મૂક્યાં માન. મોરલી.
 યમુના જળ હાલે નહિ, સૂર્ય રહ્યો સ્થિર રચાન;
 મોરલી સુણતાં મોહી રહ્યાં, સાંભળી સુંદીર ગાન. મોરલી.
 અંધર તે સુર નારીનાં છૂટે, અતિ વિકલ દેહ;
 મોરલીએ મણિધર દેણા માંડી, ન હાલે ચાલે જેહ. મોરલી.
 મેં તો રહ્યું જાય નહિ, કામ બાણુના વાગ્યા પ્રહાર;
 મન તો ચોર્યું મહાવજ્રએ, વિસરીયાં ધન બ્યાપાર. મોરલી.

નયણે જઈને નિરખીઓ, સાંભળીઓ સુંદર સાદ;
 નટવરજીતું લટકું દેખી, મૂકી કુત્ર મરજદ. મોરલી.
 લોક લાજ મેં પરહરી, સોંપ્યું રે શરીર;
 મોરલી પરવશ થયો આત્મા, રાખ્યો તે ન રહે ધીર. મોરલી.
 એ મારે હૈડે વશ્યો, રહ્યો દિન ને રાત;
 ભાવજી પ્રભુ રધુનાથજી, અંતરગત મળીઓ સાથ. મોરલી.

(૧૫)

સખી વચન:-

ધેલી થઈ તું કામિની, તું શા મારે રીસાવીજી;
 ઘર સજ્જનની લજ્જા લોપી, જે ને કાળે આવી—હઠ નવ કીજેજી. ૨૬.
 ચતુરપણું ભલું તાહારે, જેણે નંદકુંવર વશ કીધોજી;
 લહાવો મનુષ્યા દેહતણો, તે સધળો તે લીધો. ૬૬.
 ઘણી વશ છે એહને, પણ એ વશ નહિ કોયજી;
 તે તારે ચરણે લાગે છે, અંતર આણી નેહ. ૬૭.
 એ શું રસણકાંઠકરી પછિ, ગોઠડિ કાણુશું કરશેજી;
 હૈકું વિરહે દાઝે છે, ઝૂરી ઝૂરીને મરશે. ૬૮.
 એવો બીજો કો નથી, જે તાપ તનનો હરશેજી;
 તુને રીસાવી જણીને પેલાં, દુરીજનનાં મન હરશે. ૬૯.
 માને તો થોકું ભલું, ને ધણું કીધે સુખ જાયજી;
 એ વિના આનંદ ઉપજે, એહવો નથી ઉપાય. ૭૦.
 સાચું કહું છું સુંદરી, અતિ તાણે તો તૂટેજી;
 હાર તણી જે ગોઠડી, તે છેદી નવ છૂટે. ૭૧.
 સામું જોઈ કો શું કરશે, નયનતણા તો ચાળાજી;
 તેશું મન માન્યું નહિ, જેની કોટે માળા. ૭૨.
 વહાલાશું વઢીએ નહિ, સાચી એ ચતુરાઈજી;
 જેને તન મન સોંપ્યું, તેમું શી ઠગાઈ. ૭૩.
 ચાર દહાડા યૌવનના, તે કાલ વહીને જશેજી;
 હસવું રમવું નહિ ગમે, જરા ન્યારે થાશે. ૭૪.

તે કાયા શું કીજીએ, હરજીથી રહે અજગીજ;
 નિમિષ માત્ર નહિ મેલીએ, જે પ્રીતિ ધરથી વગળી. ૬૬.
 જેને વશ સંસાર સવળો, તે તું જ આગળ જાયેજ;
 વેદ વાણીએ જે રીઝે નહિ, તે તારી ગાળે રાચે. ૬૭.
 સ્વપ્ન માંહી પામે નહિ, શુકળ સરખો જોગીજ;
 તે તારી પ્રીતે થાય છે, આણે જન્મે મોગી. ૬૮.
 પૂર્વજન્મ પ્રતાપથી, પુન્ય કરીને પામીજ;
 ભાલણુ પ્રભુ રઘુનાથ એવો, કેમ થયો છે કામી. ૬૯.

(૧૬)

સપ્તી વચન:

સામું જો રે સુંદરી વીજળી ઝણકે, મેઘ અંધારી આવીઈ હલુએ પુકે.
 રીસાળ્યા રહિએ નહિ વહાલાશું ધહિલી, શાને કીધી એવડી પ્રીતજ પહેલી.
 રીસાનીએ નહિ પપૈઆ ગાજ પોકારે, માન કરે જે મિત્ર શું તે સ્ત્રીને વારે.
 ધણા દિવસનાં રૂષણાં શ્રાવણમાં ભાજે, હૈકું ફાટે વિરહણી જ્યારે ધન ગાજે.
 મનમથ વીધી માનુની કેવડાને કાંટે, આણે દાડે કેમ ચાલશે વહાલા શું આટે.
 મોર કરે ટહકડા મેઘ કહે છે માજ, પરાણે જંપ પીયુને મળે માનુની મદમાતી.
 કદાચ પરાણે વિસરે મન વારી રાખે, એક ઘડી ચાલે નહિ મન માતા પાખે.
 કહ્યું માન રે કામિની જાણ છે રજનિ, ગયો અવસર આવે નહિ સુખનો તો સજનિ.
 સેજ રચી છે કુલની ત્યાં સુંદર સ્થામે, તારે કાજે આ કામિની ભાલણુ પ્રભુ રામે.

(૧૭)

કૃષ્ણપ્રત્યે રાધા વચન:

મારા સમ જો માધવ જો જો, મુજને હાથ અરાડો રે;
 જોવા છો તેરા ઝોળખ્યા, ફેાડટ ભોમે પાડો રે.
 વહાલા વેગળા રહો, આજ ન કીજે આજ; વહાલા. ટેક.
 પહેલે હું ભોળી થઈ, વચને હું વહવાણી રે;
 જો-જો મીઠા બોલ કલા તે, સાચી માની વાણી રે. વહાલા.
 અજગા રહી ને કરો વાતડી, અજગાં રહી સાંભળીએ રે;
 પટંટરાની પ્રીત છે હવે, નયણે નયણાં મળીએ રે. વહાલા.

સમ દષ્ટને અતિ ઘણા સખી મૂળને લાવી રે;
 સુંદીર વર એમ નાણુને, મુખડું જેવા આવી રે. વહાલા.
 કંઠ વાંક અમારો છે નહિ, બોલ અમારો દાખો રે;
 હું માણું છું મુજ સાથે, મીઠ સગાઈ રાખો રે. વહાલા.
 અનુકુલ હતા તે થક થયા, મેં વાત તમારી નાણી રે;
 બાલણ પ્રભુ રહુનાથજી, એથું દેહડી પલટાણી રે. વહાલા.

(૧૮)*

કહે રે મુને કામિની, તું ક્યાંકાં સાસ બરાણીજી;
 પરશેવો એમ ક્યાંક વળ્યો, તારી બમર ખેહુ બોંજણી, સાચું બોલોજી.
 રાધા કહે ભૂલી પડી, વાટ મેં નવ નાણીજી;
 વનમાં બહેની એકલી, અતિસે ત્યાં ઊંઘાણી, સાંભળ સજનીજી.
 આજ વેણી ગુંથી હતી તે, છુટી કેમ વિખરાણીજી;
 ઉતાવળ એવડી કહે શી, જુડી નવ બંધાણી. સાચું.
 બમરો આવીને બેઠો, ઉરાડતાં શીર છુટયુંજી;
 જતન કરીને બાંધતાં, વચેથી નાકું તુટયુંજી. સાંભળ.
 અતલસની ચોળા નવી સીવડાવી, સહીઅરે વખાણીજી;
 તે ચોળાની કસ ક્યાં તૂટી, આવડી ક્યાં ચોળાણી. સાચું.
 મહારું હૈયું આવ્યું દુઃખવા, વાય કરીને કાંપ્યુંજી;
 પીડ ટાળવાને મેં ચોળ્યું, કરે કરીને ચાંપ્યું. સાંભળ.
 કુલ આવડાં કહાંચકાં, મારગ કોણે આપ્યાંજી;
 એવો રસીઓ કોણ મળ્યો, જેણે પ્રીત સહીત કરી થાપ્યાં. સાચું.
 વાડીથી ઘેર આવતાં, મુહૂને મળીઓ ત્યાં વનમાલીજી;
 સમ દેષ તેણે આપ્યાં, વાચા તેની પાળી. સાંભળ.
 મુખ તંબોલ દાસે ધણો, લાગ્યો છે લોચનજી;
 મુખ સરખું અતિ બાસે છે, દાહું છે ચુંબન. સાચું.

* Compare the same theme treated by Narasimha Mehta (pp.--ff. above). See Modi, *Bhālan*, pp. 119 ff. This is the best known of Bhālan's songs. A similar song is also written by Dayārām.

નીસરતાં માતાએ મુજને, ખીડી લઈ ખવરાવીજી;
 તંબોલ લઈને આંખ ચાંપ્યો, ખરખર વાને આવી. સાંભળ.
 હાર હૈયે ઉઠ્યો છે, કોમળ તારું તનજી;
 જાણીએ છીએ જે વહાલો મળીએ, દીધું છે આલિંગન. સાચું.
 સ્ફટિક મણિની માળા હુતી, દીડી તે મેં લીધીજી;
 શીતળ જાણી હૃદય ચાંપી, તત્ક્ષણ નાખી દીધી. સાંભળ.
 અધર ડંક આ ક્યાં બેઠા છે, શરીરે નખ લાગ્યાંજી;
 તરણી તારા તનમાં, કામ બાણ શાં વાગ્યાં. સાચું.
 પોપટ અતિસે મીઠું બોલતો, દીઠો ને મેં ઝાલ્યોજી;
 અધર ડંક નખ દેઈ વહુટ્યો, તત્ક્ષણ નાશી ચાલ્યો. સાંભળ.
 કસ્તૂરી એ ક્યાંહાં અડી, પરિભ્રમ અતિ ગંધાયેજી;
 મેં કહીએ દીઠો નથી, એવો આવે વાય. સાચું.
 શલાએ મૃગ બેઠો હશે, હું ત્યાંહાં જઈને બેઠીજી;
 પ્રસ્વેદ થકી તે વાસના, મારા તનમાં પેઠી. સાંભળ.
 ચરણો અવળા કિમ પહેર્યો છે, જીમ તીમ વીંટી ફાલીજી;
 સ્વસ્થ થઈને સુંદરી, વચ્ચે પહેરે વાલી. સાચું
 સાદ સફીઅરે કર્યો, ઉતારણી અત્ય કરીજી;
 જીમ તીમ વીંટી નીસરી, હવે પહેરશું ફેરી. સાંભળ.
 પાછળ શામાટે પડીને, ગઈ તું હુતી વહેલીજી;
 સાથ અમારો મહેલીને, ગઈ હુતી ત્યાં પહેલી. સાચું.
 વનમાંહે ભુલી પડી, બેઠી એકે ઠારજી;
 જાણું પકડી પાડશું તમને, તેણે લાગી વાર. સાંભળ.
 શ્યામ સુંદર તમને મળ્યો, એવી દીસે સળવજી;
 ઉત્તર જે તું આપાછાં, જાણો તુજ ચતુરાઈ. સાચું.
 જણી વાટે હરિ હોયે, તેણી વાટે નહિ જવુંજી;
 આજ બે હરિ દીઠા હોય તો, કહો તેના સમ ખાજી. સાંભળ.
 સમ તો તેને સુખડી, જે ચાલે જીભીયારજી;
 સાચું તે ક્યાંહાંથી બોલે, જેને મળીએ વાર. સાચું.

જે જેવું હોય તે તેવું જાણે, મારે નહિ કાંઈ ઇતુજ;
 પોતાતું જુદું કરે તે, પરંતુ સાચું માનું. સાંભળ.
 એ કામ ત્યાંહાં એહવું છે જે, કાંઈએ ન ખોલે સાચુંજ;
 હૈકાં માંહે જાણું છું, પણ તહારે ખોલે રાચું. સાચું.
 નેમ મહારે એવો છે જે, પર પુરુષ બાધ બાપજ;
 બાલણ પ્રભુ રમુનાથજીને, નામે જાયે પાપ. સાંભળ.

(૧૯)

કહો રે મુને કામિની, તું ક્યાંહાં શીખી ચતુરાઈજ;
 આહીરકાં માંહે ઉછરી, તું ગોપતણી છે જનક; સાચું ખોલોજ.
 કવિ ગોકુળમાં કા નથી, તો કોણે તુને ભણાવીજ;
 કામશાસ્ત્રની કળા એવડી, તુજમાં કહાંથી આવી. સાચું.
 રાજહંસ દીકા નથી, તો ચાલ્ય કહેની લીધીજ;
 વ્યંગ ખોલવું આવડું, એ મત્ય કોણે દીધી. સાચું
 હાવભાવ ક્યાંથી પ્રીત્યા છે, આંખડલીના ચાળાજ;
 કામી નરને બાંધવા, હીરતણા જાણે ગાળા. સાચું.
 ઉત્કંઠા મનમાં ધરીને, ધરવું અતિ અભીમાનજ;
 સંકેતે ચાલીને જાવું, અને પ્રીતરી સાન સાચું.
 વહાલા વેરી જાળવવાને, મરમે ઉત્તર દેવોજ;
 સમે જોઈને સરખો, વેષ પાલટી રહેવો. સાચું.
 સહુશું મીઠું ખોલવું, ને રાખવું સૌતું મનજ;
 જુદાં તે સાચાથી રૂડાં, કાંહાં શિખ્યા વચન. સાચું.
 સુરત બેઠની ભાવના, તે કાણુ કનેથી આણીજ;
 થોડી વયમાં ક્યાંથી શિખી, વાંકી મીઠી વાણી. સાચું.
 લોક વેદના પરિવારની, મર્યાદા કેમ કોપાણીજ;
 બુદ્ધિ ભલી બાધ તહારી, જે કહે છે મુખનું પાણી. સાચું.
 જેણે વહાલો વશ કાધો, ચિત્તકું તેણે હરિયુંજ;
 જે વિષ મુજને શીખવો, જે તે કામણુ કરિયું. સાચું.

સધળી એ સ્વામા રહી ને, નંદકુંવર તાહરેજ;
 વચન કહીને ટાળીએ, સંદેહ મનનો મહારે. સાચું.
 હાસ્ય કરીને કહે મૃગનયની, સત્ય વચન હું બાપું;
 તું મન માની માહરે તો, ગોપ્ય કાંઈ નવ રાખું; સાંભળ સુંદરીજ.
 તેં પ્રેમ કરીને પ્રીછિયું તો, વાત કરું તમ સારુંજ;
 અંતર બેઠો શીખવે છે, મનમથ જે અધ્યારું. સાંભળ.
 યૌવન ને પગની ચંચળતા, લઘ મહેલી લોચનજ;
 કટી કાંધી અતિ પાતળી, ઉર કર્યા અતિ ઘન. સાંભળ.
 એ બેહુ જણે મળીને, શીખામણુ દીધી મુજનેજ;
 લજ્જા એણે લોપાવી, સત્ય કહું છું તુજને. સાંભળ.
 વય પલટાણી જેટલે, મેં દીઠા સુંદીર સ્વામજ;
 ત્યારે મેં મનમાં જાણ્યું, જેવારે પ્રગટયો કામ. સાંભળ.
 મર્યાદા તેહની કાંધી, તે તેણે લોપાવીજ;
 લોક વેદ સહુએ હવા સર્યા, એ વાત મન બાવી. સાંભળ.
 સર્વસ્વ જેહને સોંપીએ, તે વશ મન થાએજ;
 આત્મા સ્મરણુ ઉરે, ખીજે નથી ઉપાયે. સાંભળ.
 હું એહની થઈ રહીશું, જાણીએ કે વેચાણીજ;
 ફરી આડો થાએ નહિ, જેહમાં પડીયું પાણી. સાંભળ.
 આણે ભવે એ મહારે, ખીજે નથી કે સ્વામીજ;
 મન ગમે તેહવા થાઓ, બાલણુ પ્રભુ શિરનામી. સાંભળ.

(૨૦)

ધર થઈ વહાલી કરું વાત પેલા દિનનીજ;
 જેણે પ્રકારે હું થઈ, દાસી જગજીવનની;
 સુખ પામી ધણું નંદકુંવરને સાથ. ટેક.
 ભુલી વંદાવનમાં ગઈ, જ્યાંહાં એકલા ધુંગવિહારીજ;
 સુંદીર વરે સમ ખાઈને, મટકી મુજ ઉતારી. સુખ.
 નંદજીના સમ જે તમ સાથે, કાંઈ કરું આલિજ;
 દુષ દહીં તહારું નહીં પીઠાં, એ સંદેહ મનથી ટાળી. સુખ.

વિનય કરીને ખેસારી, માહરા હૈઠા માંહે પેઠાજ;
 ઊધા પગ ધાલીને આગળ, પ્રીત કરીને ખેઠા. સુખ.
 કરે જાલીને વળતી મુજને, માયામાંહે પાડીજ;
 આ અતિ કામળ આંગળી, કહી ટાચકા વળડી. સુખ.
 શું વખાણું સુંદરી, પહોંચો ગોરો તહારોજ;
 ત્રાવુડાં ન પડાવશો, ભાવ મનનો મહારો. સુખ.
 એક ચુંબકી એક ગાલે છે, એણે ખેડુ સરસેજ;
 જે કો નયણે નિરખશે, તે પાસા માંહે પડશે. સુખ.
 મેલી પગની આંગળી, પછે ચરણે બાલ્યો હાથજ;
 મેં તવ પાણુ સાહીઆ, તમે અમારે નાથ. સુખ.
 પગ રંગુ હું પદ્મનીજે, ખોડ ખાલા ગારજ;
 પછે તહમો પધારજે, ક્ષણું નહિ લાગે વાર. સુખ.
 એહવું કહીને ચરણ તલાંશે, મુખ સાચું નીહાણેજ;
 જણીએ કાએ દેવતા, તે નયન નીમેષ ન વાલે. સુખ.
 હાર જીએ ને ઉર ઉઘાડે, ગલગલીઆં કરે પ્રીતેજ;
 ગાલે ત્યાં ચુંબન કરે, રમતિ તણી રસમતે. સુખ.
 વેસરનું મોતી જોવાને, હાથ ફેરવે ગાલેજ;
 વાટ જોઇ મેં અતિ ઘણી, કામિની તારી કાલે. સુખ.
 સાસુ જોઅંતાં માહરી, ચોળીતણી કસ તૂટીજ;
 કાયા ત્યાંહાં વિઝળ થઇ, કટિથી ફાલી છૂટી. સુખ.
 રોમાંચિત ત્યાં હું થઇને, ધ્રુજે મહારો દેહજ;
 વળી વળી કહે શા માટે, મુજ શું આણો નેહ. સુખ.
 સાચું કહું છું સુંદરી, આણો મન વિશ્વાસજ;
 મોટીમતા મેં પરહરી, હું છું તહારો દાસ. સુખ.
 મેં ક્યું તે તમે કરીને, વેર શું હવે વાળોજ;
 એ અપરાધ ક્ષમા કરો, જે મેં કાધો ચાળો. સુખ.
 ખિસતાં ખિસતાં કુલતણી, સેજ ઉપર ખેસારીજ;
 મુખ માંહે ખીડી મેહેલી, લવંગ એલચી સારી. સુખ.

ચાવતાં અધર ડસી, કાયા મહારી કંપેજ;
ના ના મા મા રહેા અળગા, કહેતા હૃદયા સાથે ચંપે. સુખ.
પછે વાત હું શી કહું, મેં લાગે નવ કહેવાયજ;
ભાલજી પ્રભુ રંધુનાથજીને, તત્ક્ષણ સોંપી કાપ. સુખ.

(૨૧)

મથુરામાં એક આહીરડી, મહી વેચવા આરીજ;
દેવકીએ તે નયણે દીધી, પ્રેમ કરી બોલાવી;
આવો ગોવાળણી, હુધ દહી આજ આવો ગોવાલણી. ટેક.
મટકી ઉતારી માથથી, આપ્યું ત્યાં આસનજ;
કુશળ પુછવા કુંવરનું તેમને કહે વચન. આવો.
નંદરાયજી શું કરે છે, તેહને શું સંતાનજ;
કહેવાં - છે તેનાં કામિની, સુખતણું નીધાન. આવો.
સંતતિ વિષ્ણુ જીવવું કશું, મનુષ્યનો અવતારજ;
અમ સરખું કેને ન હશે, વેરીડાને સંસાર. આવો.
વૃજમાં રીદિ કેવી છે, કેવા સુખીઆ લોકજ;
જણે ને જીવે નહિ તેનો, ક્ષણું ક્ષણું શો શોક. આવો.
વળતી સનમુખ થઇને શ્યામા, અમૃત વાણી બોલીજ;
નંદજીને એક કુંવર છે, એનો ચૌદ જીવન નહિ તોલી-

સાંભળોં માતા દેવકી.

ગોરાને શું કીજીએ, વર એ છે સામળીઓજ;
જ્વલા હર ઇંદ્રદિક આવે તોયે ન જાએ કળીઓ. સાંભ.
બહુ સોહે અમૃત ભરી, આંખડલી અણીઆળીજ;
કીકી અતિ જોતાં હસે, અધરજશ પરવારી. સાંભ.
નહાનો પણ પ્રાકે મોટો, જણે દમીઓ કાલીજ;
ગોવરધન ગિરી અંગુલિ ધરે, ઇંદ્રતણો ભય ટાલી. સાંભ.
જશોદાજી હુલામણે, તેનું નામ કહે છે કહાનજ;
કૃષ્ણ દામોદર કો કહે કેશવ, ગિરધર કો ભગવાન. સાંભ.
વૃંદાવન માહે રહે તે, લે છે મહીનું દાણજ;
હા ના તેને કાણુ કહે જે, સોંપ્યાં તન મન પ્રાણ. સાંભ.

કંસ ભોએ ખાહે નહિ, જદાપી છે તે ખાળજી;
 મેટમ જોતાં મનતણી, જણીએ કાળનો કાળ. સાંભ.
 વનમાંહે વાંસલડી વાએ, અમૃતપે અતિ મીઠીજી;
 એહને વશ આવે નહિ તેવી, સતી કે ન દીઠી. સાંભ.
 નર એવો કે હવો નથી, નથી ત્રીલોકની માથેજી;
 જેણે એને દીઠો નહિ, તેનાં નયણાં એજે જાયે. સાંભ.
 ધીક એ મધુપુરના વારી, જેનું મુખ નવ નિહાળેજી;
 કરુણાનિધ કટાક્ષ કરીને, ભવન પાતિક ટાળે. સાંભ.
 ગુણનો પાર આવે નહિ તો, કેટલુંએક વખાણુંજી;
 ક્ષણું એક અળગાં થઇએ નહિ, હું એવું મનમાં જાણું. સાંભ.
 વાત સાંભળી સુતતણી, નયણે તે ચાહ્યાં નીરજી;
 આહીરડી તે એમ કહી, થઇ રોમાંચિત શરીર. આવો જોવાલણી.
 ધન તે માત જશોમતી, જેણીએ ધવરાવ્યોજી;
 પુણ્ય પોતે પ્રજવાતીનું, જ્યાંહાં એ રમવા આવ્યો. આવો.
 વાત રહેવા દો એ તણી, કંસરાય સાંભળશેજી;
 વેર એ શું આણે છે, તે હૈયાં માંહે બળશે. આવો.
 શું આપું બાઈ તુને, કહી મનોહર વાતજી;
 જેહને એવો દીકરો, તે ધન માત ને તાત. આવો.
 જા બાઈ તું મંદીર તારે, ધન્ય જીવ્યું જે જોશેજી;
 કોટી જન્મનાં ઠીધાં કલ્મષ, દરશન કરતાં ધોશો. આવો.
 મારે એવું પુણ્ય કહાંથી, જે હું તેને દેખુંજી;
 મન મનોરથ અતિ ધણાં, કરતાં નાવે લેખું. આવો.
 સંતોષી શ્યામા વળી, ચાલી નીજ વ્યાપારજી;
 જાતાં વળતાં આવજો, પુનરપી આણે કાર. આવો.
 માતા આનંદ પામીઆ, સાંભળતાં ગુણગાનજી;
 ભાલણ જન એ જાનકીને, કથા કહી હનુમાન. આવો.

(૨૨)

રાત દિવસ હું ટળવળું, પણ સ્વપ્નમાંહે નવ દેખુંજી.
 એક જીહવાએ શું કહું, તે દુઃખ તણું તાં લેખું ?

આંગણુડે ઉભી રહું; જાણું આણી વાટે આવેછ.
નયન કટાક્ષે નીહાળતાં તનનો તાપ સમાવેછ.
મોહન મુખના મરકલણ સંભારી સંભાઈછ;
જેવા જીવ તપે ધણું, પણ સ્વજન રાખે વારી.

* * * *

ગૌ દોહતાં એમ જાણું, આ દૂધ હરિને પાઉંછ.
વળી વિભાસણુ એમ કરું, કયમ દુર્જન માંહે સમાઉં ?

* * * *

લાજે કહી શકું નહિ, બેનડી તુજને કાંધછ;
એક વાર જાણું ઓચિંતાં, સુંદર વર દે સાંધ.
મનમાં ધચ્છા અતિ ઘણી, કહું નહિ પ્રકાશીછ;
વિધાતાએ શે નવ સરજ, નન્દના ધરતી દાસી.
આશા કીજે અતિ ઘણી, પણ દૈવતણે વશ પ્રાણીછ;
એવું વાહાલું કે નથી, જે હરીને આપે આણી.

(c) The departure of Krishna from Vraj

(૧)

આજ મારે ઘેર આવો રે, મારા લાડકડા કુંઅર !
તાત કહી બોલાવો રે, શામળીઆ સુંદર !
આતા ! એમ ન કીજીએ હો ! મારા લાડકડા કુંઅર !
તું વિના કષ્ટ પેર રહીએ હો ! શામળીઆ સુંદર !

* * * *

ટાળી વ્રજનાં ઝુંપડાં, મંડાવું રે અવાસ;
સાત ભૂમિનાં માળાઆં, જાણીએ શું કેલાસ !
તારા સમ જો મોકલું, કહીએ ચારવા ગાય;
ગૌ દોહવાતું નહિ કહે, તુજને તારી માય.

હળધર રહે તો અહિં રહે, તમે મ દેશો છેહ;
તમ સાથે છે અતિ ધણો, વ્રજ વાસીને નેહ.

* * * *

માત પિતા કયમ ટળે, જેથી ઉપન્યું અંગ ?
શટે પણુ શીટે નહિ, ચોલ તણો જયમ રંગ.
હું ધર જામશ એકમે, મરશે તારી માય;
હું એ પણુ છું નહિ, તું ત્રિણુ ઘડીએ ન જાય.
જો દયા મન આવે નહિ, તો મારો હાથે સ્વામ !
કંસ જેણી પેર મારીઓ, તેમ વ્રજનો ફેડો ઠામ.

* * * *

કાલાવાલા શું કરું, જો નહિ કારમી પ્રીતિ ?
બાલણુ પ્રભુ રઘુનાથજી ! જાણો દશરથ રાયની રીતિ.

(૨)

મીઠકા માવજી રે, મારે મંદિર આવો;
પ્રેમે પીરસું પરમાનન્દ, ફર ને દૂધ શીરાવો.
મથુરા રિદ્ધિ પામ્યા ધણી, વાધ્યું છે અતિ તેજ રે;
સહી જાણુજો મારા સરખું, ડો નહિ આણુ હેજ રે.
ધવરાવીને હેડે ચાંપતી, તેમ દેવકી નહિ ચાંપે રે;
રામાંચિત મારી દેહડી થાતી, તેમ તેની નહિ કાંપે રે.
માતા નહિ થાવું તમારી, ધાવ કહીને જાણુ રે;
મેં બાંધ્યો જે માખણુ માટે, તેણુ રાષ ભગણુ રે.
કાલિંદી માંહે તમ ઉપર, જે હું નવ ઝંપાવી રે;
જાણું તે વાત સંભારી, રીસ મનમાંહે આવી રે.
તે દીધો તેમ કો દે નહિ, પ્રીત કરીને છેહ રે;
બાલણુ પ્રભુ રઘુનાથ, સંભારો એક ઘડીનો નેહ રે.

(૩)

કૃષ્ણ વચન:

ગોકુળિયે પધારે રે મારા નંદજી રે, જસોદાજી જોશે વાટ રે;
 ટળવળશે મારી માવડી રે, દુઃખ ધનશે મુજ માટ રે. ગોકુળિ.
 કામળ તે હૈકું તેહનું રે, જાણીએ તે નવનીત રે;
 ક્ષણ વાર હે સહે નહિ રે, ધરથી વાધી પ્રીત રે. ગોકુ.
 મુગટ તે મથુર પુચ્છનો રે, આપ્યો છે આપજીને હાથ રે;
 રૂડી પેરે રાખજો રે, જેમ નીરધનને ઓથ રે. ગોકુ.
 કષ્ટે મેં પરોવિયો રે, ગુંગા કરો હાર રે;
 યત્ને તે જળવળે થણું રે, વાંસલડી તે પ્રાણાધાર રે. ગોકુ.
 લાખી રંગની ઓઢણી રે, બોલડી તે લલીત શું અંગ રે;
 તેને મોખીક રખે લાગતા રે, કામળ લાંગે અંગ રે. ગોકુ.
 કમળ વરણું મોળિયું રે, તે હું જાંઘતો શિશ રે;
 સાથે તે લાભ્યો નથી રે, જાણ્યું જે કરશે રીસ રે. ગોકુ.
 શીકું સ્વહસ્તે મેં ગુંથીયું રે, પાટતાણું પચરંગ રે;
 તેહ રખે વળી વિષ્ણુસતું રે, લીધું નહિ મેં સંગ રે. ગોકુ.
 વાંસુલી જે વારે જડી રે, સુંદીર માઈ શૃંગ રે;
 રખે હરે તે જોવાળીયારે, વાળી છે તાન તુરંગ રે. ગોકુ.
 ગાય ચારીને મેં સાચવી રે, રખે તે દુખળી થાય રે;
 દુષ્ણ જેનું મુને ભાવતું રે, પ્રેમે તે પાતી મારી માય રે. ગોકુ.
 આપજીને કહેજો એટલું રે, તમ કને મારા પ્રાણ રે;
 એવું કો વહાલું નથી રે, સાચી કહું છું વાણ રે. ગોકુ.
 મ્હારે અહીં રહેવું નથી રે, વહાલું વૃંદાવન રે;
 ચાર દહાડા રહી આવશું રે, સહનું મનાવી મન રે. ગોકુ.
 વેગે હવે તમે સંચારો રે, લ્યોને સવળો સાથ રે;
 તમથી હું અળગો નથી રે, કહે ભાલણ પ્રજુ રઘુનાથ રે. ગોકુ.

(૪)

નંદ વચન:-

શા માટે નથી આવતા રે, કાંઈ કાઢો અમારો વાંકજી;
 રહેશો તો અમાઈ શું ચાલશે, તમ પ્રત્યે અમેા રાંક.

મારા જીવન લાડકા. ટેક.

મેં તમને ક્યારે કહ્યું, ચારવા જાઓ ગાયજી;
રમવાની ખાતે જાતા, ઘણુંએ વારતી માય. મારા જી.
શીઠ્ઠું સ્વે ઉપાડવા, ઘણુંએ કરતો રીસજી;
પોતાની ઇચ્છાએ ઉપાડ્યું, ચડ્યું અમારે શીશ. મારા જી.
ઓલંબા બહુ લાવતા, હું કદીએ ન દરતો રીસજી;
તો ધોખો શાને વસો, એ સધળો મનથી ટાળીશ. મારા જી.
પ્રાણજીવન છું માહરો, શું કહું વારોવારજી;
આંધળાને જેમ લાકડી, તેમ તુજ મુજ આધાર. મારા જી.
વાંક એટલો તેહતણો, જેણીએ બાંધ્યા તનજી;
તેને ઓસીકલ કીજએ, જનુની જાણી મન. મારા જી.
માત પિતાને કારણે, વેચાણો રેહીદાસજી;
ધરમાંગદે મસ્તક સોંપ્યું રામ ગયા વનવાસ. મારા જી.
બીખ્મ વ્રત ગાંગેવ પાલ્યું, તાત તણે ત્યાં કાજજી;
પુરુએ જરા ગ્રહી, પોતાનું યૌવન કીધું ત્યાજ. મારા જી.
જો તમે આવો નહીં તો, અમો જાશું કાશીજી;
ગા ગૃહો સર્વે પરહરી, ને થઇ રહિશું સન્માશી. મારા જી.
પુન્ય ત્યાંહાં જઇ એવું કરશું, પુનરપી આહિં અવતારજી;
માતા પિતા અમો તું અજ કુંવર, વિરહ નહીં લગાર. મારા જી.
કરવું મોહો કામ કહું એ, મર્ચુ દૈવને હાથજી;
દશરથની પેરે પ્રાણ ન જાએ, ભાવણ પ્રભુ રધુનાથ. મારા જી.

(૫)

મોખ વચન:-

હાં હરી સે ન કરો સવાઈ;
આવવાને શું નથી હોંડતાં, ગોકુળાએ કેમ ભાઈ. ટેક.
વાટ જોતાં હશે વનવાસી, તેપે જસોદા માડી;
દરશન તમારું જગજીવન, સર્વ જનને સુખ દાડી. હાં હરી.

વાંસલડી વળડી વનમાં, રાગ રંગ રસ ગાઇ;
મન હરી લીધાં મનમોહન, કામાક્ષર બળાઇ. હાં હરી.
અમો બાણું છઉં ઘણું, જોડી જોડુ કર નાથ;
કુડ કપટ તમારું કો નવ પ્રીછે, કીજે પ્રભુ બલાઇ. હાં હરી.
બલે કંસ માર્યો થયા મોટા, અપરિ વિભૂન તે પાછ;
તોએ નંદકુંવર એમ ન ઘટે, વહાલાયું વેડાઇ. હાં હરી.
ગૌ ગોવાળ ગોળણી, સાથે શી કરી સગાઇ;
બાલણુ પ્રભુ રહુનાથ, ન કીજે મળતાંયું કગાઇ. હાં હરી.

(૬)

નંદ વચન:-

હારે મારા ગોવિંદા, તું ગોપીનો પ્રાણુ;
તુંજ વિના કિમ જીવશે, તેહને મન પડયું ભંગાણુ. હારે.
કાળી ઘોળી કાજરી રે, દોહીને પીજીએ દૂધ;
માતા ખીજી શું કરે રે, ઘેર ન કઢીએ સુધ. હારે.
કંસ બલે તમો મારીઓ રે, વર્તો જય જયહાર;
જરાસંધ અહીં આવશે, થાશે યુદ્ધ અપાર. હારે.
આવો આપણુ ચાલીએ, રમીએ વૃંદાવન;
વાંસલડી વળડીએ રે, મોહ્યાં સહુનાં મન. હારે.
કંસરાય તમો મારીઓ રે, ટાળ્યું સર્વનું દુઃખ;
વસુદેવજી છોડાવીઆ રે, દેવકીને દીધું સુખ. હારે.
કમળ કેરે પાંદડે રે, જમીએ દહોં ને ભાત;
અહીં કેમ શું જોસી રહ્યા રે, વાટડી જીએ માત. હારે.
તું તો જીવન મહારો રે, દેહડીનો આધાર;
એક ઘડી નવ જીવીએ રે, તું વિના લગાર. હારે.
વાટ જીએ જસોભતી રે, ગોકુલની સર્વ નાર;
જળ વિના જેમ માછલી રે, ટળવળે વારંવાર. હારે.
અહીં આપણું શું છે રે, એ પીયારું ગામ;
વૃંદાવનમાંહી રમીએ રે, બાલણુ પ્રભુ શ્રીરામ. હારે.

(૭)

યશોદા વચ્ચન:-

યદ્યપી મેં ધવરાવિયો, દેવકી તમારી માત રે;
 નંદજી તે નિશ્ચે નહીં, વસુદેવ તમારો તાત રે.
 વહાલા આવો રે કુંવર કાઠામણી રે, વેગે વેહેલાં આવો રે. ટેક.
 મારા કુંવર આવો, જોને ગાકુલ ગામ રે;
 જહાં તમે કીડા કરી, તે શુના દીસે ઠામ રે. વહાલા.
 મેં તો એમ જાણ્યું, નહીં રે, લીલા ધરશે લોક રે;
 સાંણે સુખ દીધું ધણું રે, જાગી તો થયું ફાક રે. વહાલા.
 તારા શા ગુણ સંભારીએ રે, ગણતાં નાવે પાર રે;
 અવગુણ શાશા અમો કર્યા રે, તે કહીએ પ્રાણાધાર રે. વહાલા.
 જાણું છું મેં બાંધીએ, તેના રાખ્યો રોષ રે;
 જો કીધું હાથે આપણે, તો કશે દૈવનો દોષ રે. વહાલા.
 ગુણ અવગુણ ન વિચારીએ રે, જેમની ધરી પ્રીત રે;
 ભાલણ પ્રભુ શું કરું, તમે જાણો છો સર્વ રીત રે. વહાલા.

(૮)

એકવાર આવો આણે આંગણે રે, રમવાને જાદવરાય રે;
 મુખડું જેવા મહાવ રે, નહીં થાઈ તારી માય રે. એક.
 ધાવ કહીને ખોલાવજો રે, મીઠાં કહીએ વચન રે;
 તારા સમ છે ત્રીકમા રે, નહીં દુભાવું મન રે. એક.
 નંદકુંવર કેા નહીં કહે રે, કહે તેને દેજો ગાળી રે;
 પીતામ્બર પગલાં કરે રે, લાડ તે માઈ પાળી રે. એક.
 મન ગમે તે આરોગજો રે, દામોદર દહી ભાત રે;
 એક ધડી બેસી કરો રે, ત્યાંના સુખની વાત રે. એક.
 ટળવળે છે ત્યાં ગોળણી રે, આવી દો દરશન રે;
 સરવસ જોણીએ સોંપિયું રે, જાણી મારો તન રે. એક.
 વાંક તમારો છે નહીં રે, નવનીલ પામ્યા રાજ રે;
 દુરબલ સાથે ગોઠી રે, કયમ ગમે ત્યાં આજ રે. એક.

પિયારો જાણ્યો નહીં રે, ટાંછો નાભ્યો હાથિ રે;
 માયા બંધાણી ઘણી રે, ધવરાવે તુજ સાથિ રે. એક.
 મૃગયા મિથે પધારજો રે, સહજો આણું ઠામ રે;
 અળખામણુ એમ કાં થયું રે, વહાલું ગોકુલ ગામ રે. એક.
 વૃંદાવન વિસારિયું કે, સાંભરે ન સુંદીર સ્યામ રે;
 એવી પેરે છેલ ન દીજો, બાલણુ પ્રભુ શ્રીરામ રે. એક.

8 From રામલીલા.

The childhood of Rāma.

(૧)

થયા મંગળ તેજ પ્રકાશ, એ રૂપ કુણુ કળે;

અવનિકારણુ શ્રી અવિનાશી, મહારૂપ કુણુ કળે.

કિરીટ સુકુટ શિર સાર, એ. શોભે દિનકરનો ઝળકાર, મહા.

શોભે મૃગમદ તિલક લલાટ, એ. સુદ અષ્ટમી સોમનો ઘાટ, મહા.

શોભે અંબુજ નેણુ વિશાળ, એ. ભરી ભૂકુટી તે ધનુષ્ય આકાર, મહા.

મકરાકૃત કુંડળ લલકે કાન, એ. અંગ ઇંદુ હળદરવાન, મહા.

શોભે લાલ પ્રવાળી અધૂર, એ. હાસ્ય વદનમાં અમૃત પૂર, મહા.

નાસિકા શુદ્ધ શુકની ચંચ, એ. ઝળકે હીરાકણીશા દંત, મહા.

ભૂશુલાન્ધન કૌસ્તુભ હાર, એ. ઉર હાર સહીત શયુગાર, મહા.

શુદ્ધ શંખ સરીખી ફાટ, એ. જાણીએ અધર્મ ઉપર દોટ, મહા.

પેટ પોયણી કેસરી લંક, એ. કશ્યાં પીતાંબર પીળે રંગ, મહા.

જંઘા કામળ કદળી પાય, એ. જેમાં મુનિઓનાં મન લલચાય, મહા.

કર આનંદકંઠણુ પાણુ, એ. શંખ ચક્ર ગદા અંબુજ જાણુ, મહા.

ચરણે ચિન્હ પડ્યું સંજુગત, એ. ધન ચર્મ ને પદ અંકુશ, મહા.

માતા દેખી થયા દિગ્મુદ, એ. જવ ઓળખ્યા ગરડારૂઢ, મહા.

પ્રભુ ભાગીએ મનની બ્રાંત, એ. રઘુલાલ ખેલવાની ખાંત, મહા.

તતક્ષણુ થયા પ્રભુ લલુરૂપ, એ. ધણી ભાલણુના સુરભૂપ, મહા.

(૨)

કરે સ્તુતિ કૌશલ્યા માત, આગે તપ તપ્યાં વિખ્યાત;

જે પૂરણુ પ્રેમ અખંડ, સચરાચર સકળ બ્રહ્માંડ. પ્રભુ નમું નમું.

જે ભૂમિતણુ બૂપાળ, કેમ માનું હું નાનું બાળ;

તારી માયાએ ભૂલે બ્રહ્માય, ગુણ નેતિ નેતિ કરી ગાય. પ્રભુ.

શિવ સનકાદિક ધ્યાનમાં ધ્યાય, જેની માયામાં સહુ જૂલાય;
મુને અચરજ અદકું થાય, મુખકું જોઇ મનકું હરખાય. પ્રભુ.
વિંધંબર તને શું ધવાકું જગકતિને શું રે રમાકું;
માતા બ્રમાકાર થઇ જ્યારે, મેલી વૈષ્ણવી માયા ત્યારે. પ્રભુ.

* * * *

ઉઝા ઉઝા સુણતાં જાગી, ઘણી ભાવણની બ્રાંતિ બાગી; પ્રભુ.

(૩)

રાજા દોને વધાઇ, પ્રભુ પ્રગટયા છે ધરમાંધ. ટેક.
તતક્ષણ ત્રંખાણું વાગ્યાં, ધડિયાળા ધણુધણાય;
ચરણ ચોપે ચતુરા, કર મોતી થાશે વધાય. રાજા.
ધીનકિત ધીનકિત મૃદંગ બાજે, ગુણુકા કરતી ગાન;
કનકપાત્રમાં ધૃત ભરીને, આપ્યાં ભૂમિદાન. રાજા.
કુંકુમકેરા પૂર્યા સાથિયા, આંગણે ફેળના ચંબ;
તરીઆ તોરણ બાંધ્યાં બારણે, થઇ રહ્યો નાટારંભ. રાજા.
નવપક્ષવ ફળી રહી પૃથ્વી, દિનકર તેજ અપાર;
સુત સનકાદિક ઓર બ્રહ્માદિક, વેદ વેદ મુખ ચાર. રાજા.
પવન પાવક અતિ ઉજવળ, દિનકર તેજ અપાર;
સુર કારણ સાડ અવતરિયા, હરવા ભૂમિ બાર. રાજા.
જણા જોષી જુગતે તેડયા, જન્મક્ષર જોવરાય;
પળમાં પરાક્રમ એવું ભાસે, તતક્ષણ ત્રિભુવનરાય. રાજા.
ભૂપતિ કે'ઠે જુઓ વળી, નિરમો એવું નામ;
રામ રામ બ્યાપી રહ્યો છે, મહારા જીવલોચન રામ. રાજા.
દેહે આદર વેચે સાકર, શણગાર્યાં સહુ બાળ;
નગરનિવાસી જોવા આવ્યાં, નાનાં મોટાં વૃદ્ધ બાળ. રાજા.
રૈયત સહુકો જોવા આવે, દશરથજીને દ્વાર;
એ સુત બાળક સખ જુગ પાળક, ભાલણ બય હરનાર. રાજા.

(૪)

હેલી હીડિ હીડો મારા લાડકડા લધુ વેશ, રૂડા રામને તેડે. ૨૬.
 કાળો છે પશુ કલ્યો ન જાય, નૌતમ નવલે રંગ;
 નીલમણિશો શોભે છે રાધવ, કૌશલ્યા ઝોહંગ. હેલી
 બંદીજન બારણીએ ખોલે, જયક જે જે વાણ;
 લૂણ ઉતારે માવડી, ત્યાં દશરથ દે છે દાન. હેલી.
 મહીમંડળના મુનિ સૌ આબ્યા, પ્રભુને નામે પાગ;
 રાયે તો તપ પૂરણ કીધાં, આખી અવધનું બાગ્ય. હેલી.
 મુખડું જોતામાં મોહ પામે, મનડું ગળ્યું અમારું;
 સર્વે કળાએ શોભે શ્રીવર, કોટિ કામ ઓવારું. હેલી.
 માનનીઓ મોતીએ વધાવે, સજીને શણગાર;
 બાલણ્ય પ્રભુ રઘુનાથ મહારો, મુક્તિનો દાતાર. હેલી.

(૫)

એવા દશરથના બાળ, લાલ પારણે જૂલે;
 શામસ્વરૂપ દેખીને, મહારૂં અંગડુ ફૂલે. એવા
 મૈયા ઢળકતી ઢળકતી, તાણે દોરી;
 રજા સુત સનકાદિક, કર જોડી. એવા.
 હવે મૈયા હાલરૂં ગાશે, ને મનમાંથી હસે;
 વળા શેષને શારદા, ગ્રહેવા ધસે. એવા.
 મૈયા હાલો હાલો, મુખે હાલ કહે;
 વળા શ્રુતિ ને વેદ, જેને કંઠે રહે. એવા.
 અડપડિયાળા આંખડી, મીંચીને ઉધારો;
 બાળક બહાર કાઢીને, મૈયા પોઢારો. એવા.
 ખાંતે ધાવે ખેલણી, વળા પડી રહે મૂકે;
 એવા રમતા રામ નામ, શામ ના ચૂકે. એવા.
 ઝડપ નાખેજ રમતે તો, પાયેવતી તોડે;
 કહે બાલણ્ય રામજી મહારો, જન્મના બંધ છોડે. એવા.

(૬)

રામ રંગે રીખે એવા કૌશલ્યા કુંવર, લાલા રંગે રીખે. રેક.
 છબ્બ છબ્બ કરતા છેડા પલળે, પાયે ચાલે ચતુર;
 ચાર મળીને ઉઘાડા દોડે, રંગે દશરથ કુંવર. રામ.
 કર : ગ્રહીને લાવે કૌશલ્યા, પરસાળે મેથે;
 ગોત્રજી માનો ધૃતહીવડો, તે મૂઠીમાં ધાલે. રામ.
 સુમિત્રા તો લાવે શેરડી, બાળકને આપે;
 કટકા તો કોરણે ફેંકે, પાળી લઇ ચાલે. રામ.
 ધુધરા ધસે ને ખડખડ હસે, ત્યારે બોધ કરે માતા;
 બાલપણીને બલિહારી, જન્ય શંકર વિધાતા. રામ.
 ધુધરા ધમકે આત ધણી ચમકે, ને ઉતાવળા ચાલે;
 પગતણી જે કામળ આંગળીઓ, ચણીઆરે ધાલે. રામ.
 અતિ આકુળિત થઇને રે મૈયા, બારણીએ બેસે;
 રાયતણા મરતાના મેગળ, તેના વચ્ચે જઇ પેસે. રામ.
 અતિ અડપલા કુંવર આપણા, કહો દિન કેમ જાશે;
 બાલણુ પ્રભુને પકડી, બાંધ્યા પ્રેમને પાશે. રામ.

(૭)

દેવ ડગલાં બરે, પ્રભુ પગલાં બરે. રેક.
 ડગમગ કરતાં પગલાં બરતાં, ઉતાવળા ચાલે રાજકુમાર,
 લેથડતા સિંહાસન બાલે, ખીતા અપરમપાર. દેવ.
 સિંહાસન મૂકાવે રાજ, છૂટા મૂકાવે હાથ;
 થરથર ધૂને કાંઈ નવ સૂઝે, જાલી રહે કોઈ સાથ. દેવ.
 આદાણુયે વળી ઉભા ચાલે, ઉલાળે અલંકાર;
 સદાએ અર્ધાંગે કમળા, શો કરશે શણગાર. દેવ.
 મનમાન્યા મરતાના ચાલે, નેત્ર માહલે માતાંગ;
 બાલણુ પ્રભુ રઘુનાથ મારો, સદાએ રહે સતસંગ. દેવ.

(૮)

રામ બાળા બોલો, બોલોને બહલાલ, રહુ બાળા બોલો. ટક.
 કર જોડીને કહે કૌશલ્યા માત, કાષ્ઠ જોલાવો રામ એકવાર.
 કહેતા સારું સૌનાં કામ. રામ બાળા બોલો.
 ચતુરા એક ચકલું લઈ આવી, મુખમાં પડાવ્યો નાદ;
 આદિતવારે કર્યો દુચકો, જેમ બોલે રહુનાથ. રામ બાળા બોલો.
 હસતે મુખે કરે હુંકારા, લખારા અપાર;
 શિશુપલ્યું સંપૂરણ બાસે, આદ્યપુરુષ અવતાર. રામ બાળા બોલો.
 જ્ઞાનદૃષ્ટિથી ગુરુ નમે છે, ઉત્તર અળગો આલે;
 વિરચિ તારો વડો દીકરો, આ શા મંડયા ખ્યાલે. રામ બાળા બોલો.
 પળમાં બ્રહ્માંડ બાંગો સરજો, વાણી ન પહોંચે વેદ;
 અગમને તારી ગમ નહિ, તો કુણે કળાએ ભેદ. રામ બાળા બોલો.
 વશિષ્ઠ સામું વેગે જોતાં, મુખેથી કહ્યું માત;
 બાલકૃષ્ણ પ્રભુ રહુનાથ મારો, મુક્તિનો છે દાત. રામ બાળા બોલો.

(૯)

નાચો નાચો નિર્મળ નામ, રામ લાલા ટક.

શીશ ધુધરીઆળા ધૂમતા કેશ ફરકે; નાચ નાચે ને દુષ્ટનાં મન ચડકે. નાચો.
 કાને મકરાકૃત કુંડળ જળકે; રામ નાચે ને દુશ્મનનાં મન ભડકે. નાચો.
 કંઠે કૌરતુભરણિ માણિક અનંત; ધૂધરીઆળા ગોદશ્ચીને કરડે તીણે દંત. નાચો.
 ઉરલગુ ભૂચુ લાંચનમાળા; નાચો થેષ થેષ જગતપ્રતિપાળા. નાચો.
 પ્રભુ ઢળી પડે ને બેઠા ચાચે; મૈયા મુંબન કરી ચાંપે પાચ. નાચો.
 પાચે રૂમઝુમ નેપુર વાજે; કટિકંદારે મેખળાના ઘોર ગાજ. નાચો.
 ચાલો સખી જોવા જઈયે; બાલકૃષ્ણપ્રભુને ચાંપું હમયે. નાચો.

(૧૦)

મૈયા લાલને શણગારે, ચાલો જોવા જઈએ. ટક.
 શીશ સાંકડે રાખીને, ધાલે માથે ચાક;
 ધુધરીઆળા ગોદશ્ચી ને માથે મોતી લાગ. મૈયા

કાને મકરાકૃત કુંડળકેરી જોડ;
 નાકે છુલાખ ને મુખમાં તંબોળ. મૈયા.
 મૈયા મુખકું ઘોઘને કરે કેસરની આડ;
 વળી નેત્ર સમારીને કરે ટપકકું ગાલ. મૈયા.
 બાંહે બાજુબંધ બેરખામાં સોનાની સાંકળ;
 વીંટીએ જડિયા હીરા જેમ તારામંડળ. મૈયા.
 કટિ ત્રોટી કંઠોરે ધૂધરીના ઘોર;
 ફેરી પેરી જાંઝરી ને પાની રાતી ચોળ. મૈયા.
 રાજનીતિના રમકડાં એ માગે ધનુષ્ય ચાપ;
 બાલણુના પ્રભુ તારી ગહન ગતિ અમાપ. મૈયા.

(૧૧)

બાઇ કાઠી બતાવે રામ લાલા. ટેક.
 મેં તો કહેથી ઉતાર્યો, કથું કામ પડ્યું;
 મારી નજર ચૂકી ને રૂકું રતન રડ્યું. બાઇ.
 હાં હાં ઊઠો અનુચર જુઓ પાણી પીને પછી;
 બાઇ બ્રહ્માડે ભરાણા એને ખમા ખચીત. બાઇ.
 મુનિ વશિષ્ઠ વેદમાંથી કરે મન વિચાર;
 બાઈ રામ રામ એ રામ રમે સકળ સંસાર; બાઇ.
 હાં હાં ઊઠો અનુચર જુઓ જઇ ચારે દેશ;
 બાઇ રામ તારો શોધે વળી શેષ ને મહેશ; બાઇ.
 રાજ રાતા તાતા થાયે, ને કરે સરજૂમાં શોધ;
 બાલણુપ્રભુ રહુનાથ ભરાણા, કૌશલ્યાની ગોદ. બાઇ.

(૧૨)

મૈયા બાવરી થઇ રે, મૈયા બાવરી થઇ;
 પ્રભુને લૂગડે લપેટયા, લાલ દીઠા નહિ રે, મૈયા.

હેલી મોદમાં ઘાલીને, હોંડે બારે માનો;
 એવો ચંચળ ચકોર, રહ્યો કેમ જાનો. મૈયા.
 હેલી આશ્ચર્ય એવું, તે શું કહેવું તુને;
 આવો ચંચળ ચકોર, બાળ વરશે કાને મૈયા.
 પરબ્રજ પરાક્રમ, નથી જાણ્યું થોકું;
 એવું સરજ્યું હશે, વિરંચીએ વિશ્વમાં સીકું. મૈયા
 શિવસનકાદિક ઇમચવે, જે વ્યાપ્યો ચૌદે લોક;
 વળી કેશ આવે નેત્રમાં, તો ઉઘ્યા કરે કોક. મૈયા
 હેલી શાં તપ કીધાં માતાએ, આ ઓછંગે મહાલે;
 બાલજીપ્રભુ રઘુનાથ, માતાનો પાલવ ઝાલે. મૈયા.

(૧૭)

પ્રીતે પાડે કૌશલ્યાજી શોર, રઘુબા મારો ક્યાં રે રમે;
 મારો કેમળ બાળ કિશોર, રઘુબા મારો ક્યાં રે રમે.
 નથી લાડકડો લક્ષ્મણ સંગ, રઘુબા. આનંદમાં ઉઘાડે અંગ, રઘુબા.
 માતા શોધી વળ્યાં ધામોધામ, રઘુબા. જાણ્યા ભગતના બીતર રામ, રઘુબા.
 દેશ દેશ દોડાવોને જૂપ, રઘુબા. શકે હરિ ગયા ભારે જૂપ, રઘુબા.
 જેને હોય કુંવારી કન્યાય, રઘુબા. પ્રીત કારણ પરપંચ થાય, રઘુબા.
 કાષ્ઠ શોધે રે શિવજીનાં મન, રઘુબા. જેને લગ્ન લાગ્યાં નિશ્ચયન, રઘુબા.
 મૈયા ઊભી થાય ને ઢળે ધરણ, રઘુબા. ઝાપના હૃદયમાં ખુંચ્યાં ચરણ, રઘુબા.
 ગઢ મિથુલા તે મેહેલ માંય, રઘુબા. પોહોજ્યા પારણે પુરૂષપુરાણ, રઘુબા.
 મહા નિદ્રામાં છે મારો નાથ, રઘુબા. ધણી બાલજીના સુખ સાથ, રઘુબા.

(૧૪)

મૈયા કાંય કરે ચિંતાય, જૂલે પારણે રાધવરાય;
 પોહ્યો પારણે રાધવરાય, મૈયા.
 પારણે પોહ્યા પુરૂષપુરાણ, જાણ્યે કોટિ જીઆ બાણ. મૈયા.
 દાખ્યા નીચે લક્ષ્મણે છેક, જાણે નારાયણ પર શેષ. મૈયા.
 શીશે શિવિલ થઇ છે વેણ, કુંકમ ખરી પજ્યાં છે નેણ. મૈયા.

નાસિકા નિદ્રામાં ભરપૂર, વેરી વિધિ રથાં જમ દૂર. મૈયા.
કૌસ્તુભ ધૂલરં ખુંચું બાંહ, જાણીએ ભેટયાં ચારે ભાય. મૈયા.
દુશાસો ઝુલ્લી રથો ચરણ, કમળા ચાંપતી હોય ચરણ. મૈયા.
કટિ કંદોરો ખુંચો ખેત્ર, જાણીએ વિરંચીએ પાડી વેત્ર. મૈયા.
ઉઘાડી અડપડિયાળી નેયુ, ભાવણ ભવ ભવ ભજશે વેણ. મૈયા.

(૧૫)

કરં થાપટ થાપટ પાણ, કરં થાપટ થાપટ પાણ.
રમો રમો રઘુઆ રામ, કરં થાપટ થાપટ પાણ. કરં થાપટ.
થાપ્યા બ્રહ્મા થાપ્યા શંકર, થાપ્યા નિગમ ચાર;
વિશ્વાસુ ને વસુધા થાપી, કોણ ન પામે પાર. કરં થાપટ.
ત્રણુ બ્રાત ને માત પિતારે, ગાય ઘણી ઘર માંય;
અગમ અગોચર અતિશે ઉંડા, કરતા નાં ઘર દાંય રે. કરં થાપટ.
પાંપણમાં પરઠે ને સંહરે, તેને હુલાવે માત;
બાલણ પ્રભુ રઘુનાથજી, સર્વને કરે શાંત. કરં થાપટ.

(૧૬)

કરમાં લીધી ઝુલડી, ને પાડે કૌશલ્યા સોર;
રામ ! આવો રંગ મહોલમાં, હું આપું કનકનો મોર.
ઉષ્ણકાળનો ઉન્હો વાયુ, કરમાય કોમળ અંગ;
પાયે પહેરાવું મોજડી, તમે રમો સખાને સંગ.

* * * *

ધુંઝે ધાલુ સુખડી, ને મેવા લ્યો મ્હે ભાગ્યા.
ભૂમંડળના ભૂપતિ કહેશે, નાહાતા નરપતિ નાગા !
કૌશલ્યાએ કર ગ્રહીને, પહેરાવી બે બાંહ;
કસકશી કૌસ્તુભમણી સરખી, જેમ ન જૂલે ક્યાંય.
જગતી શી ઝુલડી પહેરાતી, માતા કરે સુંબન;
બાલણ પ્રભુ રઘુનાથ માહરને, સોંપું તનમન ધન.

(૧૭)

આજ રૂડો દડાડો, રંગીના રામે લીધો આડો. ટે.
આડો કરે છે અતિ ધણો, ને પછાડે એ પાગ;
આકાશને ઉતરડી જનની, આદિત મુજને આપ.
દિનકરથી આ દેહ તમારો, મહા મોહોટો સંબંધ;-
સમજાવો સમજે નહિ, અલંક વસમાં કરતો ધંધ.
દશરથ દહાડી દુખ ધરતા, જે બાલ વિના બલ્યું રાજ;
આજ તો ભૂપતિ અતિ અકળાણુ, માતા આવ્યાં વાજ.
હિરલા ફેરી ગુંથી કઢાણી, મણિ મુક્તા ચોપાસ;
કૌશલ્યાએ કરમાં આવી, હરિને આવ્યું હાસ.
આડો જોવા આદિત યંબ્યા, વિરમે પામ્યા સુર;
બાલક પ્રભુ રઘુનાથ ભરાણુ, બ્રહ્માડે ભરપુર.

(૧૮)

ઝાંઝરનો ઝમકારો વાગે, નેપુરનો ઠમકાર રે;
આવ્યો છે અવધતણો, ધણી અધમ ઉધાર રે.
ઘેદીવર અંગે સુંદર, બાનુ કુળ ભૂપ રે;
કોટિ કામ વારી નાંખું, જોતાં તેનું રૂપ રે.
મુખ જણે કોટિ શશી, ફરકે બાળા કેશ રે;
કાને કડાં અને કુમખાં, હતો બાળે વેશ રે.
ભુકુટીમાં બ્રહ્માંડ ભાગે, નેણુ એ વિશાળ રે;
કંઠે ઝલકે ધુલર, ગુંચવાણી મોતી માલ રે.
બોલી બોલે કાવલી ને, વાણી છે રસાળ રે;
અધર રંગ પરવાળી, જરા કુલેલા ગાલ રે.
બાબુબંધ ને બેરખા, ને કનકકડાં પાણુ રે;
કટિ નટે કંદોરામાં બોરયાં ધનુષ ને બાણુ રે.
પાએ પહેરી ઝાંઝરી ને દડબડ દડબડ દોડે રે;
બાલક પ્રભુ રઘુનાથ, માહારો ભવ થકી છોડે રે.

(૧૯)

નેત્ર સરોજ અંજનેવતાં દોડી દૂર પ્રભુ જાય;
કાળજી ખરડી રે આંગળી જનની અતિ રે અકળાય.
આતા! આંખ અંજલીએ, નૌતમ! દુખે નહિ નેણ;
આંખથી આદિત ઉપજ્યા, માતું મિથ્યા છે વેણ.
પાએ ઉરાડે રેણુકા, માતા મન ધરે રીસ;
એ રજ શિવજી શોધે સદા, વિરંચી ચકાવે શીષ.
મહેલો માંહ મસ્તી કરે, કુંઅર દોડ્યા રે દોડય;
હોડે પડ્યા હારે નહિ, જોવા સરખી જોડય.
ખાંતે ખોળામાં ખેલતાં, વળી કરે પયપાન;
બાલજી પ્રભુ રઘુનાથજી, જોળખ્યા અંતરની માંહ.

(૨૦)

કરમાં લીધો છે લાડવો, વીંટી વળ્યા છે કાગ;
સુરપતિ જીએ આકાશથી, ધન્ય ધન્ય દશરથનાં ભાગ્ય !

* * * *

બહાર ના જશો રે બાળકા ! રાક્ષસનું સખજ છે જોર;
જગ ને જગન ઝંપાઇ ગયાં, મુનિને કષ્ટ છે કઠોર.
રાક્ષસ માહારાં રમકડાં, માઈ તેઓને તીર;
દશશીશ દળવાને દોડશું, ધરાવું ધરણીને ધીર.
વાણી સુણી વિસ્મે થયા, કાંઈક કરશે ધંધ;
બહુ ફળ ખેડાં શેલડી, સોને વળગ્યું સુગંધ.
દૂરથી આવે હરિ દોડતા, જનની ખેડી હોય જ્યાંહ;
કાળજે હુંસે છે કાંચળી, ખેશી ખોળાની માંહ.
ધાવી ધરાઇ કરે કોગળા, સૈને છાંટે શરીર;
ઐકા થઇએ જો આપણે, ધર્મધૂરંધર ધીર !
છેડો ઝાલી માતનો, ઢાળી પાડે છે ધણું;
બાલજી પ્રભુ રઘુનાથજી, રાખો સદા તમ શણું.

(૨૧)

જોઇ મોહ પામ્યા મુનિ મન, વન આવ્યા ગૌતમના;
 બોલે શુક હંસ ચક્રોર, શુદ્ધ સરોવરના.
 માંહે ભ્રમર કરે ગુંજર, હાર શોભે કમળતણી;
 મીન મકર કરે જળપાન, માછ મસ્ત બણી.
 ઉપર પુષ્પ લતાની વેલ, કેળ ભારે જૂલી રહી;
 વળા ઝમરખ જાંચુને જામ, નામ નારંગી રહી.
 અખોડ બદામ દ્રાક્ષ, સાખ બલી આંખાતણી;
 આંગણીએ છે આગ્નહોત્ર, કુંડ પાસે મઠી બણી.*

* This fine poem, the last and the best written by the poet,
 was never finished, for his son has noted at the end.

પિતા સ્વર્ગ પામ્યું નિ અધવચિ રહ્યું, ઉત્તમ આખ્યાન.
 રસિક જન મનમાં દુઃખ આણિ, અધવચિ જોઇ પ્રથમ.

9. From રામવિવાહ.

1. The ferryman's dilemma.

નાવિક વળતો બોલીઓ, સાંભળો માહારા સ્વામ;
સાથ સહુકો નાવે બેસો, નહિ બેસાડું રામ.
વાર્તા મેં સાંભળી છે, ચરણુ રેણુથી અપાર;
અહત્યા તાં થઇ સહી, પાપાણુ શીટી નાર.
આજીવિકા માહારી એક છે, જુઓ મન વિવેક;
સહી થાતાં વાર ન લાગે, કાષ્ટ પાપાણુ એક.
આજીવિકા ભાગે માહારી, આગે એક સહી છે ઘેર;
બે મળીને શું જમે? શી કડું તાં પેર?
હસી વિશ્વામિત્ર બોલિઆ, ચરણુ રેણુ સહી થાય;
તે માટે ગંગાજલ લેખને પખાલો હરિ પાય.
હસીને હરિ હેઠા બેઠા, રામ અશરણુ શર્ણુ;
નાવિકે ગંગાજલ લેખને, પખાલ્યા તાં ચર્ણુ.

2. Quality-not size.

અહ્ય અંકુશ હોએ સહી, તેને ગજ રહે મહા ગૂઢ;
તિલમાત્ર તાં પાવક દહે, ઇંધણુ ભાગ જે પૂઢ.
વજ્રને પ્રહારે ગિરિ પડે, વજ્ર છે સક્ષમ અપાર;
દીપક તાં નાહનો હોએ, પણુ ટલે સર્વ અંધકાર.
વયતું કારણુ નથી, (પણુ) તેજતું કારણુ;
તેજવત્ નાહનો એ મોહોટો, તું છો ચતુર સુખણુ.

3. *Padmanābh* (wrote circa A. D. 1456).

In the year 1875 Dr. Bühler brought from Tharad a manuscript copy of an old historical poem entitled *Kānhaḍ De Prabandh*. The manuscript itself is dated Samvat 1606 (A. D. 1550) and it had been lying long neglected in a Jaina *bhāṇḍār* (library). The work was published in the *Sālāpatra*, but owing to the ignorance of the printer the work was done very badly; especially since at that time the belief was universally held that the most ancient form of Gujarati was not appreciably different from the modern form.* It was only recently that Dr. Keshavlal H. Dhruva compared it with another manuscript copy in the Deccan College Library at Poona; and then Mr. D. P. Derasari edited it with a modern Gujarati version.†

The poem is thus remarkable as being the earliest authenticated specimen of old Gujarati hitherto known to us.‡ The language is appreciably different and is thus valuable for the historian of the language. It deals with the Moslem invasion of Gujarat by Alaf Khan, the brother and Commander-in-Chief of Sultan Ala-ud-din Khilji. The invasion began in A. D. 1297. Gujarat was at that

* This belief was first started by Dalpatram Dayabhai who laid down the dictum, that ગુજરાતી ભાષા પર બેલાલી ચડે હોય બેલાલી લાગતી હોય તેર પડેલા નથી. For most of the classical poets, judging merely by their works as preserved in *later* manuscripts, this seems true on the surface. But people forgot that the copyists were mainly responsible for changing the older language to what they could understand themselves: and the more popular poets like Narasimha and Mīrān got changed in the mouths of the people just as the language itself did. The *સાલપત્ર* ગ્રંથ was saved from this through having been lying neglected during these centuries.

† The latter read a paper on this work at the 3rd સર્વોચ્ચ પરિષદ at Rajkot in 1909.

‡ Some of the Parsi writings were probably earlier.

time ruled by king Karan of the Vaghela dynasty, who was surnamed Ghelo (the Mad). He abducted the wife of the brother of his Chief Minister, Madhav*; and the husband of the lady, Kehsav, was slain in trying to defend her. Madhav took a terrible revenge; for he went over to Delhi and induced the Sultan, Ala-ud-din Khilji, an insatiable conqueror, to invade Gujarat. After the invasion had been planned and the army had got ready the Sultan requested the Rajput Chief of Jhalor, Kānhad De Chohān, to allow the army to pass through his territories. The Rajput Chief, however, stood by his Hindu brethren and stoutly refused to grant passage to the army of Islam. The Sultan pocketed this insult, however, with the best grace possible and sent on the army by another route. The whole of the campaign of the invading army and all the ravages committed by it are described in some detail in the poem. After conquering Gujarat and Sorath (Kathiawar) Alaf Khan turned his attention to the Chief of Jhalor, who had defied him, and he determined to return to Delhi through the territories of this Chief. The Rajput Chief at first successfully resisted the onslaught of the Moslems, but after several years of guerilla warfare Kānhad De was slain in battle and Jhalor was captured in Samvat 1368 (A. D. 1312).

Such is the history described in this poem. The language is vigorous and the spirit of heroism (वीररस) pervades it throughout.

* The story is exceedingly well told in the famous book **કેસી બેલો** by Nandashanker Tuljashanker Mehta. There he says that the lady abducted was Madhav's own wife.

કાન્હડદે પ્રબંધ

1. Madhava's treason and the preparations of the Sultan.

તિથિ અવસરિ ગૂજરધર રાધ સારંગદે નામિ બોલાધ.
 તિથિ અવગણિહ માધવ અમ્મ તાંહિ લગધ વિગ્રહ આરમ્ભ.
 રીસાવીહ મૂલગુ પ્રધાન કરી પ્રતિગ્તા નીમ્યું ધાન;
 'ગૂજરાતિનું ભોજન કરું જુ પુરકાણું આણું અરહું.'
 માધવ મહિતધ કરિહ અધર્મ, નવિ છૂટીધ આગિલાં કર્મ.
 જહાં પૂજધ સાલિયામ, જહાં જપીધ હરિનું નામ,
 જણિ દેસિ કીજધ જાગ, જહાં વિપ્રનધ દીજધ ત્યાગ,
 જહાં તુલસી પીપલ પૂજધ, વેદ પુરાણ ધર્મ ખૂલીધ,
 જણિ દેસિ સહ તીર્થ જાધ, સ્મૃતિ પુરાણ માનીધ ગાધ.
 નવખણે અપકીરતિ કહી, માધવિ મ્હેચ્છ આણિયા તહિ.
 ચાલિહ માધવ ઢીલી ભણી, ભેટી અપૂરવ લીધી ધણી;
 વિષમ ધાટ ઉદ્ધંધ્યા દેસ, નયર-યોગિની કીધ પ્રવેસ.
 પહિલું જઈ મિલીક દીવાણ, સાચી વાત સુણી સુરતાણિ.
 અલાવદીન વડુ સુરતાણ, ઘણિ દેસી વરતાવી આણ.
 ધરી ભેટિ ધોડાની લાસ મીર જાંજરે કરી અરદાસ:-
 "વડુ મુકદ્દમ માધવ નામ પાતસાહનિ કરિ સલામ".
 જણ્યું પરદેસી પરધાન; અસપતિ રાધ દીપ્ત માન
 પૂછધ વાત પાતસાહ હસી:- "ગૂજરાતિ તે કહીધ કિસી ?
 કિસ્યું ખમ્ભાયત, અણહલપુર ? કિસ્યું દીવગઢ, માંગલહુર ?
 જાલાવાડિ, સૂરઠ છિ કિસી ? એહ રાકિત સુણીધ સાહસી".
 ઇસ્યું સાંભલી સરુધ સાદિ માધવ અમ્મ કરધ ફરીઆદિ:
 "ખિત્રી તણુ ધર્મ લોપીહ, રાકિ કરણદે ગહિલુ થયું.
 એહવુ અંગુ તણુ અતુરાગ, નિતુ નિતુ ભચ્છ કરધ વછનાગ.
 વિણ પડીઆર પડુ કર વહર્મ; ન કો અંગરખ જમલુ રહધ.
 મરણ તણિ જમિ ભોજન વાર વાસી ચાટુહ ધરધ સચાર.
 પહિલુ રાધ હું અવગણિહ; માહરુ બન્ધવ કેસવ હણિહ.

તસ ધરણી ધરિ રાખી રાષ. એ વડુ રોસ ન સહિજુ જન. ગૂજરાતિ સ્યું માંડિસિ કલહુ માહારઠ સાથિ કટક મોહલુ. દુડી હોંદ્ર ધાલુ રાનિ, એક માંડ એક જાલું જાન; ખૂનકાર તું સાચું જાણિ, ગૂજરાતિ લઈ આપું પ્રાણિ.” તતાખણુ તૂંકિ અસપતિ રાઉ; તસ આપ્યુ પંચાંગ પસાડે. દીઆ જીતારા પાણી ધાન. તિડયા પાતસાહઠ પરધાન. જાલહુરભણી સીખામણિ દીધઃ—“ચાહુઆણુ જઈ ઇમ પૂછીઇ. તું તાહરું ભોગવિ પાટ, લસકર આલઇ સુધી વાટ ?” સુરતાણુની વાણી સુણી ગ્યા પરધાન કાન્હડે ભણી. પાતસાહની પિહિરામણી તવ ધરાવુ સિમ્મરતુ ધણી. કહઇ પ્રધાન “જિધારુ રાષ ! ભણી સૂરઠ તુરકાણું જઇ. ખીજી જૂમિ દોહિલા ધાટ; પાતસાહ માગઇ આ વાટ.” સભા સિદ્ધ રા બોલઇ મર્મઃ—“એતાં નહીં અહારુ ધર્મ. ભાજીઇ ગામ જાલીઇ જાન, અબલા તણા ત્રોડીઇ કાન. જિહાં પીડીઇ વિપ્ર નઇ ગામ, તિહાં વાટ નવિ આપઇ રાષ.” વલ્યા પ્રધાન, ન સીધું કાજ, હઇઅડિ ધણી જિપની લાજ. વીનવીઆ જઈ નઇ સુરતાણુ—“કાન્હડે નવિ માનિ આણુ. ચડી વાટ ધણેરઇ પ્રાણિ.” નીસાસુ મેહલુ સુરતાણિ.

2. Conquest of Gujarat and Sorath.

દીધી વાટ સમરસી રાઉલી; આવ્યા કટક બનાસિ; ગૂજરાતિ ખૂખીઆ પહુતા, તતખિણુ પડીઉ ત્રાસ. જીડી ખેહ થયું અન્ધાડું, ગયણિ ન સજઇ ભાણુ. ચાલી દલ મુહડાસિ આવ્યા, ઢમઢમીઆ નીસાણુ. આવ્યા સુણી મ્હેચ્છ મૂછાલા રણિ રાઉતવટ કીધી. બતડ ભણુઇ “સાહમા ધા લેસીડી,” અન્ન પ્રતિન્યા લીધી. “આગઇ અહા વંસ સું વીતું,” છયલ ભણુઇ ‘નવિ છાંડું.” અસપતિનાં દલ સાહમુ ચાલુ લેઈ જિધાડું ખાંડું. દીઠા તુરક રજા રણિ થોમી, પિહુલુ કામ જ સારી; રોસિ ચડીઉ રણિ પેરણુ માંડઇ, મારી માગ દેવારિ.

ધડી બિ ચારિ ધણું દલ ચોખું; વીર વાવરધ લોહ;
 તુરક બચા મુંગલ કરકટીખા ઊપરિ પડિ સમોહ.
 મારી મ્હેચ્છ પડન્તુ દીકડે બતડ, વખાણીકે ખાનિ;
 જય જયનાર હૂકે, સરગાપુરિ બધસી ગયુ વિમાનિ.
 ધર્યાં ખાન, મુહકાસુ બાણુ, ગમે ધાત્રી લાધ;
 ગમે ગમે લૂસાલૂસિ હૂધ; દહદહિ ધાડાં ધાધ.
 ચડયા કટક, ડણ્ડાહિ ચિડોત્તર ધાણુધાર ધન્ધોલિ.
 ઊડિ વીવી આલ્યા વાસી દીધી પાટણુ પોલિ.
 દીધા રખત જઇ દરવાજાધ; સજ્જ થયા ખૂઝાર;
 માધવ મહિતુ આગલિ કીધુ, જાણુધ માગનીસાર.
 ભેલું નગર, રહ્યા ગઢ ચોખી, સાહમા તીર વિદ્યુતધ.
 માધવ બણુધ “કર્ણુ! જા નાસી, કાં મરધ અણુખૂટધ?”
 પાડી છીડું કર્ણુ રા નાહકે; પાલી જાધ રાણી.
 પાએ નવી ડાબસી ખૂયધ; રહી ન પીધ પાણી.
 કિસ્યા રૂપ કલ્યા? રાક! ઊધારિ; નાણિ મનિ સંદેહ;
 ખીલાં ખોર કિર નિ ગોહોલાં માધવના ફલ એહ.
 નાહકે કર્ણુ પછધ ગઢ ભેલીકે, ભર્યા લીયા ભણ્ડાર.
 અલૂખાનિ આવી છોડાલ્યા વાલી તણા તોખાર.
 એહવી વાત ન હૂધ, ન હસિધ; અણુહલપુર મઝારિ.
 જણિ કામિ હૂતું દેહરાસર બાંગ દીધ સેલાર.
 અલૂખાનિ પાટણુ ગઢ દીકડે, પૂઠિ કંઈ વખાણુ.
 અલાવદીન પાતસાહ કેરી તુ વરતાવી આણુ.
 બણી કટક ઊપડયાં અસાહિલિ, ગઢ માંહિ મેહલું ચાણું.
 ગૂંજરાત દેસ હીલોલ્યું અતિ કીધું તરકાણું.
 અસાહિલિ, ધૂલકું, ખમ્ખાયતિ સૂરતિ નધ રાનેર,
 ખીજાં નગર કેતલાં કહીધ? કમ્પધ ચાંપાનેર.
 તડીઆં નગર સવે ધન્ધોલાં; દીડાં સાયરપૂર;
 સોનાં રૂપાં અનધ સાવટું લીયા કાચ કપૂર.
 મારધ દેસ, ફિરધ ધણુ ફેળિ, અનધ લૂસધ ધાન,
 વાલધ દોરદાર, સપરાણા માણુસ જાલધ ખાન.

ગૂજરાતિ માંહિ તાખતિ કીધી, સહ સામટી લીધું;
 વાળ સાન; ખાન સોમઠ્યા બણી પિયાણું કીધું.
 સોરઠ માંહિ મયગલપુર મહવા વલી ઉના નિ દાઠા;
 પડી ઢાક, નીસાણુ ધ્રસુકા, લોક દહોદિસિ નાઠા.
 રાખી જીવ દીવ માંહિ પચઠા, વરતઠ હાલકલોલ;
 તુરક પાસિ દેવ મ પાડસિ, વરિ ધાલે દ્રહ્યોલ.
 હધ્યા ઢક ઠેલાહલ સુણીધ, દીસધ ધૂમ વિરાલ;
 પડધ ઝૂંઝરણુ, કાહલ વાજધ, જોણે કુપીઉ કાલ.
 ખારકી, દ્રાખ, નાલીયર નીલાં, ફેફલ નધ ખીજોરાં;
 વાર વાડ શેલડી ઠેરા, વાડીના ફેફેહરા.
 આદું, સૂરણુ નધ પિણ્ડોલું, વલી પોસાતાં પાન;
 કટક માંહિ જી તાખતિ આવધ; કોઇ ન ખાધ ધાન.
 સોરઠ માંહિ સહકા નાઠતું, ભરીઉ દેસ લૂસાધ;
 બાજધ નગર દેસ-આગલીઆં, આડુ કોઇ ન થાધ.
 કીધઉ કૂચ, ઊપડીઆં સાહણુ, ધણું નીસાણુ વળવ્યા;
 બાજ દેસ દેવકઠ પાટણિ દલ દેખન્તા આવ્યા.
 નગર નિવેસ ખારગધ દીધી, નવા સરાયા ઊભ્યા;
 ઘોડા તણી પાયગધ કીધી, તરુઅરિ મયગલ ચંબ્યા.
 દીધી પોલિ; હઉ ગઢેરોહ; કીધુ ધણુ ચરાણુ;
 નગર માંહિ પોસાતા પાયક, તેહ ન મૂકધ માણુ.
 આવી પાદ્રિ સિધકલું કીધું, લીધા ચઉપટ ધાય,
 સોરઠીઆ રાઉત સપરાણુ ન દીધ પાછા પાય.
 વાલા, વાળ અનધ જેઠુઆ, ચુડાસમા સે આવધ;
 અસપતિ સેન સમુદ્ર ઊલટીઉ ઉપરિ ચાંપી જાવધ.
 કટક માંહિ હાથી પાખરીઆ; પટા દનૂસલિ ધાલ્યા;
 વીટજી નગર; તુરી હણુહણીઆ; પોલિ પાધરા ચાલ્યા.
 પાદ્ર ચકા ઊસરીઆ રાઉત; કાંધ ન લાધુ લાગ;
 દીધી પોલિ; ફારુકી ચડીઆ મ્હેચ્છ મહલાવિ માગ.
 કટક ઊલટયાં; ઢોલ ધ્રસુકયાં, થરહર ધરતી કાંપી;
 કરીજી પરાણુ ઊઠવ્યા હાથી, તુરક ચડયા ગઢ ચાંપી.
 વરતી ભેલ દેવકઠ પાટણિ, પાડી પોલિ પગાર;
 નગર માંહિ જી લંકા લૂસિ ખાન તણા અસવાર.

દેવ તણુષ પ્રાસાદિ ચિહ્ન દસિ રાઉતિ દીધા હાથ;
 કરી સનાન, ધરી સરિ તુલસી, સરણિ કિંહ સોમનાથ.
 દેવ તણે મઢવાધ ચુરાસી તેહ પડાઉ ચાધ;
 વાજી હાક, ગિડવ્યા હાથી, આઝ્યા ચૂપટ ઘાધ.
 રણિ વાકલા દોટિ ઉઘીના વલતિ સાહમા ચાલ્યા;
 કરકટિયા હબસીએ પાખલિ ફેરી કુંડા ધાલ્યા.
 રોસાલા રાઉત રણિ સૂંડયા, નડી નાદ ઊતારિઉ;
 અનરથ તણું મૂલ બીજી દીહિ માધવ મણિતુ મારિક.
 કિમ ગોહર સાહિ દેવરાધ, અંગિ એતની આહિ;
 મારી એવજી માંકડા મુંગલ પછા પડયા રણુ માંહિ.
 જે પદ નહીં યાગ નિ તીરથ ધણિ દાનિ, ત્રૈલોકિ.
 સોમનાથ નિ ચાડિ મરતાં તે પુહતા સુરલોકિ,
 પડી બેલ પ્રાસાદિ દેવનધ; ભાગાં કુંચી તાલાં
 હલહલ કરી પોલિ માંહિ પયઠા; લીયા દોલ કંસાલા.
 ઇડિ ચઢયા અસુર આરહડા; વેગી વાચરધ ધાણુ;
 પાસા તણી પૂતલી બાંજી, ભૂમિ પાડધ પાહાણુ.
 સંધિ સંધિ જૂજી કીધી; ધર પાડેવા લાગા;
 જાપરિ ચિકા જે હાથી ઘેડા ધણુ તણે ઘાધ ભાગા.
 તલિ પરઠધ સાંગિ લોહડાની, પ્રાણુ કરેવા લાગધ;
 હલહલ કરિ બિહું પણિ વલગધ, મૂડા મૂરતિ નાંગધ.
 વિરૂધ વાત વરતેવા લાગી; કલિંગુગ કરધ ચિલાસ;
 પ્રથવી તણું પીઠ મેહતી નધ દેવ ગયા કૈલાસ.
 અલૂખાનિ એહવું કરમાયું, મઠ રહાવુ સનુ;
 દીલી ભણી ભૂત ચલાવક; તિહાં કરેસિંગી ચૂનુ.
 લોહડા તણી ફલક અણુવી, વલી અણુવુ ગાડા;
 સોમનાથનું લિંગ ચડાવક, આણી ઓડાં આડાં.
 કાલા ભેંજ તેડીઆ ભોધ; ગાડે લિંગ ચડાવું;
 આગલિ ધણી જોતરી ત્રીયલ; દીલી ભણી ચલાવું.
 આગધ રુદ્ર ! ધણુધ કોપાનલિ દૈત્ય સવે તિહં બાલા;
 તિહં પ્રથવી માંહિ પુણ્ય વરતાવીજ; દેવલોકિ ભય ટાલ્યા;
 તિં બાલિક કામ; ત્રિપુર વિધ્વંસિક પવનવેગિ જિમ તૂલ;
 પદ્મનાભ પૂજધ સોમધયા ! કેથજાં કરું ત્રિસલ ?

બાલાં ગામ, દેસ બિગડિત, ધણા નગર વિધ્વંસાં;
સોરઠ માંહિ કોલાહલ કીધડ, લોક તણાં ધન લૂણાં.
સાળા લોક બંભ નધ બાલક નારી વરણ અઢાર;
આલે વાધે હાલરાં કીધાં; બાન ન લાભઇ પાર.
બન્દીબાનું સાથિ ચલાવીજી, તુરક કર્યા તસલીમા;
વાળ સાન; બાન બિતરીડ સોરઠીયાની સીમા.

3. The dream of Kānhaḍ De.

તેણિ દિવસિ હજી સુપન્નતર હૂંતઇ પ્રગટ વહાણુઇ;
પાઉ-ધારાં ગંગા નધ ગોરી, કાન્હાદે ઇમ બણુઇ.
પૂછઠ વાત, “રાજ કિણિ દીધું ?” કાહન બણુઇ, “ઇશાનિ;”
ગોરી બણુઇ, “તાહરુ સ્વામી તેરા ગ્રહીતે બાન.”
ગંગા બણુઇ, “બિઠિ, અન્નરામર ! અન્નિ વિમાસણ કાંઇ ?
તાહરા દેસ માંહિ સોમઇડિ અસપતિ લીધઇ બધ.
એક વાર આગઇ દૈત્ય થિકુ રામિ રુદ્ર મૂંકાવીડ;
બીજી વાર વલી વૈરાયનિ ભગતિ વિશેષ જણાવીડ.
લીજઇ મોર બિહુ બિહુ; બણે કાહાનડેડ !
મ કરિ જેક વીર !” ઇમ બોલઇ ગંગા ગોરી બેડ.

* એ અબલા બોલઇ અસ્તૂં; “અસુરિ અસંભમ કીધ.
ઔદ લોક સ્વામી ગ્રહીતે તે પ્રાણિ પેખતાં લીધ !”
વિલવઇ એ સતીરે “કીજઇ કંકણુ ભંગ !
બિજઇ નીરિ નિ મ માછિલી (તિમ) વિરહિ દહઇ અહ અંગ. (આંચલી)
જે કો બન્ધન છોડવઇ, પાતિગ છણિડ પૂંડિ.
વેદ વચન અમ સાંભલાં; તૂં કાહાનડે બિઠિ. તિ.
છોડવિ સ્વામી અહ તણુ; મંગલ મ્હેન્થ વિહણિડ.
કીરતિ લિ કાહાનડ ધણી; તુઝ નામ રહઇ નવખણિડ.”

4. Courtesy of Alaf Khān towards Kanhad De's embassy.

જયત દેવડ, લખણસી વડ, લણુકરણુ બોલાવ્યા;
સાહુ નિ સોભત, રાઉલિ લસકર બણી ચલાવ્યા.

* The eight lines following are in રાગ રામગિરિ.

સરખે ઘોડે સાથી મોકલ્યા સાતવીસ અસવાર;
 દીધી સીખ ‘જહ દલિ જાણુ કટક કેતલુ પાર.”
 કટક માંહિ પરધાન પહતા, દીડું દલ મેલહાણુ;
 હેજખાનિ અરદાર નકીમે માંહિ કીધું જાણુ.
 અલૂખાની એહવું કરમાયું “કરૂ વિચ્છેદ, મ જેડુ;
 જે પ્રધાન કાન્હડે કરા, મુહુલિ માંહિલિ તેડુ;
 અલૂખાનિ જૂજૂઆ દેવાયાં તે સવિહનિ અનામ;
 સોનાં રૂપાં અનધ સાવરૂં આપ્યા તીરી દ્રામ.
 એક ભણુધ “કાન્હડે ટાલી અવર ન કરૂં પ્રણામ.”
 ખાન ભણુધ “આધા તેડાવુ, વરિ, મ કરસ્યુ સિલામ.”
 કરી ભેટી રાકલે પ્રધાને; પૂછધ ખાન ભલાધ;
 “કટક તણી કાન્હડે આગલી કિસી વાત બોલાધ ?
 હુ અરદાસ, પાસિ તુલ દીધી જે કાન્હડે રાધ.”
 કહિ પરધાન:—“ખાન, અવધારુ, કિહાં સિલામ લિખાધ ?
 જુ વૈશ્વાનર ટાડુ થાધ, પશ્ચિમ ઊગધ દીસ,
 ન.રાયણુ વલતુ કાન્હડે કહીધ ન નાપધ સીસ.”
 ખાન ભણુધ, “કુણુ કારણિ આઝ્યા ? કહુ તુહારૂં કાજ.”
 કહિ પ્રધાન, “રાકલ આદેસિ કટક જોઈધ આજ.”
 અલૂખાનિ આયસિ પૂતારિ તતખિયુ ગયવર ગુડયા;
 વાલિ તણુ તેજ પખરાવ્યા; મલિક મુહુલ માંહિ તેડયા.
 તુરક બયા મૂંગલ કરકટીઆ, તેહે માંડી હારિ;
 પરધાને સામગ્રી દીઠી કટકહ તણી અપાર.
 કીધી રાન ખાનિ મૂંગલનધ; સીંગિણિ પરકિં તીર,
 તાણી ગયણિ પંખિણી વીધી; પેખધ મોટા મીર.
 તડંગ સમેત તેતલધ લખણુધ રાકિતિ બધસુ અહાણુ;
 કરિક બિસંધ ઘાધ ખાંડાનધ, અલૂખાનિ વિખાણુ.
 પૂછધ ખાન, “કાન્હ ધરિ કેતા તાહરિ જમલિ કહીજધ ?”
 લખણુ ભણુધ, “વીર સુવીસધ પૂછ્યા વ્યાજ લહીજધ.”
 તૂઠું ખાન ભણુધ, “તુ હોંઘ ! માગિ ન; કરૂં પસાઉ.”
 કહિ પ્રધાન, “રીઝ નવિ લીજધ; લાજધ કાન્હડ રાઉ.
 એક ખાંતિ પૂરવુ અહારી કટક ચિહુદસિ જોસ્યું.
 મનિ જાણેસ્યું વરીસુ વીતુ, રાતીવાહુ દેસ્યું.”

અલખાનિ જણુ સાથિ મોકલ્યુ; દેખાડિ મેલ્હાણુ;
ધોડા હાથી ઊંઠ પોટિયા વેસરી પૂડિ પલ્હાણુ.
મલિક તણા જૂઝુયા મરાતખ માંહિ ભક્ષા જૂઝાર;
દલ જોઅંતાં દિવસ આથમિક, તુહિ ન આવછ પાર.

5. Kānhad De prepares for battle

લેખ લિખાણુ; આયસ દીધા; દિરછ દેસિ ઉપલ્હાણુ;
કરી સજ્જા પુહુરિ પાછલિ તેડયા રાકત રાણુ.
રાજવંશ છત્રીસઘ મિલિઆ, ખાંડા લાખ બિ ચ્યારિ;
એક એક પાહિ સપરાણુ જોહ ભુજિ નાવછ હારિ.
પાણીપંથા ખુરાસાણી નઘ એક તુરકી તુરંગ;
સૂડા પંખા નઘ કિહાડા એક નીલડા રંગિ.
પંચવર્ણુ તેજ પાખરીઆ; કંકલોહ પલ્હાણુ;
સોના તણાં સાંકલાં પાઠ; હણુહણીઆ કેકાણુ.
પ્રાણિ ખુરતલિ ધરતી ખૂંદછ; એક ન માનછ સાટ;
ખારગિરિ તેજ દેવરાણુ; ચાલઈ જીવટ વાટ,
સાવલોહ પાખર નઘ ચામર; ઘણી ઘૂઘરી ખલકઠ;
પાણી તણી ઢલકતી ચાલછ નીચાં કૂમત ફરઃછ.
આંગાં ટોપ રંગાઉલિ ખાંડાં ખેડાં પટા કટારી;
મોંગણિ જોજ ભલી તર્યારી લીજછ સાર વસારી.
છત્રીસ ઘ દંડાયુધ લીધાં; પડણુ પડયા તિણિ વારિ;
આસાપૂરી શક્તિ કર જોડી રાકલિ ઠરિક જુહાર.
પૂજા કરી ચંદન નિ કુસુમિ રાકત પાઠ લાગઃ.
“આસાપૂરી ! કાન્હ જીંપાડે” કરી આશિકા માગછ.

6. Kānhad De's Victory.

હોંદુએ મારીયલ કીધુ, પગ મેલ્હણુ ન જાછ;
લોહી તણા પ્રવાહ ઉલટીયા દીસછ વ્યાહણુ માંહિ.
દોર સિરાયા ફેરી પાડછ હલિલીના ખંધાન;
વાઢી ચંખ જૂજૂઆ ગાલા નઘ છોડાવ્યા ખાત.

ઘોડા હાથી જાંટ પોઠીયા તે ગદાલી લીધા;
 સાદલ સોંહ મલિક બે મોટા બંદિ જીવતા કીધા.
 અલખાન એકલુ જ નાઠકે ને હુતુ સપરાણુ.
 સાદી મલિક ઉંબરુ મોડુ, તે રજુ-ક્ષેત્રિ મંરાણુ.
 એક નાઠા જાઈ દસિમુહજ્યા, ઉડી વીરી અપાર,
 કરસિ કુડિ “મારસિ હોંદુ !” જિવેશે કિરતાર.
 ખીજા દિનિ રાઉતિ રજુ સોધ્યાં; દીઠા પડ્યાં પલ્હાણુ.
 હાથી તણી પાંજરી ભાગી; ધરણિ ઢલ્યા કેદાણુ;
 ખેડાં ખાંડાં પડ્યાં જૂજૂયાં ભાલા સીંગિણિ કટારી;
 ભાજે કણસે પડિ તર્યાયું મ્હેચ્છ માંકડા મારી.
 કંધ કબંધ પડ્યા રણિ દીસઇ; કીધુ કચરા વોહ!
 સોમનાથ મૂકાવ્યુ રાઉલિ પછિ પખાલિઆ કોહ.
 નવિ લાખ જુ ખાન મૂકાવ્યા, વરતિઉ જ્ય જ્યકાર !
 “ધન ધન રાઉલ કાન્હડે કાન્હ તાણુ અવતાર !”
 ચાહુઆણુ કુલિ પુણ્ય અપાર, પુણ્ય મ્હેચ્છ કરિઉ સંહાર;
 પુણ્ય વિચાર ને જાણિ સહ, ઇમ સંખેપિ પ્રાકૃત કહ.
 પુણ્ય એક આરોગિ પાન, પુણ્ય ધરિ સંપજા નિધાન;
 પુણ્ય હુઇ સકુલિણી નારિ; પુણ્ય રેવંત બ્રહ્મ બારિ.
 પુણ્યવંત નમ સહુકા નમઇ પુણ્યહીણુ નર ભૂલ ભમઇ;
 પુણ્ય રોગ ન આવઇ અંગિ, પુણ્ય પુરુષ રમઇ નવરંગી.
 પુણ્ય અંગ ન આવઇ રીસ, પુણ્ય સહ દીઇ આસીસ;
 પુણ્ય વાહલાં નહીં વિયોગ, પુણ્ય હુઇ સજન સંયોગ.
 પુણ્ય પહિરઇ વારુ ચીર, પુણ્ય હુઇ કૂટરાં શરિર;
 પુણ્યવંતના દુષ્ટ ટલઇ, પુણ્યવંત નઇ ચામર ઢલઇ.
 પુણ્યવંત સરિ છત્ર ધરાઇ, પુણ્યવંત નવિ પાલા જાઇ;
 પુણ્ય મયગલ બ્રહ્મ બારિ, પુણ્યવંત નવિ આચિ હારિ.
 પુણ્ય હુઇ નવનવા રંગ, પુણ્ય સુણીઇ વેણિ મૃદંગ;
 પુણ્ય સુધઇ તલાઈ ખાટ, પુણ્ય ખેલઇ કીરતિ ભાટ.
 પુણ્ય ધરિ નવિ ખૂટિ ધાન, પુણ્ય હુઇ પુત્ર સંતાન;
 પુણ્ય કરી રા દીઇ માન, પુણ્ય હુઇ પાધરા પ્રધાન.
 પુણ્ય ધરીઇ સોનાં સાર; પુણ્ય પહિરીઇ મોતી હાર;
 પુણ્ય પામીઇ વિદ્યા વલિ; પુણ્ય હુઇ કીરતી બિજલી.

પુણ્યવંત ધરિ ત્રિણિ વાર, અઢોતર સત મંગલાચાર;
 પુણ્યઘ મુખિ નવિ કઠ્ઠિ ચવધ; પુણ્યવંત પૃથ્વી ભોગવધ.
 પુણ્યઘ પુણ્ય ધરિ આદરિ; નિતુ દીવાલી પુણ્યઘ કરી;
 જે જે આણ્યા વાનર વીર, પુણ્યઘ પત્થર તરીયા નીર.
 પુણ્યઘ અણ્યુગનું સંભવિ, રામિ રાક્ષસ માર્યા સવિ.
 કૌરવ કૂડિ ન સીંચું કાજ, પુણ્યઘ પાંડવ પામ્યા રાજ.
 પુણ્ય પ્રસંસા પુહુવિ કરી, પદ્મનાભ પંડિત વિસ્તરી.
 કાન્હડે નઘ પુણ્યઘ કરી, જગિ જય દીધુ આસ્થાપુરી.
 વધ્યાં કટક અણુંદુ સહ; કીરતિ બોલધ બંદણિ બહ;
 નગર ભણિ સાંચરીઉ રાઉ; તતખણિ વલિ નીસાણે ઘાઉ.
 ભેટયા રૂઠ નહલાઈ ખેવ; નગર ભણી પધરાવ્યા દેવ
 જીતુ કાન્હ વંત ધમ સુણી, નગર લોક દિ વહામણિ.
 મદન ભેર ભુંગલ ભરહરધ; વર્ણ અઢાગધ જયજય કરધ.
 તલિયા તોરણુ સવિ ઝલહલધ; નગર માંહિ ગૂડી ઝીછલધ.
 કલ્યા મનોરથ પૂગી આસ; કામિ કામિ દેવરાઈ રાસ.
 નારી કરધ લૂણુ લૂછણાં; નગર માંહિ માડયા પેખણા.
 મારગિ નવાં પાથરીધ ચીર; ફૂલ પગર પરિમલ અખીર;
 પદ્મનાભ કવિ ધણિ પરિ ભણુધ; આવ્યા રાય નગર આપણુધ
 ખીજા છધ જે રાણા રાય, આપ આપણિ આવાસે જાય.
 ખાંડવ દિ ચાસણી નઘ ખાણુ, વાલી લેઈ ખાંધ્યા કેકાણુ.
 સવિકૃહ હૃદયિડિ હરખ ન માય; માંહિલિ મુહલિ પધારધ રાય.

* માંડવિ મિલધ મુહાસણી, સખી, ઉદણિ નવરંગ ઘાટ કિ,
 જાઈ નેહીય વધામણી, હૃદયિડલધ હર્ષ ન માધ કિ. જીતુ સહી.
 (આંચલી.)

હાર નિગોદર બહિરખા, સખી, નેહર રણઝણુકાર કિ. જી.
 ત્રાટ કરુ કરિ કનકમધ, સખી, મોતીડે પૂરુ ચૂક કિ. જી.
 તિલક કરુ કુંકમ તણાં, સખી, તે રંગિ રાઉ વધાવુ કિ. જી.
 અસુર દલી ધરિ આવિઉ, સખી, શંકર છોડીઉ બંધ કિ. જી.
 કાન્હડે જીવે ધણુ, સખી, ખેલિધ માલદે ચીર કિ. જી.

* The last seven lines are in રાગ ધન્યાસી.

7. The Seige of Samiyānā

ઝાઝા નીર, સરોવર મોટા, દીઠા વારુ ઠામ;
 પહિજા દલ સમીયાણિ આઝ્યા કીચુ પાત્રિ મુકામ.
 અસપતિ રાય ઇચ્યું મુખિ બોલકઃ—“આ ગદ લીજીધ ધુરિ,
 પાડી બેલિ મેહલીધ થાણુ, તુ જઈધ જલહુરિ”.
 લોક સવિ નાસી ગઠિ ચડિયા, તુરકે તલહટી રુંધી.
 ગઠ ઉપદ્યું રહકાણું વારુ, બલી સગઈ કીધી.
 સાઠિ વરસ વાવરતાં પુહચધ કણુ તણા કોઠાર;
 સમીયાણે સાંતલ સપરાણુ, માંહિ બલા ઝુઝાર.
 સૂકાં ખડ, ચણા નિ કોરડી, પૂલી કડબ અપાર;
 પાંચ સહસ સાંતલની વાલિ બાંધ્યા ચરિ તોખાર.
 કાઠી, લૂણુ વરસ સુ પુહચધ, જપરિ બલી સગઈ.
 પહિલધ પુહરિ બિપુહુરે સાંઝધ પડઝ સાદ ભુંજધ.
 પાણી ભર્યાં સરોવર જપરિ નીઠધ તહીં લગાર.
 જી આકાશિ મેધ ઉલીચધ, તુ હિ ન આવધ પાર.
 ગિરિ જપરિ ગઠ થાહર વિસમી, વિસમી પોલિ પગાર.
 જાંયા કોઠા, ઘણી ફારકી, વલી તિ વિસમા માર.
 ચડી ત્રિલસધ સાંતલી જોયું, દીઠજાં દલ સુરતાણી;
 ગઠ તલહટી સરોવર પાત્રિ હાથી બાંધ્યા આણી;
 ઠામિ ઠામિ સાખાન, સરાયા, ડહિલી નધ એક ચોઈ;
 જાંચે થાંબે બારગધ દીસધ; તેહ તણી પરિ જોધ.
 જાંયા નેજ, ઘણા મરાતજ, જોતાં પાર ન આવધ.
 સાંતલનધ મનિ સાહણુ દેખી મોટજાં અચિરજ બાવધ.
 કટક તણી સામમી દીઠી; સાંતલિ કર્યું વખાણુ:—
 “ધન ધન દિન આજ અહાર, જે આવિઉ સુરતાણુ!”
 કોઠધ કોઠધ કર્યાં રખોપાં, મોટા ગડા ચડાવ્યા;
 ચાહુઆણુ ચિહુ પાસે બીતિ બત્રા યન્ત્ર મંડાવ્યા.
 જોતાવલી દીકલી જપરિ પાસે માંડી મૂકી;
 આપાપણે ઠામી સહુધ નિતુ રાતિધ જાધ ચૂકી.
 જપરિ ચિકા જોતરધ હોદ્દ, વલગધ રાતીવાધ;
 દીહધ વલી સધજલૂ માંડધ, આવધ ચૂપટ ઘાધ.

નિતુ નિતુ સૂંડી નધ ગઢિ આવધ સાવ દલિ સુરતાણુ;
 નિતુ બડધ રાઉત રોસાલા નિ સાંતલ ચહુઆણુ.
 હોંદ્ર તુરક પડધ પોસાંતા; નિતુ નિતુ વેઢિ ઊતારધ;
 નિતુ ઊઠવધ એકમના રાઉત, રોસિ ચડયા રણિ મારધ.
 વાનર તણી પરિ ઝડપી નધ એક ચડધ ગઢિ ધાધ.
 માઝમ રાતિ ક્રાટ ઊપરિથી આવધ કટકિ હવાધ
 ઊપરિથી ઠીકતી ઢાલધ લોઢી ગહુ વજ્રધ;
 હાથી ઘોડુ આહુ આવધ, તે મરધ વિશુ ખૂટધ.
 ધણી પરિ જલવધ હોંદ્ર હઠિ ચડયૂ સુરતાણુ;
 વરસ સાત કર્યુ ગઢરોહુ; છંડાવ્યુ ચહુઆણુ.
 ગઢ ઊપરિ નિતુ હુધ પેખણા; સુણીધ વેણિ, મૃદંગ;
 નિતુ ઉચ્છવ, નિતુ પાત્ર જ નાયધ; નિતુ નવનવા રંગ.
 ચડી ત્રિકલસધ સાંતલ બયસધ; ચિહુ પખિ ચામર ઢાલધ.
 કટક માંહિ સિંહાસનિ બધહુ પાતસાહ નિહાત્રધ.
 પડધ સાહ; સારહી તેડાણા; બોલધ અસપતિ રાઉ:—
 “ગઢ ઊપદ્ય પેખણુ બાજધ આપુ બહુત પસાઉ.”
 મલિક અમાદલ ફેરુ બંદ્ર નામ હયાણુ મીર
 પાટ્ટે બાંધી જુ શર નાંખધ, તુ હિ ન ચૂકધ તીર.
 સોંગિણિ તણાં બિ કોસાં મેલી પ્રાણિ તીર વિજ્રહ,
 હસ્તી ધરી સોહી નધ વાજધ અંગિ સૂસરુ ફેડ.
 પઢિ ધરાતલિ; ઊસરુ બાણુ; રોસી ચડિઉ ચહુઆણુ.
 સાંતલ બણિ:—“સારહી તેડુ, જુઉ ન ચૂકિ ઠાણુ.”
 રામસીહ રાઉત રોસાણુ તતખિણુ માગધ ખીડુ:—
 “સાંતલસીહ ! પ્રસાદિ તુહારિ મ્હેચ્છ ધહાંથુ ફેડ.”
 લીઉ બાણુ, સોંગિણિ ગણુ પરડિઉ, લાખંતાં ગણુગાન્યું,
 મીર હયાખા કંધ વિછોડી બી લખ ખાટી વાજ્યું.
 દીડુ તુરક પડિઉ સુરતાણિ; તતખિણુ છાંડયૂ ઠાણુ.
 મરણુ તણાં જુધ સદ્ધખ ખીહધ; “વલી આવેસી બાણુ !”

8. Sāntalsimhā's dream

પવાહ.

ધણે દિહાડે છાંડી જાસિં તુરકિ જેયું પડખી;
મારૂંએ સુરતાણી સાહણ કીધું ખાખાવીખી,
બિ કર જેડી કરી વીનતી આશાપુરી અવધારી;
સાંતલ ભણુષ, “ભાજી તું સંકટ અસુર સવિ સિંહારી.”
હજીઉ પસાઉ, અંબિકા તૂડી, દીહું પ્રત્યક્ષ રૂપ;
જાંહ ધરી દલિ જઈ દેખાડુ નીદ્રિ પૂઠિઉ જૂપ.
દીકાં નયન ત્રિણિ, મુખ પાંચધ, કપિલ જટા સુ ત્રિશલ;
મુંડમાલ દીકી, કરિ તુંખી; દીહું જ્ઞાનપાલ;
જટા મૂગટ માંહિ ગંગા દીકી; અંગિ ભસ્મુ ધૂલિ,
વાધ અંગ પાગરણુ દીકાં; દીહું વલી ત્રિશલ.

ફૂહા.

ચિત્તિ ચમકિઉ ચીતવઈ; રંગિ રહિઉ સિર નામિ;
પંચનાભ પંડિત ભણુષ, સાંતલિ દીહું સ્વામિ.

પવાહ.

“રૂદ્ર રૂપિ સુરતાણુ અવતરિઉ; કિમ ધાલીધ ધાઉ ?”
હઠધ વાત વિમાસી સાંતલિ પાછુ દીધઉ પાઉ.
વલી વિમાસી પાસાહુતુ ગુર્જ દીઉ અહિનાણુ
વિણુ સંકેત કહિધ કેતલધ નહીં માનધ સુરતાણુ.
આશાપુરી તણે પાય લાગી ગઠિ આવિઉ ચહૂઆણુ.
સકલ સરૂપ જાણીઉ સાંતલિ, તુ હિ ન મૂકધ માણુ.

9. The sack of Samiānā and the Chauhān's heroic death.

કહિ પ્રધાન, “એક પરિ કીજઈ; અવધારૂ સુરતાણુ !
ગઢ બેપરિ છધ એક સરોવર તેણિ કરું વિનાણુ.
દ્રાખ બિ ચ્યારિ ગુણી ત્રાપડા દીલી થિકાં અણુવા.
કાટ તણિ બીંત તે છાના લેધ યન્ત્ર મંડાવાં.”

પાપી તણી સી વાતજ કીજઇ જેહે વિણાસી ગાઇ,
ગુણી જીપરિ યન્ન મંડાવી લેઈ નાખી જલ માંહિ.

ચૂપઇ.

થિઉ પ્રભાત તવ તુરણી નારિ ગઈ સરોવરિ પાણીહારિ.
આગઇ આઘૂં હતૂં નિર્વાણુ; દીડૂં પાણી લોહી વણુ.
ગાઇ તણાં મસ્તક જલિ તરઇ કાંઠઇ કેા નવિ દાતણુ કરઇ,
પાણી માંહિ દોષ એ વડુ પાણીહારિ ભરઇ નવિ ધડુ.
પાલિ આવી જોઇ લોક; હઇડઇ આણિ એ વડુ શોક,
પાણી વિશ્વ તણું આધાર; પાણી હુઇ જીવાડણુ હાર.
જેહ મોટા છઇ રાણા રાય, તેહ જલ વિશ્વ ખિણુ ન રહિવાઇ.
સાંતલિ ધસી વિભાસણુ કરી, તેડી પૂછી અંતેઉરી.
રાણી બણુઇ, “વિભાસુ કિસ્યું ? અહ્ને સવિ જમહર પધસસ્યુ.
હીંદૂ તણુઇ માનીઇ ગાઇ, તેહ તણુ લોહી જલ માંહિ !
જીવિતવ્યની આશા ટલી; એ પાણી નહીં પીજઇ પલી.”
રાણી વાત વિભાસી ધણી, લિખ્યા લેખ કાન્હડે બણી.
“ચહૂઆણુનૂં ગિરૂં રાજ, રૂડૂં અહ્ને ભવાડ આજ.”
રાણી બોલ ધસિઉ જીયરિઉ, “ધમ જાણેજો જમહર કરિઉ.”
કાન્હડેની ધરણિ હતી, તેહ બણી લખી વીનતી;
ઉમાદે નિ કમલાદેઉ જયતલદે ભાવલદે બેઉ.
ધસ્યું કહીજો:—“અહ્લ વીતૂં જેઉ, હવઇ વીચિસિ કાલિ તુહા તેઉ,
અહ્લસ્યું પ્રીતિ આણેજો ધણી; આણી જમારઇ મોઢલામણી.”
ધસ્યું કહી નવિ લાઇ વાર રાણી સવિ કરિઉ શિશુગાર;
ચંદન કાઠ આણીઉ ધણુ તિહાં પરિવાર મિથ્યુ તેહ તણુ.
સાહસ પ્રભાવિ એતલી આહિ રાણી પધઠી પાવક માંહિ,
રામ રામ વાણી જીચ્યરઇ સજન લોકનિ આંસુ ખિરઇ.

ફૂલ.

જલ વિશ્વ કેા જીવઇ નહીં; જલ જીવન જગ માંહિ,
પદ્મનાભ પંડિત બણુઇ, જલ વિશ્વ ખિણુ ન રહાઇ.

રાગ સિધ્ધિ.

સાત વરસ નમ માનનમ જોરીડા દલ ધણુ ધાણુ,
ગઢપતિ ગઢરોહિ ભડયુ ચૂપટમલ ચઢ્યાણુ.
સમીઆણિ સુરતાણી સાહણુ આવીઆં એ;
કુચરિ કોડાલી ફૂટડી વલી વુલાવુ ઠવણુ દુહ્લા બણી ?
ભામલિ ભેદ દેખાડિક સરોવરિ કરિણિ વિષ્ણુસ,
એ પાણી નવિ પીનિમ એ અસુર હિમ પુગી આસ.
જલ વિણુ ખિણુ ન જીવીમ જલ જીવન જગ માંહિ,
જિણિ દિનિ જલ નવિ પામીમ તેણુમ દનિ દેહડી કરમામ.
પિંડ પ્રાણુ હુમ પરહુણા દો દિવસ પાંચ કમ સાત,
સાંતલ કહિ સુણિ સુંદરી હિવ હોમ સચરાચરિ વાત.
સાંતલ તણી અંતેરિ રાણિ નારિંગદે નિરવાણુ;
પાવકિ ત્રેમાદે ચડી સમ દલિ સુણી સુરતાણિ.

ચૂપમ.

અવધિ એતલિ પુહુતુ કાલ, ગઈ આકાશિ ધૂમ વિરાલ,
સાંતલ બણુમ, “ગુર્જ મોકલુ પાતસાહ કહિસિ હું બલુ.
ધમ જાણિ સાચમ અહિનાણિ મમ નવિ મારિઉ, નિશ્ચિજાણિ.”
પાતસાહિ ધમ કહાવી વાત, “સાંતલ નમ આપૂં ગૂજરાત.
જૂ અહા આવી સાંતલ મિલમ, મરણુ તણુ ભય નિશ્ચિ ટલમ.”
“આપૂં પ્રાણુ ન મૂકું માણુ; લાજમ સાખ તણી ચઢ્યાણુ.”
લોક ઉતાર્યા કરી ઉપાય રાઉત સવિ પડા ઉચાય;
પહિલુ પૂણુ સાલિઆમ; હમમ ધરિઉ રામતુ નામ;
કરી સનાન ઊગવીઆ વાલ; કંઈ ધરી તુલસીની માલ;
રાઉત સવિ એકમના થયા; ચાલી કટકિ તોરકમ ગયા.
કટક માંહિ તેજ પાખર્યા; હાથી આણી સાહ્યા ધર્યા;
આવિઉ પાતસાહ સમ દલિમ હીંદુ તુરક બિ ટોલે મિલમ.
ઉડયું લોક; ન લાભમ પાર; રાઉત ભલાં કરમ હથીપાર.
નિશ્ચયુ યુદ્ધ રાવણુ નિ રામ, નિરયુ દેવ અસુર સંગ્રામ,
હીંદુ સવિ એકમના ભડમ; પોસાતા પાયક રણિ પડમ;
ત્રિણિ પુહર દલ સાહમુ ભડયુ, ધણિ ધામ સાંતલ રણિ પડયુ.

સાહસ પ્રભાવિ એતલી આહિ રાઉત ભડી રહ્યા રણુમાંહિ.
સાંતલ તણું રુધિર સુરતાણિ વાંઘું વીરાતન વખાણી.

10. A surprise attack.

પવાહ.

મહિય જમત દેવડુ પહિલા ઠટક રાઉલા ધુરિ
આગલિ કરી પાયદલ તાખતિ વેગિ ગયા જદ્દહરિ.
તેણુદં દિવસિ અમાવાસ્યા હૂતિ ખૂડલિદં તિણિ કાલિ
લખણુ સેવડૂ સાદહુ સોભતુ રહ્યા સરોવર પાલિ.
આંગાં જરહજીણુ ઉતારિયાં; સીતલ છાયા લીધી;
તેજી તણાં પદહાણુ હલાવ્યાં; ખાણુ ચાસણી દીધી.
માયાં મેહ, સમજલુ જીતુ; અંગિ હૂઉ અભિમાન,
હાથિ ડાળ ઉતારિ કાઠિ કીધાં નીર સનાન.

ફહા.

પદનાભ પંડિત ભણુધ:-જેહ કુલિ જેહ આચાર,
લોપ ન કીજમ તેહતુ; મરણુ ન ખીજી વાર.

પવાહ.

જે નીસાણુ તુરકાં તિહાં સર પાડૂઉ ઘાઉ વખવિઉ,
સર વાજંતા વેગિ સુણી કરિ મલિક નેળ તિહાં આવિઉ.
તુરી સહસ જનિસ પાખરિયા, સાથિ હાથી ત્રીસ,
મલિક નેળ બલવંતુ બંદઉ આવ્યુ આણી રીસ.
દીહુ ઠટક સખલ ઊતરીઉ; અછળા હિંદ્ર આવ્યા;
આઠ મલિક મૂલગા મરાણા; લોક સવે મેદહાવ્યા.
રૂંડ મુંડ રડવડધ રણુગણિ, લોહી તણા પ્રવાહ;
ઊભે હાથધ અસુર પોઠારધ, પાખલિ પાડધ ધાહ.
આવ્યુ મલિક સરોવરિ, દેખધ હિંદ્ર કરધ સન્મન;
ફેરી વિટી ઊડવ્યા હાથી, કીધાં ખાણુ સંધાણુ;
ખેડાં તણી ઠાઠરી માંડી ધુરિ જે હળસી આવ્યા;
કરી હાક બુંબારવ વરતિઉ, તુ હિંદ્ર બોલાવ્યા.

ઉઠ્યા સુહૃદ સવે સુડીનિ; નીરિ ગલંતા ચીર.
 ઘોડા લગમ ન જવા લાભમ, વેગમ આહાણિ તીર.
 ધાયા સુભટ ભાલ ફૂટતે લોહ અંગમી પ્રાણિ;
 વાજમ ધાઉ અંગિ જીવાડિ; તુ ચડિયા ફેકાણિ.
 એક સુહૃદ જીમ એકમના ઝીલમ અંગિ પ્રહાર;
 ભાલા અણી કણસ તરુઆરિ વાજમ ખાંડા ધાર.
 એકવીસ જથલા પ્રાણિ લખણુ સેવટિ દીધા.
 સાલુ સોભામત સપરાણિ ધાઉ ધણા સિંહ લીધા.
 સાલુ સોભામત સમરંગણિ લખણુ સેવટુ ખીણુ,
 રણવટિ રહુ અજેસી મોલ્હણુ માંહિ મુલગુ ત્રીણુ.
 ચ્યારિ સહસ રાઉત રણિ રહીયા; મારી ફેડિઉ ઠાય.
 સુદિ કરેવા કા ન જગરીઉ, જઈ જણાવિ રાય.

11. Honouring a brave and fallen foe.

ચૂપમ.

મલિકિ લોહી લખણુ તણુ લેઈ લલાટિ ફીધઈ વાંદણુ;
 કાધી વલી પ્રસંસા ધણી:-ધંન ધંન માતા તુહ તણુ!
 હોંડુ તરક નહી કા ધસિઉ રણિ રાઉતવટ લખણુ જસિઉ.
 જે સમરંગણિ સાહમા મરમ, તે સવેઉ સુર વંદણુ કરમ.
 પદ્મનાભ ઉચ્ચરમ પુરાણુ, માણસ વંદિઉ, કરિઉ વખાણુ.

12 Princess Pirojā and Vīram De.

ચૂપમ.

એહવી વાત પાતસાહ સુણમ; ખુબ લાડણી ધણી પરિ ભણમ:-
 “આમતાત અરદાસ અવધારિ ! ભવ આગિલ્યા તણુ ભરતાર.
 ધરી બહિનિ બહિનેવી જેઉ ગયુ જીવતુ જાલહુરિ લેઉ,
 સવિ અહિનાણુ આગિલ્યાં કહી હુ મુકાવિ આવિસિ સહી.”
 પાતસાહ બેટી પ્રતિ ભણમ:- “કિમ ભરતાર વીરમ તુહ તણુમ”
 જાતી સમરણુ ભેદ સવિ લહિમ, તુ વંરતાંત પિતા પ્રતિ કહમ:
 “પહિલુ બાપલ રાસુત એહ. સિંહરાજ જાણીજમ જેહ.

હું જ્યત્યંદ તણી કૂંચરી સરજનદે નામિ અવતરી.
 બિહુ વેવાહિ મનિ ઉછાહ નયર જોગિની પુર વિવાહ.
 સતી ધરમ આચરુ અભિરામ; અંતર્વેષ હૃદિ અવસાન.
 કાસી પતિ ધરિ ખીજવાર વીરમદે કલહણુ અવતાર,
 અન્યપાલની કૂંતાદેઉ, દીલીધ પરણ્યાવિયાં જોઉ.
 અંતર્વેષ છઠ રૂડુ દેશ; તિહાં કરુ મઘ અગનિ પ્રવેશ.
 વાસુદેવ ધરિ ત્રીજવાર વીરમદે લીધુ અવતાર.
 મહિગરાય તણી કૂંચરી મીણા નામિ હું અવતરી,
 અંતર્વેષ છઠ રૂડુ દેશ; તિહાં કરુ મઘ અગનિ પ્રવેશ.
 માણિકરાય ધરિ ચૂથિ વાર દેવરાજ લીધુ અવતાર.
 જ્યતલદે ધરિ હું કૂંચરી સરપદે નામિ અવતરી.
 બિહુ વેવાહિ મનિ ઉછાહ નયર જોગિની કરિહિ વિવાહ.
 અંતર્વેષ છઠ રૂડુ દેશ; તિહાં કરુ મઘ અગનિ પ્રવેશ.
 પૃથિવિરામ પાંચમી વાર મહીપાલ લીધુ અવતાર.
 જોગાદે ધરિ હું કૂંચરી સંજુકતા નામિ અવતરી.
 બિહુ વેવાહિ મનિ ઉછાહ નયર જોગિની કરિહિ વિવાહ,
 અંતર્વેષ છઠ રૂડુ દેશ; તિહાં કરુ મઘ અગનિ પ્રવેશ.
 સોમસિરિ ધરિ છઠી વાર પૃથ્વીરાજ લીધુ અવતાર.
 પાલહણુ નષ ધરિ હું કૂંચરી પદ્માવતી નામિ અવતરી.
 તિથિ અવતારિ પાપ આચરિહિ, ગાઘ વિણ્યાસી કામણુ કરિહિ,
 સાધિહિ મંત્ર ગર્ભગાઘ નિષ, ચિત્ત વિકાર હુઉ રાખ નિષ;
 રાય વસિ કીધુ લોપી લાજ; હણ્યા પ્રધાન નિગમિહિ રાજ;
 ધાવર નહીં તીર રા સચિહિ સાહાયદીન સુરતાણિ હણિહિ
 સતી ધર્મિ રાય ગિધરિહિ અગનિ પ્રવેશ અયોદ્યા કરિહિ;
 તેહ પુણ્ય નવિ લાભધ પાર, મોટે કૂલિ લીધુ અવતાર”.

કૃદા.

પદ્મનાભ પંડિત ભણુધ જન્મંતરિ જે રીતિ;
 જાતિ હુધ પણિ જૂજુધ પુદિ ન છાંડુ પ્રીતિ.

સૂપધ.

જોડી ભણુધ, “અવધાઈ તાત, સંવત તેર અડસદિંધ વાત,
 પછી દિવસ, માસ વૈશાખ, સે ગુરવાર, ગજલિ પાખ,

તિથિ દિવસિ વેદિ માંડસિ, વીરમદેવ પ્રાણ છાંડસિ.
 મસ્તક તણ અઘ્ઘાર નાહ જમલી રહી કરાવિસુ દાહ.
 જેઠ માસિ મજ એવડી આહિ જઈ ઝંપાવું જમના માંહિ.
 સૂરિજ વંશ આઠમી વાર વીરમદે લેશિ અવતાર;
 યાદવ વંશ વલી અવતરે, ભર્તા ભગતિ ભલેરી કરે,
 સતી ધર્મ સાચુ આદરે, થાનક બ્રહ્મ થિકું બિધરે.”
 બેટી વચન બિચરિષ્ઠ ધસિજે, “દેવલોક અહો પામસિજે.
 દેવલોકથા નુમી વાર પૃથ્વીહિ હુધ અવતાર.”
 પૂછપ્રભોલ પાતસાહ ધસિજે, “જનમ આગિલિઉ માહરે કિસિડે ?
 સાચુ વચન, માત, અહ ભણુ, કિસુ જ માહરે કાન્હડ તણુ ?”
 કૂંચરી ભણુધ. “તાત, અવધારિ, હુંતુ કાન્હ દેવ અવતાર
 આમતાત ! માને અહિનાણુ, તહીધ અસુર હતા સુરતાણુ.
 કલિજગ માંહિ કાન્હ ચહુઆણુ, તું તુ અલાવદીન સુરતાણુ.”
 પૂછપ્ર પાતસાહ કૂંચરી, “કલજગ માંહિ કાન્હ સૂં કરી ?
 હું અવતરીઉ દાનવ ભણી.” બેટી ભણુધ, “ચાત છધ ધણી.
 આગિધ તારા દીધઉ શાપ; વિષુ અપરાધિધ વાલિનું પાપ.
 બીજુ વલી ન લાધ તાલ થોડધ વચર હણિઉ સસિપાલ.
 ત્રીજઉ ધશ્વરનુ વરદાન, તુરક તણાં છોડયાં બંધાન;
 સિવ મૂકાવિઉ ત્રીજ વાર, તેહ ભણી કલયુગિ અવતાર.”
 કહધ સુલતાન, “કાન્હદેરાધ કાં અવતરિઉ જલહુર માંહિ ?”
 બેટી વાત સાંભલધ ધણી મુકિતખેત્ર આઠમી ભણી.
 વલી વાત પૂછપ્ર સુલતાન, “દેવલોકિં જસિ ચહુઆણુ.
 કલયુગ માંહિ સત્ય ખૂટસિધ. અહો દૈત્ય કિણિ પરિછૂટસધ ?”
 પાતસાહ પ્રતિ બેટી ભણુધ, “તુલે ભગતિ છઉ ધશ્વર તણુધ.
 એહ જનમ પૂઠિધ સુરતાણુ ! શિવગણુ માંહિ પામસિધ કાણુ.”
 પાછઉ બોલ પૂછિઉ વાલી, “હોસિ મરણુ કેતલધ કાલિ ?”
 “જઉ જલહુર પીયાણું કરધ, સતારીસ દિવસિ મરધ.
 સવિ આગિલાં વચર વાલવા લિઉ અવતાર વલી પાલિવા.
 દીલી જાધ, તુ મરણુ જ અછધ આઠ માસ કાન્હડદે પછધ.”
 “હીઈ કાન્હ સાંભરધ સહી ખૂટધ પાપ અવતરધ નહી.
 સાચું ભણિ; હુધ જેતલું ગદિ જલહુરિ આય કેતલું ?”
 “સાત વરસ કો નહિ આંગમધ; જસિ દુર્ગ વરસ આઠમધ.”

સીતાઈ પ્રતિ રાજ ભણુછ, “હિવઈ જાઈછ કામિ આપણુછ.”
 બેટી બણુછ, “કામ છછ ધણું, મુખ જેએશું કાન્હડદે તણું;
 ભેટ કરેવા છછ આકુલી, વીર તણું મુખ જેઈસિ વલી;
 કંઈ સનાન કુંડિ જાણિ છટછ પાપ કેતલછ કાલિ;
 ધરિયાં બહનિ બહિનેવી જેઉ, જઈ જલહુરિ છોડવું તેઉ.”
 સાતવીસ દીધી પાલખી, આપિ સાથિ મોકલી સખી.
 ચાલી કુંયરી; દૂઈ વધાઈ; સમસખાન લાવુ ગઠ જાઈ.
 કુમરી આવી કુંયરિ સુણી, ગઉ રખારી વધામણી.
 “કૂડી વાત કુણુછ એ કહી ?” કુંયર વીરમદે માનછ નહી.
 દીધ સીખામણુ, સાહમુ જાછ, ખીજડ ભાટ મોકલીઉ રાષ,
 બિતારી સુંદરલા તીર, તિહાં આવ્યા રાય નિ વીર.
 જવ સાહામી બીડી કુંયરી, તતખણિ આડિ પરિઅયિ ધરી.
 બોલછ વાત કુંયરી ધણી વીતી છછ જંવારા તણી.

ફૂલા.

પદ્મનાભ પંડિત બણુછ; પ્રીતિ પરીક્ષા એહ,
 અંગ બિહુ જણુ ઉલ્હસછ, નરનારી નવનેહ.

રામ શિખરી ગીત.

એક પતુતી (હો) બગલડી જી, તેહયા પ્રેમ અપાર.
 પીયુ પોખછ પાવસિ ચડી જી, સુખ લીછ સંસારિ.
 કષ્ઠ મઠ મન્મથ દૂહવ્યુ જી કષ્ઠ હૂં નિર્ગુણુ નારિ ?
 પીયુ પરદેસિ વીનવછ જી, આપિ આપ સંભારિ.
 દિવસ દોહિલા હૂં નીગમું જી; રચણિ ઘણેરી થાછ.
 વિરહ વેદના માહરી જી, પીયુ વિણુ રહણું ન જાછ.
 જૂ જલહીણી માછલી જી જીવછ નહી જગ માંહિ;
 કંત વિહ્ણી (હો) કામિનિ જી તિમ તિમ ખીણી થાછ.

ચૂપછ.

વીર બણુછ, “એ સાચું સહી; પણિ મુખ તાહરું જેઈસિ નહીં;
 તું સૂં નહીં જાણું; છછ રોસ. ખીજું જં માગિસ તં ઘોસ.”

કૂંચરી બણુધ, “રાય ! અવધારિ, ખીન્ન માગિસિ વાનાં ચ્યારી.
સાદલ સીંહ મલિક જે સર્યા, સોમનાથ છૂટતણ ધર્યા.
પાતસાહ નધ આવધ ખોડિ-સમસખાન નધ ખોળ છોડિ;
સુરતાણી દલ આવધ જેઉ, રાતીવાધ મ મારિસિ તેઉ.
જન્મ આગિલધ કામણુ કરિઉ, તેહ પાપ જાએજ્યો પરહું.
પાતસાહ બોલ્યુ પાલસિધ.” વીરમ બણુધ, “સાયું હસિધ.
દેઉલ તણુ ન બાજધ રંગ, દેસિ અહારધ ન કરિ ભંગ,
પીઠધ નહી વિપ્ર નધ ગાધ, સત્ય વચન તુ આપધ રાઈ,
પાતસાહ ટલતુ જે સહ દેસિ કટક મોકલ્યો બહુ.”
સાપિ કરિઉ ઊગમતુ બાણુ, કૂંચરી કરિઉ બોલ પરમાણુ.
તુ કૂંચરી બોલી પરિ સુણી, “ધજા છધ ગદ જોવા તણી
ધુ સીખામણુ, રાઉલ કાન્હ !” સાચિ મોકલીયા પરધાન.

13. A traitor's fate.

પવાહ.

આઠ વરસ માંહિ આઠ દિહ થાકિધ તુરકે કરી સળધ.
“પાછાં કટક સહુકે ચાલુ” મલિકિ ઇસિ કુરમાઈ.
જહીંધ સીંહ મલિક ગદ ઊપરિ બંદીખાણિ રહાવિ,
સેજવાલ તેહતુ સગપણુ જણુ હાથિ મોકલાવી.
વીઠી નાટરડકની વાવિ સીંહ મલિક તેડાવિઉ;
આધી રાતિ લપી છપંતુ સુહટિ મલવા આવિઉ.
વીકુ બણિ, “પાછા જાયિઉ; વચન કહિસં વેદ,
જુ અહા પાતસાહ ગદ આપિ, તુ દેખાડું બેદ.”
રહું બવાડી જમલુ રાખી કરું બોલ પ્રમાણુ.
મલિક બણિ, “જે બોલ અહારિ તે માને કુરમાણુ.”

ચૂપધ.

સેજવાલ કાઠિ કારણુ કરી પાપી પાપખાહ આદરી.
લોભિ એક વિટાલિ આપ; લોભિ એક કરિ ધણુ પાપ;
લોભિ એક નર લોપિ ધર્મ; લોભિ કરધ પાડુંઆં કર્મ;
લોભિ મિલી માલ આચડધ; લોભિ એક નર વાહણિ ચડધ;
લોભિ એક વિદેસી વલધ; લોભિ એક નર પાલા પલધ;
લોભિ એક દાખવિ અણાથિ; લોભિ બૂટાં બાલિ હાથિ;

લોભિ એક શરિ દારિદ્ર; લોભિ ચોર ન આવિ નિદ્ર;
 લોભિ કાન્હ પીયારિ મરધ; લોભિ કન્યા વિક્રમ કરધ.
 લોભિ જમલુ વાસિ મ વસે; લોભિ એક સેડિ સાંડસે;
 લોભિ એક થાઇ અન્યાન; લોભિ એક પડાવિ ખાન;
 લોભિ ધર્મ લોપ આદરધ; લોભિ સગાં સહોદર મરધ;
 લોભિ એક નર પાડધ વાટ, મારધ વિપ્ર નગારી બાટ;
 લોભિ એક નર છંડિ માન, નીચ તણિ ધરિ ખાઇ ધાન;
 લોભિ એક તણૂ મન રાખિ; લોભિ એક દીધ કડી સાખિ.
 સેજવાલ મનિ એવડુ લોભ, પાપ તણુ મનિ નાણુ લોભ.
 હૈયા સરિસુ વિમાસી જોઇ લોભ સમુ નવિ મિલુ કાઇ.
 લોભ વિહુણુ જે નર સરધ, પદ્મનાભ તેહ પૂર્ણ કરધ.
 સીંહ મલિક તે રાતિ જ માંહિ સેજવાલનિ દેઇ કલાહિ.
 વલી લોભ દેખાડિયા ઘણા, ટંકા આપિયા સોના તણા.
 કટક ચડેવા કહીઉ મેલ, વેગિ ગઢિ પાડેસિ ભેલ.
 લાખૂ સુપન તેણુઇ વાર, બ્રાહ્મણ દેખી કરિક જુહાર.
 પૂછિ રાય “કવણુ તૂ નર ?” “વિપ્ર વેષિ હું ગઢ જલ્દેર.
 ચડિયા કટક જુ માહરી પૂઠિ; ગઢ ભેલાણુ વહિલુ ઊઠી.
 અછિ પાપ માહરિ જેતલું, હું ભોગવિસુ કાલ તેતલું.
 પુણ્યવંત પ્રીતિ પામસી વલી વંશ ગઢિ તાહરુ હસિ.”
 પાણુ વિપ્ર ગ્યું સાંચરી, સુપન દેખાડિ આશાપુરી,
 કીહિ, “ખીઠી અહો જસ્યું આજ જે વાંછું તે સીધાં કાજ.
 વલી વંશ નર તાહરિ કોઇ માહરિ વચનિ પામસિ સોઇ.”
 વલી ગણેશ પુહુણા માંહિ એહ જ વાત જણાવી રાઇ.
 ચુથું સપન રાઇ જવ લહિ, કાન્હ સ્વામિ અષ્ટમ આવી કહિ.
 એહ વાત ચતુર્મુખિ કહી. રાય વિચારિ, સાચું સહી;
 કમાલદિન મલિક સુ પ્રમાણુ, સેજવાલ સિઉ આજેવાણુ.
 માહલી રાતિ મલિક દડવડી કાન્હમેર ગઢિ ચાલિઉ ચઢી.
 આગલિ શિકુ વીકસમી ગમક, ઇસિઉબોલ ધરણી પ્રતિ કહિઉ.
 હીરાદેવિ ભણિ, “ચંડાલ સૂં મુખ દેખાડિ તું કાલ ?
 જેહ પસાઇ કીધાં રાજ તેહણું તે વિચુસાડ્યું કાજ !
 એક કીલ નઇ કારણિ આજ ગઢ ભેલાણુ. લોપી લાજ !
 જે નરનિ છિ કરિ પ્રતિપાલ દૂધ તેહતું પીઇ બિડાલ !”

કરિ રીસ ઊભી ધરઆરિ ગઢિ દલ ચડતાં દેખિ નારિ
 ધસિઉં ખોલ હીરાદે બણિઉં. સેજવાલ ત્રંખાણુ હણિઉં.
 સાસન આવિ એ અહિનાણુ, પડિઉં ધરાતલિ ગયા પરાણુ.
 અઅલા અંગિ એતલિ આહિ, હીરાદેવિ ગઈ ગઢ માંહિ.
 રાઉલ બણિ ગઈ પાધરી, ઊભી રહી વીનતી કરી;
 “રાઉલ ! ઊધારિઉં વાત, સેજવાલે ગઢ કીધુ ધાત.”
 સુહુણા તણી વાત સવિ મિલી; કાન્હડદેવિ બૂબ સાંભલી.
 કાંધિલ તણુધ સાથિ તિણિરાર દસ સહિસ ધાયા ઝૂઝાર.

14. Kānhad De's last fight.

પવાડ.

જયતલદે ભાવલદે ઉમાદે અનધ કમલાદે રાણી
 જમહર તણી કરધ સગઈ વાત હીઆ માંહિ આણી.
 સાથિ ધણી દિકેલી સૂંડી. કરધ આવી નધ વાત,
 લોક બણુધ, “અલે રાઉલ ! તાહરા નહિ છાંડઉં સંધાત.”
 પહિલધ પુહરિ વિપ્ર ઊચરધ, રાઉલ આસીસ માગધ
 વિવહારિયા સવિ સકુટંબા, પાએ રાઉલે લાગધ.
 રાઉલ સવિ તણાં જે માણસ, તેહ સાથ નવિ છાંડધ;
 કરધ જુહાર સૂર સવિ આવી; ધરિ ધરિ જમહર માંડધ,
 ગણુ ગાયક નિ નગરનાયિકા ગાછા છીપા ઢાલી
 કરધ જુહાર. મગાવધ આયસ, માલી નધ તંબેલી;
 કારુ નારુ નધ વિવસાધયા આવધ વર્ણુ અઢાર,
 પાધ લાગી નિ કામા સારધ આયસ કરધ જુહાર.
 ઝાલર વાવિ માંહિ અંતેકર લેધ આભરણુ નખાવધ.
 પુરુસ પાણી માંહિ ખોલાવ્યુ; ગઢમાંહિ કાંઈ ન રખાવધ.
 માણિક મોતી હીરા આણી સોનાં રૂપાં સાર,
 ઉડધ નારિ અણાવિ રાઉલિ ખોલાવ્યા બંડાર.
 અહ્યાણુ કુલિ જેહ ધુરંધર જાણિ રાજ વિવેક.
 તેડાની વીરમદે કુંયર સિરિ કીધુ અભિષેક.
 લાણુ પાયિ; માળ આંસુ જણુણી દીધ આસીસ,

વંશિ અઘારધ તૂં અજરામર પ્રતપે કાડિ વરીસ.”
ચંદન કાડ અગર નધ તુલસી બીલી આંખિની આણ્ણી
કરી સનાન દેવ આદિત્ય નધ અર્ધ દીધ સવિ રાણી.
હાહાકાર હુક તિણ્ણિ વેલા; રાણી જમહર પધસધ.
સરલે સાદિ સદ્ હરિ ખોલધ જમહર ધણિ પરિ દીસધ.

રામ ભૂછી દેશાખ.

બંધવ પુત્ર કલત્ર ધન યૌવન જાણિ માયા જાલ,
જાણિ દિણ્ણિ હુધ દૈવ ઊદરાટક, તિણ્ણિ દિણ્ણિ સહુધ આલ.
હા હા દૈવ દોસ કિમ દીજી હો કિસિઉં દીસિ વહાણુ,
ધણિ સિહરિ અજી ન આવિ હો હેડા થા પાપાણુ. હા હા.
પંનરસિ ચુરાસી ગદિ જમહર જાણોહર નિવેસ
લોક સવિ અંતેઉર પુઠિ હો જમહરિ કરિઉ પ્રવેસ. હા હા.
વિષમ કર્મગતિ કિમ ટલર્ધ હો મનિ વિખવાદ મ આણિ
મુગતિ ભુગતિ દાનેશ્વર હો સમરિ ન સારંગપાણિ. હા હા.

ચૂપધ.

કુંગર તણાં શિખર ડગમગધ; થ્યુ અજૂઆલું સાચુરિ લગધ.
દિગ્ગજ આઠ રહીયા અવલોકિ. ધ્રુમ વિરાલ ગધ સુરલોકિ.
જાણી વાત ન લાઈ ખેવ, તતખિણિ જોવા આવ્યા દેવ.
હરિત ચડિઉં ઝેરાવત ઇન્દ્ર, અંતરિખધ સૂરજ નધ ચન્દ્ર;
નૈઋત, વરુણ સવિ સુર મિલી નરવાહન તિહાં આવિઉ વલી.
તિહાં ચુસકિ યોગિણી હતી; હંસિ ચડી આવી સરસતી.
ગરુડિ ચડી હરિ આવ્યા અનધ આવી શક્તિ સિંધવાહની.
સપ્ત રખિશ્વર, સાચૂ ચવિ, બ્રહ્માદિક તિહાં આવ્યા સવિ.
આવ્યા રૂદ્ર વૃષભ સજ કરી; મહિષિસુર આવિઉ સંચરી;
પાછા રહિ આવસિ ખોડિ, આવ્યા સુર તેત્રીસધ કાડિ
સરગ લોકથી, સાચુ માનિ, સવિ અપજરા ચડિ વિમાનિ.
સવિ દેવતા અંતરિખ રહી, દીવ્ય ચક્ષુ વિષ્ણુ દિસિધ નહિ.
વલી મલ્લિક ચડીઆ તણી સમધ લે સિઉ ધાઉ દિવસ પાંચમધ.
કાન્હ સ્વામિ નધ દેહરધ વલી કરધ વિશ્વાસ વાત સાંભલી. -

તતખિણિ ચડિલ રાઉલ કાન્હ, સવિહુ રાઉત કરિયાં સનાન;
ગોપિચંદનિ ચરન્ધાં બાલ; કંઠિ ધરી તુલસીની માલ;
એકમના રાઉત સંચરધ, અંતરખથી અપછર વરધ,
ધાધ રણુગણી રાઉત બલા; સાહમા મલિક દીધ જિથલા.
મલિકપુર નધ કમાલદીન; તાજમલિક અનધ હરદીન,
અહિમ્મદ મલિક નધ ઊમરુ, અજુ, મહિમ્મદ નધ ઊંચરુ,
કરધ જંધા ખોપર ખાન મીર મલિક મોટા અભિમાન,
તિમરસ મલિક અનધ બદિરામ, ખીજ તણાં ન જાણું નામ.
અંગોઅંગિ બડધ મનરંગિ, સહિ પ્રહાર તેહનિ અંગિ.
હઠિ ચડિઉં સોનગિરુ રાઉ પ્રાણિ બિ હાથિ મેહલધ ધાઉ;
દીધ જિથલા સાહમા મંડિ; વીર હાક વાજી બ્રહ્માંડિ.
રાઉત નવિ પાછા ઊસરધ, ઉપરિ પુષ્પ વૃષ્ટિ સુર કરધ.
સાહમા છધ સપરાણુ મીર. સોગિણિ થિકા વિદ્યુટધ તીર,
ઊધાડાં ખાંડાં ફરહરધ, વીજ તણી પરિ ઝબકા કરધ.
દેવ દૈત્ય જેણિ પરિ બડધ, બેઉ કટકના પાયક પંડધ.
આગધ કરુખેત્ર ધાઉ જીસ્યા, હીંદૂ તુરક બડધ રણિ ઇસ્યા.

* * * * *

જેહ રાઉતે અંગમ્યાં લોહ, તેણિ માર્યા મેહ સંમોહ.
સ્વામિ કાજી એકમના બડયા બલા ગ્રાસીયા જે રણિ પડયા !
રણિ સીધલું ન ગ્યા જે છંડિ તે કિરતી પામ્યા નવખંડિ !
ધારા તીરથ પામ્યા જેહ અમર લોકિ સવિ પુહુતા તેહ !
જેહ તણી ધરણી ધરઆરિ છંડી પૂઠિ ધર્મ ભરતાર.
તે સરિસુ ગંબીર વિવાદ કરિ અપછરા અંતરિ વાદ !
દિવ્ય કુસુમ માતા અણુસરધ, રાઉત રંગિ અપછરા વરધ !
પૂઠિ ન ગ્યા જે રાઉલ તણી તે અપહારતિ પામ્યા ધણી.
જેહ પસાધ પહિયાં સાર પટકૂલ, પહિર્ધો સિણુગાર,
ગૃધ્ર સેન રૂયાંછુ ફરિધ; આમિષ લોભિ ચંચ વાવરધ.
પડિયા ચોદ્ધ થિઉં ખીહામણું કટક તોરકુ ભાંગું ધણું.
મારિયા મ્હેચ્છ, અસંભવ કરિઉં દ્રાણુ લોહ; પાણુ ઊસરિઉ.
કરી વેઠિ ગઢ માહિલ્યા માંહિ આંગરખે પધારિયા રાય.

બ્યાસ ભણિ, “રાઉલ અવધારિ દેવ વચન યો યો વિચાર.
આગધ ધારા તીરથ એક વલી પામિધ તુણ્ય વિવેક.”
રાઉલ ભણુધ, “બ્યાસ! કુલ સાપ્પિ, તાહરું ધૂમ ન જોઉં આંપિ.
થાઉં ઉસીકલિ અવસરિ ભલિ; દીધું વચન જન્મ આગલિ.
અલૂખાનનૂ ભાજી ખંધ રુદ્ર તાણુ છોડાવિઉં ખંધ.
નિરપરાધ જે મારિઉં વાલિ પ્રતિપન્નૂ પાલું શિશુપાલિ.
પૃથ્વી તાણું જીતારિઉં માર; મેજ તણુ કીધું સંહાર.”
સંવત તેર ભણીજમ જિસમ અઠસદુ સંવત્સર તિસમ,
તે વૈશાખ માસ પંચમી, શુકલ પક્ષિ સવિ અરિઅણુ દમી,
તિથિ દિવસ હુઉ બુધવાર, સકલ લોક પ્રતિપાલણુહાર.
લિયુગ માંહિ દેવ અવતરી વચન આપણું સાચું કરી,
આદિ પુરુષ ભણીધ અભિરામ પામિઉં વલી આપણુ ઠામ.

15. The lovers reunited.

ચૂપધ.

જે મારંતાં મલિક ઊગર્યા કરવા વેઠિ વલી સાંચર્યા.
ચાહુઆણુ કુલિ સાહસ ધીર ખોલિઉં વીર વચન ગંભીર:-
“સવિ ઝૂઝાર ખડગ વાવરમ મારી મ્યેચ્છ રામાયણુ કરમ!”
વીરમદેવિ સંધાસણુ કાજ ઊઠ દીહાડા કીધૂ રાજ.
અંતેજરી અકુલીણી જથી; જમહર તણી કરી સાગથી.
સ્નાન દાન દહેરાસર કરી જમલિ રહી સવિ અંતેહરી;
રાણી વચન ઉચરમ ધસિઉં, એકોતર કુલ અણુઆલસિઉં.
રામ રામ વાણી ઉચરમ. સજન લોક નમ આંસૂ ખિરમ.

રાગ ?

રૂપિં સલૂણુડી મવિ સાહેલડી વેલડી રહીરે નિહાલતી રે.
ટોડડે આવી ય આંસુડાં રહાવી ય જલહુર પરખત વધાવીઉં એ.
સુંદરી સોહામણી પરખત જીપરિ ધણી,
આણિ રે જંમારમ મોહલામણી એ.
સર્વ ગુણ જાણુ નમ વંશિ (વલી) ચહુઆણુ નમ
વીર અવતારયો ચહુઆણુનિ એ

વલી રલીઆમણુ અરધાસન વીરમ તણુ.
અહો પામસ્યું સોનગિરિ બધસણુ એ

ચૂપધ.

રાણી વચન ઇસ્યાં કુચ્ચરી જમહર તીરિં ગઈ સંચરી;
પાવક વિષમ સેવ્યુ તિણિ રંગિ, આહુતિ કરિ તેહને અંગિ.
વીરમદે જાણિઉં અનુમાનિ વીટી તુરક ઝાલિસધ બાનિ,
વીર વચન મુખિ વિસમાં જંપિ ઊઠી જીરિ કટારિ ચંપિ.
રાઉલ તણુધ અંગિ ઉછાહ, જીપરિ દઢ બંધ્યા સત્રાહ.
વઢવા સાંઝે કાપિ ધડહડિઉં તુરક તણુધ દલ સાહમુ ચડિઉં.
ચડિઉં રોસિ રાઉલ તિણિ સમધ; લોહતણી ઝડ કુણુ અંગમધાં
લણુ વય કુંયર આવિઉં બાર; રાઉત બલા કરધ હથીવાર;
ખોલધ બિરદ સવિ બંગાલ; હીંદુ તુરક મિલ્યા રણિ તાલ.
હિંદુએ રણિ લાધુ લાગ; મારી મ્હેચ્છ મેદહાવ્યા માગ.
ખરે મિપુહરિ કટક તોરકુ ઝગડિઉં રાય રણુંગણિ થિકુ
વીરમદે ખડગ ધણુ ધાધ મારી મ્હેચ્છ પડિઉં રણુ માંહિ.
હધધ ધણુ મનોરથ હતુ, “વીરમદે સાહસ્યું જીવતુ.”
જીપરિ મલિક ગયા સવિ મિલી; દીઠઉં રાઉત નવિ પૂગિ રલી.
જેથું અંગ તણુધ અનુરાગિ તુરક જીગરિયા દસમિ ભાગિ,
સરોવર પાલિ તલહટી અનિ લાખ બિ ચ્યારિ ગોહરિ નીપની.
જેવા મસિ મલિક તિણિ વાર; જીપરિ ચડિયા; ધખધ અંતાર!
હુધ મેલાણિ વાત એ જિસધ, દદા સનાવર આવી તિસધ.
હધધ દૂહવણુ આણી ધણુ મુખ દીહું વીરમદે તણુ.
બાંદી ખોલધ આંસુ બરી:—“ધન્ય ધન્ય જીણી તાહરી!”
પૂર્વ પ્રેમ હધધ ધરી સાચુ ખોલ કહિઉં કૂચરી.
રત્ન જડિત પાંજરે અમૂલ, ચંદન, અગર, જાપનાં ફૂલ,
વીર વદન બહિકિ એવડુ, ચંપા કુસુમ અનધ કવડુ;
ધણિ પરિ જલ્ન ઘણેરાં કરી લેઈ મસ્તક ઢીલી સાંચરી.
પુહુતી વેગિ નયર યોગિની અસપતિ રાધ વાત સવિ સુણી.
પાતજાહ મનિ આણુધ શોક. તતખિણિ જેવા આવિ લેક.
દદા સનાવર તેણુધ કાલિ મસ્તક ધર્યું કનકમંડ ચાલિ.
અસપતિ રાય તણી કૂચરી જેવા આવધ અંતેજિરિ.

દીઠક વીર વદન તીણિ ઠાપ; ખિત્રીતેજ ન સહિણુ જામ !
 પામિઉ ઉદય જસિઉ અકલંક જિાસઉ પુનિમ તણુ મયંક !
 જિસ્માં કમલ યુગ નયન ત્રશાલ ! તિસ્ચું આગિલું દીસમ બાલ.
 અંતેઉરિ બણુધ, “કિરતારિ ઇસ્યા પુરૂષ સિરજ્યા સંસારિ !”
 લાગું વલી આણુરૂ માનિ; જોતાં આવધ મરણુ નિદાનિ;
 કુંયરી બણુધ પ્રતિજ્ઞા જાણિ “આગધ વચન દીઉ ચહુયાણિ.
 વીર વચન ન લોપધ આપણુ-મુખ નહોં જોઉં કુમરી તાણુ.”
 માણુસતુ તુ એ વિવહાર બોલ બાપ એક જ સાર.

કૂહા.

જે સુકલીણા સાહસી, મરણિ ન મૂકધ માણુ.
 મસ્તક બિરતિઉ થઉ વીર તણું ચહુઆણુ !
 સિદ્ધિ નિરંતર તે લહધ, સત ન હંડિ જેઉ.
 મરણુ પૂઠિ પામિઉ વલી કીરતિ વીરમદેક.
 એક અસંભ મે ભણુ (જે) નીર તરિયા પાપાણુ;
 મરણુ પૂઠિ મુસ્તક શિરિઉ એ બીજું પરમાણુ !”

રાગ માલવ સુ સામેરી

પૂરવ પ્રેમ સંભારીક, આંસુડે બીતુ હારજી;
 ગુણુ શીટી અવગુણુ થયા; “અલ કહિ કારણુ સિણુગાર જી ?
 સગુણુ સલૂણા રાઉલ ! રસણુ કિસ્ચું ?
 હું તાં પ્રેમગહેલડી તું સોનગિરુ ચહુઆણુજી. સગુણુ.
 તું તાં પ્રાણુદ માહરુ, હું તાં તાહરી ધરિ નારિ જી;
 જનમ એક અંતરિ ગયું, સો નેહલુ મ વીસારી જી. સગુણુ.
 હર્ષયલકુ ધણુ ગહઅડયુ, તું સુણિ ન અભારા નાથ જી !
 તું અમરાપુરિ સાંચરિઉ, હું મરણિ ન મેહલું સાથજી.” સગુણુ.

ચૂપધ.

કુંયરી કારણુ હર્ષધ ધરધ, થઈ બિરતી આંસુ ભરધ.
 કુંયરી તણુ અંગ ખલભલધ. લિખ્યું વિધાતા તે કિમ ટલધ ?
 યમૂના નદી જઈ તિણિ વારિ મસ્તક તણુ કરિઉ સંસ્કાર,
 મરણુ બણી એકમની થઈ મા મંદિરિ મોહલાવા ગધ.

પાતસાહને ચરણે લાગી વેગિ સાંચરિ આપસ માગી.
અબલા અંગિ એતલિ આહિ ઝંપાવિઉ યમુના જલ માંહિ.
નર નારિ બિ પુણ્ય પ્રમંગિ દેવલોકિ પુહુતાં મન રંગિ.
આગઇ અવધિ કહી કુંયરી વચન સવિ હધધિ ધરી.
આઠ માસિ અવધિ પરિમાણુ પામિઉ મરણુ પછછ સુરતાણુ
કાન્હ તણુ ઉત્તમ અવતાર કલિયુગ ખટ્ દર્શન દાતાર.
તિણુઇ વંશિ વીરમદે નંદ મેગલદેવ થઉ આનંદ
સોનગિરા કુલિ સાહસ ધણું અંબુરાજ મેગલદે તણુ.
પંચનાભ મતિ બોલઇ ઇસી આંખા તણુ પુત્ર ખેતસી
લક્ષ્મીવંત ખેતસી તણુ અખયરાજ સોનગિર ભણુ.
બ્રાહ્મણ તણા કરાવ્યા યાગ; સવા લાખ જિણિ દીધા ત્યાગ !
અખયરાજ કેતલું વખાણુ ? જિણિ સવિ સાંભલ્યા પુરાણુ!
પુણ્ય તણી કીરતિ વિસ્તરી, વિણુમકિત જિણિ સાચી કરી,
ભોજન વાર નિતુ અખિરાજ અતિથિ બણી મુકાવિ બાજ.
જનમ લગઇ જયવંતુ સુણુ; પરનારી સહોદર ભણુ;
અખયરાજ ઉત્તમ અવતાર, જેહના પુણ્ય ન લાભઇ પાર !
જિણિ કીરતિ કાન્હડદે તણી અખેરાજિ અજૂઆલી ધણી.
વીસલનગરુ નાગર એક પંચનાભ કવિ પુણ્ય વિવેક
એહનું બિરુદ આદરઇ અનિ લહી બુદ્ધિ કવિજન રંજની
માય ભારતી તણુઇ પસાઇ અક્ષરબંધ બુદ્ધિ રસ થાઈ.
અખિરાજ સીખામણુ સરી પંચનાભ કીરતિ વિસ્તરી.
સાંભલતાં સરીર ઉલ્લસઇ ચૂપઈ બંધ અસી સાત સઘ
ચારિ ખંડ જરયા નવનીત; દૂહા ચૂપઇ મધુરાં ગીત,
પંચતાલીસ સુ પૂઠિ વરીસ, માસ માગસિર પૂનિમ દીસ,
સંવત પંતર આરોતર, તિણુઇ દિનિ સોમવાર વિસ્તર.
જલહુર ગઢ ઉત્તમ ઠાકે રાઉત્ર કાન્હ માલદે નાકે;
પંચનાભ મતિ આણુઇ નવી તેહ તણી કીરતિ વર્ણવી.
એક ચિત્ત જે નર સાંભલઇ, તેહ તણાં સવિ હુબ્બત ટલઇ.
જે ફલ લાભઇ દીધઇ દાનિ, જે ફલ ગંભા તણુઇ સનાનિ,
જે ફલ હુઇ તપ કીધઇ સદા, જે ફલ હુઇ દર્શનિ નમૈદા;
જે ફલ સત્ય વચન પ્રમાણુ, જે ફલ હુઇ સાંભલિ પુરાણુ,

જે ફલ લહિ તાપસિ સવિ, જે ફલ હુધ ળંધ છોડવિ,
 જે ફલ પામઇ કીધઇ જાગિ, જે ફલ ભેટિ હુધ પ્રયાગિ,
 જે ફલ પામઇ ગંગાદારિ, જે ફલ હુધ ભેટિ કેદારિ,
 જે ફલ હુધ વિદ્યા ઉદ્ધરિ, જે ફલ ભેટિ ગોદાવરી.
 જે નારાયણ દીઠં નેત્રિ જે ફલ હુધ દાનિ કુરુક્ષેત્રિ,
 જે ફલ પામઇ સાહસિ સતી, જે ફલ માહ માસ ગોમતી,
 જે ફલ લહી દારિકાં ખટ માસિ, જે ફલ ભેટિ હુધ પ્રભાસિ,
 જે ફલ હુધ મુક્તિપુરી સાતિ, રામ નામ ઉચ્ચરઇ પ્રભાતિ.
 કાન્હ ચરિત્ર જિઠેા નર ભણઇ, એક ચિતિ જિઠેા નર સુણઇ;
 તીર્થ ફલ બોલ્યું જેતલ્ પામઇ પૂણ્ય સવિ તેતલ્.
 પૂણ્ય સંગ સવિ સજ્જન મલઇ; પૂણ્ય આસ મનોરથ શલઇ.
 પ્રાકૃત ળંધ કવિત મતિ કરી કલયુગિ કથા અભય વિસ્તરી.
 આહ્યાણ કુલિ કીરતિ ઘણી પૂરુ આસ સવિકલ તણી.

4. *Bhim* (circa A. D. 1484.)

He is a minor poet of this first period of Gujarāti literature—the 15th century. His only known work is a Gujarāti version of Bopadeva's *Bhāgavata*. He seems to have belonged to the Vallabhācharya sect. There is a well known work called હરિલીલા પોડશ કથા by a poet Bhim, who is probably the same person as the author of રસિકગીતા otherwise also known as ભીમગીતા.

1. *From* રસિકગીતા.

a. ગોપી વચન.

ઓધવજી વખ કથા, લાવ્યા જડ જોગની;
 મજમાં વાત કીજે, બધી રસ જોગની.
 ઓધવજી એક વેળા, હરિ અનુધામમાં;
 અમે ભણુ કેવળ હરિ, મહારસ કામમાં.
 અમે હરિજન ટળી, થાઉં અગધુતરિ;
 કેમ ખર કંઈ ચકુ, ગજથી ઉતરી ?
 પ્રગટ સ્વરૂપ મહેલી, જોઉં પુરાણમાં;
 તજી કોઇ સુખ સન્યા, સુએ રમણાણમાં
 જાગ ત્યાં એવો જોવો, ઉધારો દોકડો;
 અમે ત્યાંહાં મજવાસી, રાખું હરિ રોકડો.
 ભગત સુહાગ આગળ, જોગ શું બાપડો;
 બીનો ત્યારે ઉખટી જાએ, કસુબી કાપડો;
 જોગ ત્યાં આંહો રે, ઓધા ઉતાર્યો રે ઉતરે;
 ભગત સુહાગ બલો, ચઢી મન ન ઉતરે.
 અહમશાન કવિ, સહાંસો જોને વિષે;
 તે તો હરિ કીહાં ન પામે, વિધાતા ન લેખે.
 અહમશાન તેને જોને, જોને સુધાંત છે;
 અમારો કૃષ્ણ વર, ભવોભવ પાંત છે.

અમે હરિ મનની માટે, દીન થઇ મીઠડાં;
 તમે જીવો દેવ ચક્ષે, લાગે અહિ મીઠડાં.
 અમારી ભગતિ રહેજો, સદા વ્રજવાસની;
 ઓધા જઘને દારી કરો, સેવા વિશ્વનાથની.
 ઓધવજી વેદ શું જાણે, અમારી વાતમાં
 વેદ ત્યાં દૂર દેખાડે, હરિ અમારા હાથમાં.
 વેદ ત્યાં એવો જવો, તડી પગ ભાંજીએ;
 ગજ ચડી સુઆન ભસે, તેથી કેમ લાજીએ.
 ઓધવજી વેદ કહે, તે તો તમે કરો;
 અમારી વિહાર લીલા, વૃજમાંથી ન પડે.
 ઓધવજી હોએ તે જાણે, પ્રાણની પ્રીતડી;
 અમે તો વ્રજવાસી, રાખું રસ રીતડી.
 તેણે અમે વાત કરું, પ્રેહ વિવેકની;
 ઓધવજી લહેતા નથી, સંબંધ સ્નેહેકની
 જેહને ઠકરાત હોએ, તેહને નવ ભીખવું;
 ઓધવજી પ્રેમનું લક્ષણ, ન આવે શીખવું.
 તમે મહા ભગત ઓધા, કહું છું તે માટે;
 જેહે હરિ ભગત નોંચે, જોગ તેહને ધટે.
 જેમ કાંઈ સમુદ્રમાંહે, નદીના જળ ભજે;
 તે કેમ ટાળ્યાં ટળે, જેહનાં જેથું જૈ મજે.
 મથુરામાં જોગ ધટે, સેધી ને શીખવે;
 અમે તેના સનેહી, ઉવેશે ઉખલે.
 ઓધા હરિએ મન જાણ્યું. એને કેમ અનુસરું;
 એવી અવિચારી વાતે, અમે લાજી મરું.
 તમારો વાંક નહિ, ઓધવ સાંભળો;
 કુસંગા સંગ કાધી, થીઓ રસ કરમળો.
 જેહવાં રંગ પાસ હોએ, તેવી રંગ ચોળતા;
 ઓધા રંગ ઉપટી જાએ, કુંડા કંઠેજનાં.
 સાહી કરી કંસ માર્યો, કાધી ધન કુંપડી;
 હવે કહે જોગ રૂડો, કાંઠીથી ઉપનીજી.
 અમ શું નેહ ધરી, ધણું હરિ ગાજતાં;
 ઓધા હવે એવું કાધું આવે નહિ લાજતાં.

ઝોધવજી આવજો તેડી, અમે કાંધ નહિ કહું;

અમે એક આશાબંધુ, રાહોલાં થઇ રહું.
મજ વધુતા હસ્તિ તજી. ચડો ભક્ષે તેજીએ;

જ્યારે જ્યેશ્ઠ પ્રીત કીજે, તેથી નવ લાજીએ
અમારૂં નામ લેજો, શું પ્રીત લગવતાં;

મથુરામાં કુળજ વલવ, કોઇ નથી કાડાવતાં.
પ્રીત તરવાર બાંધી, પગ પાછો ભરે;

ઝોધા તે પે મરણ ભલું, જીવને શું કરે ?
જહાં રસ પ્રીત નોયે જોગને પરવરે;

ઝોધા કેમ સીંગને વને, અજ આવી ચરે ?
ઝોધવજી તમે આવ્યા, નીતિ ધર્મ ઝેલુમાં;

અમે ઘણું લાભ લાભ્યાં પંચ રસ પ્રીતમાં.
અમે હરિ પ્રીતે પામ્યાં, પ્રીત પાણું જાણીએ;

ત્રેહ શો પ્રીત વિના, હદે કેમ આણીએ ?
આલ વિચારીએ ઝો અમે આહીરડાં;

અમે રસ પ્રીત રીઝું, અઆચારી નેરડાં !
અમે રસ ગાન ગાતાં, ત્યારે હરિ નાચતા;

અમે સરવે ચરણે સેવી, રમી હરિ રાચતા.
હોએ કુળવંત તેહેને, વિધોગત આવડે;

નહિ કુળ રીત નવી, શીખી તો નાવડે.
સરવસ એહેને સોંપુ, શીખુ શી સાધનાં;

ઝોધા મન અનેક હોએ, કીને આરાધના
ઝોધા હરિને એટલા દહાડા, જોઇ છાના રાખતાં;

એક તમ આગળ કહું છું, રખે કેને દાખતા.
અમારો નાથ ઝોધા, મથુરાં નથી ગયો;

તેને દુષ્ટ ન દેખે, આંખોમાં છપી રહ્યો.
સંબંધ નહિ, જુઓ પોથાં કથી;

મજમાં વિહાર કરે, તમે દોઠો નથી ?
ઝોધવજી નંદનંદન, વદન વિલાસતાં;

મજમાં વિહાર કરે, તમે નથી ભાજતા ?
તમે વિપ્રિત દોઠો, ઝોધા અલામેલશું (?)

દોઠો હોએ તેમ જાણે, વેણ વિલાસશું.

તમે જાણો કંસ માર્યો, તે કેશવ કસ્યો;
 અમારો વેણુ બહાલો, વિઠલો મન વસ્યો.
 બલુ જાણે તેહ જાણે, સધળે ફરો સખે,
 અમો વ્રજ નારી વિના, એહને કાલુ ઓળખે ?
 ઓધા હરિ રસિક રમણુ, વ્રજ ભીયા કહાં વશે;
 અમારી વ્રજ એહવી, આદિણિએ આવશે.
 ઓધવજ સાંભળો નિહે, સંબંધની વાતડી;
 એણે હરિએ રાસ રચ્યો, શરદની રાતડી.
 એણે હરિએ વેણુ વાધ, વિદ્રાવન તેડીયા;
 મધુરો નાદ સુણી, લણુ તવ હેડીઆ
 એણે કહું મધરાતે, ઇલાં કેમ આવીઆ;
 એણે હરિએ માન ન દીધું, ઘણું લગવીઆં.
 ત્યારે એમ હાથ જોડી, કહું સુણો કા'નજ;
 તમ વિના પ્રીત ગરેની, તજ નાથજ.
 અમારા દીનવચન, સુણી હરિ હસ્યા,
 રમ્યા બોલ્યા ત્યારે, અંગ પરસ્સાદીયા.
 કર્યા હર્યા કુદડી રમ્યા, આંખ મીચાંમણી;
 ઓધવજ એણીએ કૃષ્ણે, મહેલ્યાં હું કામણી.
 એણી હરિએ નાના થકા, અમારાં મન હર્યાં;
 એ ના હવે દ્રોહો થીઓ, અમો ઘેલાં કર્યાં.
 પ્રીતે કુલ લોક લજ્યા, તે તો અમે પરહરી;
 ઓધવજ એમ થઇ, એને અમે અનુસરી.
 અમને સાંભરે ઓધા, એને અમે વિસયાં;
 અમે તાં પ્રહેની વીધી, સરવ તજ નિસર્ધાં.
 એહને નાર ધણી, અમ જેવી કાષ;
 ઓધવજ એહેવું વાહું, અમને કાષ નહિ.
 ભુંડા લોક બોલે ભુંડું, વેણુ વગોળને;
 ઓધા અમે સાંભળી કાને, રહેતાં ચૂપ રોળને.
 હવે શું બીજું જોઇએ, એહવા હરિ જોઇને;
 એણે ગિરધારીએ ઓધા, લીધાં મન મોહીને.

b. ઓધવ વચન.

ઓધવજી કહે સાંભળો પ્રભુ, ગોપી કથા વળી;
 તમારા રત્નેહ સંબંધે, સર્વે પ્રજા સાકળી.
 જેણે તમો દીઠા, તેવા તમો તન છે;
 તમારા પ્રજા જન, તેણે તમો ધન છે.
 કાચે ગત કળી ન જાયે, ગોપીના પ્રેમની;
 વેદ શીર ત્રાંસ વાંહો, છઠી રસ પ્રેમની.
 વેદ એહેને શું વદે, વેદે વિષ પરજળી;
 ગોપી જન સુમટ સુરા, અપ્પલા મહાબળી.
 તે તો ત્રિલોકમાં નહિ, જે ગોકુળ ગલી;
 પ્રભુ તમે પ્રકટ વસો, વૈકુંઠ છે વેગલી.
 સુખ સનકાદિક ગાએ, સુણો હો હરિ;
 કહો કાણુ ભગતિ કેહેવી, ગોપીની બરોબરી.
 શુક યુનિ વાસ મળી, વિધિ કહે વેદમાં;
 તે તો ગોપીએ દુર કર્યા, બીની રસ ભેદમાં
 હું મહા મૂઢમતિ પ્રભુ, પ્રજા નિંદા કરી;
 માહા અપરાધ પડ્યો, જીવ્યા પાપે કરી.
 મેહે તો કોઈ લહુ નહિ, માહા કર્મ જડ હતો;
 પ્રજાપદ રજા વંદી, હવે ચાઉં છતો.
 વિધિ કર્મ સંગ દોષે, એહેવું મન જાણતો;
 પ્રભુજી તમને વલવ, તેને વીષ આણતો.
 તેને તમે તેહવું કરો, જેએ જીહાં આયરે;
 પ્રભુ સતસંગ વિના, જીવ જીવા ભરે.
 તમને તેવા જાણે, જેહેને સતસંગ છે;
 જેહવું એક મન હરિ, તેહને મન રંમ છે.
 જેહેને વશ છે તમો, તેહને મન પ્રીત છે;
 ધિક પ્રજાજન વિના, સહુ પશુ રીત છે.
 તમારી ભગતિ નહિ, ગોપીજન વિના;
 પ્રભુ તમે કેમ ખમો, પ્રહે પ્રજનારમાં
 જેવા તમે પ્રજને વા'લા, એવા કેને કહો;
 પ્રજાજન દોહલા થાશે, પ્રપે અળગા રહો.

c. કવિ વચન.

ઓધવે પ્રજનું કહાવ્યું, હરિએ સર્વ મન ધર્યું;
 એહને સ્વરૂપ ધામ, કર્મ જડ થું કરું.
 અન્ય ઉપાસી જન, તેણે વરો થીઓ;
 પ્રજના વા'લા હતા, ત્યાં કાં મેલી ગયો
 જે જન અનમી હું તો, તેણે ગોકુળ લલ્યા;
 પ્રભુ કર્મ જડથી ખીલીના, તેણે છાના રહ્યા.
 વળી મહા રસીકજન, થઇ પ્રહે વ્યાપની;
 પ્રભુજીએ એમ જાણું, દીવાની આમ દી.
 તેણે હેત વલવકુળે, પ્રહે ધારી આવીયાં;
 મળી પ્રજ નાર તીહાં, મોતીડે વધાવીયાં.
 ગુણી જણ નાચે ગાયે, મન પોહોતી રણી;
 ફરી રસમાં રમાડી, પ્રજ વેળા વળી.
 તીલક છાયા માળા, સાધી ને પ્રકાશીયું;
 પ્રમટયા શ્રીવિદુલેશ, ગોકુળ ફરી વાસીયું.
 એરે સખી કહાન પામ્યા, ભલે આવ્યા ફરી;
 મહા ધન પ્રજજન, તેહને વશ સદા હરિ.
 જેથું જેમ હતાં, તેથું તેમ મળ્યા;
 દેહીનાં દુઃખ ભાગીયાં, મન માગ્યા ફળ્યા.
 અતિ આનંદ ઓચ્છવ, પ્રજ વધામણાં;
 ભગવત વિગત કરી, મહા કળીકાળમાં
 પ્રજમાં ભગતિ ધણી, એ સર્વે જાણે સહી;
 વલવ એ રસીકજન, તેણે લીલા કરી.
 કીહાં રસ પ્રીત નહોતી, પ્રજથી પરવરી;
 જેણે વિદુલેશ જાણ્યા, તેના પાપ થાએ અરી
 જેણે એના ચરણ સેવા, યુદ્ધિ મહાદેવ રે;
 પ્રજ જન સદા બળે, મહારસ કામરી.
 જુગો જુગ રાજ કરો, ગોકુળ ગામરી;
 માહા રસસિંધુ માંહે, ચરકલે ચાંચ ભરી.
 તેણે કાષ્ઠ થોડું ન થાએ, પ્રજની લીલા વિસ્તારી;
 પ્રજની ઉંચી દીશા, શોક નહિ મન ધરી.

તે માંહેથી કષ્ટ કલ્પી લખ, રસિક ગીતા કરી;

તમારા પ્રજનન, તેહને વશ સદા હરી.

તેહને હું દાસ થાઉં, પૂરો મન આશ છે;

જે ગાયે રસિક ગીતા, તેહને પ્રભુ સાહે છે.

વલવ પ્રતાપ સદા, પ્રજ વધામણાં;

જુગો જુગ રાજ કરો, બીમ લીએ બામણ.

2. From હરિલીલા પોડશ કળા.

1. The boat to cross over the ocean of life.

ચોપાઠ.

ભવસાગર દુસ્તર અપાર, તેહ તણો નહિ લાભે પાર;
તૃષ્ણા જલચર મદ મસ્તર, કામ ક્રોધ બળિયે મગર.
પાપજ માયા મોટી પાળે, વડવાનલ તે કોલ અગાળે;
આવા ગમન તે ભરણુ ઉભરણુ, અનેક લહરી જામણુ મરણુ.
હર્ષ શોક પર્વત વિશાળ, મદ મસ્તર મમતા શેવાળ;
અતિ ધણી આશા પાતક પંક, તે દેખીને ઉપન્યે અકંપ.
મનમાંહે વિમાસણુ કરી, એહ પાર કયમ પામિશ હરી;
જાણું કારણુ સમ્યક્ સહી, વહાણુ વિના ઉતરાયે નહીં.
કૃષ્ણ કથા કરીશ નિજ નાવ, દહ શ્રદ્ધા ને નાગર ભાવ;
વિવેક કૃપમાં લાંગર કરીશ, એણી પેર ભવસાગર ઉતરીશ.

2. Māyā.

થડ વિષુ વૃક્ષ મહા એક ઉગ્યો, પ્રસરી શાખા પંચ રે;
ખીજ અંકુર બહુ ણ કૂલ્યાં, ત્રિવિધે વિસ્તર સંચરે.
અલિક સંસાર જ છે રે અનોપમ, અજ્ઞાને પ્રતિ ભાસે રે;
સ્વપ્ને ધન કાલાંતરે દીઠું, મન ધરી વિશ્વાસ રે.
વિવેક વિચાર એ દહ વિશ્વાસે, જ્ઞાન પ્રકાશે નાશ રે;
જાગ્યા પૂઠે મૂળ ન દેખે, ધન તણી શી આશ રે.
વાંઝણીએ જ્યમ પુત્રજ જાણે, તે જાણે જાત્યંધ રે.
અભાસ કેરી રાતડીએ દીઠો, સોળ કળાણું ચંદ રે;
જળ વિષુ નદી વહે નિરંતર, પૂર ન પાછું થાય રે.
વદન વિનાનો અળગત બોલે, ખાલ વિનાનો ઉગ્ય રે.
આકાશ કૂલ્યો કુલડે તવ, ઝડપ વણુ મોર્યો વસંત રે;
સસલાને શિર શીંગડાં, અણુજયો નર બળવંત રે.

એહ વાણીએ જોય વિચારી, દીસે તે અણુછતુ ભાસે રે;
લીમ ભણે શ્રીરામ પસાયે, તેહને સદા પ્રકાશે રે.

3. The story of Prahlād.

ચોપાઇ

એકવાર સનકાર્દિક ચાર, તે પહોંત્યા વૈકુંઠ મુન્નાર;
જાતાં વાર્યાં મુનિ સંતાપ, જય વિજયને દીધો શાપ.
ઋષિ વિનવિયા ભાવજ ધરી, તે ઉપરે અનુકંપા કરી;
પામિશ હરિપદ નિજ વિશ્રામ, ત્રીજે જન્મ તમારો ઠામ.

પૂર્વછાયા.

હિરણ્યકશિપુ હિરણ્યાક્ષનો, પ્રથમ જન્મ ભૂપાળ;
ખીજે રાવણ કુંભકરણ, દંતવક્ત્ર શિશુપાળ.
વધ દેખી હિરણ્યાક્ષનો, માતા પામી શોક;
પુત્ર જન્મ બહુ ખોલીઆ, કીધો તેહ વિશોક.

ચોપાઇ.

હિરણ્યકશિપુ મન કરે વિચાર, તપ માંડ્યું અતિ ઉગ્ર અપાર;
રહે નિરંતર વન મુઝાર, તજ્યું અન્ન ફળ ભોજન વાર.
એમ કરતાં દિન પોહોંત્યા ઘણા, નખ ને કેશ ગયા સિર તણા;
બ્રહ્મા આવ્યા અંતર્ધાન, ઊઠ વત્સ માગો વરદાન.
ધર બાહર નભ ધરા મુઝાર, દેવ અસુર નર પન્નગ નાર;
સૂકે લીલે દિન કે રાત, મુજને મરણ ન આવે તાત.
માગ્યું તે આપ્યું વરદાન, થયા વિરંચી અંતર્ધાન;
હિરણ્યકશિપુ હરખે આવિયો, વેગે મેળાવો મેળિયો.
ક્રોધ કરી ચાલ્યો અસુરેન્દ્ર, યુદ્ધ કરીને જીત્યો ઇન્દ્ર;
કાઢ્યા દેવ ધરીને કંઠ, નાહા તે પોહોંત્યા વૈકુંઠ.
કેશવને જઇ કર્યા પ્રણામ, કર જોડીને વિનવ્યા સ્વામ;
હિરણ્યકશિપે પ્રભવ્યા અપાર, રાખ રાખ શ્રી વિશ્વાધાર.
વિષણુ ભણે દેવો સાંભળો, કરીશ કાજ હું પાછા વળો;
સુતશું દ્વેષ આણુશે યદા, પાપી મરણ પામશે તદા.

હિરણ્યકશિપુનું બળ બહુ, મારી હાર મનાવ્યા સહ;
જીવ્યા સુરનર પન્નગ લોક, પાળે રાજ્ય તાણું ત્રૈલોક.
સુત પ્રલ્હાદ વડો તે તણે, ગુરૂના પુત્ર કહે તે ભણે;
પિતા પ્રશંસી પૂછે વાત, શું શું બચિયા કહોની તાત.
વળતું વચન કહે પ્રલ્હાદ, કરી ન જાણું બીજને વાદ;
હરિનું નામ ન મૂકું થડી, સાચી વિદ્યા એ આવડી.
કથા શ્રવણ ને કીર્તન સાર, સ્મરણ ભજવા તણો પ્રકાર;
અર્ચન વંદન સેવા ભેદ, સખ્યપણું આતમ નૈવેદ.
નવવિધિ ભક્તિ તણી મુરાર, સધળા ભજવા માંહે સાર;
સાંભળ સાચું બોલું તાત, રચી નહીં મુજ બીજ વાત.
પિતા ભણાવે સુત નિરગુણ, ટુળને એ શિષ્ય દે છે કવણ;
જેશું હું વાંછું સંભ્રામ, તૂં કાં લે છે તેનું નામ.
પુત્ર પિતાયું વળતું વદે, વિષ્ણુ વસે સૌકાને હૃદે;
અંતર્યામી રૂપે રહે, તે મુજને શીખમણ કહે.

શ્લોક ।

શારત્રાવિહ્યુરશેષશ્ચ જગતો હૃદિ સંસ્થિતઃ ।
તામૃતે કથિતાત્માનાં તતઃ કઃ કેન શિષ્યતે ॥

ચોપાધ.

અસુર ભણેરે નિષ્ઠુર પુત્ર, તું અવતરિયો મારે શત્રુ,
પિતા વચન મનમાં નવ ધરે, વૈરી તણો પક્ષ અનુસરે.
વ્રત દાન તપ તીરથ બહુ, પુસ્તક પોથાં થોથાં સહ;
મુક્તિ સંપદા વાંછું તાત, ભણું ગોવિંદ ગોવિંદ દિનરાત.

શ્લોક

કિં તાત વેદાગમશાસ્ત્રચિંતનૈસ્તીર્થૈઃ સમસ્તૈરપિ કિં પ્રયોજનૈઃ ।
યદાત્મનો વાંછિતમુક્તિસંપદા ગોવિંદ ગોવિંદ ઇતિ સ્ફુટુંરટ ॥

ચોપાધ.

હિરણ્યકશિપુ શેષે ઉદ્ધસે, હોઠ બેહુ તે દંતે હસે;
તેડયા સેવક કાધો સાદ, ગાડો તાડો એ પ્રલ્હાદ.

વચન સુણી લજ ચાલ્યા તેહ, ગિરિ ગન્ધરમાં નાંખ્યો તેહ;
વૃક્ષ શિલા વળી મુદ્ગર માર, પશુ પીડા નવ પામે લગાર.
પરિભવ સિંહ મહિષ ગજ વ્યાલ, વિષ હળાહળ પાવક જવાળ;
ભેદે નહો વજ્રમય અંગ, રક્ષા કરે સ્વામી ગોવિંદ.

શ્લોક ।

અરિમિત્રં વિષં પથ્યં અધર્મો ધર્મતાં વ્રજેત્ ।
ત્વયિ તુષ્ટે જગન્નાથ વિપરીતે વિપર્યયઃ ॥

ચોપાઇ.

પાછો આણ્યો રાજદાર, સેવક ભણે સ્વામિ અવિધાર;
અનેક પેરે દૂબ્યો સહી, એને દીકરી લાગે નહીં.
ગુરુના પુત્ર વિચિક્ષણુ જેહ, શુંડામૃક તેડાવ્યા તેહ;
વળી ભણુવાને મૂક્યો એહ, રાજનીતિ ભણાવે તેહ.
હરિ પુરુષોત્તમ પરમાનંદ, કેશવ કૃષ્ણ મુરારિ મુકુંદ;
સત્ય સનાતન રાધવ રામ, જીભે જપે ગોવિંદ ગુણુ આમ.
મેટો રાજ એક મુકુંદ, ભવ ભય ભંજન શ્રી ગોવિંદ;
તે ત્યાં નિત્ય ભણે પ્રદહાદ, ખીજો છાંડે વાદવિવાદ.
એકવાર સૂતી નિશાળ, તેડયા સઘળા નાના બાળ;
અહર્નિશિ ધ્યાઓ શ્રી ગોપાળ, ખીજું ભણવું આળ પંપાળ.
વળતા બાળક બોલ્યા સાર, એ સીધો છે સૂત્ર વિચાર;
વેદ જાણવા સ્વર વ્યંજન, અમો ભણું અક્ષર આવન.
ભણે પ્રદહાદ સુણો રે મિત્ર, તમો ભણો છો તે કાણુ સૂત્ર;
સિધો વર્ણુ વ્યાપક નિર્વાણુ, ક્ષરે નહીં તે અક્ષર જાણુ.
નારદ તણાં વચન છે જેહ, સુણો ઉપદેશ કહું છું તેહ;
બાળપણુ સેવો દેવેશ, વિષય ન વ્યાપે યૌવન વેશ.
વાંછે પુત્ર કલત્ર સંયોગ, મિત્ર પશુ ધન નાના ભોગ;
રાગદ્વેષ તૃષ્ણા અહંકાર, મત્સર મૃષા હર્ષ અપાર.
કામ ક્રોધ મદ લોભ વિશાલ, આશા બંધન માયા જાલ;
મસ્તક કુટુંબ તણો બહુ ભાર, ચિંતા વ્યાકુલ ગૂહ વ્યાપાર.

વિષ્ણુ વારતા નવ સાંભરે, મન માંકડ તો દશ દિશિ ફરે;
 છાંડી જાયે યૌવન વેષ, પૂઠે જરા કરેજ પ્રવેશ.
 જરા શાકિની દોષ અગાધ, જમશે આવે સધળી વ્યાધ;
 ઇન્દ્રિય સઠળ હીનબળ થઇ, બળ બુદ્ધિ ને પરાક્રમ નહોં.
 દીવી ત્વચા લિલરિયા ગાલ, શિર કંપે, ચપ્પ ગણે અપાર;
 દશન રહિત મુખ જજર ગાત્ર, શોક મોહ પીડે દિન રાત્ર.
 પુત્ર કલત્ર આદર નવ કરે, ઝેટો પરવશ પેટજ ભરે;
 ભૂખ્યાં તરસ્યાં નહિ સંભાળ, લજ્જા રહિત થયા ગૃહપાળ.
 સગાં સંબંધી ન કરે વાત, ઘરડો બળદ જ્યમ કાઢી નાથ;
 તોહો જાણે હૂં ધર ધણી, મન વગગી મમતા પાપિણી.
 કાળ પોહોંતે પામે મરણ, યમ યાતના વળી અવતરણ;
 યૌવન જરા મરણ ભયપાશ, વળી અઘોમુખ ઉદર નિવાસ.
 સ્વર્ગ ધરા પુનરપિ પાતાળ, જાણે રેહેંટ તણી ઘટમાળ;
 એણિ પેર ફેરા ફરે અપાર, ભવસાગર નવ પામે પાર.
 સાચી વાત સાંભળો સહી, વિષ્ણુ વિના છૂટીએ નહોં;
 ક્ષણ ભંગુર છે અસ્થિર દેહ, સેવા નિત્ય આતમા તેહ.
 એક સદોદિત સર્વાવાસ, સત્ય સનાતન સ્વયં પ્રકાશ;
 અનંત અંતરયાત્રી હરિ, ખીજ વિદ્યા મૂકો પરી.
 એણી પેર વચન વિવેક વિચાર, હરિ ઓળખવા તણો પ્રકાર;
 દયા કરીને દીધી શીખ, સધળા કીધા આપ સરીખ.
 આબ્યા ગુરુ દીડો પ્રલ્હાદ, દરતો વિષ્ણુ કથા સંવાદ;
 મનમાંહે વિમાસણ થઇ, પગની જવાળા મસ્તક ગઇ.
 અરે કુલુકી ફેડું કયું, એકજ તું વંદ્યે નવ સરયું;
 વણુસાડી સધળી નીજાળ, રોષે ભરિને દીધી ગાળ.
 શેષ ચાહ્યા બાંહે ધરી, રાવ રાય આગળ જઇ કરી;
 પૂરવ કથા તણી પેર કહી, શીખ અમારી માને નહોં.
 હિરણ્યકશિપુ કહે રે હુદ, મુજ ભય તુજને નહિ પાપિષ્ઠ;
 હું ટાળું તુજ જાણી બાળ, મરણ તણો તુજ આબ્યો કાળ.
 ભણે પ્રલ્હાદ કહું એક વાત, દુઃખ કેરું કારણ મન તાત;
 અંતર્યામી મારો સ્વામ, મરણ તણો તેણે કુંધ્યો ઠામ.
 પુત્ર કરે છે કૂડો ભાવ, ક્યાં છે તારો સ્વામી ધ્યાવ;
 ઝેટો રહેશે તારો સ્વામ, હવડાં ટાળિશ તારો ઠામ.

બણે પ્રહ્લાદ પિતા અવિધાર, કાલ સર્પ કહિયે સંસાર;
તે તો તને મૂકશે નહીં, હરિ ઓળખ તો છૂટે સહી.
એણે વચને ઉપન્યો વિષાદ, કાપ કરી સાહો પ્રહ્લાદ;
વધ કરવા કીધો પ્રારંભ, બાંધ્યો લેન સરીસો સ્થંભ.
ક્યાં તારો સ્વામી પ્રહ્લાદ, ગાઢે કરની તેને સાદ;
કટકા સહસ્ર કરિશ તુજ દેહ, દેખિશ આડો થાતો તેહ.
મારો સ્વામી જે મેં કહ્યો, સ્થાવર જંગમ બ્યાપી રહ્યો;
સાચું વચન કહું વળી એહ, સ્થંભ માંહિ બેઠો છે તેહ.

શ્લોક ।

ભૂતાનિ વિષ્ણુર્ભુવનાનિ વિષ્ણુઃ
વનાનિ વિષ્ણુર્ગૃહનાનિ વિષ્ણુઃ ।
રાત્રૌ દિવા સ્ત્રીપુરુષેષુ વિષ્ણુઃ
યદાસ્તિ નાસ્તિરિતિ દેવ વિષ્ણુઃ ॥

ચોપાધ.

તારો સ્વામી સખળ અપાર, જણીયું જો કરશે બહાર;
તેહ તેહ તાણે દુઃખ સાલ, જમણી બૂસ્ટર જમણો ગાલ.
ઊઠ્યો અસુર ધરીને ક્રોધ, રાતાં લોચન બળવંત યોધ;
વજ્ર સરીખું કાઢ્યું અસી, વેગે ઉપરે આગ્રો ખસી.

શ્લોક

પ્રતીચા તવ ગોવિંદ મદ્ભક્તો નાવસીદતિ ।
इति संस्मृत्य संस्मृत्य प्राणे संधारयाम्यहं ॥

ચોપાધ.

શ્રીપતિ સેવક વાણી સુણી, પતિચા પાળી આપણી;
સ્થંભ ફેડી નીસરિયા હરી, પ્રગટ્યું રૂપ પુરુષ કેસરી.
શ્રી નૃસિંહ કાપે ધડ હડે, મરિ કોટ કોશીસાં પડે;
ઝર્જિત કરે બગાધ બહુ, દેવ અસુર દલ નાહું સહુ.

હરિલીલા ઘાટશ કથા.

ગઢર ગુફા સરીખું વયણું, જવળતો પાવક બેઠું નયણું;
કરનખ દશન અતિ વિકરાલ, અસુરાયણ કુળ ફેરો કાળ.
શંકા અસુર તણા મન માંહે, પલાયન તણો કરે ઉપાય;
ઝડપીને લીધો જગનાથ, ચડયો કોપ સૌંચાણા હાથ.
લછ ઉત્સંગે ફાડયો તેહ, નખે વિલૂરી સધળા દેહ;
પિધું રુધિર ને ફેડયું પેટ, ખોળે થકી નાંખીયો હેઠ.
સહુ સંધાણુ જૂજીયું કર્યું, માંસ મેદ કાળજ કાઢિયું;
ગળા માંહે ઘાલી અંતરાળ, સોહે યથા કમળની માળ.

પૂર્વછાયા

વપુ દેખી નરસિંહનું, મુનિવર સુર નર નાર;
કોય ન આવે આસને, અતિ ઉગ્ર રૂપ અપાર.
દેવ ભણે શ્રી સાંભળો, સંતોખો હરિ ભૂપ;
કહે કમળા હું કયમ કરું, બીલું જોઈને રૂપ.
શ્રી નૃસિંહ ક્રોધજ તજો, સ્વામી કરો પ્રસાદ;
કર જોડીને વીનવે, સ્તવન કરે પ્રહ્લાદ.

રામ દેશાખ.

તું હરિ છે એક સનાતન, ભક્ત વત્સલ ભગવંત;
સર્વ જૂતને રૂદે વસે, અંતર્યામિ તું અનંત.
કર જોડી પ્રહ્લાદ ભણે, જી સ્વામી કીજો સાર;
સચરાચર તમ રૂપજ દીસે, ભક્ત કારજ અવતાર.
મુનિવર દેવ મહાજન સહુ નર, પત્રગ યતિ થેગેંદ્ર;
વિદ્યાધર સિદ્ધ સહુ સેવિત, તારાં ચરણ મુકુંદ.
રૂપ અસંભવ નાથ સંવરી; છાંડો ક્રોધ કૃપાળ;
બીમ ભણે સ્વામી શ્રીનાથે, પ્રહ્લાદની કીધી સંભાળ.

4. The Slaying of Putana

પૂર્વછાયા

માસીતું મન ઓળખ્યું, હરખ્યા શ્યામલ વર્ણ;
રમતા આવ્યા આસને, કરવાને પયપાન.

બોલે બોલ કોડામણા, મન માંહે બહુ પાપ;
લીધો વરાંસે દોરડો, બોલે થયો તે સાપ.
મુખ જોયું માસી તણું, વદને અંગૂઠો ચર્ણ;
સિંહ તણે ઘેર પડેણો, જાણે આવ્યો હર્ણ.

ચોપાઇ.

વિખ હલાહલ ભરિયું જોલ, રતન મુખ માંહે ધરિયો તેહ;
કર બીડી ધાવ્યા શ્રીરંગ, ઢીલાં કીધાં આઠે અંગ.
ઘટે શાકિની વળગી સહી, વિહોડતાં વિછૂટે નહીં;
મૂક મૂક કેશવ તમ દાસ, વળી નહિ આવું તારિ પાસ.
સમ્યક હુંય વરાંશી મૂળ, ચોળી પેટ ઉપાડયું શૂળ;
મારણ આવી પામી મૃત્ય, ચૂકી ધર કેરું હું કૃત્ય.
મૂક મૂક કહેતાં એ વાત, શોષી લીધાં સધળાં ગાત્ર;
અંતઃકરણ આરોગ્યા હરી, જાણે કાઠ ભોગબું કરી.
મરતાં કીધું મોડું તન, બાળક ધાવે શામળ વન;
તે ઉપરે સોહ્યા શ્રીરંગ, જાણે રે મસ્તકે શિવલિંગ.

પૂર્વછાયા.

મરતાં કીધું જોમએ, દર્શન શાલિગ્રામ;
ને તન ઉપરે પૂતના, મૂર્તિવંતા સ્યામ.

ચોપાઇ.

વેગે આવ્યા સૌ ગોવાળ, ઉંચા ચઢી ઉતાર્યું બાળ;
ગોકુળ વર્ત્યો જ્યજ્યકાર, ગાયે ગોપી મંગળ સાર.
માંહોમાંહે કરે સંવાદ, એક બણે અંબિકા પ્રસાદ;
એક બણે માતાનું કર્મ, નંદતણું બહુ પોતે ધર્મ.
એક કરે ખડી ચાપડી, એક બાંધે બાળકને રાખડી;
આપણને ત્રૂકયા જગનાથ, અંતરે દીધો આડો હાથ.
મોઘ પડી પૂતના જોહ, કટકા કરીને બાળી દેહ;
પરિમળ જશો ઉવેખ્યો અગર, તેણે સુગંધે મોહું નગર.

હુહા-સોરઠા

છેજ અનંત ઉદાર, પાત્ર કુપાત્ર જાણે નહીં;
પાપ કરંતી નાર, નરક નિવારી પૂતના.
બુધર ભક્તિ કાજ, કુલ ક્રિયા જોયે નહીં;
લંકા કેરૂં રાજ, રાક્ષસ રોશે આપિયું.
સારે સેવક કાજ, સમર્થ સ્વામી શંખધર;
સ્થિર થાપ્યો પ્રહલાદ, અસુર ભણી ન ઉવેખિયો.

ચોપાઘ

ધન્ય ધન્ય નારી પૂતના, પરિભવ છૂટી યમદૂતના;
ઠળ્યું સંસાર તણું એ દુઃખ, વૈર કરતાં પામી મોક્ષ.
સમરથ સ્વામી શ્રી ભગવાન, વેરીને આપે સ્વસ્થાન;
કાળકૂટ વિષ પાયું જોહ, માતાની ગતિ પામી તેહ.

5. *Mirānbai* (1499-1547.)

A mass of pseudo-historical tradition and legend has grown round the name of the greatest woman writer of any vernacular in India. Even her traditional date and the name of her husband are wrongly given. Tradition mentions Rāṇā Kumbhā as her husband but she was really the wife of Kumar Bhojarāj, the eldest son of Rāṇā Sangrām Singh, the heroic chief who fought against Baber. Rāṇā Sanga (to call him by his more popular name) was the grandson of Rāṇā Kumbhā, whom legend mentions as the husband of Mirān.* Mirān was the daughter of Ratan Singh a younger prince of the royal house of Jodhpur † of the clan of Rathors and was born, A. D. 1499, in the village of Kudki in the district of Medtā, which was under the governship of her father at that time. She was married in A. D. 1517 into the Royal house of Chitor, with which family her own had been closely united during a great many generations previous. In her father's home and from her earliest childhood she had seen the worship of Krishna performed daily, for her grandfather Dudāji who was a great devotee of the Divine Cowherd. Mirān assisted very joyfully at all these daily acts of worship.

* The whole question is ably discussed in a monograph on *मिरांबई* by Phanūsukhrām Nirgunram Mehta (published in the *Sayāji Sahityamālā*, Baroda, 1918 A. D.

† He was the grandson of Rao Jodha, the founder of Jodhpur.

Thus the seeds of devotion were already sown in her very impressionable nature quite early. A tale of her childhood is related that she chose the clay image of Giridharlal to be her husband and that she used to regard the Diety as her spouse with all the seriousness of her nature.

Of her troubles in her husband's family a very large number of tales exist. But they have the evident stamp of being later inventions and most of them present her as an undutiful wife, a thing entirely contrary to all Hindu notions of womanhood. Why or how such tales grew up is hard to say—probably they were the inventions of later and bigoted followers of the Mirānbai Sect. The fact is that Mirān's married life was a very short one. Her husband died a few years after the marriage. There seems to be a hint at this misfortune in one of her songs, when she speaks of herself as a virgin and in another when she says that she was widowed shortly after her marriage. Her real sufferings began after the death of her husband. Very shortly after the death of Kumar Bhojarāj her illustrious father-in-law, Rānā Sanga, died and in the stormy days that succeeded the treatment meted out to Mirān was unduly harsh. Her two brothers-in-law, who had succeeded to the throne of Chitor one after the other upon the death of Sanga, resented the pious life which the widowed Princess was now bent upon leading, and the company of sages

and holy men which she entertained. But in proportion to the undiscerning harshness of the Rānās, Mirān's fame for pious and loving kindness began to spread; and she, whom they thought to be a blot on the unsullied honour of Mewar, was destined to be the greatest glory of a glorious race. Legends have probably ascribed the harsh measures of her brothers-in-law to her husband. She was ultimately obliged (according to some, commanded) to leave Chitor; so she went back to her childhood's home at Meḍtā where her uncle Viramji was ruling. But here too she was not allowed to live her life as she liked best, such was the rigid code of propriety at the Rajput Court, and so she ultimately had to turn her wearied heart towards Brindaban, the home of her beloved Girdharlal. But her wanderings were not yet over. She lived for a time (so the story goes) in Kashi before she reached Brindaban. But her last earthly home was Dwarka, also closely knit with the name of Krishna. Here her last days were passed in fullest enjoyment of peace and in the worship of her beloved God. The date of her death is not quite certain, but the probability is that it took place in A.D. 1547, as all stories about her cease a couple of years before this date. Legend says that she was bodily absorbed into the image of Krishna while singing her last song.

Mirān's songs have been current in three vernaculars—Hindi, Marwari and Gujarati* And during the centuries that have elapsed since her time a great lot of mixing of dialects in her songs has come about. It is probable, however, that she herself, a Rajputani, used the mixture of these three dialects in her later years. But her very popularity in all these three vernaculars has made it extremely difficult to determine what is her own genuine work, and what is later forgery. Women have especially delighted in writing down verses depicting the deep yearnings of their hearts and by adding in the last line the words characteristic of Mirān—मीरां ३' प्रभु गिरधर नागर—to pass them off as her work. Many of the songs dealing with the miracles, with which later times have embellished her life story, seem to have had such a spurious origin. In some cases glaring anachronisms betray them, but in the vast majority we have no means of making out the genuine from the imitation. There are, however, enough of genuine ones† which tell us of the secret springs of a devoted heart. Disillusioned in the joys of life, the virgin widow takes refuge in the chosen husband of her childhood—her beloved Girdhar and gains a contentment and peace thereby which the proudest queen of Chitor never possessed. The language is always homely and direct, for she spoke not to cultured Pandits but to the masses of her fellow men and women, and *they* have responded to her philoso-

* In the selections below I have chosen from all the three languages.

† In the selections here there has been no definite attempt made to ensure only the genuine verses being chosen.

phy and have loved and worshipped her name with a deep and grateful devotion Thus to-day Mirān has a power to awaken the answering echoes from more hearts than any other vernacular writer of India, except perhaps Tulsi and Kabir.

Her reputed writings are the following ;—

1. नरसिंहजी मायरी. This is a poem celebrating her great predecessor Narasinha Mehta.

2 A Commentary on Jayadeva's *Gītagovinda*. It is doubted by many that this is really her work. Some attribute it to Rāṇā Kumbhā and this is probably an effect or perhaps a cause of the linking of Mirān's name with his in the popular mind.

3. रामगोविंद; a poem known only by the name.

4. Miscellaneous *padas* chiefly singing the praises of Girdharlal These are most widely sung and loved all over India and these small gems of thought constitute her chief claim to greatness.

(૧)

[The following piece is said to have been composed when she first obtained, after a deal of trouble and even after fasting for some days, the first great object she desired—a small clay image of Girdhar, which belonged to a wandering ascetic. She was quite a child at that time.]

રામ રતન ધન પાથો મૈયા, મૈં તો રામ રતન ધન પાથો.
ખરચે ન ખૂટે વાંકુ, ચોર ન લૂટે, દિન દિન હોત સવાથો. મૈયા.
નીર ન ડૂબે વાંકુ, અગ્નિ ન જાલે, ધરણી ધર્યો ન સમાથો, મૈયા.
નાવકો નાવ ભજનકી અતિયાં, ભવસાગરસે તાર્યો. મૈયા.
મીરાંબાઈ પ્રભુ ગિરધર શરણે, ચરણ કમલ ચિત્ત લાથો. મૈયા.

(૨)

કાનુડે ન જાણી મોરી પીર, બાઈ હું તો બાળ કુંવારી રે;
કાનુડે ન જાણી મોરી પીર. ટેક.
જલ રે જમનાં અમે પાણીડાં ગયાં તાં વાહલા, કાનુડે ઉડાજ્યાં આછાં નીર;
ઉઝાં ફરરરરરર રે. કાનુડે૦
વુંદારે વનમાં વાલે રાસ રચ્યો છે, સોરસેં ગોપીનાં તાણ્યાં ચીર;
ફાટયાં ચરરરરરરર રે. કાનુડે૦
હું વરણાગી કાહાના તમારા રે નામની રે, કાનુડે માર્યાં છે અમને તીર;
વાગ્યાં ચરરરરરરર રે. કાનુડે૦
બાઈ મીરાંકે' પ્રભુ ગીરધર નાગર, કાનુડે બાળીને દ્રેકી ઉચે ગીર;
રાખ ઉડે ફરરરરરર રે. કાનુડે૦

(૩)

મુખડાની માયા લાગી રે, મોહન પ્યારા મુખડાની માયા લાગી રે. ટેક.
મુખડું મેં જોયું તારું, આ જગતડું થયું ખારું;
મન મારું રહ્યું ન્યારું રે; મોહન પ્યારા૦
સંસારીનું સુખ એવું, ઝાંઝવાનાં નીર જેવું;
તેને તુચ્છ કરી ફરી રે; મોહન પ્યારા૦

સંસારીનું સુખ કાચું, પરણીને રંડાવું પાછું;
તેને ઘેર શિદ્ધ જગપે રે; મોહન પ્યારાં
પરણું તો પ્રીતમ પ્યારો, અખંડ સૌભાગ્ય મારો;
રાંડવાનો ભે ટાળ્યો રે; મોહન પ્યારાં
મીરાંબાઈ બલિહારી તારી, આશા એક મને ઉરધારી;
હવે હું તો બડભાગી રે; મોહન પ્યારાં

(૪)

[The following five pièces represent a conversation between Mirān and her sister-in-law Udābāi about the former's constantly being in the company of Krishna. Her sister-in-law tells her that she is bringing shame upon the unsullied honour of the proudest family of Rājasthān. But Mirān replies readily to all her objections. Legend also adds that Udā was ultimately converted to Mirān's views and was of great help in mitigating the rigours of the harsh treatment given to her.]

(a)

બિદા—ભાભી મીરાં કુલને લગાધ ગાલ, ઇસર ગઢકા આયાળ એલંબા.
મીરાં—બાધ બિદા થારે મહારે નાતો નહિ, વાસો બરવાંકા આયાળ એલંબા.
બિદા—ભાભી મીરાં સાધાંકા સંગ નિવાર, સારો સહર થૌરી નિદા કરે.
મીરાં—બાધ બિદા કરે તો પજ્યા જખ મારો, મન લાગો રમતા રામ સૂ.
બિદા—ભાભી મીરાં પહેરોની મોત્યોંકા હાર, ગહણો પહરો રતન જડાવકા.
મીરાં—બાધ બિદા છોડ્યો મેં મોત્યોંકા હાર, ગહણો તો પહરો સીલ સંતોષકા.
બિદા—ભાભી મીરાં ઔરોં કે આવેળ આછી રૂદી બન,
થૌરે આવે છે હરિનન પાવણા.
મીરાં—બાધ બિદા ચડ ચૌબારોં ઝાંક, સાધાંકા મંડલી લાગે સુહાવણી.
બિદા—ભાભી મીરાં લાજે લાજે ગઢ ચીતૌડ, રાંણોળ લાજે ગઢરા રાજવી.
મીરાં—બાધ બિદા તાર્યો તાર્યો ગઢ ચીતૌડ, રાણોળ તાર્યો ગઢકા રાજવી.
બિદા—ભાભી મીરાં લાજે લાજે થારોં માયન બાપ, પીહર લાજેળ થૌરો મેડતો.
મીરાં—બાધ બિદા તાર્યો મેં તો માયન બાપ, પીહર તાર્યોળ મેડતો.
બિદા—ભાભી મીરાં રાણોળ કિયો છે થૌ પર કોપ, રતન કચોલે વિષ બોલિયો.

મીરાં—આધ જિદા ઘોલ્યો તોં ઘોલણુ દો, કર ચરણામૃત વાહી મૈં પીવરયાં.
ઊદા—ભાભી મીરાં દેખત ડાંહી મરજય, યો વિષ કહિયે વાસક નાગકો.
મીરાં—આધ જિદા નહીં મહોંરે માયન આપ, અમર ડાલી ધરતી ઝેલિયા.
ઊદા—ભાભી મીરાં રાણાજી જીભા છે થોંરે દ્વાર, પોથી માંગે છે થોંરા જ્ઞાનકી.
મીરાં—આધ જિદા પોધી મહોંરો ખોડાકી ધાર, જ્ઞાન નિમાનણુ રાણો હે નહીં.
ઊદા—ભાભી મીરાં રાણાજીરે વચન ન લોય, જિન રૂઢયાં ભીડી કોઉ નહીં.
મીરાં—આધ જિદા રમાપતિ આવે મહોંરો ભીડ, અરજ કરું છૂં તાસૂ ચીનતી.

(b)

ઊદા—થોંતે બરજ બરજ મૈં હારી, ભાભી માતો ખાત હમારી.
 રાણુ રોસ કિયો થોં ઉપર, સાધોં મૈં મત જરી;
 કુલકો દાગ લગે છે ભાભી, નિંદા હો રહી ભારી;
 સાધોં રે સંગ બન બન ભટકો, લાજ ગુમાધ સારી;
 બડા ધરા થે જનમ લિયો છે, નાચો દે દે તારી;
 બર પાયો હિંદવાણુ સૂરજ થે કાંધ માન ધારી;
 મીરાં ગિરધર સાથ સંગ તજ, ચલો દુમારે લારી.

(c)

મીરાં—મહોંરે સિર પર સાલિગરામ, રાણાજી મહોંરો કાંધ કરસી.
 મીરાં સૂં રાણા તો કહી રે, સુણુ મીરાં મેરી ખાત.
 સાધોંકી સંગત છોડ દે રે, સખિયાં સખ સકુચાત.
 મીરાં ને સુન યોં કહી રે, સુન રાણાજી ખાત.
 સાધ તો ભાધ આપ હમારે, સખિયાં કયું ધભરાત.
 જહરકા ખાલા બેજિયા રે, દીન્ને મીરાં હાથ;
 અમૃત કરકે પી ગધ રે, ભલી કરેં દીનાનાથ.
 મીરાં ખાલા પી લીયા રે, બોલી દોઉ કર જોડ;
 તૈં તો મારણુકી કરી રે, મેરી રાખણુહારો ઓર.
 આધે જોહડ કાય હૈ રે, આધે જોહડ હોજ;
 આધે મીરાં એકલી રે, આધે રાણારી કોજ.
 કામ કોધકો ડાલકે રે, સીત લીયે હથિયાર;
 જીતી મીરાં એકલી રે, હારી રાણાકી ધાર.
 કાય ગિરિકા ચૌતરા રે, ઐઠે સાધ પચાસ,
 જિનમેં મીરાં એસી દમકે, લખ તારોમેં પરકાસ.

મીરાંબાઈ.

ટાંડા જળ વેલા દિયા રે, વેગી દિન્હા જાણુ,
કુલકી તારણુ અસ્તરી રે, ચલી હૈ પુષ્કર ન્હાણુ.

(d)

મીરાં બાત નહીં જગ જાની, ઊદાબાઈ સમજો સુધર સયાની.
સાધુ માત પિતા કુલ મેરે, સજન સનેહી શાની,
સંત ચરનકી સરન રૈનદિન, સત્ત કહત હૂં બાની,
રાણુને સમજાવો જાવો, મૈં તો બાત ન માની,
મીરાં કે પ્રભુ ગિરધર નાગર, સંતાં હાથ બિઠાની.

(e)

ઊદાબાઈ-ભાભી બોલો બચન બિચારી.

સાધેાકી સંગત દુઃખ ભારી, માનો બાત હમારી,
છાપા તિલક ગલ હાર ઉતારો, પહિરો હાર જીહારી.
રતન જડિત પહિરો આભૂષણુ, ભોગો ભોગ અપારી,
મીરાંજી થેં ચલો મહેલમેં, યાંને સોગન મ્હારી.

મીરાંબાઈ-ભાવ ભગત બૂધણુ સજે, સીલ સંતોષ સિંગાર,
ઝોઢી ચૂનર પ્રેમકી, ગિરધરજી ભરતાર.
ઊદાબાઈ મન સમજ, જાવો અપને ધામ,
રાજપાટ ભોગો તુગહીં, હમેં ન તાસૂં કામ.

(પ)

અખ નહિં માનૂં રાણુ થાંરી, મૈં વર પાયો ગિરધારી,
મનિ કપૂરકી એક ગતિ હૈ, કાઠી કહો હજારી;
કંકર કંચન એક ગતિ હૈ, ગુંજ મિરચ ધ્રુ સારી.
અનડ ધણી કો સરણો લીનો, હાથ સુમિરની ધારી;
જોગ લિયો જળ કયા દિલગીરી, ગુરુ પાયો નિજ ભારી.
સાધુ સંગત મહેં દિલ રાજી, ભધ કુટુંબ સૂં ન્યારી;
કોડ બાર સમજાવો મોકું, ચાલૂંગી બુદ્ધ હમારી.
રતન જડિતકી ટોપી સિર પૈ, હાર કંઠકો ભારી;
ચરણુ ધૂંધર ધમસ પડત હૈ, મ્હૈં કરાં સ્યામ સૂંધારી.

ਲਾਭ ਸਰਮ ਸਯਾਈ ਮੈਂ ਫ਼ਾਰੀ, ਧੀ ਤਨ ਧਰਯੁ ਅਧਾਰੀ;
ਮੀਰਾਂ ਦੇ ਪੁਰੁ ਗਿਰਧਰ ਨਾਗਰ ਝਕੇ ਮਾਰੇ ਸੰਸਾਰੀ.

(੬)

ਰਾਯਾਭ ਰੇ ਕਯਾਨੇ ਰਾਯੇ ਮੇਸੂੰ ਯੇਰ.
ਰਾਯਾਭ ਮੁਹਾਨੇ ਅਸਾ ਲਗਤ ਹੈ, ਜਯੈ ਧਿਰਯੁ ਮੈਂ ਫ਼ੇਰ;
ਮਾਝੇ ਧਰ ਮੇਵਾਡ ਮੇਡਤੋ, ਧਿਆ ਦਿਯੋ ਧਾਯੋ ਸਫ਼ੇਰ
ਧਾਰੇ ਧਰ੍ਯਾਂ ਰਾਯਾ ਕੁਝ ਨਹਿੰ ਧਿਗਏ, ਅਧ ਫ਼ਰਿ ਧੀਨ੍ਹੀ ਮੇਫ਼ਰ;
ਮੀਰਾਂ ਦੇ ਪੁਰੁ ਗਿਰਧਰ ਨਾਗਰ, ਫ਼ਫ਼ ਕਰ ਪੀ ਗਧ ਜਫ਼ਰ.

(੭)

ਮੀਰਾਂ ਮਗਨ ਮਧ ਫ਼ਰੀਫ਼ੇ ਗੁਯੁ ਗਾਧ.
ਸਾਂਧ ਪਿਟਾਰਾ ਰਾਯਾ ਮੇਯਾ, ਮੀਰਾਂ ਫ਼ਾਧ ਦਿਯੋ ਜਯ;
ਨਫ਼ਾਧ ਧਾਧ ਜਯ ਫ਼ੇਯੁ ਲਾਗੀ, ਸਾਫ਼ੀਗਰਾਮ ਗਧ ਪਾਧ.
ਜਫ਼ਰਕਾ ਪ੍ਧਾਲਾ ਰਾਯਾ ਮੇਯਾ, ਅਮ੍ਰਤ ਫ਼ੀਨ੍ਹ ਅਨਾਧ;
ਨਫ਼ਾਧ ਧਾਧ ਧਯ ਪੀਵਯੁ ਲਾਗੀ, ਫ਼ੇ ਅਮਰ ਅੰਮਾਧ.
ਸੁਲ ਸੇਯ ਰਾਯਾਨੇ ਮੇਯ, ਫ਼ੀਯੋ ਮੀਰਾਂ ਸੁਲਾਧ;
ਸਾਂਝ ਮਧ ਮੀਰਾਂ ਸੋਵਯੁ ਲਾਗੀ, ਮਾਨੋ ਫ਼ੂਲ ਧਿਯਾਧ.
ਮੀਰਾਂ ਦੇ ਪੁਰੁ ਸਫ਼ਾ ਸਫ਼ਾਧ, ਰਾਯੇ ਵਿਧਨ ਫ਼ਟਾਧ;
ਮਯਨ ਮਾਧਮੈਂ ਮਸਤ ਫ਼ੋਲਤੀ, ਗਿਰਧਰ ਪੈ ਅਫ਼ੀ ਜਯ.

(੮)

ਸੀਰਯੋਧਾ ਰਾਯੇ, ਪ੍ਧਾਲੋ ਮੁਹਾਨੇ ਕਯੂ ਰੇ ਪਫ਼ਾਯੋ;
ਮਫ਼ੀ ਧੂਰੀ ਤੋ ਮੈਂ ਨਹਿੰ ਫ਼ੀਨ੍ਹੀ, ਰਾਯਾ ਕਯੂ ਹੈ ਰਿਸਾਯੋ.
ਧਾਨੇ ਮੁਹਾਨੇ ਫ਼ੇਫ਼ ਫ਼ੀਰੀ ਹੈ, ਜਯੈਰੋ ਫ਼ਰਿ ਗੁਯੁ ਗਾਯੋ;
ਫ਼ਨਕੇ ਫ਼ਟੋਰੇ ਲੇ ਵਿਧ ਧੋਫ਼ਯੋ, ਫ਼ਧਾਰਾਮ ਪੰਡੋ ਲਾਯੋ.
ਅਫ਼ੀ ਫ਼ਫ਼ੀ ਤੋ ਮੈਂ ਨਹਿੰ ਰਾਯਾ, ਜਫ਼ ਧਫ਼ ਅਫ਼ਾਝ ਫ਼ਾਯੋ;
ਮੇਡਤਿਆਂ ਧਰ ਜਨਮ ਲਿਯੋ ਹੈ, ਮੀਰਾਂ ਨਾਮ ਫ਼ਫ਼ਾਯੋ.
ਪੁਰੁਲਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਤਿਯਾ ਰਾਧੀ, ਅੰਮ ਫ਼ਾਝ ਵੇਗ ਧਾਯੋ;
ਮੀਰਾਂ ਦੇ ਪੁਰੁ ਗਿਰਧਰ ਨਾਗਰ, ਜਨਕੇ ਧਿਰਫ਼ ਅਫ਼ਾਯੋ.

(૯)

શું કરવું છે રાણાજી રે, ખીજને મારે શું કરવું છે;
ધ્યાન ધણીનું ધરવું છે રે, ખીજને મારે શું કરવું છે.
ઉડા સાગરનો સંગ ન કરીએ રાણા, કાંઠે બેસી બેસીને નાહીયે છે;
પ્રભાતે ઉઠી મારે નહાવું ને ધોવું રાણા, ધ્યાન ધણીનું ધરવું છે.
હીરનાં ચીર મારે કામ ન આવે રાણા, ભગવી ચાદરે મ્હારે કરવું છે;
સોનાનો થાળ મારે કામ ન આવે રાણા, તુળસીની માળાએ મારે તરવું છે.
મંદિર માળિયાં મારે કામ ન આવે રાણા, પડેલી ઝુંપડીમાં મારે મરવું છે;
બાધ મીરાં ઈ' પ્રજુ ગિરધર નાગર રાણા; વર વિઠ્ઠલને મારે વરવું છે.

(૧૦)

ગોવિંદો પ્રાણ અમારો રે, મને જગ લાગ્યો ખારો રે;
મને મારો રામજી બાવે રે, ખીજે મારી નજરે ન આવે રે.
મીરાંબાઈના મહેલમાં રે, હરિ સંતનનો વાસ;
કપડીથી હરિ દૂર વસે, મારા સંતન કેરી પાસ. ગોવિંદો.
રાણેજી કાગળ મોકલે રે, દો રાણી મીરાંને હાથ;
સાધુની સંગત છોડી દો, તમ વસોને અમારે સાથ. ગોવિંદો.
મીરાંબાઈ કાગળ મોકલે રે, દેજે રાણાજીને હાથ;
રાજપાટ તમે છોડી રાણાજી, વસો સાધુને સાથ. ગોવિંદો.
વિષનો પ્યાલો રાણે મોકલ્યો રે, દેજે મીરાંને હાથ;
અમૃત જાણી મીરાં પી ગયાં, જેને સહાય શ્રી વિશ્વનો નાથ. ગોવિંદો.
સાંઢવાળા સાંઢ શણગારજે રે, જાવું સો સો રે કાશ;
રાણાજીના દેશમાં મારે, જળ રે પીવાનો દોષ. ગોવિંદો.
ડાબો મેલ્યો મેવાડ રે, મીરાં ગધ પશ્ચિમમાંય;
સરવ છોડી મીરાં નીસરયાં, જેનું માયામાં મનડું ન કાંય. ગોવિંદો.
સાસુ અમારી સુપુત્રી રે, સસરો પ્રેમ સંતોષ;
જેઠ જગજીવન જગતમાં મારો, નાવલિયો નિર્દોષ. ગોવિંદો.
ચુંદડી આંદું ત્યારે રંગ ચુવે રે, રંગ બેરંગી હોય;
આંદું હું કાળો કાંબળો, દુજે દાગ ન લાગે કોય. ગોવિંદો.
મીરાં હરિની લાડણી રે, રહેતી સંત હજાર;
સાધુ સંઘાતે રનેહ ધણે, પેલા કપડીથી દીલ દૂર. ગોવિંદો.

(૧૧)

આજ મારે સાધુ જનનો સંગ રે રાણા, મારાં બાગ્ય બળ્યાં રે. આજ.
સાધુ જનનો સંગ જે કરીએ પિયાણ, ચડે તે ચોગણો રંગ રે. મારાં.
સાકુટ જનનો સંગ ન કરિયે પિયાણ, પાડે બજનમા ભંગ રે. મારાં.
અડસક તિરથ સંતોને ચરણે પિયાણ, કોટિ કાશી ને કોટિ ગંગ રે. મારાં.
નિંદા કરશે તે તો નર્ક કુંડમાં જશે પિયાણ, થશે આંધળાં અપંગ રે. મારાં.
મીરાં કે' ગિરિધરના ગુણ ગાઓ પિયાણ, સંતોની રજમાં શીર સંગ રે. મારાં.

(૧૨)

પ્રીત પૂરવનીને શું કરું, ઓ રાણાણ, મારી પ્રીત પૂરવનીને શું કરું;
હો મેવાડા રાણા, મનડું લોભાણું તેને શું કરું. ઓ રાણાણ. ટક.
રામણ બળું તો માંડું હૈયું ઇંડું થાય;
ભોજનીયાં ન ભાવે, નયને નિંદલડી ન આવ. ઓ રાણાણ.
કંઠે માળા દોવડી, મારે શીળવરત શણગાર;
કેમ કરી ચિસડું રામને, મારા ભવભવનો ભરથાર. ઓ રાણાણ.
પેષ્ટઆ બાસક ભેજ્યા, ને દીયા મીરાંને હાથ;
હાર ગળામાં નાખીયો, ને મેહેલ બયો ઉજસ. ઓ રાણાણ.
વીખના પ્યાલા ભેજ્યા, ને દો મીરાંને હાથ;
કરી ચરણામૃત પી ગયાં, મારા રામ તણે વિશ્વાસ. ઓ રાણાણ.
વીખના પ્યાલા પી ગયાં, ને બજન કરે ઢાઢોડ;
તારી મારી નહિ મરું, મને રાખણવાળે ઓર. ઓ રાણાણ.
રોઠાડાંની દીકરી, ને સીસોદાંને સાથ;
લછ જતી વૈકુંઠે, મારી પ્રથમ ન માની બાત. ઓ રાણાણ.
મીરાં દાસી રામકી ને રામ ગરીબ નિવજ;
મીરાંકી લગ્યા રાખજો, મારી બાંહે ગ્રહાની લાજ. ઓ રાણાણ.

(૧૩)

રામ રમકડું જડિયું રે રાણાણ, મને રામ રમકડું જડિયું.
રુમઝુમ કરતું મારે મંદિરે પધાર્યું, નહિં કોઇને હાથે ધડિયું રે. રાણાણ.
મોટામોટા મુનિજન મથી મથી ચાક્યા, કોઇએક ચિરલાને હાથે ચડિયું રે. રાણાણ.

મીરાંબાઇ.

મુન શિખરના રે ઘાટથી ઉપર, અગમ અગોચર નામ પડિયું રે. રાણાજી.
મીરાં કે' પ્રભુ ગીરધર નાગર, માંડે મન શામળીયાશું જડિયું રે. રાણાજી,

(૧૪)

અખ તો મેરા રામ નામ, દુસરા ન કોઇ. ટેક.
માતા છોડી પિતા છોડે છોડે સગા ભાઇ,
સાધુ સંમ બેઠ બેઠ લોક લાજ ખોઇ. અખ તો.
સંત દેખ દોડ આઇ જગત દેખ રોઇ,
પ્રેમ આંસુ ડાર ડાર અમરબેલ ખોઇ. અખ તો.
મારગમેં તારણ મીશે સંતરામ દોઇ,
સંત સદા શીશ રખું રામ હૃદય હોઇ. અખ તો.
અંતમેસે તંત કાઢ્યો પીછે રહી સોઇ,
રાણે મેલ્યા બીખડા પ્યાલા, પીયત મસ્ત હોઇ. અખ તો.
અખ તો ખાત ફેલ ગઇ, જણે સખ કોઇ,
દાસ મીરાં લાલ ગીરધર, હોની સો હોઇ. અખ તો.

(૧૫)

આઘ વેરાગણુ છું રાણાજી, મે આઘ વેરાગણુ છું. ટેક.
મીરાં બાંધે ધૂધરા રે, હાથ લીધે કરતાલ;
અમે રે ગિરધર આગળ નાચીશું રે, ગુણ ગાઇશું રે ગોપાલ. રાણાજી.
વિખના પ્યાલા રાણે મોકલ્યા રે, દીને મીરાંકે હાથ;
કર ચર્ણામૃત પી ગયાં રે, અમે રે વાસી શ્રી ચ્હુનાથ. રાણાજી.

(૧૬)

રાણાજી મેં સૌવરે રંગ રાચી. ટેક.
સાજ સિંગાર બાંધ પગ હુંધર, લોક લાજ તજ નાચી.
ગઇ કુમતિ લઇ સાધકી સંગત, ભગત રૂપ ભઇ સૌચી.
ગાય ગાય હરિ કે ગુન તિસ દિન, કાલ પ્યાલ સો બૌચી.
ઉન મિન સખ જગ ખારો લાગત, ઔર ખાત સખ કૌચી.
મીરાં શ્રી ગિરધર લાલ સો, ભગતિ રસિલી યાચી.

(૧૭)

રાણાજી હું અખ ન રહુંગી તોરી હટકી.
સાધ સંગ મોહિ પ્યારા લાગે, લાજ ગઇ ધૂંધટકી.
પીહર મેડતા છોડયા અપના, સુરત નિરત દોઉ ચટકી;
સત ગુર મુકર દિખાયા ઘટકા, નાચુંગી દે દે ચુટકી.
હાર સિંગાર સભી હ્યો અપના, ચૂડી કર કર કરકી પટકી.
મેરા સુહાગ અખ મોઝું દરસા, ઓર ન જાને ઘટકી.
મહલ કિલા રાના મોહિ ન ચાહિયે, સાડી રેસમ પટકી.
હુધ દિવાની મીરાં ડોલૈ, કેસ લટા સખ છિટકી

(૧૮)

માધ મૈં તો લિયો હૈ રમૈયો મોલ.

૨૬.

કોઇ કહે છાની કોઇ કહે ચોરી, લિયો હૈ બજંતા ઢોલ.
કોઇ કહે કારો કોઇ કહે ગોરો, લિયો હૈ આંખી ખોલ.
કોઇ કહે હલકા કોઇ કહે ભારી, લિયો હૈ તરાણુ તોલ.
તનકા ગહના મૈં સખ કુછ દીના, દિયો હૈ બાણુબંદ ખોલ.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, પુરખ જનમકા કોલ.

(૧૯)

નાખેલ પ્રેમની દોરી, કાનુડે અમને નાખેલ પ્રેમની દોરી.
સોનાનું બેડું માફ, રૂપલા ઉદાણી બહાલા,
કાનુડો નાખે ગાગર દોળી, બહાલીડે અમને.
આણી કોરે ગંગા બહાલા, પેલી કોરે જમુના,
વચમાં ગોવાલણુ ઘેરી, બહાલીડે અમને.
જમનાને કાંઠે બહાલો, ગૌઘન ચારે રે,
બંસી બજાવે ઘેરી ઘેરી, બહાલીડે અમને.
વૃંદાવનને કાંઠે બહાલા, રાસ રચાવો રે,
કૃષ્ણ કાળાને રાધા ગોરી, બહાલીડે અમને.
બાધ મીરાં કે' પ્રભુ, ગિરધર નાગર બહાલા,
ચરણુ કમલ બલિહારી રે, બહાલીડે અમને.

(૨૦)

નંદ કુંવર તાઈ નામ સાંભળી, સાસ ભર્યા અમે આવ્યાં.—ટેક.
વ્યાકુળ થઈને વનમાં આવ્યાં, બાલક વિણ ધવરાવ્યાં—નંદ.
પ્રેમે પય પાણીમાં ભેળી, સાકર સરસાં ધી તાવ્યાં—નંદ.
અવળાં તો આભૂષણ પહેર્યાં, નયને સિંદૂર સાર્યાં—નંદ.
ગૌ દોહતાં દોણી ભૂલી, વાછરૂને ધવરાવ્યાં—નંદ.
દાસ મીરાંને લાલ ગિરધર; ચરણ કમલ ચિત્ત લાવ્યાં—નંદ.

(૨૧)

હેરી મેં તો પ્રેમ દિવાની, મેરા દરદ ન જાને કોઈ. ટેક.
સૂલી ઉપર સેજ હમારી, કિસ બિધ સોણા હોઈ;
ગગન મેંડલ પૈ સેજ પિયાફી, કિસ બિધ મિલણા હોઈ.
ધાયલ ફી ગત ધાયલ જાનૈ, ફી જિન ધાયલ હોઈ;
જૈહરી ફી ગત જૈહરી જાનૈ, ફી જિન જૈહર હોઈ.
દરદ ફી મારી બન બન ડોહું, જૈદ મિલ્યા નહિ કોઈ.
મીરાંકી પ્રભુ પીર મિટૈગી, જબ જૈદ સાંવલિયા હોઈ.

(૨૨)

જગમેં જિવણા થોડા, રામ કુણ કહે રે જંજર.
માત પિતા તો જનમ દિયો હૈ, કરમ દિયો હૈ કિરતાર.
દિયા લિયા તેરે સંગ ચલેગા, ઐર નહિ તેરી બાર.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, ભજ ઉતરો ભવપાર.

(૨૩)

રામ નામ રસ પીજે મનુવા, રામ નામ રસ પીજે.
તજ કુસંગ સતસંગ જૈં નીત, હરિ ચરચા સુન લીજે.
કામ, ક્રોધ, મદ, લોભ, મોહકુ, ચિત્તસેં બહાય દીજે.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, તાહ કે રંગમેં ભીંજે.

(૨૪)

ભજન વિના જીવડા દુઃખી, મન તું રામ ભજન કરી લે.
જીવ તું જાયગો જરૂર, મન તું રામ ભજન કરી લે.
લખરે ચોર્યાસી ફેરા ફિરેગો, જીવ જન્મી જન્મી મરે.
માત પિતા તેરા દાસ ને બંધુ, વાલે કારજ કહ્યું ના મરે.
હસ્તી ને ઘોડા માલ ખજાના, ધન લંડાર ભર્યો ધરે.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, મેરો ચિત્ત ભજનમેં ધરે

(૨૫)

મંદિરિયામાં દીવડા વિનાનું અંધારું. ૨૬
ખળભળ્યાં દેવળ ઊભી રહી થાંભલી રે;
ત્રાહું નહિ ઝીલે એનો ભાર રે, મંદિરિયામાં.
હાથમાં વાટકડી ને ધરોધર ધુમતી રે,
કોઇ તો આલોને ઓધારું રે, મંદિરિયામાં.
ઉઠી ગયો વાણીઓ ને, પડી રહી હાટડી રે,
જમડા કરે છે ધિંગાળું રે, મંદિરિયામાં.
બાઈ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર,
આવતાં જમડાને પાછો વાળું રે, મંદિરિયામાં.

(૨૬)

જો તુમ તોડા પથા મેં નહીં તોડું,
તોરી પ્રીત તોડી કૃષ્ણ કોણ સંગ જોડું.
તુમ ભયે તરવર, મેં ભધ પંખીયાં,
તુમ ભયે સરવર, મેં તેરી મધ્ધીયાં.
તુમ ભયે ગિરિવર, મેં ભઈ ચારા,
તુમ ભયે ચંદા, હમ ભયે ચક્રોગ.
તુમ ભયે મોતી પ્રભુ, હમ ભયે ધાગા,
તુમ ભયે સોના, હમ ભયે સુહાગા.
બાઈ મીરાં કે' પ્રભુ, મળકે વાસી,
તુમ મેરે ઠાકોર, મેં તોરી દાસી.

(૨૭)

હાં રે કોમ માધવ લ્યો માધવ લ્યો, વેચતી પ્રજનારી રે. હાંરે.
માધવને મટુકીમાં ધાલી, ગોપી લટકે લટકે ચાલી રે. હાંરે.
હાં રે ગોપી ઘેલું શું બોલતી જાય, મટુકીમાં ન સમાય રે. હાંરે.
નવ માનો તો જીવે ઉતારી, માંહી જીવે તો કુંજબિહારી રે. હાંરે.
વૃંદાવનમાં જતા દહાડી, વાલો ગૌ ચારે છે ગિરિધારી રે. હાંરે.
ગોપી ચાલી વૃંદાવન વાટે, સૌ વૃજની ગોપીઓ સાથે રે. હાંરે.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધરનાગર, જેનાં ચરણ કમળ સુખસાગર રે. હાંરે.

(૨૮)

બલિહારી રસિયા ગિરિધારી, સુંદર શ્યામ હો.
તજી અમને મથુરાના વાસી, આવા ન બનીએજી.
વાંસલડી વાગે એમા ભણુકારા વાગેજી,
પ્રજવાટ લાગે અમને ખારી રે. સુંદર.
જમનાનો કાંઠો ઝહાલા ખાવાને દોડેજી,
અકળાવી દે છે અમને ભારી રે. સુંદર.
વૃંદાવન કેરી શોભા, તમ વિના અમનેજી,
આંખે દીઠી નવ લાગે સારી રે. સુંદર.
ગોવર્ધન તોલ્યો વહાલે, ટચલી આંગળીએજી,
અમ પર કોખ્યો ગિરિધારી રે. સુંદર.
બાઈ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરિધર નાગર વહાલા,
ચરણ કમળ દાસી તારી બલિહારી રે. સુંદર.

(૨૯)

કરના ફકીરી, કયા દીલગીરી, સદા મગનમે રહેના રે;
કોઇ દીન વાડી ને કોઇ દીન યંગલા. કોઇ દીન જંગલ રહેના રે. કર.
કોઇ દીન હાથી કોઇ દીન ઘોડા, કોઇ દીન પાંઉસે ચલના રે;
કોઇ દીન માદી કોઇ દીન તકીયા, કોઇ દીન ભૂમિ પડના રે. કર.
કોઇ દીન ખાના કોઇ દીન પીના, કોઇ દીન જૂપે સોના રે;
કોઇ દીન પહેરના કોઇ દીન ઓઢના, કોઇ દીન ચીથરા ઓઢના રે. કર.

કોઈ દીન મોજાં કોઈ દીન જોડા, કોઈ દીન ફકમ ફકા રે;
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરધર નાગર, ઐસા કું મત કરણા રે. કર.

(૩૦)

માઈ મોલું રે લક્ષ્મી વરને લટકે, ઘર ખોલું ન ખટકે,
આ સંસારીડો છે કુડો, હરિ ચરણે ચિત્ત ચટકે.
મોર સુકુટ, કાને કુંડળ, પીતાંબરને લટકે.
વૃંદાવનની કુંજ ગલનમાં, વૈંત વાંસને કટકે,
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, રંગ લાગ્યો રંગ ચટકે.

(૩૧)

લેતાં લેતાં નારાયણનું નામ, દુનિયા લાગે છે.
હરિ મંદિર જતાં પાવલિયા રે દુખે, ફરી આવે સાઈ ગામ રે—દુનિયા
અધડો થાય ત્યાં દોડીને જાયે, મૂઢીને ધરનાં કામ રે—દુનિયા.
ભાંડ ભવૈયા ગુણકા નૃત્ય કરતાં, ખેસી રહે ચારે જામ રે—દુનિયા.
સત્સંગ કરતાં લાંછન લાગે, ચર્યા કરે છે બાધું ગામ રે—દુનિયા.
બાઈ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, ચરણ કમળ ચિત્ત હામ રે—દુનિયા.

(૩૨)

કહોને જોશી ગ્યારા, રામ મિલન કળ હોશી,
જો જોશી મોહ પ્રભુ મિલે તો, હીરા જડાવું તેરી પોથી.
જો જોશી મોહ પ્રભુ ના મિલે તો, જુહી પડે તેરી પોથી.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, રામ મિલે સુખ હોશી.

(૩૩)

દ્રાગુન કે દિન ચાર રે, હોરી ખેલ મના રે. ટેક.
ખિન કરતાલ પખાવળ બાજે અનહદકી ઝનકાર રે
ખિ સુર રાજ છતી સૂ ગાયૈ, રામ રામ રંગ સાર રે.
સીલ સંતોષકી કેસર ઘોલી, પ્રેમ પ્રીત પીચકાર રે,

મીરાંબાઇ.

ઉડત શુલાલ લાલ ભયે બાદલ, બરસત રંગ અપાર રે.
ઘટકે પટ સખ ખોલ દિયે હૈ, લોક લાજ સખ ડાર રે,
હોરી ખેલ પ્યારી પિય ધર આવે, સોહિં પ્યારી પિય પ્યાર રે.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, ચરન કમલ બલિહાર રે.

(૩૪)

મૈયા લે થારી લકરી, લે થારી કાંબરી.
બછીયાં ચરાવન હું ન નંહરી. *
સંગ કે જ્વાલ બલિભદ્રકુ ન મોકલો, એકલો વનમેં ડરાઉં.
સધન બનમેં કછુ ખબર નાહીં પરે, સંગકે જ્વાલસખ મોહે ડરાવે.
દાંદર મોર પંછી ચું રટે, કૂળુ કૂળુ કહી મોહે ખીજવે.
માખન તો બલિભદ્રકુ ખિલાયો, હમકુ પિલાઇ ખારી ડાસરી.
બિંદાબનકે મારગ જતાં, પાઉંમેં ચુંબત જની કાંકરી.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, ચરન કંવલ તોરી આંખરી.

(૩૫)

પિયા મહારે નૈણા આગે રહજ્યો જી. ટેક.
નૈણા આગે રહજ્યો, મહાને જૂલ મત જાજ્યો જી.
ભૌ સાગરમેં બહીજત હૂં, બેગ મહારી મુઘ લીજ્યો જી.
રાણાજી ભેજ બિષકા પ્યાલા, સો અમૃત કરદીજ્યો જી.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, મિલબિધુરન મત કીજ્યો જી.

(૩૬)

સ્વામી સખ સંસાર કે હો, સાંચે શ્રી ભગવાન. ટેક.
સ્થાવર જંગમ પાવક પાણી, ધરતી ખીચ સમાન;
સખ મેં મહિમા તેરી દેખી, કુદરત કે કુર્યાન.
સુદામા કે દારિદ્ર ખોયે, બારે કી પહિયાન;
દો મુઠ્ઠી તંદુલકી ચાખી, દીન્હો દ્રવ્ય મહાન.
ભારતમેં અર્જુન કે આગે, આપ ભયે રથવાન;
ઉનને અપને કુલકો દેખા, છુટ ગયે તીર કમાન.

(૩૭)

બંસીબારે આયો મ્હારે દેસ થૌંરી સૌવરી સૂરત બાલી બૈસ.
આઈ જાઉં કર ગયા સૌવરા કર ગયા ઢાલ અનેક;
ગિણને ગિણને ઘિસ ગઇ ઉગલી, ઘિસ ગઇ ઉગલીકી રેખ.
મૈં બૈરાગિણી આદિકી થૌંરે મ્હારે કદકો સનેસ;
બિન પાણી બિન સામ્યુન સૌવરા હુઈ ગઇ ધૂઈ સપેદ.

(૩૮)

રામ મિલનરે ધણો ઉમાવો, નિત ઉઠ જોઉં વાટડિયૌ.
દરસણુ બિન મોહિં પલ ન સુહાવૈ, કલ ન પડત હૈ આંખડિયૌ.
તલદ તલદ કે બહુ દિન બીતે, પડી બિરહકી ફાંસડિયૌ.
અબ તો બેગિ દયા કર સાહિબ, મૈં હૂં તેરી દાસડિયૌ.
નૈણુ દુઃખી દરસણુ કો તરસે, નાબિ ન બૈઠે સૌસડિયૌ.
રાત દિવસ યહ આરત મેરે, કબ હરિ રાખે પાસડિયૌ.
લખી લગન છટણુકી કી નાહીં, અબ ક્યેં કીજૈ આટડિયૌ.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, પૂરૈ મનકી આસડિયૌ.

(૩૯)

પાયોજી, મૈંને રામ રતન ધન પાયો.
વસ્ત્ર અમોલક હી મેરે સતગુરુ, કિરપા કર અપનાયો.
જનમ જનમકી પૂંજી પાછ, જગમેં સભી ખોવાયો.
ખરચૈ નહિં કોઇ ચોર ન લેવે, દિન દિન બઢત સવાયો.
સતકી નાવ ખેવરિયા સતગુરુ, ભવસાગર તર આયો.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, હરખ હરખ જસ ગાયો.

(૪૦)

કરમ ગત ટારે નાહિં ઠરે.
સતબાદી હરિચૈંદ સે રાજ, નીચ ધર નીર બરે.
પૌંચ પાંડુ અર કુંતી દ્રૌપતી, હાડ હિમાલય ગરે.

જન ક્રિયા બલિ લેણુ ઇંદ્રાસન, સો પાતાલ ધરે.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, વિષ સે અમૃત કરે.

(૪૧)

બગીયાં બગીયાં બગીયાં રે, મારો વાલંમ ખીરાજ સારી બગીયાં. ટક.
મોર મુગટ પીતાંબર પહેર્યા, કુંડલ પર ચિત લગીયાં રે. મારો.
વંદા રે વનકી કુંજ ગલનમેં, સોળસેં ગોપીને કહાને ઠગીયાં રે. મારો.
મીરાં કહે પ્રભુ ગીરીધર નાગર, ચરણ કમળ ચીત લગીયાં. મારો.

(૪૨)

કુબ્જને જાદુ ડારો, જેને મોહો શ્યામ હમારો રે. કુબ.
નિરમળ નીર જમુનાજીકો નાથો, બીચમાં બેહેત જળ ધારો રે. કુબ.
ધત ગોકુળ ધત મથુરા નગરી, જઈને પીએ જળ ખારો રે. કુબ.
જાદુકી પુડીયાં ભર ભર મારે, ક્યા કરે બૈદ બચારો રે. કુબ.
મીરાં કહે પ્રભુ ગીરીધર નાગર, આખર શ્યામ હમારો રે. કુબ.

(૪૩)

મધુવનમાં ગૂંજરીયાં લૂંટી, મારા શીરની મટુકી ફૂટી રે. મધુ.
આણી તીરે ગંગાને પેલી તીરે જમના, દધી માખણ લીધાં લૂંટી રે. મધુ.
વંદાવનની કુંજ ગલનમેં, મહીકી મટુકી ફૂટી રે. મધુ.
મીરાં કહે પ્રભુ ગીરીધર નાગર, અધવચ પ્રીતડી તૂટી રે. મધુ.

(૪૪)

જવાહો મને શાને રોકો છો વાટમાં, દાણુ લેવા સરીખાં નથી માટમાં; જવા.
મારા રે સમ-પ્રભુ મારી ગાગરમાં;
જળ ભરવાં જમુનાજીના ધાટમાં, લાજ જશે ગોવાળાની નાતમાં. જવા.
દાણુ મસે તે વાલા વાટમાં ન રાકીએ;
દાણુ આપિશ હાથમાં રોકડાં, કેહેશે તે પેલાં લોકડાં. જવા.
નવશેરા મોતીનો હાર છે રે માહરો;
મારો હથથા કરો તે હાર ટુટશે, સામ્રાજ ઘેર પુછશે. જવા.

સધળા બોપીકા ઉભી જમનાને તીરે;
 મારે જાતું સૈયરના સાથમાં, ઉભી ન રાખો વાતમાં. જવા.
 માથે રે માહારે મહી કેરાં માટ છે;
 માઈ મહીતું તે આ માટ પુટશે, લજ્જા તમારી છુટશે. જવા.
 રમક યુમક કરતાં આવો ને જાઓ છો;
 દાણુ આપોની હાથમાં રોકકું, નથી હું નાતું છોકરું. જવા.
 મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નાગર;
 કા'ને મહીની મટુકી ઝટ ફેડી, પ્રીતની મર્યાદા સૌ તોડી, જવા.

(૪૫)

રસીયા મને જાવા ફીજે, તારું દાણુ થાય તે લીજે. રસીયા.
 હું તો ગોકુળની શ્રીજનારી, હું તો મહી વેચવા જાઉં દહાડી;
 વાટડીએ આજ ન ફીજે. રસીયા.
 હું બ્રહ્મભાનની છોડી, મારે માથે મહીની ગોળી;
 લ્યો મધુરા ગોરસ પીજે. રસીયા.
 મારી સધળા સાહેલી આ ચાલી, કાં મને ઘેરી ઉભા વનમાળી;
 મારગડે હુમ ન ફીજે. રસીયા.
 મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નાગર, છે સ્વામ સુંદર રસનો સાગર,
 તન મન ધન અર્પણ ફીજે. રસીયા.

(૪૬)

બસ ગણ રાધે પ્યારી, મોરલીમાં, બસ ગણ રાધે પ્યારી. ટેક.
 ગોરે ગોરે અંગ પર સાલુડા બિરાજે, ઉપર જરત કિનારી. મોરલીમાં.
 ગોરે ગોરે અંગ અતલસકી ચોળી, ઉપર હાર હજારી. મોરલીમાં.
 ગોરે ગોરે મુખ નટવરસે મોતી, દીવડીકી ગત ન્યારી. મોરલીમાં.
 મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નાગર, સુંદર મુખપર વારી. મોરલીમાં.

(૪૭)

જમીન પર જળનાં તે દાણુ ઢાણુ લે છે, એની વસ્તિમાં ઢાણુ આવી રહે છે. જ.
 જળનાં તે દાણુ કાને સાંભળ્યાં નથી જો, એવો ઢાણુ આવી હાથમાં રહે છે. જ.

મીરાંબાઇ.

મથુરાં થકી વાલા ગોકુળ ન આવીએ, ઢોર ચારી વળી દાણુ લે છે. જ.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નાગર, દાણુ દેતાં ચરણ ચીત રહે છે. જ.

(૪૮)

મારો ચીર દો વનમાળી, હું છું અખળા બાલી રે. મારો.
ચીરકું લેકર કદમ પર બેઠે, હું છઠ્ઠાં જળમાં ઉઘાડી રે. મારો.
ચીરકે બદલે પીતાંબર લગાંગી, જળસે હો જળાં ન્યારી રે. મારો.
પોએણુ પત્ર ધરી નિકળી રાધે, કૃષ્ણ હસત દે તારી રે. મારો.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નાગર, છળા પુરૂષે પ્રજની બાલી રે. મારો.

(૪૯)

વાછરડી હા રેડી, હો લાલ, તારી વાછરડી રે. લાલ.
એવડ એવડ નાડી બાંધી, ત્રેવડ નાડી તોડી રે. લાલ.
દોણી લઇને દોવા બેઠી, જડબા નાંખ્યા મોડી રે. લાલ.
તે વાછરડીના પગજ બાંધ્યા, તોએ તે પાડુ મરોડી રે. લાલ.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નાગર, વળી મુકેની એને છોડી રે. લાલા.

(૫૦)

હું જળાં રે જમનાં પાણીડાં, એકપંથ દો કાજ સરે;
જળ ભરવું બીજું હરિને મળવું, દુનિયાં બોળી દાએ મરે. હું જ.
અજળપણામાં કાંઈ રે નવ સુઝયું, જસોદાજી આગળ રાડ કરે;
મોરલી વળડી વાલો મોહ ઉપજવે, તલવલ મોરો જીવ ફરફડે. હું જ.
વૃંદાવનને મારગ જતાં, જનમ જનમની પ્રીત મળે;
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નાગર, ભવસાગરનો ફેરો ટળે. હું જ.

(૫૧)

હારે મારા સ્યામ કાલે મળજો, પેલાં કાંઈ વચન તે પાળજો રે. મારા.
જળ જમનાં જળ પાણી જતાં, મારગ વચ્ચે વેલા મળજો રે. મારા.
બાલપણાની વહાલી દાસી, પ્રીત કરી પરવરજો રે. મારા.
વાટે આજ ન ફરિયે વાલા, વચન કહ્યું તે સુણજો રે. મારા.

ધણેજ રૂનેહ થયાથી ગિરિધર, લોક લજ્જાથી વળજે રે. મારા.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નાગર, પ્રીત કરી તે પાળજે રે. મારા.

(૫૨)

કાગળ કાણુ લઇ જાય રે, મથુરામાં વસે મેવાસી, મોરા પ્રાણુ પિયાજી ટેક.
એ રે કાગળમાં ઝાંઝું શું લખીએ, થોડે થોડે હેત જણાય રે. મોરા.
મિત્ર તમારા મળવાને ઇચ્છે, જસોમતી અન્ન ન ખાય રે. મોરા.
સેજલડી તો મુને સુની રે લાગે, રડતાં તો રજની જાય રે. મોરા.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નાગર, ચરણકમળ ત્યાં જાય રે. મોરા.

(૫૩)

મુજ અળખાને મોટી મીરાત બાઈ, શામળો ધરેણું મારે સાચું રે.—ટેક.
વાળી ઘડાવું વિકૃલ વરકેરી, હાર હરિને મારે હૃદયે રે;
ચિત્તમાળા ચતુરભુજ ચૂડલો, શીઠ સોની ઘેર જઇયે રે. મુજ.
ઝાંઝરિયાં જગજીવનકેરાં, કૃષ્ણજી કલ્લાં ને કાંખી રે;
વિંછુડા ધુધરા રામ નારાયણના, અણુવટ અંતરજમી રે. મુજ.
પેટી ઘડાવું પુરુષોત્તમકેરી, ત્રિકમ નામનું તાળું રે;
કુંચી કરાવું કરુણાનંદકેરી, તેમાં ધરેણું માફ ઘાલું રે. મુજ.
સાસરવાસો સન્નિને બેઠી, હવે નથી કાંઈ કાચું રે;
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધરનાગર, હરિને ચરણે જાયું રે. મુજ

(૫૪)

બોલ મા બોલ મા બોલ મા રે, રાધાકૃષ્ણ વિના ખીન્નું બોલ મા.—ટેક.
સાકર શેરડીનો સવાદ તજીને, કડવો લીમડો ઘોળ મા રે, રાધાકૃષ્ણ.
ચાંદ સરજનું તેજ તજીને, આગીયા સંગાતે પ્રીત જોડ મા રે, રાધાકૃષ્ણ.
હીરા માણિક ઝવેર તજીને, કથીર સંગાતે મણિ તોળ મા રે, રાધાકૃષ્ણ.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધરનાગર, શરીર આપ્યું સમતોલ મા રે, રાધાકૃષ્ણ.

(૫૫)

પ્રેમની પ્રેમની પ્રેમની રે, મને લાગી કટારી પ્રેમની.—ટેક.
જળ જમુનામાં ભરવા ગયાંતાં, હતી ગાગર માથે હેમની રે. મને.

કાચે તે તાંતણે હરિજીયે બાંધી, જેમ ખેંચે તેમ તેમની રે. મને.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધરનાગર, શામળી સુરત શુભ એમની રે. મને.

(૫૬)

લેહ લાગી મને તારી, અધ્યાજી લેહ લાગી મને તારી.—ટેક.
કામકાજ મૂક્યું ને ધામજ મૂક્યું, મનમાં ચાહું છું મોરારી. અધ્યાજી.
ખભે છે કામળી ને હાથમાં છે વાંસળી, ગોકુળમાં ગાયો ચારી. અધ્યાજી.
સોળ સહસ્ર ગોપિયોને વરિયા, તોય તમે બાળસહચારી. અધ્યાજી.
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધરનાગર, ચરણ કમળ બલિહારી. અધ્યાજી.

(૫૭)

રામ સીતાપતિ તારી લેહ લાગી, હો તમને ભજેથી મારી બીડ બાંગી. રામ.
ધરનો તે ધંધો મને નથી ગમતો, સાધુ સંગાથે મારી પ્રીત બાંધી. રામ.
કામકાજ છોડ્યાં મેં તો લોક લાજ મેલી, પ્રેમ મગનમાં હું રાજી. રામ.
અમાનની કોટડીમાં ઉંઘ ધણી આવે, પ્રેમ પ્રકાશમાં હું જાગી. રામ.
હરિજન લોક મારી નિંદા કરે છે, વાલા લાગે છે મને વેરાગી. રામ.
નાચી કૂદીને મેં તો ભક્તિ ન કીધી, લોકની લાજ મેં બહુ રાખી. રામ.
ધ્રુવજીને લાગી પ્રલ્હાદજીને લાગી, દ્રૌપદીની સભામાં બીડ બાગી. રામ.
બાઈ મીરાં કે પ્રભુ ગીરધરના ગુણ, જનમો જનમની હું ત્યાગી. રામ.

(૫૮)

રામ નામ સાકર કટકા, હાં રે મુખ આવે અમી રસ ઘટકા;
હાં રે જેને રામ ભજન પ્રીત થોડી, તેની જીભલડી લ્યોને તોડી.
હાં રે જેણે રામતથ્યા ગુણ ગાયા, તેણે જમના માર ન ખાયા;
હાં રે ગુણ ગાય છે મીરાં બાઈ, તમે હરિ ચરણે જાઓ ધાઈ.

(૫૯)

મારા પ્રાણ પાતળિયા વહેલા આવો રે,
તમરે વિના હું તો જનમ જોગણ છું. ટેક.
નાલિ કમળથી સુરતારે ચાલી,
જમને તખતપર રાસ રચીલા રે; હું તો જનમ.

સુખમના નાડી ઝેની સેજ બિહાવે,
 તે દી રંગ બીના છે રાસ ધારી;
 તમરે વિનાનું મારે અંતર અંધાડું રે,
 મારા જગના જીવન વહેલા આવો રે. હું તો જનમ .
 સાચું ધરેણું મારે તું છે શામળીયા રે,
 અવર ધરેણું મારે હાથ નહિ આવે રે;
 કુંવરબાઈનાં જે દી મામેરાં પૂર્વી,
 તેદી છાત્ર ભરીને વહેલા આવો રે. હું તો જનમ.
 સાવરે સોનાના હરિના વાધા શીવડાવું રે,
 પ્રીતમજીને પ્રણામ કરીને;
 વિઠ્ઠલરાય જે દી વરવાને આબ્યા,
 તે દીના વિટાણા છે વરમાળે રે, વહેલા આવો રે. હું તો જનમ.
 કાગળીયાનો જે દી કટકો ન હોતો રે,
 મસ મોંધી રે જે દી લેખણ ન હોતી રે;
 વાહલા વિદુર તે જાનને એટલું કહેજો રે,
 તમે એકવાર મળવાને, વહેલા આવો રે. હું તો જનમ.
 મધુરી નાદની મોરલી રે વાગે રે,
 સુરતીયામાં રાધાજી જાગે રે;
 મીરાંનો સ્વામી જે દી ગિરધર મળશે,
 તે દી દાસીનાં દુઃખડાં ભાગે રે, વહેલા આવો રે. હું તો જનમ.

(૬૦)

ધ્યાન ધણી કેરું ધરવું રે, ખીજું મારે શું કરવું;
 શું કરવું રે સુંદર સ્યામ, ખીજાને મારે શું કરવું ટેક.
 નિત્ય ઉઠીને અમે નાહીએ ને ધોષએ રે,
 ધ્યાન ધણીતણું ધરીએ રે. ખીજું.
 સંસાર સાગર મહાજળ ભરીયો રે વાલા,
 તારે ભરૂંસે અમે તરીએ રે. ખીજું.
 સાધુ જનને ભોજન જમાડીએ વાલા,
 જૂઠું વધે તે અમે જમીએ રે. ખીજું.
 વૃંદા તે વનમાં રાસ રચ્યો રે વાલા,
 રાસ મંડળમાં તો અમે રમીએ રે. ખીજું.

મીરાંબાધ.

હીર ને ચીર મને કામ ન આવે વાલા,
 ભગવાં પહેરીને અમે ભમીએ રે. ખીજું.
 બાધ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર,
 ચરણ કમળમાં ચિત્ત ધરીએ રે. ખીજું.

(૬૧)

કાહાને માગ્યો દે, ધુતારો માગ્યો દે, વર તો રાધાનો, મને કાહાને માગ્યો દે. ટેક.
 વૃંદા રે વનમાં જે દી રાસ રમ્યા'તા, સોળસે ગોપીમાં ઘેલો કાહાન. વર તો.
 હાથી ને ઘોડા બાધ માલ ખળના, હૈયા કેરો હાર લે માન. વર તો.
 તલભર જવભર વછો નવ કાધો, જવે તોળાને પાછો લે. વર તો.
 બાધ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, ચરણ કમળ ચિત્ત દે. વર તો.

(૬૨)

નાગર નંદા રે બાળમુકુંદા, છોડી ઘોને જગના ધંધા રે; નાગરનંદા;
 મારી નજરે રહેજો રે નાગરનંદા. ટેક.
 કામ ને કાજ મને કાંઈ નવ સૂઝે, બૂલી ગઇ છું મારા ધર ધંધા રે. મારી.
 આહું અવળું મેં તો કાંઈ નવ જોયું, જોયા જોયા છે પુનમ ફેરા ચંદા રે. મારી.
 બાધ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, લાગી છે મોહની મને ફંદા રે. મારી.

(૬૩)

દવતો લાગેલ ડુંગરમે, કહોને ઓધાણ હવે કેમ કરીએ;
 કેમ તે કરીએ, અમે કેમ કરીએ, દવતો લાગેલ ડુંગરમે. કહોને. ટેક.
 હાલવા જઇએ તો વહાલા હાલી ન શકીએ,
 એસી રહીએ તો અમે બળા મરીએ રે; કહોને.
 આરે વરતીએ નથી ઠેકાણું વહાલા હેરી,
 પર વરતીની પાંખે અમે ફરીએ રે. કહોને.
 સંસાર સાગર મહાજળ ભરીયો વહાલા હેરી,
 બાંહેડી ઝાલો નીકર ખૂડી મરીએ રે. કહોને.
 બાધ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર હેરી,
 ગુરુજ તારે તો અમે તરીએ રે. કહોને.

(૬૪)

ગાન કટારી મારી, અમને પ્રેમ કટારી મારી. ટેક.
મારે આંગણે રે રામજી તપસીઓ તાપે રે,
કાને કુંડળ જટાધારી રે; રાણાજી અમને.
મકનોસો હાથી રામજી, લાલ અંબાડી રે,
અંકુશ દધ દધ હારી રે; રાણાજી અમને.
ખારા સમુદ્રમાં અમૃતનું વહેણીયું રે,
એવી છે ભક્તિ અમારી રે; રાણાજી અમને.
બાધ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર,
ચરણ કમળ બલિહારી રે; રાણાજી અમને.

(૬૫)

તમે જાણી લ્યો સમુદ્ર સરીખા, મારા વીરા રે,
આ દીલ તે ખોલીને દીવો કરે રે, હોજી. ટેક.
આ કાયામાં છે વાડીઓ રે હોજી,
માહે મોર કરે છે ઝોગિરા રે. મારા વીરા રે આ.
આ રે કાયામાં છે સરોવર રે હોજી,
માહે હંસ કરે છે કલ્લોલા રે. મારા વીરા રે આ.
આ રે કાયામાં છે હાટકાં રે હોજી,
તમે વણજ વેપાર કરોને અપરંપારા રે. મારા વીરા રે આ.
બાધ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર હોજી,
દેજો અમને સંત ચરણે વાસેરા રે. મારા વીરા રે આ.

(૬૬)

કૃષ્ણ મેરે નજરકે આગે ઠાડે રહો રે. ટેક.
મેં જો ખૂરી સામ ઓર ભલી હૈ, ભલીઠી ખૂરી મોરે દીલ રહો રે. કૃષ્ણ.
પ્રીતકો પેંડો બહુત કઠીન હૈ, ચાર કહી દશ ઓર કહો રે. કૃષ્ણ.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, પ્રીત કરો તો મેરા બોલ સહો રે. કૃષ્ણ.

(૬૭)

ચરણ રજ મહિમા મેં જાની. ટેક,
ચેહી ચરણસેં ગંગા પ્રકટી, ભગીરથ કુલ તારી. ચરણ.
ચેહી ચરણસેં વિપ્ર સુદામા, હરિ કંચન ધામ દીની. ચરણ.

મીરાંબાધ.

ચેહી ચરણસેં અહ્યા ઉધારી, ગૌતમહી પટરાની. ચરણ.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, ચેહી ચરણકમળમેં લપટાની. ચરણ.

(૬૮)

કાયકું ન લીયો તબ તું, કાયકું ન લીયો,
રામજીકો નામ તબ તું કાયકું ન લીયો. ટેક.
નવ નવ માસ તુંને ઉદરમેં રાખ્યો,
જુલણે જુલાયો તુંને પારણે પોઢાયો. રામજીકો.
રતનસો જતન કરી તુંને રાખ્યો,
બડો રે બયો તબતે કલ લખ્યો. રામજીકો.
ગુનકાકો બેટો ગણીમાંહી ડોલે,
પિતા બીન પુત્ર એ ગુનકાકો કહાયો. રામજીકો.
બાધ મીરાં કે' પ્રભુ તિહારા બજન બીના,
આવો રૂડો મનખો તે એળે ગુમાયો. રામજીકો.

(૬૯)

રાધા પ્યારે દે ડારોજી બંસી હમારી; રાધા. ટેક.
યે બંસીમેં મેરા પ્રાન બસતહે, વો બંસી લે ગર્ધ ચેરી. રાધા.
ના સોનેહી બંસી ના રૂપેહી, હરે હરે બાંસહી પેરી. રાધા,
ધટીએક મુખમેં ધટીએક કરમેં, ધટીએક અધર ધરી. રાધા.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, ચરણકમળપર બરોરી. રાધા.

(૭૦)

અબોલા શીદ લોહો, મારા રાજ, પ્રાણજીવન પ્રભુ મારા; અબોલા.
અમે તો તમારાં તમે તો અમારા, ટાળી દોષ શીદ દો છો રે, મારા રાજ.
અમે તો તમારી સેવા કરીએ, સુખ લેધને દુઃખ દોહો રે, મારા રાજ.
જેણે પોતાની માસી મારી, તેનો શો વિશ્વાસ રે, મારા રાજ.
અમૃત પાધને ઉછેર્યાં વહાલા, વિખડા ઘોળી શીદ પાઓ છો રે, મારા રાજ.
ઉંડા કુવામાં ઉતાર્યાં વહાલા, વરત વાદી શું જાઓ છો રે, મારા રાજ.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, ચરણકમળ ચિત્ત રોહો છો રે. મારા રાજ.

(૭૧)

કવન ગુમાન ભરી, બંસી તું કવન ગુમાન, ભરી. ટેક.
અપને તનપર છેડ પરચે, બાલા તું બિહરી. બંસી.
જાત ભાત સખ તોરી મેં જાનું, તું બનકી લકરી. બંસી.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, રાધાસેં કીયું ઝગરી. બંસી.

(૭૨)

ભજ લોની મંતો, ભજ લોની સાધો, રામજી ખીના કેસો જીવણુ રે, હો. ટેક.
તનનો બનાવું તંયુરો, જીવનો તાર તથાવું રામ; બજ.
બન બન બાજો ધૂંધરા, જીવને લાડ લડાવું રામ. બજ.
આંગણે આંણીઆરા આટલા, મંદિર લીધ્યાં ના હીસે રામ; બજ.
શેર અનાજને સેવતાં, જીવડો જાતાં ના હીસે રામ. બજ.
કાયાને આણું આવીયાં, જમ પાછા ના ફરે રામ; બજ.
સાત સાહેલીના જુમખમાં જીવને આગળ વરાવે રામ. બજ.
તલ તલ દેહ હોમીયાં, જરા આજ્ઞા ન મોહું રામ; બજ.
જીવડો જાવ તો જાવ દેહ, હરિની ભક્તિ ના છોડું રામ. બજ.
નદીરે કીનારે બેઠી હું નયણે નીર વહેવડાવું રામ; બજ.
કાયાની કંઈ વાડી હું, નદી રે કીનારે ચંપો રોપાવું રામ. બજ.
કહાનજના હાથની રેખા અડે, ખીન ચંપે કળિયો આવે રામ; બજ.
દાસ મીરાંબાઈની વિનંતિ, કાકોર દાસી તુજ કહાવું રામ. બજ.

(૭૩)

પીયા કારણુ રે પીળા ભઠ રે, લોક જાણે ઘટ રોગ;
છપ છપલાં મેં કંઈ કંઈ, મોઘ પીયુને મીલન લીધો જોગ રે.
નાડી વૈધ તેડાવીયા રે, પકડ ધંધોળે મોરી બાંહ;
એ રે પીડા પડ્યે નહિ, મોરે કરક કાળજડાની માંહ રે.
જાઓ રે વૈધ ઘેર આપને રે, માહાં નામ ના લેશ;
હું રે ધાયલ હરિ નામની રે, માઘ કડો લેખ ઓપડ ના દેશ રે,
અધરસુધા રસગાગરી રે, અધરરસ ગોરસ લેશ;
બાઈ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, ફરીને અમી રસ પીવેશ રે.

(૭૪)

જેને મારા પ્રભુજીની ભક્તિ ન આવે રે, તેને ઘેર સીદ જમથે;
 જેને ઘેર સંત પ્રાહુણો ના આવે રે, તેને ઘેર સીદ જમથે. ટેક.
 સસરો અમારો અગ્નિનો બહકો, સાસુ સદાની સૂળી રે;
 એની પ્રત્યે માંડે કાંધ ના આવે રે, એને આંગણીએ નાખું પૂળી રે. તેને.
 જોડાણી હમારી ભમરાતું જળું, દેરાણી તો દિલમાં દાણ રે;
 નાહાની નણુંદ મો મચકોડે રે, તે ભાયગે અમારે કમ્મે પાણ રે. તેને.
 * * * * * તે બળતામાં નાંખે છે વારી રે;
 મારા ઘર પછવાડે સીદ પડી છે, બાઈ તું જીતી ને હું હારી રે. તેને.
 તેને ખૂણે બેસીને મેં તો જીણું કાંત્યું, તે નથી રાખ્યું કાંધ કાંત્યું રે;
 દાસી મીરાંબાઈ ગિરધર ગુણુ ગાવે, તારા આંગણીઆમાં યેષ યેષ નાચું રે. તેને.

(૭૫)

લગ રહેના, લગ રહેના, હરિ ભજનસેં લગ રહેના, લગ રહેના. ટેક.
 સાહેબકા ઘર દૂર હે રે, જોસી લગી ખજૂર;
 ચઢે તે ચાખે પ્રેમ રસ, પડે ચકનાચૂર. ભજન.
 કયા બકતરકા પહેરના રે, કયા ઢાલોઢા ઝોચ;
 શરે પૂરેકા પારખા રે, લહે ધણીસેં જોર. ભજન.
 કાહન કટારી વડી રે, ગુરુ ગોવિંદ તલવાર,
 ધનુષ્ય રૂપી બાલાબાંધ કે, કણુ ના લાગે હાર. ભજન.
 હાડ ચામકી દેહ બની રે, નવ નાડી દશ કોર;
 મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, લગી મર્મકી ચોટ. ભજન.

(૭૬)

કંઠ્યુ લગનકી પ્રીત રે, હરિ લાગી સોધ જાને. કંઠ્યુ.
 પ્રીત કરી કહ્યુ રીત ના જાણી, છોડ ચલે અધબીચ; હરિ.
 દુઃખકી વેળા કોઈ કામ ન આવે, સુખકે સખ હૈં મિત. હરિ.
 મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધર નાગર, આખરી જાત આહીર; હરિ.

(૭૭)

કાળાનાં કઠણુ હઠયાં રે, ઓધવજી, એવાં કાળાના કઠણુ હઠયાં રે. ટેક.
ડીંડીનાં ઘડાં ઉગાર્યો, મંજરીનાં રાખ્યાં હઠયાં રે. ઓધવ.
ઐહથી ગજરાજ ઉગાર્યો, ગોકુળમાં ચારી ગઠયાં રે. ઓધવ.
ગોકુળ સઘળું રેલતું રાખ્યું, ગોવર્ધન કર ધઠયાં રે. ઓધવ.
મીરાં ગાવે ગીરધરના ગુણ, મેંતો તોરે લાગું પૈયાં રે. ઓધવ.

(૭૮)

માર્યાં રે મોહનાં બાણ, ધૂતારે મને માર્યાં મોહનાં બાણ. ટેક.
ધ્રુવને માર્યાં પ્રહલાદને માર્યાં, તે ઠરી ના બેઠા ઠામ. ધૂતારે.
શુકદેવને ગર્ભવાસમાં માર્યાં, તે ચારે યુગમાં પરમાણુ. ધૂતારે.
હિરણ્યકશ્યપ મારી ઉગાર્યો પ્રહલાદ, દૈત્યનો ફેડયો છે ઠામ. ધૂતારે.
સાગર પાજ બાંધી વા'લે સેન ઉતારી, રાવણુ હણ્યો એક બાણુ. ધૂતારે.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરના ગુણ, હમને પાર ઉતારો સ્વામ. ધૂતારે.

(૭૯)

મોરલીએ મોહ્યાં મોહન, તારી મોરલીએ મન મોહ્યાં ટેક.
ચારે કારણુ શામળીયા વહાલા, ત્રણુ ભુવન મેને બોયાં રે. મોહન.
ચારા સરખા પ્રભુ નવ કોષ દીઠા, ત્રણુ ભુવન મનડે ન મોહ્યાં રે. મોહન.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરના ગુણ, ચરણુ કમળ ચિત્ત પ્રોયાં રે. મોહન.

(૮૦)

મળ્યો જટાધારી, જોગેશ્વર આવો, મળ્યો રે જટા ધારી. ટેક.
હાથમાં ઝારી હું તો બાળ કુંવારી વા'લા, દેવલ પૂજવાને ચાલી. જોગેશ્વર.
સાડી ફાડીને કહ્ની ઠાપી વા'લા, અંગપર વિભૂતિ લગાડી. જોગેશ્વર.
આસન વાળી આવો મદીમાં બેઠો વા'લા, ઘેર ઘેર અલખ જગાડી. જોગેશ્વર.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરના ગુણ વા'લા, પ્રેમની કટારી મુને મારી. જોગેશ્વર.

(૮૧)

કંઠી જપ કરું પોકાર, કારી મુને ધાવ લાગોયે, મેં કંઠી જપ કરું પોકાર; કારી રે.
પીયુજ હમારો પારધી બયોયે, મેં તો બધ હરણી થીકાર રે. કારી મુને.

મીરાંબાધ.

હસેં થો આમ ગોળી લગ ગઘ શીરથે, નીકર ગઘ પારમપાર રે. કારી મુને.
પ્રેમની કટારી મુને ખેંચ કર મારી થી, થમ ગઘ હાલ બેહાલ રે. કારી મુને.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરના ગુણ, હો ગઘ પારમપાર રે. કારી મુને.

(૮૨)

મને મલીયા મિત્ર ગોપાળ, નહિ આઉં સાસરીએ. રેક.
સંસાર મારું હો સામ્રાં ને વૈકુંઠ મારો વાસ રે;
લક્ષ ચોરાસી મારો હો ચુકો રે, હારે મેં તો વર્ષા ગોપાળ લાલ નાથ. નહિ જાઉં.
સાસુ હમારી સુપુત્રી રે, સસરો પ્રેમ સંતોષ રે;
જેઠ જુગોજુગ જીવજો રે, હાં રે પેલો નાવલીયો નિદોષ. નહિ જાઉં.
ઓહું તો નવરંગ ચુંદડી રે, નાહ ઓહું કાંબળ લગાર રે;
ઓહું પ્રેમરસ ચુંદડી રે, હાં રે મારાં પાપ નિવારણ કરનાર. નહિ જાઉં.
દીએરને દોનું હે દીકરી રે, દોનું રાજકુમાર રે;
એકને સત્યયુગ મોહી રહ્યો રાચો, દુણ રહી બ્રહ્મચાર. નહિ જાઉં.
એકેકને ગુરુ ગોવિંદજી હો રે, દુણકો હે સંસાર રે;
રાજા છાંડે ચિત્રકુટને રે, હાં રે વા'લા ગામડાં સોલ હજાર. નહિ જાઉં.
અપના પિયાકુ જામને કહેજો રે, ધણા દહાડાનો ધરવાસ રે;
બેઠ કર જોડી હો વિનવે રે, હાં રે ગુણ ગાય મીરાંબાધ દાસ. નહિ જાઉં.

(૮૩)

કામ નહિ આવે તારે કામ નહિ આવે, પ્રભુ વિના તારે કામ નહિ આવે.
રુચિ રુચિ અન્નનો ભોજન બનાવો, તા પરે તન તાપ કર લગાયો રે. હરિ વિના.
રત્ન જલ કરી એહી પુતર જાયો, ક્ષણું ક્ષણું વાકું લાડ લગાયો રે. હરિ વિના.
તરીયા કહે તોરી સાથ ચલુંગી, લુંટી લુંટી વાકો ધન ખાયો રે. હરિ વિના.
કાઠ કાઠ કરે ધરયા બાહરી, ક્ષણું રે રહેવા ન પાયો રે. હરિ વિના.
બાધ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરના ગુણ, ચરણે રહી ચરણ ન ધરાયો રે. હરિ વિના.

(૮૪)

રાખો રે શ્યામ હરિ લજ્જા મોરી, રાખો શ્યામ હરિ.
ભીમહી બેઠે, અર્જુનહી બેઠે, તેણે મારી ગરજ ન સરી. લજ્જા.

મીરાંબાહ.

તુમ તો કુંવર નંદલાલ કહાવો, મેં બ્રહ્મબાન હુલારી; હારે લાલા, મેં.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરના ગુણ, તુમ છોતે હમ હારી;
ચરન પર જાઈ બલિહારી. યદ્ય હો.

(૮૮)

બજન. બરોસે અવિનાશી, મેં તો બજન લરોસે અવિનાશી. ટેક.
જપ તપ તીર્થ કછુએ ન જાણું, શરત મેં ઉદાસી રે; મેં તો.
મંત્ર ને જંત્ર કછુએ ના જાણું, વેદ પઢ્યો ન મેં કાશી; મેં તો.
મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, ચરણ કમળહી હું દાસી; મેં તો.

(૮૯)

મન રે પરસિ હરિકે ચરન.
સુભગ સીતલ કમલ કામજ ત્રિબિધ જવાલા હરન;
જે ચરન પ્રહ્લાદ પરસે ઇન્દ્ર પદવી ધરન.
જિન ચરન ધ્રુવ અટલ હીનો રાખિ અપને સરન;
જિન ચરન બ્રહ્માંડ ભેટ્યો નખસિખૌ શ્રી ભરન.
જિન ચરન પ્રભુ પરસિ લીને તરી ગૌતમ ધરન;
જિન ચરન કાલીહિ નાથ્યો ગોપ લીલા કરન.
જિન ચરન ધાર્યો ગોવર્ધન ગરમ મધવા હરન;
દાસ મીરાં લાલ ગિરધર અગમ તારન તરન.

(૯૦)

મહારે જનમ મરનકો સાથી, થાંને નહિ બિસરું દિન રાતિ.
તુમ દેખ્યાં બિન કલ ન પડત હૈ, જનત મેરી છાતી,
જાંચી ચઢ ચઢ પંથ નિહારું, રોય રોય અંબિયાં રાતી. મહારે.
યો સંસાર સકલ જગ જૂઠો, જૂઠા કુલ ર. નાતી,
દોહ કર જોડ્યાં અરજ કરત હૂં, સુણ લીજ્યો મેરી બાતી. મહારે.
યો મન મેરે બડો હરામી, જ્યૂં મદમાતો હાથી,
સત ગુરૂ દસ્ત ધર્યો સિર ઊપર, આંકુસ દે સમજાતી. મહારે.

મીરાં કે? પ્રભુ ગિરધર નાગર, હરિ ચરણાં ચિત રાતી,
પલ પલ તેરા રૂપ નિહાડું, નિરખ નિરખ સુખ પાતી. મહારો.

(૯૧)

મીરાં કે પ્રભુ સાંચી દાસી બનાઓ, જુઠે ધંધોસે મેરા ફંદા છુડાઓ.
લૂટે હી લેત વિવેકકા રેરા, બુદ્ધિબલ યદ્યપિ કહું બહુ તેરા;
હાય રામ નહિં કહ્યુ બસ મેરા, મરત હું બિબસ પ્રભુ ધાઓ સખેરા.
ધર્મ ઉપદેશ નિતપ્રતિ સુનતી હું, મન કુચાલસે બી ડરતી હું;
સદા સાધુ સેવા કરતી હું, સુમિરણુ ધ્યાનમે ચિત્ત ધરતી હું.
ભક્તિમાર્ગ દાસીકે દિખાઓ, મીરાં કે પ્રભુ સાંચી દાસી બનાઓ.

(૯૨)

ચાકર રાખોજી, અમને ચાકર રાખોજી; સામળિયા ગિરધારી લાલ ચાકર રાખોજી.
ચાકર રહિસું બાગ બનાઈસું, નિત ઉઠી દર્શન પાઘથું;
વૃન્દાવનકી કુંજ ગલનમે, ગોવિંદના ગુણ ગાઘથું. અમને.
ચાકરીમાં દર્શન માંગું, સમરણુ માગું ખરચી;
ભાવ ભક્તિ જગીરી જાયું, તીનો બાતાં સરખી. અમને.
પ્રેમ પ્રીતિસે ધ્યાન લગાયા, રામકૃષ્ણ લો લાવા;
સુરત મુરત જગીરી પાયા, નિરબે પટા લિખાયા. અમને.

(૯૩)

હોડી શી રીતે ઉતરે પાર ?
સંસાર સાગરનો બે છે બારે માંહે બર્યો છે બહુ બાર—હોડી.
કામ ક્રોધ બે કટાક્ષ ઉમરાવ, મદ મમતા મોહ વાર—હોડી.
શીલ સંતોષી સદ ચઢવો, હરિ નામ તે હલકાર—હોડી.
મીરાં કે? પ્રભુ ગિરધર નાગર, રામ હૃદય મનમાં ધાર—હોડી.

(૯૪)

બજ મન ચરન કૈવલ અબિનાસી. ટેક.
જેતાર્ધ દીસે ધરનિ ગગન બિચ, તેતાર્ધ સખ ગિઠ જાસી;
કહા બયો તીરથ ધત કીન્હે, કહાં લિયે કરવત કાસી.

ધસ દેહીકા ગરબ ન કરના, માટી મેં મિલ જાસી;
 યો સંસાર ચહરકી બાજી, સૌજ પડ્યો ઉઠિ જાસી.
 કહા બયો હૈ ભગવા પહર્યા, ઘર તજ બયે સન્યાસી;
 જોગી હોય જુગતિ નહિ જાની, ઉલટિ જનમ દિર આસી.
 અરજ કરોં અખલા કર જોરે, શ્યામ તુમહારી દાસી;
 મીરાં કે પ્રભુ ગિરધરનાગર, કારો જમકી દાસી.

(૯૫)

ધડી એક નહિ આવડે, તુમ દરસન બિન મોય.
 તુમ હી મેરે પ્રાણુ જી, કા સૂં જીવન હોય.
 ધાન ન ભાવે નીદ ન આવે, બિરહ સતાવે મોય;
 ધાયલ સી ધૂમત ફિરૂં રે, મેરા દરદ ન જાને કોય.
 દિવસ તો ખાય ગમાધયો રે, રૈન ગમાઈ સોય;
 પ્રાણુ ગમાયો ઝૂરતો રે, નૈન ગમાઈ રોય.
 જો મેં એસા જાનતી રે, પ્રીત કિયે દુઃખ હોય;
 નગર ઢંઢોરા ફેરતી રે, પ્રીત કરો મત કોય.
 પંથ નિહાઈ ડગર બુહાઈ, ઊબી મારગ જોય;
 મીરાં કે પ્રભુ કબ રે મિલોગે, તુમ મિલિયો સુખ હોય.

(૯૬)

આલી સૌવરોકિ દષ્ટિ, માતો પ્રેમ કી કટારી હૈ. ટેક.
 લાગત બેહાલ ભષ, તન કી સુધિ બુદ્ધિ ગષ;
 તન મન વ્યાપો પ્રેમ માતો મતવારી હૈ.
 સખિયાં મિલિ દોષ ચારી, બાવરી સી ભષ ન્યારી;
 હૈ તો વાકો નીકે જાનો, કુંજ કો બિહારી હૈ.
 ચંદ કો ચક્રાર ચાહૈ, દીપક પતંગ દાહૈ;
 જલ બિના મીન જૈસે, તૈસે પ્રીત પ્યારી હૈ.
 બિનતી કરોં હે શ્યામ, લાગો મેં તુમહારે પાય;
 મીરાં પ્રભુ એસે જાનો, દાસી તુમહારી હૈ.

(६७)

जय से मोहि नंदन दृष्टि पड्यो बाध;
तय से परलोक लोक कक्ष ना सुहाध.
मोरन की चंद्र कला सीस मुकुट सोहै;
कसर को तिलक बाल तीनलोक मोहै.
कुंडलकी अलक जलक उपोदन पर छाध;
मनो मीन सरवर तजि मकर मिलन आध.
कुटिल कुकुटि तिलक बाल चितवन में टौना;
अंजन अर मधुप मीन लूसे भृग छौना
~~सुंदर अति नासिका सुशील तीन रेखा;~~
नटवर प्रभु बेष धरे रुप अति विसेपा.
अधर बिज अरुन नैन मधुर मंद हँसी;
दसन दमक दाडिम दृति यमके यपलासी.
छुद्र धंठ किंकिनी अनूप धुनि सुहाध;
गिरधर के अंग अंग मीरां जलि जध.

(६८)

या मोहन के मैं रुप लुबानी.
हाट आट मोहि रोकत टोकत,
या रसिया की मैं सार न जानी.
सुंदर अदन कमल-दल लोचन,
आँखी चितवन मंद मुसकानी.
जमुना के नीरे तीरे घेनु बरावत,
अँसी में गावत मीठी आनी.
तन मन धन गिरधर पर वाई,
बरन कमल मीरां लपटानी.

(६९)

निपट अपुट छबि अटके मेरे नैना. टेक.
द्वैपत रुप मदन मोहन को, पियत पियूष न भटके.

મીરાંબાઈ.

આરિજ લેવૌં અલક ટેઢી મનો, અતિ સુગંધિ રસ અટો
ટેઢી કટિ ટેઢી કર મુરલી, ટેઢી પાગલર કડો
મીરાં પ્રભુકે રૂપ લુભાની, ગિરધરનાગર નડો

(૧૦૦)

અરસે બદરિયા સાવનકી, સાવનકી મન ભાવન
સાવનમે ઉમગ્યો મેરો મનવા, ભનક સુની હરિ આવન
ઉમડ ધુમડ ચહું દિસસે આયો, દામિન દમકે જર લાવન
નન્હી નન્હી બૂદન મેહા અરસે, સીતલ પવન સુહાવન
મીરા કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર, આનંદ મંગલ ગાવન

(૧૦૧)

પિયા મોહિં આરત તેરી હો;
આરત તેરે નામકી મોહિં સાંજ સંધેરી હો.
યા તન કે દિયના કરો મનસા કરો બાતી હો;
તેલ ભરાવો પ્રેમ કા બારો દિન રાતી હો.
પટિયૌં પારો ગુર જ્ઞાન કી સુમતિ મૌંગ સવારો હો;
પિયા તેરે કારને ધન જોખન વારો હો.
સેજડિયા બહુરગિયા ચંગા પુલ બિઠાયા હો;
રૈન ગઈ તારા ગિણત પ્રભુ અજહું ન આયા હો.
સાવન ભાદોં બિમડો અરબા રિતુ છાઇ હો;
લૌહ ઘટા ધન ઘેરિ કે નૈનન જરિ લાઇ હો.
માત પિતા તુમકો દિયો તુમ હીં ભલ જાનો હો;
તુમ તજિ ઔર ભતારકો મનમેં નહિં આનો હો.
તુમ હો પૂરે સાધયૌં પૂરન પદ દીજૈ હો;
મીરાં બ્યાકુલ બિરહની અપની કરિ લીજૈ હો.

(૧૦૨)

તુમ પલક ઉઘાડે દીનાનાથ, હૂં હાજિર નાજિર કબકી ખડી.
સાબિ થે હસમન હોઇ લગે, સબને લગેં કડી;

પદાવલી.

તુમ બિન સાજી કોજી નહીં હૈ, ડિગી નાવ મેરી સમૈદ અડી.
 દિન નહિં ચૈન રાત નહીં નિદરા, સૂખું ખડી ખડી;
 બાન બિરહ કે લગે હિયે મેં, ભૂલું ન એક ઘડી.
 પતથરકી તો અહિલ્યા તારી, બન કે બીચ પડી;
 કહા બોઝ મીરાં મેં કહિયે, સૌ ઉપર એક ઘડી.
 ગુરુ રૈદાસ મિલે મોહિ પૂરે, ધુરસે કલમ ભિડી;
 સતગુરુ સૈન દષ જાપ આ કે, જોતમેં જોત રલી.

(૧૦૩)

નિત્ય નિત્ય બજવું તારું નામ, તારું નામ, તારું નામ રે;
 પ્રેમ થકી અમને પ્રભુજી મળ્યા હોજી.
 આણી તેડે ગંગા બહાલા, પેલી તેડે જમના રે,
 વચ્ચે ગોકુળિયું રૂંડું ગામ, રૂંડું ગામ, રૂંડું ગામ રે. પ્રેમ.
 મારે આંગણીએ બહાલા, તુલસીના છોડ બહાલા,
 પૂજા કર્યાનું માંડું ધામ, માંડું ધામ, માંડું ધામ રે. પ્રેમ.
 બાષ મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર બહાલા,
 છોલ્લી બાકીના રામ રામ, રામ રામ, રામ રામ રે. પ્રેમ.

(૧૦૪)

હરિ તુમ હરો જનનકી બીર.
 દ્રૌપદીકી લાજ રાખી, તુમ બઢાયો ચીર.
 ભક્ત કારન રૂપ નરહરી, ધર્યો આપ શરીર.
 હિરનકશ્યપ માર ત્રિનો ધર્યો નાહિન ધીર.
 બુરતે ગજરાજ રાખ્યો કીયો બાહેર નીર.
 દાસ મીરાં લાલ ગિરધર દુઃખ જહાં તહાં પીર.

(૧૦૫)

સાજન સુધ જયેં જાને ત્યેં લીજો હો.
 તુમ બિન મેરે ઔર ન કોઇ કૃપા રાવરી કીજો હો.
 દિવસ ન સુખ રૈન નહિ નિદ્રા થેં તન પલ પલ છીજો હો.
 મીરાં કે' પ્રભુ ગિરધરનાગર મિલિ બિધુરન નહિ કીજો હો.

આઈ છું રાજ રણછોડ શરણે થારે, આઈ છું. ટેક.
 હિત સુ આજ્ઞા ભેજ દિયા રે, લાવોને મેડતણી વહોડ;
 ધરમ સંકટ દિયો આજ્ઞા, ખેડી મંદિરમેં દોડ. આઈ.
 આપણી ઢીંગ રાખી સાવરાં, વિનતિ કરૂં કર જોડ;
 કે મેં પાછી જાઉં જગતપે, લાગે મને મોટી ખોડ. આઈ.
 ભયો પ્રકાશ મંદિરમેં, ભારી ઉગા સૂરજ કિરોડ;
 એસો રૂપ દેખી કૃષ્ણ કો, આઈ મંદિર મેં દોડ. આઈ.
 નીર ખીર જ્યોં મીલ ગયા, સજની પરમાનંદકી એડ;
 જન લિલમન સાચોજ જુગતમે, ધની મીરા રાડોડ. આઈ.

[The last three are said to be the very last songs she composed and devotees narrate how whilst singing the last song before the image of Sri Ranchor at Dwarka she became merged into her God]